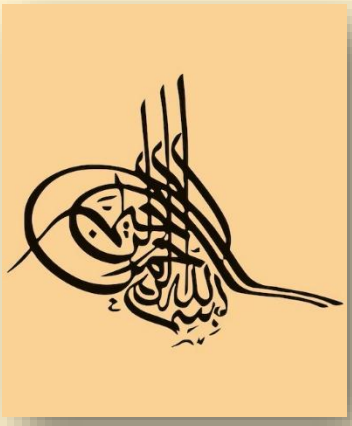
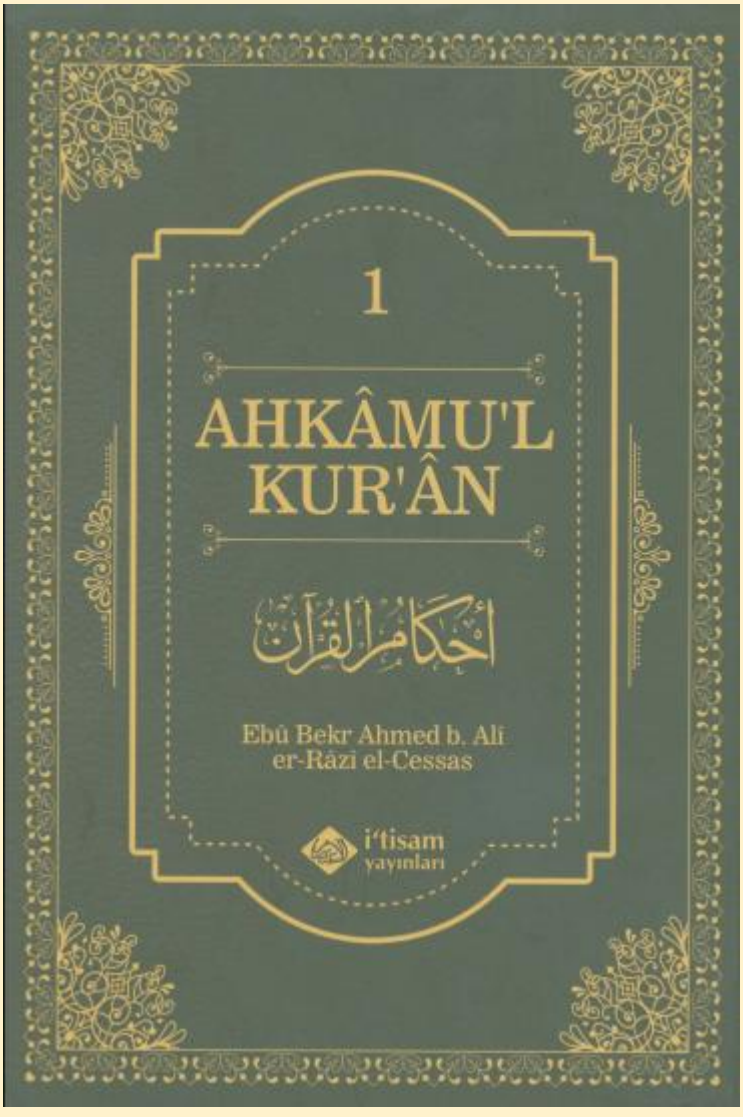

Prevodioc: Samir B.

18.05.2025

DEUTSCHLAND

BIOGRAFIJA AUTORA[1]

Ahmed b. Ali Ebû Bekir er-Razi el-Cessâs. . Bio je jedan od vodećih učenjaka hanefijske škole mišlenja svog vremena. Učio je od Ebu Sehl ez-Zeccac, Ebu Hasen el-Kerhi, Ebu Said el-Berdai, Musa b. Nusejra el-Razija i Muhammeda. Takođe je dugo vremena redovno držao predavanja u Bagdadu. Ljudi su dolazili iz dalekih krajeva da uče od njega. Sledio je Karkijev put u asketizmu i pobožnosti. Iskoristio je to i završio njen ciklus kursa.

Neka od dela koja je napisao uključuju:

Ahkâmu'l Kur'an, Şerhu Muhtasari'l Kerhi, Şerhu Muhtasari't Tahavi, Şerhu'l Cami' li Muhammed b. Hasen, Usûllu'l-Fıkh, Şerhu'l Esmail Husna ve Edebu'l Kaza.

Ebu Bekir er-Razı el-Cessas je rođen u Bagdadu 305. godine po hidžri, a preminuo je 7. zul-hidžeta 370. godine po hidžri.

Prema onome što je Semani rekao; Rekao je da je dobio nadimak “Cesas“, što na arapskom znači “kreč“, jer je radio u poslu sa krečom u džamijama.

U delu pod nazivom “Tabakatu'l-Kâri“ pominje se na sledeći način: “Ahmed b. Ali Ebu Bekr el-Razi. Slavni imam poznat po nadimku El-Džasas“. Neki od Alijevih prijatelja su ga zvali “Razi“, a neki “Džesas“. Suprotno onima koji kažu da su “reči Razi i Sesas nadimci dve različite osobe“, obe ove reči su nadimci iste osobe. U stvari, autor dela pod nazivom “Kamus“ to jasno navodi u svojoj knjizi pod nazivom “Tabakat“ koju je napisao o hanefijskim učenjacima.

Autor je živeo u Bagdadu, tamošnji pravnici su učili kod njega, a on se uzdigao do pozicije vođe među učenjacima u tom kraju.

Hatib el Bagdadi je dao sledeće izjave o njemu:

Džesas je pionir bio hanefijskih učenjaka u svoje vreme. Bio je poznat po svom asketizmu. Ponuđena mu je pozicija sudije, ali je nije prihvatio. Ova ponuda mu je ponovo upućena, ali je i dalje nije prihvatio. Uzeo je časove pravosudstva od Ebu Sahla el-Zakaka i Ebu'l Hasana el-Kerhija. Imao je velike koristi od Kerhija te je diplomirao na njegovom krugu predavanja.

1). Biografiju autora je napisao Indijac Abdulhayy el-Leknevi: Preuzeto iz njegovog dela "el-Fevaidü'l-Behiyye fi Teraccimi'l-Hanefiyye".).

Džesas je otišao u Bagdad 325. godine po hidžri. Nakon što je tamo ostao neko vreme, prešao je u Ahvaz. Posle nekog vremena, vratio se u Bagdad i nakon konsultacija sa svojim šejhom Ebu'l Hasanom el-Kerhijem, sledio je njegovo mišlenje i otišao iz Bagdada u Nišapur zajedno sa Hakimom el-Nisaburijem. Dok je u Nišapuru bio, njegov šeijh Karhi je preminuo. Vratio se u Bagdad 344. godine po hidžri. Među njima je i Kudurijev majstor bio Ebu Abdullah Muhammed b. Jahja el-Curcanija, uključujući učenjake Ebu'l Hasen Muhammed b. Ahmed ez-Zaferani'ja, koji su isto učili od njega.

El-Džasas je preneo hadis od Abdulbakija b. Kanija. Mnoge njegove rivâjete je uključio u svoje delo „Ahkamul-Kuran“. Neka od dela koja je napisao su sledeća:

Muhammed b. Abdulbaki ez-Zurkani, u 7 tački 2. poglavlja svog dela pod nazivom "Şerhu Mevahibi'l-Ledunniye" je koristio sledeće izraze objašnjavajući da je autor preminuo 375. godine po hidžri:

“ Imam, hafiz, muhadis iz Nisabura, Ebu Bekr er-Razi Ahmad b. Ali b. Husein, od hanefijskih učenjaka, slušao je hadis od Ebu Hatima i Osmana el-Darimija. Ebu Ali i Ebu Ahmed el-Hakim su takođe slušali hadis od njega. Ibn Ukda je rekao da je bio hafiz hadisa. El-Džasas je preminuo 315. godine po hidžri“.

Autor dela pod nazivom “Kešfuz-Zunun“ kaže sledeće govoreći o “Ahkarnu'l Kuranu“: “Ovu knjigu je napisao Muhammed bin Ahmed er-Razi, poznat po nadimku “Džesas“, koji je umro 370. godine po hidžri “.

Autor dela pod nazivom “Kešfuz-Zunun“, govoreći o učenjacima koji su komentarisali Hasafovo delo pod nazivom “Edebul-Kaza“, kaže: “Jedan od onih koji su komentarisali ovo delo bio je Ebu Bekr Ahmed b. Ali el-Džesas, koji je umro 370. godine po hidžri“.

Govoreći o komentarima dela imama Muhammeda pod nazivom "el-Cami'u's-Sağir", on kaže: “ İmam Ebu Bekir Ahmed b. Ali, koji je umro 370. godine po hidžri i bio poznat pod nadimkom "Džesas“, takođe je komentarisao ovo delo“.

Koristio je iste izraze kao gore dok je govorio o komentarima dela imama Muhammeda "el-Cami'u'l-Kebir".

Pominjući učenjake koji su komentarisali Muhtasaru Kerhija, rekao je: “Imam Ebû Bekr Muhammed b. Ali, hanefijski učenjak poznat pod nadimkom „Džasas“, koji je umro 370. godine po hidžri, takođe je među onima koji su komentarisali ovo delo“.

Iako je vlasnik Keşfu'z-Zununa poznat pod različitim imenima, ispravno ime je Ebû Bekir Ahmed b. Ali er-Razi el-Cessas.

Njegova dela:

1). Sudovi Kur'ana.

Ovo delo, koje je veoma popularno među hanefijama i čiji prevod predstavljamo vama, našim cenjenim čitaocima, jedan je od prvih primera napisanih u svojoj oblasti koji je uticao i na tumačenja kasnije napisanih presuda. U delu se sure razmatraju prema njihovom redosledu u Kur'anu, ali se objašnjavaju samo ajetima Kur'ana, a ne cela sura. Sure koje ne sadrže nikakve vladajuće ajete nisu uključene u delo. Sa druge strane, sure su podeljene na "poglavlja" itd., kao u knjigama pravne nauke, prema temi i sadržaju ajeta. obrađuju se pod sledećim naslovima. Tumačeći ajete iz presuda, autor posvećuje veliki prostor pitanjima usula i fikha, mišlenjima as'haba i tabiina po ovim pitanjima, neslaganjima mezheba, dokazima stranaka, i na kraju brani stavove hanefijske škole verskim i racionalnim dokazima. U međuvremenu, takođe se vidi da autor, koji je poznat kao vatreni sledbenik hanefijske škole, povremeno oštro kritikuje beleške drugih škola mišlenja. Delo, koje takođe obuhvata mezhebske sukobe, u tom pogledu, knjiga je uporednog prava između mezheba. Prilikom tumačenja ajeta, objašnjavaju se razlozi za njihovo objavljivanje te se navode ukinuti i opozvani ajeti. Pored toga, povremeno se vrše književne analize te se donose dokazi iz arapske poezije. Zbog toga je Ahkamu'l-Kur'an postao referentna knjiga ne samo za pravnike i komentatore narednih vekova, već i za književnike.

Ahkamu'l-Kur'an, koji ima mnogo rukopisnih primeraka, prvi put je objavljen u tri toma od strane odbora (Istanbul 1335-1338). Delo je takođe objavio Muhammed es-Sadik Kamhavi u pet tomova (Kairo, nezna se datum smrti.; Bejrut 1405/1985).

2. Usulu'l-fikh: To je jedna od najstarijih knjiga Usulu'l-fikha. Kur'anski zakoni U ovom delu, napisanom kao uvod, obuhvaćene su sve teme usulu'l-fikha. Knjiga je počela da se objavljuje uz kritike Udžejla Kasima en Nešemija (1-111, Kuvajt 1405-1408/ 1985-1988).[2]

3. Rezime Ihtilafi'l-fukaha'. To je sažetak Tahavijevog dela pod nazivom Ihtilafu'l-Fukaha'.

4. Şerhu Muhtasari't-Tahavi. To je jedan od važnih komentara Tahavijevog Muhtasara.

5. Komentar o Edebi'l-Kadiju. To je komentar na Hasafov rad.

6. Şerhu Camiil - kebir. To je komentar Muhammed b. Hasan eš-Šejbanij'evog el-Camiu'l-kebir.

Naš autor, koji je dao veliki doprinos razvoju islamskih nauka kako studentima koje je obrazovao, tako i retkim delima koja je ostavio za sobom, neka se Allah Teâlâ smiluje Ebu Bekir Ahmed b. Ali er Razi el Cessasu: Neka ga On Teâlâ uvrsti među Svoje srećne sluge koji su smešteni u Džennetu Firdevsu.

(2). T.D.V. Enciklopedija islama. Članci Kur'ana i kur'anski zakoni: Odredbe Kur'ana i predmeti Cessasa: Muhammed b. Abdülhayy el - Leknevi, El Fevaidü'l Behiyye fi Teracirni'l Hanefiyye. s. 27. Daru'l - Ma'rife. Beyrut. H. 1324.).

Ebu Bekir Ahmed b. Ali er-Razi - neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim - rekao je:

Na početku ove knjige[3] smo napisali uvod. Taj uvod je sadržao rečenice koje su bile neophodne za poznavanje principa nauke monoteizma. Te rečenice su u uvodu bile rečenice koje su pripremale teren za razumevanje značenja kur'anskih ajeta, pronalaženje njihovih dokaza i pravilno tumačenje reči u ajetima. Ponovo, te su rečenice bile na način koji bi dao naznake koje bi nam pomogle da razumemo leksičko i terminološko značenje relevantnih reči koje su Arapi koristili u vezi sa rečima korišćenim u kur'anskim ajetima. Jer, nauka koja je najdostojnija da bude na čelu nauka jeste nauka tevhida, koja se zasniva na jedinstvu Allaha Teâlâ. Učenje ovog znanja je znanje koje se mora znati pre svega, kako bi se Allah Teâlâ očistio od sumnji koje Njegova stvorenja izazivaju i od tvrdnji da je On Teâlâ nepravedan prema svojim slugama - ne do Allah Teâlâ.

Sada je vreme da govorimo o Ahkamu'l-Kuranu i dokazima Kur'ana. Molimo Allaha Teâlâ da nam pomogne da činimo dobra dela koja će nas približiti Njemu Teâlâ i uzdići nas na više nivoe uzvišenog statusa. On Teâlâ je kvalifikovan i sposoban da to uradi.

(3). Pod rečima “ova knjiga“ autor je mislio na knjigu Usulu'l-Fikh pod nazivom “el-Fusul fi'l Usul“ koju je napisao.).

Komentar Bismile

Ebii Bekir el-Cessas je rekao: O Bismili se može reći sledeće:

1 - Značenje glagola skrivenog na početku Bismile.

2-Da li se recituje Bismila kada se počne čitati Kur'an iz Kur'ana?

3-Da li je Bismila ajet iz sure Fatihe ili ne?

4. Da li su Bismile na početku sura ajeti tih sura?

5. Da li je Bismile kompletan ajet ili deo ajeta?

6. Odredba o recitovanju Bismile tokom namaza.

7. Ponavljanje Bismile na početku sura koje se recituju u namazu.

8. Odredba o glasnom recitovanju Bismile tokom namaza.

9. Glagol skriven na početku Bismile i mnoga značenja koja sadrži.

1 - Značenje skrivenog glagola na početku basmale. Kažemo: Na početku Bismile postoji tajni glagol koji ne možemo proći bez pominjanja. Zato što harf (ب) na početku Bismie i ostali harfovi Kur'ana moraju biti povezani sa glagolom, bilo skrivenim ili očiglednim. Glagol skriven na početku Bismile podeljen je na dva dela: u obliku vesti ili zapovesti.

[Glagol skriven u indikativu]. Ako je skriveni glagol u obliku vesti, značenje Bismele će biti '**Počinjem spominjanjem imena Allah-a Teâlâ**'. Međutim, nevidljivi glagol '**počinjemo**' je skriven na početku. Jer, osoba koja čita Kur'an već je počela sa čitanjem. Njegova vidljiva forma nam to već objašnjava, tako da ne ostavlja potrebu da dodatno kaže '**počinjemo čitati**'.

[2-Glagol skriven u imperativnoj zapovesti]. Ako je skriveni glagol u imperativnom načinu, značenje Bismile je „**Počnite pominjanjem imena Allaha Teâlâ**“.

Verovatnoća da je glagol skriven na početku u indikativu i verovatnoća da je u imperativu su jednaki.

Na primer, značenje ajeta "**Samo Tebe obožavamo**" u suri Fatiha (إِيَّاكَ نَعْبُدُ) je zapravo „Reci, samo Tebe obožavamo". Postoje jasne naredbe u vezi sa ovim na mnogim mestima u Časnom Kur'anu. Na primer, u prvom ajetu sure el-Alek (96/1) uz naredbu:

ٱقْرَأْ بِٱسْمِ رَبِّكَ ٱلَّذِي خَلَقَ

1). Čitaj, u ime Gospodara tvoga, koji stvara, (el-Alek (96/1),

naređeno je da se čitanje počne izgovaranjem Bismile, baš kao što je naređeno da se čitanje počne sa istihazom. Čak i kada je dotični glagol u indikativnoj vesti, on u sebi sadrži značenje zapovesti. Jer, kao što je poznato, ova vest je vest od Allaha Teâlâ da čitanje počinje Bismillom. Zato, u ovoj vesti, upućena nam je naredba da počnemo da čitamo Kur'an sa Bismillom i da pokušamo da dobijemo blagoslov tako što ćemo ga početi čitati na ovaj način. Jer, vest o početku sa Bismillahom je zapravo naredba koja nam je data da uradimo isto. Nije nategnuto da je glagol skriven na početku Bismile i u indikativu i u imperativu. U tom slučaju, glagol u obliku vesti i naredbe ima isto značenje u oba slučaja. Jer, reč ima mogućnost i jednog i drugog.

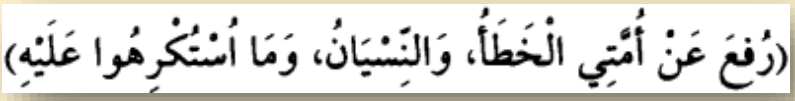
Ako bi neko prigovorio rekavši: "**Kada se glagol u informativnom načinu izgovara otvoreno, ne bi bilo ispravno da znači i informativni i imperativni. Slično tome, kada se taj glagol implicitno koristi u rečenici, ne bi bilo ispravno da znači i jedno i drugo**", odgovor koji bi dobio bio bi sledeći:

Kada se verbal u indikativu jasno izgovori, nije ispravno pretpostaviti da znači i vest i naredbu. Jer, nije moguće da glagol nosi i značenje vesti i naredbe u jednoj situaciji. Jer, ako se glagol u indikativu koristi u značenju naredbe, on postaje metafora. Ako se ovim glagolom misli na značenje informisanja, onda to postaje istina. Nije ispravno koristiti istu reč i bukvalno i figurativno. Jer, istina je upotreba reči u smislu u kojem je namenjena. Metafora je upotreba reči u značenju koje se razlikuje od onog koje joj je dato. Nemoguće je da se reč koristi i u značenju koje joj je dato i u značenju koje joj je dato u jednoj situaciji. Iz tog razloga, nije moguće da se značenje reči vesti i naredbe podrazumevaju istim glagolom. Međutim, glagol koji nosi značenje početka na početku Bismile je skriven; to nije eksplicitno navedeno. Sada je to povezano sa nameravanim značenjem. Nije nemoguće da to znači i vest i naredbu. Jer je moguće da reč tamo sadrži oba značenja. U ovom slučaju, značenje Bismile je sledeće:

a-(indikativna vest) "**Počinjem u ime Alaha**".

b- (Kao Allah-ova Teâlâ naredba) „**O sluge moji, počnite da čitate Kur'an sa Bismilom, sledeći moj primer počevši sa Bismilom, sa nadom da ćete primiti blagoslov**".

Međutim, da bi se reklo da skriveni glagol u rečenici podrazumeva apsolutnu poruku ili apsolutnu naredbu, potrebno je osloniti se na dokaze. Jer, ovaj skriveni glagol nije opšti izraz koji treba koristiti u značenju koji zahteva. Ova formulacija zahteva skrivanje glagola unutar rečenice koji će verovatno imati oba značenja. Međutim, potrebni su dokazi da bi se utvrdilo za koje od dva značenja se koristi. Kao primer se može navesti sledeći hadis:

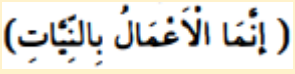

"Zbog grešaka, zaborava i dela učinjenih pod prisilom, odgovornost je skinuta sa mog ummeta".[4]

(4. Suyuti, Camiü's-Sağir, H.Br: (4461).).

Kada se pravilo u rečenici povezuje sa skrivenom rečju koja ima mogućnost oba značenja, pravilo te rečenice se direktno ukida. Drugim rečima, baš kao što se radnje počinjene u stanju greške, zaborava ili pod prisilom mogu ignorisati, to takođe može značiti da će osoba koja počini te radnje biti grešna. U ovoj državi, osoba koja počini gore pomenuta dela može, ali i ne mora, počiniti greh. Jer, reč skrivena u rečenici može da pokrije oba značenja. Međutim, ne može se reći da će to uvek biti slučaj. Da bi se moglo reći koje je od dva značenja nameravano, potrebni su neki dokazi. Nije nemoguće pronaći dokaze da je nameravano bilo samo jedno ili oba značenja.

Ponekad se dešava da reč skrivena u rečenici ima mogućnost oba značenja. Ali ne bi bilo ispravno povezivati ova dva značenja.

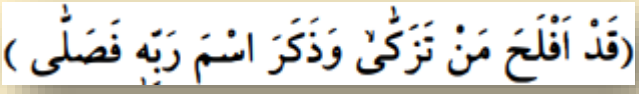
Kao primer za ovo, može se navesti sledeći hadis:

"Dela se procenjuju samo po namerama".[5]

(Buhan, Bedu'l-Vahy, 1.).

Kao što je poznato, presuda se ovde odnosi na skrivenu reč koja je izrečena unutar rečenice. Takođe, dovodi u pitanje dva moguća značenja: Da će namera biti povezana sa valjanošću ili vrlinom izvršene radnje. Ako se ima u vidu validnost dela, postaje nemoguće da se ima u vidu njegova vrlina. Jer, ako je validnost namerna, radnja učinjena bez namere postaje nevažeća. Ako je vrlina namerna, radnja izvršena bez namere je validna čak i ako joj vrlina nedostaje. Nemoguće je razmatrati i ništavnost i nedostatak vrline radnje izvršene bez namere. Nije tačno reći da postoje dokazi koji potvrđuju da je to moguće.

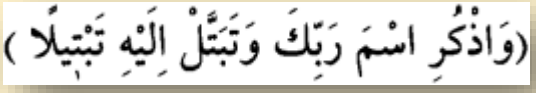
Ebû Bekr el-Džasas je rekao: Kada se utvrdi da skrivena reč u rečenici ima značenje naredbe, ono što se zahteva od slugu kao zahtev ove naredbe deli se na dva dela: obavezno (farz) i dobrovoljno (nafile). Farz je pomenuti ime Allaha Teâlâ uz početni tekbir (iftitah tekbir) na početku namaza.

"Ko se očisti, spominje ime Gospodara svoga i klanja namaz, sigurno će biti spašen".[6]

(6. el - A'la, 87/14-15.).

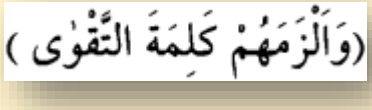
U ajetu se navodi da će osoba obaviti namaz nakon što spomene ime svog Gospodara Teâlâ. Ovo ukazuje na to da se u gornjem ajetu misli na iftitah tekbir. U drugom ajetu se navodi sedeće:

(وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا)

"Seti se imena Gospodara svoga i okreni se Njemu celim bićem svojim".[7]

Rečeno je da se ovim ajetom misli na iftitah tekbir.

(7. el - Muddessir, 73/8.).

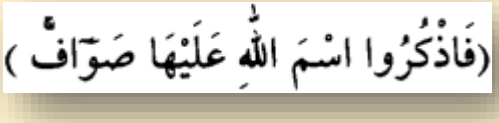

(وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَىٰ)

"On ih je naterao da ispune svoje obećanje o pobožnosti (izbjegavanje neposlušnosti Allahu)".[8]

(8. el – Fet'h, 48/26.).

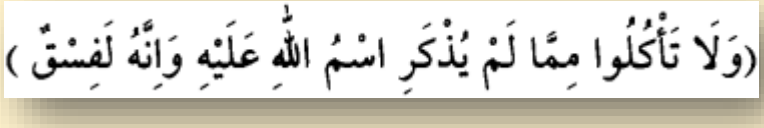
Zuhri navodi da se reč „takva“ u ovom ajetu odnosi na Bismilu. Izveštava se da je to rekao.

Obavezno je izgovoriti Bismilu prilikom klanja životinje. Ova obaveza (Farz) je pojačana sledećim ajetima:

(فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافَّ)

"Kada žrtvujete (Koljete kurbane), pomenite ime Allaha nad njima dok su poređani u redove".[9]

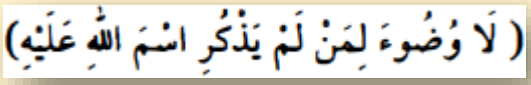
(9. Hac, 22/36.).

(وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ)

"Ne jedite meso od životinja na kojima nije spomenuto ime Allaha. Jer je ovakvo ponašanje grešno."[10]

(10. En'fun, 6/121.).

Sunet je izgovarati Bismillu prilikom uzimanja abdesta, gusula, jela, pića i drugih aktivnosti. Ako bi neko prigovorio rekavši: "Zašto ne kažete da je farz izgovarati Bismilu prilikom uzimanja abdesta, postupajući prema očiglednom značenju reči u gornjim ajetima? Ne postoji dokaz koji određuje opšte značenje tih reči, odnosno svodi ih na konkretno. Štaviše, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (sallallahu aleyhi ve sellem) je rekao:

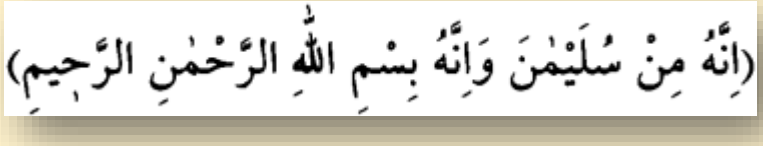
"**Osoba koja ne spomene Allah-ovo Teâlâ ime (prilikom uzimanja abdesta) nema abdest**“.[11] odgovorilo bi mu se sledeće:

Sudbonosna reč skrivena u tim ajetima nije očigledna. Zato se njegovo opšte značenje uzima u obzir bez ikakve raspodele. Naprotiv, postoje dokazi da je značenje opšte. Što se tiče izjave u gornjem hadisu da osoba koja obavlja abdest bez pominjanja imena Allah-a Teâlâ nema abdest, **to znači da abdest obavljen bez izgovaranja imena Allah-a Teâlâ nema vrlinu**.

(11. İbn Mace, Ebvabu't-Tahare, 41.).

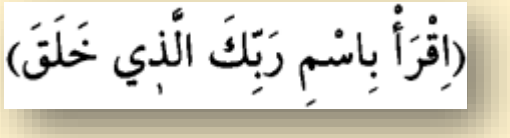
2-Da li se Bismila recituje na početku čitanja Kur'ana iz Kur'ana?

Ebû Bekir el-Cessas je rekao: Nema razlike u mišlenju među muslimanima da je Bismila iz Kur'ana. U stvari, u jednom se ajetu Kur'ana navodi sledeće:

"**Pismo je stiglo od Sulejmana. Počinje sa 'Bismillahirrahmanirrahim'**. " (en - Neml, 27/30.).

Prema rivâyetu, kada je Hz.Džibril aleyhisselam preneo prvi ajet Kurana našem Hz.Poslaniku (mir nad njim), rekao mu je "čitaj“. Kada je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik, mir nad njim, rekao: "Ne znam da čitam“, Hz.Džibril aleyhisselam, mu tada rečie:

"**Čitaj u ime Gospodara svoga koji stvara**!“ (el - Alek 96/1.).

Ebu Katan je preneo od Mesuda, zatim preneo od Harisa el-Ukalija, da je Hz.Poslanik (mir i blagoslov Allaha Teâlâ nad njim bio) imao izraz باسْمِكَ اللَّهُمَّ - "**O Allahu! U tvoje ime**“ napisan na početku svojih pisama. Kada je ajet (بِسْمِ اللهِ مَجْرِيهَا وَمُرْسٰيهَا) - "u **ime Allaha, neka plovi i neka pristane**“[14] postao rizil, šta se desilo sa početkom njegovih pisama? Počeo je da piše frazu (بِسْمِ اللهِ). Posle nekog vremena, kada je objavljen ajet (قُلِ ادْعُوا اللهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمٰنَ)

Reci: "Zovite: 'Allah', ili zovite: 'Milostivi',[15] on je iznad svojih harfova napisao reč Rahman. Kasnije, kada je objavljena priča o Hz.Poslaniku Sulejmanu (a.s.), on je dao da cela Bismila bude napisana iznad svojih harfova.

(14. Hud, 11/41.).

(15. İsra, 17/110.).

Prema onome što smo čuli, u Ebu Davudovom delu pod nazivom "Sunan“ postoji rivâjet: Šahi, Mufilik, Katada i Sabit su rekli: "**Prije objavljivanja sure En-Naml, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (sallallahu alejhi ve sellem) nije dao da se napiše fraza** (بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ) **u celosti na početku svojih pisama**“.[16]

(16. Ebu Davud, Sunen, Salat, 125.).

Naš Hz.Pejgamber (s.a.v.s.), dok je dao da se piše mirovni sporazum na Hudejbi sa Suheyl b. Amr'om, naredio je Hz.Aliji (r.a.h.) da na početku teksta sporazuma napiše:

(بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ),

ali se Suhejl tome usprotivio i rekao: "Treba napisati Bismikellahume (بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ) jer mi ne priznajemo Najmilostivijeg“. Konačno, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je dao saglasnost da se to napiše u skladu sa njegovim prigovorom. Ovo ukazuje da do tada Bismila nije bila uključena u Kur'an.

Međutim, kasnije je Svemogući Allah otkrio Bismilu kao ajet iz Kur'ana u suri en-Naml.

3-Da li je Bismila ajet iz sure el-Fatihe ili ne?

Ebû Bekir el-Cessas: Postoji spor oko toga da li je Bismila ajet iz sure Fatiha ili ne. Dok su učenjaci Kufe smatrali da je to ajet iz sure Fatiha, učenjaci Basre ga nisu smatrali ajetom iz sure Fatiha. Ne postoji definitivna izjava vodećih učenjaka naše škole mišlenja (hanefija) da Bismilu smatraju ajetom iz sure Fatiha. Međutim, naš učitelj Ebû'l Hasan el-Karhi je rekao da, prema našem mišlenju, Bismila treba da se recituje u tišini dok se recituje sura Fatiha u namazu. Ovo ukazuje da, prema hanefijskoj školi mišlenja, Bismila nije ajet iz sure Fatihe. Ako bi se smatrao ajetom iz sure Fatiha, Bismila bi se čitala naglas dok bi se ajeti iz sure Fatiha čitali naglas u namazu.

Imam Šafija je rekao da je Bismila ajet iz sure Fatiha i da ako se Bismila ne recituje dok se recituje Fatiha, namaz se mora ponoviti. Ispravljanje jednog od ova dva stava zavisi od recitovanja sure el-Fatihe naglas i u sebi tokom namaz, kao što će biti objašnjeno kasnije, ako Allah Teâlâ dozvoli.

4- Da li je Bismile na početku sura ajet tih sura?

Ebû Bekir el-Cessas je rekao: Postoji spor oko toga da li je Bismila na početku sure ajette sure ili ne. Kao što smo već objasnili, prema našim hanefijskim učenjacima, Bismila na početku sura nije ajet tih sura, jer se ne čitaju naglas tokom namaza. Štaviše, pošto se ne smatra ajetom iz sure Fatihe, ova odluka važi i za Bismile u drugim surama. Jer, niko nikada nije rekao: "Čak i ako Bismila nije ajet iz sure Fatihe, ona jeste ajet iz drugih sura." Imam Šafija je mišlenja tog da je Bismila ajet svake sure na čijem se početku nalazi. Niko se pre njega nije našao ko je izneo ovaj stav. Zato što se razlika u mišlenju među učenjacima selefa odnosi na to da li je Bismila ajet iz sure Fatihe ili ne. Inače, nijedan od ovih učenjaka nije prihvatio Bismilu kao ajetod sura na čijem se početku nalazi. Dokaz da Bismila nije ajet iz sure Fatihe je sledeći hadis:

Sufyan b. Uyeyne je preneo od od Ale, Ala od svog oca Abdurahmana, a Abdurahman od Ebu Hurejre da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

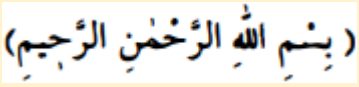
(قَسَمْتُ الصَّلاَةَ بَيْنِى وَبَيْنَ عَبْدِى ، وَلِعَبْدِى مَا سَأَلَ ، فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) قَالَ اللَّهُ : حَمِدَنِى عَبْدِى. وَإِذَا قَالَ (الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) قَالَ : أَثْنَى عَلَىَّ عَبْدِى. وَإِذَا قَالَ (مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ) قَالَ : مَجَّدَنِى عَبْدِى أَوْ قَالَ فَوَّضَ إِلَىَّ عَبْدِى. وَإِذَا قَالَ (إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ) قَالَ : هَذِهِ بَيْنِى وَبَيْنَ عَبْدِى وَلِعَبْدِى مَا سَأَلَ ، فَإِذَا قَالَ (اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلاَ الضَّالِّينَ) فَهَذَا لِعَبْدِى وَلِعَبْدِى مَا سَأَلَ)

"Podelio sam namaz između Mog sluge i Mene. Šta god Moj sluga zatraži, bit će mu dato. Kada sluga kaže: '**Allahu, Gospodaru svetova**', Allah Teâlâ kaže: '**Hvali Me, Moj sluga**.'**"** Kada sluga kaže: **"On je Najmilostiviji, Najsamilosniji"**. Allah Teâlâ kaže: **"Moj sluga Me hvali"**. Kada sluga kaže: **" Gospodaru Sudnjeg dana"**, Allah Teâlâ kaže: **" Moj sluga Me slavi "**. Ili: **" Predstavi mi svoje stanje "**. Kada sluga kaže: **" Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo "**, Allah Teâlâ kaže: **" To je između Mene i Mog sluge. Šta god Moj sluga zatraži, bit će mu dato "**. Kada sluga kaže: **" Uputi nas na pravi put, put onih kojima si milost učinio, a ne onih koji na sebe navlače Tvoj gnev, niti onih koji zalutaju"**, Allah Teâlâ kaže: **"To je za Mog slugu. Šta god Moj sluga zatraži, bit će mu dato"**.[17]

(17. Beyhaki, es-Sunenu'l-Kubra: 2/38.).

Da je Bismila bila ajet sure Fatihe; u ovom hadisu, osim o ajetima Fatihe, govorilo bi se i o Bismili. To takođe ukazuje da Bismila nije ajet sure Fatihe.

Kao što je poznato, rečju namaz na početku ove priče, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je mislio na suru Fatihu, koja se uči u namazu, te je podelio ovu suru na dva dela. Ovim se tvrdnja da je Bismila ajet iz sure Fatihe opovrgava u dva aspekta:

- U rivâjetu, Hz.Poslanik (mir nad njim) nije pomenuo Bismillu. Čak i da je bio uključen u delenje, nije mogao biti podeljen na dva jednaka dela. Udeo koji pripada Allahu Teâlâ bit će veći od udela koji pripada slugi. Jer, ceo izraz je hvala Allahu Teâlâ. U ovoj izjavi nema udela uha. Ako bi neko prigovorio rekavši: „Pošto se reči Rahman i Rahijm nalaze u suri Fatihi, smatralo se nepotrebnim pominjati Bismilu. Dakle, ako se protiv ovoga iznese mišlenje to da to ne ukazuje da je Bismila ajet iz sure Fatiha, može mu se odgovoriti ovako:

Ova tvrdnja je bila pogrešna u dva aspekta:

a). Da je Bismila ajet koji nije ajet Rahmanu i Rahijmu u Fatihi, bilo bi neophodno pomenuti ga. Ako bi bilo ispravno reći da, iako je Bismila poseban ajet, dovoljno je pomenuti samo ajet Rahman i Rahijm jer je sličan ajetu Rahmanu i Rahijmu, onda bi bilo dovoljno pomenuti samo jedan od ajeta i poglavlja koji su slični jedni drugima u Kur'anu te bi Kur'an bio skraćen, što nije slučaj.

b). U Bismili se hvali Allah Teâlâ. Međutim, ovo je ime specifično za Allaha Teâlâ. Ovo ime se ne može dati nikome drugom. Iako nosi značenje hvale Allahu Teâlâ, ako je Bismila ajet iz Fatihe, svakako bi morala biti pomenuta u gornjem hadisu. Međutim, on nije pomenut u toj objavi.

U hadisu se nalazi i rivâjet koji govori o delenju sure Fatihe, koju nam je preneo Muhammed b. Bekir koji ju je ispričao:

Kako prenosi Ebu Hurejre, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

“ Uzvišeni Allah kaže: “Podelio sam namaz na dva dela između Sebe i Mog sluge . Pola za mene, pola za mog slugu. Šta god zatraži sluga moj, bit će mu dato. Kada sluga kaže: “Hvala Allahu, Gospodaru svetova“, Allah Teâlâ kaže: “Moj sluga Me hvali “. Kada sluga kaže: “ On je Najmilostiviji, Najsamilosniji“, Allah Teâlâ kaže:“ Moj sluga Me hvali “. Kada sluga kaže: “Gospodaru Sudnjeg dana“, Allah Teâlâ kaže: “ Moj sluga mi ukzuje poštovanje “. Ovaj ajet je između mene i mog sluge. Kada sluga kaže: “Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo“, Allah Teâlâ kaže: “ Ovo je između Mene i Moga sluge “. On Teâlâ kaže: “ Šta god zatraži sluga moj, bit će mu dato“.

U ovom rivâjetu postoji greška u izjavi pripovedaća: “Kada sluga kaže: 'Vlasnik Sudnjeg dana', Allah Teâlâ kaže: 'Moj sluga mi ukazuje poštovanje. Ovaj ajet je između mene i Mog sluge.'“ Jer je izraz 'Vlasnik Sudnjeg dana i odmazde' isključivo zahvala Allahu Teâlâ. Kao što se kaže u izrazu “Hvala Allahu, Gospodaru svetova“, sluga nema udela u tome. Izraz “Samo Tebe obožavamo i samo Tebe pomoć tražimo“, podjednako dele Allah Teâlâ i Njegov rob. Jer, deo ove izjave je zahvalnost Allahu Teâlâ. Drugi deo je slugin zahtev za pomoć od Allaha Teâlâ. Vidi se da je sledeća naredba bila “Uputi nas na pravi put, put onih koje si blagoslovio; Njegovi ajeti su dati isključivo za udeo sluge, a ne za one koji navlače gnev, niti za one koji zalutaju. Zato što u ovim ajetima nema izraza zahvale Allahu Teâlâ.

Sluga ima pravo da poželi. Iz druge perspektive, prema onima koji smatraju da je Bismila ajet iz Fatihe, ako bi se ajet "Vlasnik Sudnjeg dana" i ajet "Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo" podelili između Allaha Teâlâ i Njegovog Teâlâ sluge, četiri dela bi pripala Allahu Teâlâ, a tri dela slugi. [18]

(18. Zato što se ajet "On je Najmilostiviji, Najsamilosniji" ne uzima u obzir jer je po značenju blizak Bismili. Dakle, sura Fatiha se sastoji od sedam ajeta, uključujući i Bismilu. U stvari, u ovom računu postoji greška. Na sledeći način: Pošto prva tri ajeta pripadaju Allahu Teâlâ, a ostali ajeti, zajedno sa Bismilom, pripadaju slugi, ovde tri dela pripadaju Allahu Teâlâ, a četiri dela pripadaju slugi.).

2 - Jedan od dokaza koji dokazuje da Bismila nije ajet sure na čijem je početku, već je samo umetnut da odvoji jednu suru od druge, jeste rivâjet koji sledi od Hz.Muhammed b. Bekir. Abdullah b. Abbasa (r.a.h):

Pitao sam Hz.Uthman b. Affan'a (r.a.h.): " Zašto si se fokusirao na suru Berâe (et-Tevbe), koja ima preko stotinu ajeta, i suru el-Enfal, koja je druga po broju posle nje, i zašto si ih uvrstio među sedam dugačkih sura, a nisi napisao "Bismillahir-Rahmanir-Rahim" između njih"?

Hz.Uthman (r.a.h.) je odgovorio: "Kada bi ajeti bili objavleni, Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) bi pozvao jednog od svojih pisara i rekao mu: 'Stavi ovaj ajet u poglavlje u kojem se to i to pripoveda'". Slično tome, kada bi mu se objavio jedan ili dva ajeta, govorio bi slične stvari svojim pisarima. Sura el-Enfal bila je jedna od prvih sura koje su mu objavlene u Medini, a sura El-Berâe (et-Tevbe) bila je jedna od poslednjih sura Kur'ana koje su mu objavljene. Rivâjeti u suri El-Berâe bile su veoma slične onima u suri el-Enfal, i mislio sam da je ova sura nastavak sure el-Enfal. Iz tog razloga sam stavio obe sure između sedam dugih sura te nisam napisao Bismilu između njih".[19]

(19. Ahmed b. Hanbel, Musned: l/334.).

Kao što se vidi u rivâjetu, Hz.Uthman (r.a.h.) je naveo da sure koje počinju sa Bismilom nemaju ajete i da ju je napisao na početku sura kako bi ih razlikovao jednu od druge. Kada bi sure na čijem se početku nalazi, posebno Fatiha, imale ajet, svi bi ga znali. Ovo je poznato bilo kao zadržavanje od strane Hz.Poslanika (s.a.v.s.), kao određivanje koji se ajet nalazi gde u kojoj suri. Nema razlike u mišlenjima među ulemom po ovom pitanju. Iz tog razloga, način da se sazna mesto ajeta u surama je kao način da se saznaju sami ajeti. Pošto su ajeti Kur'ana preuzeti iz mushafa na osnovu prenošenja od više osoba, a ne na osnovu ehad prenošenja, isti metod treba slediti i u rasporedu ajeta i sura. Kao što je poznato, nikome nije dozvoljeno da poremeti redosled ajeta i poglavlja u Kur'anu ili da promeni mesto nekih od njih. Ko god ovo uradi, kao da uklanja i uništava Kur'an. Da je postojao ajet od sura koji je imao Bismilu na početku, svi bi je znali, baš kao što znaju lokaciju ostalih ajeta i lokaciju Bismile u suri en-Naml. Pošto ne vidimo nikakvo informativnu naznaku po ovoj temi koja dopire do nas putem mutevatira, nije nam dozvoljeno da Bismilu smatramo ajetom sure na čijem se početku nalazi.

Ako bi neko rekao: " Obavestili su nas da je sve što je napisano u Mus'hafu Kur'an. To je dovoljno da dokaže da svaka sura koja počinje Bismilom ima ajet", sledeće bi bilo rečeno kao odgovor: Prema rivâjetima koja su došla do nas, Bismila je napisana na početku sura: Međutim, to ne znači da je Bismila koja je napisana na početku svake sure jedan od ajeta te sure. Rasprava između vas i nas je sledeća: Vi tvrdite da je Bismila koja se nalazi na početku svake sure jedan ajet te sure. Mi kažemo da Bismila u nekim delovima Kur'ana postoji kao ajet. Međutim, Bismile na početku sura nije ajet tih sura.

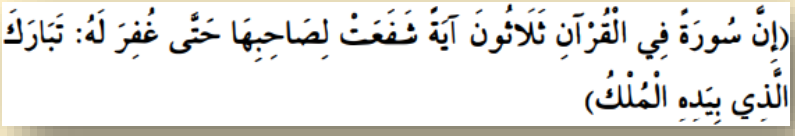
To što je Bismila napisana na početku sure u Mus'hafu i što se čita zajedno sa surom, ne zahteva da Bismila bude ajet te sure. Jer su sure i ajeti Kur'ana međusobno povezani. Deo pre Bismile takođe je povezan sa Bismilom. To ne znači da je ceo Kur'an jedna sura.

Ako neko kaže: **"** Mus'haf nam je predat i rečeno je da je sve što je u njemu napisano Kur'an sa svojim redosledom i rasporedom. Da Bismile na početku sura nisu ajeti tih sura, oni koji su prepričali Mus'haf bi nam to objasnili i rekli da ove Bismile nisu ajeti tih sura kako ne bi bilo zabune. Međutim, postoju poznati rivâjeti na ovu temu**"**, kao odgovor im se kaže sledeće:

Ova izjava samo ubeđuje onoga ko kaže da Bismila nije ajet iz Kur'ana. Ovo pitanje se ne postavlja nikome ko kaže da je Bismila ajet iz Kur'ana. Ako neko kaže: **"**Pošto si ućutkao onoga koji kaže da je Bismila ajet sure kojom počinje, da Bismila nije ajet sure kojom počinje, svi bi je znali**"**, odgovor mu može biti sledeći: Ne mora biti tako. Jer, nije potrebno da nam oni koji su preneli rivâjete o toj temi govore da ajet koji nije iz sure i nije iz sure. Isto tako, nije potrebno da nam govore da nešto što nije iz Kurana i nije iz Kur'ana. Njihova je dužnost da nam prenesu da je jedan ajet iz sure. Isto tako, njihova je dužnost da nam prenesu da su ajeti i poglavlja iz Kur'ana takođe iz Kur'ana. Pošto nismo dobili nijedan poznati prepis koji se odnosi na Bismile napisane na početku sura kao ajeti tih sura, i pošto postoje različiti stavovi po ovom pitanju, nije nam dozvoljeno da Bismele određujemo kao ajete na početku tih sura, kao da mi određujemo Kur'an.

Sledeći rivâjet takođe dokazuje da Bismile nisu ajeti sura na čijem su početku napisane:

Ebu Hurejre (r.a.h.) je preneo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

"Zaista, u Kur'anu postoji poglavlje koje se sastoji od trideset ajeta. Ono se zauzima za onoga ko ga recituje dok mu se ne oprosti. (To poglavlje) glasi: **"**Blagoslovljeno sedmo kraljevstvo**"**.[20]

(20. İbn Mâce, Edeb, 52.).

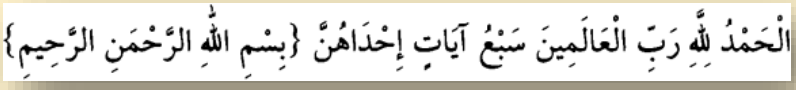
Učenjaci za kiraet i drugi su se složili da ova sura ima trideset ajeta, isključujući Bismilu. Ako je Bismila bila ajet ove sure, onda bi broj ajeta sure bio trideset jedan, što bi bilo suprotno onome što je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao.

Još jedan dokaz koji podržava ovo jeste da su se beleške za kiraet i pravnici iz glavnih islamskih centralnih gradova složili da sura el-Kevser ima tri ajeta, a sura el-Ihlas četiri ajeta. Ako se Bismila doda kao ajet ovim surama, onda će broj ajeta ovih sura biti veći od broja oko kojeg su se složili Kurejšije i pravnici.

Ako neko kaže: **"**Učenjaci kiraeta Kur'an-a i pravnici su brojali ajete sura držeći Bismilu odvojeno. Jer, prema njima, nema sumnje da je Bismila ajet**"**, može im se odgovoriti na sledeći način: Ne bi bilo ispravno da su gore pomenuti učenjaci kiraeta Kur'an-a i pravnici rekli da sura Ihlas, koja ima pet ajeta uključujući Bismilu, ima četiri ajeta, a da sura Kevther, koja ima četiri ajeta uključujući i Bismilu, ima tri ajeta.

Jer, u tom slučaju, četiri ajeta ne bi bila cela sura Ihlas već njen deo, a slično tome, tri ajeta ne bi bila cela sura Kevther već njen deo. Da su tako rekli, morali bi reći da sura el-Fatiha ima šest ajeta.

Ebû Bekir el-Cessas (r.a.h.) je rekao: Ebû Hureyre (r.a.h.) je ispričao da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

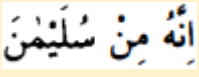
"Elhamdu lillahi Rabbi'i alamin (Sura) se sastoji od sedam ajeta. Jedan od ovih ajeta je BismillahirRahmanirRahim".[21]

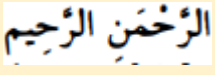
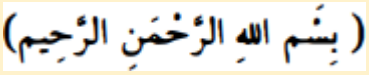
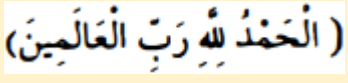
(21. Beyhaki, es-Sunenu'l-Kübra: 2/67.).

Ebû Bekir el-Cessas je rekao: Onda sam sreo Nuha, čije se ime pominje u lancu rivâjeta. Prepričao mi je verziju ovog hadisa od Ebu Hurejre preko Saida el-Makbarija. Međutim, on to nije pripisao Hz.Poslaniku (s.a.v.s.). Rivâjeti koji se ne slagaju u svom lancu rivâjeta i u pripisivanju Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) zapravo nisu pouzdane. Nije utvrđeno da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) imao bilo kakav dogovor u vezi sa ovim pitanjem.

Međutim, takođe je moguće da izjava da je Bismila ajet iz sure Fatiha pripada samom Ebû Hurejri (r.a.h.). Ziraravi može da doda svoje reči hadisu bez ikakvog prekida, misleći da osoba koja stoji ispred njega i sluša ga zna šta je hadis, a šta su reči pripovedaća, a to se naziva „idradž". U rivâjetima ima mnogo primera za to. Međutim, nije dozvoljeno reći da takva dodatna reč pripada Hz.Poslaniku. Može se pomisliti da je Ebû Hurejre (r.a.h.) ovo rekao zato što je čuo Hz.Poslanika (s.a.v.s.) kako naglas recituje Bismilu dok je recitovao Fatihu u namazu, te je zato pomislio da je Bismila ajet iz Fatihe. Zato što je Ebû Hurejre (r.a.h.) preneo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) naglas učio Bismilu dok je naglas učio Fatihu u namazu. Čak i ako se utvrdi da je ovaj hadis očišćen od teškoća u svom lancu prenošenja, neslaganja oko njegove validnosti i mogućnosti da je to reč Ebû Hurejrea (r.a.h.), ne bi bilo dozvoljeno prihvatiti Bismilu kao ajet iz sure Fatiha na osnovu ovog prenošenja. Jer, kao što je ranije rečeno, odluku o ajetu donosi grupa iz ummeta koja ga prenosi.

5 - Da li je Bismila kompletan ajet ili deo ajeta?

Što se tiče pitanja da li je Bismila ajet ili ne, nema spora da Bismila nije kompletan ajet u suri en-Naml, već deo ajeta. Na početku dotičnog ajeta u suri en-Naml nalazi se rečenica (). Činjenica ta da Bismila nije potpuni ajet u ovoj suri ne sprečava da bude uključena kao potpuni ajet u drugim surama. Jer, vidimo primere ovoga u Kur'anu.

Kao što je poznato, fraza () u suri Fatiha je tamo kompletan ajet. Ali ova fraza nije kompletan ajet unutar . Sva ulema je jedinstvena u ovom mišlenju. Isto tako, rečenica je kompletan ajet u suri Fatiha.

Ali deseti ajet sure Junus (وَاٰخِرُ دَعْوٰيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) **"**Kraj njihovih dova su reči: 'Hvala Allahu, Gospodaru svetova'**"** je deo ajeta.

U tom slučaju, moguće je da Bismila bude deo ajeta u jednoj suri, dok može biti ceo ajet u drugoj suri i na drugom mestu. Takođe, recimo da smo dokazali dokazima da Bismila nije ajet iz Fatihe. Najtačnije je da je Bismila kompletan ajet Kur'ana, osim poglavlja en-Naml. Zato što je Bismila u 30. ajetu sure en-Naml deo ajeta, a ne kompletan ajet.

Dokaz da je Basmala potpuni ajet je sledeći hadis koji je preneo Ibn Ebi Malik od Ummi Seleme (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njome):

"Allahov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s) ju je preućio u namazu te je Bismilu smatrao ajetom**"**.

Druga verzija ovog hadisa glasi: „Hz.Poslanik (s.a.v.s) je smatrao (بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ) posebnim ajetom".[23]

(23. Beyhaki, Şuabu'l-İman: 4/13.).

Ummu Seleme (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njome) je prenela ovaj hadis od Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Abdullah b. Abas (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njime) je takođe ispričao tako nešto.

Ebu Burda (r.a.h.) je preneo da je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

" Neću napustiti džamiju dok vas ne obavestim o ajetu ili poglavlju koje nije objavljeno nijednom poslaniku osim meni posle Sulejmana (a.s.) **"**.

"Nakon što je to rekao, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je krenuo. Pratio sam ga. Konačno je stigao do vrata džamije. Prešao je jednom nogom preko praga, a druga je ostala unutra. Zatim se okrenuo ka meni i upitao me: "Kada počneš da klanjaš namaz, čime počinješ da kiraetišeš?" Rekao sam: (بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ) - "Sa imenom Allaha, Milostivog, Samilosnog ". Nakon što sam to rekao, napustio je džamiju". [24]

(24. Darekutni, Sunen: l /310.).

Ebû Bekir el-Cessas (r.a.h.) je rekao: Rivâjeti koje smo preneli, dokazano je da je Bismila ajet iz Kur'ana. Jer, ovi rivâjeti ne protivreče rivâjetima koji poriču da je Bismila ajet od Sura na početku.

Ako bi neko rekao: **"** Prema principima koje ste izneli dok poričete da je Bismila ajet iz sura na čijem se početku nalazi, ne bi trebalo da smatrate Bismilu ajetom zasnovanim na hadisima**"**, moglo bi mu se odgovoriti na sledeći način:

Nije bilo potrebno da Hz.Poslanik (s.a.v.s.) obavesti ummet kao zaključak gde ajeti počinju i gde se završavaju. U stvari, saznanje ovoga ne znači da smo obavili ibadet. Dakle, na osnovu tog jedinstvenog izvora, dokazivanje da je Bismila pun ajet je dopušteno. Što se tiče pitanja gde bi Bismila trebala biti u suri en-Neml i u drugim surama; način za to je kao što je potvrđivanje da li neki izraz dolazi iz Kur'ana, a to su višestruki prenosi. Nije dozvoljeno utvrđivati ovo pomoću ehad-habera, razmišljanja i kijasa.

Kao što je poznato, mesta ajeta je odredio Hz.Poslanik (s.a.v.s.) u skladu sa onim što je Abdullah b. Abbas (r.a.h.) preneo od Uthmana (r.a.h.). U stvari, ovo smo već ranije izjavili. Međutim, nije nađen nijedan rivâjet koji bi ukazivao na to da su početne i završne tačke ajeta određene od strane Hz.Poslanika (s.a.v.s.). U ovom slučaju postaje jasno da nam nije farz znati broj ajeta.

Kada se utvrdi da se radi o ajetu, Bismila je ili ajet gdje god je napisan u Kur'anu ili pojedinačni ajet, čak i ako nije na početku sura. Međutim, na mestima gde je to napisano u Kuranu - kao što je napisano na početku knjiga - ponavlja se sa ciljem dobijanja blagoslova od imena Allah-a Teâlâ. **Ali je prikladno da se prihvati kao ajet gde god da je napisan**. Nisu razdvajali ove izraze kao "**ovo je ajet**" a "**ovo nije ajet**". Činjenica ta da se više puta ponavlja na različitim mestima u Kur'anu ne čini ga manje ajetom Kur'ana.

Vidimo mnogo primera ovoga u drugim ajetima Kur'ana. Činjenica ta da se ponavljaju ne čini ih manje vrednim od ostalih ajeta iz Kur'ana. Svaka reč, čak i ako se ponavlja, je samostalni ajet na mestu gde je napisana u Kur'anu. Na primer, izraz **"**On je Večno živi, Samopostojni**"** u surama El-Bekare, (ajet 255) (اَلْحَيُّ الْقَيُّومُ) nalazi se i u drugom ajetu sure Al-i Imran. Ponovo, često ponavljeni ajet (فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) **"**Pa koju blagodat Gospodara svoga poričete**"?** U suri er-Rahman, je ajet koji se ne ponavlja na svakom mestu gde se pojavljuje već je to samostalni ajet. Bismila je takođe takva. Izjava Hz.Poslanika (s.a.v.s.), **"**To je ajet**"**, zahteva da postoji samostalni ajet gde god se Bismila spomene.

6-Odluka o recitovanju (kiraet) Bismile tokom namaza

Što se tiče pitanja recitovanja Bismile tokom namaza, Ebu Hanifa, Ibn Ebi Lejla, Savri, Hasan b. Salih, Ebu Jusuf, Muhammed (rod. Hasan eš-Šajbani), Zufer i Šafija su se složili da se Bismila treba čitati posle Eudhe, a pre Fatihe u namazu. Međutim, imaju različita mišlenja o tome da li treba ponavljati ili ne kada se počne recitovati sura Fatiha u svakom rakatu. Ebu Jusuf je izjavio da je Ebu Hanifa recitovao Bismilu samo jednom u svakom rakatu kada je počinjao Fatihu, i da nije ponavljao Bismilu za dodatnu suru. Muhammed i Hasan b. Zijad je ispričao da je Abu Hanifa rekao:

"Ako osoba prouči Bismilu na početku rekata, nije obavezna da je ponovo prouči dok ne preda selam u tom namazu. Međutim, dobro je proučiti je i na početku svake sure. Ako je osoba koja klanja mesbuk, nije obavezna da prouči Bismilu pre Fatihe dok dovršava preostali deo namaza nakon što imam preda selam. Zato što je imam proučio Bismilu na početku namaz. Ako je imam prouči, to znači da je i on proučio**"**.

Ebu Bekir el-Cessas je rekao: Ovo dokazuje da izjava imama Ebu Hanife: **"** Kada se počne čitati Kur'an, treba proućiti Bismilu**"**, ukazuje na to da je Bismila ajet iz Kur'ana, ali Bismila, koja se recituje radi blagoslova prilikom započinjanja dobrog dela i koja je napisana na početku knjiga, nije samostalni ajet iz Kur'ana koji je prenet na ta mesta.

Hišam je preneo da je Ebu Jusuf rekao: **"**Pitao sam Ebu Hanifu o propisu o izgovaranju Bismile pre sure Fatihe u namazu i ponavljanju pre dodatne sure. On mi je rekao: **'**Dovoljno je da osoba koja klanja izgovori Bismilu pre sure Fatihe**'"**.

Ebu Jusuf je takođe rekao: **"**Na svakom rekatu izučit će Bismilu pre čitanja Fatihe. Na ostalim rekatima izučit će Bismilu pre čitanja Fatihe na isti način. Ako će čitati dodatnu suru, izučit će Bismilu posle Fatihe.**"** .

Imam Muhammed je po ovom pitanju rekao sledeće: **"**Osoba koja će recitovati više od jedne sure i recitovati ih u sebi izučit će Bismilu na početku svake sure. Osoba koja je recituje naglas neče je izučiti kada prelazi sa jedne sure na drugu. Jer, kada je recituje naglas, on odvaja dve sure tako što ostaje u tišini između njih**"**.

Ebu Bekr el-Džesas je rekao: Ova izjava imama Muhammeda ukazuje na to da se Bismila recituje da bi se odvojile dve sure ili da bi se započelo njihovo čitanje. Bismila nije ajet sure kojom počinje. Iako imam Muhammed ne prihvata Bismilu kao ajet svake sure, on je prihvata kao ajet Kurana.

Imam Šafija je rekao da je Bismila ajet svake sure, nalazi se na početku i da je treba recitovati na početku svake sure.

Ebu Bekr el-Džesas je rekao: Priča se da su Abdullah b. Abbas i Mudžahid recitovali Bismillu na svakom rakatu. Prenosi se da je Ibrahim rekao: **"**Ako budeš čitao Bismilu na početku svakog rekata, to će ti biti dovoljno za ostatak rekata**"**.

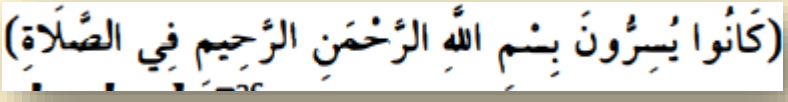
Malik b. Enes je rekao: U farz namazima, Bismila se ne čita ni tiho niti glasno. U nafile namazima, oni koji žele mogu ih izgovarati, a oni koji ne žele, ne moraju. Dokaz da se može recitovati u neobaveznim namazima je sledeća predaja od Ummi Seleme (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njome) i Ebu Hurejre (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njime):

"Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem je tokom namaza učio Bismilu i Fatihu**"**.[25]

(25. Beyhaki, es-Sunenu'l-Kubra: 2/66.).

Prenosi se da je Enes b. Malik (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim) rekao:

" Klanjao sam iz Hz.Pejgambera (s.a.v.s.), iza Ebu Bekra (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim), iza Umera (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim) i Uthmana (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim).

Oni su tokom namaza u sebi recitovali Bismilu**"**.[26]

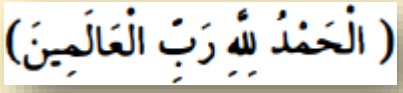
(16. İbn Huzeyme, Sahih: I/249.).

Enes (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim) je u nekim rivâjetima ovog hadisa koristio izraz: **"**Skrivali bi ga i ne bi ga čitali glasno**"**.

Kao što je poznato, ova situacija se odnosi na farz namaze. Zato što su Enes (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim) (i ostali as'habi) obavljali farz namaze iza Hz.Poslanika (s.a.v.s.), a ne nafile namaze. Zato što nije sunet obavljati nafile-namaze u džemaatu. Prema Enes b. Maliku, Hz.Ajši, i Abdullah b. Mugaffelu (r.a.h.) rivâjetu Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je započinjao namaz učenjem sure Fatihe. Ovo ukazuje da Bismila pre Fatihe u namazu nije potpuno napuštena, već je recitovana tiho.

Ako neko prigovori i kaže: "Ebu Zur'a b. Amr b. Cerir je preneo da je Ebu Hurejre (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim) rekao:

" Kada bi Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ustao na drugi rakat namaza, počeo bi da čita sa

i ne bi prestajao ".[27]

(27. İbn Huzeyme, Sahih: 3/48.).

Prigovorniku se može odgovoriti na sledeći način: Čak i ako se dokaže da Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) nije izgovorio Bismilu na drugom rekatu namaza, prema onome što ste rekli, to neće biti dokaz za vas, već za one koji tvrde da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) bio zadovoljan izgovorom Bismile na prvom rekatu. To nije dokaz da se Bismila uopšte ne recituje tokom namaza. Prenosi se od Hz.Ali, Hz.Umera i Hz.Abdullah b. Abasa (r.a.h.), u namazu je pre početka proučena Bismila, a nije nađeno nijedno nezadovoljstvo zbog toga od strane nekog od as'haba.

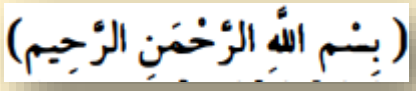
Dakle, dokazano je da se Bismila mora recitovati i u obaveznim (farz) i u dobrovoljnim (nafile) namazima. Bez ikakvih prigovora je utvrđeno da su Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) i njegovi saputnici to činili. Dakle, nema razlike između obaveznih i dobrovoljnih namaza po pitanju recitovanja Bismile ili ne, kao i u drugim sunetima namaza.

Razlog zašto je Ebu Hanife recitovao Bismilu samo na početku Fatihe, a ne na prvom rekatu namaza i ne na početku dodatne sure, je sledeći: Iako je Bismila ajet u suri En-Naml, ona nije ajet ni u jednoj drugoj suri. Pošto je dokazano da je napisano na početku Kur'ana kako bi se razlikovali jedni od drugih, naređeno nam je da izgovorimo Bismilu kao blagoslov kada počinjemo sa recitovanjem (kiraetom).

7-Ponavljanje Bismile na početku sura koje se čitaju unamazu.

Recitovanje Bismile pre namaza je dokazano onim što smo gore objasnili. Takođe navedimo da je početni tekbir namaza samo jedan. Sve radnje namaza su zasnovane na ovom jednom tekbiru. U ovom slučaju, celo namaz je kao jedna radnja, u kom slučaju je dovoljno reći Bismilu samo na početku namaza, te nema potrebe da se Bismila ponovo čita čak i ako je namaz produžen. Nakon što je Bismila napisana na početku knjige, ona se ne prepisuje u ostalim delovima knjige, bez obzira na njenu veličinu. Nakon što se Bismila prouči na početku namaza, ne prouči se ponovo u ru'kuu, sedždi, tešehhudu i na drugim stubovima, a nakon što se prouči pre Fatihe, nema potrebe da se Bismila uči na početku dodatne sure i sledećih rekata.

Jedan od dokaza koji potvrđuje da su Bismele na početku sura napisane da bi odvojile dve sure jednu od druge jeste sledeći rivâjet:Prenosi se da je Muhammed b. Bekir, Abdullah b. Abbas (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim) rekao:"Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) nije znao kako da razlikuje sure dok mu nije objavljen ajet[28] :

"U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog"

(28. Ebu Davud, Sünen, Salat, 127.).

Ovo dokazuje da Bismila nije ajet sure na čijem je početku napisana, već da je tamo napisana da bi se ta sura razlikovala od prethodne sure. Da ne postoji takva svrha, ne bi bilo potrebe da se na početku svake sure piše Bismila.

Ako neko prigovori rekavši: "Ako se Bismila stavlja na početak dve sure da bi ih razdvojila, onda, pošto je na početku sure koja se čita u namazu, treba je čitati i kada se počinje ta sura**"**, može mu se odgovoriti na sledeći način:

Ne, nije neophodno. Razdvajanje sura jedne od druge objavleno je objavom Bismile. Neophodno je recitovati Bismilu kao blagoslov kada se počne sa čitanjem. Kada se u namazu počinje Fatiha, Bismila se već recituje. Nakon što se u namazu prouči Fatiha, kada se prelazi na dodatnu suru, ne počinje se ponovo namaz kako bi bilo potrebno ponovo proučiti Bismilu. Zbog toga je dozvoljeno zadovoljiti se Bismilom pre Fatihe na početku namazu.

Razlog za osobu koja recituje Bismilu na početku svakog rakata mora biti sledeći: Postoji recitovanje koje počinje iznova za svaki rakat. Recitovanje obavljeno u prethodnom rakatu ne zamenjuje recitovanje koje treba obaviti u sledećem rakatu. Zbog toga je neophodno ponovo početi recitovati Kur'an u sledećem rakatu. U ovom slučaju, sledeći rekat je kao prvi rekat, i pošto je sunet izgovoriti Bismilu u prvom rekatu, sunet je izgovoriti Bismalu i u sledećem rekatu.

Međutim, nema potrebe reći Bismila na početku svakog poglavlja (sura) u namazu. Jer, namaz je jedna obaveza koja se ne može podeliti. Dodatna sura koja se čita u rekatu ima istu odluku kao i sura Fatiha koja se čita pre nje u istom rekatu. Jer, recitovanje koje počinje Fatihom ne počinje iznova dodatnom surom, već se nastavlja. Zato, nema potrebe reći Bismila na početku dodatne sure. Odluka o nastavku je kao odluka o početku. Baš kao r'uku, sedžda i drugi stubovi namaza, čak i ako su produženi.

Sve se ovo smatra jednim činom, a to je čin namaza. Dakle, ako je ono što se radi na početku farz, ono što se radi posle toga takođe podleže istom pravilu.

Što se tiče onih koji smatraju da je potrebno reći Bismila na početku svake sure koja se čita u namazu: Ovi su podeljeni u dve grupe:

Prema jednoj grupi, Bismila nije ajet sure na čijem je početku napisana.

Prema drugoj grupi, to je ajet sure na čijem je početku.

Oni koji prihvataju Bismilu kao ajet sure na čijem je početku napisana, smatraju da Bismilu treba recitovati kao što se recituju i ostali ajeti sure.

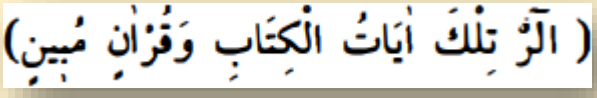
Oni koji ne smatraju Bismilu ajetom sure na čijem je početku napisana, svaku suru smatraju kao da je novozapočeti namaz. Čim počnu sa namazom, počinju da čitaju suru sa Bismilom. Jer je i raspored Mus'hafa takav. Osoba koja počinje da recituje suru van namaza treba da počne recitovanje izgovaranjem Bismile, baš kao što izgovara Bismilu kada je počinje recitovati, i slično, kada će recitovati suru pre nje, treba da počne recitovanje izgovaranjem Bismile.

Enes b. Malik je preneo da je Hz.Peygamber (s.a.v.s.) rekao:

" Upravo mi je objavljena jedna sura". Nakon što je ovo rekao, rekao je Bismilah. Zatim je završio recitovanje sure El-Kevther do kraja.[29]

(29. Beyhaki, es-Sunenu'l-Kubra: I/315.).

Ebu Burde je preneo od svog oca: " Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je recitovao prvi ajet sure el-Hidžr:

nakon što je izgovorio Bismilu".

Ovo ukazuje na to da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.), izgovarao Bismilu kada bi počinjao da čita poglavlje (suru) iz Kur'ana van namaza. Isto pravilo treba da važi i za namaz.

Abdullah b. Dinar (r.a.h.) je preneo da je b. Umer (r.a.h.) izgovarao Bismillah i pre Fatihe i pre dodatne sure u namazu.

Džerir je preneo da je Muğire rekao: " Ibrahim je postao naš imam. Završio je akšam namaz surom El-Fil, a zatim joj je dodao suru El-Kurejš., ali nije izgovorio Bismillu između".

8 - Odluka o glasnom recitovanju Basmele tokom molitve

Što se tiče pitanja glasnog izgovaranja Bismile tokom namaza, mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefi) i Sevri* su rekli da osoba koja klanja namaz treba da izgovara Bismilu u sebi.

(PS: Samir B:

SUFYÂN es-SEVRÎ - سفيان الثوري - Ebû Abdillâh Sufyân b. Saîd b. Mesrûk es-Sevrî el-Kûfî (um. 161/778), Imam pravne škole nazvane po njemu, mufessir, hadiski učenjak i asketa.

Autori: RECEP ÖZDİREK, ALİ HAKAN ÇAVUŞOĞLU

Rođen je 97. (715.) godine. U nekim rivâjetima, datum njegovog rođenja je također zabeležen kao 95, 96 i 98 (716). Postoje rivâjeti da je rođen u u Kazvinu (Ebû Ubeyd el-Âcurrî, str. 160; Abdulkerîm b. Muhammed er-Râfiî, III, 47, 49), u Horasani (Yahyâ b. Maîn, IV, 363) i u selu Sevrîe (Sehmî, str. 216) Izvori se slažu da je Sufjan, čija se porodica naselila u Kufi kada je bio mlad, bio poznat pod nadimkom Sevrî jer je član sevrske grane plemena Temîm bio. Njegovo poreklo seže do njegovog šesnaestog dede, İlyâs b. Mudar'a. On se ujedinjuje sa lozom Hz.Pejgambera (s.a.v.s.). Njegov deda, Mesrûk, borio se na Hz.Alijevoj (r.a.h.) strani u bici kod Deva i poginuo kao šehid.

Njegov otac, Saîd, koji je bio iz mlađe generacije tabi'ina, bio je pouzdan stručnjak za hadise čija se kazivanja mogu naći u Kutub-i Sitte. Njegova majka je učna bila i pobožna žena koja je prepričavala hadise i koja je poznata bila po savetima koje je davala Sufjanu kako bi ga ohrabrila da traži znanje. Njegov ujak Hamza, njegova braća Umer i Mubârek i njegovi nećaci Ammâr b. Muhammed i Seyf b. Muhammed je također jedan od hadisskih stručnjaka koje autori Kutub-i Sitte smatraju pouzdanim.).

Ibn Ebî Leylâ je rekao: "Ako želi, može ga recitovati naglas, a ako želi, može ga recitovati u sebi".

Imam Şâfiîa je rekao: "On ga recituje glasno".

Ovo neslaganje se odnosi na imama koji predvodi namaz u kojoj se recitovanje izvodi naglas. Mnoga neslaganja su prepričana od as'haba po ovom pitanju.

Umer b. Zer je preneo da je njegov otac rekao: " Klanjao sam namaz iza Abdulaha ibn Umera (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim). On je naglas recitovao Bismilu".

Hamad je preneo da je Ibrahim rekao:

" Umer (r.a.h.) (dok je predvodio namaz) bi tiho čitao Bismilu, a zatim naglas čitao Fatihu**"**. Enas (r.a.h.) je također preneo takav rivâjet od Umera (r.a.h.). Ibrahim (r.a.h.) je rekao: **"**Abdullah b. Mesud (r.a.h.) i njegovi saputnici su imali običaj da u tišini recituju Bismilu (kada su predvodili ljude u namazu) ".

Enes (r.a.h.) je ponovo rekao da su Bekr i Umer (r.a.h.) imali običaj da u tišini (kada su predvodili ljude u namazu) recituju Bismilu.

Abdullah b. Mugaffel je također prepričao slični rivâjet od Enesa.

Mugire (r.a.h.) je preneo da je Ibrahim (r.a.h.) rekao: **"** Bid'at je da imam naglas recituje Bismilu dok su predvodili ljude u namazu**"**.

Džerir je preneo da je Asim el-Ahval rekao: Ikrima je upitan o propisu o glasnom recitovanju Bismile tokom namaza (bilo da je to sunnet ili ne). Kao odgovor, rekao je: „(Ako se kaže da je sunnet) onda sam ja beduin koji ništa ne zna!", rekao je.

Ebu Jusuf (r.a.h.) je preneo da je Ebu Hanife (r.a.h.) rekao:" Prema izveštaju koji je do mene stigao, Abdulah ib. Mesud je rekao: **'**Recitovanje Bismile naglas tokom namaza je beduinska stvar'"!

Hamad b. Zejd je preneo da je Kesir rekao: Hz.Hasan (r.a.h.) je upitan bio o propisu o recitovanju Bismile naglas tokom namaza. Odgovorio je: " Samo bi beduin to uradio!“

Šerik (r.a.h.), preko Asima (r.a.h.), prenosi od Said b. Cübeyr'a (r.a.h.) da bi Abdullah b. Abbas (r.a.h.) naglas recitovao Bismilu. Verovatno je to uradio dok nije klanjao.

Abdulmelik b. Ebi Huseyin (r.a.h.) prenosi od Ikrime (r.a.h.) da je Abdullah b. Abbas (r.a.h.) rekao: "Recitovanje Bismile naglas je posao beduina“.

Prenosi se da je Hz.Ali (r.a.h.) smatrao Bismilu ajetom i prihvatio da je to dopunski ajet sure Fatiha. Nikada nije utvrđeno da je naglas recitovao Bismilu.

Ebû Bekir b. Ayyaş (r.a.h.) je preko Ebû Said (r.a.h.) preneo da je Ebû Vail (r.a.h.) rekao: „Hz.Umer i Hz.Ali (r.a.h.) nisu naglas izgovarali reči "Amin“ i " Eudhu Bismilu“.

Priča se da je Hz.Umerov (r.a.h.) sin Abdullah naglas izgovarao Bismilu.

Kao što se može videti iz dosadašnjih objašnjenja, as'habi imaju različita mišlenja o tome da li Bismila treba da se čita naglas tokom namaza ili ne.

Prema rivâjetu Enesa i Abdullah b. Mugaffel'a (r.a.h.), Hz.Pejgamber (s.a.v.s.), Ebu Bekr, Umer i Uthman su imali običaj da recituju Bismilu u sebi tokom namaza. Abdulah b. Mugafel je ovo opisao kao neobičnu i čudnu situaciju za islam.

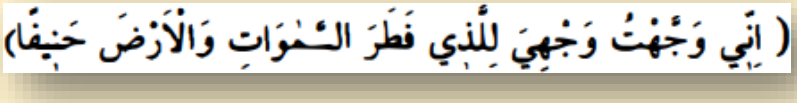
Ebu'l Dževza je preneo da je Hz.Aiša (r.a.h.)rekla: „Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) bi započinjao namaz izgovaranjem iftitah tekbir i recitovanjem sure Fatihe, a završavao bi je predajući selam“.[30]

(30. Ebû Dâvûd, Salât, 124.).

Ebu'l Hasan Ubeydullah b. Hüseyin el-Kerhi (r.a.h.) je preneo rivâjet od Abdullaha (r.a.h.) da ni Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.), ni Ebu Bekr, ni Umer (r.a.h.) nisu naglas recitovali Bismilu u farz namazima.

Ako bi neko rekao: " Prema tebi, pošto se Bismila smatra ajetom na svom mestu u Kur'anu (Sura en-Naml, ajet 30), neophodno je recitovati Bismilu naglas u onim namazima gde se recitovanje obavlja naglas. Pošto ne postoji pravilo postupka koje nalaže da jedan deo recitovanja treba da se izvodi naglas, a drugi deo tiho u istom rakatu“, može mu se reći sledeće kao odgovor:

Kao što se može razumeti iz naših objašnjenja, iako Bismila nije ajet Fatihe, ona se recituje kao blagoslov na početku recitovanja. U ovom slučaju, dozvoljeno je izgovarati Bismilu u sebi čak i ako se Fatiha izgovara naglas. Kao što je poznato:

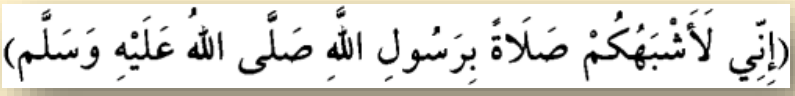

" Okrenuo sam lice svoje ka Allahu, koji je nebesa i zemlju stvorio ni iz čega, kao Hanif“.[31] Iako je to ajet iz Kur'ana, osoba koja započinje svoj namaz čitajući ovaj ajet ne čita ga naglas čak ni kada naglas čita druge ajete i sure.

Ebû Bekir el-Cessas (r.a.h.) je rekao: Činjenica ta da je utvrđeno da je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) tiho recitovao Bismilu tokom namaza dokazuje da Bismila nije ajet iz Fatihe. Ako bi postojao ajet iz Fatihe, on bi naglas čitao Bismilu kao što naglas čita i Fatihu.

Prigovornik može istupiti i predstaviti nam sledeće rivâyete.

1-Nuajrn el-Mudžmir (r.a.h.) je klanjao iza Ebu Hurejrea (r.a.h.), Ebu Hurejre (r.a.h.) je proučio Bismilu, predao selam i rekao:

"Ja sam onaj koji među vama najviše liči na Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) u pogledu namaza**"**.[32]

(32. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 2/46.).

2 - Ibn Džurejdž (r.a.h.) je preko Ibn Ebu Malika (r.a.h.) preneo da je Ummu Seleme (r.a.h.) rekla:

"Hz.Poslanik (s.a.v.s.) kad bi klanjao u svojoj kući, učio bi Bismilu i učio Fatihu".[33]

(33. Ebu Cafer et-Tahavi, Şerhu Maâni'l-Asar: l / 199.).

3 - Džabir el-Džu'fi (r.a.h.) prenosi preko Ebu Tufejla (r.a.h.) da su Ali i Ammar (r.a.h.) rekli: " Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je naglas učio Bismilu".[34]

(34. Mucemu İbni'l-Arabi: l/265.).

Kao odgovor prigovaraču koji iznosi gore navedene rivâjete kao dokaz, može se reći sledeće:

1 - Rivâjet koji prenosi Nuajm el-Mudžmir (r.a.h.) od Ebu Hurejre (r.a.h.) ne podržava stav prigovornika. Jer se u tom rivâjetu navodi da je Ebu Hurejra (r.a.h.) recitovao Bismilu. Nije navedeno da ju je recitovao naglas. Možda je nije recitovao naglas. Ako je Ebu Hurejra (r.a.h.) recitovao Bismilu i prepričač je znao da ju je recitovao; Ovo se moglo dogoditi ili zato što ga je Ebu Hurejra (r.a.h.) obavestio o tome, ili je možda čuo Bismilu od njega jer je stajao tik pored njega dok je klanjao, a Ebu Hurejra (r.a.h.) ju je recitovao tihim glasom, ne smatrajući to šapatom. Naime, postoji i rivâjet taj da se glas Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ponekad, dok je predvodio vernike u podne i ikindiju namaza, mogao čuti džemaat, iako nije učio glasno.

(35. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: ll / 490.).

Abdulvahid b. Zijad, Amare b. Ka'ka (r.a.h.) prenosi da je Ebu Hurejra (r.a.h.) rekao:

" Kada bi Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ustao na drugi rakat, počeo bi da uči suru Fatihu i ne bi to tiho ćinio".[36]

(36 Ebu Cafer et-Tahavi, Şerhu Maâni'l-Âsâr: l /200.).

Ovaj rivâyet takođe ukazuje na to da Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije smatrao Bismilu ajetom Fatihe. Nije naglas čitao Bismilu jer je nije računao kao ajet Fatihe.

2 - Što se tiče hadisa od Ummu Seleme (r.a.h.); Lejs (r.a.h.) je rekao na osnovu rivâyeta od Abdullaha b. Ubejda b. Ebu Melike (r.a.h.): Mualla (r.a.h.) je pitao Ummu Seleme (r.a.h.) o kiraetu Resulullaha (s.a.v.s.). Ona mu je objasnila čitanje (kiraet) Resulullaha (s.a.v.s.) reč po reč.

U ovom rivâjetu, iako je opisano recitovanje našeg Hz.Poslanika (s.a.v.s.) zajedno sa njegovim kvalitetima, ne navodi se da je recitovanje (kiraet) obavljen tokom namaza, niti se navodi da li je to učinjeno naglas ili u sebi. Prenosi se da je najviše što bi uradio bilo da "uči Bismillu i Fatihu“. To je ono što mi kažemo. Ali se ne pominje da ga je čitao naglas (cehri). Moguće je da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) objasnio kvalitet svog recitovanja našoj majci Hz.Ummu Seleme (r.a.h.), a ona nam je ispričala šta joj je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao. Iako Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije recitovao naglas, moguće je da ga je Hz.Ummu Seleme (r.a.h.) čula kako recituje jer je stajala u blizini. Time što je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) klanjao u njenoj kući,to nije bio farz namaz. Zato što je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) obavljao farz namaze u džemaatu, a ne sam. Prema hanefijskoj školi mišlenja, osoba koja sama obavlja dobrovoljni namaz može je izgovoriti u sebi ili naglas.

3 - U lancu prenošenja hadisa koji je Džabir preneo od Ebû Tufeyl'a, je osoba čije prenošenje nije pouzdano i čiji dokaz nije proveren zbog nekih stvari koje su o njemu prepričane. Kaže se da je on osoba rec'at verovanju[37]. Lagao je u većini svojih pripovedanja. Neki od selefijskih imama su rekli da je on lažov.

(37. Rec'at: Prema nekim šiitskim grupama, to je ponovni pojavljivanje imama nakon njegove smrti ili skrivanja. Prema šiitskim verovanjima İsnaaşeriyye Şia, to znači povratak imama i onih koji su ih ugnjetavali u svet pre apokalipse. (Vidi DIA, članak o Rec'atu.).

Ebû Vâil je izvestio da Hz.Ali (r.a.h.) nije naglas recitovao Bismilu tokom namaza. Da je Hz.Ali (r.a.h.) bio mišlenja tog da se Bismila može recitovati naglas tokom namaza, ne bi se protivio drugima po ovom pitanju. Ako bi propis o tihom i otvorenom recitovanju Bismile tokom namaza bio jednak u očima Hz.Poslanika (s.a.v.s.), tiho recitovanje bi i dalje bilo bolje iz sledeća dva razloga:

1-Među njima, to je praksa bila pravednih prethodnika kao to suš bili Ebu Bekr, Umer, Ali i Ibn Mesud, Ibn Mugaffel i Enes b. Malika, (Allah Teâlâ zadovoljan bio svima njima). Pored toga, Ibrahim en - Nehâi je rekao da je recitovanje Bismile naglas tokom namaza bidat. Jer, kada o Hz.Pejgamberu (s.a.v.s.) dolaze dva kontradiktorna rivâjeta o istoj temi, a jasno je poznato da su pravedni prethodnici postupali samo po jednom od njih, rivâjeti za koja se jasno zna da su pravedni prethodnici postupali po njima, uzimaju se kao osnova u praksi.

2 - Ako bi bilo ustanovljeno da se Bismila treba recitovati naglas tokom namaza, trebalo bi da postoje poznati, mutevatir rivâjeti o tome, kao što postoje i o drugim recitacijama (kiraetima). Pošto takva izjava nije primljena, razumemo da ovo nije utvrđeno. Jer ,kao što je potrebno znati da je sunet glasno recitovati ostale ajete sure Fatiha, tako bi bilo potrebno znati da je sunet glasno recitovati i Bismilu.

Neko bi mogao da se javi i upotrebi rivâjet u sledećim redovima kao dokaz u svom prigovoru nama.

Kako sledi: Ebu'l-Abbas je preneo od Muhammeda ibn Jakuba el-Asama da je Ubejd ibn Rufa rekao:

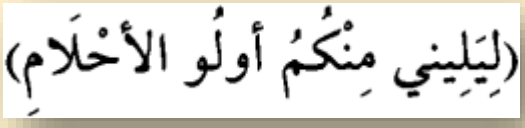
Muavija je došao u Medinu. Predvodio je džemaat u namazu. Nije izgovarao Bismillu tokom namaza. Nije izgovorio tekbir kada je pošao na ru'ku niti kad se uspravio. Nakon predaje selama, muhadžiri i ensarije rekoše: "O Muavija! Ukrao si od namaza. Gde je Bismila? Gde je tekbir kada polaziš na ru'ku i kad se uspraviš?!“ povikali su. Nakon toga, Muavija ih je poveo u još jednom namazu.

U ovom namazu je izgovorio stvari za koje mu se zamerilo da ih je izostavio.[38] Muhadžiri i Ensarije su znali za Bismilu da se ona treba recitovati naglas u namazu“.

(38. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 2/72.).

Kao odgovor osobi koja koristi ovaj rivâjet kao dokaz u svom prigovoru nama, kaže se:

Kad bi istina bila kao što ti kažeš; Ebu Bekr, Umer, Uthman, Ali, Ibn Mesud, b. Mugaffel, Ibn Abbas i ostali ličnosti od kojih smo preneli da se Bismila treba recitovati tiho, a ne glasno tokom namaza, svakako su to znali. Gore pomenuti ljudi su vodeći ljudi u pogledu znanja po ovoj temi. Jer je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao u vezi sa tim:

"Neka oni od vas koji su mudri i postojani stanu iza mene (u namazu) ".[39]

(39. Muslim, Salat, 123.).

Gore spomenuti ljudi bi stajali najbliže Allah-ovom Teâlâ Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) tokom namaza. Bili su ispred nepoznatih ljudi koje ste pomenuli. Štaviše, ova priča koju ste ispričali nije dobro poznata priča. Zato što si jednim putem preneo reči muhadžira i ensarija, čije si reči preneo Muaviji. Međutim, u ovim izjavama se ne spominje da Bismila treba da se čita naglas tokom namaza, već se samo navodi da se ne čita. Takođe nam je čudno što se Bismila ne recituje tokom namaza. Ono što želimo da kažemo jeste da li je bolje recitovati Bismilu glasno ili u sebi? Ovo se navodi da bi se razjasnilo.

Allah Teâlâ zna istinu.

9 - Glagol skriven na početku Bismile i njegova mnoga značenja

Neke od odredbi sadržanih u Bismili su sledeće:

Prilikom započinjanja posla, Bismila se recituje sa nadom da će posao biti plodonosan.

Bismila se recituje da bi se ukazalo poštovanje prema Svemogućem Allahu.

Prilikom klanja životinje, izgovara se Bismila.

Bismila se recituje jer je verski moto i simbol.

Bismila se recituje da bi se oterao šejtan. U vezi sa ovim, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

"Ako sluga pomene ime Allaha Teâlâ (kaže Bismila) nad svojom hranom, šejtan ne jede od nje. Ali ako ne pomene ime Allaha Teâlâ, šejtan takođe jede sa njim“.

U ovim se rivâjetima otkriva protivlenje politeistima koji svoj rad počinju pominjanjem imena svojih idola ili drugih stvorenja kojima se klanjaju.

Bismila je sklonište za one koji se plaše.

Razume se da je osoba koja recituje Bismilu posvetila sebe Allah-ovom Teâlâ putu i tražila utočište kod Njega Teâlâ.

Bismila je poznati pratilac za onoga ko je čuje kako se recituje.

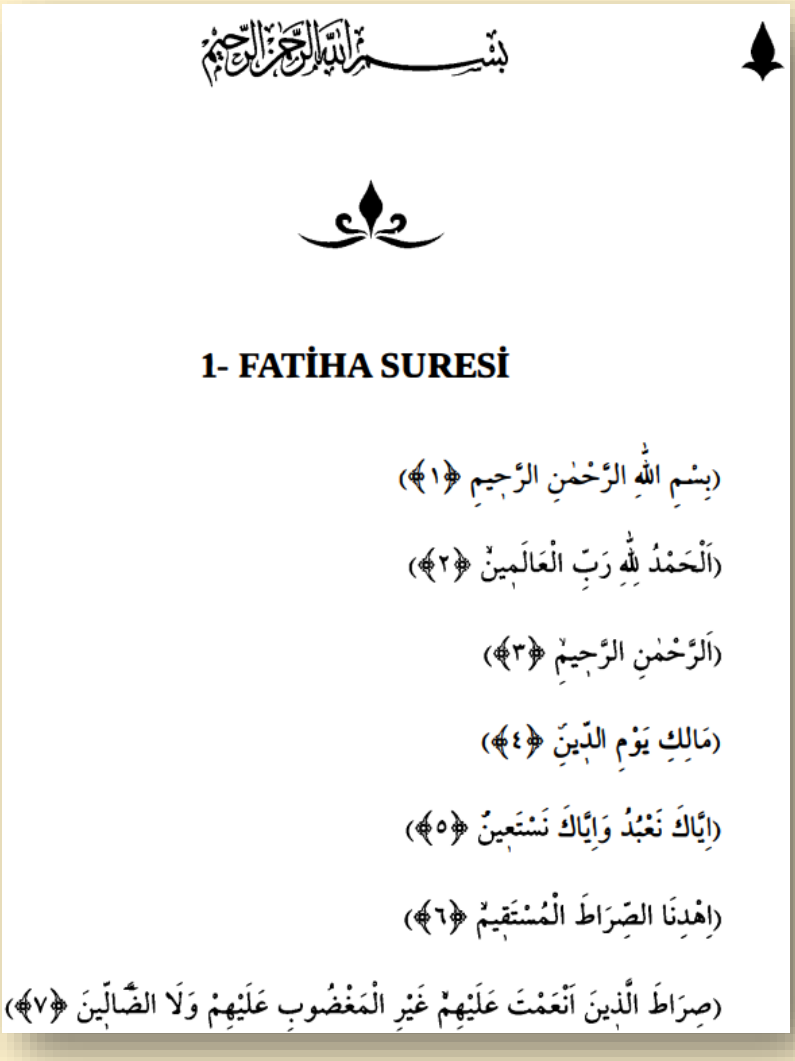
Recitovanje Bismile znači priznavanje Allah-ove Teâlâ vladavine.

Recitovanje Bismile znači poznavanje i ispovedanje blagoslova koje je dao Allah Teâlâ.

Recitovanje Bismile znači traženje pomoći od Allaha Teâlâ. Recitovanje Bismille znači kloniti se zla i pokoravati se Allahu Teâlâ.

U Bismili postoje dva imena koja su specifična za Allaha Teâlâ i ne mogu se dati nikome drugom.

Ta imena su Allah i Rahman. (Ovim je tumačenje Bismile završeno.).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

1- FATİHA SURESİ

(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾)

(اَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾)

(اَلرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ﴿٣﴾)

(مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٤﴾)

(اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾)

(اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾)

(صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿٧﴾)

SURA EL – FATIHA

1 - U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

2 - Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo,

3 - Milostivog, Samilosnog,

4 - Vladara Dana sudnjeg,

5 - Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo!

6 - Uputi nas na Pravi put,

7 - na Put onih kojima si milost Svoju darovao, a ne onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali!

Čitanje Fatihe u namazu

Svi hanefijski učenjaci - neka im se Allah Teâlâ smiluje - rekoše: U prva dva rekata namaza se uče i Fatiha i dodatna sura. Ako osoba izostavi Fatihu i prouči drugu suru, njegov namaz je validan čak i ako nije učinila dobro delo.

Malik b. Enes (r.a.h.) je rekao: “ **Kada osoba ne prouči Fatihu u dva rekata, on ponovo obavlja svoj namaz** “.

Šafija je rekao: “ **Donja granica adekvatnosti recitovanja u namazu je recitovanje sure Fatiha. Ako osoba koja izostavi čak i jedan harf iz ove sure i dovrši namaz, treba da ponovi svoj namaz**“.

Ebû Bekir el-Cessas je rekao: Od A'meş, Abbad b. Rib'îe se prenosi da je Hz.Umer (r.a.h.) rekao:

(لَا تُجْزِئُ صَلَاةٌ لَا يُقْرَأُ فِيهَا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَآيَتَيْنِ فَصَاعِدًا)

“ **Namaz u kojemj se dva ili više ajeta ne prouče uz Fatihu nije validan** “.[40]

(40. İbn Ebi Şeybe, Musannef: l/317.).

Prenosi se da je İbn Aliyye, İmran b. Husejn rekao:

“ **Namaz u kojem se dva ili više ajeta ne proučavaju uz Fatihu nije validan**“.[41]

(41. Pomenuto delo.).

Mamer je preneo da je Ebu'l Âliye rekao: Pitao sam Hz.Abdullah b. Abbas'a (r.a.h.) da li je recitovanje dozvoljeno u svakom rekatu namaza. Rekao mi je:

“ **Proučite nešto iz Kur'ana, bilo malo ili mnogo. U stvari, ono što se prouči iz Kurana nije malo**“.

Prenosi se da su Hasan, Ibrahim i Ša'bi rekli:

“ **Ako osoba zaboravi da prouči suru Fatihu i prouči drugu suru tokom namaza, to mu neće nauditi i njegov će namaz biti validan** “.

Prenosi se da je Vekî', Velid b. Yahya rekao:

“ Jednog dana, Džabir b. Zejd je ustao i klanjao namaz. Samo je izgovorio reč (مُدْهَامَّتَانِ) u 64. ajetu sure Er-Rahman, a zatim je pošao na ru'kuu “.[42]

(42. İbn Ebi Şeybe, Musannef: l / 318.).

Ebû Bekr el-Cessâs je rekao: Umer i İmran b. Huseyn su rekli da namaz nije validan bez recitovanja dva ili više ajeta sure Fatihe. Husejnov rivâjet ne treba tumačiti kao da namaz nije potpuno validan, već kao da se ne smatra da je obavljena savršeno. Jer, nema razlike u mišlenju među učenjacima u vezi sa validnošću namaza samo recitovanjem sure Fatihe.

Sledeći ajet ukazuje da ako se Fatiha ne prouči, namaz će biti validan čak i ako je učinjena loša stvar:

أَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِدُلُوكِ ٱلشَّمۡسِ إِلَىٰ غَسَقِ ٱلَّيۡلِ وَقُرۡءَانَ ٱلۡفَجۡرِۖ إِنَّ قُرۡءَانَ ٱلۡفَجۡرِ كَانَ مَشۡهُودٗا

78. **Obavljaj propisane namaze kad Sunce s polovine neba krene, pa do noćne tmine, i namaz u zoru** jer namazu u zoru mnogi prisustvuju. (el - Isrâ 17 /78.).

Ovaj ajet sa turs, glasi:

Obavljajte namaz (u određeno vreme) od zalaska sunca (koje klizi ka zapadu u podne) do tamne noći. Takođe, obavite jutarnji namaz. Jer se jutarnji namaz prati pred očima.

U ovom se ajetu reč (قُرْاٰنَ الْفَجْر) koja se prevodi kao u vezi sa klanjanjem jutarnjeg namaza, misli na učenje Kur'ana tokom jutarnjeg namaza. Jer, muslimani se slažu da nije obavezno (farz) učiti Kur'an u vreme jutarnjeg namaza. Ovde se naređenje odnosi na učenje Kur'ana tokom sabah namaza, a ne na vreme sabah namaza. Data naredba, osim ako se ne pronađe dokaz o farzu, označava značenje farza. Ako se gleda na doslovno značenje ajeta, svata se da će onome ko klanja namaz, njegov če namaz biti validan ako prouči bilo koji deo Kur'ana. Jer, u ovom ajetu, nema posebne odlučujuće presude o tome koje delove Kur'ana treba proučiti. Ovo takođe ukazuje na ovaj ajet-i kerim:

۞وَٱللَّهُ يُقَدِّرُ ٱلَّيۡلَ وَٱلنَّهَارَۚ عَلِمَ أَن لَّن تُحۡصُوهُ فَتَابَ عَلَيۡكُمۡۖ فَٱقۡرَءُواْ مَا تَيَسَّرَ مِنَ ٱلۡقُرۡءَانِۚ إِنَّ رَبَّكَ يَعۡلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدۡنَىٰ مِن ثُلُثَيِ ٱلَّيۡلِ وَنِصۡفَهُۥ وَثُلُثَهُۥ وَطَآئِفَةٞ مِّنَ ٱلَّذِينَ مَعَكَۚ وَٱللَّهُ يُقَدِّرُ ٱلَّيۡلَ وَٱلنَّهَارَۚ عَلِمَ أَن لَّن تُحۡصُوهُ فَتَابَ عَلَيۡكُمۡۖ فَٱقۡرَءُواْ مَا تَيَسَّرَ مِنَ ٱلۡقُرۡءَانِۚ عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُم مَّرۡضَىٰ وَءَاخَرُونَ يَضۡرِبُونَ فِي ٱلۡأَرۡضِ يَبۡتَغُونَ مِن فَضۡلِ ٱللَّهِ وَءَاخَرُونَ يُقَٰتِلُونَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِۖ فَٱقۡرَءُواْ مَا تَيَسَّرَ مِنۡهُۚ وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَقۡرِضُواْ ٱللَّهَ قَرۡضًا حَسَنٗاۚ وَمَا تُقَدِّمُواْ لِأَنفُسِكُم مِّنۡ خَيۡرٖ تَجِدُوهُ عِندَ ٱللَّهِ هُوَ خَيۡرٗا وَأَعۡظَمَ أَجۡرٗاۚ وَٱسۡتَغۡفِرُواْ ٱللَّهَۖ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

20. Gospodar tvoj, sigurno, zna da ti u namazu provodiš manje od dvije trećine noći, polovinu njezinu ili trećinu njezinu, a i neki od onih koji su uz tebe. Allah određuje dužinu noći i dana, On zna da vi to ne umijete izračunati pa vam prašta, **a vi iz Kur'ana učite ono što je lahko;** On zna da će među vama biti bolesnih, i onih koji će po svijetu putovati i Allahove blagodati tražiti, i onih koji će se na Allahovu putu boriti – zato izgovarajte iz njega ono što vam je lahko, i namaz obavljajte, i milostinju udjeljujte, i draga srca Allahu zajam dajte! A dobro koje za sebe unaprijed osigurate naći ćete kod Allaha još većim i dobićete još veću nagradu. I molite Allaha da vam oprosti, jer Allah prašta i milostiv je.

(el- Muzzemil 73/20).

Nema neslaganja među ummetom da je namaz pomenut u ovom ajetu noćni namaz. Prema nama hanefijama, zapovest "**Čitajte iz Kur'ana šta god vam je lahko**" izražava opšte pravilo koje se tiče svih farz i nafile namaza koje se obavljaju i noću i u drugim vremenima. Zato što ta reč koja se koristi u ovom ajetu izražava opštost.

U kontekstu Hz.Poslanikovog (s.a.v.s.) podučavanja namaza beduinu. Na to ukazuje Ebu Hureyre i Rufa b. Rafi'a (r.a.h.) prepričavanje. Kada beduin nije mogao pravilno da obavi namaz, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) mu je rekao: "Onda čitaj šta god ti je lahko iz Kur'ana".[46]

(46. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 2/126.).

Po našem mišlenju, ova naredba koju mu je dao Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) potiče iz Kur'ana. Jer, kada naiđemo na presudu Hz.Poslanika (s.a.v.s.) koja je u skladu sa presudom Kur'ana, moramo doneti sud u skladu sa tim. Jer, On Teâlâ je po ovom pitanju presudio Kur'anom, baš kao što je presudio o odsecanju ruke lopovu, primeni kazne na preljubnika i sličnim pitanjima. Zatim, u naredbi koju je dao Beduinima, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije odvojio nafile namaze od farz namaza. Dakle, dokazano je da naredba u ajetu "**Čitajte iz Kur'ana šta god vam je lahko**" važi za sve namaze.

Ova priča ukazuje da je namaz validan čak i ako se drugi ajeti osim Fatihe recituju na dva načina:

1 - Ova priča ukazuje da ajet "**Čitajte iz Kur'ana šta god vam je lahko**" ima opšte pravilo za sve namaze.

2 – Ovaj rivâyet nezavisno ukazuje da je namaz validan čak i ako se recituju drugi ajeti osim sure Fatihe. Čak i ako hadis o beduinima ne bi potkrepio ajet[47] objavljen o noćnom namazu, odluka da je dozvoljeno recitovati druge ajete umesto Fatihe u namazima, kako u farz namazima tako i u nafile namazima, ne bi se mogla sprečiti iz dva razloga:

a). Kada se ova odredba utvrdi za noćni namaz, ona postaje važeća i za ostale namaze. Jer su drugi namazi poput noćnih namaza. Jer: U smislu činjenice te da su recitovanje,ru'ku-i, padanje ničice (sedžda) i drugi stubovi namaza, farz i nafile namazi podležu istom pravilu. Nešto što je dozvoljeno u nafile, dozvoljeno je i u farz namazu.

Ako bi neko rekao: " Prema tvom mišlenju, farz i nafilah namaz se razlikuju jedan od drugog. Zato što recitovanje nije farz u poslednja dva rekata farz namaza. Ali jeste farz u poslednja dva rekata nafile namaza", može mu se odgovoriti na sledeći način:

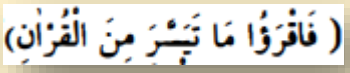
Ovo ukazuje da je odluka o recitaciji u nafile namaze više muekked*. Pošto je nafile namaz validna bez učenja Fatihe, farz namaz mora prvo biti validan.

(Mueked* - Radnje koje je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) redovno obavljao i retko napuštao samo da bi pokazao da nisu obavezujuće nazivaju se sunna muekede. To je kao ispiranje usta i nosa prilikom uzimanja abdesta i obavljanje dva rekata namaza pre farz dela sabahskog namaza.).

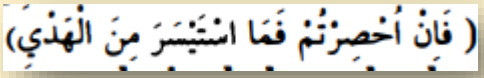
b-Niko nije napravio razliku između farz i nafile namaza. Onaj ko smatra farzom da čita suru Fatihu u jednoj od ovih namaza, smatra farzom da je čita i u drugoj. Ko ne smatra da je čitanje potrebno u jednom, ne smatra da je čitanje potrebno ni u drugom. U hanefijskoj školi mišlenja, ako je nafile namaz obavljena čitanjem drugih ajeta bez recitovanja Fatihe validna prema očiglednom značenju ajeta, onda bi i farz namaz trebalo da bude podložna istom pravilu.

Jedna osoba je pitala: " Koji je dokaz da je dozvoljeno klanjati namaz čitajući druge ajete bez recitovanja Fatihe"**?** Ako ovo pita, može mu se odgovoriti na sledeći način:

Ajet " **Čitajte iz Kur'ana šta god vam je lahko**" nudi izbor onome ko ga čita. To znači: "Proučite bilo koji ajet ili poglavlje koje želite". Ako neko kaže drugome: " Prodaj mog roba za cenu koju ti je lahka"; To znači da osoba koja je imenovana da proda roba može prodati roba po bilo kojoj ceni koju smatra prikladnom. Pošto je utvrđeno da dotični ajet daje izbor adresatu, nije nam dozvoljeno da ignorišemo ovaj izbor i ograničimo se na čitanje samo određenog dela namaza, naime Fatihe. Jer, ćemo time ukinuti odluku ajeta.

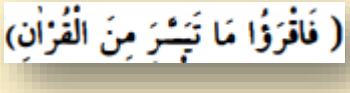

Neka osoba kaže: " **Čitajte iz Kur'ana šta god vam je**

lahko"[48] ajet je kao "**Ako ste sprečeni (da obavite hadž), onda pošaljite prilog koji vam je lahk**".[49]. Prema ovom ajetu, navodi se da osoba koja postane ihsar dok je u ihramu hadža mora zaklati devu, kravu, ovcu ili kozu. Međutim, reč hedij, koja se zapravo koristi u ajetu i prevodi se kao kurban, takođe uključuje i druge stvari koje se mogu dati kao hedija ili kao sadka. Ako neko kaže: " Ignorišući ostale darove i sadaku koje reč Hedija obuhvata u svom značenju te fokusirajući se samo na kurban, opcije u ovom ajetu neće biti eliminisane i zato ajet neće biti ukinut", može mu se odgovoriti na sledeći način:

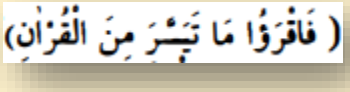
Žrtvujući devu, kravu, ovcu ili kozu, osoba koja ima pravo da izabere jednu od opcija zadržava pravo da to učini. Ovde nema ukidanja, ovde ima samo raspodela. Kao sličan primer, ako postoji rivâjet koji kaže da treba pročitati ajet kraći od sure Fatiha, taj rivâjet ne zahteva da se sura Fatiha ukine. Zato što osoba koja klanja namaz ima mogućnost da čita bilo koji deo Kur'ana koji želi.

Čovek je izašao i rekao " **Čitajte iz Kur'ana šta god vam je lahko**". Ajet je povezan sa drugim ajetima i surama osim sure Fatiha. U suprotnom, ako kaže: " To ne znači da je sura Fatiha ukinuta i da je ne treba čitati**"**, može mu se kao odgovor reći sledeće: Ono što kažete nije tačno u nekoliko aspekata:

1 - Naredba " Čitaj " u ajetu je povezana sa čitanjem u namazu. Čitanje ovde nije nezavisan čin ibadeta, već jedan od stubova na kojima zavisi validnost namaza.

2 - Očigledno značenje ajeta zahteva da osoba ima mogućnost da čita bilo koji deo Kur'ana koji želi dok klanja namaz. Nije dozvoljeno beležiti ovo čitanje sa nekim ajetima ili surama.

3 - Izraz "**Čitajte iz Kur'ana šta god vam je lahko**" je naredba. Istina i nužnost ove zapovesti izražava nužnost. Nije dozvoljeno menjati zapovest o čitanju iz obavezne u preporučenu. Sledeća priča takođe potvrđuje istinitost onoga što smo rekli:

Muhamed b. Bakr (r.a.h.) je preneo od Imrana (r.a.h.) da je čovek ušao u džamiju i klanjao namaz. Posle namaza, došao je i nazvao selam Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Hz.Poslanik (s.a.v.s.) mu je uzvratio selam i rekao mu: „Vrati se i ponovo klanjaj namaz. Zato što nisi klanjao namaz“!

Čovek se vrati i ponovo klanja namaz kao i pre. Onda je došao i nazvao selam Hz.Poslaniku (s.a.v.s.). Primio je selam od Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Tada mu reče: **“** Vrati se i ponovo klanjaj namaz. Jer nisi klanjao namaz**“**! Na kraju je ovo ponovio tri puta.

Tada mu je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(لَا تَتِمُّ صَلَاةُ أَحَدٍ مِنَ النَّاسِ حَتَّى يَتَوَضَّأَ فَيَضَعَ الْوُضُوءَ مَوَاضِعَهُ، ثُمَّ يُكَبِّرَ فَيَحْمَدَ اللَّهَ وَيُثْنِيَ عَلَيْهِ، وَيَقْرَأَ بِمَا شَاءَ مِنَ الْقُرْآنِ، ثُمَّ يَقُولَ: اللَّهُ أَكْبَرُ، وَيَرْكَعَ)

“Osim ako osoba ne obavi potpuni abdest kako treba, zatim izgovori tekbir, zatim hvali Allaha (izgovarajući Subhanake), zatim izgovori bilo koji deo Kur'ana koji želi, zatim izgovori tekbir, dok je na ru'ku njegovi zglobovi ne budu na svom mestu, ...njegov namaz nije potpun“.[50]

(50. Zeylai, Nasbu'r-Râye: l/367).

Ponovo je Muhammed b. Bekr (r.a.h.) preneo rivâyet od Ebu Hurejrea (r.a.h.) da je čovek ušao u džamiju i klanjao namaz. Zatim je došao i nazvao selam...“ Nakon što je ovo rekao, prepričao je izjavu slično onom u gornjem hadisu. Konačno, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je izvestio da je rekao tom čoveku:

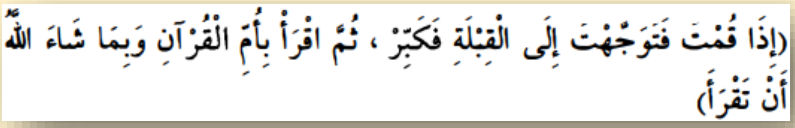
“ Kada ustaneš da klanjaš namaz, izgovori tekbir. Zatim pročitaj šta god ti je lahko iz Kur'ana. Onda se sagni na ruku...“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: U prvom od gore navedenih hadisa pominje se da se čita šta god se poželi iz Kur'ana, dok se u drugom hadisu pominje da se čita sve ono šta čovek oseća prijatno iz Kur'ana. Drugim rečima, osobi koja obavlja namaz, dato mu je pravo da izabere način izgovaranja. Da je recitovanje sure Fatiha u namazu farz, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) bi ga tome naučio, znajući da čovek nije upoznat sa pravilima namaza. Jer, nije dozvoljeno da neko ko ne zna, da ostavlja po strani farz delove namaza i da uči neke od drugih delova farz namaza. Ovo dokazuje da nije farz recitovati suru Fatihu u namazu.

Abdulbaki b. Kani (r.a.h.) je preneo od Ebu Saida (r.a.h.) da je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

“Namaz koja se ne obavlja bez učenja Fatihe ili nekog drugog dela Kur'ana, nije validan“.

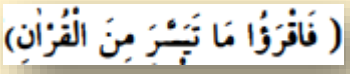
Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao čoveku koji nije pravilno klanjao:

"**Kada ustaneš i okreneš se prema Kibli, izgovori tekbir. Zatim prouči Fatihu i bilo koji drugi ajet koji Allah želi da proučiš** ".[51]

(51. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ : 2/374.).

Nakon ovoga, prepričavač je pročitao ceo hadis i u delu koji je pročitao, pomenuo je recitovanje sure Fatihe i drugih ajeta ili sura u namazu, što ne protivreči drugim rivâjetima. Jer se izrazi u ovoj priči tumače tako da osoba koja klanja namaz može da čita Fatihu ako joj je to lahko. Međutim, nije dozvoljeno tumačiti ove izjave kao da je recitovanje Fatihe farz. U suprotnom, pravo izbora dato u

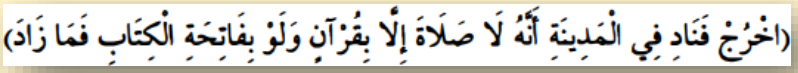

ajetu "**Čitajte iz Kur'ana šta god vam je lahko**"[52] bit će ukinuto. Kao što je poznato, jedan od ova dva hadisa prepričana o istoj temi nije poništen drugim. Neko bi mogao da prigovori na sledeći način: **"** U jednom od dva gore navedena hadisa, pravo izbora sura prilikom učenja u namazu nije dato. U drugom, pravo izbora je naređeno da se uči sura Fatiha, a da mu se ne daje pravo izbora. Pravo izbora je dato u drugom rivâjetu, u delu recitovanja nakon sure Fatiha, izrazom " **Pročitaj drugi deo koji Allah Teâlâ želi da pročitaš**". U stvari, činjenica ta da se sura Fatiha ne pominje u ovom izrazu je zbog rasejanosti nekih prenosilaca. U vesti koju smo preneli postoji dodatak, a to je izraz da je naređeno da se sura Fatiha uči u namazu, a da mu se ne daje pravo izbora **"**.

(52. Müzzemmil, 73/20.).

Odgovor osobi koja iznosi gore navedeni prigovor može se dati na sledeći način: Nije dozvoljeno tumačiti vesti koje sadrže izjave o apsolutnom pravu izbora u skladu sa vestima koje sadrže naredbu o recitaciji sure Fatiha u namazu, samo zato što je moguće koristiti ove dve vesti bez njihovog dodeljivanja, kako tvrdite. Naprotiv, treba reći: Odluka o pravu izbora pomenuta u apsolutnim vestima potvrđena je i u mukajed vestima koje pominju neophodnost učenja Fatihe. U ovom slučaju, pravo izbora dobija opšti kvalitet u pogledu čitanja ostalih sura zajedno sa čitanjem Fatihe. S'hodno tome, izgleda da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) rekao čoveku koji nije znao kako dapravilno klanja namaz: "**Čitaj Fatihu u namazu. Ako želiš, možeš proučiti i druge ajete**". U ovoj izjavi, bez ikakve specijalizacije, data je velika sloboda izbora u vezi sa recitovanjem Fatihe i drugih ajeta, bez pravljenja razlike da li je to ovo ili ono. Sledeći rivâjet koji ćemo citirati takođe ukazuje na to:

Muhammed b. Bekr (r.a.h.) je preneo da je Ebu Hurejre (r.a.h.) rekao: "Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) mi je rekao":

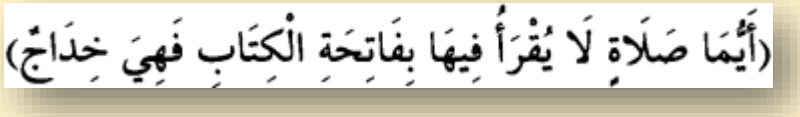
“ **Izađite i objavite u Medini: Namaz se ne smatra kompletnim bez recitovanja Kur'ana, čak i ako su uz suru Fatihu i neki drugi ajeti**“.[53]

(53. Ebu Dawd, Salat, 136.).

Izjava: “**Namaz se ne smatra obavljenim bez čitanja Kur'ana**“ ukazuje na to da je namaz validan ako se u njemu prouči bilo koji deo Kur'ana. Izraz: “ **… čak i ako su uz Fatihu i neki drugi ajeti** “ ukazuje na to da će namaz i dalje biti validan čak i ako se čita nešto drugo osim Fatihe. Jer, ako bi se farz u namazu sastojao samo u učenju Fatihe, rekli bi "**samo Fatiha**" a ne i “ **… čak i ako su uz Fatihu i neki drugi ajeti** “.

Sledeći rivâjet takođe dokazuje tačnost našeg gledišta:

Prema onome što je Ibn Ujejne (r.a.h.) preneo od Ebu Hurejre (r.a.h.), Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

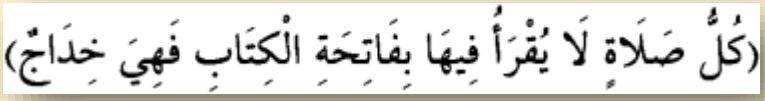
"**Svaki namaz u kojem se ne uči sura Fatiha je nepotpun**".[54]

(54. Ahmed b. Hanbel, Musned: 2/242.).

Imam Mâlik (r.a.h.) je takođe preneo ovaj hadis od Ebû Hurejre (r.a.h.) sa drugim lancem prenosilaca. Činjenica ta da se dva lanca predavača razlikuju jedan od drugog na ovaj način ne čini ovaj hadis slabim. Jer Alâ, čije se ime pominje u oba lanca pripovedaća, pominje svog oca u jednom, a Ebû Saiba (r.a.h.) u drugom. To znači da je pripovedao iz obe. Prema reči „hidak“, koju prevodimo kao "**nepotpun**“, koja se koristi u tekstu hadisa, namaz u kojoj se ne čita sura Fatiha je validan, iako je nepotpun. Ako namaz obavljen na ovaj način nije validan, ne bi se reklo da je nepotpun. Jer, postojanje namaza, uprkos tome što je nepotpun, eliminiše smisao njenog nepostojanja. Jer, ne bi bilo ispravno opisati nešto što ne postoji rečju nedostatak.

U stvari, reč "hidak“ znači da je deva otelila mladunče sa nepotpunim telom. S'hodno tome, izraz "**otelila je nepotpuno mladunče** “ se ne koristi za ženku deve koja ima praznu matericu i koja nije stelna (أَخْدَجَتْ) . Reči (أَخْدَجَتْ وَخَدَجَتْ) se koriste kada deva oteli nekompletno mladunče ili ženku pre nego što završi period stelenja. Ove reči se ne koriste za devu koja nije stelna. Ovo dokazuje da je namaz obavljen bez recitovanja sure Fatihe validan. Jer, nedostatak nečega ne znači da to ne postoji. Naprotiv, potrebno je da stvar postoji da bi se okarakterisala kao nedostatak.

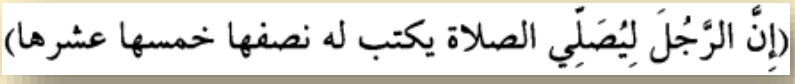
Sličan hadis je preneo Abad b. Abdulah b. Zubejr od Hz.Aiše (r.a.h.) da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(كُلُّ صَلَاةٍ لَا يُقْرَأُ فِيهَا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ فَهِيَ خِدَاجٌ)

"Svaki namaz u kojem se ne uči Fatiha je nepotpun".[55]

(55. 55 İbn Mâce, Ebvabu İkameti's Salavat, 11.).

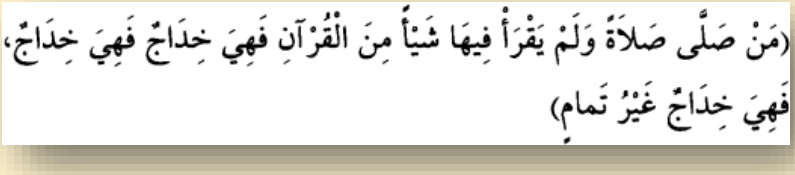
I ovde se prihvata postojanje namaza obavljenog bez Fatihe, iako je on nepotpun. Postojanje kvaliteta nedostatka zahteva postojanje suštine od koje ovaj kvalitet zavisi, naime namaz bez Fatihe, kao što smo objasnili. U tom kontekstu se takođe prenosi da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) rekao:

(إِنَّ الرَّجُلَ لِيُصَلِّي الصلاة يكتب له نصفها خمسها عشرها)

"Čovek klanja namaz. Zabeleženo mu je polovina njegovog namaza, ili jedna petina, ili jedna desetina".

Prema ovom rivâjetu, nijedan deo namaza nije otkazan zato što je obavljena bez Fatihe.

Neko bi mogao da prigovori na sledeći način: "Muhammed b. Aclan (r.a.h.) (Muhammed b. Adžlan) je preneo ovaj hadis od svog oca, koji ga je preneo od Ebû Sâiba (r.a.h.), oslobođenog roba Hišama b. Zuhre (r.a.h.), koji ga je preneo od Ebû Hurejre (r.a.h.), koji ga je preneo od Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) da je rekao:

(مَنْ صَلَّى صَلَاةً وَلَمْ يَقْرَأْ فِيهَا شَيْئاً مِنَ الْقُرْآنِ فَهِيَ خِدَاجٌ فَهِيَ خِدَاجٌ، فَهِيَ خِدَاجٌ غَيْرُ تَمام)

" Ako osoba klanja namaz i ne čita ništa iz Kur'ana, onda je taj namaz nepotpun, nekompletan, nepotpun; nije potpun".[56]

(56 Muvetta: l/94.).

Ovaj hadis je u suprotnosti sa hadisom koji prenose Malik i Ibn Ujejne (r.a.h.), koji su naglašavali da se sura Fatiha treba recitovati u namazu, a ne drugi ajeti i sure. Kada se ova dva hadisa međusobno sukobljavaju, njihovi propisi postaju nevažeći te stoga namaz nije nepotpun ako se ne prouči sura Fatiha.

Kao odgovor osobi koja iznosi gore navedeni prigovor, može se reći: Nije moguće da se rivajeti Malika i Ibn Ujajne (r.a.h.) o Muhammedu b. Aclanu (r.a.h.) sukobe. Naprotiv, čini se da je verovatnije da je Muhammed b. Aclan (r.a.h.) upotrebio ovakav izraz zbog greške i odsutnosti. Štaviše, nema sukoba između dva rivajeta. Zato što je Hz.Poslanik (mir nad njim) možda koristio izraze u oba rivajeta. U jednom je trenutku, možda, pomenuo učenje Fatihe, a u drugom je, možda. pomenuo da je apsolutno neophodno recitovati nešto iz Kur'ana. Apsolutna izjava da bi bilo dovoljno proučiti nešto iz Kur'ana, možda, je zabeležena u rivajetima Malika i Ibn Ujejne (r.a.h.).

Neko bi mogao da prigovori: **"** Rekli ste da je moguće da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) koristio izraze u oba rivajeta. S'hodno tome, hadis koji prenosi Muhammed b. Aclan znači da je namaz dozvoljen bez recitovanja. Jer, ovaj hadis smatra namaz validnim iako je nepotpun bez recitovanja**"**.

Osobi koja iznosi ovaj prigovor može se odgovoriti na sledeći način: Prihvatamo ovo pitanje i kažemo: Očigledno značenje dva rivâjeta zahteva ovo značenje koje ste pomenuli. Međutim, naznaka hadisa zahteva da je namaz obavljen bez kiraeta nevažeći. U ovom slučaju, ono što ste rekli tumačimo u smislu drugog hadisa u kojem se zaključuje da je namaz obavljen bez recitovanja (kiraeta) nevažeći.

Ebu Bekr el-Džasas (Ebû Bekr el-Cessas) je rekao: Postoje i drugi rivâjeti koji kažu da je neophodno recitovati suru Fatihu u namazu. Oni koji smatraju da je učenje sure Fatihe u namazu farz, navode ove rivâjete kao dokaz. Jedna od tih rivâjeta glasi ovako:

Alâ b. Abdurrahman (r.a.h.) je preneo od Ebû Hureyre (r.a.h.) da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(قَسَمْتُ الصَّلَاةَ بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي نِصْفَيْنِ، فَنِصْفُهَا لِي وَنِصْفُهَا لِعَبْدِي، يَقُولُ الْعَبْدُ: {الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ} يَقُولُ اللَّهُ: حَمِدَنِي عَبْدِي)

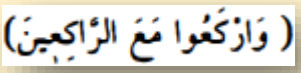
" Podelio sam namaz između Sebe i Mog roba. Polovina je za Mene, a polovina je za Mog roba. Kada rob kaže: '**Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo,**', Allah Teâlâ kaže: '**Moj rob hvali Mene**.'**...**".[57]

(57. İbn Huzeyrne, Sahih: 1/252.).

Oni koji smatraju da je recitovanje sure Fatiha u namazu farz, rekli su: Činjenica ta da se recitovanje sure Fatiha izražava rečju namaza, ukazuje na to da je recitovanje sure Fatiha u namazu farz. U 78. ajetu sure el-Isra: (قُرْاٰنَ الْفَجْرِ) - " **Kur'an u zoru** ", reč " **Kur'an**" se odnosi na Kur'an koji se čita u sabah namazu, a u ovom hadisu, Fatiha se odnosi na namaz. Ovo ukazuje da je recitovanje sure Fatihe u namazu farz. Reč "**ru'ku**" u 43. ajetu sure El-Bekare

(وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ) . "**...i zajedno sa onima koji namaz obavljaju i vi obavljajte!**", takođe se odnosi na namaz. Ova izjava ukazuje na to da je ru'ku takođe jedna od delova far namaza.

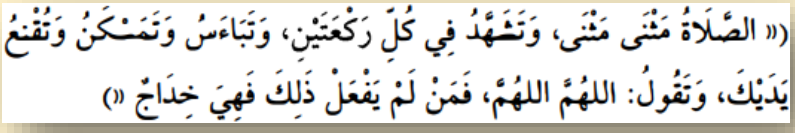
Rečeno je: U gornjim ajetima, reči kiraet i ru'ku znače namaz, i da farz kiraeta i ru'kua u namazu nije bila ustanovljena naredbama na drugim mestima, ne bi bila učinjena farzom samo izrazima u ovim

ajetima. Hadis kudsije: " **Podelio sam namaz između sebe i svog roba**" ne sadrži nikakav izraz koji nam naređuje da u namazu učimo suru Fatihu. Međutim, ono što je najviše naglašeno u ovom hadisu jeste to da se namaz obavlja kiraetom sure Fatihe, što nije dovoljan dokaz da bi kiraet sure Fatihe bio farz. Jer, reč namaz obuhvata i farz i fakultativne (dobrovljne) namaze.

Sigurno je da je Hz.Pejgamber (mir i blagoslov Allaha Teâlâ nad njim bio) ovim hadisom rekao da recitovanje sure Fatihe u namazu nije farz. Jer, u poslednjem delu hadisa se navodi da je "namaz onoga ko ne izgovara Fatihu u namazu nepotpuna". Govoreći ovo, on navodi da će namaz obavljen bez kiraeta sure Fatihe biti validan, iako će biti nepotpun. Ne postoji rivâjet da je prvi deo Hz.Pejgamberovih (s.a.v.s.) izjava u ovom hadisu ukinut poslednjim delom. Međutim, činjenica ta da je Uzvišeni Allah rekao: " **Podelio sam namaz između Mog roba i Mene**" i pomenuo suru Fatihu u nastavku hadisa ne znači da je kiraet sure Fatihe u namazu farz. Ova tvrdnja je slična onoj koja je ispričana u sledećem rivâjetu:

Šube, Muttalip b. Ebi Vedaa je preneo da je Resulullah (s.a.v.s.) rekao:

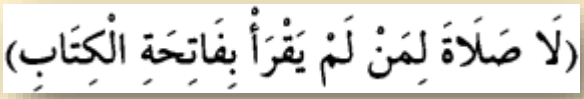
" Namaz se obavlja u dva rekata. Tešehhud se obavlja na svaka dva rekata. U namazu se pokazuje siromaštvo i nelagodnost.[58] Podižite ruke (držite unutrašnjost prema licu). Dovite (u molbi), govoreći **"**O Allahu!**"** Ko to ne učini, njegov namaz je nepotpun".[59]

(58. [Fakru Meskenet (Siromašno stanovanje); Zbog ljubavi i poštovanja prema Allahu Teâlâ, duša doživljava mir, poniznost, dova, bespomoćnost i slabost . Korektor (Musahhih)].

(59. Tirmizî, Salât, 283: Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ.).

Reč "**je nepotpuna**" ne zahteva da stvari navedene u ovom hadisu budu farz delovi namaza.

Neki od dokaza koje su izneli oni koji se protive našem stavu su sledeći: Ubade b. Samit (r.a.h.) je preneo da je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ)

“**Nema namaza za one koji ne uče Fatihu**“.[60]

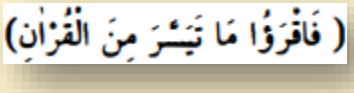
(60. Muslim, Salat, ll.).

Muhammed b. Bekr (r.a.h.) prenosi da je Ebû Hureyre (r.a.h.):

“ **Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) mi je naredio da glasno objavim da neću klanjati namaz bez proučavanja Fatihe i nekih drugih ajeta**“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Izjava Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.): “**Nema namaza bez Fatihe**“ mogla bi značiti da namaz obavljen na ovaj način nije validan, ili bi mogla značiti da je nepotpuna i da nije obavljena savršeno. Dok god ne postoje dokazi da ova izjava znači da namaz nije obavljen savršeno, njeno očigledno značenje je da će namaz obavljen na ovaj način biti nevažeći.

Kao što je poznato, oba značenja se ne mogu podrazumevati zajedno sa ovom rečju. Jer, ako se pod ovom rečju podrazumeva da se namaz ne smatra obavljenim, onda od tog namaza neće ostati ni traga. Ali, ako se podrazumeva da namaz nije izvršen savršeno, onda je nesumnjivo deo namaza ostao, čak i ako je bio nepotpun. Zato je nemoguće da namaz, čak i ako je nepotpun, bude i prisutan i neprisutan. Još jedan dokaz da se namaz obavljen bez učenja Fatihe ne može smatrati potpuno ništavnim je sledeći: Ako se ovaj namaz smatra ništavnim, onda će pravo izbora dato u ajetu

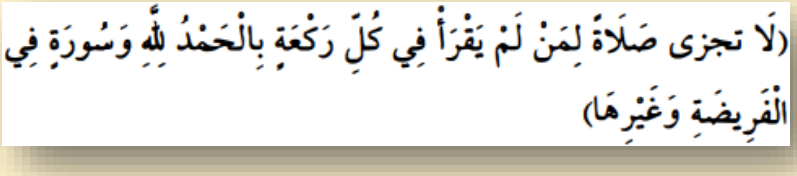

(فَاقْرَؤُا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ)

“ **Čitajte iz Kur'ana šta god vam je lahko**“[61] biti smanjeno. Ukidanje ovog prava znači ukidanje ajeta, a nije dozvoljeno ukinuti ajet Kur'ana sa haber-i-ehadom.

(61 Muzzemmil, 73/20.).

Još jedan dokaz da se namaz obavljen bez učenja Fatihe ne može smatrati potpuno ignorisanim jeste sledeći rivâjet:

Ebû Hanîfe (r.a.h.) je preneo da je Said (r.a.h.) rekao: Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

(لَا تجزى صَلَاةٌ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ بِالْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُورَةٍ فِي الْفَرِيضَةِ وَغَيْرِهَا)

“ **Namaz osobe koja ne uči Fatihu i suru na svakom rakatu, bilo u farz ili drugim namazima, nije validan**“.[62]

(62. İbn Hacer el-Askalani, Ed-Diraye fi Tahrici Ahadisi'l-Hidaye: l/137.).

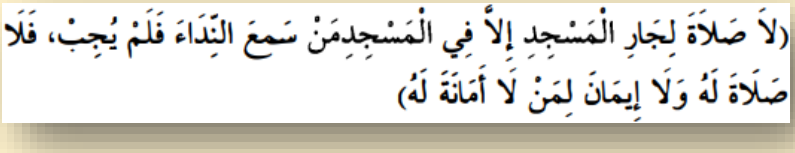
Međutim, u svojoj prepričajnoj reči, Ebû Hanîfe (r.a.h.) je koristio izraz (بِالْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُورَةٍ) **“**Fatiha i druga sura sa njom**“** umesto izraza (بِالْحَمْدُ لِلَّهِ وَمَعَهَا غَيْرَهَا) “ Fatiha i druga sura“, dok je Muavija koristio izraz (لَا تُجْزِى صَلَاةُ) “ Nema namaza**“** umesto izraza (لَاصَلَاةَ) **“** Njegov namaz nije validan“.

Kao što je poznato, u gore pomenutom hadisu, namaz obavljen bez sure Fatiha ne smatra se ignorisanim. Ono što se podrazumeva u hadisu jeste to da se namaz obavljen na ovaj način ne obavlja savršeno. Jer su se svi učenjaci složili da je namaz osobe koja samo recituje suru Fatihu, a ne prouči nijedan drugi ajet ili poglavlje, validan. Utvrđeno je da se u pomenutom hadisu misli da se ovaj namaz neće obaviti savršeno i da će biti nepotpun. Nije moguće da isti izrazi znače i ignorisanje i propuštanje ovog namaza, jer su te dve stvari suprotne jedna drugoj.

Neko bi mogao da prigovori na sledeći način: “ Hadis koji je gore prepričan je drugačiji hadis od onog koji prenose Ubade i Ebu Hurejre (r.a.h.). Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je možda jednom rekao: “ Nema namaza koji se može obaviti bez Fatihe“ te je time možda smatrao da je neophodno recitovati Fatihu u namazu te ju je učinio farzom. Drugi put je možda rekao da namaz osobe koja ne recituje drugi ajet ili poglavlje uz Fatihu neće biti obavljen savršeno, kao u hadisu koji prenosi Said (r.a.h.), a koji pominje recitovanje Fatihe i drugih ajeta uz nju“.

Odgovor na ovaj prigovor može se dati na sledeći način: Ne znate kada su ova dva hadisa koja ste pomenuli izgovorena. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je naveo ova dva hadisa u dve odvojene situacije. Da bi se dokazalo u kojoj situaciji je svaki od njih naveden, potrebni su dokazi. Neko ko se protivi vašem stavu može vam reći: Pošto nije utvrđeno da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) naveo ova dva hadisa u dva odvojena vremena i pošto su hadisi utvrđeni sa ove dve reči, spojio sam ih u jedan hadis. Neki prenosioci su prepričali ovaj hadis rečima koje su proizašle od Hz.Pejgambera (s.a.v.s.), dok su drugi prepričali neke od reči koje se odnose na dodatnu suru na drugačiji način zbog rasejanosti. Zato su oba hadisa ista. Dakle, hadisi u dva rivâjeta su utvrđeni kao jedan hadis sa dodatnim rečima.

Zato je ono što tvoj protivnik kaže zaslužnije od onoga što ti kažeš. Na sledeći način: Način da se hadis čiji je datum nepoznat pomiri sa drugim hadisom na istu temu jeste da se prihvati postojanje oba. Pošto je utvrđeno da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) naveo dva hadisa istovremeno kada je dodao dodatnu suru, on ne pominje da je potpuno zanemario namaz dok je pominjao dodatnu suru, već samo navodi da će ona ostati nepotpuna. Hadis ispod je sličan ovome:

“ **Onaj ko je komšija džamije ne klanja namaz nigde drugde. Onaj ko čuje poziv za namaz, ali ne dolazi u džamiju, ne klanja namaz. Onaj ko ne čuva poverenje, nema vere** “.[63]

(63. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 3/81, 248.).

Sledeći ajeti se takođe mogu svrstati u ovu grupu u pogledu stila izražavanja:

وَإِن نَّكَثُوٓاْ أَيۡمَٰنَهُم مِّنۢ بَعۡدِ عَهۡدِهِمۡ وَطَعَنُواْ فِي دِينِكُمۡ فَقَٰتِلُوٓاْ أَئِمَّةَ ٱلۡكُفۡرِ إِنَّهُمۡ لَآ أَيۡمَٰنَ لَهُمۡ لَعَلَّهُمۡ يَنتَهُونَ

12. A ako prekrše zakletve svoje, poslije zaključenja ugovora s njima, i ako vjeru vašu budu vrijeđali, onda se borite protiv kolovođa bezvjerstva – **za njih, doista, ne postoje zakletve – da bi se okanili.**

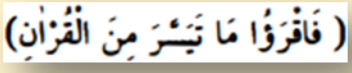
أَلَا تُقَٰتِلُونَ قَوۡمٗا نَّكَثُوٓاْ أَيۡمَٰنَهُمۡ وَهَمُّواْ بِإِخۡرَاجِ ٱلرَّسُولِ وَهُم بَدَءُوكُمۡ أَوَّلَ مَرَّةٍۚ أَتَخۡشَوۡنَهُمۡۚ فَٱللَّهُ أَحَقُّ أَن تَخۡشَوۡهُ إِن كُنتُم مُّؤۡمِنِينَ

13. **Zar se nećete boriti protiv ljudi koji su zakletve svoje prekršili** i nastojali protjerati Poslanika, i prvi vas napali? Zar ih se bojite? Preče je da se Allaha bojite, ako ste vjernici.

(64 Tevbe, 9/12-13.).

U prvom ajetu, njihove zakletve se ignorišu izrazom “**za njih, doista, ne postoje zakletve**“, a u drugom ajetu, postojanje njihovih zakletvi se prihvata izrazom “**ljudi koji su zakletve svoje prekršili**“. Jer, u ovim ajetima, Svemogući Allah nije mislio da su zakletve potpuno ignorisane, već da zahtevi zakletvi nisu ispunjeni.

Neko bi mogao da prigovori: “Zašto nisi doslovno svatio rivâjete, već si dao pravo izbora, kao što je dato u ajetu:

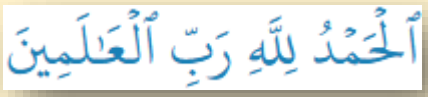
“ **Čitajte iz Kur'ana šta god vam je lahko**“[65], za ajete i sure osim Fatihe“?

(65. el-Muzzemil, 73/20.).

Odgovor na ovaj prigovor može se dati na sledeći način: Ako bi se sporni rivâjeti razmatrali nezavisno od ajeta, u ajetu ne bi bilo dokaza koji bi zahtevali učenje sure Fatihe u namazu. Jer se iz ajeta razume da ako se sura Fatiha ne uče u namazu, namaz će i dalje biti validan. Drugi rivâjeti na ovu temu mogu značiti da će namaz u ovom slučaju biti ignorisana, ili mogu značiti da će namaz biti validan, ali nepotpun. S'hodno tome, ako bi sporni rivâjeti bili takve prirode da bi je učinili farzom, učenje sure Fatihe u namazu bi bio farz. U ovom slučaju, prigovor na presudu ajeta njihovim iznošenjem i promenom učenja ajeta i sura osim sure Fatihe iz farz u nafile ne bi bio dozvoljen iz razloga koje smo objasnili na početku ovog pitanja. Ako tamo pogledate, naći ćete dovoljno informacija, inšaa Allah.

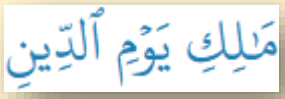
Kratak pogled na suru Fatiha

Ebû Bekir el-Cessas je rekao: Učenje Fatihe, zajedno sa dosadašnjim propisima, zahteva od nas da hvalimo Allaha Teâlâ onako kako je On Teâlâ naredio. Ovo također uči kako da mu se zahvalimo, kako da mu se predamo, kako da mu dovimo. Kada počnemo da dovimo, to nam pokazuje da ako hvalimo i slavimo Allaha Teâlâ, naša dova će prvo biti prihvaćena. Jer, i sura Fatiha počinje prvo hvalom Allahu Teâlâ , a zatim zahvalom Njemu Teâlâ. Ova osobina počinje sa

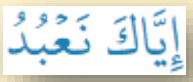
2. Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo,

i nastavlja se do ajeta

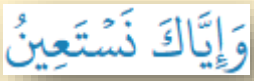

4. Vladara Dana sudnjeg,

Zatim, sa

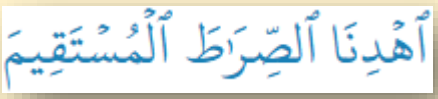

5. Tebi se klanjamo, priznajemo svoju pokornost Njemu i izjavljujemo da će se ibadet vršiti samo Njemu Teâlâ. Sa ajetom:

i od Tebe pomoć tražimo!

tražimo Njegovu pomoć u obavljanjuibadeta, kao i u drugim stvarima koje su nam potrebne u verskoj i svetovnoj sferi.

6. Uputi nas na Pravi put,

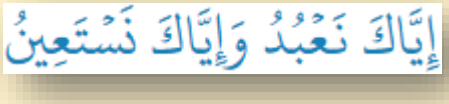
Način na koji se zahvaljujemo Allahu Teâlâ kroz ovaj ajet je vadžib, kako bi nas zadržao na putu uputstva koji nam je preneo, jer, zaslužuje hvalu i ibadet. Ovaj ajet je rečenica koja se izgovara kao dova za postizanje uputstva i da u budućnosti ne skrenemo sa tog puta. Nije ispravno povezivati ovu rečenicu sa prošlim vremenom.

Uputstvo je Allah-ovo Teâlâ uputstvo u stvarima od kojih nevernici odstupaju, kao što su poznavanje Allaha Teâlâ i zahvala Njemu Teâlâ. Nevernici su zaslužili Allah-ov Teâlâ gnev i kaznu jer su odstupili od ovih istina.

Sledeći ajet ukazuje da nas uči da hvalimo Allaha Teâlâ i takođe nam naređuje da mu budemo zahhvalni:

2. Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo,

5 . Tebi se klanjamo i od Tebe pomoć tražimo!

Treba znati da je naredba o zahvali Allaha Teâlâ skrivena na početku sure Fatihe.

Pored onoga što je do sada objašnjeno, sura Fatiha je takođe dova koja se može čitati za isceljenje i sura za traženje utočišta.

U vezi sa ovim, Abdulbaki je preneo da je Ebu Said rekao:

Bili smo na misiji. Usput smo svratili kod jednog arapskog plemena. Pitali su: 'Vođu našeg plemena je ubola škorpija. Ima li među vama nekoga ko može da mu prouči Kur'an'"?

Rekao sam: " Tu sam, ali neću to da uradim ".

Napokon su nam rekli da će nam dati jednu ovcu kao kompenzaciju. I ja sam sedam puta proučio Fatihu nad njihovim vođom. Čovek se izlečio. Uzeo sam ovcu. Rekao sam, "Ne radimo ništa sa ovcom dok ne dođemo do Hz.Pejgambera (s.a.v.s.)." Prišli smo i ispričali mu stanje. Tada je rekao, "**Razumeo si. Ovo je istinsko čitanje za oporavak. Dajte mi i ja ću imati deo od ovce**".[66]

(Ebû Dâvûd, İcare, 2.).

Sura Fatiha ima više imena. Jedno od njih je "Ummu'l-Kitab", što znači majka knjige. Jer, Kur'an počinje ovom surom. Pesnik je u pesmi sa ovim značenjem rekao sledeće:

(أَلْأَرْضُ مَعْقِلُنَا وَكَانَتْ أُمَّنَا)

"**Zemlja je mesto gde smo zarobljeni.**

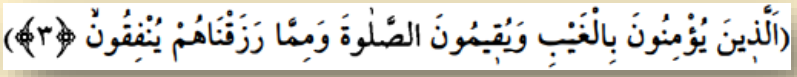
Ali, zemlja je nekada bila naša majka".

Pesnik u ovoj pesmi naziva zemlju našom majkom. Jer nas je Allah Teâlâ stvorio od zemaljskog tla. Fatiha je "**Ummu'l-Kur'an**". Fraze "**Ummu'l-Kuran**" i "**Ummu'l-Kitab**" su zamenljive fraze. Jer, kada se kaže "**Ummu'l-Kitab**", zna se da se misli na Kur'an, Allah-ovu Teâlâ knjigu. Ponekad se kaže " **Ummu'l-Kur'an**", ponekad "**Ummu'l-Kitab**".

Takođe se prenosi da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) koristio obe reči zajedno. Ova se sura naziva i "**Fatihatu'l-Kitab**".

Drugi naziv sure je "Sebu'l Mesâni". Said b. Džubejr (r.a.h.) je rekao: „Pitao sam Hz.Abdullaha b. Abbasa (r.a.h.) o Sebul el-Mesaniju. On mi je odgovorio: Reč „Seb" ukazuje na to da Fatiha ima sedam ajeta. Reč „Mesâni" znači da će se ova sura ponavljati u svakom rekatu. Jedan je od suneta Fatihe da se ponavlja u svakom rekatu. Ne postoji takav sunet za ostale delove Kur'ana".

3. Oni veruju u nevidljivo, obavljaju namaz pravilno i od onoga što im dajemo kao opskrbu troše na putu Allaha ;

[Obavljanje namaza]

Ajet sadrži naredbu o obavljanju namaza i davanju milostinje jer je Svemogući Allah odredio ova dva čina ibadeta kao osobine pobožnih vernika, a takođe je smatrao verovanje u nevidljivo jednim od uslova za pobožnost.

Verovanje u nevidljivo je verovanje u Allah-a Teâlâ, oživlavanje nakon smrti i izlazak iz groba, i druge stvari u koje se mora verovati na osnovu dokaza. Ovo takođe podrazumeva obavezu obavlanja namaza i davanja zekata kao uslov pobožnosti.

Tačno značenje "**obavljaju namaz**" pomenutog u ajetu, koje prevodimo kao "**obavljaju namaz ispravno**", razmatrano je iz nekoliko perspektiva. Na sledeći način:

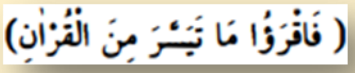
1 - Reč "**ikame**" znači ispraviti nešto, učiniti to ispravnim, učiniti to pravedno i u potpunosti to ostvariti. Na primer, kao u sledećem ajetu:

وَأَقِيمُواْ ٱلْوَزْنَ بِٱلْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُواْ ٱلْمِيزَانَ

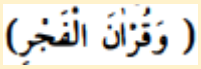
9. i pravilno merite **i na vagi ne zakidajte!**

2- Reč "**ikame**" znači obavlanje namaza zajedno sa kijamom i drugim farz namazima. U ovom ajetu, obavlanje namaza je izraženo rečju (jukimune) izvedenom iz infinitiva kijam. Jer, kijam je jedna od farz namaza. U stvari,namaz takođe uključuje neke druge farz namaze.

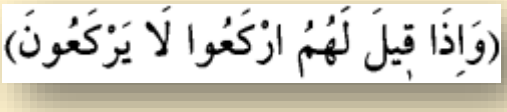
Na primer, u ajetu:

" **Čitajte iz Kur'ana šta god vam je lahko**", (65. el-Muzzemil, 73/20.).

misli se na namaz koji uključuje recitovanje Kur'ana u ajetu

- "**Kur'an el-fedžr**", (İsra, 17/78) koji se odnosi na kiraet sabah namaza. Sledeći ajeti se takođe mogu uključiti u istu grupu kao primeri:

48. jer, kada im je rečeno: "Budite na ru'ku (klanjajte namaz) pred Allah-om!" – nisu hteli da klanjaju.

(70. Murselat, 77 /48).

۞يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱرۡكَعُواْ وَٱسۡجُدُواْ وَٱعۡبُدُواْ رَبَّكُمۡ وَٱفۡعَلُواْ ٱلۡخَيۡرَ لَعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ

77. O vi koji verujete, učinite ru'ku i sedždu, Gospodaru se svome klanjajte i činite dobra dela, da biste postigli uspeh., (71 Hac, 22/77).

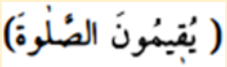
وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَٱرۡكَعُواْ مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ

43. Namaz obavljajte i zekat dajite i zajedno sa onima koji namaz obavljaju i vi obavljajte!

(el-Bekare, 2/43).

U svakom od ovih ajeta pominje se stub namaza, što ukazuje da su ovi stubovi farz delovi namaza. Pošto se obaveze (farzovi) navedeni u ovim ajetima moraju ispuniti, izraz

zahteva stajanje (kijam) tokom namaza i ukazuje na to da je to jedan od farz delova namaza.

3 - Izraz

"**oni pravilno obavljaju namaz**" takođe može značiti da oni nastavljaju da obavljaju farz namaze na vreme.

U stvari, Uzvišeni Allah kaže:

فَإِذَا قَضَيۡتُمُ ٱلصَّلَوٰةَ فَٱذۡكُرُواْ ٱللَّهَ قِيَٰمٗا وَقُعُودٗا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمۡۚ فَإِذَا ٱطۡمَأۡنَنتُمۡ فَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَۚ إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ كَانَتۡ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ كِتَٰبٗا مَّوۡقُوتٗا

103. A kada namaz završite, Allaha spominjite, i stojeći, i sjedeći, i ležeći. A u sigurnosti obavljajte namaz u potpunosti, jer vjernicima je propisano da u određeno vrijeme namaz obavljaju.

(73. Nisa, 4/103).

Drugim rečima, vernicima je propisano da obavezno obavljaju namaz u određeno vreme.

Ponovo:U ajetu:

شَهِدَ ٱللَّهُ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ وَأُوْلُواْ ٱلۡعِلۡمِ قَآئِمَۢا بِٱلۡقِسۡطِۚ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ

18. Allah, a i meleci i učeni, oni su pravedno posvedočili **da nema drugog boga osim Njega. Nema boga osim Njega. Silnog i Mudrog!** (Âl-i Imran, 3/18).

se misli da oni podržavaju i ispunjavaju pravdu i ne čine ništa drugo.

Na arapskom jeziku, nešto što je kontinuirano i redovno, naziva se **kâim**, a neko ko nešto radi kontinuirano i redovno naziva se **mukim**. Na primer, neko ko snabdeva vojnike punom i redovnom hranom naziva se na arapskom (فُلَانٌ يُقِيمُ أَرْزَاقَ الْجُنْد). Kada su trgovci na pijaci spremni da počnu sa radom, nazivaju se (قَامَتِ السُّوقُ). Ova rečenica znači da napuštaju druge poslove i bacaju se na rad na pijaci. Rečenica قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ - " **Namaz već počinje**" čita se u ovom smislu tokom ikame.

Moguće je da se sva gore navedena značenja, iako se međusobno razlikuju, odnose na ajet (يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ) - "**oni pravilno obavljaju namaz**".

[Trošenje na Allah-ovom putu]

Iz ajeta (وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ) - **"... i od onoga što im dajemo kao opskrbu troše na putu Allaha ;"** se razume da se ovde misli na farz milostinju. Farz milostinja su druga prava kao što su zekat i sadekatu'l-fitr.

U ajetima koji se odnose na ovu temu, Uzvišeni Allah navodi sledeće:

وَأَنفِقُواْ مِن مَّا رَزَقۡنَٰكُم مِّن قَبۡلِ أَن يَأۡتِيَ أَحَدَكُمُ ٱلۡمَوۡتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوۡلَآ أَخَّرۡتَنِيٓ إِلَىٰٓ أَجَلٖ قَرِيبٖ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ ٱلصَّٰلِحِينَ

10. I od onoga čime vas Mi opskrbljujemo udjeljujte prije nego nekom od vas smrt dođe, **pa da onda rekne: "Gospodaru moj, da me još samo kratko vrijeme zadržiš, pa da milostinju udjeljujem i da dobar budem!"** (Munafikun, 63/10).

وَأَنفِقُواْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ وَلَا تُلۡقُواْ بِأَيۡدِيكُمۡ إِلَى ٱلتَّهۡلُكَةِ وَأَحۡسِنُوٓاْۛ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلۡمُحۡسِنِينَ

195. I imetak na Allahovom putu žrtvujte, i sami sebe u propast ne dovodite, i dobro činite – Allah, zaista, voli one koji dobra djela čine. (el-Bekare 2/195).

۞يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّ كَثِيرٗا مِّنَ ٱلۡأَحۡبَارِ وَٱلرُّهۡبَانِ لَيَأۡكُلُونَ أَمۡوَٰلَ ٱلنَّاسِ بِٱلۡبَٰطِلِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِۗ وَٱلَّذِينَ يَكۡنِزُونَ ٱلذَّهَبَ وَٱلۡفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَبَشِّرۡهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٖ

34. O vjernici, mnogi svećenici i monasi doista na nedozvoljen način tuđa imanja jedu i od Allahova puta odvraćaju. Onima koji zlato i srebro gomilaju i ne troše ga na Allahovom putu – navijesti bolnu patnju (et- Tevbe 9/34).

Prema značenju svaćenom iz ovih ajeta, dobra koja se moraju trošiti su dobra koja se obavezno daju kao zekat. Jer, kao što se može videti u ajetu

﴿الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾﴾

"**Oni veruju u nevidljivo, obavljaju namaz pravilno i od onoga što im dajemo kao opskrbu troše na putu Allaha ;**" (el – Bekare 2/3), naredba o trošenju se pominje u vezi sa obavljanjem namaza i verovanjem u Allaha Teâlâ i Njegovu Teâlâ Knjigu. Pored toga, trošenje milostinje se određuje kao uslov pobožnosti i atribut pobožnih. Ovo takođe ukazuje na to da se namaz i milostinja pomenuti u ajetu odnose na farz namaz i na farz milostinju, odnosno zekat. Kada se reč "**namaz**" koristi jasno, bez kvalifikovanja bilo kojim pridevom ili bez uslovlavanja, misli se na poznate dnevne namaze. Baš kao u sledećim ajetima:

أَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِدُلُوكِ ٱلشَّمۡسِ إِلَىٰ غَسَقِ ٱلَّيۡلِ وَقُرۡءَانَ ٱلۡفَجۡرِۖ إِنَّ قُرۡءَانَ ٱلۡفَجۡرِ كَانَ مَشۡهُودٗا

78. Obavljaj propisane namaze kad Sunce s polovine neba krene, pa do noćne tmine, i namaz u zori jer namazu u zori mnogi prisustvuju. (Israâ, 17 /78

Ovaj ajet sa turs, glasi:

78. Obavljajte namaz (u određeno vreme) od zalaska sunca (koje klizi ka zapadu u podne) do tamne noći. Takođe, obavite jutarnji namaz. Jer se jutarnji namaz prati pred očima svedoka.

حَٰفِظُواْ عَلَى ٱلصَّلَوَٰتِ وَٱلصَّلَوٰةِ ٱلۡوُسۡطَىٰ وَقُومُواْ لِلَّهِ قَٰنِتِينَ

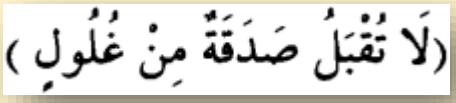
238. Redovno namaz obavljajte, naročito onu krajem dana, i pred Allahom ponizno stojte.

(el - Bekare 2/238).

Činjenica ta da se reč namaz pomenut u ovim ajetima odnosi samo na dnevne farz namaze ukazuje na to da se pomenuta reč infak jednostavno odnosi na farz infak, odnosno zekat.

Da ljudi koji daju od imanja koje im je Allah dao za opskrbu budu hvaljeni, pokazuje to da reč "opskrba" kada se koristi u osnovnom značenju obuhvata onaj prihod koji je dozvoljen, a ne zabranjen. Imanje koje je stekao nasilno i nanoseći njime drugima nepravdu ne može se smatrati imanjem koje mu je Allah Teâlâ dao kao opskrbu. Da bi se to smatralo opskrbom, bilo bi dozvoljeno da to troši, daje kao sadaku drugima i čini dobra dela koja bi mu pomogla da se približi Allahu Teâlâ. Međutim, među muslimanima nema razlike o tome da je nepoželjno da onaj koji je ukrao daje sadaku od imovine koju je ukrao.

U stvari, Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

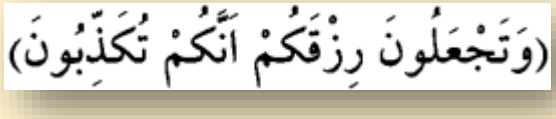

"**Milostinja data krađom od plena nije prihvaćena**".[81]

(81. Ahmed b. Hanbel, Musned: 9/27).

Reč „rizk" na arapskom znači udeo.

U stvari, Svemogući Allah kaže u jednom ajetu:

82. i umjesto zahvalnosti što vam je hrana darovana – vi u Njega ne vjerujete? (Vakıa, 56/82).

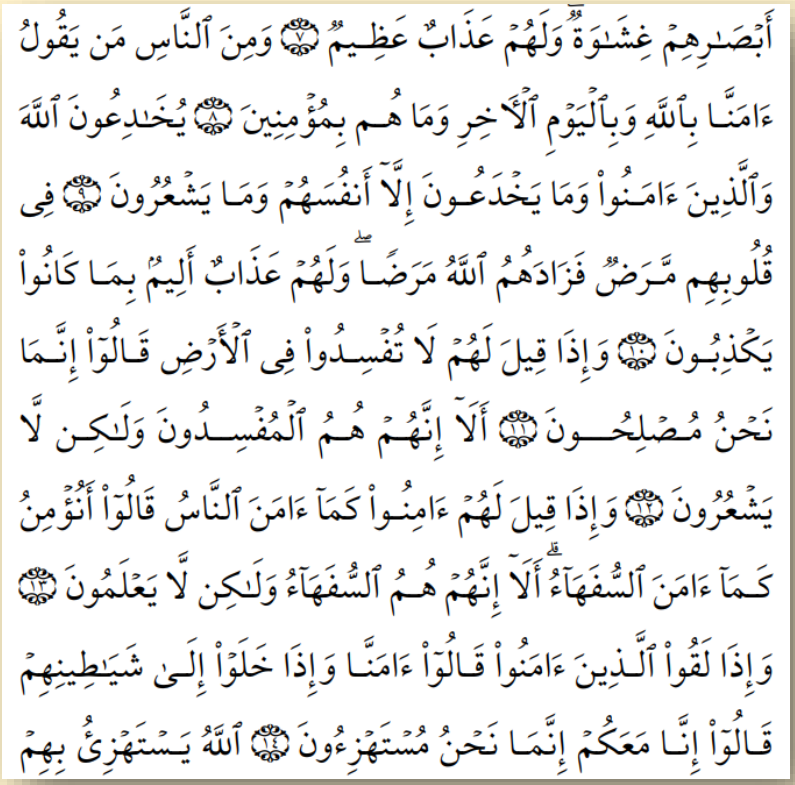
Ovaj ajet sa turs, glasi:

"**Da li zahvaljujete Allahu na Njegovoj opskrbi dok Ga poričete**"?

Drugim rečima, tvoj udeo u ovoj stvari je poricanje Allaha Teâlâ. Udeo osobe je udeo koji je dodeljen samo njoj, a ne drugima. Ovde se misli na halal, prijatnu i dozvoljenu hranu koju Allah Teâlâ daje Svojim robovima.

Drugo značenje reči "rizk" je hrana koju je Allah Svemogući stvorio za životinje. Dozvoljeno je pripisati je Allahu Teâlâ, odnosno opisati je kao hranu koju je Allah Teâlâ obezbedio. Jer je On Teâlâ taj koji je čini hranom i namirnicom.

[Situacija licemera (munafika)]

أَبْصَـٰرِهِمْ غِشَـٰوَةٌ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٧﴾ وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَقُولُ
ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَبِٱلْيَوْمِ ٱلْـَٔاخِرِ وَمَا هُم بِمُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾ يُخَـٰدِعُونَ ٱللَّهَ
وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّآ أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾ فِى
قُلُوبِهِم مَّرَضٌ ۖ فَزَادَهُمُ ٱللَّهُ مَرَضًا ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌۢ بِمَا كَانُوا۟
يَكْذِبُونَ ﴿١٠﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ قَالُوٓا۟ إِنَّمَا
نَحْنُ مُصْلِحُونَ ﴿١١﴾ أَلَآ إِنَّهُمْ هُمُ ٱلْمُفْسِدُونَ وَلَـٰكِن لَّا
يَشْعُرُونَ ﴿١٢﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ءَامِنُوا۟ كَمَآ ءَامَنَ ٱلنَّاسُ قَالُوٓا۟ أَنُؤْمِنُ
كَمَآ ءَامَنَ ٱلسُّفَهَآءُ ۗ أَلَآ إِنَّهُمْ هُمُ ٱلسُّفَهَآءُ وَلَـٰكِن لَّا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾
وَإِذَا لَقُوا۟ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ قَالُوٓا۟ ءَامَنَّا وَإِذَا خَلَوْا۟ إِلَىٰ شَيَـٰطِينِهِمْ
قَالُوٓا۟ إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِءُونَ ﴿١٤﴾ ٱللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ

8. Ima ljudi koji govore: "Vjerujemo u Allaha i u onaj svijet!" – a oni nisu vjernici.

9. Oni nastoje prevariti Allaha i one koji vjeruju, a oni, i ne znajući, samo sebe varaju.

10. Njihova srca su bolesna, a Allah njihovu bolest još povećava; njih čeka bolna patnja zato što lažu.

11. Kada im se kaže: "Ne remetite red na Zemlji!" – odgovaraju: "Mi samo red uspostavljamo!"

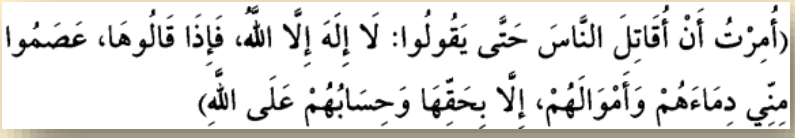
12. Zar?! A, uistinu, oni nered siju, ali ne opažaju.

13. Kad im se kaže: "Vjerujte kao što pravi ljudi vjeruju!" – oni odgovaraju: "Zar da vjerujemo u ono u što bezumni vjeruju?" – A, uistinu, oni su bezumni, ali ne znaju.

14. Kada susretnu one koji vjeruju, govore: "Vjerujemo!" – a čim ostanu nasamo sa šejtanima svojim, govore: "Mi smo s vama, mi se samo rugamo".

U ovim ajetima postoji dokaz da se osobu koja pokazuje znakove nevere treba tražiti da se pokaje, čak i ako kaže "Ja sam vernik". Allah Teâlâ nije zapovedio njihovo ubijanje. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je također zapovedio da se prihvate njihova vanjska verovanja, a ne njihovo stanje koja su Allahu Teâlâ poznata, njihova srca i uverenja. Kao što je poznato, ovi su ajeti objavljeni nakon što je rat obavezan. Jer su objavljeni u Medini. Neumoljivo je da je Uzvišeni Allah naredio borbu protiv mušrika nakon hidžre.

Slični ajeti se spominju u surama Tevbe i Muhammed, ističući da je potrebno prihvatiti njihovu vanjsku veru, ne stavljajući ih među druge mušrike protiv kojih smo naređeni da se borimo, koji su među licemerima. Kada dođe vreme, razgovarat ćemo o odlukama u vezi sa ovim, različitim stavovima ljudi o jereticima i dokazima koje iznose oni koji se oslanjaju na gore navedene ajete. Odluka da jeretike ne treba ubijati već da ih treba zamoliti da se pokaju takođe se jasno razume iz sledećeg hadisa:

(أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَإِذَا قَالُوهَا، عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ، إِلَّا بِحَقِّهَا وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ)

"Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne kažu: Nema boga osim Allaha! Kada to kažu, njihova krv i imovina za mene su nepovredivi osim sa opravdanim razlogom, a oni će račun polagati pred Allah-om Teâlâ".

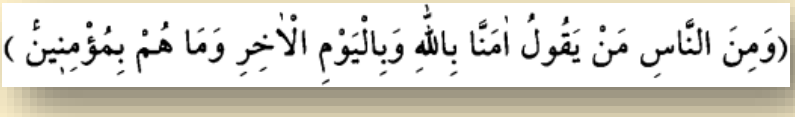
(83. Tirmizi, Ebvabu'l-İman, l).

Usama ibn Zejd (r.a.h.) je bio osudjen od strane Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) jer je ubio čoveka koji je rekao „La ilahe ilallah“ dok je napadom pokušavao da ga ubije tokom jedne od ekspedicija u kojima je učestvovao. Rekao je Usami (koji se branio tvrdeći da je čovek rekao „La ilaha ilalah“ iz straha): „U redu, znači trebalo je da rascepiš čovekovo srce i pogledaš ga“![84]

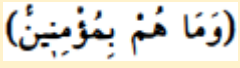
(84. Muslim, İman, 41).

Ovaj hadis kaže da treba uzeti u obzir spoljašnje stanje ljudi, a ne verovanje u njihovim srcima. U stvari, nije nam moguće znati verovanje u ljudskim srcima.

Ebu Bekir el-Cessas je rekao:

(وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِيْنَۘ)

8. Ima ljudi koji govore: "Vjerujemo u Allaha i u onaj svijet!" – a oni nisu vjernici.

Ovaj ajet ukazuje na to da izgovaranje "**Verujem**“ rečima bez verovanja ne smatra se verom. Jer nas je Svemogući Allah obavestio da licemeri ispovedaju veru govoreći "**mi verujemo**“, ali nas je takođe obavestio da nemaju nikakve znake vere rečenicom
(وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِيْنَۘ) - "**a oni nisu vernici**“.

Prenosi se da je Mudžahid od Tabi'ina rekao: Na početku sure El-Bekare nalaze se četiri ajeta o osobinama vernika, dva ajeta o osobinama nevernika i trinaest ajeta o osobinama licemera. Licemerje je verski naziv koji je oznaka za nekoga ko krije svoje neverovanje, ali pokazuje svoju veru.

Reč licemer je postala poseban naziv za ljude licemerja, čak i ako su neki od njih politeisti, kako bi se ukazalo na značenje i propis prikrivanja neverovanja i spoljašnjeg izgleda vere. Jer, oni se razlikuju od onih koji otvoreno izjavljuju svoj politeizam u smislu propisa koji se na njih primenjuju.

Reč "nifak" potiče od arapske reči "nafika", što znači podzemna jazbina u kojoj se poljski miš krije kada je juren. To su višestruke jazbine koje kriju poljskog miša pod zemljom. Kada beži od onih koji žele da ga uhvate, ulazi u jednu jazbinu, a iz druge beži kako bi prevario one koji ga jure.

يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَمَا يَخۡدَعُونَ إِلَّآ أَنفُسَهُمۡ وَمَا يَشۡعُرُونَ

9. Oni nastoje prevariti Allaha i one koji vjeruju, a oni, i ne znajući, samo sebe varaju.

Reč (يُخَادِعُونَ) u ajetu, koju smo preveli kao (ispod), koristi se metaforički. Jer reč (ٱلۡخَدِيعَةُ) u rečniku, koja je mastan* ove reči, na arapskom znači sakriti nešto. Licemer, takoreći, skriva svoju povezanost sa Allah-om Teâlâ i otvoreno izražava svoje verovanje putem obmane, prevare i skrivanja. Međutim, ništa nije skriveno od Allah-a Teâlâ. U stvarnosti, nije moguće prevariti Ga skrivanjem bilo čega. Postoje dve situacije za ove ljude koje Allah Teâlâ opisuje kao licemere:

a - Ili poznaju Allaha Teâlâ i da Ga nije moguće prevariti skrivanjem bilo čime.

b- Ili Ga ne poznaju, što je veoma mala mogućnost. Jer je nezamislivo da bi Allah Teâlâ. one koji Ga ne poznaju nazvao licemerima. Naprotiv, On Teâlâ ih je opisao rečju "licemeri" zato što su počinili dela obmanjivača i pribegavali obmani. Krivica za obmanu je naravno nad njima. U ovom slučaju, dok pokušavaju da prevare Allaha ", oni zapravo obmanjuju samo sebe same.

(PS: Samir B: Mastan* - Kempir – Džin koji se pominje u turskoj i altajskoj mitologiji i bajkama. Ogromno, enormno stvorenje. Mastan (Mistan, Bistan) Džin po imenu Kempir sisa krv iz ljudskih peta i odvodi ih pod zemlju i zatvara, a zatim ih jede kada ogladni. Ponekad izbacuje plamen iz usta.).

Sledeći stav je takođe iznet po ovom pitanju: Izraz "Oni nastoje prevariti Allaha i one koji vjeruju" u ajetu znači da pokušavaju da prevare Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Međutim, reč „Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.)" je izostavljena u ajetu. Baš kao u sledećem ajetu:

إِنَّ ٱلَّذِينَ يُؤۡذُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ لَعَنَهُمُ ٱللَّهُ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمۡ عَذَابٗا مُّهِينٗا

57. One koji Allaha i Poslanika Njegova budu vrijeđali Allah će i na ovome i na onome svijetu prokleti, i sramnu im patnju pripremiti. (el - Ahzab 33/57).

U ovom se ajetu misli da oni koji su vređeni nisu Allah Teâlâ i Njegov Hz.Pejgamber (s.a.v.s.), već Allah-ovi Teâlâ verni robovi. Obe su gore navedene situacije metafore, a ne stvarne. Nije dozvoljeno koristiti reč metaforički, osim ako ne postoji dokaz da je nije moguće koristiti u njenom pravom smislu. Licemeri su pokušali da prevare Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) koristeći takiju* kako se pravila koja se primenjuju na politeiste ne bi odnosila na njih. Zato što je Allah-ovom Teâlâ Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) i vernicima naređeno da ubijaju politeista. Licemeri su se možda pretvarali da veruju kako bi vernici bili prijatelji sa njima, baš kao što su bili prijatelji jedni sa drugima i uspostavljali dobre odnose jedni sa drugima. Ili su se možda pretvarali da veruju kako bi vernici podelili svoje tajne sa njima i kako bi ih oni preneli neprijateljima vernika.

(PS: Samir B: Takiyye (Takijje) - التقيّة - Termin koji znači da osoba krije svoja uverenja i govori drugačije kada je to potrebno, a koja je suočena sa pretnjom po svoj život ili imovinu.).

ٱللَّهُ يَسۡتَهۡزِئُ بِهِمۡ وَيَمُدُّهُمۡ فِي طُغۡيَٰنِهِمۡ يَعۡمَهُونَ

15. Allah njih izvrgava poruzi i podržava ih da u svome nevjerstvu lutaju. (el – Bekare 2/15).

Ovaj deo ajet sa turs, glasi:

15. U stvari, Allah im se ruga (kažnjava ih za njihovo ismijavanje); On im daje vremena dok se muče u svom gnevu.

Ruganje (ismejavanje) u ajetu se takođe koristi metaforički. U vezi sa ovim je izneto nekoliko stavova. Prema jednom od tih ajeta je taj da, pošto licemeri kažu "ismejavamo se muslimanima“ kada su sami sa svojim prijateljima, na njihov govor se odgovara istom merom, čak i ako ismejavanje nije nameravano u ovom ajetu. Baš kao u sledećem ajetu:

وَجَزَٰٓؤُاْ سَيِّئَةٖ سَيِّئَةٞ مِّثۡلُهَاۖ فَمَنۡ عَفَا وَأَصۡلَحَ فَأَجۡرُهُۥ عَلَى ٱللَّهِۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلظَّٰلِمِينَ

40. Nepravda se može uzvratiti istom mjerom, a onoga koji oprosti i izmiri se Allah će nagraditi; On, uistinu, ne voli one koji nepravdu čine. (eš - Šura 42/40).

U ovom ajetu reč "sejjie" u drugom smislu zapravo nije sejjie, tj. zlo, već naprotiv, kazna koja je pravedna stvar. Ali da bi se ostvario reciprocitet (neka vrsta simetrije, ravnoteže), u drugom je primeru umesto kazne upotrebljena reč sejjie. Izrazi u ovom ajetu su slični tome:

ٱلشَّهۡرُ ٱلۡحَرَامُ بِٱلشَّهۡرِ ٱلۡحَرَامِ وَٱلۡحُرُمَٰتُ قِصَاصٞۚ فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ عَلَيۡكُمۡ فَٱعۡتَدُواْ عَلَيۡهِ بِمِثۡلِ مَا ٱعۡتَدَىٰ عَلَيۡكُمۡۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلۡمُتَّقِينَ

149. Sveti mjesec je za sveti mjesec, a i u svetinjama vrijedi odmazda: onima koji vas napadnu uzvratite istom mjerom i Allaha se bojte, i znajte da je Allah na strani onih koji se grijeha klone.

(el - Bekare 2/149).

Ovaj ajet sa turs, glasi:

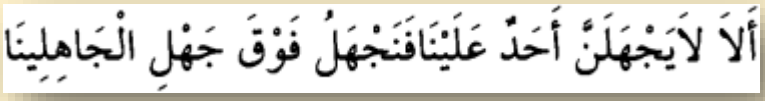
149. Sveti mesec je pandan svetom mesecu. Poštovanje (stvari koje treba poštovati) podleže pravilu odmazde. Zato, ko god vas napadne, napadnite ga na isti način na koji je on vas napao. Bojte se Allaha i znajte da je Alalh sa onima koji se Njega boje.

Drugi napad u ovom ajetu zapravo nije napad, već odgovor na napad.

وَإِنۡ عَاقَبۡتُمۡ فَعَاقِبُواْ بِمِثۡلِ مَا عُوقِبۡتُم بِهِۦۖ وَلَئِن صَبَرۡتُمۡ لَهُوَ خَيۡرٞ لِّلصَّٰبِرِينَ

126. Ako hoćete da na nepravdu uzvratite, onda učinite to samo u onolikoj mjeri koliko vam je učinjeno; a ako otrpite, to je, doista, bolje za strpljive. (en – Nahl 16/126).

Kazna koja dolazi prva u ajetu zapravo nije kazna, već odmazda za mučenje i ugnjetavanje. Da bi se uspostavila ekvivalencija i reciprocitet između reči "**ikab**", izvedenice reči "**ikab**" se koriste na oba mesta u ajetu. Jer, kao što je ranije rečeno, glagol (عَاقَبْتُمْ) koji dolazi prvi, koristi se u smislu odmazde, a ne kazne. Sledeće reči pesnika mogu se navesti kao primer:

Pazite da niko ne pokaže neznanje prema nama!

U suprotnom, bit ćemo neznalice više od neznalica."

U ovoj pesmi pesnik hvali samog sebe. Ali kao što je poznato, ne može se čovek hvaliti neznanjem. Međutim, prema arapskom običaju, u izgovorenim rečima traži se uzajamnost i ekvivalencija između dve strane reči.

Neki su ljudi rekli da je izraz u ajetu da će se Allah Teâlâ rugati licemerima reč koja se koristi kao metafora/poređenje. Pošto će se krivica za ruganje koje su licemeri uputili vernicima vratiti na njih i zalepiti im se za duše, bit će kao da se Allah Teâlâ rugao tim licemerima.

Bilo je i onih koji su u vezi sa ovim pitanjem rekli sledeće: **"**Pošto je licemerima dat vremenski rok na ovom svetu, i nisu odmah kažnjeni i ubijeni kao drugi mnogobošci, već im je kazna odložena, bili su prevareni vremenskim rokom koji im je dat, i tako su postali predmet poruge (podsmeha)**"**.

Svetovne kazne se ne određuju prema količini počinjenih zločina, već prema koristi koju Allah Uzvišeni zna o tome.

Kao što je navedeno u ajetima: "Oni pokušavaju da prevare Allaha i vernike" i "Mi im se samo rugamo", pošto licemeri čine i zločine obmane i ismevanja, njihovi zločini su veći od zločina drugih nevernika koji otkrivaju svoje neverovanje. Oni su takođe otišli još dalje u neverovanju ismevajući se. Allah Svemogući nas je takođe obavestio da će oni

إِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ فِي ٱلدَّرْكِ ٱلْأَسْفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ وَلَن تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا

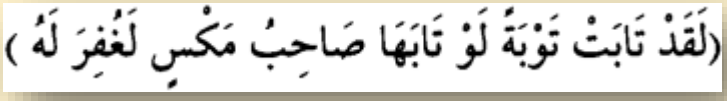
145. Licemjeri će na samom dnu Džehennema biti i ti im nećeš zaštitnika naći; (en - Nisa 4/145).

Ovaj ajet sa turs, glasi:

145. Licemeri će sigurno biti u najdubljim dubinama vatre džehennema, i nećeš im naći pomoćnika.

biti u "**u najdubljim dubinama vatre džehennema**". Uzvišeni Allah, dok nas je obaveštavao o kaznama licemera i mukama koje će zaslužiti na budućem svetu, odredio je da će se na njih primenjivati drugačiji svetski propisi od onih koji će se primenjivati na mnogobošce, kao što je spasavanje od ubistva zato što kažu da su vernici, i dao im je status muslimana u nasleđu i drugim stvarima. Ovo takođe dokazuje da se svetske kazne ne određuju prema količini počinjenih zločina, već prema koristi koju Uzvišeni Allah zna o njima.

Uzvišeni Allah je sproveo Svoje odluke u skladu sa ovim principom, On Uzvišeni je propisao obavezu kamenovanja oženjenog preljubnika do smrti i nije mu ukinuo kaznu kamenovanja čak i ako se pokaje. Ali sa druge strane, On Uzvišeni je takođe rekao sledeće o Maizu i Gamidijeliju nakon što su kamenovani:

“Tako su se pokajali, da bi čak i onaj koji uzima danak od ljudi pod imenom desetnine bio sigurno oprošten da se na taj način pokajao“.

(93. Muslirn, Hudud, 5).

Bogohulstvo je veći zločin od preljube. Međutim, ako se osoba pokaje nakon što je postala nevernik, njeno pokajanje je prihvaćeno. Uzvišeni Allah kaže:

قُل لِّلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِن يَنتَهُواْ يُغۡفَرۡ لَهُم مَّا قَدۡ سَلَفَ وَإِن يَعُودُواْ فَقَدۡ مَضَتۡ سُنَّتُ ٱلۡأَوَّلِينَ

38. Reci onima koji ne vjeruju: ako se okane, biće im oprošteno ono što je prije bilo; **a ako se ne okane – pa, zna se šta je s drevnim narodima bilo.** (el - Enfal 8/38).

Ovaj ajet sa turs, glasi:

38. O Muhammede! Reci onima koji ne veruju: „Ako prestanu (od neprijateljstva i borbe), bit će im oprošteni prethodni gresi. **Ako se vrate (neprijateljstvu i borbi), Božiji zakon koji je primenjen na one pre njih će se nastaviti “.**

Iako je propisano da osoba koja kleveta drugu osobu zbog preljube treba biti bičevana sa osamdeset udaraca bičem, nije propisana kazna za osobu koja je optuži za neverstvo, iako je neverstvo veći zločin od preljube. Iako je propisano da se kazna primenjuje na osobu koja pije vino, nije propisana kazna za osobu koja pije krv ili jede strvinu. To dokazuje da se ovosvetske kazne ne određuju prema visini počinjenog zločina. Ne primenjivanje svetovnih kazni za blud, klevetu i krađu, kao i to da se oni prepuštaju patnjama na onom svetu, da su kazne različite i da je kazna nekih teža od drugih, čini se da je razumno.

Iz tog razloga, mudžtehidi naše škole (hanefi) su rekli: Nije dozvoljeno određivati granice poređenjem (kijas-om). Granice određuje samo zakonodavac kao primenu ili uskraćivanje Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Stvari koje je Allah Teâlâ objasnio u ovom ajetu u vezi sa situacijom licemera i Njegovom naredbom da se ostave u stanju u kojem se nalaze, a da se ne ubijaju poput mnogobošca, su princip za nas u pitanju koje smo objasnili u vezi sa kaznama. Ograničenja i kazne koje je Allah Teâlâ učinio farzom za primenu, primenjuje poglavar države. Prakse osobe koja primenjuje naređenja i kazne šerijata su poput bolova i patnji koje je Allah Teâlâ nametnuo kriminalcima kao kazne. Pošto je moguće da licemeri ne budu kažnjeni bolom i tugom u obliku bolesti, invaliditeta, siromaštva i oskudice na ovom svetu, pa čak i da se susretnu sa suprotnim od ovih stvari, i da kazna koju zaslužuju za svoje neverovanje i licemerje bude odložena za budući život, dozvoljeno nam je da ih ne ubijamo da bismo zaradili nagrade, i da ih ne kažnjavamo za njihovo neverovanje i licemerje odmah na ovom svetu.

Nakon bi'set-a*, Hz.Poslanik (mir i blagoslov Allaha Teâlâ nad njim bio) je ostao u Meki 13 godina, pozivajući mnogobošce da veruju u Allaha Teâlâ i da potvrde Njegove Teâlâ poslanike (a.s.), i nije pokušavao da ih ubije da bi zaradio nagrade. Naprotiv, naređeno mu je da ih poziva na ovaj pravi put blagim i nežnim rečima. U tom kontekstu, Svemogući Allah mu je rekao:

ٱدۡعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِٱلۡحِكۡمَةِ وَٱلۡمَوۡعِظَةِ ٱلۡحَسَنَةِۖ وَجَٰدِلۡهُم بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُۚ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعۡلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِۦ وَهُوَ أَعۡلَمُ بِٱلۡمُهۡتَدِينَ

125. Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima na najljepši način raspravljaj! Gospodar tvoj zna one koji su zalutali s puta Njegova, i On zna one koji su na Pravome putu.

(en - Nahl 16/125)

وَعِبَادُ الرَّحْمٰنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْناً وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَاماً

63. A robovi Milostivoga su oni koji po Zemlji mirno hodaju, a kada ih neznalice oslove, odgovaraju: "Mir vama!",

(el - Furkan, 25/63).

وَلَا تَسۡتَوِي ٱلۡحَسَنَةُ وَلَا ٱلسَّيِّئَةُۚ ٱدۡفَعۡ بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُ فَإِذَا ٱلَّذِي بَيۡنَكَ وَبَيۡنَهُۥ عَدَٰوَةٞ كَأَنَّهُۥ وَلِيٌّ حَمِيمٞ

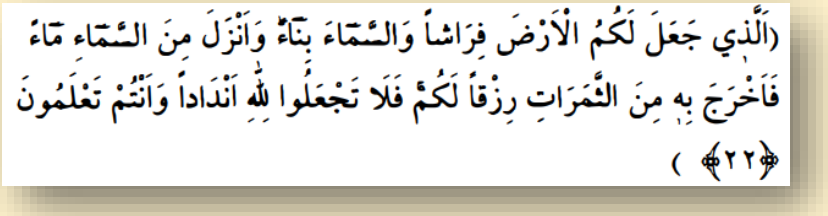
وَمَا يُلَقَّىٰهَآ إِلَّا ٱلَّذِينَ صَبَرُواْ وَمَا يُلَقَّىٰهَآ إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٖ

34. Dobro i zlo nisu isto! Zlo dobrim uzvrati, pa će ti dušmanin tvoj odjednom prisni prijatelj postati.

35. To mogu postići samo strpljivi; to mogu postići samo vrlo sretni. (Fussilet, 41/34-35)

(PS: Samir B: Bi'set - البعثة - Termin koji generalno znači imenovanje poslanika (a.s.), a posebno imenovanje Hz.Muhammeda za poslanika (s.a.v.s.).

U gore navedenim i drugim sličnim ajetima, data je naredba da se ljudi pozivaju u islam na najlepši način, a zatim je rat postao farz nakon seobe. Uzvišeni Allah je znao koja je od dve situacije bliža koristi i u kojoj će biti više obožavan. Iz tog razloga, On Teâlâ je naredio da se ubijaju i bore neki od nevernika koji su otkrili svoje neverovanje, a ne oni koji su skrivali svoje neverovanje i spolja tvrdili da su vernici, iako je zločin licemera bio veći.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشاً وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقاً لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَاداً وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

22. koji vam je Zemlju učinio posteljom, a nebo zdanjem; koji s neba spušta kišu i čini da s njom rastu plodovi, hrana za vas. Zato ne činite svjesno druge Allahu ravnim!

Allah Teâlâ zna istinu, reč "firaš" u ajetu, koju prevodimo kao "postelju", treba da znači mesto za odlučivanje i stajanje. Baš kao u sledećim ajetima:

ٱللَّهُ ٱلَّذِي جَعَلَ لَكُمُ ٱلۡأَرۡضَ قَرَارٗا وَٱلسَّمَآءَ بِنَآءٗ وَصَوَّرَكُمۡ فَأَحۡسَنَ صُوَرَكُمۡ وَرَزَقَكُم مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمۡۖ فَتَبَارَكَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلۡعَٰلَمِينَ

64. Allah vam je učinio Zemlju prebivalištem, a nebo zdanjem, i On vam obličje daje i likove vaše čini lijepim, i jelima vas opskrbljuje ukusnim. To je Allah, Gospodar vaš, i neka je uzvišen Allah, Gospodar svjetova! (el - Mu'min 40/64).

أَلَمۡ نَجۡعَلِ ٱلۡأَرۡضَ مِهَٰدٗا

6. Zar Zemlju posteljom nismo učinili, (en-Nebe, 78/6).

U ovom ajetu, reč "klin" se koristi za planine. Međutim, kada se koristi sama za sebe, ova reč ne znači planina.

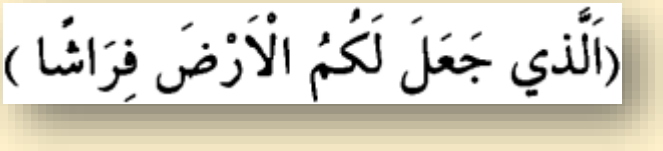
وَجَعَلَ ٱلۡقَمَرَ فِيهِنَّ نُورٗا وَجَعَلَ ٱلشَّمۡسَ سِرَاجٗا

16. i na njima Mjesec svijetlim dao, a Sunce svjetiljkom učinio?

Isto tako, reč svetiljka (kandil) ne znači sunce kada se koristi direktno.

Slično tome, ako se zakune da neće sedeti pod lampom (**Sirač**), a zatim ode i sedne pod sunce, on i dalje ne krši svoju zakletvu. Jer se zakletve tumače prema rečima koje ljudi znaju i koriste. Kada se reč "**postelja (krevet)**" koristi jasno, ona znači zemlja, a kada se reč " **svetiljka (kandil)**" koristi na isti način, ona znači sunce. Baš kao kada Svemogući Allah naziva onoga ko Ga poriče "**nevernikom**". Reč "**nevernik**" se takođe koristi za poljoprivrednika i onog koji je naoružan. Ali kada se ova reč koristi jasno, ne svata se kao poljoprivrednik ili onaj koji je naoružan, već samo onaj koji poriče Allaha Teâlâ. Postoje mnoga jednostavna i zabeležena imena poput ovih.

Ovu situaciju treba uzeti u obzir u mnogim verskim odredbama. Prema običaju, reči koje se koriste u jednostavnom obliku treba ostaviti u svom jednostavnom obliku, a one koje se koriste u registrovanom obliku treba ostaviti u svom registrovanom obliku. Nijedna od njih ne treba da se uklanja sa svog mesta.

Dokaz o jedinstvu Allaha Teâlâ se nalazi u ajetu: "**Allah vam je učinio Zemlju prebivalištem**". Postoje dokazi koji dokazuju postojanje Sveslavnog, koji je Svemoguć i koga ništa ne može učiniti bespomoćnim i kome ništa nije slično. Taj dokaz je činjenica ta da su se nebesa, pomenuta u nastavku ajeta, uzdigla bez stubova i nastavila da postoje na ovaj način kroz vekove, bez pomeranja ili bilo kakve promene

.

U jednom ajetu, Uzvišeni Allah kaže:

وَجَعَلْنَا ٱلسَّمَآءَ سَقْفًا مَّحْفُوظًا ۖ وَهُمْ عَنْ ءَايَـٰتِهَا مُعْرِضُونَ

32. I to što je nebeski svod osiguran Naše je djelo, a oni se ipak okreću od znamenja koja su na njemu. (el - Enbiya, 21/32).

Slično tome, činjenica ta da zemlja stoji bez ičega što podupire najveći je dokaz jedinstva Allaha Teâlâ, moći i snage Onog koji je stvorio zemlju, i da ga ništa ne može učiniti bespomoćnim.[103] U ovom se ajetu podstiče dostizanje istina zasnovanih na dokazima o postojanju i jedinstvu Allaha Teâlâ i podseća se na blagoslove koje je Allah Teâlâ dao.

(103. [Kao što je navedeno u delu „Nehdžu'l-Belağa“, Zemlja nastavlja svoje postojanje u vazdušnom prostoru bez ikakve podrške. Priča koju su neki od njenih autora ispričali o Zemlji koja stoji na steni i volu nije autentična. Naprotiv, to su stvari preuzete iz izraelskih vesti i ne treba im se priklanjati niti im verovati. Musahih].).

Ajet se nastavlja na sledeći način:

هُوَ ٱلَّذِي خَلَقَ لَكُم مَّا فِي ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ ٱسْتَوَىٰٓ إِلَى ٱلسَّمَآءِ فَسَوَّىٰهُنَّ سَبْعَ سَمَـٰوَٰتٍ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

29. On je za vas sve što postoji na Zemlji stvorio, zatim se prema nebu usmjerio i kao sedam nebesa ga uredio; On sve zna. (el – Bekare 2/29).

وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ ۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَـَٔايَـٰتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

13. I daje vam da se koristite onim što je na nebesima i onim što je na Zemlji, sve je od Njega. To su, zaista, pouke za ljude koji razmišljaju.

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ ٱللَّهِ ٱلَّتِىٓ أَخْرَجَ لِعِبَادِهِۦ وَٱلطَّيِّبَـٰتِ مِنَ ٱلرِّزْقِ ۚ قُلْ هِىَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ ۗ كَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ ٱلْـَٔايَـٰتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

32. Reci: "Ko je zabranio Allahove ukrase, koje je On za robove Svoje stvorio, i ukusna jela?" Reci: "Ona su za vjernike na ovome svijetu, na onome svijetu su samo za njih." Eto, tako Mi podrobno izlažemo dokaze ljudima koji znaju. (Arâf, 7 /32).

Ovi ajeti ukazuju na to da su stvari koje um ne smatra štetnim dozvoljene i da ništa nije zabranjeno osim ako ne postoje dokazi o suprotnom.

(وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَى عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٣﴾)

23. A ako sumnjate u ono što objavljujemo robu Svome, načinite vi jednu suru sličnu objavljenim njemu, a pozovite i božanstva vaša, osim Allaha, ako istinu govorite.

Ovaj ajet je najveći dokaz koji potvrđuje poslanstvo našeg Hz.Pejgambera (s.a.v.s.). On dokazuje njegovo poslanstvo na nekoliko načina:

1 – Hz.Pejgamber (s.a.v.s.), iako je od njih naučio arapski, izazvao je nevernike i zamolio ih da donesu primerak Kur'ana na svom jeziku. Gotovo ih je zgnječio opisujući ih kao nesposobne, uprkos njihovom ponosu i patriotizmu. Međutim, nijedan govornik nije mogao da mu se suprotstavi i nijedan pesnik nije mogao da pokuša da donese nešto slično Kur'anu. Žrtvovali su svoje bogatstvo i živote zarad slabljenja islama i pobijanja njegovih dokaza, ali ipak nisu uspeli. Da su uspeli, ovaj uspeh bi bio izuzetno efikasan u poništavanju Hz.Muhammedove (s.a.v.s.) stvari i rasejavanju njegovih as'haba (r.a.h.) oko njega. Kada je postalo jasno da nisu u stanju da donesu nešto slično Kur'anu, postalo je jasno da je Kur'an poslat iz Božanskog prisustva, da ga ništa ne može učiniti nesposobnim te da sluge nisu u stanju da proizvedu nešto slično njemu. Najveći izgovor za nemogućnost stvaranja nečeg sličnog Kur'anu bio je taj što su tvrdili da se sastoji od magije i legendarnih priča prethodnih plemena.

Uzvišeni Allah kaže:

فَلۡيَأۡتُواْ بِحَدِيثٖ مِّثۡلِهِۦٓ إِن كَانُواْ صَٰدِقِينَ

10. zato neka oni sastave govor sličan Kur'anu, ako istinu govore! (Tur, 52/34).

أَمۡ يَقُولُونَ ٱفۡتَرَىٰهُۖ قُلۡ فَأۡتُواْ بِعَشۡرِ سُوَرٖ مِّثۡلِهِۦ مُفۡتَرَيَٰتٖ وَٱدۡعُواْ مَنِ ٱسۡتَطَعۡتُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ

13. Zar oni da govore: "On ga izmišlja!" Reci: "Pa sačinite vi deset Kur'anu sličnih, izmišljenih sura, i koga god hoćete, od onih u koje pored Allaha vjerujete, u pomoć pozovite, ako je istina što tvrdite!" (Hud. 11/13).

Ovde je Uzvišeni Allah izazvao nevernike tražeći od njih da donesu verziju Kur'ana u ovom obliku, ignorišući značenje i samo u smislu ajeta, i otkrio njihovu bespomoćnost. Ovo je postalo trajno čudo za Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) do Sudnjeg dana. Ovim čudom, Uzvišeni Allah je jasno pokazao poslanstvo svog Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) i njegovu superiornost nad ostalim poslanicima (a.s.). Jer su se čuda ostalih poslanika (a.s.) završila njihovom smrću. O njihovim čudima saznajemo iz vesti koje su do nas stigle.

Međutim, ovo se čudo Kur'ana nastavlja i nakon smrti našeg Hz.Pejgambera (s.a.v.s.). Ako neko pokuša da pomene Kur'ana nakon njega, mi ćemo ga bespomoćno zdrobiti i poraziti. Tada će ta osoba svatiti da je Kur'an mesto dokaza koji dokazuje poslanstvo Hz.Pejgambera (s.a.v.s.). Baš kao što je Kur'an iznet kao argument i dokaz protiv protivnika tokom života Hz.Pejgambera (s.a.v.s.).

2-Jedan od dokaza koji dokazuje poslanstvo Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) jeste to što svi, i vernici i nevernici, znaju da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) najinteligentniji, najsavršeniji u moralu i najsuperiorniji u viziji ljudi.

Niko nikada nije loše govorio o njemu u vezi sa savršenstvom njegovog uma, superiornošću njegove mudrosti, zdravinom njegovog razumevanja i zdravinom njegove vizije. Da li je moguće da neko sa tako superiornim kvalitetima tvrdi da je Pejgamber poslat od Allah-a Teâlâ svim ljudima, a zatim da ga izazove, znajući da svako može da iznese nešto slično Allah-ovoj Teâlâ reči koju on iznosi kao znak svog poslanstva i dokaz svoje istinitosti i čime osuđuje svoje protivnike, otkrivajući tako da je lažov i da je njegova stvar lažna? Pošto tako nešto nije slučaj, njegov izazov protivnicima se razume u svetlu dokaza da je Kur'an koji je doneo poslat od Allaha Teâlâ i da sluge ne mogu da iznesu nešto slično tome.

3 - U sledećem ajetu, Uzvišeni Allah kaže:

فَإِن لَّمۡ تَفۡعَلُواْ وَلَن تَفۡعَلُواْ فَٱتَّقُواْ ٱلنَّارَ ٱلَّتِي وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلۡحِجَارَةُۖ أُعِدَّتۡ لِلۡكَٰفِرِينَ

24. Pa ako ne učinite, a nećete učiniti, onda se čuvajte vatre za nevjernike pripremljene, čije će gorivo biti ljudi i kamenje. (el - Bekare 2/24).

da protivnici neće moći da proizvedu nešto slično Kur'anu i da im neće biti moguće da to urade.

Ovo je, u stvari, donošenje vesti iz nevidljivog. I ono što je javljeno, obistinilo se. Ovo nije o čudotvornosti ajeta. Naprotiv, ovo je samo po sebi dokaz koji dokazuje stvarnost poslanstva.

Primer za to može se dati na sledeći način: Na primer, Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao svojim protivnicima:

“ *Dokaz istinitosti onoga što sam vam rekao je ovaj: Čak i ako su vam organi zdravi, niko od vas neće moći da dodirne glavu niti da ustane sa svog mesta* “!

Nakon što im je ovo rekao, oni nisu mogli da izvrše radnje koje im je rečeno da urade, iako su im organi zdravi i bezbedni, Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) ih je nazivao slabima i provocirao, a oni su bili veoma željni da ga poreknu. Tada bi reči koje im je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) rekao dokazale stvarnost njegovog poslanstva. Jer, činjenica ta da oni sa zdravim i jakim telima nisu mogli da izvrše ove radnje mogla je biti uzrokovana samo od strane Allaha, Svemoćnog i Svemudrog.

Ebû Bekir el-Cessas (r.a.h.) je rekao: Svemogući Allah je izazvao džine i ljude izjavljujući da nisu sposobni da donesu ekvivalent Kur'ana.

قُل لَّئِنِ ٱجۡتَمَعَتِ ٱلۡإِنسُ وَٱلۡجِنُّ عَلَىٰٓ أَن يَأۡتُواْ بِمِثۡلِ هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانِ لَا يَأۡتُونَ بِمِثۡلِهِۦ وَلَوۡ كَانَ بَعۡضُهُمۡ لِبَعۡضٖ ظَهِيرٗا

10. Reci: "Kad bi se svi ljudi i džini udružili da sačine jedan ovakav Kur'an, oni, takav kao što je on, na bi sačinili, pa makar jedni drugima pomagali". (İsra, 17/88).

Kada je postalo jasno da ne mogu doneti slično Kur'anu, rekao im je:

أَمۡ يَقُولُونَ ٱفۡتَرَىٰهُۖ قُلۡ فَأۡتُواْ بِعَشۡرِ سُوَرٖ مِّثۡلِهِۦ مُفۡتَرَيَٰتٖ وَٱدۡعُواْ مَنِ ٱسۡتَطَعۡتُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ

13. Zar oni da govore: "On ga izmišlja!" Reci: "Pa sačinite vi deset Kur'anu sličnih, izmišljenih sura, i koga god hoćete, od onih u koje pored Allaha vjerujete, u pomoć pozovite, ako je istina što tvrdite!"

(Hud, 11/13).

Kada to nisu mogli da urade, rekao je:

فَلۡيَأۡتُواْ بِحَدِيثٖ مِّثۡلِهِۦٓ إِن كَانُواْ صَٰدِقِينَ

34. zato neka oni sastave govor sličan Kur'anu, ako istinu govore! (Tur, 52/34).

Ovim ajetom, Uzvišeni Allah ih je izazvao da naprave verziju sličnu najkraćem poglavlju Kur'ana. Kada je postalo jasno da to ne mogu da urade i da su poraženi, napustili su put rasprave sa dokazima i okrenuli se borbi i preduzimanju akcija kako bi porazili drugu stranu. Nakon toga, Uzvišeni Allah je naredio svom Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) da se bori protiv njih.

وَإِن كُنتُمۡ فِي رَيۡبٖ مِّمَّا نَزَّلۡنَا عَلَىٰ عَبۡدِنَا فَأۡتُواْ بِسُورَةٖ مِّن مِّثۡلِهِۦ وَٱدۡعُواْ شُهَدَآءَكُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ

23. A ako sumnjate u ono što objavljujemo robu Svome, načinite vi jednu suru sličnu objavljenim njemu, a pozovite i božanstva vaša, osim Allaha, ako istinu govorite. (el - Bekare 2/23).

Neki su rekli da su svedoci pomenuti u ajetu njihovi idoli i stvari osim Allaha Teâlâ. Zato što su mnogobošci verovali da će se njihovi idoli zauzeti za njih pred Allah-om Teâlâ. Neki su rekli da su svedoci pomenuti u ajetu prijatelji mnogobošca i oni koji slede sve što kažu. Uzvišeni Allah u ovom ajetu kaže da mnogobošci, bilo da su sami ili sa svojim prijateljima i pomagačima, neće biti u stanju da donesu nešto slično Kur'anu.

On nas o tome obaveštava i u sledećem ajetu:

قُل لَّئِنِ ٱجۡتَمَعَتِ ٱلۡإِنسُ وَٱلۡجِنُّ عَلَىٰٓ أَن يَأۡتُواْ بِمِثۡلِ هَٰذَا ٱلۡقُرۡءَانِ لَا يَأۡتُونَ بِمِثۡلِهِۦ وَلَوۡ كَانَ بَعۡضُهُمۡ لِبَعۡضٖ ظَهِيرٗا

88. Reci: "Kad bi se svi ljudi i džini udružili da sačine jedan ovakav Kur'an, oni, takav kao što je on, na bi sačinili, pa makar jedni drugima pomagali." (İsrâ, 17 /88).

Sura Fatiha, od početka do ovog dela sure el - Bekare, naređuje nam da izgovorimo Bismillah kada započinjemo dobra dela, uči nas da treba da hvalimo i zahvaljujemo Allahu Teâlâ i da Mu dovimo, te nas podstiče da sledimo put koji će nas dovesti do Njegovog Teâlâ marifeta, dženneta i rizaluka, i da budemo zahvalni na Njegovim Teâlâ blagoslovima, a ne kao oni koji su na sebi navukli Njegov gnev i ne kao oni koji su skrenuli sa puta Njegovog Teâlâ spoznaje.

Zatim se u suri El-Bekara pominju vernici i njihova svojstva, zatim nevernici i njihova svojstva, pa licemeri i njihova svojstva.

Da bismo bolje razumeli situaciju licemera, navodi se sledeći primer: Čovek pali vatru, i kada vatra počne da obasjava njegovu okolinu, Allah mu oduzima svetlost i ostavlja ga usred tame, nesposobnog da vidi svoju okolinu.

Još jedan primer je ovaj: Munja seva na nebu tokom kišnog vremena, osvetljavajući tamu na vrlo kratko vreme. Ali onda taj sjaj nestaje jer nije trajan i konstantan. Ovi primeri su dati da objasne situaciju licemera. Jer, i oni deluju kao da su vernici kratko vreme. Ali prava poenta kojoj će se okrenuti i na kojoj će insistirati jeste neverovanje. Neverovanje je poput tame noći i kišnog vremena u kojem munja udara i osvetljava okolinu kratko vreme, ali zatim svetlost nestaje i oni ostaju u tami.

Nakon što je ovo objasnio, Svemogući Allah predstavlja sledeće dokaze koji dokazuju Njegovo Teâlâ jedinstvo i da niko nema mogućnost da se tome odupre: Svemogući Allah je rasprostranio zemlju kao postelju te ga je učinio mestom za prebivalištem i korist od njega. Ljudi su iz te zemlje izvukli svoje sredstvo za život, druge koristi i hranu. Zemlju je održavao u vazdušnom vakuumu, bez oslonca na bilo šta.

Pošto je utvrđeno da je zemlja stvorena kasnije, njen kraj mora jednog dana doći. Slično tome, Allah Teâlâ je taj koji je drži na mestu i stvara nju i vas. On Teâlâ je vaš Gospodar Teâlâ koji stvara vaše namirnice i druge plodove i usjeve sa zemlje te vam daje blagoslove. Nije moguće da bilo ko bude u stanju da učini sve ovo osim Allaha, Svemogućeg. Nijedno biće ne može da zadrži Njegovu Teâlâ moć. Ništa na Njega Teâlâ ne liči. On Teâlâ je ohrabrio ljude da Ga pronađu na osnovu ovih dokaza. Podsetio ih je na Svoje blagoslove.

Zatim je izneo dokaze koji su dokazali poslanstvo Hz.Poslanika (mir i blagoslov Allah-a Teâlâ nad njim bio) pokazujući da nevernici nisu sposobni da recituju ekvivalent jednog poglavlja Kur'ana. Nakon svega ovoga, pozvao je ljude da obožavaju Allaha Teâlâ, koji nam je podario toliko blagoslova, i samo da Njega Teâlâ obožavaju, i rekao:

ٱلَّذِي جَعَلَ لَكُمُ ٱلۡأَرۡضَ فِرَٰشٗا وَٱلسَّمَآءَ بِنَآءٗ وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءٗ فَأَخۡرَجَ بِهِۦ مِنَ ٱلثَّمَرَٰتِ رِزۡقٗا لَّكُمۖ فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادٗا وَأَنتُمۡ تَعۡلَمُونَ

22. koji vam je Zemlju učinio posteljom, a nebo zdanjem; koji s neba spušta kišu i čini da s njom rastu plodovi, hrana za vas. Zato ne činite svjesno druge Allahu ravnim! (el - Bekare 2/22).

Vi ste svesni da će (lažni) bogovi kojima se klanjate, osim Allaha Teâlâ, biti nesposobni da učine ono što je opisano, i da je samo Allah Teâlâ taj koji vam daje te blagodati i stvara te (lažne) bogove.

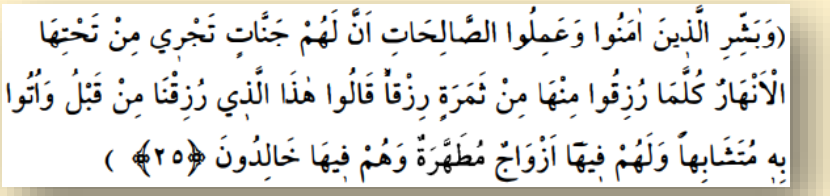
Prema jednom gledištu, iz reči (تَعْلَمُونَ) u ajetu može se zaključiti sledeće značenje: Vi imate znanje da razlikujete šta je obavezno a šta nije. Drugim rečima, Uzvišeni Allah vam je dao intelekt da biste to znali. Zato je za vas postalo farz da spoznate Allaha Teâlâ. Jer, kada se nedostaci percepcije eliminišu i kada se pruži prilika za znanje i razumevanje, nepoznavanje i neprepoznavanje Uzvišenog Allaha ne može se smatrati dozvoljenim u smislu razuma. Nakon što je sve ovo dokazao ljudima svojim dokazima, Uzvišeni Allah izdaje sledeću pretnju - ako ne veruju:

(فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿٢٤﴾)

22. koji vam je Zemlju učinio posteljom, a nebo zdanjem; koji s neba spušta kišu i čini da s njom rastu plodovi, hrana za vas. Zato ne činite svjesno druge Allahu ravnim! (el - Bekare 2/22).

Nakon ovog pretećeg ajeta, On Teâlâ je počeo da govori o blagoslovima koje će dati vernicima u zagrobnom životu:

Uzvišeni Allah nam naređuje da do istine dođemo koristeći racionalne dokaze.

(وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأُتُوا
بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥﴾)

25. A one koji vjeruju i dobra djela čine obraduj džennetskim baščama kroz koje rijeke teku; svaki put kada im se iz njih da kakav plod, oni će reći: "Ovo smo i prije jeli" – a biće im davani samo njima slični. U njima će čiste žene imati, i u njima će vječno boraviti. (el – Bekare 2/25).

Ebu Bekr el-Džesâs je rekao: Ovi ajeti, zajedno sa našim opomenama u vezi sa dokazima monoteizma i dokazima poslanstva, naređuju nam da koristimo racionalne dokaze i da pomoću njih pronađemo istinu. Ovo opovrgava stavove škole koja ne prihvata korišćenje dokaza koje je objavio Allah Teâlâ te se zadovoljava se vestima kako bi Ga upoznala i razumela istinitost Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.).

Jer, kada je Svemogući Allah pozvao ljude da upoznaju Njegovo jedinstvo i istinitost Njegovog Hz.Poslanika (s.a.v.s.), On Teâlâ se nije zadovoljio pukim objavljivanjem vesti bez pružanja ikakvog dokaza da je ovaj poziv validan i stvaran. Ajet: "**Davaj radosnu vest onima koji veruju i čine dobra dela da će imati bašte ispod kojih teku reke**" ukazuje na to da je dobra vest dobra vest. Prema čvrstom mišlenju, kada se reč "**dobra vest**" uglavnom koristi u svom jednostavnom obliku, ona znači vest koja čini one kojima se daje dobra vest srećnim i radosnim. Međutim, ponekad kada se koristi na kvalifikovan način, ova reč može imati suprotno značenje.

U stvari, u jednom ajetu Kur'ana se navodi sledeće:

إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكۡفُرُونَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ وَيَقۡتُلُونَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ بِغَيۡرِ حَقّٖ وَيَقۡتُلُونَ ٱلَّذِينَ يَأۡمُرُونَ بِٱلۡقِسۡطِ مِنَ ٱلنَّاسِ فَبَشِّرۡهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

21. Onima koji ne vjeruju u Allahove dokaze i koji su vjerovjesnike, ni krive ni dužne, ubijali, a ubijaju i ljude koji traže da se postupa pravedno, navijesti bolnu patnju. (Âl-i İmrân: 3/21).

Što se tiče značenja reči "**dobra vest (myžde)**", mudžtehidi naše škole (hanefi) su rekli: Ako osoba kaže: " **Koji mi god rob donese dobre vesti o rođenju tog i tog deteta, taj rob će biti oslobođen**", i ne jedan, već grupa robova dođe jedan po jedan i saopšti mu dobre vesti o rođenju tog i tog deteta, neće svi biti oslobođeni, već samo rob koji je prvi doneo dobre vesti. Jer, dobre vesti nisu ispunjene izjavom onih koji su došli kasnije, već izjavom prvog.Međutim, sledeći primer se razlikuje od prethodnog primera dobre vesti prema učenjacima naše škole mišlenja (hanefi). Na sledeći način: Ako osoba kaže: "**Koji me god rob obavesti o rođenju tog i tog deteta, taj rob će biti oslobođen**", i ne samo jedan, već grupa robova dođe jedan po jedan i jedan za drugim ga obavesti o rođenju tog i tog deteta, svi će biti oslobođeni. Jer, osoba koja je dala ovu poslednju izjavu, vezala je zakletvu za apsolutnu vest. Zato ova zakletva uključuje i ostale poslanike (a.s.) zajedno sa prvim poslanikom (a.s.). Osoba koja koristi izraze o osobi koja će doneti dobre vesti vezala je svoju zakletvu za posebnu kvalifikovanu vest. Taj kvalitet je da će osoba koja čuje vest biti srećna i njeno lice će se ozariti od radosti.

Sledeći ajet ukazuje na to da je tema ove vesti onakva kakvu smo je objasnili:

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ

38. neka lica biće toga Dana blistava,

ضَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ

39. nasmijana, radosna, (Abese, 80/38-39).

U ovim ajetima, Svemogući Allah nas obaveštava o znacima radosti i olakšanja koji se pojavljuju na licima ljudi na nebu zbog dobrih vesti koje su im date. Iz tog razloga, Arapi su neke od njih nazivali "**bešir**", što znači donosilac dobrih vesti, u nadi da će i oni doneti dobre vesti. Takođe su poklon koji su davali donosiocu dobrih vesti nazivali "**bešir**", što znači dobre vesti. Ovo ukazuje na to da kada se reč dobre vesti koristi jasno, ona znači vest koja izražava radost. Ne znači ništa drugo osim ako ne postoje dokazi o suprotnom. Kada se koristi u smislu zla i zlobe, ona znači samo vest.

(فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيمٍ)

"**... navijesti bolnu patnju**". (Âl-i İmrân: 3/21).

Naredba "**objaviti dobru vest**" u ovom ajetu znači "**objaviti vest**".

Istinitost onoga što smo rekli o značenju reči "dobra vest" dokazuje se i sledećim: Kao što se može videti u gore navedenom primeru zaveta, bešir, ili donosilac dobrih vesti, je prva osoba koja donosi dobre vesti. Na primer, na arapskom se kaže: (ظَهَرَتْ لَنَا تَبَاشِيرُ هَذَا الْأَمْرِ) - "**Kraj ove stvari nam je postao očigledan**" u vezi sa nečim dobrim. Međutim, oni ne koriste ovaj izraz za loše i tužne situacije. Naprotiv, koriste ga za srećne i osvežavajuće stvari.

Neki su ljudi rekli: U stvari, reč "**dobre vesti**" se koristila i za srećne i za tužne vesti. Zato što se efekat vesti prvo vidi kao radost ili tuga na licu. Međutim, kasnije se koristila za srećne vesti, a ne za tužne vesti. Zato, kada se koristila direktno, koristila se posebno za srećne vesti, sa obzirom na njeno zlo značenje.

(وَعَلَّمَ اٰدَمَ الْاَسْمَآءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلٰٓئِكَةِ فَقَالَ اَنْۢبِـُٔوْنِيْ بِاَسْمَآءِ هٰٓؤُلَآءِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِيْنَ ﴿٣١﴾)

31. I pouči On Adema nazivima svih stvari, a onda ih predoči melekima i reče: "Kažite Mi nazive njihove, ako istinu govorite!" (el- Bekare 2/31).

Ovaj ajet ukazuje da je Svemogući Allah naučio Adema (a.s.) svim imenima, odnosno svim imenicama roda zajedno sa njihovim značenjima, jer "**imena**" pomenuta u ajetu imaju opšta značenja.

(ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلٰٓئِكَةِ) - "**... a onda ih predoči melekima**". Činjenica ta da je Allah Svemogući pokazao melecima imena koja je naučio Ademu (a.s.), prema rivâjetu Rabija ibn Sulejmana ibn Enesa (r.a.h.) ukazuje na to da se mislilo na imena Ademovog (a.s.) potomstva. Međutim, prema rivâjetu Abdulaha Ibn Abasa i Mudžahida (r.a.h.), Allah Svemogući je naučio Adema (a.s.) imenima svih stvari. Očigledno značenje ajeta takođe podržava ovaj stav.

Ako bi neko rekao: **"**Reč "**predočio im**" u ajetu (عَرَضَهُمْ) ukazuje na to da su imena koja su naučena Ademu (a.s.) i predočena melecima, da su to zapravo imena inteligentnih bića. Pošto se zamenica (هُمْ) - "**oni**" na kraju ove reči koristi za inteligentna bića, a ne za neinteligentna bića**"**, mogao bi dobiti sledeći odgovor:

Kada se ova zamenica odnosi i na inteligentna i na neinteligentna bića, dozvoljeno je koristiti imena inteligentnih bića kao osnovu povezujući ih sa ostalima, kao u sledećem ajetu:

(وَاللّٰهُ خَلَقَ كُلَّ دَآبَّةٍ مِنْ مَّآءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلٰى بَطْنِهٖ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلٰى رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي عَلٰٓى اَرْبَعٍ)

45. Allah sve životinje stvara od vode, neke od njih na trbuhu puze, neke idu na dvije noge, a neke, opet, hode na četiri; Allah stvara što hoće, jer Allah sve može. (Nur, 24/45).

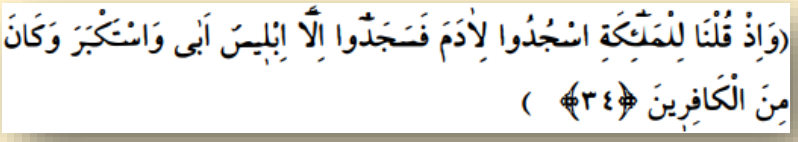
Pošto su inteligentna bića takođe uključena među živa bića pomenuta u ovom ajetu, sva su smeštena na isto mesto. Sva se nazivaju "**dabbe**". Ajet kaže da su svi jezici, čak i ako se međusobno razlikuju, prvobitno naučeni Ademu (a.s.) od strane Allaha Teâlâ zajedno sa njihovim značenjima. Jer, nema vrline u poznavanju imena bez razumevanja njihovog značenja. Poznavanje imena zajedno sa njihovim značenjima ukazuje na čast i vrlinu znanja.

Jer, kada je Svemogući Allah želeo da obavesti meleke o Hz.Ademovoj (a.s.) superiornosti, On Teâlâ ga je naučio imenima sa njihovim značenjima, a zatim je o tome obavestio meleke. Meleci nisu znali imena koja je Hz.Adem (a.s.) znao. Kada su videli da ih on zna, prihvatili su njegovu superiornost.

Neki su ljudi rekli da je jezik kojim su govorili Hz.Adem (a.s.) i njegova deca bio isti sve do vremena potopa Hz.Nuha (a.s.). Kada je Allah Teâlâ potopio ljude na zemlji tokom potopa, neka od Hz.Nuhove (a.s.) dece su preživela. Kasnije je i Hz.Nuh (a.s.) umro. Posle njega, njegovi potomci su se rodili i umnožili. Izgradili su Vavilonsku kulu da bi se zaštitili u slučaju još jednog potopa. Uzvišeni Allah je pomešao njihove jezike i rasejao ih. Zato je svaka grupa zaboravila jezik kojim su ranije govorili. Uzvišeni Allah ih je naučio jezicima koji su kasnije preneti na njihove potomke. Rasejali su se po gradovima i proširili se po celoj zemlji. Neki ljudi ne prihvataju ovaj stav i kažu da nije moguće da zdrava osoba zaboravi jezik kojim je govorila do juče. Hz.Nuhova (a.s.) deca su znala sve jezike dok se nisu rasejala po različitim krajevima. Nakon što su se rasejala, svako je govorio svojim jezikom, koji i danas koristi. Napustili su jezike koje su ranije znali. Njihova deca nisu preuzela jezike koje su oni napustili. Iz tog razloga, generacije koje su kasnije posle njih došle, nisu znale druge jezike.

Činjenje sedže nekome drugom osim Allahu Teâlâ

Uzvišeni Allah kaže:

34. A kada rekosmo melekima: "Poklonite se Ademu!" – oni se pokloniše, ali Iblis ne htjede, on se uzoholi i posta nevjernik. (el - Bekare 2/34).

Šu'be (r.a.h.) je preneo da je Katada (r.a.h.) rekao: "Meleci su se zaista pokorili Allahu Teâlâ poklonivši se Ademu (a.s.). Tako je Uzvišeni Allah iskazao čast Ademu (a.s.) ".

وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى ٱلْعَرْشِ وَخَرُّواْ لَهُۥ سُجَّدًاۖ وَقَالَ يَٰٓأَبَتِ هَٰذَا تَأْوِيلُ رُءْيَـٰيَ مِن قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّاۖ وَقَدْ أَحْسَنَ بِيٓ إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ ٱلسِّجْنِ وَجَآءَ بِكُم مِّنَ ٱلْبَدْوِ مِنۢ بَعْدِ أَن نَّزَغَ ٱلشَّيْطَـٰنُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِيٓۚ إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَآءُۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْعَلِيمُ ٱلْحَكِيمُ

100. I on roditelje svoje postavi na prijesto i oni mu se svi pokloniše, pa on reče: "O oče moj, ovo je tumačenje moga sna nekadašnjeg, Gospodar moj ga je ispunio. Allah je bio dobar prema meni kad me je iz tamnice izbavio i vas iz pustinje doveo, nakon što je šejtan između mene i braće moje bio razdor posijao. Gospodar moj je zaista milostiv onome kome On hoće, i On, zaista, sve zna i mudar je! (Jusuf, , 12/100).

Što se tiče tumačenja ajeta, Muamer (r.a.h.) je preneo da je Katade (r.a.h.) rekao: Braća su pokazala poštovanje prema Hz.Jusufu (a.s.) padajući ničice. Međutim, ovde pomenuto padanje ničice meleka i padanje ničice braće Hz.Jusufa (a.s.) nije u suprotnosti sa time da se učini kao oblik obožavanja Allah-u Teâlâ, a istovremeno i kao ukazivanje poštovanja i počasti Hz.Ademu i Hz.Jusufu (a.s.). Jer, obožavanje se ne čini nikom drugom osim Allah-u Teâlâ. Ali se, da bi se iskazalo poštovanje i počast, može odati počast i onima koji to zaslužuju.

Neki su rekli: "Meleci su se zapravo poklonili Allahu Teâlâ, dok im je Hz.Adem (a.s.) bio kibla." Ovo nije stav koji treba uzeti u obzir. Jer, u takvom slučaju, Hz.Ademu (a.s.) ne bi bio dat deo superiornosti i časti. Međutim, iz konteksta ajeta se jasno razume da je poklon učinjen da bi se odala čast i poštovanje Hz.Ademu (a.s.). Ovo je slično činjenici toj da kada se reč "hamd" koristi o osobi koja zaslužuje hvalu, očigledno značenje ove reči nije metaforički. Baš kao što kada kažemo za čoveka: "**Njegov karakter je dobar**" ili "**Njegov karakter je loš**", očigledno značenje nije metaforički, poklon meleka Hz.Ademu (a.s.) treba svatiti u doslovnom smislu. Jer, reč koja se koristi treba svatiti u doslovnom smislu, osim ako ne postoje dokazi o suprotnom. Činjenica ta da su se meleci Hz.Ademu (a.s.) poklonili da bi mu ukazali poštovanje i čast ukazuje se na sledeću izjavu šejtana u Kur'anu:

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَـٰٓئِكَةِ ٱسْجُدُواْ لِأَدَمَ فَسَجَدُوٓاْ إِلَّآ إِبْلِيسَ قَالَ ءَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا

61. I kada rekosmo melekima: "Poklonite se Ademu!" – oni se svi, osim iblisa, pokloniše. "Zar da se poklonim onome koga si Ti od ilovače stvorio?" – reče.

قَالَ أَرَءَيْتَكَ هَـٰذَا ٱلَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنْ أَخَّرْتَنِ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْقِيَـٰمَةِ لَأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُۥٓ إِلَّا قَلِيلًا

62. "Reci mi" – reče onda – "evo ovoga koga si iznad mene uzdigao: ako me ostaviš do Smaka svijeta sigurno ću, osim malobrojnih, nad potomstvom njegovim zagospodariti". (el – Isrâ 17/61-62).

Objasnio je iblis (nalet ga bilo) da nije želeo da se pokloni Hz.Ademu (a.s.) jer im je naređeno da to učine kako bi mu ukazali poštovanje i pokazali mu svoju superiornost. Međutim, da je Hz.Adem (a.s.) bio postavljen kao znak kible za one koji bi se poklonili, i da je njima naređeno da se poklone dok je on bio u tom položaju, ne bi bilo časti i ugleda koji bi izazivali zavist, kao što ne postoji zavist prema Kabi koja je izgrađena kao kible.

Prema Hz.Ademovom (a.s.) zakonu, bilo je dozvoljeno padati ničice stvorenim bićima. Smatra se da je ovo pravilo trajalo sve do vremena Hz.jusufa (a.s.). U to vreme, rivâjet da se ničice vršilo da bi se ukazalo poštovanje prema poštovanoj osobi. To je nešto poput rukovanja bilo, grlenja i ljublenja ruku koje smo imali međusobno.

Postoje rivâjeti da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) smatrao ljublenje ruku dozvoljenim. Međutim, takođe se kaže da to nije poželno. Međutim, padanje ničice radi iskazivanja poštovanja prema nekome drugom osim Allaha Teâlâ je ukinuto sledećim rivâjetom:

Hz.Aiša (r.a.h.), Džabir ibn Abdullah i Enes (r.a.h.) su preneli da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

"**Nije ispravno da čovek pada ničice drugoj osobi. Kad bi to bilo ispravno da čovek pada ničice drugoj osobi, naredio bih ženi da ona padne ničice svome mužu, jer muž ima velika prava nad njom**".[122]

(122. İbn Hıbban, Sahih: 9/470).

Enes b. Malik je preneo ovaj hadis ovim rečima.

﴿وَءَامِنُوا بِمَآ أَنزَلْتُ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوٓا۟ أَوَّلَ كَافِرٍۭ بِهِۦ ۖ وَلَا تَشْتَرُوا۟ بِـَٔايَـٰتِى ثَمَنًا قَلِيلًا وَإِيَّـٰىَ فَٱتَّقُونِ ﴿٤١﴾﴾

41. Vjerujte u ono što objavljujem, čime se potvrđuje da je istinito ono što vi imate, i ne budite prvi koji u to neće vjerovati. I ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi, i samo se Mene bojte!

(el - Bekare 2/41).

U vezi sa rečenicom na kraju ovog ajeta, "**... i ne budite prvi koji u to neće vjerovati**. ": Iako je ružno biti prvi ili poslednji koji će to poricati, i od svih se traži da se klone neverovanja, sigurno je da će onoga ko predvodi u neverovanju slediti oni koji dođu posle njega. U ovom slučaju, njegov greh i zločin je veći od onih koji dođu kasnije. U stvari, Svemogući Allah je rekao:

وَلَيَحْمِلُنَّ أَثْقَالَهُمْ وَأَثْقَالًا مَّعَ أَثْقَالِهِمْ ۖ وَلَيُسْـَٔلُنَّ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ عَمَّا كَانُوا۟ يَفْتَرُونَ

13. ali će, sigurno, vlastito breme i breme onih koje su u zabludu odveli nositi, i za laži koje su iznosili doista će na Sudnjem danu odgovarati. (Ankebut, 29/13).

مِنۡ أَجۡلِ ذَٰلِكَ كَتَبۡنَا عَلَىٰ بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ أَنَّهُۥ مَن قَتَلَ نَفۡسَۢا بِغَيۡرِ نَفۡسٍ أَوۡ فَسَادٖ فِي ٱلۡأَرۡضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ ٱلنَّاسَ جَمِيعٗا وَمَنۡ أَحۡيَاهَا فَكَأَنَّمَآ أَحۡيَا ٱلنَّاسَ جَمِيعٗاۚ وَلَقَدۡ جَآءَتۡهُمۡ رُسُلُنَا بِٱلۡبَيِّنَٰتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرٗا مِّنۡهُم بَعۡدَ ذَٰلِكَ فِي ٱلۡأَرۡضِ لَمُسۡرِفُونَ

32. Zbog toga smo Mi propisali sinovima Israilovim: ako neko ubije nekoga koji nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini – kao da je sve ljude poubijao; a ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva – kao da je svim ljudima život sačuvao. Naši poslanici su im jasne dokaze donosili, ali su mnogi od njih, i poslije toga, na Zemlji sve granice zla prelazili. (Mâide, 5/32).

Prenosi se da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) o ovoj stvari rekao:

"Za svako nepravedno ubistvo, greh ubice je napisan i za ubicu Adamovog (a.s.) sina, jer je on taj koji je ubistvo započeo".[125]

(125. Za slični rivâjet, videti: Muslim, Kasama, 7).

Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je takođe rekao u drugom hadisu:

"Ako čovek krene dobrim putem, zaslužiće svoju nagradu i nagradu jednaku nagradi onih koji slede taj put do Sudnjeg dana".[126]

(126. Za slični rivâjet, videti: Muslim, Ilim, 6).

(وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾)

43. Namaz obavljajte i zekat dajite i zajedno sa onima koji namaz obavljaju i vi obavljajte!

(el - Bekare 2/43).

Reči "namaz" i "zekat" u ajetu se ili koriste u smislu namaza i zekata koje znamo, a opisano je kako se trebaju obavljati. Ili se ove reči koriste da se odnose na namaz i zekat na sažet način koji treba objasniti. Međutim, znamo da se ove reči upućene nama koriste da se odnose na farz namaz i farz zekat. To razumemo iz sledećeg:

Kada su objavlene naredbe o namazu i zekatu u ovom ajetu, oni kojima su se ove naredbe obratile znali su da je to tako. Ili su ove reči bile sažete, a njihovo objašnjenje je došlo kasnije i njihovo značenje je bilo tako svaćeno. Što se tiče naredbe:

(وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ)

"Podžite na rûku sa onim koji su na rûku", to dokazuje da je rûku farz tokom obavljanja namaza.

O ovom pitanju je iznet i sledeći stav: Spominjući rûku u ovom ajetu, Uzvišeni Allah je posebno naglasio rûku. Jer nema rûku-a u molitvi koju obavljaju sledbenici Knjige. Iz tog razloga, On je posebno naglasio rûku. Reč „**Podžite na rûku**“ može se odnositi i na sami namaz.

Kao što se reč „Kur'an“ u ajetu:

فَٱقْرَءُواْ مَا تَيَسَّرَ مِنَ ٱلْقُرْءَانِۚ

“**... a vi iz** Kur'ana **učite ono što je lahko;...**“ (Müzzemmil, 73/20).

odnosi na recitovanje u namazu: i reč Kur'an u ajetu:

أَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِدُلُوكِ ٱلشَّمْسِ إِلَىٰ غَسَقِ ٱلَّيْلِ وَقُرْءَانَ ٱلْفَجْرِۖ إِنَّ قُرْءَانَ ٱلْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا

78. Obavljaj propisane namaze kad Sunce s polovine neba krene, pa do noćne tmine, i namaz u zori jer namazu u zori mnogi prisustvuju. (Isrâ, 17 /78), se odnosi na sabah namaz.

U ovom slučaju, imat ćemo koristi od ajeta: (وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ) - “**Podžite na rûku sa onim koji su na rûku**“ na dva načina:

Jedna je da se rûku pominje samo kao farz namaza.

Druga je naredba da klanjamo namaz zajedno sa onima koji klanjaju namaz.

Neka osoba može da istupi i iznese prigovor poput ovog: “(وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ)” - Reč namaz je pomenuta u rečenici “**Obavljajte namaz**”. Nakon toga, nije dozvoljeno pominjati reč rûku pripisujući je namazu.

Kao odgovor vlasniku ovog prigovora, može se reći sledeće: Ako reč namaz u ajetu ne znači farz namaz koji poznajemo, već namaz u apstraktnom smislu, dozvoljeno je pripisati joj rûku.

U ovom slučaju, naredba: (وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ) - “**Podžite na rûku sa onim koji su na rûku**“, uputila bi Sledbenike Knjige da obave namaz koji poznajemo, zajedno sa rukûom i drugim farz namazima. Jer, u njihovoj molitvi nema rukûa. Moguće je da je formulacija ovog ajeta namenjena namazu sa rukûom, za koju znamo da je svrha. Ovo takođe objašnjava da se namaz koji se odnosi nije namaz bez rukûa, koja je molitva među obožavanjima Sledbenika Knjige.

(وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ ﴿٤٥﴾

45. Pomozite sebi strplenjem i namazom, a to je, zaista, teško, osim poslušnima, (el - Bekare 2/45).

Ovaj ajet sa turs, glasi:

45 - “Tražite pomoć (od Allaha) saburom i obavljanjem namaza. Namaz je zaista težak osim onima koji se duboko boje Allaha“.

U stvari, naredba o strpljenju (saburu) u ovom ajetu je usmerena na strpljenje koje se mora pokazati u ispunjavanju dužnosti koje je Allah Teâlâ proglasio farzom, izbegavanju grehova koji znače pobunu protiv Njega Teâlâ i u obavljanju farz namaza.

Said (r.a.h.) je preneo da je Katade (r.a.h.) rekao: " Sabur i namaz su pomagači čoveku u pokoravanju Allahu Teâlâ ".

Obavljanje namaza je blagoslov za čoveka u smislu izbegavanja grehova koji znače pobunu protiv Allaha Teâlâ i u ispunjavanju obaveza. Zapravo, u jednom se ajetu Kur'ana navodi sledeće:

ٱتْلُ مَآ أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ ٱلْكِتَـٰبِ وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ ۖ إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ تَنْهَىٰ عَنِ ٱلْفَحْشَآءِ وَٱلْمُنكَرِ ۗ وَلَذِكْرُ ٱللَّهِ أَكْبَرُ ۗ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ

45. Kazuj Knjigu koja ti se objavljuje i obavljaj namaz, namaz, zaista, odvraća od razvrata i od svega što je ružno; obavljanje namaza je najveća poslušnost! – A Allah zna šta radite. (Ankebut, 29/45).

Reči sabur i namaz u prethodnom ajetu su mogle da znače sabur i namaz koji su preporučeni, a ne farz. Kao nafile post i nafile namaz. Međutim, prema čvrstom mišlenju, dve reči u ajetu znače farz namaz i sabur. Jer, naredba znači farz, osim ako ne postoje dokazi o suprotnom.

(وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ)

"**Tražite pomoć (od Allaha) saburom i obavljanjem namaza**". Sabur i namaz, koji su naglašeni u ajetu, su dve reči. Međutim, u rečenici (وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ) koja kaže da će namaz biti težak za osobu, zamenica (hâ) je u jednini i odnosi se samo na namaz. Baš kao u sledećim ajetima:

يَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ لَكُمْ لِيُرْضُوكُمْ ۚ وَاللّٰهُ وَرَسُولُهٗٓ اَحَقُّ اَنْ يُّرْضُوهُ اِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ

62. Zaklinju vam se Allahom da bi vas zadovoljili, a preče bi im bilo da Allaha i Njegova Poslanika zadovolje, ako su vjernici. (Tevbe, 9/62).

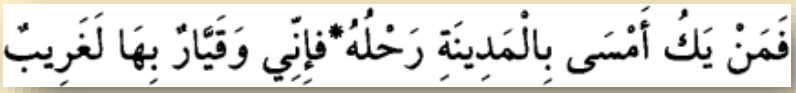
(PS: Samir B: Ova knjiga koju prevodimo, u njoj je pogrešno naveden redni broj gore nevedene sure Tevbe. Umesto Tevbe 9/62, navedena je kao Tevbe 9/45. Hvala).

U ovom ajetu, Allah Teâlâ i Njegov Hz.Poslanik (s.a.v.s.) su dva elementa u rečenici. Ali zamenica (hu) na kraju rečenice je u jednini.

وَإِذَا رَأَوْا۟ تِجَـٰرَةً أَوْ لَهْوًا ٱنفَضُّوٓا۟ إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَآئِمًا ۚ قُلْ مَا عِندَ ٱللَّهِ خَيْرٌ مِّنَ ٱللَّهْوِ وَمِنَ ٱلتِّجَـٰرَةِ ۚ وَٱللَّهُ خَيْرُ ٱلرَّٰزِقِينَ

11. Ali kad oni kakvu robu trgovačku ili veselje ugledaju, pohrle mu i tebe ostave sama da stojiš. Reci: "Ono što je u Allaha bolje je i od veselja i od trgovine." – A Allah najbolju opskrbu daje. (Cuma, 62/11)

U ovom ajetu, dva elementa koja su naglašena su trgovina, igre i zabava. Međutim, zamenica u nastavku ajeta (u „ilejha") je u jednini. Pored ajeta datih ovde kao primer, bilo bi prikladno navesti sledeći ajet pesnika kao primer:

"Osoba koja migrira u grad uveče

Ovde smo ja i "Kajar", tamo smo stranci".

U ovoj pesmi, pesnik govori o čudnosti sebe i svoje kamile po imenu "Kajar" u gradu. Iako su on i njegova kamila dva bića, reč čudno, koja opisuje njihovu situaciju, koristi se u jednini, iako bi trebalo da bude u dualnom obliku.

Dokaz u ajetu "Ali nepravedni među njima su reči promenili u nešto drugo nego što im je rečeno" Dakle, uskraćivanje zikra i nedopustivost njegove promene.

Uzvišeni Allah kaže:

فَبَدَّلَ ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ قَوۡلًا غَيۡرَ ٱلَّذِي قِيلَ لَهُمۡ فَأَنزَلۡنَا عَلَى ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ رِجۡزٗا مِّنَ ٱلسَّمَآءِ بِمَا كَانُواْ يَفۡسُقُونَ

59. onda su oni koji su bili nepravedni zamijenili drugom Riječ koja im je bila rečena i Mi smo na one koji su bili nepravedni s neba kaznu spustili zato što nisu poslušali; (el - Bekare 2/59).

Ovaj ajet sa turs, glasi:

59. Ali nepravedni među njima su reči promenili u nešto drugo nego što im je rečeno, pa smo nepravednicima spustili kaznu s neba zbog njihovog odstupanja od istine.

Ovaj ajet je dokaz da zikri i reči koje su do nas stigle zadržavaju, i da nije dozvoljeno menjati ih ili zamenjivati ih drugim stvarima. Međutim, neko ko se protivi našem stavu može nam prigovoriti tvrdeći da je dozvoljeno zameniti iftitah tekbir u namazu rečima koje izražavaju poštovanje i slavljenje, recitovati u namazu na perzijskom jeziku prema stavu Ebu Hanife (r.a.h.), obaviti ceremoniju venčanja rečju "darovati", obaviti prodaju/kupovinu rečju "dodeliti" i koristiti druge reči umesto posebnih reči sličnih transakcija. U stvari, ova nas situacija ne čini poraženima pred našim protivnikom. Jer, ajet: "Ali nepravedni među njima su reči promenili u nešto drugo nego što im je rečeno, ... " odnosi se na ljude kojima je naloženo:

وَإِذۡ قُلۡنَا ٱدۡخُلُواْ هَٰذِهِ ٱلۡقَرۡيَةَ فَكُلُواْ مِنۡهَا حَيۡثُ شِئۡتُمۡ رَغَدٗا وَٱدۡخُلُواْ ٱلۡبَابَ سُجَّدٗا وَقُولُواْ حِطَّةٞ نَّغۡفِرۡ لَكُمۡ خَطَٰيَٰكُمۡۚ وَسَنَزِيدُ ٱلۡمُحۡسِنِينَ

58. i kada smo rekli: "Uđite u ovaj grad i jedite što god hoćete i koliko god hoćete, a na kapiju pognutih glava uđite, i recite: 'Oprosti' – oprostićemo vam grijehe vaše, a onima koji čine dobra djela daćemo i više!" – (el - bekare 2/58).

Hasan i Katade (r.a.h.) prenose da je Hz.Abdulah ibn Abas (r.a.h.) rekao: " Tom narodu je naređeno da traži oprost od Allaha Teâlâ ".

Takođe se prenosi da je Hz.Abdulah ib. Abas (r.a.h.) rekao: “**Toj naciji je naređeno da kaže: 'Ovaj dekret je naredba, istina i stvarnost** ' “.

Ikrime (r.a.h.) je po ovom pitanju rekao sledeće: “ **Naređeno im je da kažu: 'Nema boga osim Allaha.' Ali oni su se rugali i pravili se da ne znaju, pa su umesto toga rekli: 'Ovo je pšenica'**“.

Prema onome što je preneto od Abdulaha Ibn. Abassa (r.a.h.) i nekih drugih as'haba i Hz.Hasana (r.a.h.), zaslužili su okrivljenost jer su reči koje im je naređeno da izgovore promenili u potpuno suprotno značenje. Naređeno im je da se pokaju i traže oprost. Umesto da to učine, oni su se poslužili ismejavanjem i sa upornošću u tome u činjenju grehova.

Što se tiče onih koji menjaju reči bez promene značenja, oni nisu obuhvaćeni ovim ajetom. Jer, ajet opisuje situaciju ljudi koji su promenili i reči i značenje te su time bili osuđeni zbog ovog postupka. Oni koji rade isto što i oni, deo su ove osude kao i sami oni. Međutim, oni koji menjaju reči bez promene značenja nisu obuhvaćeni ovim ajetom.

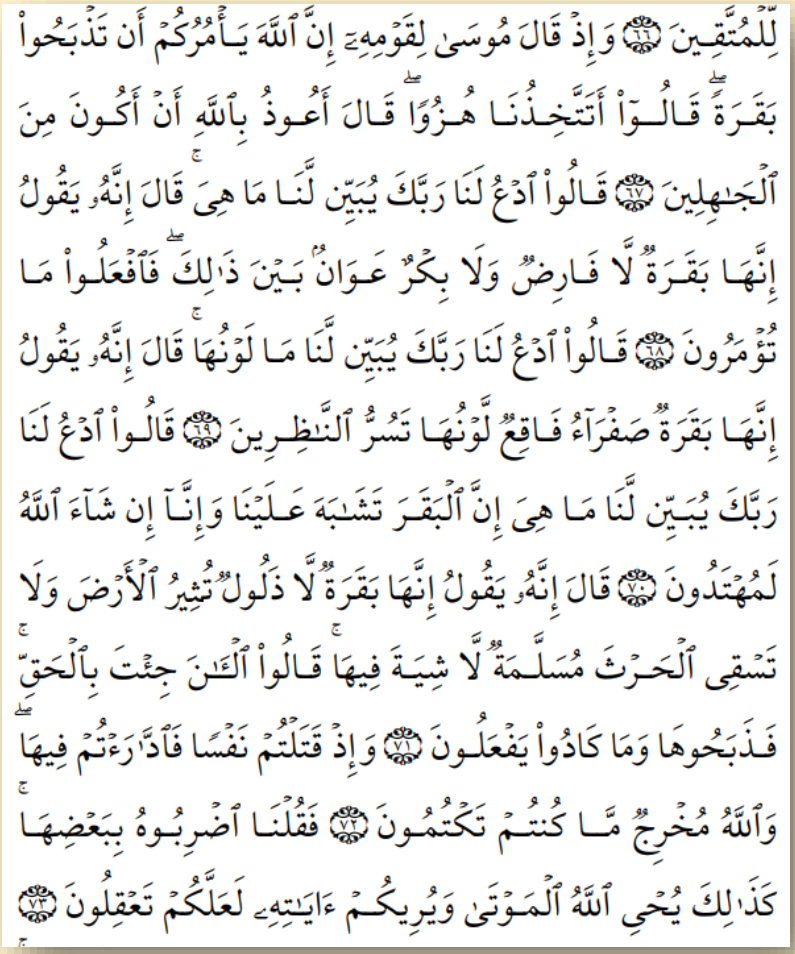
Oni koji smatraju da je brak po principu “mut'ah“ dozvoljen, smatraju se da su počinili sličan zločin kao korupcija koju je počinilo ovo pleme.

Jer, Svemogući Allah je proglasio:

إِلَّا عَلَىٰٓ أَزۡوَٰجِهِمۡ أَوۡ مَا مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُهُمۡ فَإِنَّهُمۡ غَيۡرُ مَلُومِينَ

30. i živjeli jedino sa ženama svojim ili sa onima koje su u vlasništvu njihovu – oni, doista, prijekor ne zaslužuju – (Me'aric, 70/30).

da se korist od ženskog polnog organa može ostvariti samo na ova dva načina. Iako je suprotno braku i konkubinatu u smislu reči i značenju, osoba koja smatra da je korišćenje ženskog polnog organa dozvoljeno korišćenjem reči mut'a takođe zaslužuje da bude osudena poput te nacije prema odredbi ovog ajeta.

لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٦٦﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِۦٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَن تَذْبَحُوا۟
بَقَرَةً ۖ قَالُوٓا۟ أَتَتَّخِذُنَا هُزُوًا ۖ قَالَ أَعُوذُ بِٱللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ
ٱلْجَٰهِلِينَ ﴿٦٧﴾ قَالُوا۟ ٱدْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّن لَّنَا مَا هِىَ ۚ قَالَ إِنَّهُۥ يَقُولُ
إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا فَارِضٌ وَلَا بِكْرٌ ۖ عَوَانٌۢ بَيْنَ ذَٰلِكَ ۖ فَٱفْعَلُوا۟ مَا
تُؤْمَرُونَ ﴿٦٨﴾ قَالُوا۟ ٱدْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّن لَّنَا مَا لَوْنُهَا ۚ قَالَ إِنَّهُۥ يَقُولُ
إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَآءُ فَاقِعٌ لَّوْنُهَا تَسُرُّ ٱلنَّٰظِرِينَ ﴿٦٩﴾ قَالُوا۟ ٱدْعُ لَنَا
رَبَّكَ يُبَيِّن لَّنَا مَا هِىَ إِنَّ ٱلْبَقَرَ تَشَٰبَهَ عَلَيْنَا ۖ وَإِنَّآ إِن شَآءَ ٱللَّهُ
لَمُهْتَدُونَ ﴿٧٠﴾ قَالَ إِنَّهُۥ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا ذَلُولٌ تُثِيرُ ٱلْأَرْضَ وَلَا
تَسْقِى ٱلْحَرْثَ ۖ مُسَلَّمَةٌ لَّا شِيَةَ فِيهَا ۚ قَالُوا۟ ٱلْـَٰٔنَ جِئْتَ بِٱلْحَقِّ ۚ
فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا۟ يَفْعَلُونَ ﴿٧١﴾ وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَٱدَّٰرَأْتُمْ فِيهَا ۖ
وَٱللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٧٢﴾ فَقُلْنَا ٱضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا ۚ
كَذَٰلِكَ يُحْىِ ٱللَّهُ ٱلْمَوْتَىٰ وَيُرِيكُمْ ءَايَٰتِهِۦ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٣﴾

67. A kada je Musa rekao narodu svome: "Allah vam naređuje da zakoljete kravu" – oni upitaše: "Zbijaš li ti to s nama šalu?" – "Ne dao mi Allah da budem neznalica!" – reče on.

68. "Zamoli Gospodara svoga, u naše ime" – rekoše – "da nam objasni kojih godina ona treba biti". – "On kaže" – odgovori on – "da ta krava ne smije biti ni stara ni mlada, nego između toga, srednje dobi, pa izvršite to što se od vas traži!".

69. "Zamoli Gospodara svoga, u naše ime " – rekoše – "da nam objasni kakve boje treba biti". – "On poručuje" – odgovori on – "da ta krava treba biti jarkorumene boje, da se svidi onima koji je vide ".

70. "Zamoli Gospodara svoga, u naše ime" – rekoše – "da nam objasni kakva još treba biti jer, nama krave izgledaju slične, a mi ćemo nju, ako Allah htjedne, sigurno pronaći ".

71. "On poručuje" – reče on – "da ta krava ne smije biti istrošena oranjem zemlje i natapanjem usjeva; treba biti bez mahane i bez ikakva biljega." – "E sad si je opisao kako treba!" – rekoše, pa je zaklaše, i jedva to učiniše.

72. I kada ste jednog čovjeka ubili, pa se oko njega prepirati počeli – Allah je dao da iziđe na vidjelo ono što ste bili sakrili –

73. Mi smo rekli: "Udarite ga jednim njezinim dijelom!" – i eto tako Allah vraća mrtve u život i pruža vam dokaze Svoje da biste shvatili.

Ebû Bekir el-Cessas (r.a.h.) je rekao: U ovim ajetima i u stvarima koje spadaju u okvir ovih ajeta, kao što je priča o kurbanu i klanju krave, postoje neki presude i dokazi koji ukazuju na uzvišena značenja.

Prva od njih je: (وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا) - " **I kada ste jednog čovjeka ubili, ...**".

Iako se ova rečenica nalazi na kraju teksta po pitanju čitanja, po značenju bi trebalo da bude na početku objašnjenja o klanju stoke. Jer je naređenje za klanje stoke izdato zbog ubistva osobe. Iz tog razloga, neki kažu: Ovom pitanju se može pristupiti iz dve perspektive:

1-Iako se deo koji pominje ubistvo nalazi na kraju po pitanju čitanja, on je na početku po pitanju izostavljanja.

2 - Čak i ako su ajeti u prvom planu po značenju, redosled i raspored čitanja su u skladu sa preklom redosleda i rasporeda. Jer, harf و (vav) na početku rečenice (وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا) koje pominje ubistvo čoveka, ne zahteva redosled i raspored. Na primer, ako neko kaže

(أُذْكُرْ إِذْ أَعْطَيْتُ أَلْفَ دِرْهَمٍ زَيْداً إِذْ بَنَى دَارِي) : " **Seti se kada sam dao Zejdu hiljadu dirhema 'kada mi je gradio kuću**'", iako se u ovoj priči davanje novca Zejdu dešava pre izgradnje kuće, u stvarnosti izgradnja kuće je pre toga. Pošto je kuća izgrađena, onda je radnik koji je gradi plaćen.

Dokaz da je zapovest o klanju stoke objavljena prva je sledeći ajet:

(فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا)

Mi smo rekli: "Udarite ga jednim njezinim dijelom"!

Ovo ukazuje na to da je krava već pomenuta. Ali ova stvar je skrivena u rečenici. Slična je i u delu priče o Hz.Nuhu (a.s.) koja govori o periodu posle Potopa:

(قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلٍّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَاَهْلَكَ اِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ اٰمَنَ وَمَآ اٰمَنَ مَعَهٗٓ اِلَّا قَلِيلٌ)

40. I kad je zapovijed Naša pala i voda s površine Zemlje pokuljala, Mi smo rekli: "Ukrcaj u lađu od svake životinjske vrste po jedan par, i čeljad svoju – osim onih o kojima je bilo govora – i vjernike!" – a malo je bilo onih koji su s njim vjerovali. (Hud, 11/40).

Ulazak životinja i Hz.Nuhove (a.s.) porodice u ladži dogodio se pre uništenja njegovog naroda. Kao što je poznato, ako se reč stavi na početak ili na kraj, ako se reči ili rečenice jedna drugoj pripisuju harfom و (vav), značenje ne mora nužno biti u skladu sa redosledom reči ili rečenica.

Naredba:

(اِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكُمْ اَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً)

"**Allah vam naređuje da zakoljete kravu**", ukazuje na to da se može zaklati bilo koja nepoznata, nekvalitetna krava, i da osoba koja će je zaklati ima mogućnost da zakolje životinju koja se može nazvati kravom - čak i ako nije baš savršena.

Oni koji prihvataju da postoji opšte pravilo u ajetu i oni koji to ne prihvataju, nisu se složili oko značenja naredbe u vezi sa klanjem krave. Obe strane su iznele dokaze kako bi dokazale ispravnost svog stava. Oni koji prihvataju da ajet izražava opšte pravilo, pokazali su dokaze da je krava čije je klanje naređeno apsolutno navedena - to jest, nije precizirana ni sa jednim kvalitetom. Zato su izjavili da je ajet obavezujuća naredba koja navodi da svaka životinja koja se može nazvati kravom mora biti zaklana. Međutim, kada su Izraelci više puta pitali o kvalitetima krave i pravili probleme Hz.Musai (a.s.), Svemogući Allah ih je osudio i otežao im dužnost rekavši:

(فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ) - "**pa je zaklaše, i jedva to učiniše**".

Hz.Hasan (r.a.h.) je preneo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) o ovoj stvari rekao:

"*Tako mi* Onoga *u čijoj je ruci* Muhammedova *duša, da su sinovi Izraelovi zaklali i najjednostavniju kravu koju su našli, to bi im bilo dovoljno. Ali kada su pokušali da otežaju stvari,* Allah Teâlâ *im je otežao stvari* ".[135]

(135. Said b. Mansur el-Cuzcani, Et-Tefsir min Suneni Said b. Mensur: 2/565).

Slične rivâjete potiču od Abdullah b. Abassa, Ubejda, Ebu'l Alija, Hasan i Mudžahid (r.a.h.).

Oni koji nisu prihvatili da ajet izražava opšte pravilo, izneli su sledeće dokaze:

Svemogući Allah ih u početku nije primoravao da često pitaju Hz.Musaa (a.s.) o karakteristikama krave te im nije pravio poteškoće u vezi sa tim. Da je to slučaj bio, kako tvrdite, morali bi da zakolju bilo koju životinju koja bi se mogla nazvati kravom, jer je reč krava opšti pojam. Takođe bi bili okrivljeni što su često dolazili kod Hz.Musaa (a.s.) te mu pravili probleme postavljajući mu pitanja.

Ove izjave onih koji ne prihvataju da ajet izražava opšte pravilo ne treba uzimati u obzir jer su deca Izraela jasno osuđena na dva načina u ajetu.

a - Iskušenje dece Izraela je bilo pooštreno. Ovo je takođe vrsta osude.

U stvari, Uzvišeni Allah kaže:

فَبِظُلْمٍ مِّنَ ٱلَّذِينَ هَادُواْ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَٰتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ كَثِيرًا

160. I zbog teškog nasilja jevreja Mi smo im neka lijepa jela zabranili koja su im bila dozvoljena, i zbog toga što su mnoge od Allahova puta odvraćali (Nisâ, 4/160).

b. Rečenica:

(فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ)

"**pa je zaklaše, i jedva to učiniše**" ukazuje na to da u početku nisu izvršili naređenje o klanju stoke, već su kasnije morali brzo da izvrše ovo naređenje.

[Značenja izvedena iz ajeta]

Iz ovog ajeta koji razmatramo proizilazi nekoliko značenja:

1). Kao u primeru sa stokom, kada je moguće upotrebiti reč, treba uzeti u obzir opšte značenje reči.

2). Dati nalog izražava hitnost. Zato je lice kome je nalog upućen dužno da odmah izvrši dati mu nalog, u meri svojih mogućnosti, osim ako postoje dokazi da je odlaganje dozvoljeno.[137]

[137. Ovaj stav pripada autorovom učitelju, Ebû'l Hasanu el-Karhiju. Većina hanefijskih pravnika i teologa protivi se ovom stavu i smatra da naredbe koje nemaju vremensko ograničenje nisu hitne. Musahih (Ovlašćeni)].

3 - Dozvoljeno je narediti nešto neizvesne prirode. U ovom slučaju, osoba kojoj je naređenje upućeno ima mogućnost da učini bilo šta što se može prihvatiti kao naređena stvar.

5-Data naredba može biti poništena nakon što se ukaže mogućnost njenog ispunjenja, ali pre nego što se ispuni. Jer, naredba:

(إِنَّ اللهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً) - "**Allah vam naređuje da zakoljete kravu**" zahtevala je od dece Izraelove da zakolju bilo koju kravu koju žele, čak i ako su imali sredstva za klanje krava.

Ali, kada su rekli:

قَالُواْ ٱدۡعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّن لَّنَا مَا هِيَۚ قَالَ إِنَّهُۥ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٞ لَّا فَارِضٞ وَلَا بِكۡرٌ عَوَانُۢ بَيۡنَ ذَٰلِكَۖ فَٱفۡعَلُواْ مَا تُؤۡمَرُونَ

68. "Zamoli Gospodara svoga, u naše ime" – rekoše – "da nam objasni kojih godina ona treba biti."

Hz.Musa (a.s.) im je odgovorio sledeće:

إِنَّهُۥ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٞ لَّا فَارِضٞ وَلَا بِكۡرٌ عَوَانُۢ بَيۡنَ ذَٰلِكَۖ فَٱفۡعَلُواْ مَا تُؤۡمَرُونَ

"da ta krava ne smije biti ni stara ni mlada, nego između toga, srednje dobi, pa izvršite to što se od vas traži!", (el-Bekare 2/68).

Ovim poslednjim rečenicama se ukida pravo izbora dato u prethodnoj naredbi u vezi sa klanjem stoke, da se može zaklati krava ovog ili drugog kvaliteta, te se navodi da se treba zaklati samo krava sa ovim kvalitetima, pa im se kaže: "**pa izvršite to što se od vas traži**". Tako im Allah Svemogući objašnjava da moraju zaklati kravu ovog kvaliteta bez odlaganja, bez obzira na njenu boju, da li je u jarmu ili ne, i u kakvom god stanju da je.

Ali, rekli su:

قَالُواْ ٱدۡعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّن لَّنَا مَا لَوۡنُهَاۚ قَالَ إِنَّهُۥ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٞ صَفۡرَآءُ فَاقِعٞ لَّوۡنُهَا تَسُرُّ ٱلنَّٰظِرِينَ

69. "Zamoli Gospodara svoga, u naše ime" – rekoše – "da nam objasni kakve boje treba biti." – "**On poručuje**" – **odgovori on** – "**da ta krava treba biti jarkorumene boje, da se svidi onima koji je vide.**"

opcija koju su ranije imali da zakolju kravu bilo koje boje koju žele je ukinuta, ostavljajući im samo pravo da biraju u drugim kvalitetima.

Kada su se vratili Hz.Musau (a.s.) i postavili mu pitanja, i ovo pravo je ukinuto te im je naređeno da zakolju kravu, čije su osobine pomenute u ajetu. Tako, nakon što je test i zadatak otežan, ova obaveza je konačno ispunjena.

Ove stvari koje smo objasnili o ukidanju, višku koji se javlja u tekstu (nass-u) nakon što je njegova odluka postala pravosnažna, zahteva ukidanje tog teksta. Zato što su sve naredbe za koje razumemo da su došle nakon što su se Izraelci obratili Hz.Musau (a.s.), sve su to dodatci koji su konačno potvrđeni. Ovi dodaci zahtevaju ukidanje teksta (nass-a).

Neki ljudi iznose ovu priču kao dokaz za dozvoljenost ukidanja obaveze (farza) pre njenog vremena. Oni koji zastupaju ovaj stav kažu: "**Dužnosti dece Izraela su počele naredbom da se zakolje određena vrsta životinje. Međutim, ova dužnost je ukinuta pre nego što je došlo vreme za klanje**".

Postoji greška u onome što kažu. Jer, vreme za ispunjenje svake od ovih vrsta farza počinje kada se ukaže prilika za izvršenje dužnosti nakon što je primljena odgovarajuća naredba. Međutim, dužnost i farz klanja krave bila je utvrđena i konačna, ali je ovaj farz ukinuta pre nego što je čin klanja izvršen. U ovom slučaju, nema dokaza o dozvoljenosti ukidanja farza pre nego što je došlo vreme za njeno ispunjenje. Ovo smo objasnili u našem delu pod nazivom "Usûlu'l-Fıkh".

6 - Izraz

(لَا فَارِضٌ وَلَا بِكْرٌ عَوَانٌ بَيْنَ ذَٰلِكَ)

"....da ta krava ne smije biti ni stara ni mlada, nego između toga,...", ukazuje na to da je dozvoljeno činiti idžtihad u vezi sa odlukama i postupati na osnovu preovlađujućeg mišlenja. Jer, saznanje da je krava između mlade i stare je situacija koja se može spoznati samo kroz idžtihad.

7 - Čak i ako je moguće da postoji nešto suprotno u unutrašnjem delu, neophodno je uzeti spoljašnje značenje reči kao osnovu, na osnovu izraza u ajetu:

قَالَ إِنَّهُۥ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّا ذَلُولٌ تُثِيرُ ٱلْأَرْضَ وَلَا تَسْقِى ٱلْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَّا شِيَةَ فِيهَا ۚ قَالُوا۟ ٱلْـَٰٔنَ جِئْتَ بِٱلْحَقِّ فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا۟ يَفْعَلُونَ

71. "On poručuje" – reče on – "da ta krava ne smije biti istrošena oranjem zemlje i natapanjem usjeva; treba biti bez mahane i bez ikakva biljega." – "E sad si je opisao kako treba!" – rekoše, pa je zaklaše, i jedva to učiniše.

Ovim izrazom u ajetu se želi reći da je krava koja je zaklana besprekorna. Nije moguće znati da je besprekorna u pravom smislu. To možemo znati relativno samo gledajući njen spoljašnji izgled. Ali, sa druge strane, takođe je moguće da postoji bolest i mana u unutrašnjem delu njenog tela.

8 - U svom poslednjem obraćanju Hz.Musai (a.s.), sinovi Izraelovi rekoše:

قَالُوا۟ ٱدْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّن لَّنَا مَا هِىَ إِنَّ ٱلْبَقَرَ تَشَـٰبَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّآ إِن شَآءَ ٱللَّهُ لَمُهْتَدُونَ

70. "Zamoli Gospodara svoga, u naše ime" – rekoše – "da nam objasni kakva još treba biti jer, nama krave izgledaju slične, a mi ćemo nju, ako Allah htjedne, sigurno pronaći ".

Izraz "nalaženje“ u ovoj rečenici pripisali su Allah-ovoj Teâlâ volji i nakon što su pronašli kravu koju im je naređeno da zakolju, data im je prilika da se više ne obraćaju Hz.Musai (a.s.). Prema jednoj priči, da nisu rekli "**Inšallah**“, nikada ne bi našli kravu koju im je naređeno da zakolju, te bi se zlo i bezakonje među njima nastavilo.

Rečenica "... وَمَا كَادُوا۟ يَفْعَلُونَ ". - "... **i jedva to učiniše**" takođe na to ukazuje.

U ovim ajetima, Svemogući Allah nas uči da treba da tražimo uspeh od Njega Teâlâ za nešto što smo obećali da ćemo učiniti u budućnosti govoreći „Inšallah“ što znači „Ako Allah Teâlâ hoće“. On Teâlâ to takođe jasno stavlja do znanja u drugom ajetu sa imperativnim raspoloženjem:

وَلَا تَقُولَنَّ لِشَا۟ىْءٍ إِنِّى فَاعِلٌ ذَٰلِكَ غَدًا

23. I nikako za bilo šta ne reci: "Uradiću to sigurno sutra!" – ne dodavši:

إِلَّآ أَن يَشَآءَ ٱللَّهُ ۚ وَٱذْكُر رَّبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَىٰٓ أَن يَهْدِيَنِ رَبِّى لِأَقْرَبَ مِنْ هَـٰذَا رَشَدًا

24. "Ako Allah da!" A kada zaboraviš, sjeti se Gospodara svoga i reci: "Gospodar moj će me uputiti na ono što je bolje i korisnije od ovoga". (Kehf, 18/23-24).

U ovom se ajetu podseća da moramo tražiti pomoć od Allaha Teâlâ, prepustiti poslove Njemu Teâlâ, prepoznati i prihvatiti Njegovu Teâlâ moć i snagu, znati da će Njegova Teâlâ volja preovladati i prihvatiti da je On Teâlâ vlasnik i upravnik univerzuma.

9 -

وَإِذۡ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوۡمِهِۦٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَأۡمُرُكُمۡ أَن تَذۡبَحُواْ بَقَرَةٗۖ قَالُوٓاْ أَتَتَّخِذُنَا هُزُوٗاۖ قَالَ أَعُوذُ بِٱللَّهِ أَنۡ أَكُونَ مِنَ ٱلۡجَٰهِلِينَ

67. A kada je Musa rekao narodu svome: "Allah vam naređuje da zakoljete kravu" – oni upitaše: "Zbijaš li ti to s nama šalu?" – "Ne dao mi Allah da budem neznalica!" – reče on.

Ovaj ajet pokušava da prenese da osobe koji se rugaju zaslužuje da budu označeni kao neznalice. Jer, Hz.Musa (a.s.) odbacuje atribut neznanja kako bi pokazao da se ne ruga. Ponovo, ovaj ajet ukazuje da je ruganje verskim pitanjima među velikim gresima. Da to nije slučaj, greh ruganja ne bi pao na nivo neznanja.

Muhammed b. Mis'ar priča o događaju koji je doživeo u vezi sa ovim pitanjem:

“ Otišao sam u kancelariju kadije Ubeydullah b. Hasan el-Anberi'e koji je veoma duhovita osoba bila. Nosio sam vuneni ogrtač.

Pitao me je: 'Da li je ogrtač koji nosiš napravljen od ovčije ili kozje vune'?

Rekao sam mu: 'Ne budi neznalica. Neka ti Allah Teâlâ podari dug život.' Pitao me je: 'Kako si znao da je šala neznanje?'“

Kada sam mu pročitao ajet:

أَتَتَّخِذُنَا هُزُوٗاۖ قَالَ أَعُوذُ بِٱللَّهِ أَنۡ أَكُونَ مِنَ ٱلۡجَٰهِلِينَ

“ - oni upitaše: "**Zbijaš li ti to s nama šalu?**" – ...“

Hz.Musa (a.s.) im je rekao: "**Ne dao mi Allah da budem neznalica!**" – reče on. (el-Bekare 2/67).

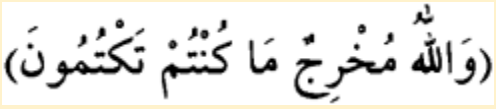
promenio je temu i počeo da govori o drugoj stvari.

Ovaj ajet ukazuje da Hz.Musa (a.s.) nije odabrao put ubijanja onih koji koriste reči neverstva, već je odabrao put usmenog poziva. Jer, to šta su Izraelci rekli Hz.Musau (a.s.), "**Zbijaš li ti to s nama šalu?**" **– ...**“ je neverstvo (kufr).Ovo je slično kao što su Izraelci rekli Hz.Musau (a.s.):

وَجَٰوَزۡنَا بِبَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ ٱلۡبَحۡرَ فَأَتَوۡاْ عَلَىٰ قَوۡمٖ يَعۡكُفُونَ عَلَىٰٓ أَصۡنَامٖ لَّهُمۡۚ قَالُواْ يَٰمُوسَى ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا كَمَا لَهُمۡ ءَالِهَةٞۚ قَالَ إِنَّكُمۡ قَوۡمٞ تَجۡهَلُونَ

138. I Mi sinove Israilove preko mora prevedosmo, pa oni naiđoše na narod koji se klanjao kumirima svojim. "O Musa" – rekoše – "napravi i ti nama boga kao što i oni imaju bogove!" – "Vi ste, uistinu, narod koji nema pameti!" – reče on. (Arâf, 7/138).

Ponovo, prethodni ajet ukazuje da njihovo bogohulstvo govoreći: "**Zbijaš li ti to s nama šalu?**“ ne zahteva njihov razvod od žena. Jer, uprkos onome što su rekli, Hz.Musa (a.s.) im nije naredio da se razvedu od svojih žena ili da zadrže svoje brakove.

- "a Allah će izneti na videlo ono što ste krili “.

Ovaj ajet ukazuje da će Allah Teâlâ otkriti sve što sluga stalno krije u sebi, dobro ili loše. Kao što je prepričano u jednom rivâjetu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

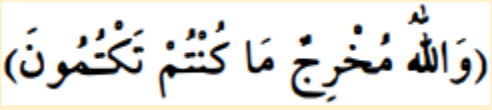
"Ako neko služi Allaha Teâlâ iza sedam zavesa, Allah Teâlâ će tu njegovu službu učiniti poznatom među ljudima. Greh je takođe takav“.[143]

(143. Za slični rivâjet sa istim značenjem vidi: Ebû Nuaym, Hilyetu'l- Evliya ve Tabakatu'l-Asfiya: 5/36).

Prenosi se da je Uzvišeni Allah objavio Hz.Poslaniku Musai (a.s.) sledeće:

" **Reci deci Izrailjevoj da svoja dela čuvaju od mene. Na meni je da ih otkrijem** “.

U ajet:

- "a Allah će izneti na videlo ono što ste krili “.

korišćen je opšti izraz. Međutim, ne misli se na svu deca Izraelovu, već na neka od njih. Jer, nisu svi lično poznavali ubicu. Zbog toga su se međusobno posvađali.

"**a Allah će izneti na videlo ono što ste krili** “. Moguće je da bi to moglo biti opšte pravilo i za sve ostale ljude. Jer je ovaj ajet nezavisna rečenica sama po sebi. Zato, on izražava opšte pravilo i za decu Izraela i za druge.

Pored odredbi koje smo objasnili, u ovoj priči postoji i odredba da se ubica lišava nasledstva osobe koju je ubio.

Ebu Eyyub je ispričao da je Ubeyde es-Selmani rekao:

"Jedan čovek iz porodice Izraela imao je rođaka od koga je trebalo da nasledi. Da bi ga što pre nasledio, ovaj je čovek otišao i ubio svog rođaka. Zatim je otišao i ostavio njegovo telo na vratima druge osobe “. Nakon što je ispričao incident ubistva, Ravi je takođe ispričao klanje krave i šta se desilo nakon toga: " Posle tog incidenta, ubice nisu mogle da naslede one koje su ubili “.

Pravnici imaju različita mišljenja po pitanju nasleđivanja ubice:

Prema onome što se prenosi od Hz.Umera, Hz.Alije, İbn Abbassa i Said b. Müseyyeb'a (r.a.h.), ubici, bilo da ubije namerno ili slučajno, ne daje mu se deo nasledstva osobe koju je ubio. Takođe mu se ne daje deo krvnine koja se plaća za njega ili njegovu drugu imovinu.

Ebû Hanîfe, Sevri, Ebû Yûsuf, Muhammed (b. Hasan eş-Şeybani) i Zufer (r.a.h.) su ovog mišlenja. Međutim, mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) su rekli: "**Ako je ubica dete ili luda osoba, on nasleđuje osobu koju je ubio** “.

Uthman (Osman) el-Betti je rekao: "**Onaj ko ubije slučajno, a ne onaj ko ubije namerno, nasleđuje imovinu osobe koju je ubio** “.

Ibn Šubrume je rekao: "Osoba koja ubije slučajno ne nasleđuje osobu koju je ubila “.

Ibn Vehb je preneo da je Malik rekao: "Osoba koja namerno ubije ne može naslediti imovinu osobe koju je ubila niti krvninu plaćenu za nju. Međutim, ako je ubila nenamerno, nasleđuje imovinu, ali ne može naslediti krvninu plaćenu za nju “.

Prenosi se da su ovo rekli Hasan, Mudžahid i Zuhri (r.a.h.). Ovo je takođe mišlenje Evzaija (r.a.h.).

Muzeni (r.a.h.) je citirao imama Šafiju (r.a.h.) koji je rekao: "Ako osoba koja se pobunila protiv legitimnog državnog poretka ubije osobu koja se pokorava državi, ili ako osoba koja je lojalna legitimnom državnom poretku ubije osobu koja se pobuni protiv države, oni ne mogu naslediti jedno od drugog, jer su oboje ubice “.

Ebû Bekir el-Cessâs (r.a.h.) je rekao: Među učenjacima nema razlike u mišlenju da onaj ko namerno i nepravedno ubije ne može naslediti ubijenog, pod uslovom da je zdravog razuma i punoletan. Međutim, na način na koji smo gore opisali, oni koji su slučajno ubili su izrazili različita mišlenja o nasledstvu ubijenog.

Prema Abdulbaki b. Kani'u (r.a.h.) Amr ibn Šuajb (r.a.h.) je preneo da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

(لَيْسَ لِلْقَاتِلِ مِنَ الْمِيرَاثِ شَيْءٌ)

"Ubice nemaju ništa od nasledstva“.[144]

(145. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, 6/220).

Ponovo, Abdulbaki (r.a.h.) je preneo od Hz.Umera ibn Hataba (r.a.h.) da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) rekao:

(لَيْسَ لِلْقَاتِلِ شَيْءٌ)

"Ubicama se ne daje ništa“.[145]

(146. Ebû Dâvûd, Sunen, Diyat, 20).

Ebû Hureyre (r.a.h.) je preneo da je Resûlullah (s.a.v.s.) rekao:

(الْقَاتِلُ لَا يَرِثُ)

"Ubica ne može biti naslednik“.

Mekhul (r.a.h.) je preneo da je Resûlullah (s.a.v.s.) rekao:

"Osoba koja je ubila ne može biti naslednik svog ubijenog brata i rođaka. Naslednik ubijenog brata i rođaka bit će onaj ko je najbliži po rodu posle njega“.

Hısn b. Meysere (r.a.h.) je ispričao da je Adiy el-Cuzami (r.a.h.) rekao:

(يَا رَسُولَ اللهِ كَانَتْ لِيَ امْرَأَتَانِ فَاقْتَتَلَتَا فَرَمَيْتُ إِحْدَاهُمَا فَقَتَلْتُهَا فَقَالَ: اعْقِلْهَا وَلَا تَرِثْهَا)

Rekao sam: "O Allah-ov Poslaniče! Imao sam dve žene. One su se svađale jedna sa drugom, pa sam jednu od njih ubio." Kada sam to rekao, Allah-ov Poslanik (s.a.v.s.) je rekao: "Plati krvarinu za nju, ali nemoj nasleđivati od nje".[147]

(147. Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr: 17/110).

Ovi rivâyeti dokazuju da ubica ne može naslediti imovinu osobe koju je ubio. Nema razlike između ubice koji ubije namerno i ubice koji ubije slučajno u smislu da nije naslednik. Jer su reči Hz.Poslanika (s.a.v.s.) po ovom pitanju opšta pravila. Pravnici su koristili ovaj rivâyet te su ga pozitivno jprihvatili. Zato je ova rivâyet prihvaćen kao mutevatir. Baš kao u sledećim rivâyetima:

(لَا وَصِيَّةَ لِوَارِثٍ)

"Ne postoji testament za naslednika".[148]

(148. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 6/399).

(لَا تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ عَلَى عَمَّتِهَا، وَلَا عَلَى خَالَتِهَا)

" Žena se ne može udati za svojim tetkama sa očeve niti sa majčine strane".[149]

(149. lbn Mâce, Nikâh, 31).

(إِذَا اخْتَلَفَ الْبَيِّعَانِ فَالْقَوْلُ مَا قَالَ الْبَائِعُ أَوْ يَتَرَادَّانِ)

" Kada se prodavac i kupac ne slažu, reč prodavca se uzima u obzir, ili ako i dalje ne mogu da postignu dogovor, kupac vraća robu, a prodavac vraća cenu koju je dobio".[150]

(150. Ebu Said b. Arabi, Mucemu İbni'l-A'rabi: 3/1017).

Pravnici su prihvatili rivâyete, koje su neki pripovedaći izostavili, ali su se kasnije uzdigli na nivo tevatura, sa pozitivnim prihvatanjem jer su ih koristili. Dozvoljeno je dodeliti ajete nasleđa takvim rivâyetima.

Predavanje od Hz.Alija, Hz.Umera i Hz.Abdulaha bin Abasa (r.a.h.) ukazuje na to da ubica koji namerno i slučajno ubije treba da bude podložan istom pravilu u vezi sa lišavanjem imovine osobe koju je ubio. Ne postoji predavanje ni iz jednog od presedana ovih ljudi koje ovo protivreči. **Nije dozvoljeno prigovarati uobičajenoj i poznatoj izreci as'haba na osnovu ovoga rečju tabi'ina**. Pošto se imam Malik slaže sa presudom da ubica ne može naslediti krvninu plaćenu za osobu koju je ubio, neophodno je da ne nasledi svoju drugu imovinu u nekoliko aspekata:

1 - Krvarnica plaćena za ubijenog je njegova imovina i ostaje kao nasleđe od njega. Jer se njegovi dugovi plaćaju iz njegove krvarine. Njegovi testamenti se ispunjavaju njegovom krvarinom. Njegovi naslednici nasleđuju njegovu krvarinu srazmerno udelima koje je odredio Allah Teâlâ, kao što to čine i sa njegovom drugom imovinom. Pošto se as'habi slažu da ubica ne može naslediti krvarinu plaćenu za osobu koju je ubio, ubica ne bi trebalo da nasledi ni drugu imovinu ubijenog. Slično tome, osoba nasleđuje krvarinu plaćenu za njega ako je ubijena, baš kao što nasleđuje i drugu imovinu svog preminulog rođaka. Isto pravilo treba primeniti na nasleđivanje krvarine plaćene za njega kao i na imovinu ubijene osobe. Jer, i druga imovina ubijene osobe i krvrina plaćena za njega postaju prava naslednika srazmerno njihovim udelima. Pre raspodele nasledstva, njegovi dugovi, ako ih ima, plaćaju se ovom krvarinom iz njegove druge imovine.

2- Pošto je utvrđeno, kao zahtev kazivanja o ovoj temi, da ubica ne može naslediti krvninu osobe koju je ubio, njegova ostala imovina takođe treba da bude predmet istog pravila, jer, rivâjeti ne prave nikakvu razliku između njegove krvnine i njegove ostale imovine.

Imam Malik (r.a.h.) je u vezi s tim rekao: " Slučajni ubica nasleđuje imovinu osobe koju je ubio, osim krvnine. Jer se slučajni ubica ne optužuje za ubistvo osobe koju je ubio sa namerom da nasledi njenu imovinu ".

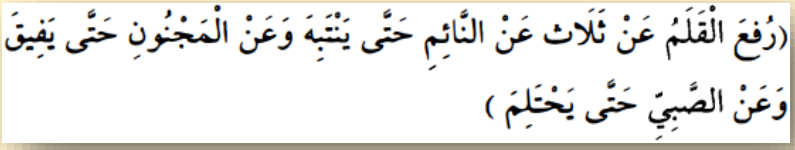
Ovaj razlog/opravdanje se odnosi i na krvninu ubijene osobe. Jer, pošto nije bilo namere da se nasledi njena imovina, sasvim je jasno da ne bi bilo ni namere da se nasledi njen krvnina. Zato, osoba koja slučajno ubije je daleko od toga da bude okrivljena u tom pogledu. Zato, sa obzirom na ovaj razlog, osoba koja slučajno ubije trebalo bi da bude u mogućnosti da nasledi krvninu osobe koju je ubila.

3- Učenjaci su jednoglasni u svojim stavovima da ni onaj ko ubije namerno niti onaj ko ubije nenamerno, ne može naslediti krvninu ubijeno, niti može naslediti njegovu drugu imovinu. Zato, onaj ko ubije slučajno treba da bude podložan istoj presudi u tom pogledu, jer su obojica slični jedno drugom po tome što su lišeni nasleđivanja krvnine osobe koju su ubili.

Slično tome, oni koji namerno ubiju i oni koji ubijaju slično lišeni su nasledstva žrtve jer su optuženi da su je ubili kako bi nasledili njeno nasledstvo. Ovo značenje je prisutno i kod slučajnog ubistva. Jer, osoba koja slučajno ubije možda je zapravo imala nameru da ubije žrtvu pretvarajući se da cilja pištoljem na nešto drugo kako bi izbegla odmazdu te ne bi bila lišena nasledstva. Pošto postoji imputacija kod slučajnog ubistva kada se posmatra iz ove perspektive, ovo ubistvo treba takođe smatrati u smislu namernog ubistva i slično namernog ubistva. Zato bi bila praksa suprotna postupku da osoba koja slučajno ubije nasledi deo imovine osobe koju je ubila, a da bude lišena drugog dela. Jer, prema pravilu postupka, osoba koja nasledi deo imovine nasleđuje celu imovinu. Osoba koja je lišena dela, lišena je cele imovine. Međutim, mudžtehidi naše škole mišjenja (hanefije) su rekli: "Deca i ludi ljudi nisu lišeni nasledstva osobe koju su ubili, sa obzirom na to da nisu obavezni da nasleđuju".

Lišavanje nasledstva je poput kazne u smislu metode. Iako osoba koja ubije nekoga slučajno ne zaslužuje da bude kažnjena, to je poput kažnjavanja zbog velikog značaja koji se pridaje ljudskom životu. Osoba koja ubije nekoga slučajno možda je zapravo ciljala žrtvu stvarajući utisak da je ciljala na nešto drugo svojim hicem ili udarcem. U ovom slučaju, tretira se kao osoba za koju se zna da je nekoga namerno ubila. Međutim, bez obzira na to kako ubijaju, deca i ludi ljudi ne zaslužuju da budu kažnjeni.

U stvari, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

“Olovka je oduzeta od tri osobe (oni se ne smatraju odgovornim): Od osobe koja spava dok se ne probudi, od lude osobe dok se ne probudi i od deteta dok ne dostigne pubertet“.[151]

(151. Videti:Ebû Dâvûd , Hudud, 16).

Ebû Bekir el-Cessâs (r.a.h.) je rekao: Očigledno značenje ovog hadisa zahteva da se ubistvo deteta ili ludaka smatra potpuno nevažećim u drugim aspektima. Ako ne postoji dokaz koji zahteva plaćanje krvnine za osobu koju su ubili, onda ne bi bilo potrebe za plaćanjem krvnine. Ako neko kaže: “Uspavani čovek koji padne na dete i izazove njegovu smrt lišen je nasledstva tog deteta. Zato, ludak i dete takođe treba da budu lišeni nasledstva čoveka koga su ubili“, može mu se odgovoriti na sledeći način: Ono što ste pomenuli je primer slučajnog ubistva. Ta osoba je možda ubila čoveka pretvarajući se da spava, iako on zapravo nije spavao. Stav imama Šafiije (r.a.h.) je da će pravedna osoba koja je lojalna legitimnom državnom poretku biti lišena svog nasledstva ako ubije pobunjenog vođu države. Zato što ga je pravedna osoba ubila sa pravom. Druga je zaslužila da bude ubijena. Nije dozvoljeno lišiti pravednu osobu njenog nasledstva. Službenik koji je dužan da izvrši odmazdu nad nekim ne lišava se svog nasledstva zbog pogubljenja koje je počinio. Ne poznajemo nijedan drugi stav po ovom pitanju. Ako pravedna osoba koja je lojalna legitimnom državnom poretku ubije pobunjenika koji se pobuni protiv države, to bi ga lišilo nasledstva; nasleđe nekoga ko zaslužuje da bude ubijen kao kazna za borbu protiv državnih snaga ne bi trebalo da pređe na islamsku zajednicu. Osoba koja je osuđena na smrt zbog borbe protiv državnih snaga podleže smrtnoj kazni koju izriče šef države u ime Islamske zajednice. S'hodno tome, kada šef države izvrši smrtnu kaznu, kao da je Islamska zajednica ubila tog pobunjenika. U ovom slučaju, ako Islamska zajednica zaslužuje svoje nasleđe, ubica onoga ko je ubijen iz pravednog razloga nije lišen nasledstva osobe koju je ubio. Mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) su rekli u vezi sa osobom koja kopa bunar ili stavlja kamenje na put: Ako osoba padne u taj bunar ili se spotakne o kamen i pogine, osoba koja je iskopala bunar ili stavila kamen na put neće biti lišena svog nasledstva, jer nije pravi ubica. Jer nije počinila čin ubistva i nije stvorila uzrok smrti koji je pored ubijenog. Dokaz za ovo je sledeći: Ubijanje se dešava na tri načina: namerno, slučajno i slično. Oni koji kopaju bunare i oni koji bacaju kamenje na put nisu uključeni ni u jednu od ove tri kategorije.Ako se naiđe na prigovor poput :“Kopanje bunara i postavljanje kamenja na put smatraju se ubicama, baš kao i osoba koja povredi i puca iz pištolja, jer uzrokuju smrt“, na ovaj prigovor se može odgovoriti na sledeći način: Radnje poput pucanja iz pištolja i odapinjanja strele su radnje osobe koja vrši te radnje. Smrt je takođe nastupila zbog ove radnje. Čin ranjavanja je isti. Počinilac je ubio drugog čoveka zbog ove radnje. Jer je ova njegova radnja radnja koja je u blizini žrtve. Međutim, u slučajevima kada se neko spotakne o kamen postavljen na putu ili neko padne u iskopan bunar, radnje spoticanja i pada nisu radnje osobe koja je postavila kamen ili osobe koja je iskopala bunar. Iz tog razloga, nije ispravno smatrati osobu koja je postavila kamen i osobu koja je iskopala bunar ubicama.

﴿أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾﴾

75. Zar se vi nadate da će vam se jevreji odazvati i vama za ljubav vjernici postati, a neki među njima su Allahove riječi slušali pa su ih, pošto su ih shvatili, svjesno izvrnuli.

Ovaj ajet ukazuje na to da je osoba koja je tvrdoglava protiv istine uprkos tome što je zna dalje od pravog puta i bliža beznađu u smislu ispravljanja nego neznalica. Izraz "**Zar se vi nadate da će vam se jevreji odazvati?**" ukazuje na to da nema nade da će pronaći pravi put jer se ne spuštaju da prihvate istinu nakon što su je razumeli i spoznali.

﴿وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّاماً مَعْدُودَةً قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْداً فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾﴾

80. Oni govore: "Vatra će nas doticati samo neko vrijeme". Reci: "Da li ste o tome dobili od Allaha obećanje – jer, Allah će sigurno ispuniti obećanje Svoje – ili na Allaha iznosite ono što ne znate?"

Ima onih koji kažu da reč (مَعْدُودَةً) u ajetu, koju smo preveli kao „izbrojani", znači malo, kao u ajetu:

وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍۭ بَخْسٍ دَرَٰهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا۟ فِيهِ مِنَ ٱلزَّٰهِدِينَ

20. I prodadoše ga za jeftine pare, za nekoliko groša; jedva su čekali da ga se oslobode. (Jusuf 12/20).

Hz.Abdullah b. Abbas i Katade (r.a.h.) su rekli: „Izraz „nekoliko dana" u ajetu

(أَيَّامًا مَعْدُودَةً) podrazumeva period od 40 dana tokom kojih su sinovi Izraela obožavali tele".

Hasan i Mudžahid (r.a.h.) su rekli da to znači sedam dana.

Uzvišeni Allah je u ajetu o postu rekao sledeće:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ كُتِبَ عَلَيْكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

183. O vjernici! Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste se grijeha klonili,

أَيَّامًا مَّعۡدُودَٰتٖۚ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۚ وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖۖ فَمَن تَطَوَّعَ خَيۡرٗا فَهُوَ خَيۡرٞ لَّهُۥۚ وَأَن تَصُومُواْ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ

184. i to neznatan broj dana; a onome od vas koji bude bolestan ili na putu – isti broj drugih dana. Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. A ko drage volje da više, za njega je bolje. A bolje vam je, neka znate, da postite.

U ovom ajetu, dani posta se nazivaju numerisani dani. U sledećim ajetima se pominje da se ceo mesec Ramazan posti. Na osnovu sledećeg hadisa Hz.Poslanika (s.a.v.s.), naši učenjaci su zaključili da je najkraći period hajza 3 dana, a najduži period 10 dana.

(الْمُسْتَحَاضَةُ تَدَعُ الصَلَاةَ أَيَّامَ أَقْرَائِهَا)

"**Žena prestaje da klanja namaz tokom hajza**".[154]

(154. İbn Mâce, Sunen, Teharet, 116).

Ovaj hadis je takođe prenesen sledećim rečima:

(دَعِي الصَّلَاةَ أَيَّامَ حَيْضِكِ)

" **Prestanite da klanjate namaz tokom hajza** ".[155]

(155 Ahmed b. Hanbel, Musned: 40/173).

Na osnovu činjenice te da je reč (أَيَّامَ) "ejjame" korišćena za sve dane hajza u ovom hadisu, naši učenjaci su zaključili da će period hajza trajati najmanje 3, a najviše 10 dana. Jer se izraz "1 ili 2 dana" koristi za period kraći od 3 dana, a "11 dana" za period duži od 10 dana. Reč (أَيَّامَ) "ejjame" se koristi za period od 3 do 10 dana. Zato, ova reč označava najkraći i najduži period hajza.

Neki ljudi mogu prigovoriti da je zaključak u vezi sa minimalnim i maksimalnim periodima pogrešan, rekavši da se izraz (أَيَّامًا مَعْدُودَات) "brojni dani" odnosi na ceo mesec Ramazana, a izraz (إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً) se odnosi na 40 dana.

Po našem mišlenju, ovaj prigovor ne šteti ispravnosti predmetne inferencije. Jer, izrazom (أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ), kao i izrazom (دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ) "nekoliko dirhema", može se misliti na nekoliko dana. Međutim, ne postoji namera da se ograniči broj ili odredi iznos. Nameravano značenje je da post, koji je težak i opterećujući za one koji su obavezni da poste, nije postao obavezan (farz).

Takođe je moguće da se reč “Ejjame“ (أَيَّامَ) odnosi na neodređeni period. Kao u primerima “Ejamu Beni Umeje“ (Omejadski period) ili “Ejamu Hakač“ (Hakakov period), reč “ejame“ koja se ovde koristi ne odnosi se na određeni broj dana, već na period kada su vladali Emevije i period kada je Hađđađ bio na vlasti.

Što se tiče izjave Poslanika (دَعِي الصَّلَاةَ أَيَّامَ حَيْضِكِ), „Prestanite da se molite tokom menstruacije“, ona je definitivno bila namenjena određivanju broja dana. Jer menstruacija mora imati svoj period koji se ne prelazi ili ne ostavlja nezavršenim. Stoga, kada se reč „ejame“ (أَيَّامَ) pripisuje određenom broju, ona se podrazumeva kao period između 3 i 10 dana.

(بَلٰى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَاَحَاطَتْ بِهٖ خَطِيْٓـَٔتُهٗ فَاُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨١﴾)

81. A nije tako! Oni koji budu zlo činili i grijesi njihovi ih budu sa svih strana stigli, oni će stanovnici Džehennema biti i u njemu će vječno ostati.

Prema ovom ajetu, kazna pakla je večno zaslužena zbog učinjenog zla i zato što je to zlo obuhvatilo celo biće i pretvorilo se u politeizam. Kao što se može videti, ova kazna je podložna dva uslova: Ako je ispunjen samo jedan od ta dva, dotična kazna nije zaslužena. Ako osoba položi zakletvu da će osloboditi svog roba, ili da će se razvesti od svoje žene, ili da položi drugu zakletvu, a ispunjen je samo jedan od uslova, njena zakletva nije prekršena.

(وَاِذْ اَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِٓي اِسْرَٓائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ اِلَّا اللّٰهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَاناً وَذِي الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْناً وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ اِلَّا قَلِيلاً مِنْكُمْ وَاَنْتُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٨٣﴾)

83. I kada smo od sinova Israilovih zavjet uzeli da ćete se jedino Allahu klanjati, i roditeljima, i bližnjima, i siročadi, i siromasima dobročinstvo činiti, a ljudima lijepe riječi govoriti i namaz obavljati i zekat davati, vi ste se poslije, izuzev vas malo, izopačili i zavjet iznevjerili;

Ovaj ajet ukazuje da roditelji imaju snažno pravo nad svojom decom, bilo da su vernici ili nevernici, i da je obaveza (farz) da deca čine dobro prema njima, jer se ovo pravo pominje zajedno sa obavezom obožavanja Allaha Teâlâ.

(وَذِي الْقُرْبٰى)

Izraz “Treba da činiš dobro svojim rođacima“ ukazuje na obavezu (farz) održavanja rodbinskih veza i činjenja dobra onima u potrebi i siročadi.

(وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا)

“ I Govorit ćeš lepe reči ljudima “.

Prema rivâyetu, Ebu Cafer Muhammed b. Ali (r.a.h.) je ovom ajetu dao sledeće značenje: “**Treba da svim ljudima govoriš lepe reči** “.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Ovaj ajet ukazuje na to da su sinovi Izraela smatrali lepo obraćanje svima, bilo da su vernici ili nevernici, činom obožavanja. Rečeno je da je gornji ajet sličan po značenju sledećem ajetu:

ٱدۡعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِٱلۡحِكۡمَةِ وَٱلۡمَوۡعِظَةِ ٱلۡحَسَنَةِۖ وَجَٰدِلۡهُم بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُۚ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعۡلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِۦ وَهُوَ أَعۡلَمُ بِٱلۡمُهۡتَدِينَ

125. Na put Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima na najljepši način raspravljaj! Gospodar tvoj zna one koji su zalutali s puta Njegova, i On zna one koji su na Pravome putu. (en- Nahl, 16/125).

Pod dobrotom i dobročinstvom spomenutim u ajetu se misli na pozivanje na Allah-ov Teâlâ put i savetovanje svakoga te iskreno delovanje u tu svrhu. Međutim, Ibn Abbas i Katada (r.a.h.) su rekli da je ovaj ajet ukinut ajetom koji naređuje borbu:

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَٰتَلُونَ بِأَنَّهُمۡ ظُلِمُواْۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ نَصۡرِهِمۡ لَقَدِيرٌ

39. Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu, zato što im se nasilje čini – a Allah ih je, doista, kadar pomoći – (El-Hadždž, 22/39).

U jednom ajetu Kur'ana, Uzvišeni Allah kaže:

لَّا يُحِبُّ ٱللَّهُ ٱلۡجَهۡرَ بِٱلسُّوٓءِ مِنَ ٱلۡقَوۡلِ إِلَّا مَن ظُلِمَۚ وَكَانَ ٱللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا

148. Allah ne voli da se o nepravdi glasno govori, to može samo onaj kome je učinjena nepravda. – A Allah sve čuje i sve zna. (en- Nisâ, 4/148).

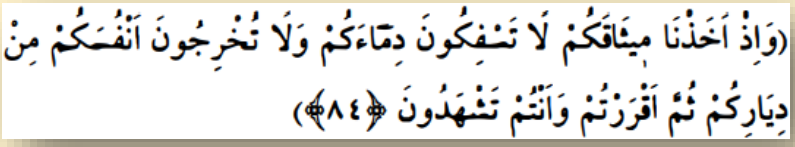
Uzvišeni Allah je naredio da se nevernici proklinju, da se odnosi s njima prekinu, a grešnici osude. Nema razlike u zakonima Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) po ovom pitanju. To ukazuje da postoju dve situacije za lepe reči koje je naređeno izgovoriti:

a- Lepe reči treba uputiti muslimanima i onima koji ne zaslužuju da budu prokleti ili okrivljeni.

b- Ili, ono što se podrazumeva pod dobrim rečima u ovom ajetu jeste pozivanje na Allah-ov Teâlâ put, preporučivanje dobra i zabranjivanje zla, što treba činiti svima. Sve su to dobre stvari.

Uzvišeni Allah nas obaveštava da je uzeo obećanje od dece Izraela da će učiniti ove lepe stvari koje su opisane. Reč “**misak**“, koja se koristi u ajetu i prevodi se kao “**obećanje**“, znači potvrđen ugovor. Ugovor se takođe potvrđuje ili pretnjom kazne ili zakletvom. Činjenica ta da je Uzvišeni Allah naredio as'habima da pokažu vernost Hz.Pejgamberu (s.a.v.s.) u okviru opisanih uslova, može se navesti kao primer zaveta.

Takođe je moguće navesti sledeće ajete kao primere zaveta:

﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ وَلَا تُخْرِجُونَ أَنفُسَكُم مِّن دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٨٤﴾﴾

84. i kada smo od vas zavjet uzeli da krv jedni drugima nećete proljevati i da jedni druge iz zemlje vaše nećete izgoniti – vi priznajete da je tako i svjedoci ste –

Iz ovog se ajeta mogu izvući dva značenja:

Ne ubijajte se međusobno kao u ajetu:

a - يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَأۡكُلُوٓاْ أَمۡوَٰلَكُم بَيۡنَكُم بِٱلۡبَٰطِلِ إِلَّآ أَن تَكُونَ تِجَٰرَةً عَن تَرَاضٖ مِّنكُمۡۚ وَلَا تَقۡتُلُوٓاْ أَنفُسَكُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِكُمۡ رَحِيمٗا

29. O vjernici, jedni drugima na nedozvoljen način imanja ne prisvajajte – ali, dozvoljeno vam je trgovanje uz obostrani pristanak – i jedni druge ne ubijajte! Allah je, doista, prema vama milostiv. (en-Nisâ, 4/29).

Ne terajte se međusobno iz svojih domova. Ne borite se međusobno i da ne budete ubijeni kao u ajetu:

فَٱسۡتَجَابَ لَهُمۡ رَبُّهُمۡ أَنِّي لَآ أُضِيعُ عَمَلَ عَٰمِلٖ مِّنكُم مِّن ذَكَرٍ أَوۡ أُنثَىٰۖ بَعۡضُكُم مِّنۢ بَعۡضٖۖ فَٱلَّذِينَ هَاجَرُواْ وَأُخۡرِجُواْ مِن دِيَٰرِهِمۡ وَأُوذُواْ فِي سَبِيلِي وَقَٰتَلُواْ وَقُتِلُواْ لَأُكَفِّرَنَّ عَنۡهُمۡ سَيِّـَٔاتِهِمۡ وَلَأُدۡخِلَنَّهُمۡ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ ثَوَابٗا مِّنۡ عِندِ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ عِندَهُۥ حُسۡنُ ٱلثَّوَابِ

195. I Gospodar njihov im se odazva: "Nijednom trudbeniku između vas trud njegov neću poništiti, ni muškarcu ni ženi – vi ste jedni od drugih. Onima koji se isele i koji budu iz zavičaja svoga prognani i koji budu na putu Mome mučeni i koji se budu borili i poginuli, sigurno ću preko hrđavih djela njihovih preći i sigurno ću ih u džennetske bašče, kroz koje rijeke teku, uvesti; nagrada će to od Allaha biti. – A u Allaha je nagrada najljepša ". (Âl-i Imran, 3/195).

b - Niko ne bi trebalo da izvrši samoubistvo. Ne bi trebalo da to učini tako što će se ubiti, kao što to čine Hindusi i oni koji nemaju nade u spas zbog težine svoje patnje, ili tako što će biti izložen odmazdi i ubijen zbog ubistva nekoga. Jer, ovo poslednje je kao da je izvršeno samoubistvo. Činjenica ta da ajet može imati oba značenja zahteva oba značenja.

Svemogući Allah nas obaveštava o verskom propisu koji su Jevreji izvukli iz Tevrata i sakrili, te zato zaslužuju osudu. On Teâlâ je obavestio Hz.Pejgambera (a.s.) o ovom propisu koji su sakrili i učinio ga dokazom i argumentom protiv njih u poricanju njegovog poslanstva. Jer, Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) nije bio osoba koja je čitala Knjigu. On nije znao stvari u Knjizi osim onoga što je Allah Teâlâ objavio. Sve što je Allah Teâlâ objavio nakon ovih ajeta je dokaz i argument protiv Jevreja.

وَلَمَّا جَآءَهُمۡ كِتَٰبٞ مِّنۡ عِندِ ٱللَّهِ مُصَدِّقٞ لِّمَا مَعَهُمۡ وَكَانُواْ مِن قَبۡلُ يَسۡتَفۡتِحُونَ عَلَى ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فَلَمَّا جَآءَهُم مَّا عَرَفُواْ كَفَرُواْ بِهِۦۚ فَلَعۡنَةُ ٱللَّهِ عَلَى ٱلۡكَٰفِرِينَ

89. A kada im Knjiga od Allaha dolazi, koja priznaje kao istinitu Knjigu koju imaju oni – a još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili – i kada im dolazi ono što im je poznato, oni u to neće da vjeruju, i neka zato stigne nevjernike Allahovo prokletstvo!

Svemogući Allah je osudio Jevreje zbog skrivanja ajeta Tevrata i osudio ih zbog njihove okrutnosti, poricanja i zbog njihovih otvoreno gnusnih dela. Sve su to dokazi koji dokazuju Hz.Muhammedovo (s.a.v.s.) poslanstvo.

(ثُمَّ اَنْتُمْ هٰٓؤُلَآءِ تَقْتُلُونَ اَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَرِيقاً مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ
تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاِنْ يَأْتُوكُمْ اُسَارٰى تُفَادُوهُمْ وَهُوَ
مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ اِخْرَاجُهُمْ اَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا
جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذٰلِكَ مِنْكُمْ اِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يُرَدُّونَ
اِلٰى اَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾)

85. vi ipak jedni druge ubijate, a pojedine od vas iz zavičaja njihova izgonite – pomažući jedan drugom protiv njih, čineći i grijeh i nasilje; a ako vam kao sužnji dođu, vi ih otkupljujete – a zabranjeno vam je da ih izgonite. Kako to da u jedan dio Knjige vjerujete, a drugi odbacujete?! Onoga od vas koji čini tako stići će na ovome svijetu poniženje, a na Sudnjem danu biće stavljen na muke najteže. – A Allah motri na ono što radite.

Ovaj ajet ukazuje na to da je Jevrejima bilo obavezno (vâcib) da otkupe Jevreje koje su drugi zarobili, a bilo im je zabranjeno da proteraju neke Jevreje iz njihovih domova. Kada su njihovi neprijatelji zarobili neke Jevreje, ostalima je bilo obavezno da ih otkupe. Kada su ih ranije proterali iz njihovih domova, poricali su neka od pravila Knjige jer su činili delo koje im je Allah Teâlâ zabranio; a kada su otkupljeni i spašeni iz ropstva, verovali su u neka od pravila Knjige jer su ispunjavali dužnost koju im je Allah Teâlâ učinio obaveznim. Obaveza (vâcib) plaćanja otkupa za oslobađanje zarobljenih vernika je dekret ustanovljen za nas muslimane. Hadžadž b. Ertat (r.a.h.) je preneo od Hakama (r.a.h.), koji je preneo od svog dede, da je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) dao da se napiše pismo između muhadžira i ensarija, u kojem je naredio da plate krvninu i otkup za svoje zarobljenike u skladu sa običajem i da se potrude da pomire muslimane.

Ebû Musa el-Eş'arî (r.a.h.) prenosi da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

“ **Nahrani (gladne), širi selame, poseti bolesne i oslobodi zarobljenike iz ropstva**“.[161]

(161. Pogledajte. Buhari, Cihad, 168).

Ova dva rivâjeta ukazuju na neophodnost oslobađanja zarobljenika iz zatočeništva. Prema rivâjetima Imrana ibn Husejna i Salame ibn Ekva (r.a.h.), Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je oslobodio mnogobošce koje je zarobio i tako oslobodio muslimanske zarobljenike. Sevri (r.a.h.) je preneo da je Bišr Ibn Galib (r.a.h.) rekao: Hz.Alijev (r.a.h.) sin Hz.Hasan (r.a.h.) je upitan: " **Ko treba da plati otkup koji treba da se plati neprijatelju za oslobađanje zarobljenika"?** On je odgovorio: "**Ljudi mesta za koje se bori treba da ga plate**".

Uzvišeni Allah kaže:

(قُلْ اِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ عِنْدَ اللّٰهِ خَالِصَةً مِنْ دُوْنِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿٩٤﴾)

94. Reci: "Ako je u Allaha Džennet osiguran samo za vas, a ne i za ostali svijet, onda vi smrt zaželite, ako istinu govorite".

Prenosi se da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) rekao:

(لَوْ أَنَّ الْيَهُودَ تَمَنَّوْا الْمَوْتَ، لَمَاتُوا، وَرَأَوْا مَقَاعِدَهُمْ مِنَ النَّارِ، وَلَوْ خَرَجَ الَّذِينَ يُبَاهِلُونَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لَرَجَعُوا لَا يَجِدُونَ مَالًا وَلا أَهْلًا)

"**Da su Jevreji sebi poželeli smrt, sigurno bi umrli i videli bi svoje prebivalište u paklu. Da su oni koji su psovali i prepirali se sa Allah-ovim Teâlâ Hz.Poslanikom (s.a.v.s.) otišli, sigurno bi se vratili i ne bi zatekli ni svoje porodice ni svoje bogatstvo**".[162]

(162. Ahmed b. Hanbel, Musned: 3/24).

Hz.Abdullah b. Abbas (r.a.h.) je rekao: "**Kad bi sebi poželeli smrt, ona bi im se sigurno ukazala te bi umrli** ".

Rečeno je da postoje dva načina da se poželi smrt. Jedan je, kako prenosi Hz.Abdulah Ibn Abbasa (r.a.h.); **Jevreji su izazvali svoje protivnike i rekli im da treba da se mole za smrt onoga ko laže sa obe strane**.

Ebû'l Âliya, Katade ve Rebi b. Enes su rekli: Kada su sledbenici Knjige rekli: " **Niko neće ući u Raj osim Jevreja i hrišćana**" i " **Mi smo Allah-ova deca i Njegovi voljene sluge**", rečeno im je: "**Onda poželite sebi smrt**". **Jer je za takve ljude smrt bolja od života na ovome svetu**. Zato ovaj ajet sadrži dva značenja: Jedna je da ih ućutkaju otkrivajući da su lažovi. Druga je da dokažu Hz.Muhammedovo (s.a.v.s.) poslanstvo. Naime: Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je, po naredbi Allaha Teâlâ, izazvao Hrišćane na prokletstvo i mubahele*, on (a.s.) je takođe izazvao Jevreje. Ako ne bi znali da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) istinit i da su oni lažovi, odmah bi sebi poželeli smrt, a hrišćani bi odmah pristali na prokletstvo i mubahele. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je unapred obavestio Jevreje i Hrišćane da će, ako to urade, doći na njih smrt i kazna.

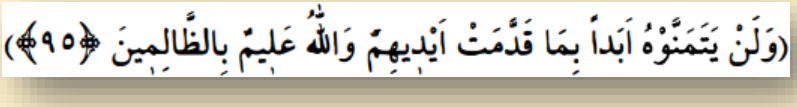
Ipak, čak i da su sebi poželjeli smrt i pristali na prokletstvo i mubahelu, i da smrt i kazna, o kojima je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) govorio, ne bi došle na njih, bili bi osporeni a dokazi bi bili neutemeljeni. To što su se suzdržali od izgovaranja reči želje za smrću, prokletstva i mubahelu, iako im je to lahko bilo izgovarati, dokazuje činjenica ta da; **su znali da je Hz.Muhammed-ovo (s.a.v.s.) poslanstvo stvarno, jer su čitali o njegovim karakteristikama i kvalitetima u svojim knjigama.**

(mubahele*- المباهلة - Dova za prokletstvo onoga ko je nepravedan i lažov tokom svađe kako bi ga Allah Teâlâ prokleo.

Autor: MUSTAFA FAYDA

Reč mubahala, koja u rečniku znači „proklinjati i proklinjati zajedno sa lažovom i ugnjetačem“, koristi se u Kur'anu u obliku iftiâl (ibtihâl) na jednom mestu (Al-i Imran 3/61). Ovaj se ajet naziva „ajet mubahala“ (ajet el-ibtihâl). Razlog za objavljivanje prvih osamdeset ajeta sure Al-i Imran, koja takođe uključuje ajet mubahala, predstavljen je kao razgovor koji je delegacija hrišćana iz Nedžrana vodila sa Hz.Poslanikom (s.a.v.s.). Hrišćani iz Nedžrana, koji su primili pismo Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) sa ponudom da pređu u islam ili plate džizju, poslali su delegaciju u Medinu 9. godine (631). Kada ih je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) pozvao u islam, vođa delegacije, Ebu Haris, je rekao: „**Mi smo postali muslimani pre vas**“. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je izjavio da se ne može smatrati da su prihvatili islam jer su jeli svinjetinu, obožavali krst i prihvatili Hz.Isaa (a.s.) kao Allah-ovog Teâlâ sina. Nakon toga, članovi delegacije su pitali ko je otac Isaa (a.s.). Prema izvorima, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije odmah odgovorio na ovo pitanje, i ubrzo nakon toga objavljeno je prvih osamdeset ajeta sure Ali Imran. Ovi ajeti pružaju informacije o hrišćanstvu, a stvaranje Hz.Adema (a.s.) bez majke i oca dato je kao primer dolaska Hz. Isaa (a.s.) na svet bez oca, a zatim je uključen ajet mubahala: “**A onima koji se s tobom budu o njemu raspravljali, pošto si već pravu istinu saznao, ti reci: "Hodite, pozvaćemo sinove naše i sinove vaše, i žene naše i žene vaše, a doći ćemo i mi, pa ćemo se usrdno pomoliti i Allahovo prokletstvo na one koji neistinu govore prizvati!**" (Al-i-Imran 3/61). Nakon objavljivanja ajeta mubahala, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je otišao kod delegacije Nedžrana sa Hz.Hasanom, Hz.Huseinom, Hz.Fatimom i Hz.Alijem (r.a.h.); pročitao je odgovarajuće ajete i pozvao ih na mubahalu. Nakon kratkih konsultacija, stanovnici Nedžrana nisu se usudili na mubahalu, razmatrajući mogućnost da je Hz.Muhammed Poslanik Allah-a Teâlâ. Sklopili su dogovor o uslovu plaćanja poreza džizje i vratili se u svoju zemlju.).

U stvari, Svemogući Allah je rekao:

(وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ اَبَداً بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيهِمْ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٩٥﴾)

95. A neće je nikada zaželjeti zbog onoga što čine! – A Allah dobro zna nevjernike.

U ovom ajetu postoji još jedan dokaz koji dokazuje stvarnost Hz.Muhamed-ovog (s.a.v.s.) poslanstva. To jest, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je unapred obavestio Jevreje da neće sebi poželeti smrt iako su im jezici zdravi a reč je lahka za izgovaranje. Ovo je slično sledećem: Hz.Muhammed (s.a.v.s.) im je rekao: “**Dokaz mog poslanstva je taj da niko od vas neće moći da dodirne svoju glavu, čak i ako su mu udovi zdravi. Ako neko od vas dodirne svoju glavu, onda ja nisam pravi poslanik** “.

Iako su im udovi i organi bili zdravi i da su svi oni bili žestoko neprijateljski nastrojeni prema njemu i veoma željni da poreknu njegovu tvrdnju, nisu mogli da dodirnu njihove glave. Dakle, to što je on (a.s.) Poslanik, poslat od Allaha Teâlâ, svaćeno je na dva načina:

1). Mudra osoba ne izaziva svoje neprijatelje tako što će reći "**Ne možete ništa da uradite**" za šta se zna da mogu.

2). Ono što im je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao bila je vest iz nevidljivog. Jer, nakon njegovog izazova, niko od njih nije sebi poželeo smrt. Tako se njegova vest iz nevidljivog obistinila. Ovo je slično onome što je rekao kada je izazivao svoje protivnike Kur'an-om te je tražio od njih da donesu ekvivalent sure iz Kurana, ali kada je rekao da to nikada neće moći da urade:

فَإِن لَّمۡ تَفۡعَلُواْ وَلَن تَفۡعَلُواْ فَٱتَّقُواْ ٱلنَّارَ ٱلَّتِي وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلۡحِجَارَةُۖ أُعِدَّتۡ لِلۡكَٰفِرِينَ

24. Pa ako ne učinite, a nećete učiniti, onda se čuvajte vatre za nevjernike pripremljene, čije će gorivo biti ljudi i kamenje.

Neko bi mogao da prigovori: " **Da, nisu želeli smrt. Čak i da jesu, to bi bilo nešto tajno, van znanja ljudi. Možda bi im Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao**: '**Niste želeli smrt**'".

Kao odgovor vlasniku ovog prigovora, može se reći sledeće: Ovaj vaš prigovor je nevažeći iz dva aspekta:

1). Kod Arapa postoji određeni oblik želje. To jest, osoba koja iznosi želju kaže:

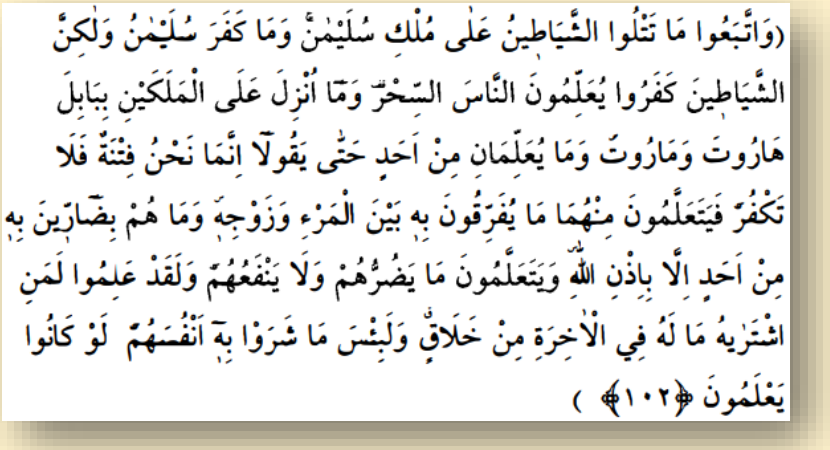
(لَيْتَ اللهُ غَفَرَ لِي) " **Voleo bih da mi Allah Teâlâ oprosti** ". Ili (لَيْتَ زَيْدٌ قَدِمَ) " **Voleo bih da Zejd dođe** ". Ovi i slični izrazi su rečenice želje. Prilikom saopštavanja vesti, primanja vesti, uzvika i sličnih izraza, ne uzima se u obzir srž misli i verovanja govornika, niti se uzimaju u obzir srce i verovanja osobe koja koristi izraze želje. U izazovima poput " **Da li treba da umre onaj koji laže**"**?**, arapski izraz se takođe uzima u obzir te se korišćeni izraz prihvata kao želja.

2). Iako svi znaju da nije teško nikome da poželi sebi smrt u srcu u vreme kada znaju da je njegovo poslanstvo istinito, ali ga klevetaju i ne veruju mu zbog svoje arogancije, verovatno je nemoguće da Hz.Poslanik (s.a.v.s.) izazove svoje protivnike samo tražeći od njih da sebi požele smrt u srcu. Zato, takav izazov ne ukazuje ni na istinitost ni na lažnost izjave.

Osoba koja je na ovaj način izazvana može reći: " **Poželeo sam sebi smrt u svom srcu**". Njegov protivnik ne može pronaći priliku da dokaže da laže. Da je želja u ajetu koji pominje izazivanje protivnika da požele sebi smrt bila namenjena želji u srcu, a ne jezikom, protivnici bi rekli: " **Poželeli smo sebi smrt u našem srcu** ". Kada bi to rekli, bili bi ravnopravni sa Hz.Poslanikom (s.a.v.s.). Iz tog razloga, ovo više ne bi bio dokaz lažljivosti protivnika ili stvarnosti Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) poslanstva. Pošto to nisu rekli - da jesu, to bi nam bilo preneto, baš kao što nam je prenet njihov argument protiv Kur'ana - razume se da je želja za smrću osporena verbalno, a ne srcem.

Odredba i vladavina sihra i sihirbaze (čarobnjaka)

Uzvišeni Allah kaže:

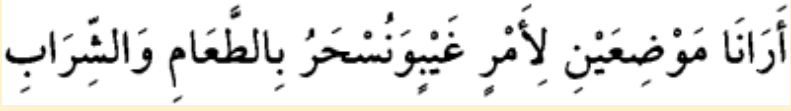

(وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَى مُلْكِ سُلَيْمٰنَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمٰنُ وَلٰكِنَّ
الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ
هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتّٰى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا
تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ
مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللّٰهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ
اشْتَرٰيهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا
يَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾)

102. i povode se za onim što su šejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali. A Sulejman nije bio nevjernik – šejtani su nevjernici: učili su ljude vradžbini i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Harutu i Marutu, u Babilonu. A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: "Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!" I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti, ali nisu mogli time nikome bez Allahove volje nauditi. Učili su ono što će im nauditi i od čega nikakve koristi neće imati iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onome svijetu imati. A doista je jadno ono za što su se prodali, kada bi samo znali!

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Pre svega, treba da govorimo o sihru, čija je priroda skrivena od većine učenjaka, a kamoli od običnih ljudi. Nakon što se dotaknemo njene prirode, razgovarat ćemo o odredbi o sihiru u okviru značenja i odluka gornjeg ajeta.

Kažemo: Prema onome što lingvisti kažu, reč sihr se u rečniku koristi za nešto čiji je uzrok neopipljiv, nevidljiv i skriven. Kada je samoglasnik harfa sin superiorni, reč “sehr“ znači “hrana“. Jer je hrana skrivena nakon što se unese u telo i put kojim ide (posle usta) ne može se videti niti dodirnuti.

U tom kontekstu, pesnik Lebid je rekao:

أَرَانَا مَوْضِعَيْنِ لِأَمْرِ غَيْبٍ وَنُسْحَرُ بِالطَّعَامِ وَالشَّرَابِ

Po zapovesti nevidljivog, pokazao nam je dva mesta.

U to vreme smo bili hranjeni i napojeni.

Rečeno je da ova pesma ima dva značenja. Jedno je značenje koje smo gore preveli. Drugo je; prevareni smo i prevareni kao neko ko je bio začaran. Koje god da se prihvati, oba imaju značenje tajne.

U istom kontekstu, drugi pesnik je rekao:

تُوفيَ رسولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم بينَ سَحْري ونَحْري

"**Resûllullah (s.a.v.s.) je preminuo između mojih pluća i mog vrata (u mom krilu)** ".[164]

(164. Buhari, Humus, 4).

قَالُوٓاْ إِنَّمَآ أَنتَ مِنَ ٱلۡمُسَحَّرِينَ

153. rekoše oni: "Ti si samo opčinjen; (eš-Šuara 26/153).

Reč "musahhar" koja se koristi u ovom ajetu zapravo znači stvorenje koje jede i pije. Sledeći ajet takođe ukazuje da reč ovde ima ovo značenje:

مَآ أَنتَ إِلَّا بَشَرٞ مِّثۡلُنَا فَأۡتِ بِـَٔايَةٍ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ

154. ti si čovjek, kao i mi; zato nam donesi jedno čudo ako je istina to što govoriš!" (eš-Šuara 26/154).

Sledeći ajet takođe ima isto značenje:

وَقَالُواْ مَالِ هَٰذَا ٱلرَّسُولِ يَأۡكُلُ ٱلطَّعَامَ وَيَمۡشِي فِي ٱلۡأَسۡوَاقِ لَوۡلَآ أُنزِلَ إِلَيۡهِ مَلَكٞ فَيَكُونَ مَعَهُۥ نَذِيرًا

7. I oni govore: "Šta je ovom 'poslaniku', on hranu uzima i po trgovima hoda; trebalo je da mu se pošalje jedan melek da zajedno sa njim opominje, (Furkan, 25/7).

Takođe je moguće da reč "Musahar" (eš-Šuara, 26/153) znači pluća. Ova reč se koristi na takvim mestima. Zato što su ova naša tela slaba, nežna i osetljiva. Međutim, ovaj organ omogućava telu da stoji. Osoba ove prirode je slaba i potrebita. Ovo je rečničko značenje reči "sihra". Međutim, kasnije se ova reč počela koristiti u smislu neke vrste obmane i trika čiji je uzrok skriven, što ljude vodi ka nerealnim snovima. Kada se reč "sihr" koristi jasno, bez ikakve rezerve, počinilac se kudi. Međutim, kada se koristi u kontekstu hvale vrednih dela, koristi se sa rezervom.

U stvari, u jednom rivâjetu se navodi sledeće:

(إِنَّ مِنَ الْبَيَانِ لَسِحْرًا)

"**U nekim razgovorima sigurno ima sihra**".[168]

(168. Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr: 10/83).

Abdulbaki prenosi da je Muhammed b. Zubeyr rekao: Zibrikan ibn Bedir, Amr ibn Ehtem i Kays ibn Asim su došli Resûllullahu (s.a.v.s.).

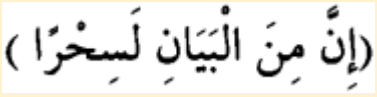
Resûllullah (s.a.v.s.) reče Amru: "**Pričaj mi o Zibrikanu**".

Amr je objasnio: "**U njegovom se medžlisu njemu pokoravaju. Njegove ideje su ispravne, a rečitost mu je snažna. On stoji iza sebe i štiti one koji ga slušaju**".

Na Amrovo objašnjenje, Zibrikan je rekao: "**Kunem se Allah-om Teâlâ, i on zna da sam ja bolji od njega**".

Ovog puta Amr je nastavio svoje reči ovako: "**Zibrikanu nedostaje morala. On je škrt čovek. Njegov otac je budala, a njegov ujak je lošeg karaktera. O Allah-ov Teâlâ Hz.Poslaniče! Govorio sam istinu u obe svoje izjave. Prvo, on me je zadovoljio i rekao sam najbolje od onoga što sam znao o njemu. Zatim, on me je naljutio i rekao sam najgore od onoga što sam znao o njemu**“.

Tada je Resûllullah rekao:

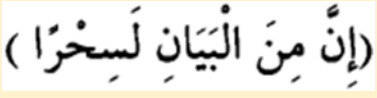

"**U nekim razgovorima sigurno ima sihra**".[169]

(169. Hakim, Mustedrek: 3/710).

Ibrahim el-Harrani prenosi da je Abdullah b. Umar rekao:

Došla su dvojica muškaraca. Jedan od njih je održao govor. Ljudima se njegov govor jako svidio. Nakon toga, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

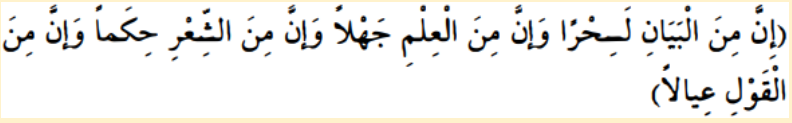

"**U nekim razgovorima sigurno ima sihra**".[170]

(170. Muvetta: 2/164).

Muhammed b. Bekr prenosi da je Burejda rekao:

Čuo sam Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) kako govori:

"**Sigurno postoji sihr u nekom govoru. Postoji neznanje u nekom znanju. Postoji mudrost u nekim pesmama. Postoji slabost u nekim rečima**“.[171]

(171. Celaleddin es-Suyuti, Camiu'l-Ahadis: 9/297).

Sasaa b. Savhan je rekao: " U ovom hadisu, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je to rekao veoma prikladno i ispravno. Rekao je: "**Svakako, u nekim govorima ima sihra**“. Na primer, čovek koji je nekome naneo nepravdu, lepo se brani i očara svoje slušaoce i time oduzima prava drugima. Rekao je: " **U nekom znanju ima neznanja**“. Ako osoba koja je upućena u nekoj oblasti pokuša da govori o oblasti koju ne poznaje, postaje jasno da je u toj oblasti neznalica.

Rekao je: " **U nekim pesmama ima mudrosti** “. Primeri za ovo se mogu dati kao poslovice, propoved i saveti iz kojih ljudi crpe savete. Što se tiče izjave " **U nekim govorima ima rasipništva**“, može se dati sledeći primer: Ako pokušate da kažete svoje reči i izjave ravnodušnoj osobi koja ne želi da sluša, u ovom slučaju, te reči i izjave će biti uzaludne; govorili ste uzalud “.

Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je neke govore opisao kao sihr. Zato što je osoba koja je održala govor ili prenela prethodno skrivenu istinu svojim lepim govorom i jasno objasnila i razjasnila, što je dozvoljeni sihr, a Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije prigovorio Amru ibn Ehtemovom govoru o Zibrikanu ibn Badru te se nije naljutio na njega. Prenosi se da je čovek održao elokventan govor u prisustvu Umera ibn Abdulaziza, a Umar je rekao: "**Kunem se Allah-om Teâlâ da je ovo dozvoljeni sihr** ".

Ili, svojim govorom, prikazuje lažno kao da je stvarno i obmanjuje svoje slušaoce otmenim rečima. Dakle, kada se reč sihir koristi direktno, ona označava lažne stvari koje nemaju stvarnost i stavljene su u varljivo lepu masku.

U stvari, Uzvišeni Allah je po ovom pitanju rekao:

قَالَ أَلْقُوا۟ ۖ فَلَمَّآ أَلْقَوْا۟ سَحَرُوٓا۟ أَعْيُنَ ٱلنَّاسِ وَٱسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَآءُو بِسِحْرٍ عَظِيمٍ

116. "Bacite vi" – reče on. I kad oni baciše, oči ljudima začaraše i jako ih prestrašiše, i vradžbinu veliku priredišе. (el-A'râf, 7/116).

Čineći da nešto nestvarno izgleda stvarno, faraonovi čarobnjaci (sihirbazi) su izneli percepciju u glavama gledalaca da se njihovi konopci i štapovi kreću poput zmija. Relevantni ajet razjašnjava ovu situaciju na sledeći način:

قَالَ بَلْ أَلْقُوا۟ ۖ فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِن سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ

66. "Bacite vi!" – reče on – i odjednom mu se pričini da se konopi njihovi i štapovi njihovi, zbog vradžbine njihove, kreću, (Tâ - Hâ 20/66).

Svemogući Allah otkriva da ono što publika misli da puzi zapravo nije puzanje, već iluzija.

Prema rivâjetu, štapovi koje su mađioničari izneli nisu bili ništa više od izdubljenih štapova napunjenih živom, a njihove tetive su bile napravljene od kožnih creva napunjenih živom. Takođe su iskopali tunele ispod mesta gde su ostavljali svoje štapove i tetive za prikazivanje, prekrivali ih staklom, a zatim palili vatru u staklenim tunelima. Kada se živa unutar štapova napunjenih živom i kožnih creva koja podsećaju na konopce, a koja su ostavljali na vrhu tunela gde je gorela vatra, počela zagrevati, štapovi i tetive su počeli da se pomeraju i puze poput zmija. Jer živa je metal koji leti kada se zagreje. Nakon toga, Svemogući Allah je proglasio da ono što su mađioničari (sihirbazi) uradili nije stvarno već obmana.

Arapi neki nakit prekriven zlatnom ili srebrnom pozlatom nazivaju (مَشْهُور) "**meşhur** - **poznatim, slavnim**", što znači "začaranim", a oni koji vide ovaj nakit nazivaju se "**začarani**", što znači (مَسْحُورٌ بِهِ عَيْنُهُ) - "**njihove su oči očarane njime**".

Govor koji razume istinu i objašnjava je smatra se dozvoljenim sihrom. Međutim, govor koji ima za cilj da obmane, prevari ili predstavi laž kao istinu smatra se osuđenim sihrom.

Neko bi mogao da prigovori: " Pošto je predmet sihr obmanjivanje putem ulepšavanja i prikrivanja istine, kako se nešto što otkriva istinu i čini je jasnom može nazvati sihrom? Međutim, osoba koja to radi nema cilj da sakrije istinu, već da otkrije skrivenu istinu. Ono što otkriva nije ništa drugo do istina".

Odgovor na ovaj prigovor može se dati na sledeći način: Otkrivanje skrivene istine se u ovom pogledu naziva sihrom: Reči osobe koja želi da objasni nešto koristeći objašnjavajuće i neprijatne izraze, čak i ako je to u svrhu objašnjavanja istine, ne prihvataju se kao dobre i ne slušaju se. Međutim, reči osobe koja objašnjava nešto koristeći slatke i prihvatljive izraze koji ne sadrže ružne reči i nisu iskvareni, slušaju se. Ovi njegovi prikladni izrazi i lepa objašnjenja se slušaju i prihvataju više nego li reči osobe čiji je nivo inteligencije nizak i koja ne može da iznese lepu izjavu. Baš kao što sihirbaz (čarobnjak) može da privuče srca onih koji ga slušaju ili gledaju tako što će učiniti da laž izgleda drugačije nego li jeste, osoba koja lepo govori takođe može da privuče srca svojih slušalaca na svoju stranu. Upravo, iz tog razloga, izražavanje i lep govor se nazivaju sihrom. U suprotnom, o, prigovaraču, ovo nije sihr u smislu koji ti misliš. Takođe je moguće reći sledeće po ovom pitanju: Izražavanje i govor se nazivaju sihrom. Jer, osoba koja može lepo i efektno da govori može učiniti da lepa stvar izgleda ružno, a ružna stvar da izgleda lepa. Kao što se sihirbazovo ulepšavanje i prikazivanje nečega drugačijeg od onoga što jeste naziva sihrom, tako se naziva i lep govor. Ebû Bekir el-Cessâs (r.a.h.) je rekao: Lep i efikasan govor se naziva "sihrom“ ne u bukvalnom, već u figurativnom smislu. Stvarnost je ono čije kvalitete opisujete. Iz tog razloga, kada se reč sihr koristi direktno, ona se odnosi na stvari koje se prikazuju na drugačiji način nego što jesu, sa ciljem da se obmane adresati ili publika, zbune njihovi umovi i da se stvari koje nemaju stvarnost i stabilnost učine da postoje. Budući da smo objasnili reč "sihr" i njeno značenje kada se koristi jednostavno ili registrovano, sada treba da govorimo o njenom značenju, definiciji, različitim vrstama, ciljevima onih koji se bave sihrom i ciljevima onih koji tvrde da rade sihr. Želeći uspeh od Allaha Teâlâ, kažemo da sihr ima razne aspekte:

[Definicija sihra, njene vrste, ciljevi i zadaci sihirbaza (čarobnjaci)]

A - Sihr naroda Vavilona, o kojima Svemogući Allah govori u ovom ajetu:

وَٱتَّبَعُواْ مَا تَتْلُواْ ٱلشَّيَٰطِينُ عَلَىٰ مُلْكِ سُلَيْمَٰنَ ۖ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَٰنُ وَلَٰكِنَّ ٱلشَّيَٰطِينَ كَفَرُواْ يُعَلِّمُونَ ٱلنَّاسَ ٱلسِّحْرَ وَمَآ أُنزِلَ عَلَى ٱلْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَٰرُوتَ وَمَٰرُوتَ ۚ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّىٰ يَقُولَآ إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ ۖ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِۦ بَيْنَ ٱلْمَرْءِ وَزَوْجِهِۦ ۚ وَمَا هُم بِضَآرِّينَ بِهِۦ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۚ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ ۚ وَلَقَدْ عَلِمُواْ لَمَنِ ٱشْتَرَىٰهُ مَا لَهُۥ فِي ٱلْأَخِرَةِ مِنْ خَلَٰقٍ ۚ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْاْ بِهِۦٓ أَنفُسَهُمْ ۚ لَوْ كَانُواْ يَعْلَمُونَ

102. i povode se za onim što su šejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali. A Sulejman nije bio nevjernik – šejtani su nevjernici: učili su ljude vradžbini i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Harutu i Marutu, u Babilonu. A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: "Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!" I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti, ali nisu mogli time nikome bez Allahove volje nauditi. Učili su ono što će im nauditi i od čega nikakve koristi neće imati iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onome svijetu imati. A doista je jadno ono za što su se prodali, kada bi samo znali!)el-Bekare 2/102).

Vavilonci su bili Sabejci, obožavali su sedam planeta, nazivali ih bogovima i verovali da su one uzrok događaja u univerzumu. Bili su muatila, to jest, ljudi koji nisu prihvatali postojanje Allah-ovih Teâlâ atributa. Nisu prihvatali postojanje istinskog Stvoritelja koji je stvorio planete i druga nebeska tela u univerzumu ni iz čega. Uzvišeni Allah im je poslao Hz.Ibrahima (mir nad njim). Hz.Ibrahim (a.s.) ih je pozvao da veruju u Allaha Teâlâ. Raspravljao se sa njima iznoseći argumente koji su ih zbunjivali. Suočio ih je sa argumentima kojima nisu mogli odoleti.

Zatim su ga bacili u vatru. Ali Uzvišeni Allah je tu vatru učinio hladom i bezbednom za Hz.Ibrahima (a.s.). Zatim mu je naredio da se preseli u Damask.

Ljudi iz Vavilona, Iraka, Damaska, Egipta i Vizantije su uvek govorili i verovali u ovo sve do vremena Baevaraspe, koga su Arapi zvali "Dahak".

Jedan od nacionalnih heroja Irana, Feridun iz Denbavenda, izazvao je haos u zemlji Dahak i naveo one koji su mu se pokoravali na pobunu i ustanak. O tome postoji duga priča. Konačno, Feridun je okončao svoju vladavinu i zarobio ga. Oni koji nemaju dovoljno znanja o ovoj temi veruju da je Feridun zatvorio Baevaraspu u visokoj planini u Denbavendu, da tamo živi u lancima, da ide kod vračara i od njega dobija časove sihra, da će posle nekog vremena izaći odatle i vladati zemljom, da je on Antihrist o kome nas je Hz.Poslanik (mir nad njim) obavestio i upozorio nas na njega. Mislim da je ovo verovanje prešlo na neznalice među nama od zoroastrijanaca.

Kao rezultat toga, vavilonska oblast je postala domovina Perzijanaca, a neki perzijski vladari su ponekad odlazili u Vavilon i činili ga svojim domom. Ali, oni nisu bili idolopoklonici, naprotiv, bili su monoteisti koji su verovali u Allaha Teâlâ. Međutim, oni su takođe ukazivali veliko poštovanje prema vodi, vatri, zemlji i vazduhu, što se naziva "anasır-ı erbaa".[175]Jer su to stvari koje su korisne za stvorena bića i uz njih je moguć nastavak života. Među njima se zoroastrizam pojavio tek u vreme Geštasiba. Zoroastrizam je počeo da se širi kada ga je Zoroaster pozvao i on je prihvatio poziv uz određene uslove koje bi ovde trebalo mnogo vremena da se objasne.

(175. Anasır-ı erbaa; su četiri člana koja se smatraju principima prirodnih bića u starogrčkoj, srednjovekovnoj islamskoj i hrišćanskoj filozofiji. Videti DİA, 3/149-151, članak „Anasır-ı erbaa").

Ono što ovde želimo da objasnimo jeste situacija sa vavilonskim sihirbazima. Kada su Perzijanci preuzeli kontrolu nad ovim regionom, sproveli su politiku ubijanja i uništavanja sihirbaza. Ovu politiku su nastavili i pre i posle pojave zoroastrizma među njima, sve do kraja njihove vladavine.

Pre nego što su se ovde pojavili Perzijanci, znanje vavilonskog naroda sastojalo se od trikova, talismana i stvari vezanih za zakone zvezda. Obožavao je idole koje je pravio svojim rukama i nazivao ih sedam planeta. Pravili su statue unutar kojih su postavljali svakog od svojih idola. Pokušavali su da se približe svojim idolima izvodeći određene rituale u skladu sa svojim verovanjima za dobar ili loš posao koji je pogodan bio za planetu od koje bi nešto tražili.

Na primer, kada neko želi nešto korisno i dobro prema svom verovanju, pali dim prema planetarnim pojavama, priprema amajliju, pravi čvor i duva na čvor koji je napravio.Oni koji su želeli stvari poput zla, rata, smrti i uništenja izvodili bi rituale pogodne za planetu Zuhal prema svom verovanju. Oni koji su želeli stvari poput munje, vatre i epidemija žrtvovali bi neke životinje i izvodili rituale pogodne za planetu Mars prema svom verovanju. Sve ove hamajlije i talismani su bili napisani na jeziku Nabti. To je uključivalo izraze koji su slavili i blagosiljali dotične planete. Zato su verovali da su im stvari koje žele da postignu, poput dobrote, zla, ljubavi, naklonosti, ljutnje i neprijateljstva, date od strane ovih planeta. Vavilonci su verovali da nakon što izvrše neophodne rituale za dotične planete, mogu da čine drugima bilo koje dobro ili zlo koje žele, a da ih čak i ne dodirnu.

Neki su obični ljudi verovali da se na ovaj način osoba može pretvoriti u magarca ili psa, a zatim vratiti u svoje prvobitno stanje, da se može leteti na stvarima poput oblaka, metli i krčaga za vodu, i da se može putovati iz Iraka u Indiju ili bilo koju drugu željenu zemlju, a zatim se vratiti na početnu tačku iste noći. Vavilonci su uglavnom imali ovo verovanje jer su obožavali planete i verovali da treba činiti stvari koje bi pokazale poštovanje i strahopoštovanje prema planetama.

U međuvremenu, sihirbazi su takođe varali ljude raznim obmanama i trikovima. Njihov je cilj bio da navedu ljude da poveruju da niko ne može imati koristi od planeta i da ne može postići ono što želi, osim ako narod ne prihvati i ne potvrdi istinitost njihovih reči. Vladari se nisu protivili ovim postupcima sihirbaza. Naprotiv, sihirbaze su imali visok položaj i ugled u očima vladara. Jer su bili vredni, poštovani i prestižni u srcima ljudi. Štaviše, vladari tog vremena su takođe verovali u tvrdnje koje su sihirbazi iznosili o planetama.

Ovo verovanje se nastavilo do kraja vladavine tih vladara. Kao što je poznato, za vreme faraona, ljudi su se međusobno takmičili u znanju, sihru, lukavstvu i neobičnim stvarima. Iz tog razloga, Hz.Musa (a.s.) im je poslat kao Poslanik sa svojim štapom i nekim drugim čudima. Sihirbazi su znali da ova čuda nemaju nikakve veze sa sihirom i da niko osim Allaha Teâlâ nema tu moć da ih izvodi. Kada se vladavina ovih vladara završila i vladari koji su verovali u jedinstvo Allaha Teâlâ došli na vlast posle njih, počeli su da hvataju i ubijaju te sihirbaze. Na taj su način pokušavali da steknu Allah-ovo Teâlâ odobrenje i budu blizu Njega Teâlâ.

Kao što su to radili sihirbazi u našem vremenu, tako su i sihirbazi iz doba Babilona okupljali ljude iz običnog naroda, neuke, žene, neiskusne mladiće i one koji nisu bili pouzdani, i od njih su tražili da prihvate i potvrde ono što su oni govorili. U stvari, oni koji su to potvrđivali ulazili su u neverstvo na nekoliko načina:

1. Tvrdnja da je neophodno poštovati planete i nazivati ih “bogovima“ prihvaćena je kao istinita.

2- Tvrdnja da planete imaju moć da koriste ili štete ljudima prihvaćena je kao istinita.

3 - Verovalo se da čarobnjaci (sihirbazi) mogu da čine čuda poput Hz.Pejgambera (a.s.)..

Iz gore navedenih razloga, Svemogući Allah je poslao dva meleka kod njih. Ovi meleki (anđeli) su ljudima govorili istinu o tvrdnjama čarobnjaka i da su njihove izjave lažne. Otkrivali su istinu o stvarima koje su pokušavali da učine da izgledaju drugačije nego li jesu. Objašnjavali su značenje svojih talismana i hamajlija te ih obaveštavali da su politeisti te da su u kufru. Obaveštavali su ljude o obmanjujućim načinima koje su koristili da bi stvari izgledale drugačije nego li jesu, te ih upozoravali da ne prihvataju takve stvari i da ne postupaju po njima, govoreći:

وَٱتَّبَعُواْ مَا تَتۡلُواْ ٱلشَّيَٰطِينُ عَلَىٰ مُلۡكِ سُلَيۡمَٰنَۖ وَمَا كَفَرَ سُلَيۡمَٰنُ وَلَٰكِنَّ ٱلشَّيَٰطِينَ كَفَرُواْ يُعَلِّمُونَ ٱلنَّاسَ ٱلسِّحۡرَ وَمَآ أُنزِلَ عَلَى ٱلۡمَلَكَيۡنِ بِبَابِلَ هَٰرُوتَ وَمَٰرُوتَۚ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنۡ أَحَدٍ حَتَّىٰ يَقُولَآ إِنَّمَا نَحۡنُ فِتۡنَةٞ فَلَا تَكۡفُرۡۖ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنۡهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِۦ بَيۡنَ ٱلۡمَرۡءِ وَزَوۡجِهِۦۚ وَمَا هُم بِضَآرِّينَ بِهِۦ مِنۡ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذۡنِ ٱللَّهِۚ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡۚ وَلَقَدۡ عَلِمُواْ لَمَنِ ٱشۡتَرَىٰهُ مَا لَهُۥ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنۡ خَلَٰقٖۚ وَلَبِئۡسَ مَا شَرَوۡاْ بِهِۦٓ أَنفُسَهُمۡۚ لَوۡ كَانُواْ يَعۡلَمُونَ

102. i povode se za onim što su šejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali. A Sulejman nije bio nevjernik – šejtani su nevjernici: učili su ljude vradžbini i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Harutu i Marutu, u Babilonu. A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: "Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!" I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti, ali nisu mogli time nikome bez Allahove volje nauditi. Učili su ono što će im nauditi i od čega nikakve koristi neće imati iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onome svijetu imati. A doista je jadno ono za što su se prodali, kada bi samo znali! (el-Bekare 2/102).

To je suština vavilonske magije. Pored ovoga, koristili su i druge vrste sihra i trikova - koje ćemo kasnije objasniti - i na taj način su ljudima neke stvari prikazivali drugačije nego što su zaista bile. Govorili su da te stvari nisu uradili oni već planete, kako ih ljudi ne bi istraživali i da bi im se predali.

Većina vrsta sihra (magija) se sastoji od mašte te uzrokuje da stvari izgledaju drugačije nego li zapravo jesu.

B - Jedna od ovih vrsta sihra je magija koja je poznata javnosti, uobičajena je i vidljiva.

C- Postoji i vrsta sihra koja se ne može dodirnuti, ali se ne vidi okom, koja je skrivena, čije pravo značenje i unutrašnje značenje nisu poznati onima koji su upoznati sa njom. Jer, svaka nauka ima skrivenu, očiglednu, otvorenu i prikrivenu stranu. Svaka inteligentna osoba koja vidi i čuje jasnu i očiglednu stranu to zna. Skrivena i prikrivena strana je poznata samo onima koji su istraživali, stekli znanje i praktikovali je. Primer za to može se dati na sledeći način: Osoba koja putuje brodom po reci misli da se obala, zajedno sa palmama i zgradama na njoj kreće sa njom. Osoba koja posmatra nebo noću kada vetar duva sa severa misli da se mesec kreće ka jugu sa oblacima. Kada se vrh sa obojenim znakom na njemu brzo okreće, taj znak u obliku tačke ili krtice pojavljuje se kao krug koji okružuje vrh. Slične se stvari mogu videti u mlinskom kamenu koji se brzo okreće.

Kada se drveni štap sa žarom vatre na kraju brzo okreće u vazduhu, drveni štap stvara sliku vatrenog prstena u vazduhu. Grožđe ubačeno u čašu punu vode izgleda kao veličina šljive ili breskve. Deo tela malog čoveka koji je pod vodom do pasa deluje veliko. Pare koje se uzdižu sa zemlje i izlazeće sunce ujutru čine da olovo izgleda veoma veliko. Ali kada se para uzdigne od njega, oku deluje malo. Štap ubačen u vodu deluje slomljeno ili savijeno. Kada približite prsten oku, izgleda kao da je veličine narukvice. Može se navesti mnogo drugih sličnih primera o izgledu predmeta drugačije nego li jesu, većina ljudi ih poznaje.

D- Postoji i vrsta sihra koja se ne može držati rukom i videti okom, ali je poznata onima koji imaju znanje i razmišljali su o njoj. Kao primer može se navesti mađioničarsko uže. Ovo uže se ponekad pojavljuje u crvenoj, ponekad u žutoj, a ponekad u crnoj boji. Jedan od najboljih načina da se to uradi jeste da se stvari učine drugačijim nego li jesu, kao što to rade mađioničari oka, i da se ljudi navedu na razne iluzije. Na primer, on seče vrapca u ruci pred vašim očima. Zatim ga seče i pokazuje vam da vrabac koga seče i odvaja mu glavu od tela leti. To radi spretnošću ruku. U stvari, vrabac koji je posečen i kome je glava otkinuta nije isto što i vrabac koji leti. Da budem iskren, taj mađioničar je imao dva vrapca sa sobom. Dok je sekao jednog, sakrio je i prikrio drugog. Kasnije, kada je naterao drugog da leti, sakrio je i prikrio vrabca kojeg je posekao. Mađioničar pokazuje da je posekao čoveka i progutao mač koji je bio sa njim. Ali istina uopšte nije onakva kakvu nam pokazuje.

Jedan od primera onoga što mađioničari rade je ovaj: Dva konjanika napravljena od bronze ili drugih metala, bore se jedan protiv drugog, a zatim jedan od njih ubija drugog koristeći trikove pripremljene za tu svrhu.

Evo jednog primera: bronzana statua konjanika na konju sa trubom u ruci. Iako mu se niko ne približava niti ga dodiruje, ova statua trubi u trubu svakog sata.

Sledeći događaj koji ćemo ispričati takođe se može uvrstiti među primere: Kelbi razume: Jedan od vojnika u vojsci otišao je u oblast Damaska u lov. Imao je svog slugu i psa sa sobom. Video je lisicu. Pustio je psa na nju da je uhvati. Lisica je ušla u rupu u podnožju brda. Pas je ušao u istu rupu za njom. Međutim, iako je prošlo mnogo vremena, pas nije izašao iz rupe. Nakon toga, naredio je sluzi da uđe. Sluga je ušao kroz rupu. Njegov gospodar, vojnik, čekao je da izađe. Ali ni on nije izašao.

Dok se spremao da uđe, došao je jedan čovek. Vojnik mu je rekao da su lisica, pas i rob ušli, ali se nisu vratili posle dugog vremena, i da se i on sprema da uđe. Čovek ga je uzeo za ruku i obojica su ušli zajedno. Hodali su tajnim prolazom. Zatim su došli do kuće koja je osvetljena bila iz rupe. Do kuće se silazilo dvema stepenicima. Čovek je zaustavio vojnika na vrhu prve stepenice. Konačno, kuća se nakratko osvetlila. Onda mu je rekao: "Pogledaj, vidi." On je pogledao. I šta je video?! Tamo su bila mrtva tela psa, lisice i sluge. Na čelu kuće bio je čovek u gvozdenom oklopu sa mačem u ruci. Čovek je rekao vojniku:

- Slušaj. Čak i da hiljadu ljudi dođe ovde dok je ovaj čovek ovde, on bi ih sve pobio, zar ne?

- Kako to?!

- Izgrađena je i projektovana tako da kada neko uđe u ovu kuću i stavi nogu na drugu stepenicu, onaj čovek koji stoji na vrhu dođe i ubije ga mačem u ruci. Da se nisi usudio da kročiš na drugu stepenicu!

- Dakle, koje je rešenje da se ovo reši?

- Moraš da iskopiš tunel koji će ti omogućiti da priđeš čoveku otpozadi. Kada iskopaš tunel i dođeš do njega otpozadi, on neće moći da se pomeri.

Po savetu tog čoveka, angažovao je vojnike, radnike i zanatlije. Ljudi koje je angažovao počeli su da kopaju sa zadnje strane brda i otvorili tunel. Ušli su unutra i prišli čoveku u gvozdenom oklopu i sa mačem otpozadi. Čovek se uopšte nije pomerao. Ali tamo su naišli na još jedno iznenađenje. Videli su statuu naoružanog čoveka napravljenu od bronze ili drugog metala. Iščupao je statuu mačem koji mu je ovaj čovek dao i bacio je. Video je još jedna vrata u toj kući. Otvorio je vrata. Tamo je video grobove nekih vladara. Njihova tela su ležala na klupama. Postoji mnogo ovakvih primera.

Ove su priče bile najlepši i najtajniji primeri otvaranja vrata mašte ljudima. Ali ono što smo prethodno ispričali bili su primeri očigledne vrste sihra. Sihr koju su faraonovi mađioničari izvodili štapovima napunjenim živom i kožnim crevima može se navesti kao primer ove vrste sihra.

Čuli smo od ljudi koji su upoznati sa magijom i trikovima koje su Vavilonci koristili u prošlosti. Neke od njih smo videli i u knjigama koje su nedavno prevedene sa naptičkog na arapski jezik. Jedna od ovih knjiga opisuje magiju Vavilonaca, vrste i oblike te sihra. Sve se to zasniva na principima prinošenja žrtava planetama, iskazivanja poštovanja i strahopoštovanja prema njima, kao što smo objasnili, i sujeverjima koja nisu vredna razumevanja i koja nisu od nikakve koristi.

F - Mađioničari tvrde da razgovaraju sa džinovima i đavolima, da ih savladavaju hamajlijama i talismanima i da dobijaju ono što žele preko džina i šejtana koje su pripremili tako što su se sa njima dogovorili da nešto unapred urade. U doba neznanja, arapski vračari su svoj posao obavljali na ovaj način. Haladž-i Mensur je takođe izvodio većinu čudesnih dela koja je prikazivao preko džina i šejtana sa kojima je imao dogovore. Kada bi ova knjiga mogla da ispriča sve ovo, definitivno bih ispričao stvari koje bi otkrile unutrašnje lice "čuda" koje su Haladž i njemu slični predstavili.

Šteta koju oni koji se bave hamajlijama i talismanima nanose ljudima i zlo koje im nanose nisu beznačajni. Jer, kada dođu kod ljudi, tvrde da su džinove vezali za sebe hamajlijama na kojima su napisana imena Allaha Teâlâ. Kao da na taj način mogu ispuniti želje koga god žele i mogu učiniti da se njihovi džinovi pojave pred kim god žele. Ljudi su obmanuti onim što govore i potvrđuju ih. Jer tvrde da zahvaljujući hamajlijama na kojima su napisana imena Allaha Teâlâ, džinovi im se pokoravaju baš kao što su se pokoravali Hz.Sulejmanu (a.s.), sinu Hz.Davudu, i da ih obaveštavaju o lokaciji izgubljenih, skrivenih i ukradenih stvari.

Uprkos svu svoj veličini i herojstvu, sposobnosti da postigne velike stvari i visokom nivou inteligencije i intelekta, Mutedid Bilah, jedan od abasidskih halifa, bio je prevaren rečima ovih mađioničara. Historičari su ispričali sledeći događaj u vezi sa ovim: Čovek se sa mačem pojavljivao u kući Mutedida Bilaha, gde je živeo sa svojim ženama i drugim članovima porodice, u različito vreme, uglavnom u podne. Kada su pokušali da ga uhvate, nisu mogli. Odmah bi nestao. Uprkos svim njihovim potragama, nisu mogli da pronađu njegov trag. Sam Mutedid Bilah ga je video mnogo puta. Bio je duboko uznemiren ovom situacijom i pozvao je one koji čitaju dove za isceljenje bolesnih u svoju palatu. Oni su naišli na ovaj poziv i doveli sa sobom nekoliko muškaraca i žena. Rekli su da su neki od onih koje su doveli inteligentni, a neki mentalno bolesni.

Mutedid Bilah je naredio jednom od glavnih čitača da prouči jednom od bolesnika tamo. Kada je proučio dovu čoveku koga je doveo sa sobom i rekao da je zdrav, čovek je poludeo te je postao opsednut džinom. Naravno, Mutedid Bilah je takođe posmatrao šta se dešava. Rečeno mu je da je ovaj čitač izuzetno vešt u ovoj stvari, jer je džin sledio njegovu komandu i doveo zdravu osobu do ludila.

U stvari, u ovom incidentu nije bilo ludila ili opsednutosti demonima. Čitač i čovek su se prethodno dogovorili. Prema dogovoru, čitač će se ponašati kao da ludi svaki put kada mu proči. Mutedid Bilah je to svatio i nije bio zadovoljan čitačem te je uznemiren bio. Međutim, ipak ih je zamolio da pronađu rešenje protiv čoveka sa mačem koji se povremeno pojavljivao u njegovoj kući. Oni su takođe predložili da se na zidovima postave neki šareni i ukrašeni predmeti koji će privući pažnju čoveka i osvojiti mu srce. Mutedid Bilah nije mogao da dobije ono što je želeo od njih. Zato im je naredio da ustanu sa njegovog sastanka i da svakom od prisutnih daju po pet dirhama. Tada je Mutedid Bilah preduzeo sve moguće mere predostrožnosti i naredio da se preduzmu mere bezbednosti na zidovima palate kako se niko ne bi mogao popeti na zidove i ući. Takođe je postavio kotlove napunjene vodom na zidove kako lopovi ne bi mogli da se penju na zidove i infiltriraju u zidove bacajući stvari poput konopaca i omči. Taj čovek, koga je i sam Mutedid Bilah povremeno viđao, nikada više nije viđen niti se čuo od tog dana sve do Mutedidove Bilahove smrti.

Video sam jedan od kotlova za vodu koje je Mutedid Bilah postavio na zidine, na zidu Sureje koji je takođe sagradio. Pitao sam prijatelja koji je bio privatni sekretar abasidskog halife Muktadira Bilaha o čoveku viđenom u vreme Mutedida Bilaha te da li je njegova situacija razjašnjena. Prema onome što mi je rekao, situacija tog čoveka je razjašnjena tek u vreme halife Muktedira Bilaha. Bio je to beloput sluga po imenu Đakak. Gajio je naklonost prema nekim konkubinama u haremu. Imao je nekoliko brada različitih boja. Oni koji bi videli jednu od njih na njegovoj marami obavijenoj na glavi ne bi sumnjali da je to njegova prava brada. Kad god bi poželeo, stavio bi jednu od tih brada i nosio mač ili drugo oružje u ruci do određenog mesta u palati gde bi ga Mutedid Bilah mogao videti. Kada bi hteli da ga uhvate, on bi se skrivao među drvećem ulazeći u baštu i voćnjak ili zaronivši u prolaze i virove da bi ih naterao da nestanu. Kada bi se oslobodio pogleda onih koji su ga pratili, skinuo bi lažnu bradu i sakrio je u rukav ili za kaiš. Zatim bi se pojavio sa pištoljem kao da je jedan od slugu koji traži tu osobu. Ostali uopšte nisu sumnjali u njega. U stvari, pitali bi:“ Videli smo čoveka, mislimo da je morao da dođe ovuda. Dali si video takvu osobu“? A on bi, naravno, rekao da nikoga nije video.

Kada bi u palati zavladala takva atmosfera panike, konkubine bi odmah izlazile iz svojih soba i odlazile tamo gde se nalazio taj čovek, a on bi video konkubinu koju je želeo da vidi i razgovarao sa njom kako je želeo. U stvari, njegov je cilj bio da vidi tu konkubinu i da razgovara sa njom.

Ova se situacija nastavila sve do vremena Muktadira Bilaha. Ovaj čovek je kasnije napustio Bagdad i posetio druge gradove, a zatim je otišao u Tars. Tamo je živeo do svoje smrti. Nakon toga, njegova voljena robinja je saznala za njegove avanture i zamke koje je postavljao. Kao što se može videti, sluga može da postavi ove tajne trikove i zamke koje drugi ne mogu da primete. Uprkos pažljivom praćenju i usmeravanju pažnje na tu temu, Muktadid Bilah nije mogao da primeti i razume prirodu njegovih trikova i zamki. Trikovi i ukrašavanje nisu bili umetnost i profesija tog sluge. Pošto je postigao toliko stvari, ko zna šta su tek radili i rade mađioničari koji su ovo učinili svojom profesijom i sredstvom za život?

G- Prenošenje tračeva među ljudima, pričanje priča, iznošenje krasnorečivih i pompeznih rečenica, kvarenje umova ljudi, zbunjivanje njihovih umova i navođenje da se podmuklo okreću jedni protiv drugih je takođe vrsta sihra. Ova vrsta sihra je veoma uobičajena u narodu. Razume se da je žena želela da prekine vezu između bračnog para. Prvo je otišla kod žene i rekla: "**Tvoj muž se okrenuo od tebe. Bacili su čini na njega. Postao je ravnodušan prema tebi. Baciću čini na njega za tebe. Postaće takav da nikoga osim tebe neće želeti i neće gledati nikoga osim tebe. Međutim, da bih to uradila, moraš mi doneti tri dlake koje ćeš mu odrezati britvom sa brade kada bude išao na spavanje. Ako to možeš da uradiš, posao je završen** ". Žena je poverovala u istinitost onoga što je ova rekla te je prevarena bila od nje.

Ovog puta, žena fitne je otišla kod njenog muža i rekla: "**Tvoja žena je izgubila srce zbog drugog muškarca. Odlučila je da te ubije. Saznala sam za njenu situaciju. Dajem ti ovaj savet jer mi je žao zbog nje. Budi budan i oprezan. Nikada joj ne veruj. Ubit će te britvom. To ćeš svatiti iz njenog stanja. Nema sumnje da će to učiniti**". Čovek je otišao kući. Legao je i pravio se da spava. Kada je njegova žena pomislila da spava, odmah je uzela oštru britvu i sagnula se nad čovekom da mu odseče tri dlake iz brade. Čovek je odmah otvorio oči. Video je svoju ženu kako se naginje ka njegovom grlu sa britvom u ruci. Više nije sumnjao da će ga žena ubiti. Odmah je ustao i ubio svoju ženu. I on je ubijen zato što je ubio svoju ženu. Postoji bezbroj ovakvih primera.

H - Hraniti i piti supstance koje izazivaju mentalnu retardaciju, oštećuju um i opijaju i narkotički deluju, kao što je magareći mozak, putem obmane i trika. Ovo je takođe vrsta sihra. Prema medicinskim knjigama, oni koji koriste ove supstance doživljavaju pad uma i inteligencije; njihovo razumevanje se smanjuje. Neki ljudi sa lošim namerama mešaju ove supstance sa hranom i hrane ljude, uzrokujući da ovi izgube razum i da im inteligencija nazaduje. Oni koji koriste ove supstance počinju da prihvataju stvari koje nikada ne bi prihvatili pre nego što su ih koristili. Ljudi takve ljude nazivaju očaranim. Ako imate dovoljno mudrosti, svatit ćete da je sve ovo obmana i trik te da su tvrdnje onih koji rade ove stvari neosnovane.Kada bi čarobnjaci i oni koji recituju nad opsednutima mogli da naškode ili pomognu drugima kako tvrde, kada bi mogli da lete vazduhom, znaju nevidljivo, donose vesti iz dalekih zemalja, znaju gde su stvari ukradene ili skrivene i da nanose štetu ljudima drugim metodama osim onih koje smo opisali, onda bi oni takođe okončali suverenitet vladara. Ubijali bi ih i preuzimali njihove zemlje i posedovali njihova blaga. Toliko da nikada ne bi bili povređeni ili izloženi stvarima koje im se ne sviđaju. Ne bi osećali potrebu da se brane od onih koji žele da ih ubiju. Ne bi ljudi morali da traže blagoslove koje već imaju. Pošto to nije slučaj, i pošto su ovi podnosioci zahteva najnesrećniji, najpohlepniji i najlažljiviji ljudi, i pošto pribegavaju raznim metodama da bi dobili novac koji ljudi imaju, i pošto je očigledno da su siromašni i nesposobni da sastave kraj s krajem, razumemo da nisu sposobni ni za ništa. Vođe neznalica i nepouzdanih ljudi odmah potvrđuju tvrdnje čarobnjaka i recitatora. Oni se takođe snažno protive onima koji poriču ove tvrdnje. Oni takođe prihvataju lažne i izmišljene priče o ovoj temi kao autentične.

Na primer, priča se da je jedna žena došla kod Aiše (neka je Alah zadovoljan njome) i rekla:

- Ja sam čarobnjak. Ako se pokajem, hoće li moje pokajanje biti prihvaćeno?

- Kakva je tvoja magija, i koja je?

- Otišla sam na mesto gde su Harut i Marut bili u Vavilonu da naučim nauku o sihru. Kada sam tamo stigla do njih, rekli su mi:

- O, sluškinje Allaha Teâlâ! Ne preferiraj sebi patnju zagrobnog života umesto zemaljskih stvari. Drugim rečima, odustani od učenja sihra.

Bila sam tvrdoglava, nisam odustala. Rekli su mi:

- Idi, obavi abdest na ovom pepelu!

Otišla sam do mesta gde je bio pepeo da obavim tanku stolicu. Nakon kratkog razmišlanja, rekoh samoj sebi: "Ne, neću ovde obaviti tanku stolicu" te sam se okrenula ka njima i rekla im:

- Uradila sam šta ste mi rekli.

- Dakle, šta si videla?

- Nisam ništa video.

- Dakle, nisi uradila šta smo ti rekli. Idi i obavi nuždu u pepelu!

Otišla sam i obavila nuždu u pepeo. Videla sam konjanika u gvozdenom oklopu kako izlazi iz mojih genitalija i uzdiže se ka nebu. Onda sam se vratila Harutu i Marutu te sam im rekla šta se dogodilo. Rekli su mi:

- Tvoja vera je izašla i uzdigla se ka nebu. Napustila te je i otišla. Sada si temeljno naučiila sihr.

- Šta misliš pod tim, kakva je to sihir?

- "Kada poželiš da se nešto desi, kada to razmisliš i isplaniraš u svom umu, to će se definitivno desiti. Nakon što su to rekli, pomislio sam na sebe kao na zrno pšenice. I šta sam videla? Postala sam zrno pšenice! Rekla sam tom zrnu: 'Sej!' i ono je posejano. Odmah je postalo klas pšenice. Rekoh mu: 'Postani brašno, a zatim postani hleb'". Nakon što sam to rekla, postao je hleb. Ukratko, šta god da pomislim i planiram u svom umu, to će se odmah dogoditi".

Hz.Aiša (r.a.h.) tada reće toj ženi da njeno pokajanje neće biti prihvaćeno.

Pripovedači i neki neuki stručnjaci za hadise prepričavaju takve priče ljudima. Ljudi prihvataju ono što prepričavaju kao istinito i traže od njih da to ponovo ispričaju. Takođe ih traže da ispričaju priču o Ibn Hubejrinom mađioničaru. Počinju da je prepričavaju: Ibn Hubejre je uhvatio ženu mađioničarku. Žena je priznala da je mađioničarka. Ibn Hubejre je pozvao pravnike ka sebi. Pitao ih je šta treba da uradi ovoj ženi.Rekli su da je treba ubiti. Ibn Hubejra je rekao: "Udavit ću je". Vezao je mlinski kamen za njene noge te je bacio u reku Eufrat. Mađioničarka je stajala na vodi sa mlinskim kamenom vezanim za noge. Počela je da teče sa vodom. Plašili su se da će je izgubiti. Ibn Hubejra je tada uzviknuo: "Dat ću ovoliku nagradu onome ko je uhvati i dovede". Jedan od prisutnih mađioničara, koji je željan bio nagrade koju je Ibn Hubejra obećao, rekao je: "Donesite mi staklenu posudu punu vode". Doneli su mu posudu koju je tražio.

Uzeo je posudu, seo na nju i otišao do mlinskog kamena. Udario je posudom mlinski kamen i razbio ga na komade. Mađioničarka je pala u vodu i udavila se.

Neznalice koje slušaju pripovedače i neke neznalice koje prenose hadise veruju da je ono što oni govore istina. Oni koji veruju u istinitost onoga što govore ne poznaju poslantva. Možda veruju da su čuda koja su činili Hz.Pejgamberi (a.s.) takve vrste i da su Hz.Pejgamberi (a.s.) ljudi poput ovih mađioničara.

وَأَلۡقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلۡقَفۡ مَا صَنَعُوٓاْۖ إِنَّمَا صَنَعُواْ كَيۡدُ سَٰحِرٖۖ وَلَا يُفۡلِحُ ٱلسَّاحِرُ حَيۡثُ أَتَىٰ

69. Samo baci to što ti je u desnoj ruci, progutaće ono što su oni napravili, jer je ono što su oni napravili samo varka čarobnjaka, a čarobnjak neće, ma gdje došao, uspjeti ". (Tâ - hâ 20/69).

Neuki ljudi takođe veruju da mađioničari mogu da čine još čudnije i strašnije stvari od onih koje su gore opisane. Oni tvrde da je nad Hz.Pejgamberom (a.s.) izvršen sihr, da je sihr jako uticala na njega i da je čak rekao: "**Zamišljao sam da sam nešto uradio ili rekao, iako to nisam niti uradio niti rekao**".

Jevrejka je stavila materijal sihra u ljusku palme, češalj i komad tkanine, ispod kamena na dnu bunara. Nakon što je ovaj sihr odatle uklonjen, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je spašen bio iz stanja koje ga je zadesilo. U kontekstu poricanja nevernika koji su iznosili ovu tvrdnju o Hz.Poslaniku (s.a.v.s.), Svemogući Allah je rekao:

أَوۡ يُلۡقَىٰٓ إِلَيۡهِ كَنزٌ أَوۡ تَكُونُ لَهُۥ جَنَّةٞ يَأۡكُلُ مِنۡهَاۚ وَقَالَ ٱلظَّٰلِمُونَ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلٗا مَّسۡحُورًا

8.ili da mu se spusti kakvo blago ili da ima vrt iz kojeg bi se hranio!" I nevjernici još govore: "**Vi samo začarana čovjeka slijedite**!". (Furkan, 25/8).

Takve priče su izmislili nevernici kako bi se igrali sa poniženim i bezvrednim neznalicama, da bi ih naveli da kažu: "**Sva čuda Hz.Pejgambera (a.s.) bila su uzaludna**", da bi ih naveli da kritikuju ta čuda i da bi poverovali da nema razlike između čuda Hz.Pejgambera (a.s.) i dela čarobnjaka, te da su sva ona ista. Čudno je da neki ljudi potvrđuju Hz.Pejgambere (a.s.) te veruju da su čuda koja su pokazali stvarna, a takođe veruju i u istinitost takvih stvari koje čine čarobnjaci. Međutim, Svemogući Allah je rekao:

وَأَلۡقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلۡقَفۡ مَا صَنَعُوٓاْۖ إِنَّمَا صَنَعُواْ كَيۡدُ سَٰحِرٖۖ وَلَا يُفۡلِحُ ٱلسَّاحِرُ حَيۡثُ أَتَىٰ

69. Samo baci to što ti je u desnoj ruci, progutaće ono što su oni napravili, jer je ono što su oni napravili samo varka čarobnjaka, a čarobnjak neće, ma gdje došao, uspjeti ". (Tâ - hâ 20/69).

Oni koji veruju u ovo potvrđuju one koje je Svemogući Allah porekao, čija je tvrdnja neosnovana i da put koji su sledili nije pravi put.

Moguće je da je Jevrejka, zbog svog neznanja, izvela sihr na Hz.Poslanika (s.a.v.s.), verujući da će sihr koji je izvela uticati na njegovo telo. Međutim, Svemogući Alah je obavestio Hz.Poslanika (s.a.v.s.) o mestu gde je sakrila sihr. Takođe je otkrio ženino neznanje zbog zla koje je počinila. Žena je to učinila jer je mislila da ako Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ne bi bio oslobođen dejstva ovog sihra, dokazala bi svoje proročanstva. U suprotnom, ne bi izvela ovu magiju da bi mu naudila i zakomplikovala situaciju. Sa druge strane, nisu svi prepričavači koji su preneli hadis na tu temu rekli da se Hz.Poslanikova (s.a.v.s.) situacija zakomplikovala. Naprotiv, ova izjava je kasnije dodata u hadis i ne postoji u originalnom hadisu.

Razliku između (muđiza) čuda Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) i ostalih stvari koje smo rekli o iluzijama možemo objasniti na sledeći način: Čuda Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) se zasnivaju na njihovim sopstvenim istinama. Njihova unutrašnjost je poput njihove spoljašnjosti. Kada meditirate o njima, bolje ćete razumeti njihovu autentičnost i stvarnost. Čak i ako sva stvorena bića pokušaju da donesu svoj izgled i sličnosti, neće biti u stanju da to urade.

Pokušaji mađioničara da učine stvari drugačijim nego li jesu, ulepšavajući ih, njihove igre i mašte su vrsta obmane i suptilnih igara da prikažu nerealne stvari. Stvari koje mađioničari prikazuju drugačije nego li jesu mogu se razumeti kao rezultat dubokog razmišljanja i istraživanja. Svako ko želi da nauči ovo može naučiti koliko i bilo koji mađioničar uz trud i može učiniti slične stvari kao i oni.

Ebû Bekir el-Cessâs (r.a.h.) je rekao: Rekli smo nešto o značenju i stvarnosti sihra. Ono što smo rekli pružit će zainteresovanoj osobi dovoljno znanja o opštoj prirodi i metodi sihra. Ako bismo pokušali da se bavimo svim aspektima sihra, uključujući obmane i iluzije, tema bi postala duža i postojala bi potreba da se napiše posebna knjiga o ovoj temi. Naš cilj je ovde samo da objasnimo značenje i pravilo sihra. Sada je vreme da prenesemo ono šta su pravnici rekli o pravilu sihra. Ovde će biti objašnjeno pravilo dato u ajetu o ovoj temi. Kazne koje će se primeniti na one koji tvrde da su praktikovali sihr bit će objašnjene u skladu sa veličinom greha koji su počinili i obiljem korupcije koju su prouzrokovali.

Allah Teâlâ najbolje zna istinu.

Različiti stavovi pravnika o pravilu magičara i ono što su prethodnici rekli o tome

Abdulbaki prenosi da je Hubejre rekao: da je Abdullah rekao:

(مَنْ أَتَى كَاهِنًا، أَوْ عَرَّافًا، أَوْ سَاحِرًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ، فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

Ako neko ode kod vračara, astrologa ili mađioničara i prihvati ono što on kaže kao istinu, onda je porekao ono što je Allah Svemogući objavio Hz.Muhammedu (s.a.v.s.)“.[180]

(180. Ebu'l-Kasım Hibetullah b. Hasan b. Mansur et-Taberi er-Razi, Şerhu Usuli İtikadi Ehli's-Sunneti ve'l-Cemaa: 6/1102).

Abdullah (r.a.h.) je preneo da je Hz.Abdulah ibn Umer (r.a.h.) rekao: Hafsina (r.a.h.) robinja je izvela sihr na Hafsi. Pronašli su sihr koju je izvela (gde ju je sakrila). Ona je zatim priznala svoj zločin. Po Hafsinom (r.a.h.) naređenju, Abdurahman ibn Zejd (r.a.h.) je ubio tu robinju. Kada je Hz.Uthman (r.a.h.) saznao za tu situaciju, nije mu se dopalo šta je urađeno te je uznemiren bio. Hz.Abdulah ibn Umer (r.a.h.) je ustao i otišao do njega i objasnio mu situaciju. Hz.Uthmanu (r.a.h.) se nije dopala situacija te je uznemiren bio jer je mađioničarka ubijena bez njegove dozvole.

Ibn Ujejne je preneo da je Amr ibn Dinar rekao: Čuo sam Bedželu kako kaže: “**Bio sam sekretar Džuzeje ibn Muavije. Stiglo mu je pismo od Imrana. U pismu je pisalo: “Ubijte svakoga, muškarca ili ženu, koji se bavi sihrom**“. Nakon toga, ubili smo tri mađioničara.

Ebu Asim je preneo od Eš'asa da je Hasan rekao: “Ebu Asim je preneo od Eš'ata da je Hasan rekao: “**Mađioničar biva ubijen, a da se od njega ne traži pokajanje**“.

Sufjan je preneo da je Selim ibn Ehi Džad rekao:

Kajs b. Sa'd je postao guverner Egipta. Njegove tajne su počele da se šire.

“**Ko otkriva moju tajnu**“?, upitao je.

Rekli su: “**Mađioničar ovde to širi**“.

Kejs je pozvao mađioničara ka sebi. Mađioničar se branio rekavši: “ **Kada objavite članak, mi znamo sadržaj tog članka. Ali ako je članak u zapečaćenoj koverti, ne možemo znati njegov sadržaj**“, **Kejs je dao naređenje nadležnim ljudima; mađioničar je ubijen**“.

Ebû İshak eş-Şeybânî (r.a.h.) je preneo da je Hz.Ali (r.a.h.) rekao:

(إِنَّ هَؤُلَاءِ الْعَرَّافِينَ كُهَّانُ الْعَجَمِ، فَمَنْ أَتَى كَاهِنًا يُؤْمِنُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ بَرِئَ مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

“Ti vračari su vračari Perzijanaca. Ako neko ode vračaru i poveruje u istinitost onoga što kaže, bit će daleko od onoga što je objavljeno Muhammedu (s.a.v.s.)“![181]

(181. Musannef İbn Ebi Şeybe: 5/42).

Mubarak je preneo da je Hasan rekao: “**Džundub je ubio čarobnjaka**“.[182]

(182. Spominjani Džundub je sin Abdullah b. Sufjan el-Beđelia. Hasan, Ibn Sirin i Ebu Miđlez su od njega prenosili. Umro je nakon 60. godine Hidžre. Informacije o ovoj osobi su ovakve u delu "Hulasatu Tehzibi'l Kemal").

Junus je preneo da je Zuhri rekao: “**Mađioničari muslimana su ubijeni, ali čarobnjaci ljudi Knjige nisu ubijeni. Zato što su Jevrejin po imenu Labid b. Asem i Jevrejka po imenu Zejneb iz Hajbera izveli sihr na Hz.Poslanika (s.a.v.s.); ali su Hz.Poslanici (a.s.) koristili sihr; ali ih Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije ubijao**“.

Prenosi se da je Umar ibn Abdulaziz (r.a.h.) rekao: “**Mađioničar će biti ubijen**“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Učenjaci selefa su se složili obavezno (vâcib- vađib) ubiti čarobnjaka. Neki su čak sa sigurnošću tvrdili da je čarobnjak nevernik. Kao što ćemo kasnije objasniti, pravnici u vodećim gradovima islamskog sveta imaju različita mišlenja o presudi čarobnjaka.

Ibn Šudža je preneo od Hasana ibn Zijada da je Ebu Hanifa rekao sledeće o mađioničaru: “Osoba za koju se zna da je mađioničar biva ubijena. Ne traži se od nje da se pokaje pre nego što bude ubijena. Njena izjava: 'Odustajem od sihira i kajem se' ne uzima se u obzir. Ako prizna da se bavio sihrom, njegova krv je halal. Ako dva svedoka posvedoče protiv njega i kažu da je mađioničar i opišu ga na način koji će jasno pokazati da je mađioničar, biva ubijen. Ne traži se od nje da se pokaje pre nego što bude ubijena. Ako kaže: 'Ranije sam se bavio sihirom, ali sam odavno prestao', njegove reči se prihvataju kao istinite i biva ubijen. Slično tome, ako osoba posvedoči o njoj: 'Nekada se bavio sihirom, ali je odavno prestao', biva ubijena. Međutim, ako posvedoči protiv njega: 'On se sada i dalje bavi sihirom' i on to prizna, biva ubijen“.Slično tome, ako muslimanski rob ili **zimmi*** rob i slobodni zimmi priznaju da su praktikovali sihr, njihova krv je dozvoljena, oni bivaju ubijeni, a njihovo pokajanje se ne prihvata. Ponovo, ako se posvedoči da je rob ili zimmi praktikovao sihr i opisan je na način koji bi jasno pokazao da je mađioničar, njegovo pokajanje se ne prihvata, on biva ubijen.

Ako rob ili zimmi prizna da je u prošlosti praktikovao sihr, ali kaže da je odavno napustio sihr, njegove reči se prihvataju kao istinite. Slično tome, ako se posvedoči da je nekada praktikovao sihr u prošlosti, ali se ne posvedoči da je sada mađioničar, on se ne ubija.

(PS: Samir B: "Zimmi", u islamskom pravu, odnosi se na nemuslimanske pojedince koji žive pod suverenitetom islamske države i kojima je obezbeđena zaštita pod određenim uslovima. Ovi pojedinci imaju sigurnost života i imovine i versku slobodu u zamenu za plaćanje poreza (džizja) državi i ispunjavanje određenih drugih obaveza.).

Što se tiče žene, ako se posvedoči da je mađioničarka ili ako to prizna, ona se ne ubija. Međutim, ona se zatvara i tuče dok se definitivno ne utvrdi da je odustala od sihra. Ako se robinji ili zimmi žena posvedoči da je radila sihr ili ako to prizna, ona se ne ubija. Međutim, ona se zatvara dok se ne svati da je odustala od svih ovih sihir praksi." Ono što smo do sada objasnili bili su stavovi Ebu Hanife (r.a.h.).

Ibn Šudža je rekao: Isto pravilo važi i za mađioničare, muškarce i žene, kao i za otpadnike, muškarce i žene. Međutim, ako mađioničar prizna da je izvodio magiju ili ako se protiv njega posvedoči da je izvodio magiju, onda je u poziciji da istraje u otpadništvu.

Muhamed ib. Šudža je preneo da je Ebu Ali er-Razi rekao: Pitao sam Ebu Jusufa o Ebu Hanifinom mišlenju o ubistvu čarobnjaka i o tome da se od njega ne traži da se pokaje pre nego što bude ubijen, i zašto se prema čarobnjaku ne postupa kao prema otpadniku. Ebu Jusuf je odgovorio: "Pored svog neverovanja, čarobnjak takođe izaziva smutnju na zemlji. Kada osoba koja izaziva korupciju ubije nekoga, i ona biva ubijena".

Dokaz zločina sihra je ili praćenjem i istraživanjem ili prijavljivanjem

Pitao sam Ebu Jusufa ko je mađioničar. On je odgovorio: "On je neko ko je podložan odmazdi zbog svog rada. Prema onome što su Jevreji uradili Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) i vestima koje su o tome stigle, ako neko umre kao rezultat sihra, mađioničar biva ubijen. Međutim, i ako niko ne umre kao rezultat sihra, mađioničar biva ubijen. Zaista, Lebid b. Asem je izveo sihr na Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Ali, Hz.Poslanik nije ubio Lebida jer nije izgubio život zbog toga ".

Ebû Bekr el-Džassâs je rekao: U ovim rivâjetima nema objašnjenja sihira čiji počinilac zaslužuje smrtnu kaznu. Ne bi bilo ispravno pretpostaviti da je Ebu Jusuf verovao da će sihir imati takav efekat, kao što neuki ljudi veruju da se ne može nauditi osobi na kojoj je izvršen sihr, ni dodirivanjem ni davanjem bilo kakvog leka. Moguće je da su Jevreji nameravali da ubiju Hz.Poslanika (s.a.v.s.) hraneći ga hranom pomešanom sa sihrom. Ali, Allah Svemogući ga je obavestio o zlim namerama Jevreja. Zaista, Jevrejka po imenu Zejnab je ponudila Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) otrovanu ovcu. Ovca ga je obavestila da je otrovana. Nakon toga, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao: "Ova me ovca obaveštava da je otrovana"![183]

(183. Darimi, Sunen: 1/28).

Ebu Musab je preneo da je imam Malik rekao: "Ako musliman praktikuje sihir, biva ubijen. Ne traži se od njega da se pokaje pre nego što bude ubijen. Jer ako musliman tajno napusti religiju, ne zna se da se istinski pokajao kada svojim jezikom kaže da je postao musliman".Ismail b. Is'hak je rekao: "Mađioničar iz naroda Knjige ne može biti ubijen prema imamu el-Mu'filiku. Međutim, ako je naudio muslimanima zbog svog sihr, biva ubijen jer je prekršio svoje obećanje".

Imam Šafija je rekao: “Ako mađioničar kaže: 'Radim nešto da ubijem osobu. Ali ponekad pogrešim, a ponekad sam u pravu. Ovaj čovek je umro zbog onoga što sam uradio', onda treba platiti krvninu za mrtvog čoveka. Ali, ako kaže: 'Čovek je umro zbog onoga što sam uradio i nameravao sam da ubijem ovog čoveka', onda se ovaj mađioničar ubija u skladu sa odmazdom. Ali, ako kaže: 'Čovek se razboleo zbog onoga što sam uradio, ali nije umro', a staratelji rahmetlije kažu da je umro zbog mađioničarevog postupka, onda treba platiti krvninu za mrtvog čoveka“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Imam Šafija nije smatrao čarobnjaka nevernikom zbog sihra koju je izvodio; smatrao ga je ubicom baš kao i druge ubice. Prema stavovima učenjaka selefa, koje smo naveli na prethodnim stranicama, čarobnjak bi trebalo da zasluži da bude ubijen jer je označen kao čarobnjak. Iz ovoga se razume da su učenjaci selefa smatrali čarobnjaka nevernikom. Stav imama Šafije se po ovom pitanju razlikuje od stavova svih njih. Jer, niko od njih nije smatrao smrt druge osobe razlogom za ubistvo čarobnjaka zbog sihra koju je izvodio.

Ebu Bekr el-Džasas je rekao: Na prethodnim stranicama smo objasnili značenje i vrste sihra. Takođe smo spomenuli prvu vrstu sihra koju su izvodili Vavilonci u davna vremena i stavove naroda sa obale u vezi sa sihrom. U stvari, ovo se takođe spominje u Časnom Kur'anu na sledeći način: “(Sihr) inspirisana sa dva meleka[184] Allah najbolje zna, ali ovo mora biti prva vrsta sihra. Ko god izgovori ovaj sihr, izvrši je i kaže da je istinita, taj je nevernik. Mora da postoje oni koji se bave ovom vrstom sihra za koje učenjaci naše škole (hanefije) kažu: “Bit će ubijen pre nego što se od njega zatraži da se pokaje“!

(184. el-Bekare, 2/102).

Sledeća priča dokazuje da je ova vrsta sihra na koju se poziva ajet:

Hz.Abdullah ibn Abbas (r.a.h.) je preneo da je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(مَنْ اقْتَبَسَ عِلْمًا مِنْ النُّجُومِ، اقْتَبَسَ شُعْبَةً مِنْ السِّحْرِ)

“Ko god citira nešto iz nauke o proricanju (nauke o predviđanju budućnosti gledanjem u zvezde) citirao je deo sihra“.[185]

(185. İbn Mace: 4/670).

Ovaj hadis ukazuje na dva značenja:

1 - Sihr na koji se odnosi ajet je sihr koji čarobnjaci pripisuju zvezdama. U stvari, čarobnjaci i Sabijanci su činili ovu vrstu sihra. Jer, prema čarobnjacima, druge vrste sihra koje smo opisali nemaju nikakve veze sa zvezdama.

2- Kada se reč “sihr“, koja je ocrnjena i kritikovana, koristi direktno, pada nam na pamet ova vrsta sihra. Ovo dokazuje sledeće: Sihr koji su učenjaci selefa poznavali i prepoznavali, a koju su počinioci opisali kao čudo čak i ako je nisu povezali sa zvezdama, jeste ova vrsta sihra, a ne neka druga. Sihr čiji se počinilac traži da bude ubijen jeste ova vrsta sihra. Učenjaci selefa nisu pravili nikakvu razliku u pogledu procene između sihra koji se izvodi putem medicine, vračanja, proricanja znakova, iluzije i drugih oblika. Kao što je svima poznato, osoba koja izvodi ovu vrstu sihra ne zaslužuje da bude ubijena osim ako ne tvrdi da je sihr koji izvodi čudo koje ne mogu izvesti sluge. Ovo dokazuje sledeće: Učenjaci selefa nisu smatrali da je potrebno ubiti mađioničara koji ne opisuje sihr koji izvodi kao čudo. Jer, samo Hz.Pejgamberi (a.s.) čine čuda da bi dokazali stvarnost svog poslanstva.

U tom smislu, sihr ima dva značenja:

Jedan je sihr Vavilonaca, koji smo već opisali, a drugi je sihr koji izvode recitatori i izrađivači talismana, koji navodno koriste đavole (šejtane) u svojoj službi. Ko god radi i jedno i drugo, nevernik je.

a- U ovom sihru postoji poštovanje planeta te se veruje da su planete božanstva.

b- Iako oni koji izvode ovaj sihr prihvataju postojanje Allaha Teâlâ i Njegovog Hz.Poslanika (s.a.v.s.), tvrde da im džinni daju vesti o nevidljivom, te da mogu menjati oblike živih bića, da mogu leteti u vazduhu, da mogu hodati po vodi i raditi slične stvari. Oni smatraju da su čuda koja su pokazivali Hz.Pejgamberi (a.s.) slična izvanrednim stvarima koja su pokazivali lažni i izmišljeni čarobnjaci, što je neprihvatljivo. U tom pogledu, čarobnjake u ovoj grupi takođe treba smatrati nevernicima. Jer, ne poznaju atribut istinitosti/iskrenosti Hz.Pejgambera (a.s.).

Mađioničari koje su as'habi smatrali neophodnim da budu ubijeni a da nisu istražili njihovu situaciju i značenje njihovog sihra, jesu oni koji se pominju u sledećem ajetu:

وَٱتَّبَعُواْ مَا تَتۡلُواْ ٱلشَّيَٰطِينُ عَلَىٰ مُلۡكِ سُلَيۡمَٰنَۖ وَمَا كَفَرَ سُلَيۡمَٰنُ وَلَٰكِنَّ ٱلشَّيَٰطِينَ كَفَرُواْ يُعَلِّمُونَ ٱلنَّاسَ ٱلسِّحۡرَ وَمَآ أُنزِلَ عَلَى ٱلۡمَلَكَيۡنِ بِبَابِلَ هَٰرُوتَ وَمَٰرُوتَۚ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنۡ أَحَدٍ حَتَّىٰ يَقُولَآ إِنَّمَا نَحۡنُ فِتۡنَةٞ فَلَا تَكۡفُرۡۖ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنۡهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِۦ بَيۡنَ ٱلۡمَرۡءِ وَزَوۡجِهِۦۚ وَمَا هُم بِضَآرِّينَ بِهِۦ مِنۡ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذۡنِ ٱللَّهِۚ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡۚ وَلَقَدۡ عَلِمُواْ لَمَنِ ٱشۡتَرَىٰهُ مَا لَهُۥ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنۡ خَلَٰقٖۚ وَلَبِئۡسَ مَا شَرَوۡاْ بِهِۦٓ أَنفُسَهُمۡۚ لَوۡ كَانُواْ يَعۡلَمُونَ

102. i povode se za onim što su šejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali. A Sulejman nije bio nevjernik – šejtani su nevjernici: učili su ljude vradžbini i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Harutu i Marutu, u Babilonu. A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: "Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!" I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti, ali nisu mogli time nikome bez Allahove volje nauditi. Učili su ono što će im nauditi i od čega nikakve koristi neće imati iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onome svijetu imati. A doista je jadno ono za što su se prodali, kada bi samo znali! (el-Bekare, 2/102).

Sihir koja se ovde pominje je sihr koju su izvodili Vavilonci u drevnim vremenima, a koju smo pomenuli kada smo objašnjavali vrste sihra. Moguće je da je ovo bila najšire korišćena i najrasprostranjenija vrsta sihra u to vreme. Nije neočekivano da je i onih bilo koji su praktikovali druge vrste sihra koji smo opisali. Ti mađioničari su tvrdili da mogu da kažu nevidljivo i da menjaju oblike životinja koristeći metode vavilonskih mađioničara. Arapski nevernici se takođe mogu uvrstiti u ovu kategoriju. Svi oni spadaju pod termin “nevernici“ jer svi oni iznose ovu tvrdnju. Mogu reći da sihr koju izvode podseća na čuda Hz.Pejgambera (a.s.).Prema učenjacima selefa, bez obzira na to šta reč “sihr“ znači, nije zabeleženo da je bilo ko od njih bio mišlenja tog da mađioničare treba ubiti zato što su sihrom izazivali smrt ljudi. Naprotiv, oni su presudili da mađioničare treba ubiti zato što su verovali u stvarnost sihra.Što se tiče postupaka onih koji rade sa lukavstvom oka, mađioničara, onih koji daju lekove koji usporavaju um i inteligenciju, onih koji daju smrtonosni otrov, onih koji deluju kao špijuni i doušnici, onih koji stvaraju nered i izazivaju ljude da se međusobno bore; ako oni koji rade te stvari priznaju da je to što rade trik i obmana, isti tretman će biti primenjen na njih kao i na

one koji rade te stvari, osim na mađioničare. Oni se ne smatraju nevernicima. Moraju biti disciplinovani i naterani da se odreknu tih stvari.

Sledeći ajet ukazuje na to da čarobnjak pomenut u gornjem ajetu zaslužuje naziv nevernik:

(وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكِ سُلَيْمَٰنَ ۖ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَٰنُ)

" ... i povode se za onim što su šejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali. A Sulejman nije bio nevjernik –".

Pratili su vesti koje su izmislili za vreme vladavine Hz.Pejgambera Sulejmana (a.s.). Prenosi se da su komentatori (mufesiri) tako rekli.

(وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَٰنُ وَلَٰكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا)

"A Sulejman nije bio nevjernik – šejtani su nevjernici:"

Ovaj ajet dokazuje da su vesti koje su izmislili šejtani i ljudi koji su bili šejtanovi sledbenici, kao i tvrdnje da je Hz.Sulejman (mir neka je s njim) izvodio magiju, bile neverstvo. Allah Teâlâ je odbacio ove tvrdnje protiv njega. Presudio je da su šejtani ti koji su izmislili ove vesti i međusobno ih razmenjivali jedni sa drugim nevernicima.

Zatim je rekao:

وَٱتَّبَعُواْ مَا تَتْلُواْ ٱلشَّيَٰطِينُ عَلَىٰ مُلْكِ سُلَيْمَٰنَ ۖ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَٰنُ وَلَٰكِنَّ ٱلشَّيَٰطِينَ كَفَرُواْ يُعَلِّمُونَ ٱلنَّاسَ ٱلسِّحْرَ وَمَآ أُنزِلَ عَلَى ٱلْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَٰرُوتَ وَمَٰرُوتَ ۚ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّىٰ يَقُولَآ إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ ۖ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِۦ بَيْنَ ٱلْمَرْءِ وَزَوْجِهِۦ ۚ وَمَا هُم بِضَآرِّينَ بِهِۦ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۚ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ ۚ وَلَقَدْ عَلِمُواْ لَمَنِ ٱشْتَرَىٰهُ مَا لَهُۥ فِي ٱلْأَخِرَةِ مِنْ خَلَٰقٍ ۚ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْاْ بِهِۦٓ أَنفُسَهُمْ ۚ لَوْ كَانُواْ يَعْلَمُونَ

102. i povode se za onim što su šejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali. A Sulejman nije bio nevjernik – šejtani su nevjernici: učili su ljude vradžbini i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Harutu i Marutu, u Babilonu. A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: "Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!" I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti, ali nisu mogli time nikome bez Allahove volje nauditi. Učili su ono što će im nauditi i od čega nikakve koristi neće imati iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onome svijetu imati. A doista je jadno ono za što su se prodali, kada bi samo znali! (el-Bekare, 2/102).

Ajet nas obaveštava da ta dva meleka ne uče sihr one koji uče sihr dok im ne kažu: "Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik"! Ovo ukazuje da ako neko poveruje da je sihr dozvoljen i postupa po njoj, to će ga dovesti do neverovanje (kufr).

وَلَقَدْ عَلِمُواْ لَمَنِ ٱشْتَرَىٰهُ مَا لَهُۥ فِي ٱلْأَخِرَةِ مِنْ خَلَٰقٍ ۚ

"...iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onome svijetu imati".

(el-Bekare, 2/102).

Allah Teâlâ najbolje zna, ako neko napusti veru Allaha Teâlâ i drži se sihra, neće imati udela u budućem životu.

وَٱتَّبَعُواْ مَا تَتْلُواْ ٱلشَّيَٰطِينُ عَلَىٰ مُلْكِ سُلَيْمَٰنَ ۖ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَٰنُ وَلَٰكِنَّ ٱلشَّيَٰطِينَ كَفَرُواْ يُعَلِّمُونَ ٱلنَّاسَ ٱلسِّحْرَ وَمَآ أُنزِلَ عَلَى ٱلْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَٰرُوتَ وَمَٰرُوتَ ۚ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّىٰ يَقُولَآ إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ ۖ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِۦ بَيْنَ ٱلْمَرْءِ وَزَوْجِهِۦ ۚ وَمَا هُم بِضَآرِّينَ بِهِۦ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۚ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ ۚ وَلَقَدْ عَلِمُواْ لَمَنِ ٱشْتَرَىٰهُ مَا لَهُۥ فِي ٱلْأَخِرَةِ مِنْ خَلَٰقٍ ۚ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْاْ بِهِۦٓ أَنفُسَهُمْ ۚ لَوْ كَانُواْ يَعْلَمُونَ

102. i povode se za onim što su šejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali. A Sulejman nije bio nevjernik – šejtani su nevjernici: učili su ljude vradžbini i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Harutu i Marutu, u Babilonu. A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: "Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!" I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti, ali nisu mogli time nikome bez Allahove volje nauditi. Učili su ono što će im nauditi i od čega nikakve koristi neće imati iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onome svijetu imati. A doista je jadno ono za što su se prodali, kada bi samo znali! (el-Bekare, 2/102).

وَلَوْ أَنَّهُمْ ءَامَنُواْ وَٱتَّقَوْاْ لَمَثُوبَةٌ مِّنْ عِندِ ٱللَّهِ خَيْرٌ ۚ لَّوْ كَانُواْ يَعْلَمُونَ

103. A da oni vjeruju i boje se, nagrada od Allaha bi im bila bolja, kada bi samo znali!

(el-Bekare, 2/103).

U ovom ajetu, Uzvišeni Allah ukazuje da je činjenje sihra suprotno veri. Jer se vera pokazuje kao suprotnost činjenju sihra. Ovo takođe ukazuje na to da je mađioničar nevernik. Ako se dokaže njegovo neverovanje, ako je ranije bio musliman ili ako je nekada video znake islama, on postaje nevernik zbog činjenja sihra te time zaslužuje da bude ubijen. Jer je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَقْتُلُوهُ - "**Ko promeni veru, neka ga ubiju**".[189] Ebu Hanifa je ovo isto tako rekao.

(189. Buhari, İstitabetu'l Murteddin, 2).

Prema onome što je Hasan preneo od njega, rekao je da čarobnjaka treba ubiti bez čekanja na pokajanje. Ne znamo ni za jednog mudžtehida naše škole mišlenja (hanefitskog) koji mu se suprotstavio po ovom pitanju. Međutim, Ebu Jusuf je rekao da je Ebu Hanifa pravio razliku između otpadnika od religije i čarobnjaka. Jer čarobnjak, pored toga što čini neverovanje izvođenjem sihra, čini i zločin izazivanja smutnje na zemlji.

Neko bi mogao da prigovori: "Ne ubijate one koji dave ljude i koji se bore protiv legitimnog državnog poretka, sve dok nikoga ne ubiju. Zašto ne podvrgnete mađioničare istom pravilu"? **Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način**: Postoji razlika između njih. Oni koji ubijaju ljude davenjem i oni koji se bore protiv legitimnog državnog poretka ne zaslužuju da budu ubijeni jer ne čine neverovanje pre ili posle ubistva drugih. Jer, od njih nije proizašao razlog koji bi zaslužio smrtnu

kaznu. Što se tiče mađioničara, bez obzira da li ubija druge ili ne, on čini neverovanje zbog sihira koji izvodi te zato zaslužuje da bude ubijen. Zatim, pored činjenja neverovanja, njegovo izazivanje smutnje na zemlji zahteva njegovo ubistvo. Ova kazna se ne uklanja pokajanjem. Kao što se smrtna kazna osobe koja zaslužuje smrtnu kaznu zato što se bori protiv legitimnog državnog poretka ne uklanja pokajanjem.

U tom pogledu, mađioničar se smatra istim kao i neko ko se bori protiv legitimnog državnog poretka. Jer je njegova smrtna kazna kazna data prema kazni i ona se ne uklanja pokajanjem.

Samo se mađioničar razlikuje od otpadnika u ovom pogledu. Ako otpadnik istraje u svom neverovanju, zaslužuje da bude ubijen. Ali kada pređe u islam, njegovo neverovanje se ukida, a smrtna kazna se takođe ukida. U ovom pitanju koje smo objasnili, učenjaci ne razmatraju da li je osoba koja se bori protiv legitimnog državnog poretka musliman ili zimmi, te nisu pravili razliku između muslimana i zimmi mađioničara u pogledu kazne koja se primenjuje. Iz tog razloga, žena mađioničar se ne ubija. Jer, prema učenjacima naše škole mišljenja (hanefitske), žena koja se bori protiv legitimnog državnog poretka se ne ubija u skladu sa propisanom kaznom. Međutim, ako ubije nekoga tokom rata, ubija se u skladu sa odmazdom.

Ebu Hanifin stav o ubijanju čarobnjaka bez traženja pokajanja dolazi i iz drugog izvora:

Tahavi je u svom djelu "Emali" preneo da je Ebu Hanifa rekao: "Ubijte tajnog heretika (Otpadnika iz svoje vere). Jer se ne zna da li se pokajao". Ebu Jusuf nije preneo nijednu izjavu koja je suprotna ovom stavu. Bilo bi valjano podvrgnuti stvar sihirbara ovoj presudi. Jer sihirbar također tajno ne veruje. Zato je i on u položaju heretika. Njegovo pokajanje ne bi trebalo biti prihvaćeno.

Ako bi neko rekao: “Zato, ni zimija mađioničara ne treba ubiti. Jer je jasno poznato da je nevernik. Ne treba ga ubiti zbog svog neverovanja“, može se reći sledeće:

Kufr koji smo mu nametnuli je kufr koji nam je on sam otkrio. Ali kufr u koji je upao zbog svog sihra nije kufr koji je trajno uspostavljen na njemu. Stoga mu ne možemo dati status zimmija zbog kufra u koji je upao zbog svoje magije. Kao što je poznato, ako ga mađioničar zamoli da nastavi sa svojom magijom u zamenu za plaćanje džizje, mi ne prihvatamo ovaj zahtev. U tom slučaju, ne smatramo da je dozvoljeno da on nastavi. Ne vidimo nikakvu razliku između njega i muslimanskog mađioničara. Slično tome, čak i ako zimijski mađioničar ne zaslužuje da bude ubijen zbog svog neverstva, zaslužuje da bude ubijen zbog svoje korupcije na zemlji, baš kao i oni koji se bore protiv legitimnog državnog poretka.

Reči učenjaka da pokajanje jeretika neće biti prihvaćeno nalažu da se od ismailita i drugih ateista, za koje se zna da imaju bogohulna uverenja kao i drugi jeretici, ne treba tražiti pokajanje, a čak i ako se pokaju, treba ih ubiti.

Sledeći hadis ukazuje da čarobnjak mora biti ubijen: Hasan b. Džundeb je preneo da je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(حَدُّ السَّاحِرِ ضَرْبُهُ بِالسَّيْفِ)

“**Kazna za mađioničara je da bude ubijen mačem**“.[190]

(190. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 8/136).

Incident kada je Džundeb ubio mađioničara u Kufi u prisustvu Valida ib. Ukbe je poznat. Izjava Hz.Resullullaha (s.a.v.s.): "**Kazna za mađioničara je da bude ubijen mačem**" ima dva značenja:

1). Ubijanje mađioničara je obavezno (vađib).

2). Kazna koja se primenjuje na mađioničara jeste kazna (hadd). Kada se zločin dokaže, ova kazna se ne smanjuje pokajanjem. Pored toga, baš kao što se smrtna kazna primenjuje na pobunjenike koji se bore protiv legitimnog državnog poretka, ista kazna se primenjuje i na mađioničara.

Prenosi se da je Hasan Ibn Zijad rekao: Ako neko kaže: "Bio sam mađioničar, ali sada sam se pokajao", neće biti ubijen. Isto tako, ako se pobunjenik koji se borio protiv legitimnog državnog poretka pokaje i vrati se a da ne bude uhvaćen, neće biti ubijen".

Jer, Uzvišeni Allah je u vezi sa tim rekao:

إِلَّا ٱلَّذِينَ تَابُواْ مِن قَبۡلِ أَن تَقۡدِرُواْ عَلَيۡهِمۡۖ فَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

34. ali ne i za one koji se pokaju prije nego što ih se domognete! I znajte da Allah prašta i da je milostiv. (el-Mâide, 5/34).

Ovaj ajet razlikuje one koji su se pokajali i primili islam, a da nisu uhvaćeni uprkos počinjenom zločinu pobune, od onih koji su osuđeni na smrt. Sledeći ajet jasno ukazuje na to da smrtnu kaznu treba izreći pobunjenicima koji se bore protiv legitimnog državnog poretka:

إِنَّمَا جَزَٰٓؤُاْ ٱلَّذِينَ يُحَارِبُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَسۡعَوۡنَ فِي ٱلۡأَرۡضِ فَسَادًا أَن يُقَتَّلُوٓاْ أَوۡ يُصَلَّبُوٓاْ أَوۡ تُقَطَّعَ أَيۡدِيهِمۡ وَأَرۡجُلُهُم مِّنۡ خِلَٰفٍ أَوۡ يُنفَوۡاْ مِنَ ٱلۡأَرۡضِۚ ذَٰلِكَ لَهُمۡ خِزۡيٞ فِي ٱلدُّنۡيَاۖ وَلَهُمۡ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

33. Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na ovome svijetu, a na onome svijetu čeka ih patnja velika, (el-Mâide, 5/33).

Ovaj ajet ukazuje na to da i mađioničar mora biti pogubljen, jer izvođenjem sihra mađioničar pokušava da izazove smutnju na zemlji, poziva ljude da se pridruže ovoj smutnji, kvari ih i postaje nevernik.Malik b. Enes, sa druge strane, svrstao je mađioničara u kategoriju jeretika. Rekao je da kao što se pokajanje jeretika ne prihvata, tako se ne treba prihvatati ni pokajanje mađioničara. Prema njegovim rečima, zimmi mađioničar takođe ne može biti ubijen. Jer, ne zaslužuje da bude ubijen zbog svog neverstva, koje smo već prihvatili. Ne može biti ubijen osim ako ne nanese štetu muslimanima. Ako nanese štetu, biva ubijen kao harb* jer je prekršio zavet. Ranije smo naveli da se zimmi mađioničar smatra u istoj kategoriji kao i jeretik. Nije nam dozvoljeno da prihvatimo njegovo tajno neverstvo u zamenu za plaćanje džizje ili nečeg drugog i da ga ostavimo u tom stanju. Zato, nema razlike između zimmi mađioničara i mađioničara koji je prihvatio religiju islama. Sa druge strane, mađioničar je kao neko ko se buni i bori protiv legitimnog državnog poretka. Zato, nema razlike između osobe koja je zimmij i osobe (mađioničar) koja je osvojila zimmiju.(PS: Samir B: harb

(حرب) Oni koji žive u daru'l-harbu općenito se nazivaju harbi. Sve dok harbi ne sklope sigurnosni sporazum sa upravom daru'l-Islama, njihova krv i imovina se smatraju dozvoljenim. Da bi imovina i život nevernika bili sigurni, on mora biti musliman ili imati postignut sporazum sa islamskom državom. Ako harbi tajno uđe u daru'-Islam i bez traženja sigurnosti, te bude uhvaćen, njegova krv i imovina se smatraju dozvoljenim.).

Što se tiče šafijske škole mišlenja, na prethodnim stranicama smo objasnili da se ova škola mišlenja razlikuje od učenjaka selefa. Zato što nijedan šafijski učenjak nije smatrao obaveznim ubiti mađioničara zbog sihra koju izvodi. Naprotiv, rekli su da je obavezno ubiti ga zato što je definitivno stekao ime mađioničara. Međutim, u vezi sa ubistvom mađioničara zato što je ubio nekog drugog, važi jedna od sledeće dve situacije:

1). Dozvoljeno je da čarobnjak ubije drugu osobu indirektno i bez mešanja u razlog ubistva (u ovom slučaju, ubistvo čarobnjaka). Ova vrsta ubistva koju čarobnjaci tvrde da rade je veoma strašna i ružna stvar. Učeni ljudi koji poznaju Allah-a Teâlâ i Njegovog Hz.Poslanika (s.a.v.s.) nikada ne smatraju ono što čarobnjaci rade dozvoljenim. Jer, tvrdeći da to rade, čarobnjaci sebe upoređuju sa Hz.Pejgamberima (a.s.).

2). Ili, dozvoljeno je da mađioničar ubije nekoga tako što će ga naterati da popije lek ili slično (u ovom slučaju, ubistvo mađioničara). U takvom slučaju, ako mađioničar prevari i navede nekoga da popije lek i osoba popije taj lek i umre, mađioničar ne mora da plati krvninu. Jer je mrtva osoba sama popila lek i ubila se. Baš kao da se čoveku da mač, a čovek se tim mačem ubije. Međutim, ako ga mađioničar natera da popije smrtonosni lek protiv njegove volje - a to se može dogoditi samo kada je primoran ili spava - onda mađioničar ili drugi ubica podleže istom pravilu.

“Ako mađioničar kaže: 'Ponekad pravim greške u svom sihru, a ponekad sam uspešan. Ovaj čovek je umro zbog mog sihra', i onda da se zbog toga mora platiti odmazda za mrtvog čoveka“ nema smisla. Jer, ako čovek rani drugog gvozdenom šipkom i kao rezultat takve povrede, ljudi koji su pogođeni ponekad umru, a ponekad prežive, onda je odmazda potrebna za strelca, bez obzira da li je osoba koja je pogođena umrla ili ne. Činjenica ta da ljudi koji su pogođeni ponekad umru, a ponekad prežive, ne predstavlja razlog za neprimenjivanje odmazde. Jer, razlog za odmazdu je skriven u gvozdenoj šipki, koja je oruđe za povređivanje. Slično tome, mađioničar je podložan odmazdi nakon što prizna da je čovek na kome je izveo sihr umro zbog njegove magije.

Na ovo se može izneti prigovor: “Udaranje gvozdenom šipkom je kao ubijanje, slično nameri da se udari štapom ili šamarom, što ponekad ubije, a ponekad ostavi u životu“.

Na ovaj se prigovor može odgovoriti na sledeći način: Zašto se ubijanje udaranjem štapom ili šamaranjem upoređuje sa ubijanjem, kao udaranje gvozdenom šipkom? Ako učinimo razliku između štapa i šamaranja, iako gvozdene šipke nisu oružje, onda se odmazda ne može primeniti za ubijanje udaranjem bilo kojim alatom koji se ne smatra oružjem, ali da bi se primenila odmazda, oružje je moralo biti korišćeno u ranjavanju i ubistvu.

Imam Šafiija je rekao: “Osoba koja je povredila drugu osobu pa kaže da se ta osoba razbolela, ali nije umrla, ali ako kasnije umre, njeni staratelji su primorani da se zakunu da 'naš čovek nije umro zbog ove povrede'. Ako se njeni staratelji zakunu na ovaj način, onda se odmazda ne primenjuje na osobu koja ga je povredila“.

Ovo gledište protivreči logici u vezi sa presudama o ubistvu. Jer, ako osoba rani drugu osobu i ta osoba padne u krevet i umre posle nekog vremena, smatra se da je počinila krivično delo ubistva od

trenutka kada ju je ranila i s'hodno tome se osuđuje. Nema potrebe da staratelji rahmetlije ili njegovi ljudi zaklinju da je umro od ove rane. Slično tome, ako mađioničar prizna da se osoba na kojoj je izveo sihr razbolela kao rezultat sihra, on podleže istoj presudi.

Neko bi mogao da prigovori: "Isto možemo reći i za nekoga ko se razboli od povrede i ne može da ustane iz kreveta dok ne padne i ne umre. Ako postoji spor oko kazne koja će se primeniti na osobu koja ga je povredila, smrtna kazna se ne izriče povređenoj osobi, osim ako se staratelji povređene osobe ne zakunu pod zakletvom da je njihov čovek umro od te povrede".

Odgovor vlasniku ovog prigovora može se dati na sledeći način: Trebalo bi da kažete isto o sledećem čoveku: "Ako čovek udari drugu osobu mačem jedan za drugim i odmah je ubije, a zatim kaže: 'Umro je od bolesti koja je u njemu bila pre nego što sam zadao drugi udarac' ili 'Nije umro zbog mojih udaraca. Naprotiv, Allah Teâlâ ga je ubio i uništio', onda odmazdu ne treba primenjivati na ubicu, osim ako se staratelji ubijene osobe ne zakunu da je umro kao posledica njegovih udaraca".

Niko nikada ne bi rekao tako nešto. To je ono što želimo da kažemo.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Dovoljno smo objasnili značenje sihra te različita mišlenja pravnika o pravilu koje treba primeniti na mađioničara. Sada ćemo pokušati da objasnimo značenje ajeta o sihru i pravilima koja ona zahteva.

وَٱتَّبَعُواْ مَا تَتۡلُواْ ٱلشَّيَٰطِينُ عَلَىٰ مُلۡكِ سُلَيۡمَٰنَۖ وَمَا كَفَرَ سُلَيۡمَٰنُ وَلَٰكِنَّ ٱلشَّيَٰطِينَ كَفَرُواْ يُعَلِّمُونَ ٱلنَّاسَ ٱلسِّحۡرَ وَمَآ أُنزِلَ عَلَى ٱلۡمَلَكَيۡنِ بِبَابِلَ هَٰرُوتَ وَمَٰرُوتَۚ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنۡ أَحَدٍ حَتَّىٰ يَقُولَآ إِنَّمَا نَحۡنُ فِتۡنَةٞ فَلَا تَكۡفُرۡۖ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنۡهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِۦ بَيۡنَ ٱلۡمَرۡءِ وَزَوۡجِهِۦۚ وَمَا هُم بِضَآرِّينَ بِهِۦ مِنۡ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذۡنِ ٱللَّهِۚ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡۚ وَلَقَدۡ عَلِمُواْ لَمَنِ ٱشۡتَرَىٰهُ مَا لَهُۥ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنۡ خَلَٰقٖۚ وَلَبِئۡسَ مَا شَرَوۡاْ بِهِۦٓ أَنفُسَهُمۡۚ لَوۡ كَانُواْ يَعۡلَمُونَ

102. i povode se za onim što su šejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali. A Sulejman nije bio nevjernik – šejtani su nevjernici: učili su ljude vradžbini i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Harutu i Marutu, u Babilonu. A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: "Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!" I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti, ali nisu mogli time nikome bez Allahove volje nauditi. Učili su ono što će im nauditi i od čega nikakve koristi neće imati iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onome svijetu imati. A doista je jadno ono za što su se prodali, kada bi samo znali! (el-Bekare 2/102).

U rivâjetu od Hz.Abdulaha Ibn Abbasa (s.a.v.s.), kaže se: " Ljudi šejtanske prirode pomenuti u ovom ajetu su Jevreji koji su živeli u vreme Hz.Davudovog (a.s.) sina Hz.Sulejmana (a.s.) i Hz.Pejgambera (s.a.v.s.)". Slični rivâjet dolazi od Ibn Džurejdža i Ibn Is'haka (r.a.h.).

Rebi b. Enes i Sudi su rekli: " Oni koji se pominju u ajetu su Jevreji koji su živeli u vreme Hz.Sulejmana (a.s.)".

Neki drugi učenjaci su takođe rekli: U oba vremena Hz.Sulejmana (a.s.) i Hz.Poslanika (s.a.v.s.), su živeli Jevreji. Zato što su Jevreji koji su sledili sihir, nastavili su svoje postojanje od vremena Hz.Sulejmana (a.s.) do vremena Hz.Pejgambera (s.a.v.s.). Uzvišeni Allah je opisao Jevreje koji su

odbacili Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) te su odbacili Kur'an iza sebe kao sledbenike lažnih vesti koje su izmislili šejtani tokom vladavine Hz.Sulejmana (a.s.). U stvari, kada kažemo “šejtani“, naš Uzvišeni Gospodar je mislio na ljudske i džinske šejtane.

Glagol "tilavet eder" - "recitovati“ u ajetu (تَتْلُو) znači obavestiti i čitati. Postoje i oni koji kažu da to znači slediti. Jer, onaj ko recituje postaje sledbenik.

Izraz u ajetu (عَلَىٰ مُلْكِ سُلَيْمَٰنَ) prema nekima, znači suverenitet Hz.Sulejmana (a.s.), a prema drugima, njegovu imovinu.

Postoju i oni koji kažu da to znači izmišlanje lažnih vesti protiv njega. Jer, ako je vest lažna, naziva se (عَلَيْهِ), a ako je istinita, naziva se (عَنْهُ تَلَا) . Ako se ne zna da li je lažna ili istinita, mogu se koristiti oba izraza.

وَقَالُواْ لَن تَمَسَّنَا ٱلنَّارُ إِلَّآ أَيَّامًا مَّعْدُودَةً ۚ قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِندَ ٱللَّهِ عَهْدًا فَلَن يُخْلِفَ ٱللَّهُ عَهْدَهُۥٓ ۖ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى ٱللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

80. Oni govore: "Vatra će nas doticati samo neko vrijeme". Reci: "Da li ste o tome dobili od Allaha obećanje – jer, Allah će sigurno ispuniti obećanje Svoje – ili na Allaha iznosite ono što ne znate?"

(el-Bekare 2/80).

Prema rivâjetima Hz.Abdulaha ibn Abbasa (r.a.h.), Saida Ibn Džubajra i Katadea (r.a.h.), Jevreji su tvrdili da se Hz.Sulejman (a.s.) bavio sihrom, da je stekao svoj suverenitet kroz sihr i da ga je nastavio kroz to. Svemogući Allah je izjavio da on nema nikakve veze sa sihrom. Muhammed Ibn Is'hak je preneo da je jedan od jevrejskih učenjaka rekao: "Zar se ne čudiš šta Muhammed kaže? On kaže da je Sulejman Pejgamber. Tako mi Allaha, on je bio samo čarobnjak“. Nakon toga, Svemogući Allah je objavio sledeći ajet:

وَٱتَّبَعُواْ مَا تَتْلُواْ ٱلشَّيَٰطِينُ عَلَىٰ مُلْكِ سُلَيْمَٰنَ ۖ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَٰنُ وَلَٰكِنَّ ٱلشَّيَٰطِينَ كَفَرُواْ يُعَلِّمُونَ ٱلنَّاسَ ٱلسِّحْرَ وَمَآ أُنزِلَ عَلَى ٱلْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ هَٰرُوتَ وَمَٰرُوتَ ۚ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّىٰ يَقُولَآ إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ ۖ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِۦ بَيْنَ ٱلْمَرْءِ وَزَوْجِهِۦ ۚ وَمَا هُم بِضَآرِّينَ بِهِۦ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۚ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ ۚ وَلَقَدْ عَلِمُواْ لَمَنِ ٱشْتَرَىٰهُ مَا لَهُۥ فِي ٱلْأَخِرَةِ مِنْ خَلَٰقٍ ۚ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْاْ بِهِۦٓ أَنفُسَهُمْ ۚ لَوْ كَانُواْ يَعْلَمُونَ

102. i povode se za onim što su šejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali. A Sulejman nije bio nevjernik – šejtani su nevjernici: učili su ljude vradžbini i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Harutu i Marutu, u Babilonu. A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: "Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!" I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti, ali nisu mogli time nikome bez Allahove volje nauditi. Učili su ono što će im nauditi i od čega nikakve koristi neće imati iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onome svijetu imati. A doista je jadno ono za što su se prodali, kada bi samo znali! (el-Bekare 2/102).

(PS: Samir B: Primoran sam da jedan deo gore navedenog ajeta kojeg sam označio crvenim prevedem sa turskog jezika, pošto prevod ovog dela ajeta na bosanskom jeziku ne navodi reč "sihr":

" ...**Sulejman nije ušao u neverstvo (kufr) koristeći sihr** ".).

Priča se da su Jevreji tvrdili da je Hz.Pejgamber Sulejman (a.s.) činio sihire, kako bi ljudi poverovali u njih i kako bi to smatrali normalnim iako su to sami radili. Ali, u vezi sa tim, slagali su i oklevetali o Hz.Sulejamanu (a.s.).Prema priči, Hz.Sulejman (a.s.) je sakupio knjige sihra i sakrio ih ispod svoje stolice na jednom mestu u svojoj riznici kako ljudi ne bi praktikovali sihr, a kada je umro, ove su knjige otkrivene. Nakon toga, šejtani su rekli: "Zahvaljujući tome, Sulejman je nastavio svoju vladavinu". Jevreji su ovu vest koja se proširila prihvatili kao istinitu i rekli da je Hz.Sulejman (a.s.) bio mađioničar. Pomenuti "šejtani" u ajetu se mogu odnositi na ljudske šejtane. Moguće je da su, dok je Hz.Sulejman (a.s.) bio živ, šejtani su sakrili knjige sihra ispod njegove stolice bez njegovog znanja. Kada je umro, rekli su da ove knjige pripadaju njemu. Takođe je moguće da su ljudski šejtani sakrili knjige sihra ispod Hz.Sulejmanove (a.s.) stolice. Nakon njegove smrti, izneli su ove knjige odatle kako bi ljudi mislili da knjige sihra pripadaju njemu te da bi tako mogli da prevare ljude izvodeći i sami sihir.

وَمَآ أُنزِلَ عَلَى ٱلۡمَلَكَيۡنِ بِبَابِلَ هَٰرُوتَ وَمَٰرُوتَۚ

"... **i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Harutu i Marutu**, ..."

Harf (lam) u reči ٱلۡمَلَكَيۡنِ u ajetu se čita kao "melekejni" u mensub smislu ٱلۡمَلَكَيۡنِ , a takođe i kao "**melikejni**" u međrur smislu. Ko god ga pročita kao "**melikejni**" u međrur smislu, prihvata Haruta i Maruta kao bića koji nisu meleki (anđeli).Prenosi se da je Dahak rekao: "**Harut i Marut su bili dva krupna, gruba čoveka iz Vavilona**". Oba čitanja su validna i ne protivreče jedno drugom. Jer, kada to čitamo kao "**melekejni**", značenje je sledeće: Pošto su ova dva kralja/vladara bila pod uticajem sihra te su bili njome prevareni, te pošto su drugi ljudi u društvu verovali u njihove reči, Allah Teâlâ je poslao dva meleka tokom njihovog vremena. Poslati meleki su imali za zadatak da objasne i prenesu i ovim dvojici kraljeva i drugim ljudima značenje sihra, obmanu mađioničara i njihovo neverovanje. U ovom slučaju, dozvoljeno je čitati to kao "**melekejni**" prema bilo kom od ova dva čitanja i svatiti ajet kao "**sihir nadahnut sa dva meleka**".Prema drugom tumačenju, dozvoljeno je čitati ga kao "**melikejni**" i svatiti ajet kao "sihir nadahnut dvojicom vladara". Jer su oba vladara imala zadatak da prenesu i predstave narodu dekret koji im je došao. U stvari, Svemogući Allah kaže sledeće svom Hz.Poslaniku (s.a.v.s.):

وَيَوۡمَ نَبۡعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٖ شَهِيدًا عَلَيۡهِم مِّنۡ أَنفُسِهِمۡۖ وَجِئۡنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَىٰ هَٰٓؤُلَآءِۚ وَنَزَّلۡنَا عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ تِبۡيَٰنٗا لِّكُلِّ شَيۡءٖ وَهُدٗى وَرَحۡمَةٗ وَبُشۡرَىٰ لِلۡمُسۡلِمِينَ

89. A šta će biti onog Dana kad protiv svakog naroda dovedemo po jednog svjedoka, od njega samog, i tebe dovedemo kao svjedoka protiv ovih! Mi tebi objavljujemo Knjigu kao objašnjenje za sve i kao uputu i milost i radosnu vijest za one koji jedino u Njega vjeruju. (Nahl, 16/89).

قُولُوٓاْ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَمَآ أُنزِلَ إِلَيۡنَا وَمَآ أُنزِلَ إِلَىٰٓ إِبۡرَٰهِـۧمَ وَإِسۡمَٰعِيلَ وَإِسۡحَٰقَ وَيَعۡقُوبَ وَٱلۡأَسۡبَاطِ وَمَآ أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَآ أُوتِيَ ٱلنَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمۡ لَا نُفَرِّقُ بَيۡنَ أَحَدٖ مِّنۡهُمۡ وَنَحۡنُ لَهُۥ مُسۡلِمُونَ

136. Recite: "Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima, i u ono što je dato Musau i Isau, i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo nikakve razlike među njima, i mi se samo Njemu pokoravamo". (el-Bekare 2/136).

U prvom od ova dva ajeta, Uzvišeni Allah je pripisao objavu Allah-ovom Teâlâ Hz.Poslaniku (s.a.v.s.), a u drugom, On Teâlâ ju je pripisao zajednici kojoj je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) poslat.Iako im je zadatak bio da uvedu i nauče sihir u društvu, ajet posebno pominje imena dva meleka, Haruta i Maruta. Budući da je društvo bilo podložno tim oba meleka. Najefikasnija metoda za učenje značenja sihra i razumevanje da je ona laž, bila je da se ovom zadatku dodele dva meleka kako bi ih društvo sledilo.

Kao u sledećoj sličnoj situaciji: Uzvišeni Allah je rekao Hz.Musi i Hz.Harunu (a.s.):

ٱذۡهَبَآ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ إِنَّهُۥ طَغَىٰ

43. idite faraonu, on se, doista, osilio,

فَقُولَا لَهُۥ قَوۡلٗا لَّيِّنٗا لَّعَلَّهُۥ يَتَذَكَّرُ أَوۡ يَخۡشَىٰ

44. pa mu blagim riječima govorite, ne bi li razmislio ili se pobojao!" (Tâ-hâ, 20143-4).

Hz.Musa i Hz.Harun (a.s.) su poslati kao glasnici faraonu i njegovim podanicima. Međutim, posebno im je naređeno da se obrate faraonu. Jer, ova bi metoda bila efikasnija i korisnija u pozivanju njega i njegovih podanika u religiju Allaha Teâlâ. Slično tome, Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je napisao pismo poziva u islam Kisri i Kajseru. Iako je bio Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) poslat celom čovečanstvu, u svom pismu je posebno pomenuo njihova imena, a ne njihov narod. Jer, kao što smo prethodno naveli, oni koji su predvođeni zavise od onih koji ih predvode.

U tom kontekstu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je u svom pismu perzijancu Kisri upotrebio sledeće izraze: "**Sada postani musliman i pronađi selamet. U suprotnom, krivica zoroastrijanaca bit će na tebi**".

Takođe je u svom pismu vizantijskom caru rekao: "**Sada postani musliman i pronađi selamet. U suprotnom, krivica za pobunu bit će na tebi**".To jest, ako veruješ, tvoj narod će te slediti. Ali, ako ne veruješ, tvoj narod neće verovati jer te se plaši. Oni te slede i u islamu i u neverovanju. Allah Teâlâ zna, verujem, da je zato posebno izabrao dva vladara iz Vavilonaca i poslao im dva meleka.

U stvari, Svemogući Allah je rekao:

ٱللَّهُ يَصۡطَفِي مِنَ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ رُسُلٗا وَمِنَ ٱلنَّاسِۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعُۢ بَصِيرٞ

75. Allah odabire poslanike među melekima i ljudima. – Allah sve čuje i sve vidi; (Hadž 22/75).

Ako se postavi pitanje: “Kako se meleki šalju kao glasnici ljudima ili vladarima?“, odgovor se može dati na sledeći način: To je moguće i široko se praktikuje. Jer, kao što je Allah Teâlâ slao meleke jedni drugima, tako ih je slao i Hz.Pejgamberima (a.s.). Štaviše, kada ih je slao Hz.Pejgamberima (a.s.), učinio je njihova tela neprozirnim i poprimio ljudske oblike kako oni koji su ih videli ne bi pobegli od njih. Uzvišeni Allah je rekao sledeće po ovom pitanju:

وَلَوْ جَعَلْنَٰهُ مَلَكًا لَّجَعَلْنَٰهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِم مَّا يَلْبِسُونَ

9. A kad bismo ga učinili melekom, stvorili bismo ga ponovo kao čoveka i ponovo bismo im objasnili ono što im nije jasno. (el- En'âm, 6/9).

يُعَلِّمُونَ ٱلنَّاسَ ٱلسِّحْرَ وَمَآ أُنزِلَ عَلَى ٱلْمَلَكَيْنِ

“ **… učili su ljude vradžbini i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, …**“.

Pošto Allah Teâlâ najbolje zna istinu, verujem da je značenje ovog ajeta sledeće: Allah Teâlâ je poslao dva meleka da ljudima objasne značenje sihra i da ih nauče da je sihr bogohuljenje, laž, obmana i neistina kako bi je se klonili. Zaista, Svemogući Allah je objasnio druge zabranjene, štetne i haram stvari kroz jezike svojih Hz.Pejgambera (a.s.) kako bi se ljudi klonili njih i ne činili ta zla.

Pošto je sihir bogohuljenje, prikazivanje stvari drugačijim nego li jesu i obmanjivanje, a ljudi tog vremena su bili prevareni sihrom i potvrdili ono što su magičari tvrdili o sebi, Allah Svemogući je poslao dva meleka da skinu veo neznanja sa ljudi i da ih spreče da budu prevareni sihrom.

U stvari, Allah Svemogući kaže:

وَهَدَيْنَٰهُ ٱلنَّجْدَيْنِ

10. i dobro i zlo mu objasnili? (el-Beled, 90/10).

Allah Teâlâ najbolje zna, po mom mišlenju, ovaj ajet znači sledeće: Mi smo ljudima objasnili puteve dobra i zla, da ne bi činili zlo i da bi ga se klonili. U stvari, rečeno je Hz.Umeru (r.a.h.): “ **Taj i taj ne zna šta je zlo.**“ Hz.Umer (r.a.h.) je odgovorio: “**Onda će upasti u veće zlo nego li oni koji znaju za zlo**“.

Nema razlike između objašnjavanja značenja sihra i zabranjivanja ljudima iste i objašnjavanja zabrane drugih vrsta bogohuljenja, ženidbe sa majkama i sestrama, preljube, lihvarstva, pijenja alkohola i sličnih zala. Jer svrha koju težimo kada objašnjavamo neophodnost klonenja zabranjenih i zabranjenih stvari je ista kao i svrha koju težimo kada objašnjavamo neophodnost činjenja dobrih dela. Jer je postizanje ovog cilja moguće samo nakon sticanja znanja o ovim stvarima. Slično tome, ispunjavanje poslušnosti i obaveza moguće je samo nakon sticanja znanja o njima. Pošto je znanje neophodno da bi se ovo moglo činiti, ljudima se mora objasniti zlo kako bi se klonili zla. To se može postići samo sticanjem znanja o njima.

Nema razlike između objašnjavanja značenja sihra i zabranjivanja ljudima iste i objašnjavanja zabrane drugih vrsta bogohuljenja, ženidbe sa majkama i sestrama, preljube, lihvarstva, pijenja alkohola i sličnih zala. Jer, svrha koju težimo kada objašnjavamo neophodnost klonenja zabranjenih i haram stvari je ista kao i svrha kojoj težimo kada objašnjavamo neophodnost činjenja dobrih dela. Jer je postizanje ovog cilja moguće samo nakon sticanja znanja o ovim stvarima. Slično tome, ispunjavanje poslušnosti i obaveza moguće je samo nakon sticanja znanja o njima. Pošto je znanje

neophodno da bi se ovo moglo činiti, ljudima se mora objasniti zlo kako bi se klonili zla. To se može postići samo sticanjem znanja o njima.

Neki su ljudi rekli da ajet وَمَآ أُنزِلَ عَلَى ٱلْمَلَكَيْنِ " **...i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, ...**" znači sledeće: Kao što su šejtani poricali Hz.Sulejmana (a.s.), oni su takođe poricali i ono što je objavljeno dvojici meleka. Tvrdili su da im sihir koji su dva meleka recitovala i o kojem su ih obavestili nije objavio Allah Teâlâ. Tvrdili su da rečenica (فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا) znači "**ljudi su od njih učili sihr i neverovanje**". Jer, rečenica (وَلَٰكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا) "**Ali šejtani nisu verovali**" sadrži značenje neverovanja.

Zamenica se ovde takođe odnosi na ta dva meleka. Baš kao u sledećem ajetu:

سَيَذَّكَّرُ مَن يَخْشَىٰ

10. dozvat će se onaj koji se Allaha boji,

وَيَتَجَنَّبُهَا ٱلْأَشْقَى

11. a izbegavat će je onaj najgori, (el-A'lâ, 87/10-11).

وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ

" **...nisu nikoga učili ...**".

Dva meleka nisu nikoga učili. To jest, nisu nikoga učili (sihru) osim ako ih nisu snažno upozorili da to ne rade:

"..... إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ ....." - " **... Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik! ...**".

Faktor koji primorava osobu koja zastupa ovaj stav da učini takvo tumačenje je verovatno njena nesposobnost da prihvati da je Allah Teâlâ taj koji je poslao sihr dvojici meleka, uprkos njegovoj kritici sihra i magičara. Zapravo, ova ideja ne zahteva od njega da učini takvo tumačenje. Jer, čin koji se kritikuje i osuđuje nije objašnjavanje sihra ljudima niti sprečavanje da čine sihr, već izvođenje samog sihra. Zapravo, svako ko zna značenje sihra treba da je objasni onima koji ne znaju i da ih upozori na nju kako bi se klonili sihra. Kada vidimo nekoga ko je prevaren sihrom i čiji su poredak i ravnoteža poremećeni, Allah Teâlâ nam je učinio obaveznim (farz) da to učinimo.

"..... إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ ....." - " **... Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik! ...**".

Reč "**fitna**" u ajetu, koju smo preveli kao "**ispit**", označava stanje nečega što se otkriva u dobru i zlu. Na primer, kada Arapi drže zlato u vatri da bi razumeli da li je čvrsto ili prevarno, kažu (فَتَنْتُ الذَّهَبَ) - "**Ispitivao sam zlato**". Testiranje je nešto slično ovome. Jer se razume stanje osobe koja se testira i kao da je sama izjavila svoje stanje. Reč "**fitna**" na drugim mestima znači mučenje. Na primer, u jednom se ajetu navodi sledeće:

ذُوقُواْ فِتۡنَتَكُمۡ هَٰذَا ٱلَّذِي كُنتُم بِهِۦ تَسۡتَعۡجِلُونَ

14. "**Iskusite kaznu svoju – to je ono što ste požurivali!**" (edh-Dhurijat 51/14).

Meleki su rekli: "…. إِنَّمَا نَحۡنُ فِتۡنَةٞ فَلَا تَكۡفُرۡۖ ….“ - “ **… Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik! …**“. jer su objasnili značenje i unutrašnje lice sihra narodu Vavilona. Katade je rekao da reč “**fitna**“ u ovom ajetu znači iskušenje. To je istina, jer su Hz.Poslanici (a.s.) i Allah-ovi Teâlâ Hz.Pejgamberi (a.s.) bili iskušenja za ljude kojima su poslati. Poslati su da saznaju ko među njima čini dobra dela. Takođe je moguće da reč “fitna“ u ajetu znači fitnu koju mi poznajemo. Jer, nije bilo daleko od toga da će oni koji su naučili sihir od ta dva meleka koristiti ono što su naučili u loše svrhe i uplesti se u zlo. Ako bi to uradili, zapali bi u nevolju. Baš kao i u drugim činovima obožavanja.

Meleki su govorili onima kojima su učili sihr: "…. إِنَّمَا نَحۡنُ فِتۡنَةٞ فَلَا تَكۡفُرۡۖ ….“ - “ **… Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!**“ (u svetlu zakona). To ukazuje na to da je bavljenje sihrom neverovanje. Jer su učili sihir narod Vavilona kako ne bi praktikovali sihir i delovali po sihru. Učili su ih prirodi sihra i načinu da je se drže podalje kako ljudi ne bi mešali sihr sa čudima koja su pokazivali Hz.Pejgamberi (a.s.) i tako svatili da je zaključivanje pomoću sihra nevažeće.

وَٱتَّبَعُواْ مَا تَتۡلُواْ ٱلشَّيَٰطِينُ عَلَىٰ مُلۡكِ سُلَيۡمَٰنَۖ وَمَا كَفَرَ سُلَيۡمَٰنُ وَلَٰكِنَّ ٱلشَّيَٰطِينَ كَفَرُواْ يُعَلِّمُونَ ٱلنَّاسَ ٱلسِّحۡرَ وَمَآ أُنزِلَ عَلَى ٱلۡمَلَكَيۡنِ بِبَابِلَ هَٰرُوتَ وَمَٰرُوتَۚ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنۡ أَحَدٍ حَتَّىٰ يَقُولَآ إِنَّمَا نَحۡنُ فِتۡنَةٞ فَلَا تَكۡفُرۡۖ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنۡهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِۦ بَيۡنَ ٱلۡمَرۡءِ وَزَوۡجِهِۦۚ وَمَا هُم بِضَآرِّينَ بِهِۦ مِنۡ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذۡنِ ٱللَّهِۚ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡۚ وَلَقَدۡ عَلِمُواْ لَمَنِ ٱشۡتَرَىٰهُ مَا لَهُۥ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنۡ خَلَٰقٖۚ وَلَبِئۡسَ مَا شَرَوۡاْ بِهِۦٓ أَنفُسَهُمۡۚ لَوۡ كَانُواْ يَعۡلَمُونَ

102. i povode se za onim što su šejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali. A Sulejman nije bio nevjernik – šejtani su nevjernici: učili su ljude vradžbini i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Harutu i Marutu, u Babilonu. A njih dvojica nisu nikoga učili dok mu ne bi rekli: "Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!" I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti, ali nisu mogli time nikome bez Allahove volje nauditi. Učili su ono što će im nauditi i od čega nikakve koristi neće imati iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onome svijetu imati. A doista je jadno ono za što su se prodali, kada bi samo znali! (el-Bekare 2/102).

Razdvajanje supružnika pomenuto u ajetu se verovatno dešava na dva načina:

1 - Osoba koja čuje za sihir čini neverstvo postupajući po njoj; ako mu je žena muslimanka, oni se razdvajaju zbog otpadništva od vere.

2 - Osoba koja se bavi sihrom prenosi priče između muža i žene tako što je klevetnik i doušnik. On ih obmanjuje i kvari koristeći pozlaćene reči, prikazuje lažne stvari kao da su stvarne ulepšavajući ih i tako odvaja muža od njegove žene.

وَمَا هُم بِضَآرِّينَ بِهِۦ مِنۡ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذۡنِ ٱللَّهِۚ

“**… ali nisu mogli time nikome bez Allah-ove volje nauditi** ”.

Reč “**dozvola**“ u ajetu se koristi u smislu informacije. Kada reč “**dozvola**“ nema samoglasnike, to je imenica. Kada je samoglasnik, to je infinitiv. Kada se kaže فَهُوَ حَذِرٌ حَذِرَ الرَّجُلُ حَذَرًا , reč (حَذِرٌ) koja se ovde koristi je imenica. Reč حَذَرٌ je infinitiv. Reč “**dozvola**“ je jedna od reči koje se mogu čitati na dva načina. Na primer, kao u reči (شِبْه وَشَبَهٌ مِثْل وَمَثَل). Postoje oni koji kažu da je Allah-ova Teâlâ dozvola u ajetu ta što ih Allah Teâlâ ostavlja samima sebi. Hasan je rekao: “**Alah Svemogući štiti koga hoće; sihr mu ne šteti. On ostavlja koga hoće da ga prevari čarobnjak, a čarobnjak mu šteti**“.

وَلَقَدْ عَلِمُواْ لَمَنِ ٱشْتَرَىٰهُ مَا لَهُۥ فِي ٱلْأَخِرَةِ مِنْ خَلَٰقٍ

“ **… iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onome svijetu imati**“.

Ima onih koji kažu da ajet (el-Bekare 2/102) znači ovo: Oni koji menjaju Allah-ovu Teâlâ religiju sihrom neće imati udela na ahiretu. Pod udelom na ahiretu se podrazumeva udeo dobra.

Hasan je rekao: “**Onaj ko se bavi sihrom i veruje u istinu sihra nema religiju**“.

Ovo ukazuje da je bavljenje sihrom i prihvatanje istine sihra bogohuljenje.

وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْاْ بِهِۦٓ أَنفُسَهُمْ

“**… a doista je jadno ono za što su se prodali, …**“

Sledeća pesnikova izjava je primer glagola شَرَوْاْ u ajetu koji znači prodati:

(شَرَيْتُ بُرْداً لَيْتَنِيمِنْ بَعْدِ بُرْدٍ كُنْتُ هَامَه)

"**Prodao sam čičak**.[207] Nakon toga

Voleo bih da sam jednostavno umro".

Gore navedeni ajet ukazuje na to da je smatranje sihra istinitim i delovanje u skladu sa njom kufr.

وَلَوْ اَنَّهُمْ اٰمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِنْ عِنْدِ اللهِ خَيْرٌ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

103. A da oni vjeruju i boje se, nagrada od Allaha bi im bila bolja, kada bi samo znali!

(el-Bekare 2/103).

Iz ovog se ajeta razume da su se oni koji veruju u sihr i postupaju po sihru udaljili od vere i pobožnosti.

يَّا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انْظُرْنَا وَاسْمَعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ اَلِيمٌ

104. O vjernici, ne služite se riječima: "Ra'ina", nego recite: "Unzurna" i slušajte! A nevjernike bolna patnja čeka. (el-Bekare 2/104).

Kurtub je rekao: Reč "**Ra'ina (čuvaj nas)**“ je reč koju Hidžazi koriste sa podsmehom. Bilo je onih koji su govorili da i Jevreji koriste ovu reč u istu svrhu. Zaista, u drugom ajetu, Uzvišeni Allah kaže:

مِّنَ ٱلَّذِينَ هَادُواْ يُحَرِّفُونَ ٱلۡكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِۦ وَيَقُولُونَ سَمِعۡنَا وَعَصَيۡنَا وَٱسۡمَعۡ غَيۡرَ مُسۡمَعٖ وَرَٰعِنَا لَيَّۢا بِأَلۡسِنَتِهِمۡ وَطَعۡنٗا فِي ٱلدِّينِۚ وَلَوۡ أَنَّهُمۡ قَالُواْ سَمِعۡنَا وَأَطَعۡنَا وَٱسۡمَعۡ وَٱنظُرۡنَا لَكَانَ خَيۡرٗا لَّهُمۡ وَأَقۡوَمَ وَلَٰكِن لَّعَنَهُمُ ٱللَّهُ بِكُفۡرِهِمۡ فَلَا يُؤۡمِنُونَ إِلَّا قَلِيلٗا

46. Ima jevreja koji izvrću smisao riječima i govore uvijajući jezicima svojim i huleći pravu vjeru: "Čujemo, ali se ne pokoravamo!" i "Čuj, ne čuli te!" i "Rā'inā" A da oni kažu: "Čujemo i pokoravamo se!" i "Čuj!" i "Pogledaj na nas!" – bilo bi za njih bolje i ispravnije; ali, Allah je njih zbog nevjerovanja njihova prokleo, jer malo ko od njih vjeruje. (Nisâ, 4/46).

Jevreji su ovu reč izgovarali kako bi se međusobno ismejavali Hz.Pejgambera (s.a.v.s.).

U stvari, Allah Svemogući kaže:

أَلَمۡ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ نُهُواْ عَنِ ٱلنَّجۡوَىٰ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُواْ عَنۡهُ وَيَتَنَٰجَوۡنَ بِٱلۡإِثۡمِ وَٱلۡعُدۡوَٰنِ وَمَعۡصِيَتِ ٱلرَّسُولِۖ وَإِذَا جَآءُوكَ حَيَّوۡكَ بِمَا لَمۡ يُحَيِّكَ بِهِ ٱللَّهُ وَيَقُولُونَ فِيٓ أَنفُسِهِمۡ لَوۡلَا يُعَذِّبُنَا ٱللَّهُ بِمَا نَقُولُۚ حَسۡبُهُمۡ جَهَنَّمُ يَصۡلَوۡنَهَاۖ فَبِئۡسَ ٱلۡمَصِيرُ

8. Zar ne vidiš one kojima je zabranjeno da se sašaptavaju kako se vraćaju onome što im je zabranjeno i sašaptavaju se o grijehu i neprijateljstvu i neposlušnosti prema Poslaniku. A kad ti dolaze, pozdravljaju te onako kako te Allah nikad nije pozdravio, i među sobom govore: "Trebalo bi da nas Allah već jednom kazni za ono što govorimo!" – Dovoljan će im biti Džehennem! U njemu će gorjeti, a grozno je on prebivalište! (el-Mudžadeleh, 58/8).

Kada bi Jevreji dolazili kod Hz.Pejgambera (s.a.v.s.), pretvarali bi se da ga pozdravljaju (selame) te bi govorili "**Smrt neka bude na tebe**“ (**Es-Samu alejke**). Allah Teâlâ je o tome obavestio Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) i zabranio muslimanima da koriste takav izraz. Iako reč "**Ra'ina**“ može značiti gledanje i posmatranje, može značiti i podsmeh na način na koji je Jevreji koriste. Muslimanima je zabranjeno bilo da koriste ovu reč uz obrazloženje da je mogla značiti podsmeh. Kada se ova reč koristi direktno, može značiti gledanje, ali može značiti i podsmeh. Postoje primeri za ovo u rečniku. Na primer, reč " **Va'd** “ je reč koja može biti i dobra i loša. Sledeći ajeti se mogu navesti kao primeri:

وَإِذَا تُتۡلَىٰ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتُنَا بَيِّنَٰتٖ تَعۡرِفُ فِي وُجُوهِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ ٱلۡمُنكَرَۖ يَكَادُونَ يَسۡطُونَ بِٱلَّذِينَ يَتۡلُونَ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتِنَاۗ قُلۡ أَفَأُنَبِّئُكُم بِشَرّٖ مِّن ذَٰلِكُمُۚ ٱلنَّارُ وَعَدَهَا ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْۖ وَبِئۡسَ ٱلۡمَصِيرُ

72. A kad im se Naši jasni ajeti kazuju, ti primjećuješ veliko negodovanje na licima onih što ne vjeruju, koji umalo da ne nasrnu na one koji im riječi Naše kazuju. Reci: "Hoćete li da vam kažem što će vam biti mrže od toga? – Vatra kojom Allah nevjernicima prijeti, a grozno će ona prebivalište biti."

(Hadž, 22/72).

فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُواْ فِي دَارِكُمۡ ثَلَٰثَةَ أَيَّامٖۖ ذَٰلِكَ وَعۡدٌ غَيۡرُ مَكۡذُوبِۢ

65. Ali, oni je zaklaše, pa on reče: "Živjećete u zemlji svojoj još samo tri dana, to je istinita prijetnja".

(Hûd, 11/65).

Kada se reč "**Vaad**“ koristi jasno, podrazumeva se da znači dobro, a ne zlo. Slično tome, reč "**Ra'ina**“ ima dva moguća značenja, ali kada se koristi jasno, znači ismejavanje, a ne nadgledanje i zaštitu. Ovo ukazuje na to da nije dozvoljeno koristiti reči koje imaju potencijal i za dobro i za zlo jasno bez dodavanja uslova koji će omogućiti da se svate kao dobre, i da je ismejavanje religiozno štetno. Slično tome, religiozno je zabranjeno koristiti ismejavanje i reči koje mogu imati druga značenja. Allah Teâlâ najbolje zna značenje Svoje knjige.

Ukidanje Kurana Sunetom i vrste ukidanja

Uzvišeni Allah kaže:

مَا نَنسَخۡ مِنۡ ءَايَةٍ أَوۡ نُنسِهَا نَأۡتِ بِخَيۡرٖ مِّنۡهَآ أَوۡ مِثۡلِهَآۗ أَلَمۡ تَعۡلَمۡ أَنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٌ

106. Mi nijedan propis ne promijenimo, niti ga u zaborav potisnemo, a da bolji od njega ili sličan njemu ne donesemo. Zar ti ne znaš da Allah sve može?

Oni koji imaju vlast rekoše: “**Ukinuti znači ukloniti**“. Drugi rekoše: “ **To znači zameniti jednu stvar drugom**“.

Uzvišeni Allah kaže:

وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ مِن رَّسُولٖ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّآ إِذَا تَمَنَّىٰٓ أَلۡقَى ٱلشَّيۡطَٰنُ فِيٓ أُمۡنِيَّتِهِۦ فَيَنسَخُ ٱللَّهُ مَا يُلۡقِي ٱلشَّيۡطَٰنُ ثُمَّ يُحۡكِمُ ٱللَّهُ ءَايَٰتِهِۦۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ

52. Prije tebe Mi nijednog poslanika i vjerovjesnika nismo poslali, a da šejtan nije, kad bi on što kazivao, u kazivanje njegovo nešto ubacio; Allah bi ono što bi šejtan ubacio uklonio, a zatim bi riječi Svoje učvrstio – Allah sve zna i mudar je – (Hadž, 22/52).

Allah Teâlâ uklanja šaptanja koja je šejtan ubacio u srca Hz.Pejgambera (a.s.) te ih zamenjuje jasnim ajetima. Ima onih koji kažu da **nes'h** znači **preneti**. Zaista, Uzvišeni Allah je rekao:

هَٰذَا كِتَٰبُنَا يَنطِقُ عَلَيۡكُم بِٱلۡحَقِّۚ إِنَّا كُنَّا نَسۡتَنسِخُ مَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ

29. Ova Knjiga Naša o vama će samo istinu reći, jer smo naredili da se zapiše sve što ste radili."

(Džâsiye, 45/29).

Različiti stavovi izneti ovde se odnose na doslovno značenje reči **nes'h**. Bez obzira na njeno značenje u rečniku, kada se koristi kao verski termin, reč “**nes'h**“ izražava periode regulisanja i čitanja ajeta. Ponekad regulisanje ajeta ostaje isto, ali se njegovo čitanje ukida. Ponekad, njegovo čitanje ostaje isto, ali se njegovo čitanje ukida. U stvari, ne postoji druga vrsta nes'a.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Neki učenjaci koji nisu iz pravne prakse, rekli su da nema ukidanja u zakonu našeg Hz.Pejgambera Muhammeda (s,a,v,s,) i da se ukidanje pomenuto u zakonu odnosi na

ukidanja napravljena u zakonima prethodnih Hz.Pejgambera (a.s.). Na primer, subotnji praznik, namaz okrenut ka istoku i zapadu se može navesti kao primer za to. Jer je naš Hz.Pejgamber (s.a.v.s.), poslednji Hz.Pejgamber (s.a.v.s.). Njegov će zakon nastaviti da postoji bez ikakvih promena do Sudnjeg dana.

Osoba koja je iznela gore navedeni stav poseduje dosta elokvencije i leksikografije, ali nije posedovala dosta jurisprudencije i metodologije jurisprudencije. Njegova vera je toliko čvrsta da ne dozvoljava da se o njemu gaje bilo kakve loše misli. Nema znakova da je njegova vera iskvarena. Međutim, on je ostao daleko od uspeha zato što je dao takvu izjavu. Jer, niko pre njega, nije rekao tako nešto. Naprotiv, islamski Ummet, zajedno sa onima pre i posle njega, svatio je da su mnogi propisi u Allah-ovoj Teâlâ religiji i šerijatu ukinuti.

Dali su nam neke rivâjete o ovoj temi, u čiju istinitost ne sumnjaju i ne smatraju ispravnim da je tumače. Takođe, svojim su intelektom svatili da u Kur'anu postoje ajeti am, has, muhkam i mutešabih. Koji god motiv da postoji u Kur'anu i Sunetu, postoje i nasih i mensuh sa istim motivom. Jer, sve ovo nam je primljeno i preneto na isti način.

Čovek koji izražava stav da u Kur'anu nema nes'h-a, vršeći pritisak na značenje u vezi sa nasih i mensuh ajetima, napravio je greške izlazeći iz opšteg diskursa umme (zajednice). Ne znam šta ga je motivisalo da to uradi. Moja najbolja pretpostavka o njemu je da je koristio sopstveno mišlenje iako je imao malo znanja o pripovedaćima ove stvari i koji nije znao šta su govorili učenjaci prethodnika, a šta je uma pričala. Jedan od rivâjeta od Hz.Poslanika (mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njemu bio) u vezi sa ovom stvari je sledeća:

(مَنْ قَالَ فِي القُرْآنِ بِرَأْيِهِ فَأَصَابَ فَقَدْ أَخْطَأَ)

Ako neko govori po svom mišlenju u vezi sa tumačenjem Kur'ana, pogrešio je čak i ako je u pravu“.[215]

(215 Tirmizi, Tefsiru'l-Kur'an, l).

Neka nam Allah Teâlâ oprosti, nama i čoveku koji je izneo stav da u Kur'anu nema nes'ha. U našem delu “Usulu'l-Fih“ dovoljno smo objasnili vrste nes'ha, dozvoljene i nedozvoljene.

Što se tiče reči (اَوْ نُنْسِهَا) u ajetu o nes'hu, moguće je da potiče od korena “**nisjan**“, što znači zaboraviti, kao i (نَنْسَأْهَا), što znači kašnjenje i odlaganje. Na primer, ekvivalent rečenice “Odložio sam nešto“ na arapskom je fraza (نَسَأْتُ الشَّيْءَ). “**Nesie**“ što znači odloženi dug. Sledeći ajet se takođe može uvrstiti među primere:

إِنَّمَا ٱلنَّسِيٓءُ زِيَادَةٌ فِي ٱلْكُفْرِ ۖ يُضَلُّ بِهِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ يُحِلُّونَهُۥ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُۥ عَامًا لِّيُوَاطِـُٔواْ عِدَّةَ مَا حَرَّمَ ٱللَّهُ فَيُحِلُّواْ مَا حَرَّمَ ٱللَّهُ ۚ زُيِّنَ لَهُمْ سُوٓءُ أَعْمَـٰلِهِمْ ۗ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِي ٱلْقَوْمَ ٱلْكَـٰفِرِينَ

37. Premještanjem svetih mjeseci samo se povećava nevjerovanje, **čime se nevjernici dovode u zabludu; jedne godine ga proglašavaju običnim, a druge godine ga proglašavaju svetim – da bi ispunili broj onih mjeseci koje je Allah učinio svetim. Ružni postupci njihovi predstavljeni su im kao lijepi. A Allah neće ukazati na Pravi put onima koji neće da vjeruju.** (Tevbe, 9/37).

Reč "nesij" u ajetu je prevedena kao premještanje (odlaganje).

Ako se reč (اَوْ نُنْسِهَا) u ajetu o nes'hu koristi u značenju **zaborav (unnun)**, to znači da je Uzvišeni Allah učinio da ljudi zaborave kako da čitaju ajet koji je ukinut, te su zato prestali da čitaju taj ajet.

To se može desiti na dva načina:

1 - Ljudima je zapoveđeno da prestanu da čitaju ukinuti ajet, i kako dani prolaze, oni ga zaboravljaju.

2-Ili će ljudi odmah zaboraviti recitovanje ukinutog ajeta i taj ajet će biti izbrisan iz njihovog pamćenja. To će biti čudo (mudžiza) za Hz.Pejgambera (s.a.v.s.).

Kada se čita ajet o nes'hu kao (نَنْسَأْهَاأَوْ) , javlja se sledeće značenje: Uzvišeni Allah ne odlaže objavljivanje ajeta. On objavljuje ajet koji će ga zameniti u smislu koristi ili će biti korisniji za Njegove sluge. Ili odlaže ajet koji će objaviti za kasnije vreme. Kada to vreme dođe, On ga objavljuje. Dakle, ovaj ajet zamenjuje ajet koji je trebalo da bude objavljen u prethodnom vremenu. Takođe ga zamenjuje u smislu koristi.

مَا نَنْسَخْ مِنْ اٰيَةٍ اَوْ نُنْسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَآ اَوْ مِثْلِهَآ اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

106. Mi nijedan propis ne promijenimo, niti ga u zaborav potisnemo, a da bolji od njega ili sličan njemu ne donesemo. Zar ti ne znaš da Allah sve može? (el-Bekare, 2/106).

Što se tiče objašnjenja ovog ajeta, prenosi se da su Hz.Abdulah b. Abbas i Katade (r.a.h.) rekli: Donosimo vam ajet koji je bolji od prethodnog u smislu olakšanja i relaksacije vašeg zadatka. Na primer, u primeru olakšavanja čovekove obaveze da se bori protiv deset neprijateljskih vojnika u ratu:

ٱلْـَٰٔنَ خَفَّفَ ٱللَّهُ عَنكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا ۚ فَإِن يَكُن مِّنكُم مِّاْئَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُواْ مِاْئَتَيْنِ ۚ وَإِن يَكُن مِّنكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوٓاْ أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۗ وَٱللَّهُ مَعَ ٱلصَّـٰبِرِينَ

66. Sada vam Allah daje olakšicu; On zna da ste izmoreni: ako vas bude stotina izdržljivih, pobijedićе dvije stotine; ako vas bude hiljada, pobijedićе, Allahovom voljom, dvije hiljade. A Allah je uz one koji su izdržljivi. (Enfal, 8/66).

U primeru olakšavanja čovekove obaveze da se bori protiv deset neprijateljskih vojnika u ratu, ajet koji je objavljen kasnije bio je bolji od prethodnog.

Sledeći primer se može navesti za ukidanje ajeta njegovim ekvivalentom: Ranije je postojala obaveza okretanja ka džamiji el-Aksa tokom namaza. Međutim, kasnije je data naredba o okretanju ka Kabbi te je prethodna odluka ukinuta njenim ekvivalentom. Prema rivâjetu od Hasana, ukidanje ajeta boljim ima za cilj da bude povolniji i korisniji u smislu vremena i koristi ili da se ukine njegovim ekvivalentom. Prema konsenzusu svih učenjaka, zaključak donet po ovom pitanju je sledeći: Ukidajući ajet koji dolazi nakon njega je bolji od prethodnog ajeta u smislu olakšavanja vaše obaveze i korisnosti za vas. Inače, nijedan od učenjaka nije rekao da je sledeći ajet bolji od ukinutog ajeta u smislu recitovanja. Jer, nije dozvoljeno reći da je jedan deo Kur'ana bolji od drugog dela u smislu ajeta i recitovanja. Jer je ceo Kur'an mudžiza reči Allaha Teâlâ.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Neki su se ljudi protivili Kur'anu iznoseći dokaze da ga nije moguće ukinuti Sunetom, jer ni u kom slučaju Sunet ne može biti superiorniji od Kur'ana.

Oni koji zastupaju ovaj stav greše u nekoliko aspekata:

1 - Nije moguće značiti da je hadis superiorniji od Kur'ana u smislu kiraeta i ajeta, jer, onaj koji se ukida i onaj koji je ukinut moraju biti na istom nivou u smislu čudotvornosti ajeta.

2 - Učenjaci selefa se jednoglasno slažu da hadis ne može biti superiorniji od Kur'ana u pogledu ajeta. Pošto nije moguće da ukinuti hadis bude superiorniji od ukinutog Kur'ana u pogledu kiraeta i ajeta, ajet "**... a da bolji od njega ili sličan njemu ne donesemo.**" znači da je ukinuti hadis bolji od ajeta koji se ukida u smislu ublažavanja propisa ili uzimanja u obzir interes ljudi.

Zato, ukidanje jednog ajeta može biti sa drugim ajetom ili sa Sunetom. Nijedan od učenjaka nije rekao da je ukinuti hadis superiorniji od ukinutog ajeta u smislu kiraeta. Ovaj ajet ukazuje na to da je dozvoljeno, a ne nedozvoljeno, ukinuti Kur'an Sunetom. Ova istina koju objašnjavamo zahteva da se ukine samo kiraet ukinutog ajeta. Jer, u ajetu koji pominje ukidanje, ne pominje se da se ukida odluka ukinutog ajeta. Jer reč "ukinuti" u Božanskoj zapovesti u vezi sa ukidanjem (مَا نَنسَخْ مِنْ ءَايَةٍ) označava stvar koja se čita. Ne postoji faktor koji zahteva da se odluka stvari koja se čita ukine u slučaju da se stvar koja se čita ukine. U ovom slučaju, bilo bi prikladnije protumačiti ajet o ukidanju na sledeći način: " **Kada ukinemo čitanje ajeta ili uzrokujemo da se zaboravi, Mi vam donosimo bolji, jasniji ajet kroz Sunet ili na bilo koji drugi način**".

Detaljna i dovoljna objašnjenja o ovoj temi dali smo u našem delu „Usulu'l-Fih". Ko želi, može tamo pogledati, inša Allah.

وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ ٱلْكِتَٰبِ لَوْ يَرُدُّونَكُم مِّنۢ بَعْدِ إِيمَٰنِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِّنْ عِندِ أَنفُسِهِم مِّنۢ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ ٱلْحَقُّ ۖ فَٱعْفُوا۟ وَٱصْفَحُوا۟ حَتَّىٰ يَأْتِىَ ٱللَّهُ بِأَمْرِهِۦٓ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ

109. Mnogi sljedbenici Knjige jedva bi dočekali da vas, pošto ste postali vjernici, vrate u nevjernike, iz lične zlobe svoje, iako im je Istina poznata; ali vi oprostite i preko toga pređite dok Allah Svoju odluku ne donese. – Allah, zaista, sve može. (el-Bekare 2/109).

Mamer je preneo da je Katade rekao u vezi sa ovim ajetom: "Gornji ajet je ukinut sledećim ajetom:

فَإِذَا ٱنسَلَخَ ٱلۡأَشۡهُرُ ٱلۡحُرُمُ فَٱقۡتُلُواْ ٱلۡمُشۡرِكِينَ حَيۡثُ وَجَدتُّمُوهُمۡ وَخُذُوهُمۡ وَٱحۡصُرُوهُمۡ وَٱقۡعُدُواْ لَهُمۡ كُلَّ مَرۡصَدٖۚ فَإِن تَابُواْ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ فَخَلُّواْ سَبِيلَهُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

5. Kada prođu sveti mjeseci, ubijajte mnogobošce gdje god ih nađete, zarobljavajte ih, opsjedajte i na svakome prolazu dočekujte! Pa ako se pokaju i budu namaz obavljali i zekat davali, ostavite ih na miru, jer Allah zaista prašta i samilostan je. (Tevbe, 9/5).

Ebu Muhammed Dža'fer b. Muhammed el-Vasiti... je preneo da je Abdullah b. Abbas rekao da su ajeti:

لَّسۡتَ عَلَيۡهِم بِمُصَيۡطِرٍ

22. ti vlast nad njima nemaš! (el-Gašije, 88/22).

نَّحۡنُ أَعۡلَمُ بِمَا يَقُولُونَۖ وَمَآ أَنتَ عَلَيۡهِم بِجَبَّارٖۖ فَذَكِّرۡ بِٱلۡقُرۡءَانِ مَن يَخَافُ وَعِيدِ

45. Mi dobro znamo šta oni govore; ti ih ne možeš prisiliti, nego podsjeti Kur'anom onoga koji se prijetnje Moje boji! (Kaf, 50/45).

فَبِمَا نَقۡضِهِم مِّيثَٰقَهُمۡ لَعَنَّٰهُمۡ وَجَعَلۡنَا قُلُوبَهُمۡ قَٰسِيَةٗۖ يُحَرِّفُونَ ٱلۡكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِۦ وَنَسُواْ حَظّٗا مِّمَّا ذُكِّرُواْ بِهِۦۚ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَىٰ خَآئِنَةٖ مِّنۡهُمۡ إِلَّا قَلِيلٗا مِّنۡهُمۡۖ فَٱعۡفُ عَنۡهُمۡ وَٱصۡفَحۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلۡمُحۡسِنِينَ

13. Ali, zato što su zavjet svoj prekršili, Mi smo ih prokleli i srca njihova okrutnim učinili. Oni su riječi s mjesta na kojima su bile uklanjali, a dobar dio onoga čime su bili opominjani izostavili. I ti ćeš kod njih, osim malo njih, neprestano na vjerolomstvo nailaziti, ali im oprosti i ne karaj ih! – Allah, uistinu, voli one koji čine dobro. (el-Mâide, 5/13).

قُل لِّلَّذِينَ ءَامَنُواْ يَغۡفِرُواْ لِلَّذِينَ لَا يَرۡجُونَ أَيَّامَ ٱللَّهِ لِيَجۡزِيَ قَوۡمَۢا بِمَا كَانُواْ يَكۡسِبُونَ

14. Reci vjernicima da oproste onima koji ne očekuju Allahove dane u kojima će On nagraditi ljude za ono što su radili. (el-Džâsije, 45/14).

ukinuti sledećim ajetima:

فَإِذَا ٱنسَلَخَ ٱلۡأَشۡهُرُ ٱلۡحُرُمُ فَٱقۡتُلُواْ ٱلۡمُشۡرِكِينَ حَيۡثُ وَجَدتُّمُوهُمۡ وَخُذُوهُمۡ وَٱحۡصُرُوهُمۡ وَٱقۡعُدُواْ لَهُمۡ كُلَّ مَرۡصَدٖۚ فَإِن تَابُواْ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ فَخَلُّواْ سَبِيلَهُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

5. Kada prođu sveti mjeseci, ubijajte mnogobošce gdje god ih nađete, zarobljavajte ih, opsjedajte i na svakome prolazu dočekujte! Pa ako se pokaju i budu namaz obavljali i zekat davali, ostavite ih na miru, jer Allah zaista prašta i samilostan je. (Tevbe, 9/5).

قَٰتِلُواْ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَلَا بِٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ ٱلۡحَقِّ مِنَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ حَتَّىٰ يُعۡطُواْ ٱلۡجِزۡيَةَ عَن يَدٖ وَهُمۡ صَٰغِرُونَ

29. Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru – sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno. (Tevbe, 9/29).

Sledeći ajeti su objavljeni kako bi se osiguralo okruženje bez sukoba:

فَأَعۡرِضۡ عَن مَّن تَوَلَّىٰ عَن ذِكۡرِنَا وَلَمۡ يُرِدۡ إِلَّا ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا

29. Zato se ti okani onoga koji Kur'an izbjegava i koji samo život na ovome svijetu želi –

(en-Nedžm, 53/29).

وَلَا تَسۡتَوِي ٱلۡحَسَنَةُ وَلَا ٱلسَّيِّئَةُۚ ٱدۡفَعۡ بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُ فَإِذَا ٱلَّذِي بَيۡنَكَ وَبَيۡنَهُۥ عَدَٰوَةٞ كَأَنَّهُۥ وَلِيٌّ حَمِيمٞ

34. Dobro i zlo nisu isto! Zlo dobrim uzvrati, pa će ti dušmanin tvoj odjednom prisni prijatelj postati.

(Fusilet, 41/34).

وَعِبَادُ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلَّذِينَ يَمۡشُونَ عَلَى ٱلۡأَرۡضِ هَوۡنٗا وَإِذَا خَاطَبَهُمُ ٱلۡجَٰهِلُونَ قَالُواْ سَلَٰمٗا

63. A robovi Milostivoga su oni koji po Zemlji mirno hodaju, a kada ih neznalice oslove, odgovaraju: "Mir vama!", (el-Furkan, 25/63).

Allah Teâlâ zna istinu, ovi ajeti o primirju objavljeni su pre seobe i proglašenja obaveznog (farz) rata. Svrha objavlivanja ajeta koji savetuju da se ne bori sa mnogobošcima bila je da se ljudi pozovu u religiju iznošenjem dokaza, navođenjem na razmišlanje o mudžizama i divnim stanjima koja je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) pokazao, te navođenjem na to da kažu da se takva izvanredna stanja nisu videla kod nikog drugog osim kod Hz.Pejgamber (s.a.v.s.). Uzvišeni Allah je rekao sledeće o ovoj temi:

قُلۡ إِنَّمَآ أَعِظُكُم بِوَٰحِدَةٍۖ أَن تَقُومُواْ لِلَّهِ مَثۡنَىٰ وَفُرَٰدَىٰ ثُمَّ تَتَفَكَّرُواْۚ مَا بِصَاحِبِكُم مِّن جِنَّةٍۚ إِنۡ هُوَ إِلَّا نَذِيرٞ لَّكُم بَيۡنَ يَدَيۡ عَذَابٖ شَدِيدٖ

46. Reci: "Ja vam savjetujem samo jedno: ustanite iskreno prema Allahu, dvojica po dvojica, ili jedan po jedan, pa zatim razmislite da drug vaš nije lud. On vas samo prije teške patnje opominje."

(Sebe', 34/46).

قَٰلَ أَوَلَوۡ جِئۡتُكُم بِأَهۡدَىٰ مِمَّا وَجَدتُّمۡ عَلَيۡهِ ءَابَآءَكُمۡۖ قَالُوٓاْ إِنَّا بِمَآ أُرۡسِلۡتُم بِهِۦ كَٰفِرُونَ

24. "Zar i onda" – govorio bi on – "kad vam ja donosim bolju od one koju ste od predaka vaših upamtili?" A oni bi odgovarali: "Ne vjerujemo mi u ono što je po vama poslano!" (ez-Zuhruf, 43/24).

وَقَالُواْ لَوۡلَا يَأۡتِينَا بِـَٔايَةٖ مِّن رَّبِّهِۦٓۚ أَوَلَمۡ تَأۡتِهِم بَيِّنَةُ مَا فِي ٱلصُّحُفِ ٱلۡأُولَىٰ

133. Mnogobošci govore: "Zašto nam ne donese kakvo čudo od Gospodara svoga?" A zar im ne dolazi objašnjenje o onome što ima u davnašnjim listovima? (Tâ-hâ, 20/133).

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱذۡكُرُواْ نِعۡمَتَ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡۚ هَلۡ مِنۡ خَٰلِقٍ غَيۡرُ ٱللَّهِ يَرۡزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِۚ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۖ فَأَنَّىٰ تُؤۡفَكُونَ

3. O ljudi, sjetite se milosti kojom vas Allah obasipa. Postoji li, osim Allaha, ikakav drugi stvoritelj koji vas sa neba i iz zemlje opskrbljuje? Osim Njega nema drugog boga, pa kuda se onda odmećete?

(Fanr, 35/3).

(أَفَلَا تَعْقِلُونَ)

"Zar ne razumete?"[232]

(232. Pogledajte Bkz. Bakara, 2/44, 76; Ali İmran, 3/65; En'am, 6/32; A'raf, 7/169; Yunus, 10/16; Hud, 11/51; Yusuf, 12/109; Enbiya, 21/10, 67; Kasas, 28/60; Saffat, 37/138.).

فَذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمُ ٱلْحَقُّ ۖ فَمَاذَا بَعْدَ ٱلْحَقِّ إِلَّا ٱلضَّلَٰلُ ۖ فَأَنَّىٰ تُصْرَفُونَ

32. To vam je Allah, Gospodar vaš istinski! Zar poslije istine ima išta osim zablude? Pa kuda se onda odmećete? (Yunus, 10/32).

U ovim i sličnim ajetima, preporučuje se da nevernici pogledaju na Hz.Poslanikovu (s.a.v.s.) situaciju i pažljivo razmotre njegova čuda koja dokazuju njegovu istinitost i i njegov status poslanstva. Međutim, nakon što se Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) preselio u Medinu, Uzvišeni Allah mu je naredio da se bori protiv mnogobošca. Jer, mnogobošci više nisu imali nikakve dokaze koje bi mogli da iznesu.

Za znakove i mudžize poslanstva Resûlullaha (s.a.v.s.) su čuli svi, seljani, stanovnici bližih i dalekih gradova. kroz široko rasprostranjene vesti koje se nisu mogle poreći, ili su im lično svedočili, tako da je njegov status poslanstva potvrđen na neosporan način. Kada razmotrimo ajete koji obavezuju borbu protiv neprijatelja islama, inša Allah, govorit ćemo i o obavezi (farz) rata.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن مَّنَعَ مَسَٰجِدَ ٱللَّهِ أَن يُذْكَرَ فِيهَا ٱسْمُهُۥ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَآ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَن يَدْخُلُوهَآ إِلَّا خَآئِفِينَ ۚ لَهُمْ فِي ٱلدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي ٱلْءَاخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

114. Ima li većeg nasilnika od onoga koji brani da se u Allahovim hramovima ime Njegovo spominje i koji radi na tome da se oni poruše? Takvi bi trebali u njih samo sa strahom ulaziti. Na ovome svijetu doživjeće sramotu, a na onom svijetu patnju veliku! (el-Bekare, 2/114).

Mamer je preneo da je Katade rekao sledeće dok je tumačio ovaj ajet: Osoba koja treba da uništi džamiju Allah-a Teâlâu ovom ajetu je Navuhodonosor. On je uništio džamiju el-Aksa. Hrišćani su mu u tome pomogli.

أُو۟لَٰٓئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَن يَدْخُلُوهَآ إِلَّا خَآئِفِينَ ۚ

" ... Takvi bi trebali u njih samo sa strahom ulaziti".

Oni koji se pominju u ovom ajetu su hrišćani. Oni bi ušli u džamiju Al-Aksa samo krišom.

Kada su uhvaćeni, kažnjeni su mučenjem. Za njih je ta sramota na ovom svetu. Allah Svemogući je dao svojih 34 naredbi u vezi sa njima:

قَـٰتِلُواْ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَلَا بِٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ ٱلۡحَقِّ مِنَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَـٰبَ حَتَّىٰ يُعۡطُواْ ٱلۡجِزۡيَةَ عَن يَدٖ وَهُمۡ صَـٰغِرُونَ

29. Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet, ne smatraju zabranjenim ono što Allah i Njegov Poslanik zabranjuju i ne ispovijedaju istinsku vjeru – sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno. (et-Tevbe, , 9/29).

Ibn Nudžejh je preneo da je Mudžahid rekao tumačeći ovaj ajet: Oni koji se pominju u ovom ajetu su hrišćani jer su srušili džamiju el-Aksa.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Izgleda da postoji greška u pripovedaću (u rivâjetu) Katadeu. Jer se istoričari slažu da je Navuhodonosor živeo mnogo pre Hz.Isaovog (a.s.) rođenja. Hrišćani su takođe nastali posle Hz.Isaa (a.s.) te se povezali sa njegovom religijom. U tom slučaju, kako su mogli da stanu na stranu Navuhodonosora kada je uništio džamiju el-Aksa? Hrišćanstvo se proširilo u Damasku i Vizantiji tek za vreme cara Konstantina. Ovo se poklapa sa vremenskim periodom od preko 200 godina pre rođenja islama. U početku su hrišćani obožavali zvezde i idole. Oni koji su prešli na pravo hrišćanstvo čuvali su svoju religiju u tajnosti među sobom i skrivali je od drugih. Međutim, hrišćani su, poput Jevreja, pokazivali poštovanje prema džamiji el-Aksi.

Kako su mogli da pomognu drugima da unište džamiju el-Aksa kada su imali takvo verovanje o njoj?! Neki su ljudi rekli da je ovaj ajet objavljen o mnogobošcima zato što su sprečili muslimane da uđu u Džamiju el-Haram. Njihov pokušaj da unište džamiju znači da su mnogobošci sprečili muslimane da uđu u Džamiju el-Haram i da je održavaju.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Ovaj ajet ukazuje da je nemuslimanima zabranjen ulazak u džamiju na dva načina:

1 - وَمَنۡ أَظۡلَمُ مِمَّن مَّنَعَ مَسَـٰجِدَ ٱللَّهِ أَن يُذۡكَرَ فِيهَا ٱسۡمُهُۥ

“ Ima li većeg nasilnika od onoga koji brani da se u Allahovim hramovima ime Njegovo spominje .. ”

a - Nasilno zabraniti upotrebom sile.

b - Zabraniti putem verovanja, religije i autoriteta. Jer, ako osoba veruje da pominjanje imena Allaha Teâlâ u džamijama treba zabraniti iz verske perspektive, bilo bi ispravno da ta osoba kaže: “ On je zabranio pominjanje imena Allaha Teâlâ u džamijama“. Zabrana ovde ima za cilj da kaže da je to neprihvatljivo. Na primer, kada kažemo: “Allah Teâlâ je zabranio nevernicima neverovanje, a pobunjenicima činjenje grehova“, zabrana ovde ima za cilj da znači: “ On Teâlâ je proglasio da su neverovanje i greh zabranjeni i da će biti kažnjeni ako ih čine“. Pošto su zabrana i prohibicija* u ajetu pogodne za oba značenja, dozvoljeno je koristiti glagol prohibicija u oba značenja.

(PS: Samir B: Prohibicija - ženski rod. Zabranjivanje, sprečavanje; zabrana proizvođenja, prodaje i upotrebe alkoholnih pića. (lat.).).

أُوْلَـٰٓئِكَ مَا كَانَ لَهُمۡ أَن يَدۡخُلُوهَآ إِلَّا خَآئِفِينَۚ

“ ... Takvi bi trebali u njih samo sa strahom ulaziti“.

Ovaj ajet ukazuje na to da ako neprijatelji islama uđu u džamiju, muslimani su dužni da ih odatle isteraju.

2 - وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَآ

“ **… i koji radi na tome da se oni poruše**“.

Postoje dva načina za rušenje džamije:

a-Da je osoba lično, svojim rukama, sruši.

b - Verujući da ih treba srušiti. Zato što je verovanje neprijatelja islama zahtevalo rušenje džamija. Sledeća fraza sledi frazu koja se odnosi na rušenje džamija:

أُوْلَـٰٓئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَن يَدْخُلُوهَآ إِلَّا خَآئِفِينَ

“ … Takvi bi trebali u njih samo sa strahom ulaziti“.

Ova fraza, kao što smo već objasnili, ukazuje da moramo sprečiti neprijatelje islama da uđu u džamiju.

Sledeći ajet takođe ukazuje na istu obavezu:

مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَن يَعْمُرُواْ مَسَـٰجِدَ ٱللَّهِ شَـٰهِدِينَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِم بِٱلْكُفْرِ ۚ أُوْلَـٰٓئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَـٰلُهُمْ وَفِي ٱلنَّارِ هُمْ خَـٰلِدُونَ

17. Mnogobošci nisu dostojni da Allahove džamije održavaju kad sami priznaju da su nevjernici. Djela njihova će se poništiti i u vatri će vječno ostati. (et-Tevbe, 9/17).

Izgradnja džamija se može obaviti na dva načina:

1-Izgradnja i održavanje džamija.

2-Nastavak odlaska u džamije. Na primer, kada kažemo “ **Taj i taj čovek gradi tu i tu džamiju**“, podrazumeva se da taj čovek redovno ide u tu džamiju.

Naš Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je takođe rekao sledeće o ovoj stvari:

(إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ يَعْتَادُ المَسْجِدَ فَاشْهَدُوا لَهُ بِالإِيمَانِ)

“**Kada vidite čoveka koji ima naviku da ide u džamiju, posvedočite da je vernik**“.[236]

(236. Tirmizi, Tefsiru'l-Kur'an, 10).

Ovaj hadis je zapravo zasnovan na sledećem ajetu:

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَـٰجِدَ ٱللَّهِ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْأَخِرِ وَأَقَامَ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَى ٱلزَّكَوٰةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا ٱللَّهَ ۖ فَعَسَىٰٓ أُوْلَـٰٓئِكَ أَن يَكُونُواْ مِنَ ٱلْمُهْتَدِينَ

18. Allahove džamije održavaju oni koji veruju u Allaha i u onaj svet**, koji obavljaju namaz i daju zekat, i koji se ne boje nikoga osim Allaha; oni su, nadati se je, na pravom putu.** (et-Tevbe, 9/18).

Ovaj nas ajet obaveštava da nastavak izgradnje džamije znači njeno održavanje.

Hanefijski učenjaci smatraju da je nemuslimanima dozvoljeno da uđu u džamiju. Objasnićemo ovo kada dođe vreme, inšaAllah. Činjenica ta da je reč "**džamija**" u ajetu opšta reč, ukazuje na to da zabrana ulaska nemuslimana u džamiju nije ograničena samo na Mesdžidu'l-Aksa i Mesdžidu'l-Haram, već uključuje sve džamije. Opšte se reči ne mogu dodeliti bez dokaza.

Neko bi mogao da prigovori: " **Kao što se svaki deo medžlisa naziva medžlisom, tako se i svaki deo džamije može nazvati džamijom. Zato se naziv džamija ponekad može koristiti za celu džamiju, a ponekad za svako mesto gde neko klanja namaz**".

Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Prema pravilu oko kojeg su se složili lingvisti, baš kao što se termin kuće ne može koristiti za kuću, tako se ni termini džamije ili dve džamije ne mogu koristiti za džamiju. Zato, kada se koristi u otvorenom obliku, reč "**džamija**" ne pokriva sve džamije. Iako se mesto gde se obavlja sedžeda naziva džamija, ova reč ne spada u taj obim. Kada se koristi u registrovanom obliku, a ne u otvorenom, može se nazvati "**džamija**". Pravilo o reči koja se koristi u otvorenom obliku je kao što smo objasnili u prethodnim odeljcima.

O, prigovaraču! U stvari, vi takođe prihvatate da reč "džamija" upotrebljena u svom jednostavnom obliku obuhvata sve džamije. Međutim, vi želite da izdvojite neke džamije i odvojite ih od drugih u smislu presude. To nije nešto što se može prihvatiti bez dokaza.

وَلِلَّهِ ٱلۡمَشۡرِقُ وَٱلۡمَغۡرِبُۚ فَأَيۡنَمَا تُوَلُّواْ فَثَمَّ وَجۡهُ ٱللَّهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ وَٰسِعٌ عَلِيمٞ

115. I istok i zapad pripadaju Allahu; kuda god se okrenete, pa - tamo je strana Allaha. - Zaista, Allah je izuzetno dobar i On sve zna. (el-Bekare, 2/115).

Ebû Eş'as es-Semman je preneo da je Amir rekao: " Bili smo sa Allah-ovim Teâlâ Hz.Poslanikom (s.a.v.s.) jedne mračne noći. Nismo znali u kom pravcu je Kibla. Klanjali smo namaz, svako od nas okrenut u pravcu u kojem smo bili. Kada je svanulo, ispričali smo to Hz.Poslaniku (s.a.v.s.). Nakon toga, Svemogući Allah je poslao ajet:

فَأَيۡنَمَا تُوَلُّواْ فَثَمَّ وَجۡهُ ٱللَّهِۚ

" **...kuda god se okrenete, pa - tamo je strana Allaha. - ...**"

Ejub Ibn Utbe je preneo da je otac Kajsa Ibn Talka rekao: " **Grupa as'haba je krenula na put. Zaustavili su se usput i klanjali namaz. Međutim, bili su zbunjeni jer nisu znali u kom pravcu je Kibbla. Nakon što su klanjali namaz, svatili su da su okrenuti u drugom pravcu, a ne ka Kibbli. Kada su mu objasnili situaciju, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao: 'Vaš namaz je završen'**".

Ibn Luheja je preneo od Bekir Ibn Sevada da je: " **Jedan je čovek pitao Abdullaha Ibn Umera o osobi koja je napravila grešku na putu i koja je klanjala namaz u pravcu koji nije bila Kibla. Abdulah Ibn Umer mu je odgovorio: "Gde god se okreneš, tamo je lice Allaha Teâlâ** ".

Ebû Ali Hüseyin b. Ali el-Hafız prenosi od Muhammed b. Suleyman el-Vasıti'a da je Ahmed b. Abdullah b. Hasan el-Anberi rekao: Video sam sledeće u pismu Ebû Ubeydullah b. Hasan'a: Abdulmelik b. Ebi Suleyman el-Arzemi prenosi od Ata b. Ebi Rebah'a da je Džabir b. Abdullah rekao:

Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je poslao odred. Ja sam u tom odredu bio. Dok smo bili na putu, pala je tama. Nismo znali u kom pravcu je kibla. Neki od nas su klanjali namaz prema severu, govoreći: 'Odredili smo kiblu', i povukli su liniju da bi odredili pravac u kojem su klanjali namaz. Drugi su naši saputnici rekli: 'Kibla je ovamo', te su se okrenuli prema jugu, te su i oni povukli liniju u tom pravcu. Kada je svanulo i sunce izašlo, videlo se da su sve linije povučene u pravcima koje nisu bile prema kibli. Kada smo se vratili sa putovanja, pitali smo Hz.Poslanika (s.a.v.s.) o ovoj situaciji. On (a.s.) je ćutao (nije ništa rekao). Nakon toga, Allah Svemogući je objavio ajet:

فَأَيْنَمَا تُوَلُّواْ فَثَمَّ وَجْهُ ٱللَّهِۚ

" **...kuda god se okrenete, pa - tamo je strana Allaha. - ...**"

To jest, gde god se okrenete, tamo je Allahovo zadovoljstvo.[238]

(238. Darekutni, Sunen: l / 271).

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: U ova dva rivâjeta, razlog za objavlivanje ajeta o kibli je taj što su as'habi koji su krenuli na putovanje obavljali idžtihad da bi odredili kiblu i obavljali namaz u pravcu koji nije kibla.

U drugom rivâjetu od Ibn Umera se kaže: Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je stajao na svom brdu kod Mekke prema Medini radi namaza. Brdo se takođe okretalo u različitim pravcima. Nakon toga, objavljen je ajet:

فَأَيْنَمَا تُوَلُّواْ فَثَمَّ وَجْهُ ٱللَّهِۚ

" **...kuda god se okrenete, pa - tamo je strana Allaha. - ...**" Mamer je preneo da je Katada rekao o ovom ajetu: Ovaj ajet se odnosio na prvu kiblu, Mesdžu'l-Aksa. Kasnije, ajet koji sadrži naredbu da se okrene ka Mesdžidu'l-Haramu, ukinuo je tu naredbu.

Kada je kibla promenjena, to se jevrejima nije dopalo što sad Hz.Poslanik (s.a.v.s.) klanja namaz ka Mesdžidu'l-Haramu a ne kao pre dok se okretao ka Mesdžu'l-Aksa. Nakon toga, Svemogući Allah je objavio ajet:

فَأَيْنَمَا تُوَلُّواْ فَثَمَّ وَجْهُ ٱللَّهِۚ

" **...kuda god se okrenete, pa - tamo je strana Allaha. - ...**"

Neki su ljudi rekli: U početku je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) mogao slobodno da se okreće u bilo kom pravcu dok je klanjao namaz. Međutim, okretao bi se ka Mesdžidu'l-Aksa, iako to nije bilo obavezno (farz). Nastavio je na ovaj način sve dok mu nije naređeno da se okrene ka Kabi. Ajet:

فَأَيْنَمَا تُوَلُّواْ فَثَمَّ وَجْهُ ٱللَّهِۚ

" **...kuda god se okrenete, pa - tamo je strana Allaha. - ...**" se odnosi se na vreme slobodnog izbora pre nego što je došla naredba da se okrene ka Kabi.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Učenjaci se nisu složili oko toga da li će namaz osobe koja obavlja idžtihad da bi odredila kiblu tokom putovanja, a zatim se okrene na jednu stranu misleći da je to kibla i klanja namaz, ali kasnije svati da je klanjao namaz u drugom pravcu osim kible, biti validna.

Svi mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefi) i Savri su rekli: “**Ako putnik pronađe nekoga ko će mu reći pravac kible kad ga upita, a ne pita ga, njegov namaz neće biti validan. Međutim, ako ne može pronaći takvu osobu te klanja namaz u pravcu za koji veruje da je kibla nakon što izvrši idžtihad da bi odredila kiblu, njegov namaz će biti validan. U ovom slučaju, njegov namaz će biti validan čak i ako okrene leđa kibli, okrenut ka istoku ili zapadu**“.

Prenosi se da Mudžahid, Said b. Musejeb, Ibrahim en-Nehâi, Atâ i Šabi takođe dele ovo mišlenje. Hasan, Zuhri, Rabija i Ibn Ebû Seleme su rekli: “ **Namaz za koji se smatra da je obavljen u pravcu koji nije Kibla mora se ponoviti dok je u okviru svog vremena, ali ako je vreme prošlo, ne mora se ponovo obaviti**“.

Prema Ibn Vehbiovom rivâyetu, imam Mâlik takođe zastupa ovaj stav.

Prema rivâyetu Ebû Mus'ab'a, imam Mâlik je rekao sledeće po ovom pitanju: “ **Osoba koja klanja namaz leđima okrenut Kibli, ka istoku ili zapadu, ponavlja svoj namaz dok je u njenom vremenu. Ako klanja namaz leđima okrenuta desno ili levo od Kible, ne mora ga ponavljati**“.

Imam Šafija je rekao: “ **Nakon što je izvršio idžtihad da bi odredio kiblu, ako osoba počne da klanja namaz prema istoku misleći da je kibla tamo, ali kasnije sazna da je kibla prema zapadu, treba ponovo da klanja svoj namaz. Međutim, ako osoba koja je počela da klanja namaz prema istoku te uvidi da je malo skrenuo sa kible, ne smatra se da je promenio pravac jer je ostala unutar istočne granice. Treba da ispravi skretanje i nastavi svoj namaz. Nije mu potrebno da ponovo počne klanjati svoj namaz**“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Kada se ajet:

فَأَيۡنَمَا تُوَلُّواْ فَثَمَّ وَجۡهُ ٱللَّهِۚ

“ **…kuda god se okrenete, pa - tamo je strana Allaha. - …**“, posmatra u njegovom očiglednom značenju, razume se da je dozvoljeno obavljati namaz u bilo kom pravcu.

(PS: Samir B: Dovde sam održao prevod ovog gore navedenog dela ajeta onako kako njegov prevod glasi na bosanskom jeziku. Sad sam ovde primoran da se vodim samo na promenu prevoda jedne reči: Kao što se vidi, u ovom delu ajeta ova reč “**strana**” u prevodu sa turskog jezika je navedena kao “ **lice**”. Da bih mogao dalje da nastavim sa prevodom a da sebe i vas ne zbunim, moram dalje da se vodim objašnjenjem sa turskog jezika sa tom iznimkom da umesto “**strana**” navedem reč “**lice**”. Jer, celo objašnjenje ovog dela ajeta na turskom se zasniva na “**lice**”. Hvala).

“**Lice**“ u rečenici, koju prevodimo kao “**lice**“, jeste Allah-ov Teâlâ pristanak. Strana kojoj vam je naređeno da se okrenete jeste Allah-ov Teâlâ pristanak. Reč “**lice**“ u sledećim ajetima takođe znači Allah-ov Teâlâ pristanak:

فَأَيۡنَمَا تُوَلُّواْ فَثَمَّ وَجۡهُ ٱللَّهِۚ

“ **… gde god se okrenete, tamo je lice Allaha**“

Reč “ وَجۡهُ ” - “ **veđh**” u sledećim ajetima takođe znači Allah-ov Teâlâ pristanak:

إِنَّمَا نُطۡعِمُكُمۡ لِوَجۡهِ ٱللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنكُمۡ جَزَآءٗ وَلَا شُكُورًا

9. "**Hranimo vas samo iz ljubavi prema Allahu, ne tražimo od vas priznanje ili zahvalnost!**" (el-Insan, 76/9).

(Prevod ovog dela ajeta sa turs, glasi: " **Hranimo vas samo radi Alaha**“.).

وَلَا تَدۡعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَۘ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۚ كُلُّ شَيۡءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجۡهَهُۥۚ لَهُ ٱلۡحُكۡمُ وَإِلَيۡهِ تُرۡجَعُونَ

88. I ne klanjaj se, pored Allaha, drugom bogu! Nema boga osim Njega! Sve će, osim Njegovog lica, propasti! On će suditi, i Njemu ćete se povratiti! (Kasas, 28/88).

Kao što je objašnjeno u rivâjetima Amira Ibn Rebije i Džabir ibn Abdulaha, koje smo citirali na prethodnim stranicama, reč „**veđh**“ u ajetu koji se odnosi na kiblu je objavljena sa ciljem da se obavesti da je Allah-ova Teâlâ **volja** u svakom **pravcu**.

Ako se kaže da je ajet:

فَأَيۡنَمَا تُوَلُّواْ فَثَمَّ وَجۡهُ ٱللَّهِۚ

“ … gde god se okrenete, tamo je lice Allaha“, objavljen u vezi sa nafile namaze koje se obavljaju jašući konja i razjašnjenjem kible, rekli bismo sledeće:

Nije nemoguće da se sve ovo poklapa. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je pitan o pitanju Kible. Allah Teâlâ zatim objavljuje ajet o tome. On Teâlâ ima za cilj da objasni odluku o svima njima ovim ajetom. Kao što znate, da je za svako pitanje objavljen poseban tekst, tekstovi bi rekli: Kada znate u kom pravcu je Kibla i možete se okrenuti prema njoj, onda znajte da je lice Allah-a Teâlâ tamo.

Obavlajte svoje namaze tamo. Ako ste u stanju straha ili na putu, lice Allah-a Teâlâ je u pravcu u kom se možete okrenuti. Ako pobrkate pravce i ne znate u kom pravcu je Kibla, a obavljate svoje namaze u bilo kom pravcu, lice (Njegovo zadovoljstvo) Allah-a Teâlâ je tamo.

Ako sve što je rečeno o kibli nije namenjeno, onda bi ajet o kibli trebalo tumačiti u ovim terminima. Onda, kao što smo objasnili, Uzvišeni Allah je nameravao sva ova značenja. Konkretno, hadis koji prenose Džabir ibn Abdulah i Amir ibn Rebija jasno kaže da je ajet:

فَأَيۡنَمَا تُوَلُّواْ فَثَمَّ وَجۡهُ ٱللَّهِۚ

“ **… gde god se okrenete, tamo je lice Allaha**“, objavljen u vezi sa nekim ko je izvršio idžtihad da bi odredio kiblu, ali je pogrešio u svom idžtihadu. U rivâjetu se navodi da je odluka o onima koji su pogrešili u svom idžtihadu i koji su klanjali namaz okrećući leđa kibli, desno ili levo od kible, je ista. Jer, u ovom se rivâjetu navodi da su neki od as'haba klanjali namaz okrenuti ka severu, a drugi okrenuti ka jugu. Iako su ova dva pravca bila suprotna jedan drugom, obavešteni su da su njihovi namazi bili validni.

Validnost namaza obavljenog u ovom slučaju takođe je naznačen sledećim rivâjetom od Ebu Hurejre, koju je prenela grupa ljudi preko Ebu Saida, oslobođenog roba iz plemena Benu Hašima. Prema rivâjetu, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

(مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ قِبْلَةٌ)

“ **Udaljenost između istoka i zapada je uvek kibla**“.[241]

(241. Ibn Mâce, lkâmetu's·Salât, 56).

Ako su reči Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.) “**istok i zapad**“ korišćene u smislu svih pravaca, onda ovaj hadis zahteva da se svi pravci prihvate kao kibla.

Kao što ćete svatiti, u ajetu:

رَبُّ ٱلۡمَشۡرِقِ وَٱلۡمَغۡرِبِ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَٱتَّخِذۡهُ وَكِيلٗا

9. On je Gospodar istoka i zapada, nema boga osim Njega, i Njega uzmi za zaštitnika! (el-Muzzemrnil, 73/9), pod istokom i zapadom se podrazumeva ceo svet. Slično tome, kada ljudi razgovaraju jedni sa drugima i kažu “od zapada do istoka...“, to jest “od zapada do istoka...“, pada nam na pamet da misle na ceo svet.

Ponovo, ono što su učenjaci selefa rekli po ovom pitanju stiglo nam je putem mutevatira bez ikakvih prigovora te predstavlja dokaz za to. Činjenica ta da se osoba daleko od Mekke smatra da je klanjala namaz prema Kabi prihvata se samo kroz idžtihad. Jer, niko ne može sa sigurnošću znati da li je klanjao namaz dok je daleko bio od Mekke, bez ikakvog odstupanja, tačno u skladu sa Kabom. Međutim, namaz koji svi klanjaju na ovaj način je takođe validan. U ovom slučaju, osoba koja klanja namaz nije obavezna da radi bilo šta drugo.

Slično tome, osoba koja obavlja idžtihad da bi odredila kiblu dok je na putu, ali ipak klanja namaz dok je nesvesno okrenuta u pogrešnom pravcu, ispunila je svoju obavezu. Nije obavezna da radi bilo šta drugo. Oni koji smatraju da je neophodno da ova osoba ponovi svoj namaz takođe su je obavezali da uradi još jednu obavezu, što nije dozvoljeno bez dokaza.

Ako se postavi pitanje: “Ako nas primoraju da nosimo odeću i njome klanjamo namaz, ili da se abdestimo vodom i njome klanjamo namaz, a onda postane jasno da je odeća ili voda nečista, zar ne bi trebalo ponavljati namaze?“, možemo odgovoriti na sledeći način:

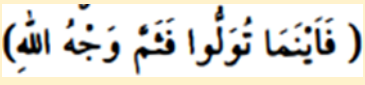
Nema razlike između njih u pogledu obavlanja farz namaza. Međutim, smatramo obaveznim da osoba koja obavlja namaze noseći nečistu odeću ili se abdesti nečistom vodom ponovi svoj namaz nakon što sazna za ovu situaciju. Jer, postoje dokazi protiv nje. Međutim, ne postoje dokazi koji nas obavezuju da primoramo osobu koja obavlja namaz u pravcu drugom osim kible greškom, uprkos tome što je učinila idžtihad za određivanje kible, da ponovi svoj namaz. Jer, baš kao i obavljanje nafile namaza na brdu, dozvoljeno je obavljati namaz bez okretanja prema kibli bez ikakve potrebe. Kao što je poznato, okretanje prema kibli nije obavezno (farz) u ovom slučaju. Jer, obavljanje nafile namaza nije farz. Pošto je dozvoljeno obavljati nafile namaz u pravcu drugom osim kible bez ikakve potrebe, osoba koja obavlja farz namaz u pravcu drugom osim kible greškom, uprkos tome što je učinila idžtihad za određivanje kible, ali kasnije svati da ga je obavila u pogrešnom pravcu, ne mora ponoviti svoj namaz. Pošto nije dozvoljeno obavljati namaz u nečistoj odeći bez potrebe ili obavljati abdest nečistom vodom bez potrebe, obavljeni namaz se mora ponoviti u oba slučaja.

Ako pogledamo pitanje iz druge perspektive, može se reći da: Osoba koja napravi grešku u obavljanju namaza u drugom pravcu, uprkos tome što je napravila idžtihad za određivanje kible, slična je osobi koja obavlja namaze obavljajući tejmum kada ne može da nađe vodu. Zato, čak i ako obavlja namaze u drugom pravcu osim kible, ne mora da ponovi namaz koji je obavila. Jer, kao što tejmum osobe koja obavlja tejamum zamenjuje njeno abdest, tako i strana kojoj se okreće dok obavlja namaz

takođe zamenjuje kiblu. Međutim, za osobu koja obavlja namaz noseći nečistu odeću ili obavlja abdest nečistom vodom, pošto nema alternative čistoj odeći i čistoj vodi, smatra se da je obavila namaz bez abdesta ili tejmuma. Dokaz koji podržava ispravnost ovog našeg stava je salatu'l-havfa, odnosno obavljanje namaza u drugom pravcu osim kible kada se suoči sa neprijateljem i u stanju straha. Naše pitanje može biti zasnovano na salatu'l-havfu u dva aspekta:

1 - Osoba koja stoji na prvoj liniji fronta protiv neprijatelja nije obavezna da se okrene u drugom pravcu osim onog u kom je u stanju da se okrene.

2 - Taj pravac zamenjuje Kiblu za njega. Baš kao što osoba koja klanja namaz sa Tejmumom, ne mora da ponavlja svoj namaz.

Ono što se podrazumeva pod ajetom "**Gde god se okrenete, tamo je lice Allaha**" jeste to da se namaz obavlja u pravcu koji nije Kibla. Ovo takođe predstavlja još jedan dokaz za nas. Kao što je poznato, površina Kabe nije dovoljno velika da pokrije sve one koji su daleko a koji klanjaju namaz, tako da svi mogu da klanjaju namaz okrenuti tačno prema njoj. Svatit ćete da površina velike džamije može biti mnogo puta veća od površine Kabe. Nije moguće da svi koji klanjaju namaz u takvoj džamiji budu okrenuti tačno prema Kabi. Međutim, namaz koju svi obavljaju je validan. Ovo dokazuje da su ljudi obavezni da se okreću ka Kabi prema sopstvenim pretpostavkama, a ne prema samoj Kabi. Ovo takođe ukazuje na to da će u slučaju izgovora svaki pravac biti validan umesto pravca Kabe.

(PS: Samir B: Ovde mi tri stvari ne mogu biti jasne: Prva stvar: "**... Svatit ćete da površina velike džamije može biti mnogo puta veća od površine Kabe**". – Meni nije poznata takva dzamija da uopće postoji! Druga stvar: " **Nije moguće da svi koji klanjaju namaz u takvoj džamiji budu okrenuti tačno prema Kabi**". Treća stvar: **Ovo dokazuje da su ljudi obavezni da se okreću ka Kabi prema sopstvenim pretpostavkama, a ne prema samoj Kabi**". Ja ovo ne mogu sebi da protumaćim! Hvala).

Neko bi mogao da prigovori na ovo pitanje na sledeći način: " Kažete da je svačiji namaz validan u Salatu'l-Havfu koji ste objasnili kao osnovno pitanje. Zato što je moguće da je svako od onih koji obavljaju taj namaz bio okrenut ka Kabi. Međutim, nije moguće da su se oni koji su daleko okrenuli ka Kabi potpuno. U drugom pitanju, to jest, oni koji obavljaju namaze okrenuti ka Kibli daleko od Mekke, njihovi su namazi validni jer nisu okrenuti ka Kabi te im ona nije jasno vidljiva. Zato, pošto nije slično našem pitanju, ne možemo uporediti naše pitanje sa njim. Zato što se kasnije ispostavilo da je osoba koja je učinila idžtihad za određivanje Kible izvršila namaz u pravcu koji nije Kibla".

Osobi koja iznosi ovaj prigovor može se odgovoriti na sledeći način: Ako je gledište koje ste izneli legitimno da se napravi razlika između njih dvoje, onda nijedna od njihovih namaza ne bi trebalo da budu validni. Jer, pošto je Kaba u liniji od 20 zira, oni koji se okreću prema njoj okrenuće se prema Kabi samo u širini od 20 zira. Iako znamo da je broj onih koji se potpuno okreću prema Kabi mali u poređenju sa celim društvom, smatramo da su namazi svih ljudi Istoka i Zapada validne. Možda među njima ima nekih koji se ne okreću potpuno prema Kabi čak i kada je ne napuste i ne odu daleko. Tada bi namazi svih njih i dalje bili validni.

Iako se u usulu razmatraju opšta mišlenja i mišlenja većine, odluka opšteg mišlenja i većine se ne uzima u obzir u ovoj stvari. Znate da je odluka naroda u Daru'l-Islamu i Daru'l-Harbu data prema većini ljudi tamo. Nije data prema manjini nekolicine. Toliko da je zabranjeno ubijati ljude Daru'l-

Islama, iako se zna da među njima ima ljudi koji zaslužuju da budu ubijeni, kao što su Harbi, otpadnici i ateisti. Smatra se dozvoljenim ubijati ljude Daru'l-Harba, čak i ako među njima ima trgovaca ili zarobljenika muslimana. I druga pitanja se odlučuju prema ovoj metodi.

S'hodno tome, iako je poznato da se oni koji klanjaju namaz u drugom pravcu osim Kible ne okreću potpuno ka Kabi, ne može se presuditi da su njihovi namazi nevažeći gledajući na situaciju većine. Zato, svako od onih koji će obaviti namaz koji je obavezan (farz) kada mu dođe vreme, obavlja svoj namaz okrećući se u pravcu koji je odredio svojim idžtihadom u slučaju kada je prikladno učiniti idžtihad. Čak i ako se zapravo ne okreće ka Kabi, ne mora ponavljati svoj namaz.

Ako se uloži prigovor: " Kažete da osoba koja klanja namaz u pravcu za koji je sama odlučila da bude kibla svojim idžtihadom, uprkos tome što je imala priliku da pita u kom je pravcu kibla, treba da ponovi svoj namaz ako se ispostavi da se okrenula u pogrešnom pravcu. Kako se to može učiniti?" Kakav bi bio vaš odgovor?

Na takav prigovor može se dati sledeći odgovor: Nepotrebno je činiti idžtihad da bi se odredio pravac kible kada postoji neko koga treba pitati. Rekli smo da je namaz osobe koja učini idžtihad na licu mesta, ali se greškom okrene u drugom pravcu osim kible, validan. Osoba koja pronađe nekoga da pita gde je Kaba nije obavezna da obavi namaz određujući kiblu svojim sopstvenim idžtihadom. Naprotiv, obavezna je da pita tu osobu gde je Kaba i da obavi namaz okrećući se u tom pravcu. Jedan od dokaza koji dokazuje tačnost onoga što smo rekli je sledeći:

Kao što je poznato, oni koji su bili u odsustvu Hz.Poslanika (s.a.v.s.) obavljali su svoje obaveze prema sopstvenom idžtihadu, a postojala je i mogućnost ta da su te obaveze ukinute. Historijski je dokazano da su stanovnici Kube obično klanjali namaz okrenuti ka Mesdžidu'l-Aksa u Jerusalimu. Kada bi im čovek došao i obavestio ih da se kibla promenila, oni bi se okrenuli ka Kabi dok su u toku namaza bili. Međutim, prethodno su klanjali namaz okrenuti leđima Kabi. Jer, ako se osoba u Medini okrene ka Mesdžidu'l-Aksa u Jerusalimu, okrenula bi leđa Kabi. Iako je naredba da se okrenu ka Mesdžidu'l-Aksa ukinuta i stanovnici Kube koji su obavljali neke od svojih namaza prema njoj, nije im bilo naređeno da to ponove. Vrlo je verovatno da su počeli daklanjaju namaz nakon što je naredba da se okrenu ka Mesdžidu'l-Aksa ukinuta. Jer je naredba da se okrenu ka Kabi objavlena Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) dok je u Medini bio. Nakon objave, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) bi otišao u Kubu, koja je udaljena bila jedan farsah, te bi obavestio muslimane tamo da se kibla promenila. Ovo dokazuje na to da su stanovnici Kube počeli da klanjaju namaz nakon što je naredba da se okrenu ka Mesdžidu'l-Aksa ukinuta. Pošto stanovnici Kube nisu mogli da čekaju u namazu dovoljno dugo da Hz.Poslanik (s.a.v.s.) pređe udaljenost od jednog farsaha od Medine do Kube. Da su počeli da klanjaju pre nego što je naredba da se okrenu ka Mesdžidu'l-Aksa ukinuta, već je postojao dokaz taj da nisu morali da ponove svoje namaze. Jer bi u tom slučaju samo deo svojih namaza obavili prema Mesdžidu'l-Aksa nakon što je naredba da se okrenu ka Mesdžidu'l-Aksa ukinuta.

Ako se kaže da "Pošto su ustali da klanjaju namaz pre nego što je naredba da se okrenu ka Mesdžidu'l-Aksa ukinuta, njihovi namazi su smatrani validnim. Svakako je bilo obavezno da to urade. Nisu imali druge dužnosti", na ovaj prigovor se može odgovoriti na sledeći način:

Dužnost osobe koja čini idžtihad da bi odredila Kiblu jeste da postupa u skladu sa svojom odlukom. Ona nema nikakvu drugu dužnost koju treba da ispuni.

Ako se kaže da “Osoba koja čini idžtihad da bi odredila Kiblu, ali se smatra da se greškom okrenula u drugom pravcu osim Kabe, nalazi se u položaju osobe koja čini idžtihad o novonastalom problemu, ali kasnije postoji tekst koji poništava njen idžtihad o tom problemu“, na ovaj prigovor se može odgovoriti na sledeći način:Situacija ovde nije onakva kakvu je vi zamišljate. Jer, tekst koji naređuje okretanje ka Kabi tokom namaza je tekst koji je u pitanju u slučaju viđenja Kabe ili pronalaženja njene lokacije. Ne postoji jedinstveni pravac za namaz u kom bi osoba koja će klanjati namaz trebalo da se okrene ka njoj. Naprotiv, oni koji klanjaju namaz mogu se okrenuti ka drugim pravcima u zavisnosti od svoje situacije. Na primer, obaveza osobe koja vidi Kabu ili zna njenu lokaciju iako je daleko jeste ta da se okrene ka Kabi koliko god može. Nije obavezno da se okrene ka samoj Kabi. Ono što je obavezno za osobu koja ne zna na kojoj je strani Kaba jeste ta da se okrene ka pravcu u skladu sa svojim idžtihadom. Vaša izjava da je “idžtihad okrenut ka tekstu“ je pogrešna izjava. Jer, u slučaju činjenja idžtihada za određivanje kible, nije obavezno okretati se ka Kabi. Praćenje teksta je moguće samo ako postoji mogućnost okretanja ka Kabi i ako je poznata njena lokacija. Ako je Kaba poznata, ali je pravac nepoznat, osoba koja će klanjati namaz može učiniti idžtihad da bi odredila kiblu. Ako je postojao tekst koji je Allah Teâlâ poslao o pitanju, kao što kažete, ne bi bilo dozvoljeno činiti idžtihad. U stvari, ako se zna da je Allah Teâlâ poslao tekst u vezi sa odlukom o nekom pitanju, ne bi bilo dozvoljeno činiti idžtihad.

وَقَالُواْ ٱتَّخَذَ ٱللَّهُ وَلَدًا ۗ سُبۡحَٰنَهُۥۖ بَل لَّهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ كُلّٞ لَّهُۥ قَٰنِتُونَ

116. Nevjernici govore: "Allah je uzeo sebi dijete." Hvaljen neka je On! Naprotiv, Njegovo je sve ono što je na nebesima i na Zemlji. Njemu se sve pokorava; (el-Bekare, 2/116).

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Ovaj ajet ukazuje da nečija imovina neće ostati na njenoj deci. Jer je Allah Teâlâ proglasio da imovina i suverenitet nebesa i zemlje pripadaju Njemu Teâlâ izjavom: “**Sve što je na nebesima i zemlji pripada Allahu**“ i On Teâlâ je odbacio decu. Drugim rečima, sve što je na nebesima i zemlji je Njegovo Teâlâ vlasništvo, niko nije Njegovo dete. Sledeći ajeti su sličnog značenja kao i prethodni:

وَمَا يَنۢبَغِي لِلرَّحۡمَٰنِ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا

92. A Svemilosnom ne treba to da uzima dijete!

إِن كُلُّ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ إِلَّآ ءَاتِي ٱلرَّحۡمَٰنِ عَبۡدًا

93. ta svi će oni, i oni na nebesima i oni na Zemlji, kao robovi u Milostivog tražiti utočište!

(Merjem, 19/92-93).

Ovaj ajet zahteva od osobe da oslobodi svoje dete ako postane rob. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je takođe presudio da otac treba da oslobodi svoje dete ako postane rob te je rekao:

(لَا يَجْزِي وَلَدٌ وَالِدَهُ إِلَّا أَنْ يَجِدَهُ مَمْلُوكًا فَيَشْتَرِيَهُ فَيُعْتِقَهُ)

"Sin ne može ukinuti prava svoga oca osim ako ga ne nađe kao roba, ne kupi ga i ne vrati mu slobodu".[244]

(244. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 10/487).

Ajet pre ovog hadisa zahteva od oca da oslobodi svog sina koji je postao rob njegove imovine. Ovaj hadis zahteva od sina da oslobodi svog oca koji je postao rob njegove imovine.

Neki ljudi koji nemaju dovoljno znanja o ovoj temi rekli su: "Ako otac postane vlasništvo svog sina kao rob, otac ne može sam steći slobodu osim ako ga sin ne oslobodi. Jer hadis kaže: "Neka ga kupi i oslobodi". To zahteva da sin oslobodi oca nakon što ga kupi".

Oni koji ovo govore ne znaju doslovno značenje reči, niti njeno uobičajeno značenje. Međutim, ono što se iz hadisa razume jeste to da dete oslobađa svog oca kupovinom. Samo kupovina zahteva da otac bude slobodan.

Baš kao u sledećem hadisu:

(فَبَائِعٌ نَفْسَهُ فَمُوبِقُها وَمُشْتَرٍ نَفْسَهُ فَمُعْتِقُهاالنَّاسُ غَادِيَانِ)

"Postoje dve grupe ljudi koji rano ujutru idu na posao. Jedna grupa uništava sebe prodajom (šejtanu). Druga grupa spašava sebe (od đehennema) kupujući sebe (od šejtana)".[245]

(245. Pogledajte. Beyhaki, Şuabu'l-İman: 12/25).

Ovde se misli da će sloboda i oslobođenje od ropstva doći automatski sa kupovinom.

وَإِذِ ٱبۡتَلَىٰٓ إِبۡرَٰهِـۧمَ رَبُّهُۥ بِكَلِمَٰتٖ فَأَتَمَّهُنَّۖ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامٗاۖ قَالَ وَمِن ذُرِّيَّتِيۖ قَالَ لَا يَنَالُ عَهۡدِي ٱلظَّٰلِمِينَ

124. A kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko zapovijedi u iskušenje stavio, pa ih on potpuno izvršio, Allah je rekao: "Učiniću da ti budeš ljudima u vjeri uzor!" – "I neke moje potomke!" – zamoli on. – "Obećanje Moje neće obuhvatiti nevjernike" – kaza On. (el-Bekare, 2/124).

Mufessiri (Komentatori) su dali različita tumačenja u objašnjenju ovog ajeta.

Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) je rekao: " Njegov Gospodar Teâlâ je iskušao Hz.Ibrahima (a.s.) obredom hadža".

Hasan reče: "Gospodar njegov iskušava Hz.Ibrahima (a.s.) ubistvom njegovog sina i zvezdama".

Tavus je preneo da je Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) rekao: "Allah Teâlâ je iskušao Hz.Ibrahim (a.s.) čistoćom. Pet vrsta čistoće je u glavi, a ostalih pet u telu. Pet vrsta čistoće u glavi su šišanje brkova, ispiranje usta, ispiranje nosa, korišćenje misvaka i razdeljivanje kose na dve strane. Pet vrsta čistoće u telu su šišanje obraza, brijanje pazuha, obrezivanje, čupanje/čišćenje pazuha i pranje lica vodom nakon korišćenja toaleta".

Prenosi se da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao: "**Deset stvari su deo fitra**".[246]

(246. Muslim, Tehâret, 16. Reč "fitra" se odnosi na sunnet Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) koji moramo slediti.).

U pomenutom hadisu, umesto gore pomenutog čišćenja, koristi se izraz "puštanje brade“. Tamo nema tumačenja ajeta. Amar, Hz.Aiša i Ebu Hurejre (r.a.h.) su preneli dotični hadis sa promenama kao što su nedostatak i višak. Nisam smatrao prikladnim da ovde proširim govor objašnjavajući lanac prepričavanja i tok reči hadisa. U stvari, ovo je poznati hadis te su ga ljudi prepričavali usmeno i praktično. Ljudi su to naučili iz Suneta Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Ono što se prepričava u ovom hadisu je tumačenje stvari navedenih u ajetu u vezi sa iskušavanjem Hz.Pejgambera Ibrahima (a.s.). Učenjaci selefa imaju različite rivâjet o ovoj temi.Moguće je da je Allah Teâlâ iskušao Hz.Pejgamber Ibrahima (a.s.) svim stvarima pomenutim u ovim različitim rivâjetima. Ono što se misli u ajetu može biti sve ovo. Hz.Pejgamber Ibrahim (a.s.) je takođe savršeno ispunio sve stvari kojima je bio iskušavan. Suprotno od dovršenja je ostavlanje nečega nedovršenim. U ajetu, Uzvišeni Allah nas obaveštava da je Hz.Pejgamber Ibrahim (a.s.) ispunio sve stvari kojima je bio iskušavan. Prenosi se da je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) rekao da je čistoća glave i tela deo njegove fitre.

Govoreći ovo, moguće je da je sledio sunnet Hz.Pejgambera Ibrahima (a.s.) prateći sledeće ajete:

ثُمَّ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ أَنِ ٱتَّبِعۡ مِلَّةَ إِبۡرَٰهِيمَ حَنِيفٗاۖ وَمَا كَانَ مِنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ

123. Poslije smo tebi objavili: "Slijedi vjeru Ibrahimovu, vjeru pravu, on nije Allahu druge smatrao ravnim!" (en-Nahl, 16/123).

أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ هَدَى ٱللَّهُۖ فَبِهُدَىٰهُمُ ٱقۡتَدِهۡۗ قُل لَّآ أَسۡـَٔلُكُمۡ عَلَيۡهِ أَجۡرًاۖ إِنۡ هُوَ إِلَّا ذِكۡرَىٰ لِلۡعَٰلَمِينَ

6. Njih je Allah uputio, zato slijedi njihov Pravi put. Reci: "Ja od vas ne tražim nagradu za Kur'an, on je samo pouka svjetovima". (En'Â,m, 6/90).

Podsticanje na čistoću tela i odeće

Pomenuta pitanja u prethodnom odeljku u vezi sa čistoćom su pitanja koja su rešena u sunnetu Hz.Pejgambera Ibrahima (a.s.) i našeg Hz.Pejgambera Muhameda (s.a.v.s.). Ovaj sunnet zahteva čišćenje uklanjanjem prljavštine i nečistoća sa tela i odeće. Kao što je poznato, Svemogući Allahj je zabranio uklanjanje kose, perja i prljavštine sa tela tokom ihrama za hadž ili umru. Međutim, kada se stanje ihrama završi, On Teâlâ nam naređuje da se očistimo govoreći nam

ثُمَّ لۡيَقۡضُواْ تَفَثَهُمۡ وَلۡيُوفُواْ نُذُورَهُمۡ وَلۡيَطَّوَّفُواْ بِٱلۡبَيۡتِ ٱلۡعَتِيقِ

29. Zatim, neka sa sebe prljavštinu uklone, neka svoje zavjete ispune i neka oko Hrama drevnog obilaze. (Hađ, 22/29).

U jednoj rivâjetu, preporuka Hz.Poslanika (s.a.v.s.) da se okupamo petkom, da koristimo misvak i da nanosimo parfeme u kući je jedna od naredbi u ovom kontekstu. Ove stvari vezane za čistoću su preporučene stvari koje su dobre u smislu razuma, običaja i morala te su kao takve vredne pohvale. Činjenica ta da je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) to uradio i preporučio dodatno potvrđuje da su to dobre, vredne i pohvalne stvari.

Abdulbaki je preneo da je Suleyman Ferruh Ebû Vasıl rekao: “ Otišao sam kod Ebû Eyyub'a i rukovao se sa njim. Kada je video da su mi nokti porasli, rekao je: Jedan čovek je došao kod Hz.Poslanika (s.a.v.s.) i pitao ga ima li kakvih vesti sa neba“.

Tada je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(يَجِئُ أَحَدُكُمْ يَسْأَلُ عَنْ خَبَرِ السَّمَاءِ، وَأَظْفَارُهُ كَأَظْفَارِ الطَّيْرِ، يَجْتَمِعُ فِيهَا الْخبائثُ وَالتَّفَث)

“**Jedan od vas dolazi ka meni sa dugim noktima poput ptičjih noktiju i prljavštinom i nečistoćom ispod njih, tražeći vesti sa neba**“.[250]

(250. Pogledajte: Ebû Bekir b. Suleyman el-Heysemi, el-Maksadu'l Ulâ fi Zevaidi Musnedi Ebû Yalâ: 2/2055).

Abdulbaki (r.a.h.) je preneo da je Abdullah ibn Mesud (r.a.h.) rekao: „Rekli smo: “**O Allah-ov Poslaniče! Ponekad griješ u svojom namazu**“.

Rekao je: “ **Kako da ne grešim kada se između vrhova prstiju i noktiju nekih od vas nalazi prljavština i nečistoća**“?[251]

(251. Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr:10/185).

Prema onome što je preneto od Ebu Hurejre, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) bi sekao nokte i šišao brkove pre nego što bi otišao na Džumu namaz.

Muhammed b. Bekir el-Basri je preneo da je Džabir ibn Abdulah rekao: Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je došao kod nas i video čoveka sa raščupanom kosom. Upitao je: “Zar ovaj čovek nije našao ništa da sredi svoju kosu i popravi je“? Video je čoveka u prljavoj odeći. Upitao je: “ Zar ovaj čovek nije našao ništa ćime bi oprao svoju odeću“?

Abdulbaki (r.a.h.) je ispričao da je Hz.Aiša (r.a.h.) rekla:

(خَمْسٌ لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ- صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -يَدَعُهُنَّ فِى سَفَرٍ وَلَا حَضَرٍ اَلْمِرْآةُ وَالْمِكْحَلَةُ وَالْمِشْطُ وَالْمِدْرَى وَالسِّوَاكُ)

“Hz.Pejgaamber (s.a.v.s.) je imao pet stvari koje je uvek nosio sa sobom, i kada je putovao i kada je boravio kod kuće: ogledalo, češalj, vreteno (koje se koristilo za ispravljanje kose i češanje glave) i misvak“.[252]

(252. Suyuti, Camiu'l-Ehadis:40/86).

Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je naveo da pomenuto čišćenje treba obavljati najviše jednom u četrdeset dana.

Abdulbaki (r.a.h.) je preneo da je Enas b. Malik (r.a.h.) rekao:

“ Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je odredio maksimalni period od četrdeset dana da obrijemo suknju, skratimo brkove i čupamo/obrijemo pazuhe“.[253]

(253. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: l/233).

Prenošeno je da se Hz.Poslanik (s.a.v.s.) čistio travom za kupanje.[254]

(254. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: l/235).

Abdulbaki je preneo da je Hz.Ummu Seleme (r.a.h.) rekla:

“Kada bi Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) naneo travu za kupanje da bi se očistio, čistio bi pazuhe i suknju svojim rukama“.

Abdulbaki je preneo da je Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) rekao:

“Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je koristio biljku da se očisti. Čovek je naneo biljku na svoje telo. Ali je rukama pokrio svoje intimne delove. Čovek ju je naneo na ostale delove svog tela. Kada je čovek završio, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) mu je rekao: 'Možeš me ostaviti.' Nakon što je čovek otišao, on je svojom rukom naneo biljku na svoje intimne delove“.

Habib b. Ebi Sabit (r.a.h.) je preneo da je Enes (r.a.h.) rekao:

(كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَتَنَوَّرُ فَإِذَا كَثُرَ شَعْرُهُ حَلَقَهُ)

“Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije koristio bilje za kupanje. Podšišao bi se kada bi mu kosa porasla“.[255]

(255. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: l/236).

U ovom rivâjetu, Enes je verovatno hteo da kaže da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) generalno šišanje učinio navikom. Takvim tumačenjem (te'vilom) usklađujemo ovaj rivâjet sa rivâjetom koji navodi da je koristio bilje za kupanje. Što se tiče perioda od četrdeset dana navedenog za čišćenja navedenog na prethodnim stranicama, ovo treba smatrati maksimalnim periodom. Oni koji odlažu gore pomenuta čišćenja nakon ovog perioda, posebno oni koji odlažu skračivanje brkova i odsecanje noktiju, takođe će delovati suprotno sunnetu i zaslužuju da budu okrivljeni.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Prema onome što je Ebû Džafer et-Tahavi preneo, Ebû Hanîfe, Zufer, Ebû Yûsuf i Muhammed (r.a.h.) su rekli da je šišanje kose i skračivanje brkova vrlije od samog šišanja. Čak i ako se odšiša deo kose, bolje je to učiniti.

İbn Heysem (r.a.h.) je preneo da je imam Mâlik (r.a.h.) rekao: “Za mene je skračivanje brkova kao kazna i mučenje“. Imam Malik je takođe rekao: “Ono što se u hadisu Hz.Poslanika (s.a.v.s.) o skračivanju brkova podrazumeva jeste to da donji deo brkova treba skratiti na način koji otkriva uglove usana. Ono što se u hadisu Hz.Poslanika (s.a.v.s.) o skračivanju brkova podrazumeva jeste to da donji deo brkova treba obrijati na način koji otkriva uglove usana. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije voleo da se gornji deo brkova brije. On (a.s.) je preporučio da se samo donji deo skrati na širok način“.

Ešhab kaže: Pitao sam imama Malika o presudi za osobu koja brije brkove. On je odgovorio: “Po mom mišlenju, treba ga pretući do bola. Hadis Hz.Poslanika (s.a.v.s.) koji pominje brkove ne kaže da ih treba brijati. Samo preporučuje da se skrati donji deo, otkrivajući uglove usana. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije brijao brkove. Brijanje brkova je inovacija koja se pojavila među ljudima. Kada bi Hz.Umer (r.a.h.) bio u nevolji zbog nečega, on bi se duvao, naduvavao i uvijao brkove“.

Kada su pitali Evzaija šta misli o čoveku koji je obrijao glavu, on je odgovorio: “Prema običaju, smatra se normalnim da to rade oni koji žive ovde, prema običaju, normalno se smatra samo za Kurban-bajram".

Abde b. Ebi Lubabe je rekao da postoji velika vrlina u brijanju dlaka.

Lejs je rekao: “Ne odobravam da osoba brije brkove na takav način da je koža ispod vidljiva. Međutim, trebalo bi ih skratiti na način koji omogućava da se vidi gornja usna. Takođe smatram da je odvratno puštati brkove“. Ishak Ibn Ebi Izrael je rekao: Pitao sam Abdulmedžida Ibn Abdulaziza Ibn Ebû Dâvûd'a o propisu o brijanju dlaka iz korena. On je odgovorio: “Ako se to radi u Mekki, nema problema jer je to zemlja brijanja dlaka iz korena. Međutim, to ne bi trebalo da se radi u drugim zemljama“. Ebû Džafer (r.a.h.) je rekao: “Nismo čuli nikakvu definitivnu izjavu od imama Šafiije (r.a.h.) o ovoj temi. Međutim, videli smo da su Muzeni i Rabi (r.a.h.), koji su mu bili bliski, brijali brkove. To ukazuje na to da su ovaj običaj usvojili od imama Šafiije (r.a.h.). Hz.Aiša i Ebû Hurejre (r.a.h.) su preneli da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao: “Deset stvari su deo fıtre“.[256] Jedna od ovih deset stvari je skračivanje brkova“.

(256. Muslim, Tehâret, 16).

Muğire b. Şube (r.a.h.) je rekao da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) stavio brkove na misvak i nožem odsekao delove koji su narasli.[257]

(257. Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr: 20/435).

Iako je vrlinije skratiti brkove drugom metodom, i to je dozvoljeno te se toleriše. Možda ih je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) skratio tom metodom zato što se u to vreme nije mogao pronaći drugi alat.

Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) je izjavio da je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) skratio brkove. Takođe je moguće da ih je i obrijao.

Abdullah Ibn Umer (r.a.h.) je preneo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(جُزُّوا الشَّوَارِبَ، وَأَرْخُوا اللِّحَى)

“ Skrati brkove i pusti bradu da raste“.[259]

(259. Muslim, Tehâret, 16).

Ovaj rivâjet se takođe može svatiti kao značenje skračivanja brkova. Jer, postoji i rivâjet od Ebu Hurejre (r.a.h.):

(أَحْفُوا الشَّارِبَ، وَأَعْفُوا اللِّحَى)

“Skračuj brkove i pusti bradu da raste“.[260]

(260. Taberânî, el-Mucemu's-Sağir: 2/75).

Ovaj rivâjet takođe ukazuje na to da se u prethodnom rivâjetu mislilo na skračivanje brkova. Prevodimo to kao skračivanje.

Reč (إِحْفَا) koju prevodimo kao “kaınna“ znači uklanjanje dlaka tako da koža ispod brkova bude vidljiva. Na primer, čovek koji hoda bos naziva se (رَجُلٌ حَافٍ) . Slično tome, oni koji imaju slabost u stopalima zbog toga što su bosi nazivaju se حَفِيَتْ رِجْلُهُوَحَفِيَت الدَّابَّةُ .

Prenosi se da su Ebû Said el-Hudri, Ebû Useyd, Rafi b. Hadic, Sehl b. Sa'd, Abdullah b. Umer, Cabir b. Abdullah i Ebû Hureyre (r.a.h.) skračivaali svoje brkove.

Ibrahim ibn Muhammed ibn el-Hatab je rekao: “ Video sam Abdulaha ibn Umera (r.a.h.) kako skračuje brkove od korena kao da ih liže“. Prema nekim izjavama, belina kože ispod njegovih brkova bila je vidljiva. Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Prema svim učenjacima, pošto je sunet skratiti brkove, vrlinije je skratiti ih iz korena (čupanjem). Jer je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) tri puta dovio za milost za one koji šišaju kosu i jednom za one koji je šišaju na kratko.[261]

(261. Pogledajte: Muslim, Hac, 55).

Tako je izjavio da je skratiti kosu iz korena (čupanjem) vrlinije nego skratiti je. Imam Malik (r.a.h.) navodi činjenicu tu da je Hz.Umer (r.a.h.) uvijao brkove kada je bio ljut kao dokaz za svoj stav. Moguće je da je Hz.Umer (r.a.h.) pustio brkove dovoljno dugo da ih uvije, ali ih je onda i odrezao. U stvari, vidi se da većina ljudi to radi.

وَإِذِ ٱبْتَلَىٰٓ إِبْرَٰهِـۧمَ رَبُّهُۥ بِكَلِمَـٰتٍ فَأَتَمَّهُنَّ ۖ قَالَ إِنِّى جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا ۖ قَالَ وَمِن ذُرِّيَّتِى ۖ قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِى ٱلظَّـٰلِمِينَ

124. A kada je Ibrahima Gospodar njegov s nekoliko zapovijedi u iskušenje stavio, pa ih on potpuno izvršio, Allah je rekao: "Učiniću da ti budeš ljudima u vjeri uzor!" – "I neke moje potomke!" – zamoli on. – "Obećanje Moje neće obuhvatiti nevjernike" – kaza On. (el-Bekare, 2/124).

Prevod ovog ajeta sa turs, glasi:

Jednom je Rabb iskušao Ibrahima sa raznim naredbama, a Ibrahim ih je sve ispunio i Rabb je rekao: "Učinit ću te imamom (vođom) ljudima." A Ibrahim je rekao: "I od mog potomstva (učini imame (vođe), Ja Rabbi!)" Tada je Rabb rekao: "Moj zavet (obveza koju sam dao) ne obuhvaća ugnjetače".

"**Imam**“ znači onaj koga se sledi u verskim pitanjima na putu poslanstva. Ostali Hz.Poslanici (a.s.) su isti. Zato što je Allah Svemogući učinio ljude obaveznim da ih slede i pokoravaju im se u verskim pitanjima. Halife su takođe imami. Zato što su izabrani na položaj gde se od ljudi zahteva da ih slede i obavezni su da prihvate njihove reči i presude. Sudije i pravnici su takođe imami. U tom smislu, osoba koja predvodi ljude u namazu je takođe imam. Zato što osoba koja klanja namaz iza njega mora da ga sledi i da ga prati u pokretima namaza.

Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je u vezi s tim rekao:

(إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ، وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا، وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا)

" Imam je postavljen ispred da bi ga se moglo pratiti. Kada on pođe na ru'ku, i vi pođite na ru'ku; kada on pođe na sedždu, i vi pođite na sedždu“.[263]

(263. Taberânî, el-Mu'cemu'l-Evsât: 4/70).

Pored toga, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao: " **Ne protivite se svom imamu**". Tako je dokazano da je osoba koja zaslužuje titulu imama ona koju treba slediti u verskim pitanjima i problemima.

Ponekad se i oni koji su praćeni lažnim putem nazivaju "**imamima**". Međutim, kada se reč "**imam**" koristi sama, ona ne uključuje vođe lažnog puta.

U tom kontekstu, Uzvišeni Allah je rekao:

وَجَعَلْنَٰهُمْ أَئِمَّةً يَدْعُونَ إِلَى ٱلنَّارِ ۖ وَيَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ لَا يُنصَرُونَ

41. A bili smo ih učinili vođama koji su pozivali u ono zbog čega se ide u vatru **– a na Sudnjem danu niko im neće pomoći –** (Kasas, 28/41).

U ovom ajetu, oni koji pozivaju ljude u vatru pakla nazivaju se "imamima". Iako nisu vođe koje treba slediti, nazivaju se imamima jer su stavljeni u poziciju imama koji se slede u verskim pitanjima.

U stvari, Uzvišeni Allah kaže:

وَمَا ظَلَمْنَٰهُمْ وَلَٰكِن ظَلَمُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ ۖ فَمَآ أَغْنَتْ عَنْهُمْ ءَالِهَتُهُمُ ٱلَّتِى يَدْعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مِن شَىْءٍ لَّمَّا جَآءَ أَمْرُ رَبِّكَ ۖ وَمَا زَادُوهُمْ غَيْرَ تَتْبِيبٍ

101. Mi nismo prema njima bili nepravedni, već oni sami prema sebi. I kada bi pala naredba Gospodara tvoga, ništa im nisu pomogla božanstva njihova kojima su se, a ne Allahu, klanjali, samo bi im propast njihovu povećala. (Hûd, 11/101).

قَالَ فَٱذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِى ٱلْحَيَوٰةِ أَن تَقُولَ لَا مِسَاسَ ۖ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَّن تُخْلَفَهُۥ ۖ وَٱنظُرْ إِلَىٰٓ إِلَٰهِكَ ٱلَّذِى ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا ۖ لَّنُحَرِّقَنَّهُۥ ثُمَّ لَنَنسِفَنَّهُۥ فِى ٱلْيَمِّ نَسْفًا

97. "E onda se gubi!" **– reče Musa –** "**čitavog svog života ćeš govoriti: 'Neka me niko ne dotiče!', a čeka te još i određeni čas koji te neće mimoići. Pogledaj samo ovog tvog 'boga' kojem si se klanjao; mi ćemo ga, sigurno, spaliti i po moru mu prah rasuti.** (Tâ-hâ, 20/97).

Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

(مِنْ أَخْوَفِ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي أَئِمَّةٌ مُضِلُّونَ)

"**Najviše me plaše za moj ummet imami/vođe koji vode na stranputicu**".[267]

(267. Dâni, es-Sunenu'l Varidetu fi'l Ffiten: 1/271).

Kada se reč "**imam**" koristi jasno, na pamet nam pada religija Allaha Teâlâ, osoba koju čovek mora slediti na putu istine i uputstva. Kao što se može videti, ajet (إِنِّى جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ) "**Učinit ću te imamom ljudima**" izražava ovo značenje bez ikakve rezerve. Međutim, u ajetu

(وَجَعَلْنَٰهُمْ أَئِمَّةً يَدْعُونَ إِلَى ٱلنَّارِ ۖ) „**A bili smo ih učinili vođama koji su pozivali u ono zbog čega se ide u vatru**", koji pominje imame/vođe zla, uključena je rečenica "**imami koji pozivaju u vatru**".

Pošto reč "**Imamat**“ uključuje značenje koje smo objasnili, najviši rang Imamata zauzimaju Hz.Pejgamberi (a.s.). Nakon njih dolaze pravedno upućene halife, zatim učenjaci, zatim pravedne sudije i oni koje je Allah Teâlâ učinio obaveznim da se slede, zatim imami namaza i slični ljudi. Uzvišeni Allah u ovom ajetu kaže da je Hz.Pejgambera Ibrahima (a.s.) učinio imamom/vođom.

Hz.Pejgamber Ibrahim (a.s.) je zamolio Allah-a Teâlâ da njegovu decu učini vođama i rekao

(وَمِن ذُرِّيَّتِي ۖ) - " **I od mog potomstva (učini imame (vođe), Ja Rabbi!**)“. Reči "**i moje potomstvo**“ ovde se pripisuju harfu (kef - ك) u reči (جاعِلُكَ) . S'hodno tome, značenje postaje: Ja Rabbi, učini neke od moje dece imamima/vođama. (وَمِن ذُرِّيَّتِي ۖ) Takođe je moguće da je Hz.Pejgamber Ibrahim (a.s.) pitao: "**Da li ima nekog od moje dece koji će biti imami/vođe?**“ govoreći reči "**i moje potomstvo**“.

Uzvišeni Allah mu je odgovorio sledeće: لَا يَنَالُ عَهْدِي ٱلظَّٰلِمِينَ - "**Moj zavet (obveza koju sam dao) ne obuhvaća ugnjetače**".

Ovaj izraz sadrži dva značenja: Allah Svemogući je objavio da će neke od Hz.Ibrahima (a.s.) potomaka postaviti za imame/vođe. Ili, kao odgovor na Hz.Ibrahimovo (a.s.) pitanje: "**Ko će biti imami/vođe?**“, objavio je da će njegovi potomci koji nisu bili ugnjetači biti imami/vođe. Ili, kao odgovor na njegov molbu: "**Hoćeš li postaviti imama/vođu među mojim potomcima?**“, objavio je da neće postaviti one koji su ugnjetači za imame/vođe. Moguće je da je Allah Svemogući imao na umu oba oblika.

Hz.Ibrahim (a.s.) je zamolio Allah-a Teâlâ da neke od njegovih potomaka postavi za imame/vođe i da ga obavesti koga će postaviti za imame/vođe. Allah Teâlâ ga je obavestio da je prihvatio njegov zahtev rečenicom: "**Moj zavet (obveza koju sam dao) ne obuhvaća ugnjetače**“. Da nije prihvatio njegov zahtev, odgovorio bi mu: "**Nema nikoga od tvojih potomaka koga ću postaviti za imama/vođu**“ ili " **Moj zavet (obećanje) ne uključuje nikoga od tvojih potomaka**“. Međutim, činjenica ta da je rekao: „**Moj zavet (obveza koju sam dao) ne obuhvaća ugnjetače**“ ukazuje na to da je dao Hz.Ibrahimu (a.s.) pozitivan odgovor imenovanjem nekih od njegovih potomaka za imame/vođe. Zatim, rekavši: "**Moj zavet (obveza koju sam dao) ne obuhvaća ugnjetač**“, obavestio ga je da ugnjetači iz potomaka Hz.Ibrahima (a.s.) neće biti postavljeni za imame/vođe i ljude koje će zajednica slediti.

لَا يَنَالُ عَهْدِي ٱلظَّٰلِمِينَ - "**Moj zavet (obveza koju sam dao) ne obuhvaća ugnjetače**".

Sudi (r.a.h.) je rekao da se zavet imamata u ovom ajetu odnosi na rang poslanstva.

Mudžahid je rekao: "Ovaj ajet ima za cilj da ukaže na to da ugnjetači ne mogu biti vođe/imami“.

Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) je rekao: " Ono što se podrazumeva u ovom ajetu je sledeće: Nije potrebno poštovati sporazum sklopljen sa ugnjetačem. Ako ugnjetač sklopi ugovor sa vama na osnovu ugnjetavanja, raskinite ugovor“.

Hasan je rekao: " Nema obećanja Allaha Teâlâ ugnjetačima da će im podariti dobro i nagradu na budućem životu“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Moguće je da dotični ajet sadrži sva ova prepričana značenja. Takođe je moguće da je Allah Svemogući nameravao sva ova značenja. Po našem mišljenju, moguće je

protumačiti ajet na ovaj način. Zato, nije dozvoljeno da ugnjetač bude Poslanik, halifa Poslanika, sudija, muftija, svedok, pripovedać koji prenosi hadis od Hz.Pejgambera (a.s.) i neko čiju reč ljudi moraju da prihvate u verskim pitanjima. Stih nalaže da oni koji su vođe i uzori u verskim pitanjima moraju biti pravedni i pošteni. Ovo takođe ukazuje na to da imami koji će predvoditi ljude u namazu moraju biti pravedni ljudi, a ne grešni i nepravedni. Jer ajet nalaže da oni koji su imenovani na položaj imama/vođe u verskim pitanjima moraju biti pravedni. Jer, zavet Allaha Teâlâ su Njegove naredbe. On Teâlâ nije želeo da se ove naredbe uzmu od nepravednih ljudi. Ove Božanske naredbe je imamima/vođama poveren od strane Allaha Teâlâ, a njihove reči u vezi sa ovim naredbama su učinjene validnim te je On Teâlâ nukao ljude da prihvate ono što su imami rekli te da im se pokoravaju.

Na primer, sledeći ajeti su veoma upečatljivi na ovu temu:

أَلَمۡ أَعۡهَدۡ إِلَيۡكُمۡ يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ أَن لَّا تَعۡبُدُواْ ٱلشَّيۡطَٰنَۖ إِنَّهُۥ لَكُمۡ عَدُوّٞ مُّبِينٞ

60. O sinovi Ademovi, zar vam nisam naredio: "Ne klanjajte se šejtanu, on vam je neprijatelj otvoreni,

(Jasin, 36/60).

ٱلَّذِينَ قَالُوٓاْ إِنَّ ٱللَّهَ عَهِدَ إِلَيۡنَآ أَلَّا نُؤۡمِنَ لِرَسُولٍ حَتَّىٰ يَأۡتِيَنَا بِقُرۡبَانٖ تَأۡكُلُهُ ٱلنَّارُۗ قُلۡ قَدۡ جَآءَكُمۡ رُسُلٞ مِّن قَبۡلِي بِٱلۡبَيِّنَٰتِ وَبِٱلَّذِي قُلۡتُمۡ فَلِمَ قَتَلۡتُمُوهُمۡ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ

183. Jevrejima koji govore: "Bog nam je naredio da ne vjerujemo nijednom poslaniku prije nego što prinese žrtvu koju će vatra progutati" – reci: "I prije mene su vam poslanici jasne dokaze donosili, a i taj o kome govorite, pa zašto ste ih, ako istinu govorite, ubijali?" (Âli-Imrân, 3/183).

Reč "**zavet**“ u ovim ajetima znači **naredba**.

Zaveti koje halife šalju svojim guvernerima i sudijama takođe su pisane naredbe poslate kako bi mogli da upravljaju narodom u tom okviru i vladaju u skladu sa tim. Pošto je zavet Allah Teâlâ Alla-hove Teâlâ naredba, prema ajetu: لَا يَنَالُ عَهۡدِي ٱلظَّٰلِمِينَ - "**Moj zavet (obveza koju sam dao) ne obuhvaća ugnjetače**", ugnjetači ili nisu podložni ovim Božanskim naredbama ili im nije dozvoljeno da sede na mestu onih od kojih se čuju i prihvataju Allah-ove Teâlâ naredbe i poslušnost, te u tom pogledu, ne veruje im se. Nikada nije slučaj da ugnjetači nisu podložni Božanskim naredbama. Svi su se muslimani složili da su i ugnjetači podložni Božanskim naredbama, baš kao što su i drugi podložni Božanskim naredbama. Oni su takođe označeni kao ugnjetači jer su napustili i nisu ispunili Allah-ove naredbe. Pošto nije slučaj da nisu podložni Božanskim naredbama, druga preostala opcija je ta da se Božanske naredbe ne mogu poveriti ugnjetačima.

Zato, ugnjetači ne mogu biti imami i vođe koje se slede u verskim pitanjima. Zato je ovim ajetom dokazano da imamat grešnika nije validan, on ne može biti halifa, čak i ako sebi pripiše položaj halife, ljudi neće biti obavezni da ga slede i pokoravaju mu se.

U stvari, Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

(لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ)

" **U slučaju pobune protiv Tvorca, stvorenome se ne može pokoravati** “.[270]

(270. Taberânî, el-Mu'cemu'l-Kebîr:18/170).

Ovaj hadis ukazuje da grešnik ne može biti sudija, da čak i ako bude imenovan za sudiju, njegov sud neće biti validan, da njegovo svedočenje neće biti prihvaćeno, da ako prepriča hadis od Hz.Poslanika (s.a.v.s.), njegovom prepričavanju ne treba verovati, ako je muftija, njegovoj fetvi ne treba verovati i da mu ne treba dozvoliti da predvodi ljude u namazu. Ako neko klanja namaz iza njega, namaz osobe koja klanja je validna. Ajet: لَا يَنَالُ عَهۡدِي ٱلظَّٰلِمِينَ - "**Moj zavet (obveza koju sam dao) ne obuhvaća ugnjetače**" uključuje sva značenja objašnjena do ovde.

Neki ljudi tvrde da je Ebû Hanîfe (r.a.h.) dozvolio grešnicima da budu poglavari države i halife, da je pravio razliku između njih i sudije i da je smatrao presudu sudije grešnika nevažećom. Priča se da je osoba koja je iznela ovu tvrdnju bio teolog po imenu Zurkan. Zurkan je rekao nešto lažno i neosnovano kada je izneo ovu tvrdnju. U stvari, on nije jedan od onih čiji su rivâjet prihvaćena.

Prema Ebû Hanîfi (r.a.h.), nema razlike između halifa i sudije u smislu uslova da imaju atribut pravde. Grešnik ne može biti ni halifa ni sudija. Njegovo svedočanstvo se ne prihvata, a ako prenese hadis od Hz.Poslanika (s.a.v.s.), ni njegovo se prepričavanje ne prihvata.

Kako, kako takva osoba može postati halifa kada se njegovi rivâjeti ne prihvataju te se njegova odluka ne smatra validnom? Kako ta osoba može izneti takvu tvrdnju o Ebû Hanîfi (r.a.h.)?

Međutim, tokom perioda Emevija, Ibn Hubejra ga je prisilio da prihvati položaj sudije. Kada je odbio da prihvati ovaj položaj, Ibn Hubejra je insistirao na pritisku na njega te je čak počeo da ga bičuje svaki dan. Kada su se uplašili njegovog stanja, učenjaci su mu rekli: "Prihvati neke druge zadatke koje će ti dati kako bi se rešio ovog batinanja". Preuzeo je zadatak da broji tovare slame koji su ulazili u skladište. Nakon toga, Ibn Hubejra ga je pustio iz zatvora. Kasnije ga je halifa Mensur takođe pozvao da prihvati položaj sudije. Kada je on odbio da prihvati, zatvorio ga je. Konačno, po Mensurovom naređenju, prihvatio je zadatak da proveri broj ćerpiča koje će se koristiti u zidovima koji će se graditi za grad Bagdad.

Svima je poznato da je Ebû Hanîfa (r.a.h.) krenuo putem borbe protiv ugnjetača i tiranskih vladara. U tom kontekstu, Avzai (r.a.h.) je rekao: "Sve smo natovarili na Ebû Hanîfu (r.a.h.). Konačno, on nam je doneo mač, odnosno borio se protiv ugnjetača. Ali mi nismo mogli da preuzmemo taj teret".

Njemu pripada sledeća izjava: "**Obavezno (farz) je savetovati ljude da čine dobro i zabranjivati im usmeno činjenje zla. Ako se ono što kažete ne posluša, onda se ova dužnost mora ispuniti mačem**".

Zaista, prenosi se da je i Hz.Poslanik (s.a.v.s.) to rekao. Ibrahim el-Sfilg, jedan od pravnika, pripovedača i nastavnik Horasane, pitao ga je o propisu o savetovanju dobra i odvraćanju zla, a on je rekao da je to farz, te je preneo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) po ovom pitanju rekao sledeće: "**Najbolji od šehida je Hz.Hamza (r.a.h.), sin Abdulmutaliba (r.a.h.). On je takođe onaj koji je stajao pred ugnjetavačkim vođom države i ispunio svoju dužnost savetovanja dobra i odvraćanja zla, i zbog toga je ubijen**".[271]

(271. Pogledajte: Suyuti, Câmiu'l-Ahadis: 5/381).

Nakon što je dobio ovaj odgovor od Ebû Hanîfe (r.a.h.), Ibrahim as-Sağı se vratio u grad Merv. Stao je pred guvernera Ebû Muslima i ispunio svoju dužnost savetovanja dobra i odvraćanja od zla. Protestovao je zbog njegove okrutnosti i nepravednog krvoprolića. Ebû Muslim ga je nekoliko puta tolerisao, ali ga je potom ubio.

Svima je poznato da je Ebû Hanîfin (r.a.h.) stav prema pitanju Zejda ibn Alije bio da mu je pružao finansijsku podršku i tajno izdavao fetve narodu o obavezi da mu pomažu i bore se zajedno sa njim. Njegov pozitivan stav prema Abdullahovim ibn Hasanovim sinovima Muhammedu i Ibrahimu takođe je svima poznat.

Kada ga je Ebû Ishak el-Fazari pitao: "Zašto si savetovao mom bratu da se pobuni protiv vlade zajedno sa Ibrahimom?! Ubijen je zato što je sledio tvoj savet!", Ebû Hanîfin je odgovor bio: "Više mi se sviđa način tvog brata nego način koji ti slediš". Ebû Ishak je otišao u Basru. Razlog je za sve ovo bio taj što su neki tkz., učenjaci hadisa, kojima je nedostajalo naučnog iskustva i znanja, zauzeli stav protiv Ebû Hanîfe (r.a.h.). Zanemarivši tako svoju dužnost da savetuju ljude šta je dobro i da zabranjuju ono što je zlo po njih, bili su vetar u leđa ugnjetačima da ovi preuzmu poziciju upravljanja islamskim ummetom.Kako je Ebû Hanîfe (r.a.h.), čiji je stav bio takav u savetovanju dobra i odvraćanju zla, mogao smatrati da je dozvoljeno da grešnik bude šef države? Oni koji ovo tvrde ili su lagali prenoseći stavove Ebû Hanîfe (r.a.h.) i iračkih učenjaka koji su mislili kao on, ili su pogrešili prenoseći ih. Jer, čak i ako su Ebû Hanîfe (r.a.h.) i ostali irački učenjaci bili imenovani od strane tiranskog šefa države, ako je on pravedan, presude takvog sudije su validne i njegov sud je validan. Čak i ako su tirani i grešnici, namazi koji se obavljaju iza njih su validne. Ovo je validan stav.

U ovim rivâjetima nema dokaza koji dokazuju da je Ebû Hanîfe (r.a.h.) smatrao dozvoljenim da grešnik bude šef države. Jer, ako je sudija pravedan, on postaje pravi sudija koji ima sposobnost da sprovede presudu koju donese. On ima moć da primora one koji ne prihvataju njegovu presudu da je prihvate. U ovom slučaju, nije bitno kakva ga je osoba imenovala. Jer, onaj ko ga je imenovao je prihvaćen kao i njegovi drugi pomoćnici koji ga podržavaju u izvršavanju njegovih presuda. Nije neophodno da pomoćne sudije budu pravedni. Na primer, pretpostavimo da u zemlji nema šefa države. Ako se narod ove zemlje okupi i dogovori da imenuje pravednu osobu među sobom za sudiju, i ako pomognu sudiji protiv onih koji ne prihvataju presude žene koju su imenovali, presude te žene će biti validne čak i ako nema šefa države koji ju je imenovao. Počevši od ove tačke, kadi Šurejh i sudije iz perioda Tabi'ina su imenovani na dužnost sudije od strane Emevija. Šurejh je nastavio svoju dužnost sudije Kufe sve do vremena **Hadžadž-i Zalima***.

(PS: Samir B: "**Hadžadž-i Zalim**" je nadimak koji je dat Hadžadžu Ibn Jusufu el-Sakafiju, važnoj ličnosti u islamskoj historiji. Reč „Zalim" ukazuje da je ovaj nadimak korišćen da opiše njegov nemilosrdan i opresivni stil vladavine. Dakle, izraz "Hadžadž-i Zalim" znači "Zalim Hadžadž" ili "Zalim Hadžadž ibn Jusuf ".

HACCÂC b. YÛSUF es-SEKAFÎ - الحجّاج بن يوسف الثقفي

Ebû Muhammed el-Haccâc b. Yûsuf b. el-Hakem es-Sekafî (um. 95/714)

Emevijski guverner poznat po svom nadimku "okrutan".

Autor: İRFAN AYCAN

Rođen je u Taifi 41. godine (661). Njegov je otac bio Jusuf ibn Hakem, a majka Farija bint Hemam, bivša žena Mugire ibn Šube, guvernera Kufe. Bio je član ahlafske grane plemena Sakif sa obe strane očeve strane. Takođe je poznat bio po nadimku "Kulejb" (štene) zbog svoje lojalnosti Emevijama. Priča se da je znao da čita i piše, da je zapamtio Kur'an u mladosti i da je podučavao decu Kur'anu sa svojim bratom i ocem, sve dok nije napustio Taifu.

Rođen u godinama kada je Muavija bin Ebu Sufjan preuzeo vlast, Hadžadž je odrastao tokom njegove vladavine. Između plemena Sakif kojem su pripadali i Emevije postojali su prijateljski odnosi još iz doba neznanja. Kada je Abdullah b. Zubejr, koji je protiv Emevija bio, proglasio svoj halifat u Hidžazu, Emevije i Sakifi su počeli da napuštaju region. Hadžadž i njegov otac su verovatno migrirali iz Taife u Damask tokom ovog perioda. Kada je Emevijski sultanat bio na putu da se raspadne nakon veoma kratkog halifata Muavije II, svi članovi porodice i vodeće ličnosti Sakifa su se okupili u Džâbiji i razgovarali o tome ko će biti imenovan za halifu i ko će ga naslediti. Na kraju ovog sastanka, kojem su prisustvovali i Jusuf ibn Hakem i njegov sin Hadžadž, postignuta je razmena krvi u vladi Emevija, posebno uz ohrabrenje Sakifa Ubejdulaha ibn Zijada i uz podršku nekih Emevija, a vernost je odata najstarijem od Emevija, Mervan Ibn Hakemu. Emevije su povratili kontrolu nad zemljom uglavnom zahvaljujući podršci koju su im pružili Sakifi, uključujući el-Hadžadža i njegovog oca. Tako je Marvan, koji je došao na vlast, otišao tamo sa Jusufom b. Hakemom i Hadžadžom kako bi dobio podršku naroda Sakifa koji je živeo u Egiptu. Nakon što je Egipat preuzet pod kontrolu, uključio ih je u vojsku koju je poslao u Hidžaz, u centru opozicije. Ovu vojsku su snage Abdulaha b. Zubejra porazile. Hadžadž i njegov otac su tada jedva izvukli žive glave. Nakon smrti Mervane, Hadžadž je imenovan za komandanta snaga pozadine u ekspediciji protiv Musaba ibn Zubejra, brata Abdullaha ibn Zubajra i guvernera Basre, od strane njegovog sina Abdul Malika, koji je postao halifa. Hadžadžova aktivna uloga u životu države Emevija je počela ovim incidentom.

Nakon eliminacije Musaba (691), Hadžadž je imenovan za vođu vojske od 2.000 ljudi poslate u Hidžaz da se bori protiv Ibn el-Zubajra. Uspostavivši svoj štab u Taifi, svom rodnom mestu, Hadžadž je blokirao puteve koji vode do Mekke i sprečavao isporuku hrane gradu; pored toga, mali odredi koje je slao, povremeno su napredovali sve do planine Arafata i vršili uznemirujuće akcije. Tri meseca kasnije, kada je stigla pomoćna snaga od 5.000 ljudi koju je tražio i kada je dobijena dozvola za opsadu Mekke, on je opseo grad i zasuo ga kamenjem. Velika glad koja je zavladala u gradu kao posledica opsade koja je trajala više od šest i po meseci izazvala je nejedinstvo među Ibn el-Zubejrovim ljudima. Ibn ez-Zubejr je takođe ubijen tokom jednog napada (1. oktobra 692; za više informacija videti ABDULAH b. ZUBAJR b. AVVAM).

Time je okončan halifat Abdullaha bin Zubajra, koji je vladao Hidžazom, Irakom i Egiptom devet godina i izazvao teška vremena za Emevijsku državu. Nakon ovog uspeha, Hadžadž je imenovan za guvernera Hidžaza, Jemena i Jemâme. Nakon tri godine na ovoj poziciji, po smrti halifovog brata, Bišra ibn Mervana (694), imenovan je za guvernera Iraka, koji je postao centar pobune, kao i strateški značajan. Ovde su Haridžiti, koji su se pobunili protiv Emevija, pobeđivali emevijske vojske svojim malim vojnim jedinicama, a Hz.Alijeve (r.a.h.) pristalice su stvarale probleme upravnicima.

Hadžadž je upravljao Irakom preduzimajući veoma oštre mere. Ovaj njegov stav, koji je oštriji bio od stava njegovog prethodnika Zijada ibn Ebîh'a, može se videti u njegovoj čuvenoj hutbi, koju je održao bez Bismile po ulasku u Kufu, koja ima važno mesto u arapskoj književnosti (za ovu hutbu i njegove druge govore, videti Ahmed Zeki Safvet, Džamharatu Hutabi'l-ʿArab, II, 287-300).

Oni koji su pobegli od veoma surove vladavine Hadžadža, koji je krvavo gušio svaki pokret koji se suprotstavljao Emevijama u Iraku, ili su se naoružali i pridružili opozicionim pokretima ili su potražili utočište kod guvernera Hidžaza, Umera ibn Abdulaziza. Ova je situacija kasnije dovela do sukoba Hadžadža sa Umerom ibn Abdulazizom te je zbog toga Umer ibn Abdulaziz smenjen sa mesta guvernera Medine. Godine 697, Hadžadž je imenovan za guvernera svih istočnih provincija sa dodatno povećanim ovlašćenjima. Tokom njegovog guvernera, ugušene su pobune Haridžita u Iranu, Mutarrif b. Mugīre u Medinu, Şebîb b. Yezîd'a u Mosulu i Abdurahmana Ibn Muhammeda İbnu'l-Eş'as u Horasani.

Tokom svog dvadesetogodišnjeg upravljanja Irakom i istočnim provincijama, najozbiljniji problem sa kojim se Hadžadž susreo bila je pobuna koju je İbnü'l-Eş'as pokrenuo protiv njega i Emevijske države. Nakon što su Turci masakrirali Emevijsku vojsku u regionu Horasane, Hadžadž je poslao vojsku od 20.000 ljudi, koju je nazvao Tâvus, formiranu posebno od ljudi koji su se protivili Emevijama, da se bori protiv Turaka (699). Njegov je cilj bio da se osveti Turcima i da ukloni Iračane koji su se protivili režimu iz domaće politike. Međutim, došlo je do neslaganja između njega i komandanta vojske İbnü'l-Eş'as'a i vodećih vojnika pod njegovom komandom, koji su ga mrzeli. İbnü'l-Eş'as se pobunio kada je Hadžadž hteo da ga smeni sa te funkcije. Zauzeo je neke gradove u Iraku i u Horasani i tamo imenovao upravnike. İbnü'l-Eş'as, koji je zadao veoma teška vremena El-Hadžadžu i Emevijskoj državi, poražen je u dve uzastopne velike bitke kod Daru'l-Džemâdžıma i Meskîna 701. godine, a kasnije je predat El-Hadžadžovim ljudima na mestu gde se sklonio. Priča se da je İbnu'l-Eş'as radije izvršio samoubistvo nego da umre u rukama El-Hadžadža.

Pošto je potrošio svu svoju snagu da održi Emevijski sultanat u životu, Hadžadž je umro u gradu Vâsıt, koji je osnovao između Kufe i Basre, nakon borbe duge više od dvadeset pet godina, (Ramadan 95 / jun 714). Da bi se sprečilo oštećenje njegovog groba, sahranjen je na udaljenom mestu i preko njega je propušten potok. Oni koji su držali Hadžadža za ruku i podržavali ga bili su Mervânîdska grana Emevija.

Zbog toga je uvek ostao lojalan Emevijama, koji su bili neumoljivi neprijatelji Ehl-i-Bejta, te je nazvan "nâsibî" (protivnik Ehl-i-Bejta) jer se po naređenju Abdulmalika Ibn Mervane razveo od svoje žene, koja je iz Hz.Alijine (r.a.h.) loze bila. Hadžadž je veoma surov i nemilosrdan bio prema protivnicima Emevija, ugnjetavao je mnoge ljude, uključujući i Enes b. Mâlik'a (r.a.h.), ubio je hiljade ljudi, uključujući i poznatog hadisskog stručnjaka i komentatora Saîd b. Džubejru, terao ih je da mu se zakunu na vernost, tretirao je one koji su prekršili zakletvu kao otpadnike i naplaćivao je danak i džizju od mevâlîija iako su oni bili muslimani. Nakon ubistva svog sina Abdullaha Ibn Zubejra (r.a.h.), Esmâ bint Ebû Bekir es-Sıddîk (r.a.h.) je rekla Hadžadžu: "**Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nas je obavestio da će iz Sakifa izaći lažov i pokvarenjak; videli smo da je lažov Muhtâr es-Sekafî, a pokvarenjak si ti.**" (Muslim, "Fazâ'ilu'saṣ-sahâbe", 229; Tirmizi, „Fiten", 44).

Nekoliko meseci nakon ubistva Saîd b. Džubejra (r.a.h.), Hadžadž je patio od velike duhovne patnje, do te mere da je želeo sopstvenu smrt, i na kraju je umro u nepodnošljivim bolovima i mukama u stomaku. Učenjaci koji su čuli vest o njegovoj smrti nisu dovili za milost nad njim; Hasan el-Basri (r.a.h.) je dovio za njega: "**O Allahu Teâlâ, ukloni mu Sunnet kao što si uklonio njega**", Umer Ibn Abdulaziz (r.a.h.) je pao na sedždu u znak zahvalnosti, a Ibrahim el-Nahaj (r.a.h.) je plakao od radosti. Sa druge strane, izvori beleže da je veoma velikodušan bio prema ljudima Kur'ana, da nije voleo bogatstvo i da je za sobom ostavio samo mač, sedlo za konja, mus'haf, rehlu* i 300 dirhama novca kada je umro.

(Rehla- Mali, dvonogi sto gde se stavlja Kur'an).

Među radovima koje je Hadžadž izvršio uz saglasnost Abdulmalika ibn Mervana, najvažniji su bili popularizacija upotrebe arapskog jezika u zvaničnim transakcijama, prevođenje knjiga sa divana koje su se u Iraku čuvale na perzijskom jeziku na arapski jezik i uvođenje arapskog monetarnog sistema. El-Hadžadž je do tada imao izraz „Bismilah - el-Hadžadž" ispisan na novčićima koji su kovani u obliku vizantijskih i sasanidskih novčića, a na nekima od njih je pisalo "Allahu ehad, Allahu's-Samed". Učenjaci nisu odobrili ove izraze na novčićima, koji su nazvani Sumejrije jer je on imenovao Jevrejina po imenu Sumejr da vodi ovaj posao, te su prikazali svoju reakciju nazivajući novčiće "ed-derâhimu'l-mekrûhe". Međutim, ovi novčići su ostali u opticaju te su pomogli u stabilizaciji ekonomije Emevija.

El-Hadžadž je pridao veliki značaj kanalima koji su navodnjavali zemljište u regionu donjeg Eufrata i Tigra. Dao je da se poprave stari i otvore novi. Isušio je močvare i preuredio ih u poljoprivredno zemljište te je zasadio biljke sa najvećim prinosom koje je naučio od nekih članova plemena Ezd koje je pozvao iz Umana i koji su bili dobri u poljoprivredi. Sprečio je migraciju iz sela u gradove kako bi povećao poljoprivrednu proizvodnju. Osigurao je da se pri kupovini i prodaji žita koristi jedna vrsta mere (es-sâu'l-Haccâciyye), a takođe je uredio i poštansku službu.

Zehebî, koji osuđuje Hadžadža kao okrutnog, tiraninskog i krvožednog, kaže da je on pokazivao veliko poštovanje prema Kur'anu (Aʿlâmu'n-nubelâʾ, IV, 343), dok Sidžistânî kaže da je okupljao one koji uče napamet i naterao ih da rade razne studije o harfovima Kur'ana, a takođe je odredio pravopis jedanaest reči u raznim surama prema određenom kiraetu, i da je i sam čitao Kur'an svake večeri (bn Ebû Dâvûd, str. 49-50, 117-120). Poznato je da je Hadžadž nastavio rad na izgovaranju i interpunkciji Kur'ana, koji je započeo Ziyâd b. Ebîh tokom guvernera Iraka, i da je za to zadužio Nasr b. Âsım'ı (videti ARAP [Pisanje]). Hadžadž, koji je takođe bio poznati govornik, imao je veoma tečan i elokventan jezik; hutbu koju je održao kada je imenovan za guvernera Iraka je među uzornim tekstovima arapske književnosti.

BIBLIOGRAFIJA

Muslim, "Feżâʾilu'ṣ-ṣaḥâbe", 229. Tirmizî, "Fiten", 44. İbn Sa'd, eṭ-Ṭabaḳāt, I, 87-88; V, 228-229, 543. Zubeyrî, Nesebu Ḳureyş, s. 82-83. İbn Abdülhakem, Futûḥu Mıṣr (Torrey), s. 109. İbn Kuteybe, el-Maʿârif (Ukkâşe), s. 225, 357, 359, 395-398, 445, 548. Belâzurî, Futûh (Fayda), s. 80, 97, 393, 416, 420-421, 536. Isti autor., Ensâb, V, 132-135, 357-360, 368. Ebû Zur'a ed-Dımaşkī, Târîḫ (nşr. Şükrullah b. Ni'metullah el-Kūcânî), Şam 1980, I, 700. Müberred, el-Kâmil (nşr. Naîm Zerzûr v.dğr.), Beyrut 1987, II, 280. Ya'kubî, Târîḫ, II, 256. Taberî, Târîḫ (de Goeje), II, 182, 217-220, 406-409, 460-461, 472, 476, 482, 579, 830-831, 844, 863, 1043-1058, 1104-1105. İbn Ebû Dâvûd, Kitâbu'l-Meṣâḥif (nşr. A. Jeffery), Leiden 1937, s. 49-50, 117-120. İbn Abdürabbih, el-ʿİḳdu'l-ferîd, V, 35. Cehşiyârî, el-Vuzerâʾ ve'l-kuttâb, s. 38. Mes'ûdî, Mürûcu'ẕ-ẕeheb (Abdulhamîd), III, 78. Ebu'l-Ferec, Târîḫu muḫtaṣari'd-duvel (nşr. Antûn Sâlihânî el-Yesûî), Beyrut 1890, s. 195. İbn Hallikân, Vefeyât, II, 29-54. Zehebî, Aʿlâmu'n-nubelâʾ, IV, 343. İbn Kesîr, el-Bidâye, VIII, 329, 334-336, 337, 352; IX, 124-125, 128-129. J. Wellhausen, Arap Devleti ve Sukutu (trc. Fikret Işıltan), Ankara 1963, bk. İndeks. Abdurrahman Çetin, Kur'an İlimleri ve Kur'an-ı Kerim Tarihi, İstanbul 1982, s. 144, 152. Ziriklî, el-Aʿlâm (Fethullah), II, 168. Ahmed Zekî Safvet, Cemheretu resâʾili'l-ʿArab fî ʿuṣûri'l-ʿArabiyyeti'z-zâhire, Beyrut, ts. (el-Mektebetu'l-ilmiyye), s. 141 vd. a.mlf., Cemheretü ḫuṭabi'l-ʿArab fî ʿuṣûri'l-ʿArabiyyeti'z-zâhire, Kahire 1381/1962, II, 287-300. Dırâr Sâlih Dırâr, el-Ḥaccâc İbn Yûsuf es-Seḳafî, Beyrut, ts. (Dâru mektebeti'l-hayât). A. Dietrich, "Al-Haccâc b. Yûsuf'un Terceme-i Haline Dair Bir Kaç Mulâhaza", İTED, II/1 (1956-57), s. 147-155. a.mlf., "al-Hadjdjādj b. Yusuf", EI2 (İng.), III, 39-43. Zakariyau I. Oseni, "An Examination of al-Hajjāj b. Yūsuf al-Thaqafī's Major Policies", IS, XXVII/4 (1988), s. 317-327. a.mlf., "A Study of the Relationship Between el-Ḥajjaj Ibn Yūsuf al-Thaqafī and the Marwānid Royal Family in the Umayyad Era", HI, X/3 (1987), s. 15-27. Ahmet Lutfi Kazancı, "Haccâc b. Yûsuf es-Sakafî", UU İlâhiyat Fakultesi Dergisi, IV/4, Bursa 1992, s. 117-127. H. Lammens, "Haccâc", İA, V/1, s. 18-20.)

Nastavljamo dalje sa prevodom tefsira….

Nije bilo nikoga surovijeg, nevernijeg i zlobnijeg od Abdul Malika među Arapima i dinastijom Mervanida. Nije bilo nikoga nevernijeg, surovijeg i zlobnijeg od Hadžadža među guvernerima koje je

imenovao. Abdul Malik je prvi ućutkao narod savetujući ga da čini dobro i zabranjujući mu da čini zlo. Jednom se popeo na minberu i rekao: "Kunem se Alah-om Teâlâ da nisam slab i nemoćan halifa kao Hz.Uthman (r.a.h.), niti laskavi i prevarantski halifa kao Muavija. Savetuješ nam da neke stvari uradimo, ali zaboravljaš da ih sam primeniš na sebe. Kunem se Allah-om Teâlâ da ću od sada, ako mi neko savetuje da budem pobožan, sigurno ću mu odseći glavu"!

Ljudi su dobijali namirnice iz blagajne Emevija. Lažni Muhtar* je pružao finansijsku podršku Ibn Abbasu, Muhamedu bin Hanafiji i Ibn Umeru (r.a.h.). Oni su takođe prihvatali podršku koja im je pružena.

(Lažni Muhtar* - "Yalancı Muhtar" - se često koristi da opiše nepouzdanu osobu koja tvrdi da je vođa ili predstavnik zajednice, ali je zapravo nedostojna te pozicije ili laže. Takođe može da obuhvati osobu koja tvrdi da ima i zloupotrebljava lidersku ili predstavničku poziciju u zajednici, iako ne zauzima zvaničnu poziciju, kao što je starešina sela ili starešina susedstva.).

Muhammed b. Aclan je preneo da je Ka'ka rekao: Abdulaziz ibn Mervan je napisao pismo Abdullahu Ibn Umeru (neka je Allah zadovoljan njim) tražeći od njega da ga obavesti o svojim potrebama. Abdullah Ibn Umer mu je u svom odgovoru napisao sledeće:

Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

اَلْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِالسُّفْلَى

"**Gornja ruka je bolja od donje ruke**".[272] Mislim da je gornja ruka ruka onoga ko daje. Donja ruka je ruka onoga ko prima. Neću te moliti za nešto što će mi Allah Teâlâ podariti preko tebe, niti ću ti to odbiti ako ti to daš. Ostani u miru".

(272. Buhârî, Zekât, 18).

Hasan, Said ibn Džubejr, Šabi i drugi tabiini su uzimali njihove zalihe iz ruku tih ugnjetača. Uzimali su im te zalihe ne zato što su ih prihvatali kao halife i vođe (imami), već zato što je to bilo njihovo pravo u rukama grešnika. Kako su mogli da prihvate njihov halifat? Udarili su Hadžadža mačem u lice. Oko 4000 Kuraa i pravnika iz elite tabiina krenulo je protiv njega, prvo u Ahvazu, zatim u Basri, a potom u Daru'l-Džemâdžamu na Eufratu blizu Kufe, boreći se na strani Abdurahmana Ibn Muhammeda ibn Ešasa. Eliminisali su Abdul Malik ibn Mervana, prokleli ga i izjavili da su se oslobodili njega. Učenjaci pre njih su takođe pokazali slične stavove prema Muaviji kada je nasilno ustoličen za halifu nakon Hz.Alijevog (r.a.h.) mučeništva. Hz.Hasan i Hz.Husein (r.a.h.) i ostali as'habi koji su živeli u tom veku, iako nisu prihvatili halifat vođa, primali su svoju platu iz njihove riznice. Naprotiv, govorili su da su slobodni od tih ugnjetača, kao što je to činio Hz.Ali (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim) dok nije preminuo i ušao u Allah-ovo Teâlâ zadovoljstvo i Dženneta.

Zato, činjenica ta da su prethodni učenjaci prihvatili mesto sudije koje su im dali vladari ugnjetači i primali svoju platu iz njihove riznice, ne ukazuje na to da su prihvatili njihov halifat kao svoj te da su verovali da je njihov imamat validan.

Neki od rafizija, koji imaju ograničeno razumevanje, izneli su ajet:

لَا يَنَالُ عَهْدِي ٱلظَّٰلِمِينَ - "**Moj zavet (obveza koju sam dao) ne obuhvaća ugnjetače**".

kao dokaz za odbacivanje halifata Hz.Ebu Bekra i Hz.Umera (r.a.h.), smatrajući ih ugnjetačima zbog njihovog politeizma tokom perioda neznanja. U stvari, ovo je visok nivo neznanja. Jer je ugnjetavanje atribut dat onima koji nastavljaju da ugnjetavaju. Međutim, ovaj atribut se ukida od osobe koja se pokaje. Zato se pravilo ugnjetavanja ne može primeniti na nju zbog ugnjetavanja pre njenog pokajanja. Jer se presuda data osobi zbog atributa ukida kada se taj atribut ukine, presuda data zavisno od nje se takođe ukida. Ugnjetavanje je takođe kvalitet kritike. Sve dok osoba nastavlja da ugnjetava, atribut ugnjetavanja je vezan za nju. Međutim, kada okonča ugnjetavanje, atribut ugnjetavanja se ukida sa nje. Kada se ovaj atribut ukloni, odredba o tome da nije uključen u delokrug Allah-ovog Teâlâ zaveta pomenutog u ajetu:

لَا يَنَالُ عَهۡدِي ٱلظَّٰلِمِينَ - "**Moj zavet (obveza koju sam dao) ne obuhvaća ugnjetače**".

takođe nestaje. Kao što se može videti u ajetu:

وَلَا تَرۡكَنُوٓاْ إِلَى ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ فَتَمَسَّكُمُ ٱلنَّارُ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ مِنۡ أَوۡلِيَآءَ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ

113. I ne držite stranu onih koji nepravedno postupaju, pa da vas vatra prži; vi nemate drugih zaštitnika osim Allaha, inače, nema vam pomoći! (Hud, 11/113).

(PS: Samir B: I ovde moram navesti prevod ovog ajeta sa turs. Hvala).

113. Ne naginji se ka onima koji čine nepravdu, da te ne dotakne vatra. Nemaš zaštitnika osim Allaha i neće ti se pomoći.

jer, naginjanje ka nepravednicima je zabranjeno sve dok oni nastavljaju da budu nepravedni.

لَّيۡسَ عَلَى ٱلضُّعَفَآءِ وَلَا عَلَى ٱلۡمَرۡضَىٰ وَلَا عَلَى ٱلَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَصَحُواْ لِلَّهِ وَرَسُولِهِۦۚ مَا عَلَى ٱلۡمُحۡسِنِينَ مِن سَبِيلٖۚ وَٱللَّهُ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

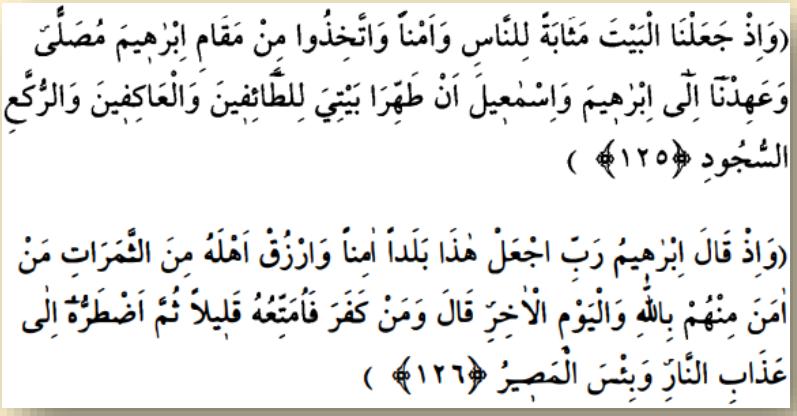
91. Neće se ogriješiti nemoćni i bolesni, i oni koji ne mogu naći sredstva za borbu, samo ako su prema Allahu i Njegovu Poslaniku iskreni. Nema razloga da se išta prigovara onima koji čine dobra djela – a Allah prašta i samilostan je – (et-Tevbe, 09/91).

Nema razloga da se osude oni koji nastavljaju da čine dobra dela.

U tom slučaju, ajet:

لَا يَنَالُ عَهۡدِي ٱلظَّٰلِمِينَ - "**Moj zavet (obveza koju sam dao) ne obuhvaća ugnjetače**".

ne sprečava da Allah-ov Teâlâ zavet uključi one koji okončaju ugnjetavanje koje su počinili i pokaju se. Kao što osoba koja se pokaje od neverovanja i dođe do uputstva više neće biti nazvana nevernikom, a osoba koja se pokaje od greha neće biti nazvana grešnikom, osoba koja okonča ugnjetavanje koje je počinila i pokaje se neće biti nazvana ugnjetačem. U gornjem ajetu, Svemogući Allah nije rekao: "**Moj zavet ne uključuje one koji su ranije bili ugnjetači**". Naprotiv, naziv "**ugnjetači**" ukazuje na to da oni koji su trajno označeni okrutnošću nisu obuhvaćeni Njegovim zavetom.

﴿وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنْ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿١٢٥﴾﴾

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَٰذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٢٦﴾﴾

125. I učinili smo Hram utočištem i sigurnim mjestom ljudima. "Neka vam mjesto na kojem je stajao Ibrahim bude prostor iza koga ćete namaz obavljati!" – I Ibrahimu i Ismailu smo naredili: "Hram Moj očistite za one koji ga budu obilazili, koji budu tu boravili i koji budu namaz obavljali ".

126. A kada je Ibrahim zamolio: "Gospodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim gradom, a snabdij plodovima stanovnike njegove, one koji budu vjerovali u Allaha i u onaj svijet!" – On je rekao: "Onome koji ne bude vjerovao daću da neko vrijeme uživa, a onda ću ga prisiliti da uđe u paklenu vatru, a grozno će ona prebivalište biti!"

Reč "bejt“ u ajetu se odnosi na časni i nepovredivi Bejtullah. Ovde se reč "bejt“ jednostavno pominje bez ikakve imeničke fraze, budući da joj se dodaje određujuća čestica lâm-ı tarif. Jer lâm-ı tarif se stavlja ispred reči koja je poznata u umu ili ispred opšte imenice. Slušaoci ajeta znaju da se ovde reč "beyt" koristi u smislu vrsta imena, odnosno da se ne misli na značenje "kuće". Tako da je ostala u mislima kao poznata, jedna kuća, a to je Kaba.

Što se tiče izraza u ajetu ﴿مَثَابَةً لِلنَّاسِ﴾, prema onome što se prenosi od Hasana (r.a.h.), njegovo značenje je sledeće: " Ljudi se okreću ka njemu i dolaze tamo svake godine“. Prema rivâjetu od Ibn Abbasa i Mudžahida (r.a.h.), značenje je sledeće: "Oni koji su uvereni da su tamo ispunili svoju dužnost, odlaze odatle sa željom da se ponovo vrate“. Prema drugom mišlenju, značenje je sledeće: "Ljudi se okreću ka njemu i dolaze mu, tamo obavljaju hadž i zarađuju nagradu“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Lingvisti su rekli: Glagol ثَابَ يَثُوبُ مَثَابَةً وَثَوَابًا se koristi u smislu povratka. Neki su rekli: Reč ﴿مَثَابَةً﴾ u ajetu prvobitno nije imala harf te (ة) na kraju. Ali da bi se

pojačalo značenje, harf te (ة) je dodato na kraj, baš kao i u rečima (نَسَّابَةعَلَّامَةسَيَّارَة). Čuveni lingvista Fera je rekao: Kao što je u rečima mekama i mekame, reč koja je izvorna **methab** dobija dodatak harfa (ة) na kraju i tako postaje **methabe** kao u ajetu.

Reč "**methabe**" u ajetu može značiti da se ljudi svake godine okreću Kabi, kako su to tumačili učenjaci ranih generacija, ili da odatle odlaze sa željom da se tamo vrate čak i nakon što završe svoje ibadete, ili da se okreću njoj i vraćaju se i zarađuju nagradu obavljajući hadž. Zato je moguće da su sva ova značenja namenjena u ajetu. Činjenica ta da ljudi žele da se tamo vrate nakon što odu odatle potvrđuje i sledeći ajet:

رَّبَّنَآ إِنِّيٓ أَسۡكَنتُ مِن ذُرِّيَّتِي بِوَادٖ غَيۡرِ ذِي زَرۡعٍ عِندَ بَيۡتِكَ ٱلۡمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ فَٱجۡعَلۡ أَفۡـِٔدَةٗ مِّنَ ٱلنَّاسِ تَهۡوِيٓ إِلَيۡهِمۡ وَٱرۡزُقۡهُم مِّنَ ٱلثَّمَرَٰتِ لَعَلَّهُمۡ يَشۡكُرُونَ

37. Gospodaru naš, ja sam neke potomke svoje naselio u kotlini u kojoj se ništa ne sije, kod Tvoga Časnog hrama, da bi, Gospodaru naš, namaz obavljali; zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima i opskrbi ih raznim plodovima da bi zahvalni bili. (Ibrahim, 14/37).

Reč "**methabe**" u prethodnom ajetu jasno kaže da se Kaba mora obići. Jer ljudi idu oko Kabe radi tavafa i tamo se okupljaju. Međutim, u ajetu nema naznake da je to obavezno (**farz**). Međutim, postoji naznaka da će oni koji tavafe zaraditi nagradu. Oni koji kažu da je umra obavezna često navode ovaj ajet kao dokaz i kažu: "**Pošto je Allah Svemogući učinio Kabu mestom okupljanja ljudi i oni je moraju mnogo puta posećivati, treba da se tamo vrate na umru nakon hadža**". Ovo nije prihvatljivo gledište. Jer, u ajetu ne postoji reč koja ukazuje na obavezu umre. Međutim, kako se razume iz ajeta, ako se hadžije vrate Kabi radi umre nakon što obave svoje ibadete i ponovo je posete, obećane su im nagrade. Ovo ne zahteva da umra bude farz, već se preporučuje. Na primer, ako vam neko kaže: "**Možete obaviti umru**" ili "**Možete klanjati namaz**", to ne znači da je farz da obavite umru ili da namaz klanjate. Međutim, povratak Kabi nije specifičan samo za umru, osim za hadž. Pored toga, u obredu hadža postoje tavaf kudum*, tavaf zijareta i tavaf rastanka. Da bi se obavili ovi tavafi, potrebno je vratiti se i posetiti Kabu. Posetom Kabi nekoliko puta radi ovih tavafa, osoba ispunjava zahtev reči "**methaba**" u ajetu. Zato, u ovom ajetu nema dokaza da je umra obavezna (farz). (**Tavaf kudum*** - je prvi tavaf koji obavljaju oni koji prvi put dolaze u Mekku tokom hadža, sa ciljem posete Kabi. Prema TDV enciklopediji islama, ovaj tavaf je izveden od glagola "**kudum**", što u rečniku znači "**doći, stići**", te se smatra sunetom za one koji obavljaju **Ifrad hadž***. **Ifrad hadž** - znači obavljanje samo obreda hadža bez obavljanja umre tokom sezone hadža iste godine. To je vrsta hadža koja se obavlja sa namerom da se obavi hadž obavljajući hadžske obrede.).

Kaba je u ajetu (وَأَمۡنٗا) opisana kao sigurno mesto rečju "mesto sigurnosti". U stvari, ovaj ajet ima za cilj da izrazi da je celokupno svetilište Mekke sigurno mesto. U stvari, to je navedeno u jednom ajetu na sledeći način:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَقۡتُلُواْ ٱلصَّيۡدَ وَأَنتُمۡ حُرُمٞۚ وَمَن قَتَلَهُۥ مِنكُم مُّتَعَمِّدٗا فَجَزَآءٞ مِّثۡلُ مَا قَتَلَ مِنَ ٱلنَّعَمِ يَحۡكُمُ بِهِۦ ذَوَا عَدۡلٖ مِّنكُمۡ هَدۡيَۢا بَٰلِغَ ٱلۡكَعۡبَةِ أَوۡ كَفَّٰرَةٞ طَعَامُ مَسَٰكِينَ أَوۡ عَدۡلُ

ذَٰلِكَ صِيَامًا لِّيَذُوقَ وَبَالَ أَمۡرِهِۦۗ عَفَا ٱللَّهُ عَمَّا سَلَفَۚ وَمَنۡ عَادَ فَيَنتَقِمُ ٱللَّهُ مِنۡهُۗ وَٱللَّهُ عَزِيزٞ ذُو ٱنتِقَامٍ

95. O vjernici, ne ubijajte divljač dok obavljate obrede hadža! Onome od vas ko je hotimično ubije kazna je da jednu domaću životinju, čiju će vrijednost procijeniti dvojica vaših pravednih ljudi, pokloni Kabi, ili da se iskupi time što će, ravno tome, nahraniti siromahe, ili postiti, da bi osjetio pogubnost postupka svoga. A Allah je već oprostio ono što je bilo. Onoga ko to ponovo uradi – Allah će kazniti. Allah je silan i strog. (el-Maide, 5/95).

PS: Samir B: Ovaj deo ajeta sa turs, glasi:

"... Kurban koji treba da se donese Kabi...".

Kaba u ovom ajetu ne znači samu Kabu, već celu Svetu džamiju u Meki. Jer, kurbani se ne kolju u Kabi ili u Mesdždidu'l-Haramu. Slična situacija je prisutna u sledećem ajetu:

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِ ٱلَّذِي جَعَلۡنَٰهُ لِلنَّاسِ سَوَآءً ٱلۡعَٰكِفُ فِيهِ وَٱلۡبَادِۚ وَمَن يُرِدۡ فِيهِ بِإِلۡحَادِۭ بِظُلۡمٖ نُّذِقۡهُ مِنۡ عَذَابٍ أَلِيمٖ

25. Nevjernicima i onima koji odvraćaju od Allahova puta i Časnoga hrama – a Mi smo ga namijenili svim ljudima, kako za mještanina tako i za došljaka – i onome ko u njemu bilo kakvo nasilje učini daćemo da patnju nesnosnu iskusi. (Hadž, 22/25).

Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) je rekao: „**To je tako. Zato što je celokupno svetilište (Harem) u Mekki džamija**".

Sledeći ajet je takođe među primerima ove teme:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّمَا ٱلۡمُشۡرِكُونَ نَجَسٞ فَلَا يَقۡرَبُواْ ٱلۡمَسۡجِدَ ٱلۡحَرَامَ بَعۡدَ عَامِهِمۡ هَٰذَاۚ وَإِنۡ خِفۡتُمۡ عَيۡلَةٗ فَسَوۡفَ يُغۡنِيكُمُ ٱللَّهُ مِن فَضۡلِهِۦٓ إِن شَآءَۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٞ

28. O vjernici, mnogobošci su sama pogan, i neka više ne dolaze na hadž Svetome hramu poslije ovogodišnjeg hadža. A ako se bojite oskudice, pa Allah će vas, ako hoće, iz obilja Svoga imućnim učiniti. – Allah zaista sve zna i mudar je. (et-Tevbe, 9/28).

Allah Teâlâ zna istinu, svrha nepribližavanja Mesdždidu'l-Haram onima koji Alahu Teâlâ pripisuju partnere jeste ta da ih spreči da obavljaju hadž i ulaze na mesta gde se obavljaju obredi hadža. Kao što je poznato, kada je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) poslao ultimatum Hz.Aliji (r.a.h.), rekao je: "**Niko od onih koji Allahu Teâlâ pripisuju partnere ne treba da obavlja hadž posle ove godine**", sa ciljem prenošenja poruke gornjeg ajeta.

Još jedan ajet na ovu temu je:

أَوَلَمۡ يَرَوۡاْ أَنَّا جَعَلۡنَا حَرَمًا ءَامِنٗا وَيُتَخَطَّفُ ٱلنَّاسُ مِنۡ حَوۡلِهِمۡۚ أَفَبِٱلۡبَٰطِلِ يُؤۡمِنُونَ وَبِنِعۡمَةِ ٱللَّهِ يَكۡفُرُونَ

67. Zar ne vide da smo Harem svetim i sigurnim učinili, dok se svuda okolo njih otima i pljačka? I zar u laž vjeruju, a na Allahovim blagodatima su nezahvalni? (el-Ankebut, 29/67).

Svemogući Allah je objavio da je Hz.Pejgamber Ibrahim (a.s.) dovio za Mekku na sledeći način:

وَإِذْ قَالَ إِبْرَٰهِـۧمُ رَبِّ ٱجْعَلْ هَـٰذَا بَلَدًا ءَامِنًا وَٱرْزُقْ أَهْلَهُۥ مِنَ ٱلثَّمَرَٰتِ مَنْ ءَامَنَ مِنْهُم بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْـَٔاخِرِ ۖ قَالَ وَمَن كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُۥ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُۥٓ إِلَىٰ عَذَابِ ٱلنَّارِ ۖ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ

126. A kada je Ibrahim zamolio: "Gospodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim gradom, a snabdij plodovima stanovnike njegove, one koji budu vjerovali u Allaha i u onaj svijet!" – On je rekao: "Onome koji ne bude vjerovao daću da neko vrijeme uživa, a onda ću ga prisiliti da uđe u paklenu vatru, a grozno će ona prebivalište biti!" (el-Bekare, 2/126).

Činjenica ta da Allah Svemogući opisuje Kuću kao sigurno mesto, zahteva da se celokupno Svetilište Mekke opiše kao sigurno. Pošto čast Svetilišta zavisi od Kuće, dozvoljeno je nazvati ga Kućom. Jer, tamo vlada bezbednost. Borba i ubijanje su zabranjeni. Poštovanje svetih meseci takođe zavisi od Kuće. Jer, bezbednost ljudi u tim mesecima zavisi od svrhe hadža, a hadž je povezan sa Kućom.

(وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَأَمْنًا)

"I kada smo Kuću učinili mestom okuplanja ljudi i mestom sigurnosti", ajet zapravo nije izveštajna rečenica, već se radi o rečenici koja donosi odredbu.

Ista situacija važi i u sledećim ajetima:

رَبِّ ٱجْعَلْ هَـٰذَا بَلَدًا ءَامِنًا

"...Gospodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim gradom,...".

فِيهِ ءَايَـٰتٌۢ بَيِّنَـٰتٌ مَّقَامُ إِبْرَٰهِيمَ ۖ وَمَن دَخَلَهُۥ كَانَ ءَامِنًا ۗ وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلْبَيْتِ مَنِ ٱسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ۚ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِىٌّ عَنِ ٱلْعَـٰلَمِينَ

97. U njemu su znamenja očevidna – mjesto na kojem je stajao Ibrahim. I onaj ko uđe u nj treba biti siguran. Hodočastiti Hram dužan je, Allaha radi, svaki onaj koji je u mogućnosti; a onaj koji neće da vjeruje – pa, zaista, Allah nije ovisan ni o kome. (Âl-i İmrân, 3/97).

Svi ovi ajeti nemaju značenje upozorenja već odredbe. S'hodno tome, značenje gornjih ajeta je sledeće: To jest, nikakva šteta ili zlo ne sme da se desi nikome ko uđe u Sveti Harem u Meki i Svetu džamiju. Ako bi to bila izjavna rečenica, bezbednost koja je prijavljena mora definitivno biti tamo kako je prijavljeno. Jer, ono što Allah Teâlâ prijavi mora definitivno biti tamo kako je prijavljeno (i nikakva šteta ne sme da dotakne nikoga u Svetom haremu u Meki).

U drugom se ajetu navodi:

وَٱقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُم مِّنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ ۚ وَٱلْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ ٱلْقَتْلِ ۚ وَلَا تُقَـٰتِلُوهُمْ عِندَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ حَتَّىٰ يُقَـٰتِلُوكُمْ فِيهِ ۖ فَإِن قَـٰتَلُوكُمْ فَٱقْتُلُوهُمْ ۗ كَذَٰلِكَ جَزَآءُ ٱلْكَـٰفِرِينَ

191. I napadajte takve gdje god ih sretnete i progonite ih odande odakle su oni vas prognali. A zlostavljanje je teže od ubijanja! I ne borite se protiv njih kod Časnoga hrama, dok vas oni tu ne

napadnu. Ako vas napadnu, onda ih ubijajte! – neka takva bude kazna za nevjernike. (el-Bekare, 2/191).

Ovaj ajet nas obaveštava da se ubistvo dogodilo u blizini Mesdžidu'l-Haram. To je takođe vrsta Allah-ove Teâlâ naredbe da se osigura bezbednost tamo. Prema ovoj naredbi, niko ko se tamo skloni ne sme biti ubijen. To je bio status mekanskog svetilišta još od vremena Hz.Pejgambera Ibrahima (a.s.).

Tokom Doba Neznanja, Arapi su verovali u čast svetilišta prema onome što je ostalo od zakona Hz.Pejgambera Ibrahima (a.s.) te su smatrali ubistvo nekoga tamo velikim grehom. Muhammed ibn Bekr (r.a.h.) je preneo da je Ebu Hurejre (r.a.h.) rekao:

Kada je Allah Svemogući olakšao osvajanje Mekke Svom Poslaniku, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (sallallahu alejhi ve sellem) je ustao i hvalio Allaha Teâlâ i rekao:

(إِنَّ اللَّهَ حَبَسَ عَنْ مَكَّةَ الْفِيلَ وَسَلَّطَ عَلَيْهَا رَسُولَهُ وَالْمُؤْمِنِينَ، وَإِنَّمَا أُحِلَّتْ لِي سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ، ثُمَّ هِيَ حَرَامٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ: لَا يُعْضَدُ شَجَرُهَا، وَلَا يُنَفَّرُ صَيْدُهَا، وَلَا تَحِلُّ لُقْطَتُهَا إِلَّا لِمُنْشِدٍ)

"Allah Teâlâ je sprečio slona da uđe u Mekku. On je učinio da Svoj Hz.Poslanik (s.a.v.s.) i vernici postanu moćni u Mekki. Nakon toga, do Sudnjeg dana je zabranjena. Drveće se ne sme čupati, divljač se ne sme uznemiravati. Osim onoga ko je pronašao i prijavio (da je pronašao), drugi nemaju pravo da uzmu pronađeno".

Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) je rekao: "Ja Resûllüllah, da samo odvojiš obojenu biljku. Jer je ima i u našim grobovima i u našim kućama". Na to je Resûllüllah (s.a.v.s.) odgovorio: "Osim obojene biljke".[284]

(284. Ebû Dâvûd, Sunen, Menasik, 90).

Muhammed Ibn Bekr (r.a.h.) je preneo da je Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) rekao da hadis u vezi sa ovim događajem takođe sadrži izraz "Trava svetilišta u Mekki se nesme čupati".

Prema ovom rivâyetu, Resûlullah (s.a.v.s.) je rekao:

(إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ مَكَّةَ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ،لَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَلَمْ تَحْلِلْ لِي إِلَّا سَاعَةً مِنَ الدَّهْرِ)

"Allah Teâlâ je na dan kada je stvorio nebesa i zemlju učinio Mekku poštovanom i nedodirljivom. Pre mene nikome nije bilo dozvoljeno (da se bori) tamo. Meni je to dozvoljeno samo u jednom trenutku dana".[285]

(285. Buhârî, Megazi, 50).

Ebû Šurejh el-Ka'bi je preneo da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

(إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ مَكَّةَ وَلَمْ يُحَرِّمْهَا النَّاسُ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَسْفِكَنَّ فِيهَا دَمًا فَإِنَّ اللَّهَ أَحَلَّهَا لِي سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ)

"Allah Teâlâ je učinio Mekku uglednom i nepovredivom. Ne ljudi. Ko god veruje u Allaha Teâlâ i u Sudnji dan, nikada ne bi trebalo da tamo proliva krv. Allah Teâlâ je to dozvolio samo meni za deo dana".[286]

(286. Tahâvî, Şerhu Muşkili'l-Âsâr: 12/279).

Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao da je na dan kada je Allah Svemogući stvorio nebesa i zemlju, učinio Mekku uglednom i nepovredivom, da je tamo zabranio prolivanje krvi, da će to poštovanje trajati do Sudnjeg dana, i da je tamo lov na životinje, seča drveća i čupanje trave takođe uključen u ovu zabranu.

Neko bi mogao da prigovori: "Dok je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) ranije zabranio čupanje trave u haremu, koje pravilo je u skladu sa njim da isključi obojenu biljku na zahtev Hz.Abbasa (r.a.h.)? Međutim, poznato je da nije dozvoljeno poništiti radnju pre nego što se ukaže mogućnost da se to učini".

Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Moguće je da je Allah Svemogući dao svom Hz.Pejgamberu (s.a.v.s.) pravo da napravi izbor kada je Hz.Abbas (r.a.h.) tražio dozvolu ili zabranu branja obojene biljke.

U stvari, u jednom ajetu Kur'ana se navodi sledeće:

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَإِذَا كَانُواْ مَعَهُۥ عَلَىٰٓ أَمْرٍ جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُواْ حَتَّىٰ يَسْتَـْٔذِنُوهُ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَسْتَـْٔذِنُونَكَ أُوْلَـٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ۚ فَإِذَا ٱسْتَـْٔذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأْذَن لِّمَن شِئْتَ مِنْهُمْ وَٱسْتَغْفِرْ لَهُمُ ٱللَّهَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

62. Pravi vjernici su samo oni koji u Allaha i Njegova Poslanika vjeruju, a koji se, kad su s njim na kakvom odgovornom sastanku, ne udaljuju dok od njega dopuštenje ne dobiju. Oni koji od tebe traže dopuštenje, u Allaha i Poslanika Njegova, doista, vjeruju. I kad oni zatraže dopuštenje od tebe zbog kakva posla svoga, dopusti kome hoćeš od njih, i zamoli Allaha da im oprosti jer Allah prašta i On je milostiv. (en-Nur, 24/62).

U situaciji kada je odlazak bez dozvole bio zabranjen od strane Svemogućeg Allaha, Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) je ovim ajetom dato ovlašćenje da da dozvolu svakome ko je zatraži.

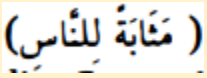
Zapažanje da su divlje životinje koje niko ne sme da dodirne bezbedne u Haremu u Mekki, posebno zahteva poštovanje Mekke te se smatra znakom koji dokazuje jedinstvo Allaha Teâlâ. Na sledeći način: Region Harema se geografski ne razlikuje mnogo od drugih mesta na Zemlji, jeleni i lovački psi mogu tamo lutati zajedno, psi ne napadaju jelene i ne beže od pasa u strahu. Međutim, kada izađete van Harema, vidite da psi napadaju jelene, a jeleni beže svom snagom da bi se spasili od njih. Ovo je takođe jedan od znakova koji ukazuju na jedinstvo Allaha Teâlâ, koji je slobodan od svih nesavršenosti, da je On Teâlâ učinio Hz.Pejgambera Ismaila (a.s.) uzvišenijim i uzvisio njegovu slavu. Postoje rivâjeti grupe as'haba da su lov u Haremu i seča njegovog drveća zabranjeni te da će oni koji počine ovu zabranu biti kažnjeni.

وَإِذۡ جَعَلۡنَا ٱلۡبَيۡتَ مَثَابَةٗ لِّلنَّاسِ وَأَمۡنٗا وَٱتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبۡرَٰهِـۧمَ مُصَلّٗىۖ وَعَهِدۡنَآ إِلَىٰٓ إِبۡرَٰهِـۧمَ وَإِسۡمَٰعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيۡتِيَ لِلطَّآئِفِينَ وَٱلۡعَٰكِفِينَ وَٱلرُّكَّعِ ٱلسُّجُودِ

125. I učinili smo Hram utočištem i sigurnim mjestom ljudima. "Neka vam mjesto na kojem je stajao Ibrahim bude prostor iza koga ćete namaz obavljati!" – I Ibrahimu i Ismailu smo naredili: "Hram Moj očistite za one koji ga budu obilazili, koji budu tu boravili i koji budu namaz obavljali". (el-Bekare, 2/125).

PS: Samir B: Prevod ovog ajeta sa turs, glasi:

I setite se kada smo Kabu učinili mestom okupljanja ljudi i mestom sigurnosti, pa sebi od mesta Ibrahimovog odredite mesto za namaz. Ibrahimu i Ismailu smo naredili: "Čuvajte Moju kuću (Kabu) čistom za one koji tavafe (obilaze) i one koji vrše ru'ku i koji padaju ničice na sedždu".

Ovaj ajet ukazuje na to da je neophodno obaviti dva rakâta namaza nakon tavafa. Jer izraz
"**mesto okupljanja**" zahteva tavaf oko Kabe. Zatim, kada se ovom izrazu pripiše naredba "**pa sebi od mesta Ibrahimovog odredite mesto za namaz**", pojavljuje se pravilo obaveze (**vâdžib**). Ovo takođe ukazuje na to da tavaf zahteva obavljanje namaza. Drugim rečima, kada kaže "**namaz**", Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je naveo da se tavaf namaza treba obaviti.

Kako sledi: Dok je prepričavao hadž Hz.Poslanika (s.a.v.s.), Džabir (r.a.h.) je rekao: "...Dotakao je Hadžeru'l Esved. (Tokom prvog kruga tavafa) trčao je tri kruga. U preostala četiri kruga je normalno hodao. (Nakon što je završio tavaf) krenuo je ka Mekamu Hz.Ibrahima (a.s.) i pročio ajet:

وَٱتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبۡرَٰهِـۧمَ مُصَلّٗىۖ

"**pa sebi od mesta Ibrahimovog odredite mesto za namaz**",

Uzeo je mekam između sebe i Bejt-a (Ka'be). Klanjao je dva rekata namaza.

Kada je hteo da klanja namaz iza mekama Hz.İbrahim'a (a.s.), proučio je ajet:

وَٱتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبۡرَٰهِـۧمَ مُصَلّٗىۖ

"**pa sebi od mesta Ibrahimovog odredite mesto za namaz**",

što ukazuje da je svrha ovog ajeta da klanjate namaz nakon tavafa. Ovo je jasna naredba i koja ukazuje da je tavaf namaz obavezan (farz). Takođe postoji rivâjet da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) klanjao ovaj namaz pored Kuće (Kabe).

Prenosi se: Prema Muhammedu Ibn Bekru (r.a.h.), kada bi Abdullah Íbn Es-Saib (r.a.h.) držao Hz.Ibn Abasa (r.a.h.) za ruku i vodio ga da obavi tavaf, oni bi se zaustavili kada bi stigli do trećeg kamena pored vrata nakon što bi prošli ugao posle Hatima. Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) je rekao: "Utvrđeno je da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) klanjao namaz ovde", i on sam je tamo klanjao.

Zato, ajet:

وَٱتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبۡرَٰهِـۧمَ مُصَلّٗىۖ

"**pa sebi od mesta Ibrahimovog odredite mesto za namaz**",

ukazuje na obavezu obavljanja tavafa.

Činjenica ta da ga je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ponekad obavljao blizu Hz.Ibrahimovog (a.s.) mekama (mesta), a ponekad negde drugde, ukazuje da nije farz obavljati ovaj namaz blizu Hz.Ibrahimovog (a.s.) mesta. Abdurahman el-Ka'ri (r.a.h.) je preneo da je nakon sabah namaza Hz.Umer (r.a.h.) obavio tavaf, zatim se popeo na konja i otišao u Zi Tuvu, sišao tamo i obavio dvorekatni tavaf. Prenosi se da je Hz.Ibn Abbas (s.a.v.s.) obavio tavaf u Hatimu. Prema onome što se prenosi od Hasana i Ate, ako osoba ne može da dođe do ostatka mekama nakon tavafa i obavi ga negde drugde, njen tavaf namaz je validan.

[Makam-ı Hz.İbrahima (a.s.)]

Učenjaci selefa su izrazili različita mišlenja o tome šta je palata na osnovu Hz.Ibrahimovog (a.s.) mekama:

Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) je rekao da je svako mesto gde se obavlja hadž Hz.Ibrahimov (a.s.) mekam. Ata (r.a.h.) je rekao da je Hz.Ibrahimov (s.a.v.s.) makam područje Arefata, Muzdelife i Džemerata. Mudžahid (r.a.h.) je rekao da je ceo Harem Hz.Ibrahimov (a.s.) mekam.

Sudi (r.a.h.) je rekao: " Hz.Ibrahimovo (a.s.) mesto je kamen koji je Hz.Ismailova (a.s.) žena stavila pod Hz.Ibrahimovu (a.s.) nogu kada mu je prala glavu. Dok je Hz.Ibrahim (a.s.) jahao, stavio je jedno stopalo na ovaj kamen, a njegova snaja mu je oprala jednu stranu glave. Zatim, kada je izvukla kamen ispod njegove noge, njeno stopalo se zabilo u kamen. Zatim je stavila kamen pod drugo stopalo. Ovog mu je puta oprala drugu stranu glave. Njeno drugo stopalo je takođe bilo zabijeno u kamen. Tako je Allah Teâlâ učinio ovaj kamen simbolom i znakom za njega". Nakon što je ovo ispričao, Sudi (r.a.h.) je izgovorio ajet:

وَٱتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبۡرَٰهِـۧمَ مُصَلًّىۖ

"pa sebi od mesta Ibrahimovog odredite mesto za namaz".

Sličan rivâjet dolazi od Hasana, Katade i Rabije ibn Enesa (r.a.h.).

Prema čvrstom mišlenju, Hz.Ibrahimov (a.s.) mekam je mesto gde se nalazi ovaj kamen u području tavafa. Jer, kada se koristi jednostavno, harem se ne naziva Hz.Ibrahimov (a.s.) makam. Niti se druga mesta nazivaju tako kako su drugi tumačili. Enesov (r.a.h.) rivâjet ukazuju na to da je Hz.Ibrahimov (a.s.) mekam mesto gde se nalazi kamen na koji je Hz.Ibrahim (a.s.) stavio svoje noge:

Hz.Umer (r.a.h.) je rekao: „O Resûllullah! Rekoh: 'Odvoj sebi mesto za namaz na Hz.Ibrahimovom (a.s.) mestu.' Tada je Allah Teâlâ objavio ajet:

وَٱتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبۡرَٰهِـۧمَ مُصَلًّىۖ

"pa sebi od mesta Ibrahimovog odredite mesto za namaz".

Kada je ajet objavljen, Resûllullah (s.a.v.s.) je tamo klanjao namaz.[289]

(289. Buhârî, Tefsir, Bekare, 2).

Ovo takođe ukazuje da reč "mekam" u ajetu znači kamen na koji je Hz.Ibrahim (a.s.) stupio. Činjenica ta da nam je Allah Teâlâ naredio da tamo klanjamo namaz, takođe ukazuje na to. Tavaf namaz nema veze sa haremom ili drugim mestima kao neka druga tumačenja (te'vil).

Hz.Ibrahimovo (a.s.) mesto je jedan od dokaza jedinstva Allaha i Hz.Ibrahimovog (a.s.) poslanstva. Jer je kamen bio omekšan poput blata i kada je Hz.Ibrahim (a.s.) stupio na njega, njegove su noge u njemu utonule. Niko osim Allaha Teâlâ nema moć da to učini. Međutim, ovaj kamen je takođe čudo za Hz.Ibrahima (a.s.). To je pokazatelj da je njegovo poslanstvo stvarno.

[Šta je Musala?]

Mufessiri su izneli različita mišlenja o tome šta reč "musalla" u ajetu (مُصَلًّى) znači:

Mudžahid (r.a.h.) je rekao da ova reč potiče od reči (صَلَاة) koja znači namaz, a znači i mesto namaza. Katada i Sudi (r.a.h.) su rekli: Ajetom:

وَٱتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبۡرَٰهِـۧمَ مُصَلًّىۖ

"pa sebi od mesta Ibrahimovog odredite mesto za namaz".

, ljudima je naređeno da klanjaju namaz blizu Hz.Ibrahimovg (a.s.) mesta stajanja.

Jasno značenje ajeta takođe to zahteva. Jer, kada se reč "**salat**" koristi jasno, odmah nam na pamet pada namaz koji obavljamo sa ru'ku-om i padanjem ničice na sedždu. Kao što je poznato, kada se koristi reč "**musala grada**", na pamet nam pada mesto gde se obavlja namaz bajrama.

Kada je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao Usami b. Zejdu (r.a.h.) (الْمُصَلَّى أَمَامَكَ), mislio je: "Mesto za namaz je ispred tebe" – to jest, malo dalje ispred. Činjenica ta da se Hz.Poslanik (s.a.v.s.) klanjao namaz nakon što je pročitao ajet:

وَٱتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبۡرَٰهِـۧمَ مُصَلًّىۖ

"pa sebi od mesta Ibrahimovog odredite mesto za namaz".

ukazuje da reč مُصَلًّىۖ znači mesto za molitvu. Međutim, oni koji kažu da ova reč znači kibla prihvatili su je u smislu molitve, a ne mesta za molitvu. U tom slučaju, osoba koja će se moliti zauzeće Ibrahimovo mesto između sebe i Kabe i učiniti ga svojom kiblom. Iako reč (صَلَاة) "**salat**" takođe znači namaz, neophodno je razumeti je u smislu namaza. Jer su i druga značenja koja su drugi protumačili prisutna u namazu.

[Oni koji obavljaju tavaf, oni koji su mudri i oni koji čine ru'ku i padaju ničice na sedždu]

وَإِذۡ جَعَلۡنَا ٱلۡبَيۡتَ مَثَابَةٗ لِّلنَّاسِ وَأَمۡنٗا وَٱتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبۡرَٰهِـۧمَ مُصَلًّىۖ وَعَهِدۡنَآ إِلَىٰٓ إِبۡرَٰهِـۧمَ وَإِسۡمَٰعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيۡتِيَ لِلطَّآئِفِينَ وَٱلۡعَٰكِفِينَ وَٱلرُّكَّعِ ٱلسُّجُودِ

125. I setite se kada smo Kabu učinili mestom okupljanja ljudi i mestom sigurnosti, pa sebi od mesta Ibrahimovog odredite mesto za namaz. Ibrahimu i Ismailu smo naredili: "Čuvajte Moju kuću (Kabu) čistom za one koji tavafe (obilaze) i one koji vrše ru'ku i koji padaju ničice na sedždu". (el-Bekare, 2/125).

Katada, Ubejd ibn Umejr, Mudžahid i Said ibn Džubejr (r.a.h.) su rekli da ajet znači: Očistite Kabu od politeizma i idolopoklonstva koje su politeisti počinili posle Hz.Ibrahima (a.s.). Prema rivâjetima, kada je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ušao u Mesdždidu'l-Haram tokom osvajanja Mekke i video politeiste kako naslanjaju idole na Kabu, naredio je da se ti idoli razbiju i odgurnuo ih štapom u ruci.

Dok je to radio, recitovao je sledeći ajet:

وَقُلْ جَآءَ ٱلْحَقُّ وَزَهَقَ ٱلْبَٰطِلُ ۚ إِنَّ ٱلْبَٰطِلَ كَانَ زَهُوقًا

81. I reci: "Došla je istina, a nestalo je laži; laž, zaista, nestaje!" (el-İsrâ, 17 /81).

Bilo je i onih koji su ovaj ajet protumačili na sledeći način: "**Očistite moju kuću od krvi i životinjskog izmeta**".

Bilo je onih koji su to tako tumačili zato što su politeisti bacali krv i izmet životinja koje su klali.

Sudi je rekao: Značenje rečenice (طَهِّرَا بَيْتِي) je sledeće: " **Izgradit ću svoju kuću na čistoći** ".

U stvari, Uzvišeni Allah kaže:

أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَٰنَهُۥ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنَ ٱللَّهِ وَرِضْوَٰنٍ خَيْرٌ أَم مَّنْ أَسَّسَ بُنْيَٰنَهُۥ عَلَىٰ شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَٱنْهَارَ بِهِۦ فِى نَارِ جَهَنَّمَ ۗ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلظَّٰلِمِينَ

109. Da li je bolji onaj koji je temelj zgrade svoje postavio na strahu od Allaha i u želji da Mu se umili – ili onaj koji je temelj zgrade svoje postavio na rub podlokane obale koja se nagnula, da se zajedno s njim u vatru džehennemsku sruši? – A Allah neće ukazati na Pravi put narodu koji sam sebi nepravdu čini. (et-Tevbe, 9/109).

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Reči ajeta imaju mogućnost svih značenja koja su dovde preneta. S'hodno tome, značenje bi bilo sledeće: "**Sagradite svoj dom (Kabu) na osnovu bogobojaznosti prema Allahu Teâlâ; očistite ga od krvi, nečistoče i idola kako u njega ne bi bile stavljene ili da mu ne bi bili približeni**".

Komentatori (Mufessiri) su izneli različita mišlenja o tome šta se podrazumeva pod rečju "**li'taifîn**" u ajetu (لِلطَّائِفِينَ) :

Džuvejbir (r.a.h.) je preneo da je Dahhâk (r.a.h.) rekao: Reč (لِلطَّائِفِينَ) se odnosi na one koji su došli radi hadža i obišli Kabu, a reč (وَالْعَاكِفِينَ) "**vel âkifîn**" se odnosi na Mekance koji su ostali u Kabi i posvetili se ibadetu.

Abdulmalik je preneo da je Ata rekao: Reč (وَالعَاكِفِينَ) se odnosi na one koji su dolazili do Kabe jedan za drugim iz drugih gradova i živeli u blizini Meke.

U rivâjetu od Ebû Bekir el-Huzeli'je (r.a.h.) se kaže: Oni koji obilaze Kabu nazivaju se "**Tâifîn**", oni koji sede i tamo čine ibadet, nazivaju se "**Âkifîn**", a oni koji tamo klanjaju namaz, nazivaju se

وَٱلرُّكَّعِ ٱلسُّجُودِ - **i one koji vrše ru'ku i koji padaju ničice na sedždu**".Ibn Fudajl (r.a.h.) je preneo da je Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) rekao sledeće u vezi sa ajetom:

طَهِّرَا بَيۡتِيَ لِلطَّآئِفِينَ وَٱلۡعَٰكِفِينَ وَٱلرُّكَّعِ ٱلسُّجُودِ

"Čuvajte Moju kuću (Kabu) čistom za one koji tavafe (obilaze) i one koji vrše ru'ku i koji padaju ničice na sedždu".

"Ono što se podrazumeva ovim ajetom jeste tavaf pre namaza".

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Reč (لِلطَّائِفِينَ) - "**li'taifîn**" po Dahhâku (r.a.h.) se odnosi na one koji dolaze radi obavljanja hadža i obavljaju tavaf, što se ponovo prevodi kao tavaf kuće (Kabe). Jer, ko god se okrene ka kući, okreće se ka njoj radi obavljanja tavafa. Međutim, on kaže da se reč "**Tâifîn**" u ajetu posebno odnosi na one koji dolaze izvan Mekke na hadž. Međutim, u ajetu nema dokaza da se ova odredba odnosi posebno na one koji dolaze izvan Mekke. Jer su pri obavljanju tavafa, oni iz Mekke i oni van Mekke isti. Neko bi mogao da prigovori na sledeći način: " Dahhâk (r.a.h.) je dao sledeće tumačenje (te'vil) i rekao da reč "**Tâifîn**" u ajetu znači oni koji su došli izvan Mekke i obišli je. Baš kao u sledećim ajetima:

فَطَافَ عَلَيۡهَا طَآئِفٞ مِّن رَّبِّكَ وَهُمۡ نَآئِمُونَ

19. I dok su oni spavali, nju od Gospodara tvoga zadesi nesreća (el-Kalem, 68/19).

إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوۡاْ إِذَا مَسَّهُمۡ طَٰٓئِفٞ مِّنَ ٱلشَّيۡطَٰنِ تَذَكَّرُواْ فَإِذَا هُم مُّبۡصِرُونَ

201. Oni koji se Allaha boje, čim ih sablazan šejtanska dodirne, sjete se, i odjednom dođu sebi,

(el-A'râf, 7/201).

Odgovor na ovaj prigovor može se dati na sledeći način: Iako se reč "**tâifîn**" u ajetu odnosi na one koji dolaze u Mekku spolja na hadž, prava svrha ovoga je obilazak kuće. Nema drugog objašnjenja za ovo. Jer je svrha onih koji dolaze spolja na hadž da tavafe Kuću. Dahhâkovo (r.a.h.) pripisivanje ove odluke onima koji dolaze u Mekku spolja na hadž, a ne onima iz Mekke koji obavljaju hadž, nije zasnovano ni na kakvim dokazima. Zato, ono što treba učiniti jeste da je prihvatimo u smislu tavafa. Reč "**âkifîn**" takođe znači one koji borave u Kabbi i posvećuju se ibadetu. Postoje dva načina da osoba tamo ostane i posveti se ibadetu: 1 - Povlačenje **(Itikâf**) u ajetu:

أُحِلَّ لَكُمۡ لَيۡلَةَ ٱلصِّيَامِ ٱلرَّفَثُ إِلَىٰ نِسَآئِكُمۡۚ هُنَّ لِبَاسٞ لَّكُمۡ وَأَنتُمۡ لِبَاسٞ لَّهُنَّۗ عَلِمَ ٱللَّهُ أَنَّكُمۡ كُنتُمۡ تَخۡتَانُونَ أَنفُسَكُمۡ فَتَابَ عَلَيۡكُمۡ وَعَفَا عَنكُمۡۖ فَٱلۡـَٰٔنَ بَٰشِرُوهُنَّ وَٱبۡتَغُواْ مَا كَتَبَ ٱللَّهُ لَكُمۡۚ

وَكُلُواْ وَٱشۡرَبُواْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ ٱلۡخَيۡطُ ٱلۡأَبۡيَضُ مِنَ ٱلۡخَيۡطِ ٱلۡأَسۡوَدِ مِنَ ٱلۡفَجۡرِۖ ثُمَّ أَتِمُّواْ ٱلصِّيَامَ إِلَى ٱلَّيۡلِۚ وَلَا تُبَٰشِرُوهُنَّ وَأَنتُمۡ عَٰكِفُونَ فِي ٱلۡمَسَٰجِدِۗ تِلۡكَ حُدُودُ ٱللَّهِ فَلَا تَقۡرَبُوهَاۗ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ ٱللَّهُ ءَايَٰتِهِۦ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمۡ يَتَّقُونَ

187. Dozvoljava vam se da se u noćima dok traje post sastajete sa svojim ženama; one su odjeća vaša, a vi ste njihova odjeća. Allah zna da vam je bilo teško, pa je prihvatio pokajanje vaše i oprostio vam. Zato se sada sastajte sa njima u želji da dobijete ono što vam je Allah već odredio. Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore; od tada postite sve do noći. Sa ženama ne smijete imati snošaja dok ste u i'tikafu u džamijama. To su Allahove granice, i ne približujte im se! Eto tako Allah objašnjava ljudima propise Svoje da bi se onoga što im je zabranjeno klonili.

(el-Bekare, 2/187).

Međutim, u prethodnom ajetu su posebno pomenuti oni koji obavljaju povlačenje (**Itikâf**) u Kabi.

Reč "**Itikâf**", ako se koristi u značenju čekanja, odnosi se na one koji su pronašli utočište u Mekki i tamo borave.

Dok neki kažu da se reč "**Âkifîn**" odnosi na one oko Mekke, drugi kažu da se odnosi na stanovnike Mekke. Sva su ova tumačenja usredsređena na značenje boravka i prebivališta na jednom mestu.

Ebû Bekir el-Cessâs (r.a.h.) je rekao: Reč "**tâifîn**" u ajetu se odnosi na one koji dolaze u Mekku spolja da obave hadž. Prema njegovom tumačenju, za "**afakije**" je obavljanje tavafa vrlinije od obavljanja namaza. Jer, prema ovom tumačenju, tavaf je za afakije. Nema drugog objašnjenja za ovo. Zato što se okreću ka Mekki radi tavafa. Reč "**vel-âkifîn**" u ajetu ukazuje na to da je dozvoljeno obavljati **itikâf** u Kabi. Naravno, ova reč takođe znači obavljanje namaza tamo. Ali se smatralo vrlinijim, posebno za afakije da tamo obavljaju tavaf. Ovo dokazuje da je obavljanje tavafa od strane afakija vrlinije od obavljanja namaza u Kabi i obavljanja itikâfa čekanjem bez obavljanja tavafa. Prema onome što se prenosi od Hz.Ibn Abbasa (r.a.h.), Mudžahida i Ata'e (r.a.h.), vrlinije je za afakije da obave tavaf, dok je za narod Mekke bolje klanjati namaz. Pomenuti ajet sadrži nekoliko značenja:

a. Jedno od njih je tavaf. Ovo približava osobu Allahu Teâlâ. Osoba koja to radi zaslužuje nagradu Allaha Teâlâ. Za afakije je tavaf vrlije od obavljanja namaza.

b.Ući u Itikâfu u Kabi. Zato što se u ajet koristi reč "**vel-âkifîn**".

c. Ovaj ajet ukazuje da je dozvoljeno obavljati obavezne (farz) ili dobrovoljne (nafile) namaze u Kabi. Prenosi se da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) obavljao namaze u Kabi tokom osvajanja Mekke. Ovaj namaz koji je obavio svakako je dobrovoljna namaz bio jer ju je obavljao u prepodnevnim satima. Prepodnevno vreme nije među farz vremenima za namaz.

d. Ajet koji pokušavamo da objasnimo ukazuje na to da je dozvoljeno boraviti u Mekki u susedstvu. Jer kada se reč "**vel-âkifîn**" prihvati u smislu čekanja, ovo značenje je moguće. Takođe je moguće da je ovo metafora. Jer su je Ata i drugi to svatili kao one koji su ostali u Mekki kao susedi.

e. Kao što smo već naveli, prema Hz.Ibn Abbasovom tumačenju, ova reč može značiti i obavlanje namaza pre tavafa.

Neko bi mogao da prigovori na sledeći način: " U ajetu nema dokaza koji zahtevaju da se tavaf obavi pre namaza. Jer harf "**vav**" (و) na početku reči "**vel-âkifîn**" u ajetu ne zahteva takav raspored i redosled ".

Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Formulacija ajeta zahteva i tavaf i namaz. Kada se utvrdi da se tavaf mora obavljati zajedno sa namazom, postaje neophodno da se tavaf izvrši pre namaza iz dva razloga:

[Obavljanje tavafa pre namaza]

1 - Ovo je praksa našeg Hz.Poslanika (s.a.v.s.).

2 - Učenjaci su se složili da tavaf treba obaviti pre namaza.

Neki ljudi bi mogli prigovoriti onome što smo rekli o ajetu koji ukazuje da je dozvoljeno klanjati namaz unutar Kabe i reći sledeće: " U ajetu nema dokaza koji ukazuju da je dozvoljeno klanjati namaz unutar Kabe. Zato što izraz u ajetu:

وَٱلرُّكَّعِ ٱلسُّجُودِ - **i one koji vrše ru'ku i koji padaju ničice na sedždu**".

ne sadrži reč (فِي الْبَيْتِ) na kraju, što bi značilo "**u Kabi**". Ovaj ajet ukazuje na dozvoljenost obilaska samo izvan Kabe, a ne unutar nje. Kao i slično, ukazuje na dozvoljenost klanjanja namaza okrenut ka Kabi ".

Odgovor na ovaj prigovor može se dati na sledeći način:

Očigledno značenje ovog ajeta:

طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّآئِفِينَ وَٱلْعَـٰكِفِينَ وَٱلرُّكَّعِ ٱلسُّجُودِ

"**Čuvajte Moju kuću (Kabu) čistom za one koji tavafe (obilaze) i one koji vrše ru'ku i koji padaju ničice na sedždu".**

zahteva da je dozvoljeno obavljati tavaf i namaz unutar Kabe, te slično tome ukazuje da je itikaf dozvoljeno obavljati unutar Kabe. Međutim, pošto se obavlja van Kabe te je oduvek bila praksa, tavaf je isključen iz ovog delokruga. Pored toga, obilaženje (tavaf) Kabe znači hodanje oko nje, tako da onaj koji se nalazi unutar nje ne može se smatrati da je obavio tavaf.

Allah Teâlâ, koji je slobodan od svih nesavršenosti, naredio nam je da obilazimo (Tavafimo) Kabu obilazeći je, ali ne iznutra, je u sledećem ajetu:

ثُمَّ لْيَقْضُواْ تَفَثَهُمْ وَلْيُوفُواْ نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُواْ بِٱلْبَيْتِ ٱلْعَتِيقِ

29. Zatim, neka sa sebe prljavštinu uklone, neka svoje zavjete ispune i neka oko Hrama drevnog obilaze. (Hadž, 22/29).

Ako neko klanja namaz unutar Kabe, izraz "klanjao namaz" se definitivno koristi za tu osobu. Ako namera u ajetu nije bila da klanja namaz unutra već samo spolja, okrenut ka Kabi, ne bi imalo mnogo smisla narediti da se Kaba očisti za one **koji vrše ru'ku i koji padaju ničice na sedždu**. Jer se i oni koji su blizu nje i oni koji su daleko klanjaju namaz okrenuti ka Kabi. Što se tiče orijentacije, oni koji su blizu i oni koji su daleko su u istoj situaciji. Kao što je poznato, čišćenje Kabe je naređeno za one koji su tamo prisutni. To ukazuje da čišćenje Kabe nije naređeno za one koji klanjaju namaz unutra, već za one koji klanjaju namaz okrenuti ka njoj spolja. Kao što je poznato, Svemogući Allah je naredio čišćenje Kabe za one **koji koji vrše ru'ku i koji padaju ničice na sedždu**. Ako ovo protumačite kao naredbu datu onima koji napolju klanjaju namaz, onda se prostor oko Kabe mora očistiti. Ako se formulacija ajeta može protumačiti kao čišćenje i unutrašnjosti i spoljašnjosti, onda je potrebno postupati prema oba značenja, odnosno čistiti i unutrašnjost i spoljašnjost. U tom slučaju, dozvoljeno je klanjati namaz i unutra i napolju.

Neki ljudi mogu prigovoriti: "Svemogući Allah kaže:

ثُمَّ لْيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلْيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ

29. Zatim, neka sa sebe prljavštinu uklone, neka svoje zavjete ispune i neka oko Hrama drevnog obilaze. (Hadž, 22/29).

ali, On Teâlâ takođe kaže na drugom mestu:

قَدْ نَرَىٰ تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي ٱلسَّمَآءِ ۖ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَىٰهَا ۚ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ ۚ وَحَيْثُ مَا كُنتُمْ فَوَلُّوا۟ وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُۥ ۗ وَإِنَّ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ ٱلْحَقُّ مِن رَّبِّهِمْ ۗ وَمَا ٱللَّهُ بِغَٰفِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ

144. Vidimo Mi kako sa žudnjom bacaš pogled prema nebu, i Mi ćemo sigurno učiniti da se okrećeš prema strani koju ti želiš: okreni zato lice svoje prema Časnome hramu! I ma gdje bili, okrenite lica svoja na tu stranu. Oni kojima je data Knjiga sigurno znaju da je to istina od Gospodara njihova – a Allah motri na ono što oni rade. (el-Bekare 2/144).

Ovaj ajet zahteva da se namaz obavlja izvan Kabe. Jer, kada se obavlja izvan Kabe, moguće je okrenuti se samo prema Kabi".

Na ovaj prigovor se može odgovoriti na sledeći način: Ako uzmemo doslovno značenje ajeta, prema vašoj tvrdnji, nije dozvoljeno klanjati namaz u Mesdždidu'l-Haramu. Jer, Allah Svemogući kaže: "okreni zato lice svoje prema Časnome hramu"! Osoba koja stoji u Mesdžisu'l-Haramu da bi klanjao namaz ne može biti okrenuta prema Mesdžisu'l-Haramu, prema vašoj tvrdnji.

Vlasnik prigovora je sama Kaba, što se u ajetu podrazumeva pod Mesdždidu'l-Haram. Jer, prema konsenzusu svih učenjaka, okretanje ka Mesdždidu'l-Haramu ne čini namaz validnim, osim ako se čovek ne okrene ka samoj Kabi.

Na ovaj se prigovor može odgovoriti na sledeći način: Osoba unutar Kabe se takođe okreće ka jednoj strani Kabe. Kada se osoba spolja okrene ka njoj, ona se okreće samo ka jednoj strani, a ne ka celoj. Slično tome, osoba unutra se okreće ka njoj. Ono što ova osoba radi je u skladu sa očiglednim značenjem ajeta:

طَهِّرَا بَيۡتِيَ لِلطَّآئِفِينَ وَٱلۡعَٰكِفِينَ وَٱلرُّكَّعِ ٱلسُّجُودِ

“Čuvajte Moju kuću (Kabu) čistom za one koji tavafe (obilaze) i one koji vrše ru'ku i koji padaju ničice na sedždu“.

فَوَلِّ وَجۡهَكَ شَطۡرَ ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِۚ

“okreni zato lice svoje prema Časnome hramu“!

Jer se osoba unutar Kabe okreće i ka Kabi i ka Mesdždidu'l-Haramu.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Reč “**tavaf**“ u ajetu obuhvata sve **fardove**, **vadžibe** i **mendub** (preporučene) tavafe. Jer, prema nama, tavaf se sastoji od ove tri vrste.

Fard tavaf je tavaf koji je fard (farz) ajetom:

وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ

“ **...i neka oko Hrama drevnog obilaze**“. (Hadž, 22/29).

Vâcib tavaf je oproštajni tavaf, a dokaz za to je sledeći hadis iz Sunneta:

مَنْ حَجَّ الْبَيْتَ فَلْيَكُنْ آخِرُ عَهْدِهِ بِالْبَيْتِ الطَّوَافُ

“**Ako osoba obavi hadž, neka joj poslednji susret sa Kabom bude tavaf**“.[299]

(299. İbn Hibban, Sahih: 9/210).

Tavaf koji nije fard, ali je sunet i mendub jeste **tavaf kuduma*** koji se obavlja za hadž. Kada je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) stigao u Mekku na hadž, obavio je tavaf kuduma. Ako se tavaf zijareta ne obavi, ne može se nadoknaditi ničim drugim. Osoba u ihramu hadža nastavlja da bude u ihramu dok ne obavi ovaj tavaf i ne može imati seksualni odnos sa ženama. Što se tiče oproštajnog tavafa (**Veda tavafı**), ako se hodočasnik vrati u svoj rodni grad bez obavljanja ovog tavafa, mora zaklati ovcu ili kozu. Ako se tavaf kuduma ne obavi, ništa se ne zahteva.

Allah Teâlâ zna istinu.

(PS: Samir B: **Tavaf kuduma*** - **je prvi tavaf** koji obavljaju oni koji po prvi put dolaze u Mekku tokom hadža (posebno oni koji obavljaju I**frad hadž***) kada posete Kabu. Ovaj tavaf se naziva i "**likâ tavafı**" ili "**kâdim tavafı**", jer je izraz dolaska u Meku.

Veda tavafı - **Oproštajni tavaf** je poslednji tavaf koji obavljaju hodočasnici ili oni koji obavljaju umru pre nego što napuste Meku, posećujući Kabu. Ovaj tavaf se smatra delom hadža i umre i generalno se preporučuje da ga hodočasnici ili oni koji obavljaju umru obave pre nego što napuste Meku.

Ifrad hadž* - Ifrad hadž je vrsta hadža u kojoj se obavljaju samo hadž rituali bez obavljanja umre. Drugim rečima, to je vrsta hadža koja se obavlja tokom sezone hadža, oblačenjem ihrama za hadž i obavljanjem samo hadž dužnosti.

kâdim tavafı - je tavaf koji obavlaju ljudi koji dolaze u Mekku na hadž ili umru kada prvi put stignu do Kabe. Drugim rečima, to je tavaf koji se obavlja povodom dolaska u Mekku i naziva se još i "**tavaf Kuduma**". Značenje ovog zadnjeg smo već gore na početku naveli. Hvala).

Kako se obavlja tavaf

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Remel* se obavlja u prva tri kruga svakog tavafa nakon čega sledi saj*. Remel se ne obavlja u tavafima nakon kojih ne sledi saj između Safe i Merve. Kao primer prvog, ako se saj obavlja nakon njega, možemo navesti tavafu'l-kudum. Ako se saj ne obavi nakon tavafu'l-kuduma pri prvom dolasku u Mekku, remel se obavlja u prva tri kruga dok se obavi farz tavaf zijareta. Ali ako se saj hadža obavi nakon tavafu'l-kuduma pri prvom dolasku u Mekku, remel se ne obavlja u prva tri kruga tavaf zijareta. Remel se obavlja u tavafu umre jer se tavaf umre obavlja između Safe i Merve nakon ovog tavafa. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je obavio remel dok je obavljao tavafu'l-kudum kada je stigao u Mekku da obavi obred hadža. Prema rivâjetu Džabir ibn. Abdullaha i Ate (r.a.h.), Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) je preneo takav rivâjet. Prema sličnom rivâjetu Ibn Umera (r.a.h.), Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je obavio remel u tri kruga od Crnog kamena do Crnog kamena. Sličan rivâjet dolazi od Umera, Ibn Mesuda i Ibn Umera (r.a.h.). Ebu Tufejl je preneo od Ibn Abassa da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) obavio remel počevši od Rukn Jemanija*. Zatim je hodao do Crnog kamena. Enas ibn Malik (r.a.h.) je takođe preneo takav rivâjet od Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Kao što je potrebno normalno hodati na sve četiri strane Kabe u četiri kruga tavafa bez remela, takođe je potrebno graciozno hodati na sve četiri strane Kabe u tri kruga sa remelom. Prethodni učenjaci su se složili po ovom pitanju. Logika čoveka takođe ukazuje na to da je ispravno to učiniti. Jer, i kod hoda koji se naziva remel i kod normalnog hoda, sve strane Kabe podležu istom pravilu. Prema Usulu, ne bi trebalo da postoje različite odredbe između njih u tom pogledu.

(PS: Samir B: **Remel*** - Remel znači poseban način hodanja tokom tavafa hadža. U hadž ibadetu, to znači da muškarci hodaju brzo i pompezno kratkim koracima tokom prva tri kruga tavafa.

Saj* - „Sa'j" je naziv za sedam kružnih šetnji između brda Safe i Merve kao deo obreda hadža i umre u islamu. Ova šetnja se obavlja nakon obreda tavafa te je važan stub hadža i umre.

Rukn Jemanija* - je naziv dat jugozapadnom uglu Kabe. Ovaj ugao je tako nazvan jer odgovara jemenskoj strani Kabe. Dodirivanje ovog ugla i dova tokom ibadeta tavafa je važan obred za Muslimane.).

Učenjaci selefa su izrazili različita mišlenja o tome da li se sunet remela nastavio ili ne. Neki su rekli: Remel je sunet bio u vreme Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Mnogobošci su rekli: "Groznica Jesriba/Medine je oslabila muslimane". Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je naredio as'habima da obavlaju remel kako bi izgledali

jaki i moćni protiv mnogobošca i kako ne bi bili u iskušenju da ih napadnu. Zejdov otac, Eslam, je preneo da je Umer rekao: "Zašto sada obavljamo remel? Zašto obavljamo ıztıbu* držeći ramena golim? Allah Teâlâ je ojačao islam i uklonio neverovanje (kufr) i nevernike. Ali neka bude tako. Nećemo napustiti ono što smo radili sa Resûllullahom (s.a.v.s.)“.

(PS: Samir B: ıztıbu* - Iztıba je praksa koju obavljaju muškarci koji nose ihram tokom hadža ili umre. To je praksa provlačenja ihrama ispod desnog pazuha i prebacivanja preko levog ramena, ostavljajući desno rame i ruku otkrivenim. Ovo se radi kako bi se olakšao pokret trčanja i hodanja koji se naziva remel tokom tavafa. Nakon što je tavaf završen, rame se ponovo pokriva.).

Ebû Tufeyl (r.a.h.) je rekao: "Rekao sam Ibn Abbasu (r.a.h.): "Tvoj narod kaže da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) izvršio remel dok je obilazio Kabu“. Ibn Abbas (r.a.h.) je odgovorio: "Rekli su i istinu i laž. Resûlullah (s.a.v.s.) je izvršio remel, ali obavljanje remela nije sunet“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Prema učenjacima naše škole (hanefijske), obavlanje remela je ustanovljeni sunet. Nije prikladno napustiti ga. Iako je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) naredio as'habima da obavlaju remel kako bi pokazali mnogobošcima da su jaki i moćni, ovo je stalni sunet. Jer, prema rivâjetu, Hz.Poslanik (mir i blagoslov Allaha Teâlâ neka je na njega) je obavljao remel tokom oproštajnog hadža čak i kada oko njega nije bilo mnogobošca. Ebu Bekr, Umer, Ibn Mesud, Ibn Umer i ostali as'habi su takođe obavljali remel. Dakle, dokazano je da se vladavina remela nastavlja. Vladavina remela se nastavlja bez obzira na razlog zašto mnogobošcima izgleda jaka. Zato je sunnet obavljati remel čak i kada nema mnogobošca u Mekki i u Mesdžidu'l-Haramu.

Kao što je poznato, prema rivâjetu na tu temu, kada se prokleti iblis pojavio pred Hz.Ibrahimom (a.s.) na mestu zvanom Džemerat Mevkiji, Hz.Ibrahim (a.s.) ga je kamenovao. Međutim, sunnet hadžija da bacaju kamenje na mesto Džemerat Mevkiji se nastavlja iako šejtan nije vidljiv hadžijama tamo.

Razlog za obavljanje sa'ja između Safe i Merve je opisan u jednom rivâjetu na sledeći način: Hz.Ismailova (a.s.) Hz.Hadžera (r.a.h.) se popela na brdo Safe da traži vodu. Zatim se spustila odatle i počela brzo da hoda kada joj je dete nestalo iz vida usred doline. Kada se penjala sa sredine doline na brdo Merva, počela je normalno da hoda kada je ugledala svoje dete. Kada se popela na brdo Merva, počela je tamo da traži vodu i to je ponovila sedam puta. Tako je obavlanje sa'ja između ova dva brda postalo sunet. Ubrzano (remel) hodanje dolinom između dva brda je i dalje sunet, iako je razlog za to nestao. Sunet obavlanja remela tokom tavafa je ovakav.

Mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefi) su rekli: Od stubova Kabe, samo se Ruku'l-Jemani i Crni kamen obilaze. Ova odluka je preneta od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) preko Ibn Umera (r.a.h.). Takođe je preneta od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) preko Ibn Abbasa (r.a.h.). Kada mu je preneto da je Hz.Aiša (r.a.h.) rekla: “Deo Hatima* je od Kabe“, Ibn Umer je rekao: “ Mislim da Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije napustio obilazak Ruknu'l-Jemaniju i Crnog kamena. Međutim, ova dva kamena nisu na temeljima Kabe. Samo iz tog razloga ljudi obavljaju tavaf izvan Hatima.“

(PS: Samir B: Hatim - Termin „Tavaf el-Hatim“ odnosi se na tavaf koji se obavlja izvan područja poznatog kao Hidžru'l-Išmael (ili Hatim), koje je okruženo niskim polukružnim zidom na severozapadnoj strani Kabe te se smatra delom Kabe, prema nekim izvorima hadža i umre. To znači da tavaf treba da se obavlja izvan ovog polukružnog zida, a ne pored zidova Kabe.).

Ya'lâ b. Umeyye (r.a.h.) je rekao: Obavio sam tavaf sa Umerom bin Hatabom (r.a.h.). Počeo sam da obavljam rukn istilam* posle Hatima. Umer (r.a.h.) me upita: "Zar nisi obavio tavaf sa Resûllullahom?" Kada sam mu rekao da jesam, on mi je prorecitovao sledeći ajet:

لَّقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ ٱللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُواْ ٱللَّهَ وَٱلْيَوْمَ ٱلْأٓخِرَ وَذَكَرَ ٱللَّهَ كَثِيرًا

21. Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na onome svijetu, i koji često Allaha spominje. (el-Ahzab, 33/21).

وَإِذْ قَالَ إِبْرَٰهِـۧمُ رَبِّ ٱجْعَلْ هَٰذَا بَلَدًا ءَامِنًا وَٱرْزُقْ أَهْلَهُۥ مِنَ ٱلثَّمَرَٰتِ مَنْ ءَامَنَ مِنْهُم بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْأٓخِرِ ۖ قَالَ وَمَن كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُۥ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُۥٓ إِلَىٰ عَذَابِ ٱلنَّارِ ۖ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ

126. A kada je Ibrahim zamolio: "Gospodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim gradom, a snabdij plodovima stanovnike njegove, one koji budu vjerovali u Allaha i u onaj svijet!" – On je rekao: "Onome koji ne bude vjerovao daću da neko vrijeme uživa, a onda ću ga prisiliti da uđe u paklenu vatru, a grozno će ona prebivalište biti!" (el-Bekare, 2/126).

(rukn istilam* - znači dodirivanje, dodirivanje ili poselamiti Rukn el-Jemanija, južnog ugla Kabe. Ovo je praksa koja se izvodi tokom obilaska oko Kabe.).

Ovaj ajet može imati dva moguća značenja:

1 - Grad Mekka je siguran grad. Na primer, kao u ajetu: فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ - **u ugodnom će životu živeti,** (el-Karia, 101/7).

2 - U ovom ajetu se ne misli da je grad Mekka bezbedan, već da su to stanovnici grada.

وَسْـَٔلِ ٱلْقَرْيَةَ ٱلَّتِي كُنَّا فِيهَا وَٱلْعِيرَ ٱلَّتِيٓ أَقْبَلْنَا فِيهَا ۖ وَإِنَّا لَصَٰدِقُونَ

82. Pitaj grad u kome smo boravili i karavanu sa kojom smo došli. Mi zaista govorimo istinu!'"

(Jusuf, 12/82).

U ajetu je mislio da pita ljude grada, a ne grad. Kada je rekao: "**Gospodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim gradom**", korišćena je metafora "**Pitaj grad**". Jer strah i sigurnost se ne tiču samog grada, već ljudi u gradu. Bilo je neslaganja oko toga kakva se sigurnost traži od Allaha Teâlâ u ajetu: "**Gospodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim gradom**". Neki su rekli: Hz.Ibrahim (a.s.) je želeo da bude bezbedan od gladi i suše. Zato što je ostavio svoju porodicu u dolini gde nije bilo usjeva ni stoke. Nije tražio sigurnost skrivajući se u zemlji i izlažući svoju čednost opasnosti.. Zato što je dolina Mekke sa ove tačke gledišta od početka bila bezbedno mesto. Neki su rekli da je Hz.Ibrahim (a.s.) želeo da bude bezbedan u oba pogleda.Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Činjenica ta da je dolina Mekke sigurno mesto, takođe je naglašena u sledećim ajetima:

وَإِذْ جَعَلْنَا ٱلْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا ۖ وَٱتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبْرَٰهِـۧمَ مُصَلًّى ۖ وَعَهِدْنَآ إِلَىٰٓ إِبْرَٰهِـۧمَ وَإِسْمَٰعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّآئِفِينَ وَٱلْعَٰكِفِينَ وَٱلرُّكَّعِ ٱلسُّجُودِ

125. I učinili smo Hram utočištem i sigurnim mjestom ljudima. "Neka vam mjesto na kojem je stajao Ibrahim bude prostor iza koga ćete namaz obavljati!" – I Ibrahimu i Ismailu smo naredili: "Hram Moj očistite za one koji ga budu obilazili, koji budu tu boravili i koji budu namaz obavljali ". (el-Bekare, 2/125).

فِيهِ ءَايَـٰتُۢ بَيِّنَـٰتٌ مَّقَامُ إِبْرَٰهِيمَ ۖ وَمَن دَخَلَهُۥ كَانَ ءَامِنًا ۗ وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلْبَيْتِ مَنِ ٱسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ۚ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِىٌّ عَنِ ٱلْعَـٰلَمِينَ

97. U njemu su znamenja očevidna – mjesto na kojem je stajao Ibrahim. I onaj ko uđe u nj treba biti siguran. Hodočastiti Hram dužan je, Allaha radi, svaki onaj koji je u mogućnosti; a onaj koji neće da vjeruje – pa, zaista, Allah nije ovisan ni o kome. (Âl-i İmran, 3/97).

وَإِذْ قَالَ إِبْرَٰهِـۧمُ رَبِّ ٱجْعَلْ هَـٰذَا بَلَدًا ءَامِنًا وَٱرْزُقْ أَهْلَهُۥ مِنَ ٱلثَّمَرَٰتِ مَنْ ءَامَنَ مِنْهُم بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْـَٔاخِرِ ۖ قَالَ وَمَن كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُۥ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُۥٓ إِلَىٰ عَذَابِ ٱلنَّارِ ۖ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ

126. A kada je Ibrahim zamolio: "Gospodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim gradom, a snabdij plodovima stanovnike njegove, one koji budu vjerovali u Allaha i u onaj svijet!" – On je rekao: "Onome koji ne bude vjerovao daću da neko vrijeme uživa, a onda ću ga prisiliti da uđe u paklenu vatru, a grozno će ona prebivalište biti!" (el-Bekare, 2/126).

Allah Teâlâ zna istinu, ali najverovatnije je Hz.Ibrahim (a.s.) tražio od Allaha Teâlâ da zaštiti narod Mekke od smrti. To je zato što Hz.Ibrahim (a.s.) nije samo tražio od Allaha Teâlâ da im obezbedi svaku vrstu voća, već je tražio i od Allaha Teâlâ da ih zaštiti od smrti.

(رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا بَلَدًا اٰمِنًا وَارْزُقْ اَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ)

"Gospodaru moj, učini ovo mjesto sigurnim gradom, a snabdij plodovima stanovnike njegove".

Prateći svoju želju za bezbednošću, on je takođe izgovorio sledeću dovu:

وَإِذْ قَالَ إِبْرَٰهِيمُ رَبِّ ٱجْعَلْ هَـٰذَا ٱلْبَلَدَ ءَامِنًا وَٱجْنُبْنِى وَبَنِىَّ أَن نَّعْبُدَ ٱلْأَصْنَامَ

35. A kada Ibrahim reče: "Gospodaru moj, učini ovaj grad sigurnim i sačuvaj mene i sinove moje da se klanjamo kumirima, (Ibrahim, 14/35).

Nakon što je ovo rekao, u toku priče je rekao sledeće:

رَّبَّنَآ إِنِّىٓ أَسْكَنتُ مِن ذُرِّيَّتِى بِوَادٍ غَيْرِ ذِى زَرْعٍ عِندَ بَيْتِكَ ٱلْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ فَٱجْعَلْ أَفْـِٔدَةً مِّنَ ٱلنَّاسِ تَهْوِىٓ إِلَيْهِمْ وَٱرْزُقْهُم مِّنَ ٱلثَّمَرَٰتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ

37. Gospodaru naš, ja sam neke potomke svoje naselio u kotlini u kojoj se ništa ne sije, kod Tvoga Časnog hrama, da bi, Gospodaru naš, namaz obavljali; zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima i opskrbi ih raznim plodovima da bi zahvalni bili. (Ibrahim, 14/37).

Pored toga što je tražio sigurnost, Hz.Ibrahim (a.s.) je takođe tražio od Allaha Teâlâ da narod Mekke obezbedi raznim proizvodima. U ovom slučaju, bilo bi prikladnije protumačiti njegovu molbu za sigurnošću u novom značenju, drugačijem od onoga što je ispričano u priči i definitivnoj izjavi datoj o pitanju snabdevanja.

Neko bi mogao da prigovori: "**Allaha Teâlâ je pre Hz.Ibrahimove (a.s.) volje odredio da Mekka bude bezbedan grad** ".

Jer, u jednom hadisi-šerifu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao sledeće po ovom pitanju:

(إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ مَكَّةَ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ،لَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَلَمْ تَحْلِلْ لِي إِلَّا سَاعَةً مِنَ النَّهارِ)

" Allah Teâlâ je na dan kada je stvorio nebesa i zemlju proglasio Mekku časnom i nedodirljivom. Pre mene nije bilo dozvoljeno nikome da se bori (tamo). Meni je dozvoljeno samo jedan deo dana (da se borim) (tamo)".[309]

(Buhârî, Megâzî, 50).

Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Ono što je izraženo u ovom hadisu ne sprečava Hz.Ibrahima (a.s.) da želi bezbednost za narod Mekke, jer je zabrana ubijanja i borbe tamo mogla biti ukinuta. Iz tog razloga, Hz.Ibrahim (a.s.) je želeo da se ova zabrana nastavi i posle njega kroz jezik Allah-ovih Teâlâ Pejgambera i Poslanika (s.a.v.s.).

Neki ljudi su rekli da grad Mekka nije bio svetilište ili bezbedno područje pre Hz.Ibrahimove (a.s.) volje i kao dokaz su naveli sledeću izjavu Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

(إِنَّ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ حَرَّمَ مَكَّةَ وَإِنِّي حَرَّمْتُ الْمَدِينَةَ)

" Hz.Ibrahim (a.s.) je učinio Mekku haramom (nepovredivom). Ja sam takođe učinio Medinu haramom (nepovredivom)".[310]

(310. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 5/322).

Međutim, treba reći i to da su rivâjeti da je Allah Teâlâ učinio Mekku haramom (nepovredivom) na dan kada je stvorio nebesa i na dan kada ju je stvorio, da to nije bilo dozvoljeno nikome pre Hz.Poslanika Muhammeda (s.a.v.s.) i da to neće biti dozvoljeno nikome posle njega, jača i autentičnija u poređenju sa ovom vešću. Međutim, ovaj rivâjet ne ukazuje na to da grad Mekka nije bio haram (nepovrediv) pre Hz.Ibrahima (a.s.). Jer je Hz.Ibrahim (a.s.) možda učinio Mekku haram gradom na osnovu činjenice te da ju je Allah Teâlâ prethodno učinio haramom, te je možda postupio u skladu sa Allah-ovom Teâlâ naredbom u tom pogledu.

Ponovo, u ovoj priči, za razliku od činjenice te da je proglašena nezakonitim nakon Hz.Ibrahimove (a.s.) dove, nema dokaza koji bi ukazali na to da Mekka nije ranije bila proglašena nepovredivom (haramom). Činjenica ta da je grad Mekka proglašen haramom (časnom i nepovredivom) od strane Alaha Teâlâ na dan stvaranja nebesa i zemlje, sprečava da ljudi tamo budu ubijani i iskorenjeni, da potonu u zemlju, da budu izloženi kleveti preljube koja je bačena na druge narode i da budu izloženi situacijama koje bi poljuljale veličinu i veličanstvenost Mekke u srcima ljudi. Što se tiče činjenice te da je Mekka Hz.Poslanika (a.s.) jezikom Hz.Poslanika (a.s.) proglašena haramom (časnim i nepovredivim), Svemogući Allah je uslišao ovu Hz.Ibrahimovu (a.s.) dovu.

(وَمَنْ كَفَرَ)

"Čak i onaj koji ne veruje..."

U ovom se ajetu navodi da je Svemogući Allah uslišao Hz.Ibrahimovu (a.s.) dovu i da će obezbediti hranu čak i nevernicima na kratko vreme u ovom privremenom životu.

Hz.Ibrahimova (a.s.) dova je za one koji veruju u Alaha i Sudnji dan bila. Harf (و) "vav“ na početku reči (وَمَنْ كَفَرَ) ukazuje na to da je Hz.Ibrahimova dova prihvaćena i da će čak i oni koji ne veruju biti zadovoljeni na kratko u ovom životu korišćenjem opisnog raspoloženja koje se odnosi na budućnost. Da harf „vav“ ne postoji, rečenica koja počinje glagolom (وَمَنْ كَفَرَ) bila bi odvojena od prethodnih rečenica te ne bi ukazivala na to da je dova Hz.Ibrahima (a.s.) prihvaćena.

Rečeno je o značenju reči (أُمَتِّعُه) : "**Neverniku ću dati hranu koju sam mu namenio do njegove smrti**“ ili " **Hranit ću ga dok god je na ovome svetu**“.

(PS: Samir B: Uzimajuči u obzir prevod ovog dela ajeta sa turs jezika, nisam dosad ovde naveo njen prevod sa naseg jezika posto se ovaj deo ajet sa turs jezika eksciplitno zasniva na opskrbu nevernika, dok te eksciplitnosti opskrbe nema u nasem prevodu ovog dela ajeta, a on glasi:

"Onome koji ne bude vjerovao daću da neko vrijeme uživa,...“ , dok sa turskog prevoda ovaj deo ajet ovako glasi:

"**Ja ću namiriti (opskrbiti) one koji ne veruju, čak i na kratko (u ovom kratkom privremenom životu)**“.).

Hasan je rekao: " Zbrinut ću ga i čuvati dok se Muhammed ne pojavi kao Poslanik. Ako nastavi u neverovanju, Muhammed (s.a.v.s.) će ga ubiti ili proterati iz Mekke“.

Ovaj ajet sadrži značenje da je zabranjeno ubiti svakoga ko se skloni u Mekku na dva načina.

Jedan od njih je sledeći ajet:

رَبِّ ٱجۡعَلۡ هَٰذَا ٱلۡبَلَدَ ءَامِنٗا

"**Gospodaru moj, učini ovaj grad sigurnim**“

Allah Teâlâ je prihvatio ovu Hz.Ibrahimovu (a.s.) dovu.

Drugi je sledeći ajet:

وَمَن كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُۥ قَلِيلٗا

"**Ja ću namiriti one koji ne veruju, čak i na kratko (u ovom kratkom privremenom životu)**“.

U ovom ajetu, Svemogući Allah je rekao da će zaštititi čak i nevernike od ubistva do trenutka njihove smrti.

وَإِذۡ يَرۡفَعُ إِبۡرَٰهِـۧمُ ٱلۡقَوَاعِدَ مِنَ ٱلۡبَيۡتِ وَإِسۡمَٰعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلۡ مِنَّآۖ إِنَّكَ أَنتَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡعَلِيمُ

127. I dok su Ibrahim i Ismail temelje Hrama podizali, oni su molili: "Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti, uistinu, sve čuješ i sve znaš!

Reč "**temelji**“ u ajetu se odnosi na temelje Kabe. Postoji spor oko toga da li je Hz.Ibrahim (a.s.) obnovio Kabu na njenim starim temeljima ili ju je ponovo izgradio. Prema Mamerovom (r.a.h.)

rivâjetu, Ibn Abbas (r.a.h.) je rekao da se fraza (الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ) odnosi na temelje Kabe koji su već bili tu. Sličan rivâjet dolazi od Atâe (r.a.h.).

Mensur (r.a.h.) je preneo da je Abdullah ibn Umer (r.a.h.) rekao: "**Uzvišeni Allah je stvorio Kabu od zemlje pre 2000 godina. Zemlja je kasnije postavljena pod nju**".

Enes (r.a.h.) je preneo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao: " **Zaista, meleki su obavljali hadž Kabi pre Hz.Adema (a.s.). Zatim je Hz.Adem (a.s.) tamo obavljao hadž** ".

Mudžahid i Amr ibn Dinar prenose da je Hz.Adem (a.s.) sagradio Kabu po naredbi Allaha Teâlâ . Hasan je rekao da je prva osoba koja je obavila hadž Kabi bio Hz.Adem (a.s.).

Postoje različita mišlenja o tome koji je od Hz.Pejgambera Ibrahima i Ismail (a.s.) sagradio Kabu.

Ibn Abbas (r.a.h.) je rekao: "**Hz.Ibrahim (a.s.) je gradio, a Hz.Ismail (a.s.) mu je dodavao kamenje**".

Iako je on taj koji gradi, ova situacija dozvoljava reći da obojica treba da obavljaju građevinske radove. Iz tog razloga, kažemo da Hz.Poslanikove (s.a.v.s.) reči Hz.Aiši (r.a.h.): "**Ako umreš pre mene, okupat ću te i sahranit**",[311] razumemo kao "**pomoći ću im da te okupaju**".

(311. Ibn Mâce, Cenaiz, 9).

Sudi i Ubejd b. Umejr su rekli da su zajedno izgradili Kabu. Prema retkom rivâjetu, Hz.Ibrahim (a.s.) je sam sagradio i podigao zidove Kabe. Hz.Ismail (a.s.) je u to vreme bio dete.Ovo gledište nije tačno. Zato što je Svemogući Allah pripisao čin izgradnje Kabe obojici. Čak i ako su je obojica gradili zajedno, ili ako je jedan od njih gradio, a drugi pružio ruku i dodao mu kamenje, može se reći da su je "obojica gradili". Ne može biti trećeg načina. Allah Teâlâ je naredio:

(طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ)

"**Hram Moj očistite za one koji ga budu obilazili** ".

ثُمَّ لْيَقْضُواْ تَفَثَهُمْ وَلْيُوفُواْ نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُواْ بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ

29. Zatim, neka sa sebe prljavštinu uklone, neka svoje zavjete ispune i neka oko Hrama drevnog obilaze. (Hadž, 22/29).

Ovi ajeti zahtevaju obavljanje tavafa potpunim obilaskom oko Kabe. Hišam (r.a.h.) je preneo da je Hz.Aiša (r.a.h.) rekla:Resûllullah (s.a.v.s.) mi je rekao: " **Ljudi iz doba neznanja nisu mogli potpuno izgraditi Kabu. Zato uđi u Hatim i tamo klanjaj namaz** ". Iz tog razloga, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) bi obavljao tavaf izvan Hatima kako bi bili sigurni da su potpuno obišli Kabu. Mora da je iz tog razloga Abdullah ib. Zubejr (r.a.h.) uključio Hatim u Kabu tokom rekonstrukcije nakon požara. Kasnije, kada je došao Hadžadž-i Zalim, izvukao je Hatim van iz Kabe.

(رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا) - "**Gospodaru naš! Primi to od nas!**" To su govorili Hz.Ibrahim i Hz.Ismail (a.s.). Pošto se iz toka izraza razume da su njih dvojica ti, njihova imena se ne pominju u rečenici.

Baš kao u sledećem ajetu:

وَمَنۡ أَظۡلَمُ مِمَّنِ ٱفۡتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا أَوۡ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمۡ يُوحَ إِلَيۡهِ شَيۡءٞ وَمَن قَالَ سَأُنزِلُ مِثۡلَ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُۗ وَلَوۡ تَرَىٰٓ إِذِ ٱلظَّٰلِمُونَ فِي غَمَرَٰتِ ٱلۡمَوۡتِ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ بَاسِطُوٓاْ أَيۡدِيهِمۡ أَخۡرِجُوٓاْ أَنفُسَكُمُۖ ٱلۡيَوۡمَ تُجۡزَوۡنَ عَذَابَ ٱلۡهُونِ بِمَا كُنتُمۡ تَقُولُونَ عَلَى ٱللَّهِ غَيۡرَ ٱلۡحَقِّ وَكُنتُمۡ عَنۡ ءَايَٰتِهِۦ تَسۡتَكۡبِرُونَ

93. Ko je nepravedniji od onoga koji laži o Allahu iznosi ili koji govori: "Objavljuje mi se" – a ništa mu se ne objavljuje, ili koji kaže: "I ja ću reći isto onako kao što Allah objavljuje". A da ti je vidjeti nevjernike u smrtnim mukama, kada meleki budu ispružili ruke svoje prema njima: "Spasite se ako možete! Od sada ćete neizdržljivom kaznom biti kažnjavani zato što ste na Allaha ono što nije istina iznosili i što ste se prema dokazima Njegovim oholo ponašali ". (el-En'âm, 6/93).

To jest, to je ono što će im meleki reći.

Infinitiv reči u ajetu (تَقَبَّلْ) "tekabel“, znači potrebu za davanjem nagrade i zasluga za obavljeni posao. Pošto je to zaslužno i povoljno delo, izgradnja džamije je takođe uključena u ovaj obim. Pejgamberi Hz.Ibrahim i Hz.Ismail (a.s.) su takođe izgradili Kabu u ime Allaha Teâlâ. Iz tog razloga, obavešteni su da zaslužuju nagradu za posao koji su obavili.

Na primer, u jednom hadisi-šerifu, naš voljeni Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

(مَنْ بَنَى مَسْجِدًا وَلَوْ مِفْحَصَ قَطَاةٍ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ)

"Ako neko sagradi džamiju, čak i ako je mala kao mesto gde ptica tetrijeb polaže jaja, Allah Teâlâ će mu sagraditi kuću u Dženetu“.[315]

(315. İbn Ebi Şeybe, Musannef: 1/275).

رَبَّنَا وَٱجۡعَلۡنَا مُسۡلِمَيۡنِ لَكَ وَمِن ذُرِّيَّتِنَآ أُمَّةٗ مُّسۡلِمَةٗ لَّكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبۡ عَلَيۡنَآۖ إِنَّكَ أَنتَ ٱلتَّوَّابُ ٱلرَّحِيمُ

128. Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi odanim, i porod naš neka bude odan Tebi, i pokaži nam obrede naše i oprosti nam, jer Ti primaš pokajanje i samilostan si! (el-Bekare, 2/128).

Reč "**menasik**“ u ajetu je množina od mensek te je izvedena iz korena **nusk**. **Nusk** u rečniku znači pranje. Na primer, kada osoba pere odeću, kaže se (نَسَكَ ثَوْبَهُ). U sledećem dvostihu, reč „ne-se-ke“ se koristi u značenju pranja:

(وَلَا يُنْبِتُ الْمَرْعَى سِباخُ عَراعِرٍ

وَلَوْ نَسَكَتْ بِالْماءِ سِتَّةَ أَشْهُرِ)

" Trava ne raste u slanoj zemlji na padinama planine, Čak i ako ga perete vodom šest meseci".

Kao verski termin, reč „mensek“ ili „menasik“ znači ibadet. Na primer, izraz (رَجُلٌ ناسِكٌ) znači čovek posvečen ibadetu.

U tom kontekstu, Bera b. Azib je preneo: Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je izašao (iz svoje kuće ili džamije) na dan Kurban-bajrama i rekao:

(إِنَّ أَوَّلَ نُسُكِنَا فِي هَذَا الْيَوْمِ الصَّلَاةُ، ثُمَّ الذَّبْحُ)

"**Naš prvi obred na ovaj dan je namaz, a zatim kurban**".[316]

(316. Pogledajte. Zeyleî, Nasbu'r-Râye, 4/212).

U ovom hadisu, namaz se naziva "**nusuk**“. Žrtvovanje kurbana se takođe naziva **nusuk** jer je to čin ibadeta koji osobu približava Allahu Teâlâ.

U stvari, u jednom ajetu Kur'ana se navodi sledeće:

وَأَتِمُّواْ ٱلۡحَجَّ وَٱلۡعُمۡرَةَ لِلَّهِۚ فَإِنۡ أُحۡصِرۡتُمۡ فَمَا ٱسۡتَيۡسَرَ مِنَ ٱلۡهَدۡيِۖ وَلَا تَحۡلِقُواْ رُءُوسَكُمۡ حَتَّىٰ يَبۡلُغَ ٱلۡهَدۡيُ مَحِلَّهُۥۚ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوۡ بِهِۦٓ أَذٗى مِّن رَّأۡسِهِۦ فَفِدۡيَةٞ مِّن صِيَامٍ أَوۡ صَدَقَةٍ أَوۡ نُسُكٖۚ فَإِذَآ أَمِنتُمۡ فَمَن تَمَتَّعَ بِٱلۡعُمۡرَةِ إِلَى ٱلۡحَجِّ فَمَا ٱسۡتَيۡسَرَ مِنَ ٱلۡهَدۡيِۚ فَمَن لَّمۡ يَجِدۡ فَصِيَامُ ثَلَٰثَةِ أَيَّامٖ فِي ٱلۡحَجِّ وَسَبۡعَةٍ إِذَا رَجَعۡتُمۡۗ تِلۡكَ عَشَرَةٞ كَامِلَةٞۗ ذَٰلِكَ لِمَن لَّمۡ يَكُنۡ أَهۡلُهُۥ حَاضِرِي ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ

196. Hadž i umru radi Allaha izvršavajte! A ako budete spriječeni, onda kurbane koji vam se nađu pri ruci zakoljite, a glave svoje, dok kurbani ne stignu do mjesta svoga, ne brijte. A onaj među vama koji se razboli ili ga glavobolja muči, neka se postom, ili milostinjom, ili kurbanom iskupi. Kada budete slobodni, obavite umru do hadža i zakoljite kurban do koga možete lahko doći. A onaj ko ga ne nađe neka posti tri dana u danima hadža, i sedam dana po povratku – to jest punih deset dana. To je za onoga koji nije iz Mekke. I bojte se Allaha i znajte da On teško kažnjava. (el-Bekare, 2/196).

Reč "**nusuk**“ u ovom ajetu se odnosi na Kurban. Hadžmenasiki su radnje i druge dužnosti koje zahtevaju Kurban kao kaznu ako se ne izvrše.

Kada je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ušao u Mekku da obavi hadž, rekao je: (خُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ)

"**Naučite svoje obrede od mene**".[318]

(318. Muslim, Hac, 310; 1/893.).

Prema preferiranom snažnom gledištu, značenje rečenice (وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا) jesu druga dela hadža. Jer, Svemogući Allah je naredio Hz.Pejgamberima Ibrahimu i Ismailu (a.s.) da izgrade Kabu za obavljanje hadža.

Prema rivâjetu Ibn Ebi Lejle (r.a.h.) od Abdullaha b. Umera (r.a.h.), Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao: "**Džibril (a.s.) je otišao kod Hz.Poslanika Ibrahima (a.s.). Odveo ga je u Mekku, a zatim na Minu...**“

Nakon što je ovo rekao, ispričao je da je Džibril (a.s.) pokazao Hz.Poslaniku Ibrahimu (a.s.) dela koja je počinio tokom svog hadža i opisao ih. Zatim je Uzvišeni Allah objavio Poslaniku:

ثُمَّ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ أَنِ ٱتَّبِعۡ مِلَّةَ إِبۡرَٰهِيمَ حَنِيفٗاۖ وَمَا كَانَ مِنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ

123. Poslije smo tebi objavili: "Slijedi vjeru Ibrahimovu, vjeru pravu, on nije Allahu druge smatrao ravnim!", (en-Nahl, 16/123).

Hz.Pejgamber (a.s.) je poslat kao Pejgamber narodu koji je stajao iza njega dok je on stajao na Arefatu. Tamo ih je pozvao: "**Držite se svojih šejhova (držite se svojih verskih simbola), jer ste deo Hz.Ibrahimovog (a.s.) nasleđa**".

وَمَن يَرۡغَبُ عَن مِّلَّةِ إِبۡرَٰهِـۧمَ إِلَّا مَن سَفِهَ نَفۡسَهُۥۚ وَلَقَدِ ٱصۡطَفَيۡنَٰهُ فِي ٱلدُّنۡيَاۖ وَإِنَّهُۥ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ لَمِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ

130. Vjeru Ibrahimovu izbjegava samo onaj koji ne drži do sebe. A Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, i na onome će biti među dobrima. (el-Bekare, 2/130).

Ovaj ajet ukazuje da se deo Hz.Ibrahimovog (a.s.) zakona koji nije ukinut mora poštovati. Sa druge strane, ovaj ajet ukazuje da će se svako ko se okrene od religije koju je Hz.Muhammed (s.a.v.s.) doneo takođe smatrati da se okrenuo od religije koju je Hz.Ibrahim (a.s.) doneo. Jer religija koju je Hz.Muhammed (s.a.v.s.) doneo, pored toga što je u skladu sa religijom koju je Hz.Ibrahim (a.s.) doneo, sadrži i neke dodatke.

Dedin status u nasleđivanju

Uzvišeni Allah kaže:

أَمۡ كُنتُمۡ شُهَدَآءَ إِذۡ حَضَرَ يَعۡقُوبَ ٱلۡمَوۡتُ إِذۡ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعۡبُدُونَ مِنۢ بَعۡدِيۖ قَالُواْ نَعۡبُدُ إِلَٰهَكَ وَإِلَٰهَ ءَابَآئِكَ إِبۡرَٰهِـۧمَ وَإِسۡمَٰعِيلَ وَإِسۡحَٰقَ إِلَٰهٗا وَٰحِدٗا وَنَحۡنُ لَهُۥ مُسۡلِمُونَ

133. Vi niste bili prisutni kada je Jakubu smrtni čas došao i kada je sinove svoje upitao: "Kome ćete se, poslije mene, klanjati?" – "Klanjaćemo se" – odgovorili su – "Bogu tvome, Bogu tvojih predaka Ibrahima i Ismaila i Ishaka, Bogu jednome, i mi se Njemu pokoravamo!" (el-Bekare, 2/133).

U ovom ajetu, i deda i amidža se nazivaju ocem.

Uzvišeni Allah je preneo da je Hz.Jusuf (a.s.) rekao:

وَٱتَّبَعۡتُ مِلَّةَ ءَابَآءِيٓ إِبۡرَٰهِيمَ وَإِسۡحَٰقَ وَيَعۡقُوبَۚ مَا كَانَ لَنَآ أَن نُّشۡرِكَ بِٱللَّهِ مِن شَيۡءٖۚ ذَٰلِكَ مِن فَضۡلِ ٱللَّهِ عَلَيۡنَا وَعَلَى ٱلنَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَشۡكُرُونَ

38. i ispovijedam vjeru predaka svojih, Ibrahima i Ishaka i Jakuba; nama ne priliči da ikoga Allahu smatramo ravnim. To je Allahova milost prema nama i ostalim ljudima, ali većina ljudi nije zahvalna.

(Jusuf, 12/38).

Ibn Abbas (r.a.h.) je rekao da, oslanjajući se na ajete, ako preminuli ima dedu, njegova braća ne mogu biti naslednici.

Hadžadž je preneo da je Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) rekao sledeće u vezi sa ovim pitanjem: "**Sastaću se sa svakim ko to želi blizu Crnog kamena i reći ću da je deda otac. Kunem se Allah-om Teâlâ da gde god Allah Teâlâ pomene dedu i nanu, pomenuo ih je kao roditelje**".

وَٱتَّبَعْتُ مِلَّةَ ءَابَآءِيٓ إِبْرَٰهِيمَ وَإِسْحَٰقَ وَيَعْقُوبَ

"**i ispovijedam vjeru predaka svojih, Ibrahima i Ishaka i Jakuba**"Činjenica ta da Ibn Abas nije dozvolio da braća i sestre umrlog nasleđuju kada je postojao dedo, i da je dedu stavio na mesto oca u nasleđivanju kada nije bilo oca, čini dozvoljenim prihvatanje očiglednog značenja sledećeg ajeta kao dokaza:

يُوصِيكُمُ ٱللَّهُ فِيٓ أَوْلَٰدِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ ٱلْأُنثَيَيْنِ فَإِن كُنَّ نِسَآءً فَوْقَ ٱثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِن كَانَتْ وَٰحِدَةً فَلَهَا ٱلنِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَٰحِدٍ مِّنْهُمَا ٱلسُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِن كَانَ لَهُۥ وَلَدٌ فَإِن لَّمْ يَكُن لَّهُۥ وَلَدٌ وَوَرِثَهُۥٓ أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ ٱلثُّلُثُ فَإِن كَانَ لَهُۥٓ إِخْوَةٌ فَلِأُمِّهِ ٱلسُّدُسُ مِنۢ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَآ أَوْ دَيْنٍ ءَابَآؤُكُمْ وَأَبْنَآؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا فَرِيضَةً مِّنَ ٱللَّهِ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

11. Allah vam naređuje da od djece vaše – muškom pripadne toliko koliko dvjema ženskima. A ako bude više od dvije ženskih, njima – dvije trećine onoga što je ostavio, a ako je samo jedna, njoj – polovina. A roditeljima, svakome posebno – šestina od onoga što je ostavio, ako bude imao dijete; a ako ne bude imao djeteta, a nasljeđuju ga samo roditelji, onda njegovoj materi – trećina. A ako bude imao braće, onda njegovoj materi – šestina, pošto se izvrši oporuka koju je ostavio, ili podmiri dug. Vi ne znate ko vam je bliži, roditelji vaši ili sinovi vaši. To je Allahova zapovijed! – Allah, zaista, sve zna i mudar je. (Nisâ, 4/11).

Prema očiglednom značenju ovog ajeta: "**... a nasljeđuju ga samo roditelji, onda njegovoj materi – trećina**". Kada majka dobije jednu trećinu nasledstva, otac dobija dve trećine. Nema udela za braću i sestre. Ako je otac živ, pravo na nasleđe ima otac umrlog, a ne njegova braća i sestre. Ovaj ajet ukazuje na to da kada se reč "**otac**" koristi u svom jednostavnom obliku, ona uključuje i dedu. Ovo takođe zahteva da ako nema oca, deda ima ista prava kao i otac u nasleđivanju. Ovo je mišlenje Ebu Bekra, između ostalih as'haba, po ovom pitanju.

Hz.Uthman (r.a.h.) je rekao: „Ebu Bekr (r.a.h.) je presudio da je deda na mestu oca. Takođe je koristio titulu oca za dedu". Ovo je takođe mišlenje i Ebû Hanîfea (r.a.h.).

Ebû Yûsuf, Muhammed, Mâlik i Şâfiîa (r.a.h.) su usvojili stav Zejda b. Sabita (r.a.h.) u vezi sa statusom dede u nasleđivanju. Prema ovom stavu, deda je kao braća umrlog. U ovom slučaju, kada deda nasleđuje zajedno sa braćom, on dobija deo od 1/3, a brat, šta god je veće. U ovom slučaju, on ne dobija manje od jedne trećine.

Ibn Ebi Lejla (r.a.h.) je usvojio Hz.Alijev (r.a.h.) stav u vezi sa dedinim statusom u nasleđivanju. Prema tome, deda je kao jedan od braće. Kada nasleđuje sa braćom, on dobija deo od 1/6, a brat, šta god je veće. U ovom slučaju, on ne dobija manje od jedne šestine.

U našem delu "Šerhu Muhtasari't-Tahavi" prepričali smo različite stavove as'haba po ovom pitanju kako bi se otkrile razlike između sukobljenih grupa. Međutim, može se izneti sporni ajet kao dokaz u dva aspekta:

1 - Uzvišeni Allah jasno naziva dedu ocem u ajetu.

2 - Na osnovu ovog ajeta, Ibn Abbas i Ebu Bekr (r.a.h.) su rekli da je dedo apsolutno otac, i da su ova dva čoveka ljudi koji su upoznati sa jezikom. Oni nisu ljudi koji ne znaju pravila imena u smislu lingvistike. Ako stave dedu u poziciju oca u smislu verske terminologije, onda postoje dokazi za to. Jer, znanje se verskih imena postiže uskraćivanjem.

Oni koji se protive ovom zaključku izvedenom iz očiglednog značenja ajeta kažu sledeće: "Iako je Hz.Ismail (a.s.) ujak Hz.Jakubu (a.s.), Svemogući Allah ga u ajetu naziva ocem Hz.Jakuba (a.s.). Međutim, amiđa nije u poziciji oca u nasleđivanju. Međutim, Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao: "Vratite mi mog oca", misleći na svog amiđu Hz.Abbasa (r.a.h.)".

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Može se prigovoriti ovom stavu na sledeći način: Nazivanje dede ocem je metaforično. Jer je dozvoljeno reći za dedu: "On nije otac". Na primer, ako za dedu kažete: "On nije otac", onda bi poricanje očinstva od njega bilo validno odbijanje. Međutim, prava imena koja nisu metafore nikada se ne mogu ukloniti od svojih vlasnika. Sa druge strane, deda je registrovan kao "otac". Njegova upotreba u jednostavnom obliku ne spada u ovaj opseg. Drugim rečima, kada se reč "dedo" koristi u jednostavnom obliku, ona ne znači otac. Sa druge strane, otac u ajetu:

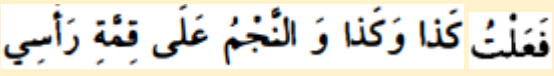
وَوَرِثَهُۥٓ أَبَوَاهُ

"... a nasljeđuju ga samo roditelji ..."

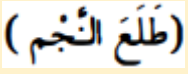
nije dedo već pravi otac. Ne bi bilo ispravno reći da to znači dedo. Upotreba oca u smislu dede u drugim ajetima je metaforična, a ne u doslovnom smislu. Zato, kada se reč koristi u jednostavnom obliku, nije moguće misliti i na doslovno i na figurativno značenje. Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Oni koji ne prihvataju upotrebu reči "otac" umesto dedo na osnovu njenog opšteg značenja kažu: Amiđa, za koga se svi slažu da nije otac ni na koji način, ponekad se naziva ocem. Zato, ni dedo ne zamenjuje oca. U stvari, ovo nije mišlenje koje treba uzeti u obzir. Pošto reč "otac", kada se koristi direktno, uključuje dedu i amiđu i u rečniku i u terminologiji šerijata, dozvoljeno je da uključuje oca, dedu i amiđu kada se koristi direktno. Ako se reč "otac" koristi samo u smislu amiđe, osim dede, u presudi, i dalje ništa ne sprečava da uključi dedu uopšte u drugim slučajevima. Reči "otac" i "dedo" ponekad se razdvajaju po značenju. Na sledeći način: Osoba koja je sredstvo rođenja deteta naziva se otac. Zato što je dete povezano sa njim u smislu rođenja. Iako, na neki način, ovo značenje postoji i kod dede. Međutim, postoji otac koji deluje kao posrednik između deteta i dede. Ali ne postoji posrednik između rođenog deteta i oca i amiđe. Zato, amiđa ne može zameniti oca. Zato što ne postoji veza između deteta i amiđe u smislu rođenja. Kao što je poznato, iako je udaljen po značenju, dedo je najbliži umrlom ako nema nikoga ko je važniji od njega po imenu i sudu. Dedo ima takvu osobinu. Zato, kada se reč "otac" koristi jasno, moguće je da se pod njim misli i na dedu. Međutim, ne postoji takva karakteristična karakteristika za reč amiđa. Zato se reč amiđa ne naziva ocem u apsolutnom smislu. Kada se reč "otac" koristi direktno, značenje reči amiđa se ne razume. Međutim, ako se doda zapis koji ukazuje da se podrazumeva značenje reči amiđa, značenje reči amiđa se može razumeti iz reči "otac". Dedo je u ravnopravnom položaju sa ocem u smislu da je sredstvo za rađanje deteta. Zato je dozvoljeno da reč "otac" uključuje dedu i da dedo ima autoritet "oca" u odsustvu oca. Oni koji se tome protive kažu sledeće: Imenovanje dede rečju "otac" je metaforično. Reč "otac" u ajetu o nasleđu odnosi se na pravog oca. Nije ispravno reći da se pod njom misli na dedu. Jer, nije moguće da se podrazumeva i figurativno i doslovno značenje jedne reči. Uzimajući u obzir dozvoljenost nazivanja pravog oca ocem zato što on uzrokuje rođenje deteta, nije potrebno nazivati dedu ocem govoreći da on indirektno uzrokuje i rođenje". U ovom slučaju, pošto reč "otac" data kao ime obojici

ne razlikuje se po značenju, dozvoljeno je koristiti ime otac za obojicu. Iako je ovo ime specifičnije za pravog oca nego za dedu, to je slučaj. Kao i u slučaju braće i sestara. Jer, reč "brat" obuhvata sve njih, bilo da su pravi ili samo sa očeve strane. Iako su svi oni prava braća i sestre, pravi imaju prednost nad braćom sa očeve strane u pogledu nasleđivanja i drugih odredbi koje se tiču srodstva.Čak i ako ime pokriva samo jednu od dve stvari kada se koristi direktno, nije nemoguće da ime zapravo ima dva značenja. Na primer, iako je reč "nedžm (zvezda)" ime koje se koristi za svaku od zvezda na nebu, kada se koristi direktno, Arapi pod ovim razumu samo zvezdu Sureja.

Na primer, kada neko kaže

"**Dok sam radio to i to, zvezda je bila iznad moje glave**", podrazumeva se da reč "zvezda" u ovoj rečenici znači zvezdu Sureja. Iako koriste reč "nedžm (zvezda)" kao ime za svaku od zvezda na nebu, kada se direktno kaže

- "**Zvezda je rođena**", Arapi razumu samo da je rođena **zvezda Sureja**. Slično tome, prema nekome ko tvrdi da dedo takođe znači otac, iako je reč "otac" u nekim slučajevima specifičnija za pravog oca, može pokrivati i oca i dedu u pravom smislu. Za to nema prepreke. U ovom slučaju, upotreba reči "otac" u smislu dede zajedno sa ocem ne zahteva da se reč koristi i u bukvalnom i u figurativnom smislu. **Neko bi mogao da prigovori**: "Ako je reč "otac" data ocu kao ime zato što je on izazvao porođaj, onda je majci trebalo dati ime otac pošto se porođaj zapravo dogodio u njenom telu. Pošto se porođaj zapravo dogodio u njenom telu, ime otac je trebalo dati majci pre oca i dede". **Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način**: Reč "otac" se ne mora davati majci kao ime. Jer, iako dete koje se rodi pripada obema, da bi razlikovali majku i oca, ljudi su dali ime majka ženi koja rađa, a otac muškarcu koji uzrokuje porođaj. Kada ju je Allah Teâlâ pomene zajedno sa ocem, On Teâlâ je dao ime roditelji:

وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَٰحِدٍ مِّنْهُمَا ٱلسُّدُسُ

"**... A roditeljima, svakome posebno – šestina**". (en-Nisâ, 4/11).

Reč "**roditelj**" na arapskom znači dva oca. Jedan od dva oca pomenuta u ovom ajetu je majka.

Jedan od argumenata koji Ebu Bekr es-Sidlik (r.a.h.) i oni koji dele njegov stav po pitanju dedinog udela u nasledstvu je sledeći: Dedo dobija udeo u nasledstvu i kao redovan akcionar i kao **asebe (PS: Samir B**: "**Asebe**" je termin u islamskom pravu koji se odnosi na muške rođake umrlog. Generalno se koristi za naslednike koji su direktno ili preko muškog srodstva sa umrlim i koji nemaju određeni udeo.**)**. Na primer, ako preminula osoba ostavi za sobom ćerku i dedu, ćerka dobija polovinu nasledstva. Dedo dobija 1/6 kao redovan udeo, a preostali deo kao **asebe**. Dakle, on dobija drugu polovinu nasledstva. Ovo je slično sledećem argumentu: Ako preminula osoba ostavi za sobom ćerku i oca, ćerka dobija polovinu nasledstva. Otac dobija 1/6 kao redovan udeo, a preostali deo kao asebe. Dakle, on dobija drugu polovinu nasledstva. U ovom slučaju, dedo mora preuzeti položaj oca, lišavajući svoju braću i sestre nasledstva.Druga situacija u vezi sa dedinim udelom u nasleđu je sledeća: Pošto je deda uzrok rođenja svog preminulog unučeta, on zaslužuje da ima udeo u njegovom nasleđu kao potomak. Zato, da bi lišio braću i sestre preminulog prava nasledstva, on mora biti u položaju oca. Pošto braća i sestre nisu uzrok rođenja, oni mogu naslediti samo svoju

preminulu braću i sestre kao potomke.Jedna osoba može da prigovori na sledeći način: “Majka koja nasleđuje zajedno sa sinom umrlog dobija 1/6 dela. To ne uzrokuje da braća i sestre koji su sa njom budu lišeni nasledstva“.Vlasniku ovog prigovora može se odgovoriti na sledeći način: Vi iznosite takvo opravdanje kako biste sprečili dedu i braću i sestre da podele nasledstvo podjednako (**mukasem***) na način da njihov udeo u nasledstvu ne padne ispod 1/6. Kada se mukasem između dede i braće i sestara umrlog ukine, braća i sestre ne mogu dobiti deo nasledstva.

Jer će svaki brat ili sestra koji je zajednički naslednik sa dedom biti obavezan da deli podjednako u obliku 1/3 ili 1/6, u slučaju da nema drugih naslednika.

(PS: Samir B: Mukassem – (مُقَسّم) je arapskog porekla i znači “**podeljen**“, “**razdvojen na delove**“ ili “**delenje**“. U ovim značenjima se koristi i u turskom jeziku. Obično se koristi u logici kao “kıyas-ı mukassem“ te se odnosi na delove silogizma.).

Što se tiče majke umrlog, neće biti podmirenja između nje i braće i sestara. Neprihvatanje podmirenja između njih ne lišava ih nasledstva. Ali ne prihvatiti da braća koja su sa dedom budu zajedno ne dele nasledstvo, rezultira time da će braća biti lišena nasledstva u njegovoj prisutnosti. Jer su pravnici koji ih prihvataju kao naslednike zajedno sa dedom prihvatili da mogu naslediti putem podmirenja.

Kao što smo objasnili, kada se **metod mukaseme** eliminiše, njihovo nasleđe se takođe eliminiše. Jer, postoje samo dva gledišta o tome da li braća i sestre koji su sa dedom mogu naslediti ili ne: Prema jednom gledištu, braća i sestre koji su sa dedom automatski gube svoje nasledstvo. Prema drugom gledištu, oni postaju naslednici metodom mukaseme. Kada se metod mukaseme eliminiše, eliminiše se i nasleđe braće i sestara.

Neko može da prigovori na sledeći način: “Dedo je u srodstvu sa umrlim preko sina, odnosno oca umrlog. Brat je u srodstvu sa umrlim preko oca. Kao što umrli ostavlja za sobom oca i sina, oni dele nasledstvo, slično, ako ostavi za sobom dedu i brata ili sestru, brat ili sestra i dedo treba da dele nasledstvo“.

Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Vaša tvrdnja je pogrešna u dva aspekta:

1). Da je ova vaša tvrdnja tačna, ne bi bilo potrebe praviti raspodelu između deda i brata. Kao što otac umrlog ostavlja oca i sina, a sin dobija 1/6, tako bi i dedo dobio 1/6, a ostatak bi pripao bratu.

2). Ukoliko bi vaša tvrdnja bila tačna, u slučaju da umrli ostavi iza sebe deda sa očeve strane i amiđu, amiđa bi takođe trebao da podeli nasledstvo sa ocem. Jer je očev deda povezan sa mrtvima preko dede umrlog. Amiđa je takođe povezan sa umrlim preko dede umrlog. Jer je amiđaumrlog sin dede umrlog. Iako obrazloženje koje ste izneli postoji, budući da se svi pravnici slažu da amiđa treba da bude lišen nasledstva dok je otac sa dedom, vaše obrazloženje je neosnovano i nevažeće. Uzimajući u obzir ovo rezonovanje, bratov sin će takođe morati da podeli nasledstvo sa dedom. Jer kaže: “Ja sam sin sina tvog oca“. Deda je očev otac. Ako je umrli iza sebe ostavio oca i sina, otac bi dobio 1/6 dela, a ostatak bi pripao sinovljevom sinu.

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ ۖ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُم مَّا كَسَبْتُمْ ۖ وَلَا تُسْـَٔلُونَ عَمَّا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ

134. Taj narod je bio i nestao; njega čeka ono što je zaslužio, i vas će čekati ono što ćete zaslužiti, i vi nećete biti pitani za ono što su oni radili. (el-Bekare, 2/134).

Ovaj ajet ukazuje na tri značenja:

1). Deca ne zarađuju nagrade za poslušnost i ibadet svojih očeva. Ona ne trpe kaznu za grehe koje su počinili njihovi očevi. Time se opovrgava stav onih koji smatraju da je dozvoljeno da deca mnogoboštaca trpe kaznu za grehe svojih očeva. Slično tome, opovrgava se stav nekih Jevreja koji tvrde da će im Allah Teâlâ oprostiti jer su im očevi pravedni ljudi.

U drugim ajetima sličnim ovom ajetu, Svemogući Allah kaže:

قُلْ أَغَيْرَ ٱللَّهِ أَبْغِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ ۚ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا ۚ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

164. Reci: "Zar da za Gospodara tražim nekog drugog osim Allaha, kad je On Gospodar svega? Što god ko uradi, sebi uradi, i svaki grješnik će samo svoje breme nositi. Na kraju Gospodaru svome ćete se vratiti i On će vas o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti. (En'âm, 6/164).

قُلْ أَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُوا۟ ٱلرَّسُولَ ۖ فَإِن تَوَلَّوْا۟ فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُم مَّا حُمِّلْتُمْ ۖ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا۟ ۚ وَمَا عَلَى ٱلرَّسُولِ إِلَّا ٱلْبَلَـٰغُ ٱلْمُبِينُ

54. Reci: "Pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku!" A ako ne htjednete, on je dužan raditi ono što se njemu naređuje, a vi ste dužni raditi ono što se vama naređuje, pa ako mu budete poslušni, bićete na Pravom putu – a Poslanik je jedino dužan da jasno obznani. (en-Nur, 24/54).

Kada je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) video Ebu Remseu sa njegovim sinom, upitao ga: "Je li ovo tvoj sin?“, Ebu Remse je odgovorio: "Jeste.“ Dobivši ovaj odgovor, naš Hz.Poslanik (s.a.v.s.) mu je rekao:

(أَمَا إِنَّهُ لَا يَجْنِي عَلَيْكَ وَلَا تَجْنِي عَلَيْهِ)

- **"Nećeš biti odgovoran za greh koji on počini. Niti će on biti odgovoran za greh koji ti počiniš“.**[326]

(326. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 4/122).

Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je dao sledeće upozorenje Hašimovim sinovima:

(يا بني هاشم لا تأتيني الناس بأعمالهم وتأتوني بأنسابكم)

"O sinovi Hašimovi! (Na Sudnji dan) ne dolazite mi sa svojim poreklom dok mi ljudi dolaze sa svojim delima. Ne mogu vam ni na koji način koristiti protiv Allaha Teâlâ!“[327]

(327. Zeylai, Tahricu'l-Ahadisi ve'l-Â,sâri'l-Vakıa fi Tefsiri'l-keşşaf li'z-Zemahşeri: 1191

Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je takođe rekao u drugom hadisu:

(مَنْ بَطَّأَ بِهِ عَمَلُهُ، لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ)

"Ako su nečija dela (nedovoljna) usporavaju ga i ostavljaju ga iza sebe, njegovo potomstvo neće ubrzati (da dostigne rang onih sa mnogo dobrih dela)“.[328]

(328. Ebû Dâvûd, İlim, 2).

فَإِنْ ءَامَنُواْ بِمِثْلِ مَآ ءَامَنتُم بِهِۦ فَقَدِ ٱهْتَدَواْ ۖ وَّإِن تَوَلَّوْاْ فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ ۖ فَسَيَكْفِيكَهُمُ ٱللَّهُ ۚ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ

137. Pa, ako budu vjerovali u ono u što vi vjerujete, na Pravome su putu; a ako glave okrenu, oni su onda samo inadžije i Allah će te sigurno od njih zaštititi, jer On sve čuje i sve zna. (el-Bekare, 2/137).

U ovom ajetu, Svemogući Allah nas obaveštava da će On Teâlâ biti dovoljan Svome Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) protiv njegovih neprijatelja. Zaista, iako su njegovi neprijatelji bili brojni i veoma željni da ga poraze, On Teâlâ je dovoljan bio Svome Hz.Poslaniku (s.a.v.s). Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je video da se vest koju mu je dao Gospodar Teâlâ obistinila.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلرَّسُولُ بَلِّغْ مَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ ۖ وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُۥ ۚ وَٱللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ ٱلنَّاسِ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِي ٱلْقَوْمَ ٱلْكَٰفِرِينَ

67. O Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga – ako ne učiniš, onda nisi dostavio poslanicu Njegovu – a Allah će te od ljudi štititi. Allah doista neće ukazati na Pravi put narodu koji neće da vjeruje. (Mâide, 5/67).

Zaista, Allah Teâlâ ga je zaštitio od njihovog zla i spletki. Ovo je dokaz istinitosti njegovog poslaništva. Jer, da vest koja mu je došla nije došla od Allaha Teâlâ, Poznaoca vidljivih i nevidljivih svetova, ona ni u kom slučaju ne bi bila istinita.

Nije moguće da sve vesti koje su izmislili lažovi i pogađači budu istinite. Naprotiv, većina njihovih vesti je lažna i izmišljena. Oni koji je čuju mogu videti da je neosnovana. Međutim, neke od njihovih vesti retko se ispostave kao istinite.

سَيَقُولُ ٱلسُّفَهَآءُ مِنَ ٱلنَّاسِ مَا وَلَّىٰهُمْ عَن قِبْلَتِهِمُ ٱلَّتِي كَانُواْ عَلَيْهَا ۚ قُل لِّلَّهِ ٱلْمَشْرِقُ وَٱلْمَغْرِبُ ۚ يَهْدِي مَن يَشَآءُ إِلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ

142. Neki ljudi kratke pameti reći će: "Šta ih je odvratilo od kible njihove prema kojoj su se okretali?" Reci: "Allahov je i istok i zapad; On ukazuje na Pravi put onome kome On hoće". (el-Bekare, 2/142).

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Muslimani su jednoglasni da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) klanjao namaz okrenut prema džamiji el-Aksa dok je u Meki bio i neko vreme u Medini nakon hidžre (migracije).Ibn Abas i Berâ Ibn Âzib (r.a.h.) su rekli:

Okretanje Kible ka Kabi dogodilo se 17 meseci nakon Hz.Poslanikove (s.a.v.s.) hidžre (seobe) u Medinu. Katada (r.a.h.) je rekao da se to dogodilo 16 meseci kasnije. Prenosi se da je Enes ibn Malik (r.a.h.) rekao da se to dogodilo 9 ili 10 meseci nakon seobe.

Zatim je Allah Svemogući naredio Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) da se okrene ka Kabi te je jasno i eksplicitno naveo u sledećim ajetima da su se namazi prvo obavljali okrenute od Kabe, zatim su se ljudi okretali ka Kabi:

سَيَقُولُ ٱلسُّفَهَآءُ مِنَ ٱلنَّاسِ مَا وَلَّىٰهُمۡ عَن قِبۡلَتِهِمُ ٱلَّتِي كَانُواْ عَلَيۡهَاۚ قُل لِّلَّهِ ٱلۡمَشۡرِقُ وَٱلۡمَغۡرِبُۚ يَهۡدِي مَن يَشَآءُ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ

142. Neki ljudi kratke pameti reći će: "Šta ih je odvratilo od kible njihove prema kojoj su se okretali?" Reci: "Allahov je i istok i zapad; On ukazuje na Pravi put onome kome On hoće". (el-Bekare, 2/142).

وَكَذَٰلِكَ جَعَلۡنَٰكُمۡ أُمَّةٗ وَسَطٗا لِّتَكُونُواْ شُهَدَآءَ عَلَى ٱلنَّاسِ وَيَكُونَ ٱلرَّسُولُ عَلَيۡكُمۡ شَهِيدٗاۗ وَمَا جَعَلۡنَا ٱلۡقِبۡلَةَ ٱلَّتِي كُنتَ عَلَيۡهَآ إِلَّا لِنَعۡلَمَ مَن يَتَّبِعُ ٱلرَّسُولَ مِمَّن يَنقَلِبُ عَلَىٰ عَقِبَيۡهِۚ وَإِن كَانَتۡ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى ٱلَّذِينَ هَدَى ٱللَّهُۗ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَٰنَكُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ بِٱلنَّاسِ لَرَءُوفٞ رَّحِيمٞ

143. I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi, i da Poslanik bude protiv vas svjedok. I Mi smo promijenili kiblu prema kojoj si se prije okretao samo zato da bismo ukazali na one koji će slijediti Poslanika i na one koji će se stopama svojim vratiti – nekima je to bilo doista teško, ali ne i onima kojima je Allah ukazao na Pravi put. Allah neće dopustiti da propadnu namazi vaši. – A Allah je prema ljudima zaista vrlo blag i milostiv. (el-Bekare, 2/143).

Svi ovi ajeti ukazuju na to da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) obično obavljao namaz okrenut od Kabe, ali se kasnije okrenuo ka Kabi. Ovo poništava tvrdnje onih koji tvrde da nema ukinutog ili poništenog zakona u Hz.Poslanikovom (s.a.v.s.) zakonu.

Učenjaci imaju različita mišlenja o tome da li je Hz.Poslanikovo (s.a.v.s.) okretanje ka džamiji el-Aksa tokom namaza bio farz - što mu je činilo nedozvoljenim da se okrene u bilo kom drugom pravcu - ili opciono - što mu je činilo dozvoljenim da se okrene u bilo kom drugom pravcu.

Rabi b. Enes (r.a.h.) je rekao da je Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) ostavljena sloboda po ovom pitanju.

Ibn Abbas (r.a.h.) je rekao: "**Bilo mu je farz da se okrene ka džamiji el-Aksa, bez ikakvog izbora**".

Bez obzira koja je od ove dve opcije bila validna, bilo je obavezno da se osoba koja će klanjati namaz okrene u jednom pravcu. Jer, davanje prava da se izabere pravac okretanja ne eliminiše obavezu okretanja u jednom pravcu. Baš kao i pravo izbora pri kršenju zakletve ili ispunjavanju bilo koje od opcija kefareta (iskupljenja). Baš kao i sloboda da se namaz obavi na početku, sredini ili kraju vremena.

Džafer ibn Muhammed ibn Jeman je preneo da je Ibn Abbas rekao: Prvi ukinuti deo Kur'ana bio je deo o kibli. Kada se Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) preselio u Medinu, Uzvišeni Allah mu je naredio da se okrene ka džamiji el-Aksa kada treba da klanja namaz. Jevreji su se tome obradovali. Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je klanjao namaz okrenut ka njoj više od deset meseci. Međutim, želeo je da se okrene ka Kabi, kibli svog pretka Hz.Ibrahima (a.s.). Iz tog razloga, klanjao je namaz Allahu i gledao u nebo.

Tada je Uzvišeni Allah objavio sledeći ajet:

قَدۡ نَرَىٰ تَقَلُّبَ وَجۡهِكَ فِي ٱلسَّمَآءِۖ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبۡلَةٗ تَرۡضَىٰهَاۚ فَوَلِّ وَجۡهَكَ شَطۡرَ ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِۚ وَحَيۡثُ مَا كُنتُمۡ فَوَلُّواْ وُجُوهَكُمۡ شَطۡرَهُۥۗ وَإِنَّ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ لَيَعۡلَمُونَ أَنَّهُ ٱلۡحَقُّ مِن رَّبِّهِمۡۗ وَمَا ٱللَّهُ بِغَٰفِلٍ عَمَّا يَعۡمَلُونَ

144. Vidimo Mi kako sa žudnjom bacaš pogled prema nebu, i Mi ćemo sigurno učiniti da se okrećeš prema strani koju ti želiš: okreni zato lice svoje prema Časnome hramu! I ma gdje bili, okrenite lica svoja na tu stranu. Oni kojima je data Knjiga sigurno znaju da je to istina od Gospodara njihova – a Allah motri na ono što oni rade. (el-Bekare, 2/144).

Ibn Abas je rekao da je ranije bilo farz okretanje ka džamiji el-Aksa bez ikakvog prava izbora, te da je ta obaveza ukinuta ovim ajetom. Ovaj rivâjet ne sadrži nikakve dokaze koji bi potkrepili one koji kažu da je farz bio okretanje ka džamiji el-Aksa bez ikakvog prava izbora. Jer je ranije bio farz okretanje ka džamiji el-Aksa sa pravom izbora. Međutim, kada je kasnije objavljen ajet koji je ukinuo ovo pravo izbora, moguće je reći da su ljudi bili obavezni da se okreću samo ka Kabi. Prema rivâjetu, pre hidžre, delegacija koja je došla iz Medine u Mekku da se zakune na vernost uključivala je Bera ibn Marura. Na putu, Bera je klanjao namaz okrenut ka Kabi. Njegovi as'habi su mu prigovorili rekavši da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) klanjao namaz okrenut ka džamiji el-Aksa. Kada su stigli u Mekku i objasnili mu situaciju, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao Berai: "**Imaš kiblu. Da si bio postojan u njoj, to bi ti bilo dovoljno**"[332] te mu nije naredio da ponovo klanja namaz. Ovo ukazuje na to da su muslimani mogli slobodno da se okrenu ili ka džamiji el-Aksa ili ka Kabi. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je u to vreme više voleo da se okrene ka džamiji el-Aksa.

(332. Pogledajte. İbn Huzeyrne, Sahih 1, 223).

1 - Nekome ko kaže: "Ibn Abbas je rekao da je prvi ukinuti deo Kur'ana povezan sa kiblom", odgovor se može dati na sledeći način: Moguće je reći da je ukinuti deo Kur'ana ukinut u smislu čitanja. Možemo reći da je sledeći ajet objavljen pre ukidanja:

سَيَقُولُ ٱلسُّفَهَآءُ مِنَ ٱلنَّاسِ مَا وَلَّىٰهُمۡ عَن قِبۡلَتِهِمُ ٱلَّتِي كَانُواْ عَلَيۡهَاۚ قُل لِّلَّهِ ٱلۡمَشۡرِقُ وَٱلۡمَغۡرِبُۚ يَهۡدِي مَن يَشَآءُ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ

142. Neki ljudi kratke pameti reći će: " Šta ih je odvratilo od kible njihove prema kojoj su se okretali? " Reci: "Allahov je i istok i zapad; On ukazuje na Pravi put onome kome On hoće ". (el-Bekare, 2/142).

U ovom se ajetu navodi da su se muslimani okretali ka nekoj drugoj kibli, a ne ka Kabi. Zato se može implicirati da je odredba Kur'ana u vezi sa tom kiblom prva koja je ukinuta. Ovim se ne misli na ukinuti ajet, već na ajet koji ukida.Ibn Džurajdž je preneo da je Ibn Abbas rekao: "Prvi ukinuti deo Kur'ana bio je deo koji se odnosi na Kiblu".

وَلِلَّهِ ٱلۡمَشۡرِقُ وَٱلۡمَغۡرِبُۚ فَأَيۡنَمَا تُوَلُّواْ فَثَمَّ وَجۡهُ ٱللَّهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ وَٰسِعٌ عَلِيمٞ

115. A Allahov je i istok i zapad; kuda god se okrenete, pa – tamo je Allahova strana. – Allah je, zaista, neizmjerno dobar i On sve zna. (el-Bekare, 2/115).

Nakon toga, Uzvišeni Allah je objavio sledeće ajete:

سَيَقُولُ ٱلسُّفَهَآءُ مِنَ ٱلنَّاسِ مَا وَلَّىٰهُمۡ عَن قِبۡلَتِهِمُ ٱلَّتِي كَانُواْ عَلَيۡهَاۚ قُل لِّلَّهِ ٱلۡمَشۡرِقُ وَٱلۡمَغۡرِبُۚ يَهۡدِي مَن يَشَآءُ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ

142. Neki ljudi kratke pameti reći će: "Šta ih je odvratilo od kible njihove prema kojoj su se okretali?" Reci: "Allahov je i istok i zapad; On ukazuje na Pravi put onome kome On hoće".

وَكَذَٰلِكَ جَعَلۡنَٰكُمۡ أُمَّةٗ وَسَطٗا لِّتَكُونُواْ شُهَدَآءَ عَلَى ٱلنَّاسِ وَيَكُونَ ٱلرَّسُولُ عَلَيۡكُمۡ شَهِيدٗاۗ وَمَا جَعَلۡنَا ٱلۡقِبۡلَةَ ٱلَّتِي كُنتَ عَلَيۡهَآ إِلَّا لِنَعۡلَمَ مَن يَتَّبِعُ ٱلرَّسُولَ مِمَّن يَنقَلِبُ عَلَىٰ عَقِبَيۡهِۚ وَإِن كَانَتۡ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى ٱلَّذِينَ هَدَى ٱللَّهُۗ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَٰنَكُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ بِٱلنَّاسِ لَرَءُوفٞ رَّحِيمٞ

143. I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi, i da Poslanik bude protiv vas svjedok. I Mi smo promijenili kiblu prema kojoj si se prije okretao samo zato da bismo ukazali na one koji će slijediti Poslanika i na one koji će se stopama svojim vratiti – nekima je to bilo doista teško, ali ne i onima kojima je Allah ukazao na Pravi put. Allah neće dopustiti da propadnu molitve vaše. – A Allah je prema ljudima zaista vrlo blag i milostiv.

قَدۡ نَرَىٰ تَقَلُّبَ وَجۡهِكَ فِي ٱلسَّمَآءِۖ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبۡلَةٗ تَرۡضَىٰهَاۚ فَوَلِّ وَجۡهَكَ شَطۡرَ ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِۚ وَحَيۡثُ مَا كُنتُمۡ فَوَلُّواْ وُجُوهَكُمۡ شَطۡرَهُۥۗ وَإِنَّ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ لَيَعۡلَمُونَ أَنَّهُ ٱلۡحَقُّ مِن رَّبِّهِمۡۗ وَمَا ٱللَّهُ بِغَٰفِلٍ عَمَّا يَعۡمَلُونَ

144. Vidimo Mi kako sa žudnjom bacaš pogled prema nebu, i Mi ćemo sigurno učiniti da se okrećeš prema strani koju ti želiš: okreni zato lice svoje prema Časnome hramu! I ma gdje bili, okrenite lica svoja na tu stranu. Oni kojima je data Knjiga sigurno znaju da je to istina od Gospodara njihova – a Allah motri na ono što oni rade. (el-Bekare, 142-144).

Rivâjeti Ibn Džurejdža od Ibn Abbasa ukazuje na dva značenja:

1 - Muslimani su mogli slobodno da se okreću u kom god pravcu da su poželeli tokom namaza.

2 - Ukinuti deo Kurana je deo koji se odnosi na slobodu okretanja u bilo kom pravcu, a pominje se u sledećim ajetima:

فَوَلِّ وَجۡهَكَ شَطۡرَ ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِۚ

“ … okreni zato lice svoje prema Časnome hramu! …“

سَيَقُولُ ٱلسُّفَهَآءُ مِنَ ٱلنَّاسِ مَا وَلَّىٰهُمۡ عَن قِبۡلَتِهِمُ ٱلَّتِي كَانُواْ عَلَيۡهَاۚ

Neki ljudi kratke pameti reći će: "Šta ih je odvratilo od kible njihove prema kojoj su se okretali?"

Rečeno je da se izraz “Neki ljudi kratke pameti“ u ovom ajetu odnosi na Jevreje. Zato što su izrazili svoje nezadovoljstvo promenom kible. Ovo je preneto od Ibn Abbasa i Bera Ibn Aziba (neka je Alah zadovoljan njima). Osuđujući promenu kible, Jevreji su želeli da poreknu ukidanje u Kur'anu. Zato što neki Jevreji smatraju da ukidanje nije moguće.

Prenosi se da su Jevreji rekli Hz.Poslaniku (s.a.v.s.): "O Muhammede! Šta te je navelo da se okreneš od kible prema kojoj si se okretao? Vrati se svojoj staroj kibli. Ako se okreneš, mi ćemo te slediti i poverovat ćemo u tebe“. Govoreći ovo, želeli su da dovedu Hz.Poslanika (s.a.v.s.) u razdor i da ga uhvate u zamku. Jevrejska osuda Hz.Poslanikovog (s.a.v.s.) okretanja ka Kabi od džamije el-Aksa bila je na jedan od dva gore pomenuta načina.

Hasan je rekao: Kada se Resûllullah (s.a.v.s.) vratio iz džamije el-Aksa u Kabu, arapski mnogobošci su rekli: “O Muhammede! Okrenuo si se od religije svojih predaka. Upravo si se vratio. Tako nam Allaha, vratit ćeš se religiji svojih predaka“.

Uzvišeni Allah je objasnio razlog promene kible sa džamije el-Aksa na Kabu u sledećem ajetu:

وَمَا جَعَلۡنَا ٱلۡقِبۡلَةَ ٱلَّتِي كُنتَ عَلَيۡهَآ إِلَّا لِنَعۡلَمَ مَن يَتَّبِعُ ٱلرَّسُولَ مِمَّن يَنقَلِبُ عَلَىٰ عَقِبَيۡهِۚ

" **…. I Mi smo promijenili kiblu prema kojoj si se prije okretao samo zato da bismo ukazali na one koji će slijediti Poslanika i na one koji će se stopama svojim vratiti – …**“

Priča se da su muslimani, kada su bili u Mekki, bili okrenuti ka džamiji el-Aksa kako bi se razlikovali od mnogobošaca koji su stajali pored njih i okrenuli se ka Kabi. Kada su se preselili u Medinu, bilo im je naređeno da se okrenu ka Kabi kako bi se razlikovali od Jevreja koji su se okrenuli ka džamiji el-Aksa. Okretanjem ka različitim kiblama, razlikovali su se od mnogobošaca u Mekki i Jevreja u Medini.

Uzvišeni Allah je poslao sledeći ajet Resûllullahu (s.a.v.s.) da bi ućutkao Jevreje koji su se protivili ukidanju ajeta o Kibli:

قُل لِّلَّهِ ٱلۡمَشۡرِقُ وَٱلۡمَغۡرِبُۚ يَهۡدِي مَن يَشَآءُ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ

" **Reci: "Allahov je i istok i zapad; On ukazuje na Pravi put onome kome On hoće ".**

Ovaj ajet pruža dokaze za ovo pitanje: Pošto je Allah Teâlâ na Istoku i Zapadu, i pošto je okretanje ka obema podjednako validno, onda nema razlike između njih u smislu razuma. Međutim, Svemogući Allah može pripisati posebnu vrednost jednom od ovih pravaca u smislu koristi od religije i pronalaženja pravog puta. Sa druge strane, Jevreji su tvrdili da je Jerusalim bio prioritet u zauzimanju kible jer je to domovina poslanika i mesto koje je Allah Teâlâ poštovao i slavio, i da nije smišleno napustiti ga i zauzeti drugo mesto kao kiblu. Svemogući Allah je proglasio da svako mesto na Istoku i Zapadu pripada Njemu Teâlâ i da On Teâlâ uvek može pripisati posebnu vrednost kome god želi sa tih mesta prema koristi Svojih slugu, koju je znao, čime je poništio tvrdnju koju su izneli Jevreji. Jer, mesta na zemlji ne dobijaju vrednost sama po sebi. Međutim, ona dobijaju vrednost kada ih Svemogući Allah proslavi izjavljujući da su dela učinjena tamo vrlija od onih učinjenih na drugim mestima. Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Ovaj ajet je dokaz koji potvrđuje one koji zastupaju stav da se Sunnet može ukinuti Kur'anom. Zato što je Hz.Poslanik (mir i blagoslov Allaha Teâlâ nad njim) obično klanjao namaz okrenut ka džamiji el-Aksa. Ali u Kur'anu nije bilo ajeta koji je to naređivao. Međutim, kada je ovaj ajet kasnije objavljen, okretanje ka džamiji el-Aksa je ukinuto. Oni koji ne prihvataju ovaj stav kažu: " Ibn Abbas je rekao da ovaj ajet ne ukida Sunnet, već ajet:

فَأَيۡنَمَا تُوَلُّواْ فَثَمَّ وَجۡهُ ٱللَّهِۚ

" **… kuda god se okrenete, pa – tamo je Allahova strana. – …**“

Ovaj ajet je značio da ko god želi dok klanja namaz može se okrenuti u kom god pravcu želi. Kasnije je ukinut kada je objavljen ajet koji naređuje okretanje ka Kabi“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Prema nama, ajet:

فَأَيْنَمَا تُوَلُّواْ فَثَمَّ وَجْهُ ٱللَّهِ

" **... kuda god se okrenete, pa – tamo je Allahova strana. – ...**“ nije ukinut.

Naprotiv, to je ajet čija odluka i dalje važi za one koji čine idžtihad da bi odredili kiblu, ali naprave grešku, koji klanjaju namaz u drugom pravcu osim ka Kabi, koji klanjaju namaz okrenuti prema neprijatelju i koji klanjaju namaz dok jašu.

Ibn Umer i Amir b. Rabija su rekli da je ovaj ajet objavljen o osobi koja izvodi idžtihad da bi odredila kiblu, jer je kasnije svatila da je greškom stajala na drugoj strani osim Kabe tokom namaza. Ibn Umer je takođe rekao da je ovaj ajet objavljen o osobi koja klanja namaz jašući konja. Kada možemo da procenimo ajet bez razloga koji zahteva njegovo ukidanje, nije nam dozvoljeno da zaključimo da je ukinut. Ovo pitanje smo dovoljno i zadovoljavajuće objasnili u našem delu "Usûlu'l-Fikh“.

U ovom ajetu postoji još jedna odluka, a to je sledeća pretpostavka Hamada ibn Saleme od Enasa ibn Malika: Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je klanjao namaz okrenut prema džamiji el-Aksa.

(فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ)

Kada je objavljen ajet:

فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ

“ ... okreni zato lice svoje prema Časnome hramu! ...“,

gradski glasnik, koji je objavljivao u ime Allah-ovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.), glasno je objavio: “Naređeno vam je da okrenete svoja lica prema Mesdždidu'l-Haramu!“ Nakon toga, ljudi iz plemena Benu Seleme su se okrenuli prema Mesdždidu'l-Haramu dok su klanjali namaz.

Abdulaziz Ibn Muslim je preneo da je Abdullah ibn Umer rekao: “Jednom, dok su ljudi klanjali sabah namaz u Kubi, jedan čovek im je došao i rekao: ' Resûllullahu (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – **neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega**) je objavljen ajet iz Kur'ana kojim mu se naređuje da se od sada okreće prema Kabi u namazu. Sada se i vi okrenite prema Kabi.' Nakon toga, ljudi koji su bili okrenuti prema džamiji E-Aksa okrenuli su se prema Kabi sa mesta gde su klanjali namaz.

Izrael je preneo da je Bera rekao: Nakon što je objavljen ajet:

قَدْ نَرَىٰ تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ - “**(O Muhamede!) Vidimo te kako često okrećeš lice ka nebu (čekajući objavu)**“, kada se Poslanik okrenuo ka Kabi u namazu, čovek koji je klanjao namaz iza njega prošao je pored grupe ensarija koji su klanjali namaz ka džamiji el-Aksa. Rekao im je: „**Resûllullah** (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) j**e klanjao namaz okrenut ka Kabi**“. Tako su promenili pravac i okrenuli se ka Kabi pre nego što su pošli na ru'ku u namazu.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: “Ovo je autentična i dobro poznati rivâjet koji je kružio među učenjacima i koju su oni prihvatili. Smatra se izvorom znanja te je kao takva uzdignuta na rang mutevatira. Ova priča služi kao osnova za osobu koja, nakon što je izvršila idžtihad da bi odredila kiblu, počne da klanja namaz, ali svati da je skrenula u pogrešnom smeru. Na osnovu ove priče, ona nastavlja svoj namaz okrećući se ka pravcu koji je odredila da je kibla. Nema potrebe da prekida svoj namaz i počinje ispočetka. Slično tome, ako robinja klanja namaz otkrivene glave i da je oslobođena, ona uzima svoj veo, pokriva glavu i nastavlja svoj namaz“.

[Presuda o delovanju na osnovu [Haber-i-Vahid] jedne vesti]

Ovaj rivâjet ukazuje na to da se jednosmerni izveštaj može primeniti u verskim pitanjima. Ensarije su prihvatile jednosmerni izveštaj da je kibla promenjena i, čuvši uzvik: “Kibla je promenjena!“, okrenuli su se ka Kabi. Štaviše, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je takođe naredio da se glasno objavom promeni kibla. Da ensarije i drugi nisu bili obavezni da prihvate jednosmerni izveštaj, Hz.Poslanikova (s.a.v.s.) objava bi bila besmislena i ne bi imala nikakve koristi. Neko bi mogao da prigovori, govoreći: “Imate pravilo da nije dozvoljeno prihvatiti jednosmerno izveštavanje da bi se opovrglo nešto što je utvrđeno metodom koja zahteva definitivno znanje. Džemaât ensarija je klanjao namaz okrenuta ka džamiji el-Aksa, kao što im je sam Hz.Poslanik (s.a.v.s.) pokazao, ali su napustili svoju prethodnu praksu definitivnog znanja zasnovanog na jednosmernom izveštavanju (Haber-i-Vahidu) i okrenuli se ka Kabi. Kako je to moguće?“ Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Džemaât ensarija nije imala definitivne informacije o tome da li je prethodna odluka u vezi sa namazom okrenutim ka džamiji el-Aksa nastavljena nakon što su napustili Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Smatrali su da je odluka možda u međuvremenu ukinuta te su zato imali jaku sumnju da je prethodna odluka nastavljena. Međutim, nedostajale su im definitivne informacije. Zato su prihvatili jednostranu poruku (Haber-i-Vahid) koju su dobili u vezi sa ukidanjem prethodne odluke. Neko bi mogao da prigovori na sledeći način: Dozvolili ste džemaâtu ensarija da nastave svoje namaze tamo gde su stali nakon što su se okrenuli ka Kabi. Ali, zašto niste dozvolili osobi koja klanja namaz sa tejmumom da nastavi svoj namaz tamo gde je stala ako je naišla na vodu dok je klanjala namaz? Osobi koja iznosi ovaj prigovor može se njoj odgovoriti na sledeći način: Vaše poređenje nije validno. Smatrati da osoba koja je našla vodu može da nastavi sa namazom obavljenim tejemmumom, uzimajući u obzir način na koji ste to opisali, znači ne smatrati da je potrebno da uzme abdest i smatrati dozvoljenim da završi namaz tejemmumom i pored toga što je voda dostupna. Kada je vest o promeni kible stigla do njih, džemaât ensarija se okrenula ka Kabi umesto da bude okrenuta ka džamiji el-Aksa. Ako upoređujete nekoga ko klanja namaz sa tejamumom sa situacijom džemaâta koji klanja namaz kada je kibla promenjena, trebalo bi da postupite na sledeći način: Osoba koja klanja namaz sa tejmumom i pronađe vodu treba da obavi abdest, a zatim da nastavi namaz tamo gde je stala. Ako neko ko klanja namaz sa tejamumom pronađe vodu i treba da obavi abdest, ne može da nastavi namaz bez obavljanja abdesta. Nema neslaganja među učenjacima naše škole mišlenja (hanefijske škole mišlenja) po ovom pitanju. Sa druge strane, suštinsko se čišćenje potrebno za osobu sa tejmumom vrši vodom. Međutim, zemlja je alternativna supstanca u odsustvu vode. Kada se pronađe voda, alternativna supstanca, zemlja, se napušta i koristi se primarno sredstvo za čišćenje, voda. Slična situacija važi i za mestve. Kada istekne vreme za mes'h po mestvama, one se ne mogu ponovo potirati. One se moraju skinuti i stopala oprati vodom. Isto važi i za nekoga ko je obavio tejmum. Po pronalaženju vode, ne mogu nastaviti svoj namaz sa tejmumom. Moraju obaviti abdest (vudu). Slično tome, uputstvo džemaâtu ensarija za namaz nije bila Kaba, već džamija el-Aksa. Okretanje ka Kabi je obavezno bilo za njih tokom namaza. Slično tome, robinja koja klanja namaz nepokrivena i koja je oslobođena bila dok je klanjala namaz nije bila obavezna da pokrije glavu kada je počela namaz. Pošto je oslobođena bila i postala slobodna žena dok je klanjala namaz, pokrivanje glave je postalo

obavezno. U tom pogledu, robinja je slična džemaâtu ensarija koja je saznala da je kibla promenjena tokom namaza. Prema ajetu: فَوَلِّ وَجۡهَكَ شَطۡرَ ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِۚ - “ **... okreni zato lice svoje prema Časnome hramu! ...**“, nije obavezno da neko ko obavlja idžtihad odredi kiblu da bi se okrenuo u pravcu koji nije taj koji smatra kiblom. Iz svega ovoga se može razumeti da džemaât ensarija, koja je primila vest da je kibla promenjena dok su klanjali namaz, nije promenila značenje obaveznog namaza u odnosu na prvobitni namaz, već su promenili značenje jednog obaveznog namaza u drugo značenje.

U ajetu postoji još jedna odredba: (فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) „(Od sada) okrenite lice prema Mesdžu'l-Haramu“, koja glasi: Džemaât ensarija, koja je primila vest da je kibla promenjena, okrenula se prema Kabi tokom namaza, čime je uspostavljeno sledeće pravilo:

“**Presuda o naredbama i zabranama je stvar koja zanima osobu nakon što ih nauči“.**

Iz tog razloga, mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) su rekli: Ako neko postane musliman dok je u zemlji rata, ali ne zna da je obavezan da klanja, i ako se spasi i dođe u zemlju islama, ne bi bio obavezan da nadoknadi namaze koje nije klanjao dok je bio u zemlji rata. To je zato što, da bi bio obavezan da klanja namaz, morao je čuti da je namaz farz. Presuda o nečemu čega nije svestan ne odnosi se na njega. Džemaât ensarija nije bila okrenuta ka Kabi pre nego što je do njih stigla vest o promeni kible. Ovo pravilo se primenjuje na punomoćja, mudarebe (partnerstva imovine) i druge slične transakcije vezane za poslove slugu. Prema tome, osoba koja ima pravo da raskine ugovor u takvim postupcima, kada raskine ugovor, promena koju je napravila ne stupa na snagu dok druga strana nije obaveštena. Slično tome, data naredba ne stupa na snagu bez saopštavanja relevantnoj strani. Zbog toga su rekli: "Ako nije saznao da mu je dodeljen punomoćnik, radnje koje je preduzeo punomoćnik neće biti važeće".

Alah zna istinu.

Pitanje autentičnosti (sahi) idžmae

Uzvišeni Allah kaže:

وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَٰكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِّتَكُونُوا۟ شُهَدَآءَ عَلَى ٱلنَّاسِ وَيَكُونَ ٱلرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا ۗ وَمَا جَعَلْنَا ٱلْقِبْلَةَ ٱلَّتِى كُنتَ عَلَيْهَآ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَن يَتَّبِعُ ٱلرَّسُولَ مِمَّن يَنقَلِبُ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ ۚ وَإِن كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى ٱلَّذِينَ هَدَى ٱللَّهُ ۗ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَٰنَكُمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ بِٱلنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ

143. I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi, i da Poslanik bude protiv vas svjedok. I Mi smo promijenili kiblu prema kojoj si se prije okretao samo zato da bismo ukazali na one koji će slijediti Poslanika i na one koji će se stopama svojim vratiti – nekima je to bilo doista teško, ali ne i onima kojima je Allah ukazao na Pravi put. Allah neće dopustiti da propadnu namazi vaši. – A Allah je prema ljudima zaista vrlo blag i milostiv. [el-Bekare, 2/143].

Lingvisti su rekli da reč "**veseta** - وَسَطًا " u ajetu znači nekoga ko je uravnotežen, pravedan i slobodan od preterivanja i ekscesa. Neki su takođe rekli da znači dobra osoba. Skoro sve one imaju isto značenje, jer je uravnotežena i pravedna osoba takođe dobra osoba. Pesnik Zuhejr je rekao:

(هُمْ وَسَطٌ يَرْضَى الْأَنامُ بِحُكْمِهِمْإذا طَرَقَتْ إِحْدَى اللَّيالِي بِمُعْظَمِ)

Oni su pravedni; ljudi su zadovoljni njihovim presudama.

Kada vam noć donese musibet (nesreću),

Reč "osrednji - **veseta** - وَسَطًا" u pesmi se koristi u smislu pravedne osobe.

(لِتَكُونُوا شُهَدَآءَ عَلَى النَّاس)

" **... da budete svjedoci protiv ostalih ljudi, ...**"

Učinili smo vas narodom uravnoteženim i pravednim da biste svedočili na ovom i na budućem svetu protiv onih koji čine nepravdu. Jedan povezani ajet kaže:

وَأَشْرَقَتِ ٱلْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ ٱلْكِتَٰبُ وَجِاْىٓءَ بِٱلنَّبِيِّـۧنَ وَٱلشُّهَدَآءِ وَقُضِىَ بَيْنَهُم بِٱلْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

69. I Zemlja će svjetlošću Gospodara svoga zasjati i Knjiga će se postaviti, vjerovjesnici i svjedoci će se dovesti, i po pravdi će im se svima presuditi, nikome se neće nepravda učiniti; [ez-Zummer, 39/69]

Priča se da će Muhammedova zajednica svedočiti protiv sopstvenog ummeta (naroda koji veruje) da su im Poslanici (a.s.) preneli potrebnu versku poruku. Hz.Muhammed (s.a.v.s.) je obavestio svoj ummet da su prethodni Poslanici (a.s.) preneli potrebnu poruku njihovom ummetu i da ih je njihov ummet porekao. Drugo mišlenje je to da su svedoci pomenuti u ajetu namenjeni da budu dokazi i svedočanstva koja će posvedočiti o onome što je Hz.Muhammedov (a.s.) ummet video. Zaista, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) će, za razliku od drugih, posvedočiti o onome što je video i biti dokaz.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: “ Formulacija ajeta može preneti sva ova značenja. Zato je Svemogući Allah možda imao na umu sva ova značenja. S'hodno tome, Hz.Muhammedova (a.s.) ummet će svedočiti o delima ljudi na ovom i na budućem svetu. Takođe će svedočiti u ime Hz.Poslanika (a.s.) ako ih njihov ummet porekne, jer ih je Svemogući Allah obavestio o ovim stvarima. Štaviše, Hz.Muhammedov (a.s.) ummmet je potpora i dokaz za prenošenje budućim generacijama propise islama i onoga u šta veruju i praktikuju iz propisa koje je utvrdio Svemogući Allah“.

Ovaj ajet ukazuje na autentičnost konsenzusa Hz.Muhammedovog (a.s.) ummeta u dva aspekta:

1 - Svemogući Allah je okarakterisao ovaj Ummet kao pravedan, dobar i izabran. Ova osobina zahteva proveru njihovih izjava i utvrđivanje njihove validnosti, onemogućavajući im da se ujedine u zabludi i grešci.

2- وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَٰكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِّتَكُونُواْ شُهَدَآءَ عَلَى ٱلنَّاسِ - "**I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi,...**". Resûllullahu (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) je takođe opisan kao svedok jer je primer drugima. Pošto je Svemogući Allah ovim učinio ummet svedokom drugima, On Teâlâ je odredio da su pravedni i da su njihove reči prihvatljive. Oni koje Allah Teâlâ poziva kao svedoke ne mogu biti nevernici ili zalutali. Ajet zahteva od njih da svedoče na budućem životu ne o delima onih pre njih, već o delima onih koje su videli u svakom veku. Zaista, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je postao svedok onima koji žive u njegovom veku. Ako se svedočenje ovde odnosi na svedočenje na budućem životu o delima ljudi na ovom svetu, onda će ovaj ummet svedočiti o onome što su videli u svom vremenu. Ali ako je svedočenje namenjeno kao dokaz, onda će ovaj ummet stajati kao dokaz i primer ljudima za ono što su videli u Dobu blaženstva i za ono što će videti u drugom i narednim vekovima, do Sudnjeg dana. Baš kao što je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) služio kao dokaz i primer za ovaj ummet pre i posle. Jer, kada se Božji dokaz jednom uspostavi, on nastavlja da postoji zauvek. Razlika između svedočenja, u smislu svedočenja o delima drugih, i svedočenja, u smislu dokazivanja, jasno je očigledna u sledećem ajetu:

فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِن كُلِّ أُمَّةٍۭ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَىٰ هَٰٓؤُلَآءِ شَهِيدًا

41. A šta će, tek, biti kada dovedemo svjedoka iz svakoga naroda, a tebe dovedemo kao svjedoka protiv ovih? [en-Nisâ, 4/41].

Kada govorimo o svedočenju dela, mislimo na ljude i događaje kojima je svedok bio svedokom tokom svog života. Zaista, Svemogući Allah nas obaveštava da mu je Hz.Isa (a.s.) rekao:

مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَآ أَمَرْتَنِي بِهِۦٓ أَنِ ٱعْبُدُواْ ٱللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ ۚ وَكُنتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَّا دُمْتُ فِيهِمْ ۖ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنتَ أَنتَ ٱلرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ ۚ وَأَنتَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

117. Ja sam im samo ono govorio što si mi Ti naredio: 'Klanjajte se Allahu, i mome i svome Gospodaru!' I ja sam nad njima bdio dok sam među njima bio, a kad si mi Ti dušu uzeo, Ti si ih jedini nadzirao; Ti nad svim bdiš. [el-Mâide, 5/117].

Kao što se jasno razume iz ajeta, svedočenje učinjenih dela je nešto specifično za viđenje svedoka.

Što se tiče svedočenja, koje se smatra dokazom, ono se odnosi i na početak i na kraj Ummeta. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je svedok bio od početka do kraja. Slično tome, pošto su svedoci svakog veka učinjeni svedocima od strane Allaha Teâlâ kroz dokaz, oni moraju biti dokazi za svoje savremenike koji su učestvovali u njihovom konsenzusu sa njima i za one koji su živeli u narednim vekovima.

Ovo ukazuje na to da oni koji odstupaju od ovog konsenzusa nakon što su učenjaci jednog veka postigli konsenzus po nekom pitanju, nisu u pravu. To je zato što je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) svedočio o autentičnosti reči grupe koja je postigla konsenzus, čineći ih dokazom i nespornim dokazom. Zato, svako ko odstupi od tog konsenzusa nakon postizanja konsenzusa odbacio je i napustio presudu onih koje je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) učinio dokazom i nespornim dokazom. To je zato što je nemoguće da dokaz koji je predstavio Allah Teâlâ (ili Njegov Hz.Poslanik (s.a.v.s.)) ostane bez odgovora[340].

(340. Pošto su ti konsenzusi dokazi, njihov konsenzus, koji je njihova osnova, mora biti prihvaćen od strane svakog muslimana.).

Nemoguće je da se određene verske odredbe ukinu ili poništе nakon Hz.Poslanika (s.a.v.s.). To ukazuje na to da nikada nije dozvoljeno odstupati od ili napustiti konsenzus Ummeta, koji je dokaz koji je utvrdio Allah Teâlâ, Gospodar časti i vrhovne moći.

Kao što ajet ukazuje na validnost konsenzusa muslimana prve generacije, on takođe ukazuje na validnost konsenzusa muslimana koji žive u kasnijim vekovima. Ne pravi se razlika po ovom pitanju. Ako bi, prema presudi ajeta bilo dozvoljeno oslanjati se isključivo na konsenzus muslimana prve generacije, a ne na konsenzus kasnijih generacija, onda bi se reklo da bi bilo dozvoljeno oslanjati se isključivo na konsenzus kasnijih generacija, a ne na konsenzus muslimana prve generacije.

Osoba može istupiti i izneti prigovor poput ovog, iznoseći ajet:

وَكَذَٰلِكَ جَعَلۡنَٰكُمۡ أُمَّةٗ وَسَطٗا لِّتَكُونُواْ شُهَدَآءَ عَلَى ٱلنَّاسِ وَيَكُونَ ٱلرَّسُولُ عَلَيۡكُمۡ شَهِيدٗاۗ وَمَا جَعَلۡنَا ٱلۡقِبۡلَةَ ٱلَّتِي كُنتَ عَلَيۡهَآ إِلَّا لِنَعۡلَمَ مَن يَتَّبِعُ ٱلرَّسُولَ مِمَّن يَنقَلِبُ عَلَىٰ عَقِبَيۡهِۚ وَإِن كَانَتۡ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى ٱلَّذِينَ هَدَى ٱللَّهُۗ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَٰنَكُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ بِٱلنَّاسِ لَرَءُوفٞ رَّحِيمٞ

143. I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi, i da Poslanik bude protiv vas svjedok. I Mi smo promijenili kiblu prema kojoj si se prije okretao samo zato da bismo ukazali na one koji će slijediti Poslanika i na one koji će se stopama svojim vratiti – nekima je to bilo doista teško, ali ne i onima kojima je Allah ukazao na Pravi put. Allah neće dopustiti da propadnu namazi vaše. – A Allah je prema ljudima zaista vrlo blag i milostiv. [el-Bekare, 2/143.].

:"Ovaj ajet je upućen muslimanima koji su bili prisutni u vreme kada je objavljen. Zato, generacije koje su došle nakon tog vremena ne mogu biti uključene u obim pravedne umme koja će formirati idžmu bez ikakvih dokaza".

Odgovor na ovaj prigovor može se dati na sledeći način: To što kažete je pogrešno. Jer ajet:

وَكَذَٰلِكَ جَعَلۡنَٰكُمۡ أُمَّةٗ وَسَطٗا - " **I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu ...** ", se obraća prvima i poslednjima u zajednici, onima koji su bili prisutni u vreme njenog objavljivanja i onima koji će doći posle njih do Sudnjeg dana. Baš kao u sledećim ajetima:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ

183. O vjernici! Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste se grijeha klonili, [el-Bekare, 2/183].

Zatim:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ ٱلۡحُرُّ بِٱلۡحُرِّ وَٱلۡعَبۡدُ بِٱلۡعَبۡدِ وَٱلۡأُنثَىٰ بِٱلۡأُنثَىٰۚ فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ مِنۡ أَخِيهِ شَيۡءٞ فَٱتِّبَاعُۢ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَأَدَآءٌ إِلَيۡهِ بِإِحۡسَٰنٖۗ ذَٰلِكَ تَخۡفِيفٞ مِّن رَّبِّكُمۡ وَرَحۡمَةٞۗ فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ بَعۡدَ ذَٰلِكَ فَلَهُۥ عَذَابٌ أَلِيمٞ

178. O vjernici! Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan – za slobodna, i rob – za roba, i žena – za ženu. A onaj kome rod ubijenog oprosti, neka oni velikodušno postupe, a neka im on dobročinstvom uzvrati. To je olakšanje od Gospodara vašeg, i milost. A ko nasilje izvrši i poslije toga, njega bolna patnja čeka. [el-Bekare, 2/178].

Ovi i slični ajeti se obraćaju celom ummetu. Kao što je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) poslat kao Hz.Poslanik (Pejgamber- Verovesnik) (s.a.v.s.) svima, poslat je kao Hz.Poslanik (s.a.v.s.) kako onima koji su živeli u njegovo vreme tako ujedno i budućim generacijama.

Zaista, Uzvišeni Allah je rekao:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ إِنَّآ أَرۡسَلۡنَٰكَ شَٰهِدٗا وَمُبَشِّرٗا وَنَذِيرٗا

45. O Vjerovjesniče, Mi smo te poslali kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao poslanika koji opominje,

وَدَاعِيًا إِلَى ٱللَّهِ بِإِذۡنِهِۦ وَسِرَاجٗا مُّنِيرٗا

46. da – po Njegovom naređenju – pozivaš k Allahu, i kao svjetiljku koja sija. [Ahzab, 33/45-46].

Zatim:

وَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ إِلَّا رَحۡمَةٗ لِّلۡعَٰلَمِينَ

107. a tebe smo samo kao milost svjetovima poslali. [Enbiya, 21/107]. Ne mislim da bi bilo koji musliman smatrao normalnim da kaže da Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije poslat kao Hz.Poslanik (s.a.v.s.) milost celom Ummetu, pre i posle, i da nije bio argument ili svedok za Ummet.

Neko bi mogao da istupi i iznese sledeći prigovor pozivajući se na ajet:

وَكَذَٰلِكَ جَعَلۡنَٰكُمۡ أُمَّةٗ وَسَطٗا - “ **I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu ...** ” : “ Reč 'umme - أُمَّةً' u ajetu obuhvata muslimane koji su postojali u vreme Hz.Poslanika (s.a.v.s.) i one koji će doći na ovaj svet posle njih do Sudnjeg dana. Presuđeno je da je muslimanska zajednica u doba blaženstva bila pravedna i da je njihovo svedočanstvo prihvatljivo. Međutim, to ne znači da su svi ljudi tog veka bili pravedni i da je njihovo svedočanstvo prihvatljivo. Na osnovu čega zaključujete da su svi muslimani svakog veka pravedni i da je njihovo svedočanstvo prihvatljivo i da ih smatrate argumentom za generacije koje dolaze posle njih“?**Odgovor se na ovaj prigovor može dati na sledeći način**: Osoba koja je procenjena kao pravedna smatra se dokazom onoga što veruje i onoga što izveštava o Božjim odredbama. Kao što je poznato, oni su postigli ovu osobinu na ovom svetu. Svemogući Allah nas je obavestio da su oni koji poseduju ovu osobinu svedoci ljudima. Ako se početak i kraj Ume smatraju dokazima za ljude, onda razumemo da su ljudi svakog veka učinjeni dokazima. Zaista, moguće je ljude svakog veka nazvati Ummetom. Ummet je naziv svake zajednice koja se kreće u istom pravcu. Pošto se ljudi svakog veka kreću zajedno u svom pravcu i ka istom cilju, ova reč uključuje i njih. Ništa ih ne sprečava da se nazovu Ummetom. Poenta je u tome da su ljudi svakog veka jedinstveni Ummet.

Kao što je poznato, koristite izraze poput: “Ummet je postigao konsenzus da je Allah Teâlâ zabranio brak sa majkama i sestrama“ ili “Ummet je preneo Kur'an od ere blaženstva do danas“. Upotreba takvih izraza je takođe prikladna i validna.

Dakle, dokazano je da je Svemogući Allah pod rečju “ummet“ mislio na ljude svakog veka. Kada je Svemogući Allah rekao:

وَكَذَٰلِكَ جَعَلۡنَٰكُمۡ أُمَّةٗ وَسَطٗا - “ **I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu ...** ” : i opisao zajednicu kao “umerenu“ zajednicu, On Teâlâ je koristio originalnu reč (أُمَّةً) u ajetu kao proglas i učinio zajednicu dokazom za čovečanstvo. Ova izjava zahteva od muslimana svakog veka da deluju kao dokaz. Jer se glagol (جَعَلْنَاكُمْ) “učinili smo“ obraća svima. Kvalitet dokaza se takođe odnosi na sve zajednice kojima se obraća u stihu. Takođe možemo navesti sledeći stih kao primer:

وَمِن قَوۡمِ مُوسَىٰٓ أُمَّةٞ يَهۡدُونَ بِٱلۡحَقِّ وَبِهِۦ يَعۡدِلُونَ

159. U narodu Musaovu ima ljudi koji na Istinu upućuju i koji prema njoj pravedno sude. [Arâf, 7/159]. U stvari, ceo Musin narod bio je njegova zajednica. Međutim, jedna grupa se nazivala umet zbog svojih osobina pravde i pravičnosti. Dakle, dokazano je da je prikladno nazivati ljude svakog veka umetom. U stvari, reč “ummet“ se koristi kao naziv i za početak i za kraj umeta.

Ajet: وَكَذَٰلِكَ جَعَلۡنَٰكُمۡ أُمَّةٗ وَسَطٗا - “ **I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu ...**“ ne prihvata idžmu onih čije je neverovanje otkriveno, niti onih koji otvoreno tvrde da su iz škole Džabrije, i čiji se status smatra takvim. Idžma onih čije je neverovanje jasno očigledno, kao što su haridžije i rafidije, takođe se ne prihvata. Bilo da je njihovo neverovanje u verovanju ili u delu, oni podležu istom sudu. Jer je Allah Svemogući učinio svedoke drugima samo one koji poseduju osobine pravde i dobrote. Ove se osobine ne nalaze kod grešnika ili nevernika. Oni koji ne veruju pribegavajući tumačenju i oni koji ne veruju odbacujući tekstove, podležu istom sudu. Jer, svi oni spadaju pod atribut kritike. Oni nikada ne poseduju atribut pravde.

Allah Teâlâ najbolje zna istinu.

Tema okretanja ka Kibli

Uzvišeni Allah kaže:

قَدْ نَرَىٰ تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي ٱلسَّمَآءِ ۖ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَىٰهَا ۚ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ ۚ وَحَيْثُ مَا كُنتُمْ فَوَلُّوا۟ وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُۥ ۗ وَإِنَّ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَـٰبَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ ٱلْحَقُّ مِن رَّبِّهِمْ ۗ وَمَا ٱللَّهُ بِغَـٰفِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ

144. Vidimo Mi kako sa žudnjom bacaš pogled prema nebu, i Mi ćemo sigurno učiniti da se okrećeš prema strani koju ti želiš: okreni zato lice svoje prema Časnome hramu! I ma gdje bili, okrenite lica svoja na tu stranu. Oni kojima je data Knjiga sigurno znaju da je to istina od Gospodara njihova – a Allah motri na ono što oni rade. [el-Bekare, 2/144].

Hz.Peygamber (s.a.v.s.) je stalno okretao lice ka nebu jer mu je obećano da će biti usmeren ka Kabi kada bude klanjao namaz. Čekao je objavu u vezi sa ovim pitanjem. Dovio je Allahu Teâlâ i Allah Teâlâ mu je to dozvolio. To je zato tako bilo što bi Hz.Poslanici (a.s.) tražili od Allaha Teâlâ dozvolu pre nego što bi podneli zahtev. Nisu mogli znati da će ono što traže biti beskorisno, niti su mogli biti sigurni u to. Ako bi bilo beskorisno, Allah Teâlâ ne bi uslišio njihov zahtev, a to bi dovelo do razdora među Hz.Poslanikovim (a.s.) narodom. To je razlog bio zašto je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) stalno okretao lice ka nebu.

Jedno od rivâjeta o ovoj temi glasi: Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je želeo da ga Svemogući Allah vrati Kabi kako bi se razlikovao od Jevreja i suprotstavio im se.

Ibn Abbas je rekao: „Hz.Poslanik (a.s.) je želeo da se okrene ka Kabi jer je Kaba bila kibla Hz.Ibrahima (a.s.).

Prema drugom rivâjetu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je želeo da se okrene ka Kabi kako bi pozvao Arape u veru. Ajet:

فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَىٰهَا ۚ - “**... i Mi ćemo sigurno učiniti da se okrećeš prema strani koju ti želiš: ...**”, to opisuje.

فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ ۚ - “**... okreni zato lice svoje prema Časnome hramu!...** ”, Lingvisti su rekli da je reč “**šatr**“ u ajetu zajednička imenica i ima dva značenja:

1-Šatr znači polovina nečega. Na primer, na arapskom (شَطَرْتُ الشَّيْءَ) znači “ **Podelio sam nešto na dva dela**“.

2 - Šatr znači strana i pravac. Nema spora da reč "šatr" u gornjem ajetu znači pravac ili stranu. İbn Abbas, Ebu'l-Âliye, Mucahid i Rebî b. Enes (r.a.h.) su ovo izjavili.

Nemoguće je da reč "šatr“ u ovom ajetu znači "polovina“. Niko nikada nije rekao: "Kada se stoji u namazu, treba se okrenuti ka polovini Mesdžu'l-Haramu“. Muslimani su jednoglasni da je namaz osobe koja klanja namaz okrenuta ka bilo kojoj strani Kabe validna. Ova izjava ukazuje na to da ako se osoba približi uglu Kabe i okrene se ka tom uglu za namaz, njena namaz je validan jer je okrenuta ka pravcu i strani Kabe.

Svemogući Allah je također naredio da se namazi usmeravaju ka Mesdždidu'l-Haramu. Mesdždidu'l-Haram se ovde odnosi na Kabu. Namaz osobe u Mekki koja se ne okreće ka Kabi već ka Mesdždidu'l-Haramu nije validna. Niko nije izrazio drugačije mišlenje po ovom pitanju.

وَلِكُلّٖ وِجۡهَةٌ هُوَ مُوَلِّيهَاۖ فَٱسۡتَبِقُواْ ٱلۡخَيۡرَٰتِۚ أَيۡنَ مَا تَكُونُواْ يَأۡتِ بِكُمُ ٱللَّهُ جَمِيعًاۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ

148. Svako se okreće prema svojoj kibli, a vi se potrudite da druge, čineći dobra djela, pretečete! Ma gdje bili, Allah će vas sve sabrati – Allah, zaista, sve može.

وَمِنۡ حَيۡثُ خَرَجۡتَ فَوَلِّ وَجۡهَكَ شَطۡرَ ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِۖ وَإِنَّهُۥ لَلۡحَقُّ مِن رَّبِّكَۗ وَمَا ٱللَّهُ بِغَٰفِلٍ عَمَّا تَعۡمَلُونَ

149. I iz svakog mjesta u kome budeš, ti lice svoje Časnom hramu okreni, istina doista od Gospodara tvoga dolazi – Allah motri na ono što radite.

وَمِنۡ حَيۡثُ خَرَجۡتَ فَوَلِّ وَجۡهَكَ شَطۡرَ ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِۚ وَحَيۡثُ مَا كُنتُمۡ فَوَلُّواْ وُجُوهَكُمۡ شَطۡرَهُۥ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيۡكُمۡ حُجَّةٌ إِلَّا ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ مِنۡهُمۡ فَلَا تَخۡشَوۡهُمۡ وَٱخۡشَوۡنِي وَلِأُتِمَّ نِعۡمَتِي عَلَيۡكُمۡ وَلَعَلَّكُمۡ تَهۡتَدُونَ

150. I iz svakoga mjesta u koje dođeš, ti lice svoje Svetom hramu okreni, i gdje god se nalazili, vi lica svoja prema toj strani okrenite, da vam ljudi ne bi imali šta prigovoriti, osim inadžija između njih – njih se ne bojte, Mene se bojte! – da bih blagodat Svoju prema vama upotpunio i da biste na Pravome putu bili. [el-Bekare, 2/148-150].

Ovaj se ajet odnosi i na one koji mogu da vide Kabu i na one koji je ne mogu videti je, jer su daleko. Drugim rečima, svako ko je blizu Kabe treba da se okrene prema njoj precizno, a svako ko je daleko, ali je ne može videti, treba da se okrene prema njoj prema svom preovlađujućem mišlenju, kao da je blizu nje. Kažemo "**prema svom preovlađujućem mišlenju**" jer neko ko je daleko i ne može da je vidi nije obavezan da se okrene prema njoj precizno. Zaista, za to nema mogućnosti. Zaista, Svemogući Allah je rekao:

لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِلَّا وُسۡعَهَاۚ لَهَا مَا كَسَبَتۡ وَعَلَيۡهَا مَا ٱكۡتَسَبَتۡۗ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذۡنَآ إِن نَّسِينَآ أَوۡ أَخۡطَأۡنَاۚ رَبَّنَا وَلَا تَحۡمِلۡ عَلَيۡنَآ إِصۡرٗا كَمَا حَمَلۡتَهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِنَاۚ رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلۡنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِۦۖ وَٱعۡفُ عَنَّا وَٱغۡفِرۡ لَنَا وَٱرۡحَمۡنَآۚ أَنتَ مَوۡلَىٰنَا فَٱنصُرۡنَا عَلَى ٱلۡقَوۡمِ ٱلۡكَٰفِرِينَ

286. Allah nikoga ne opterećuje preko mogućnosti njegovih: u njegovu korist je dobro koje učini, a na njegovu štetu zlo koje uradi. Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što nehotice učinimo! Gospodaru naš, ne tovari na nas breme kao što si ga tovario na one prije nas! Gospodaru naš, ne stavljaj nam u dužnost ono što ne možemo podnijeti, pobriši grijehe naše i oprosti nam, i smiluj se na nas. Ti si Gospodar naš pa nam pomozi protiv naroda koji ne vjeruje! [el-Bekare, 2/286]

Osoba koja ne može direktno da se okrene prema Kabi nije obavezna da stoji precizno u liniji sa njom tokom namaza. U ovoj situaciji, osoba je obavezna da se okrene prema pravcu za koji pretežno veruje da je pravac Kabe. Ova metoda se koristi ne za određivanje Božjih naredbi, već za određivanje pravca Kabe.

Ova metoda je jedan od dokaza da je dozvoljeno koristiti idžtihad za utvrđivanje presude o zatečenim događajima. Svaki mudžtehid je obavezan da postupa prema presudi koju je utvrdio na osnovu svog idžtihada i za koju ima preovlađujuće mišlenje o njenoj validnosti. Slično tome, baš kao što postoji istina koja se želi dobiti kroz idžtihad i istraživanje u vezi sa određivanjem kible, ova metoda takođe ukazuje na postojanje istine koja se želi dobiti kroz idžtihad i istraživanje sličnih zatečenih događaja čija je presuda nepoznata. Pošto kibla ima stvarnost koja se mora znati, baš kao što smo obavezni da koristimo idžtihad da je utvrdimo, takođe smo obavezni da koristimo idžtihad da pronađemo i utvrdimo presudu o zatečenim događajima koji imaju stvarnost. Ako kibla ne bi imala stvarnost, bilo bi neprimereno da budemo obavezni da je tražimo i pronađemo.

وَلِكُلّٖ وِجۡهَةٌ هُوَ مُوَلِّيهَاۖ فَٱسۡتَبِقُواْ ٱلۡخَيۡرَٰتِۚ أَيۡنَ مَا تَكُونُواْ يَأۡتِ بِكُمُ ٱللَّهُ جَمِيعًاۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ

148. Svako se okreće prema svojoj kibli, a vi se potrudite da druge, čineći dobra djela, pretečete! Ma gdje bili, Allah će vas sve sabrati – Allah, zaista, sve može. [el-Bekare, 2/148].

Neki su tvrdili da reč (وِجْهَةٌ) u ajetu, koju prevodimo kao "**pravac**", znači kibla. Ovaj stav je preneo Mudžahid.

Hasan je rekao: Reč (وِجْهَةٌ) znači put, a taj put je put islama koji je nacrtao Svemogući Allah.

Ibn Abbas, Mudžahid i Suddi su rekli da: "Svaki narod, od Jevreja do hrišćana, ima pravac u kom se okreće".

Hasan je rekao: "Svaki Hz.Pejgamber (a.s.) ima pravac kome se okreće".

U stvari, čak i ako su pravila različita, pravac je jedan. To je islam. Zaista, Uzvišeni Allah je rekao:

وَأَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ بِٱلۡحَقِّ مُصَدِّقٗا لِّمَا بَيۡنَ يَدَيۡهِ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَمُهَيۡمِنًا عَلَيۡهِۖ فَٱحۡكُم بَيۡنَهُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُۖ وَلَا تَتَّبِعۡ أَهۡوَآءَهُمۡ عَمَّا جَآءَكَ مِنَ ٱلۡحَقِّۚ لِكُلّٖ جَعَلۡنَا مِنكُمۡ شِرۡعَةٗ وَمِنۡهَاجٗاۚ وَلَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ لَجَعَلَكُمۡ أُمَّةٗ وَٰحِدَةٗ وَلَٰكِن لِّيَبۡلُوَكُمۡ فِي مَآ ءَاتَىٰكُمۡۖ فَٱسۡتَبِقُواْ ٱلۡخَيۡرَٰتِۚ إِلَى ٱللَّهِ مَرۡجِعُكُمۡ جَمِيعٗا فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمۡ فِيهِ تَخۡتَلِفُونَ

48. A tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da potvrdi knjige prije nje objavljene i da nad njima bdi. I ti im sudi prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i ne odstupaj od Istine koja ti dolazi; svima vama smo zakon i pravac propisali. A da je Allah htio, On bi vas sljedbenicima jedne vjere učinio, ali, On hoće da vas iskuša u onome što vam propisuje, zato se natječite ko će više dobra učiniti; Allahu ćete se svi vratiti, pa će vas On o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti. [el-Mâide, 5/48].

Katada je rekao: "Ono što se podrazumeva u ovom ajetu jeste da neki ljudi klanjaju namaz prema džamiji el-Aksa, a drugi prema Kabi".Bilo je onih koji su ponudili sledeće objašnjenje u vezi sa ovim ajetom: "Muslimani koji žive u različitim zemljama i gradovima imaju različite kible jer je Kaba ispred nekih, iza drugih, ili za neke je sa desne ili sa leve strane. Zato se ne može reći da je kibla jednog od njih superiornija od drugog".

Prenosi se da je Abdullah Ibn Umer seo ispred zlatnog žleba Kabe i recitovao ajet:

فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَىٰهَا - "(O Muhammede! Ne brini! Sigurno ćemo te okrenuti ka kibli koja će ti se svideti,)" pa je zatim rekao: "Ovo je kibla." Kada je to rekao, neki ljudi su pomislili da je kibla zlatni žleb. Međutim, to nije slučaj. Govoreći ovo, Abdullah je mislio na Kabu. Nije hteo da kaže: "Samo strana Kabe sa zlatnim žlebom je kibla, a ne i ostale strane". Kako je mogao ovo reći pored toliko ajeta:

وَإِذْ جَعَلْنَا ٱلْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا وَٱتَّخِذُوا۟ مِن مَّقَامِ إِبْرَٰهِـۧمَ مُصَلًّى ۖ وَعَهِدْنَآ إِلَىٰٓ إِبْرَٰهِـۧمَ وَإِسْمَٰعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِىَ لِلطَّآئِفِينَ وَٱلْعَٰكِفِينَ وَٱلرُّكَّعِ ٱلسُّجُودِ

125. I učinili smo Hram utočištem i sigurnim mjestom ljudima. "Neka vam mjesto na kojem je stajao Ibrahim bude prostor iza koga ćete namaz obavljati!" – I Ibrahimu i Ismailu smo naredili: "Hram Moj očistite za one koji ga budu obilazili, koji budu tu boravili i koji budu namaz obavljali". [el-Bekare, 2/125].

وَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ - "**... okreni zato lice svoje prema Časnome hramu!...** ",

Takođe treba napomenuti da su i druge strane Kabe kibla za one koji se okreću prema njima. Ajet:

وَلِكُلٍّ وِجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيهَا - " **Svako se okreće prema svojoj kibli, ...**", znači da obaveza nekoga ko nije blizu Kabe, ali je daleko, nije da se potpuno okrene ka Kabi bez ikakvog odstupanja, već da se okrene ka njenom poravnanju prema svom preovlađujućem mišljenju. To je zato što je nemoguće da se neko ko je daleko potpuno okrene ka Kabi. Slično tome, nemoguće je da svako ko je daleko stoji tačno u liniji sa Kabom. "... فَٱسْتَبِقُوا۟ ٱلْخَيْرَٰتِ ... " - " **... a vi se potrudite da druge, čineći dobra djela, pretečete! ...** ". Allah Teâlâ najbolje zna, ono što se ovde misli jeste da se požuri sa činjenjem dobrih dela, dela poslušnosti i dela ibadeta, takmičeći se sa drugima. Ovaj ajet ukazuje da, osim ako ne postoje dokazi koji podržavaju vrlinu odlaganja, vrlinije je činiti dobra dela, dela poslušnosti i dela ibadeta što je pre moguće. Na primer, kada se ukaže prilika i ispuni razlog za obavezu, obavljanje namaza u zakazano vreme, plaćanje zekata što je pre moguće i obavljanje hadža i drugih obaveznih radnji odmah bez odlaganja, vrlinije su od njihovog odlaganja. Ovaj ajet takođe ukazuje na to da data naredba mora biti ispunjena odmah. Da bi odlaganje bilo dozvoljeno, dokazi su apsolutno neophodni. Takođe treba napomenuti da ako naredba nije vremenski ograničena, trenutno ispunjenje njene obaveze spada u obim dobrih dela u ajetu: "... فَٱسْتَبِقُوا۟ ٱلْخَيْرَٰتِ ... " - " **... a vi se potrudite da druge, čineći dobra djela, pretečete! ...** ". Dobra dela takođe moraju biti činjena brzo. Zaista, naredbe "**a vi se potrudite i pretečite druge**" u ajetu takođe to zahtevaju.

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ ۖ وَحَيْثُ مَا كُنتُمْ فَوَلُّوا۟ وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُۥ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَٱخْشَوْنِى وَلِأُتِمَّ نِعْمَتِى عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

150. I iz svakoga mjesta u koje dođeš, ti lice svoje Svetom hramu okreni, i gdje god se nalazili, vi lica svoja prema toj strani okrenite, da vam ljudi ne bi imali šta prigovoriti, osim inadžija između njih – njih se ne bojte, Mene se bojte! – da bih blagodat Svoju prema vama upotpunio i da biste na Pravome putu bili. [el-Bekare, 2/150].

Izuzetak u ovom ajetu je izuzeće nečega od stvari koje nisu njegove vrste. Lingvisti se nisu složili oko značenja ovoga. Neki su tvrdili da je ovo proširenje izuzetka, u kom slučaju bi značenje ajeta bilo sledeće: Nepravedni ljudi se drže sumnje i koriste je kao dokaz i svedočanstvo, kao u sledećem ajetu:

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا ٱلْمَسِيحَ عِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ ٱللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَٰكِن شُبِّهَ لَهُمْ ۚ وَإِنَّ ٱلَّذِينَ ٱخْتَلَفُوا۟ فِيهِ لَفِى شَكٍّ مِّنْهُ مَا لَهُم بِهِۦ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا ٱتِّبَاعَ ٱلظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًۢا

157. i zbog riječi njihovih: "Mi smo ubili Mesiha, Isaa, sina Merjemina, Allahova poslanika!" A nisu ga ni ubili ni raspeli, već im se pričinilo. Oni koji su se o njemu u mišljenju razilazili, oni su sami o tome u sumnji bili; o tome nisu ništa pouzdano znali, samo su nagađali; a sigurno je da ga nisu ubili, [en-Nisâ, , 4/157].

Pesnik Nabiğa je rekao:

ولا عيبَ فيهم غيرَ أنَّ سيوفَهم ... بهنَّ فلولٌ من قراعِ الكتائبِ

“ **Nema greške kod njih. Zbog gađanja neprijateljskih jedinica**

Na mojim mačevima ima samo nekoliko pukotina i udubljenja“.

Neki su rekli da se reč „rasprava“ u ajetu:

لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ مِنْهُمْ

“**... da vam ljudi ne bi imali šta prigovoriti, osim inadžija između njih – ...**”, odnosi na debatu i prepirku. S'hodno tome, značenje ajeta je sledeće: Neka niko, osim ugnjetača, nema priliku da se prepire ili raspravlja sa vama. Jer se oni prepiru i raspravljaju sa vama lažima i neosnovanim tvrdnjama.

Ebu Ubejda je rekao da predlog (إِلَّا) u ajetu označava harf (vav – و) na koje se odnosi. Govoreći ovo, čini se da kaže da značenje ajeta treba da bude: “Neka ljudi i njihovi neprijatelji nemaju nikakvu prednost protiv tebe“.

Međutim, Fera i mnogi lingvisti su odbacili ovo gledište. Fera je po ovom pitanju izjavio sledeće: Osim ako mu ne prethodi izuzetak, predlog (إِلَّا) se ne može koristiti sa referentnim harfom (vav – و).

Na primer, možemo navesti sledeći stih pesnika:

ما بالمدينة دارٌ غير واحدة ... دار الخليفة إلا دار مروانا

“**U Medini nema kuće osim jedne**,

Kuća halifa i još jedna Mervana“.

Pesnik je u svojoj pesmi želeo da izrazi da u Medini nema druge lepe kuće osim kuće halife i Mervane.

Kutrup[354] je rekao da ajet znači: "Ljudi ne bi trebalo da imaju nikakav argument protiv onih među vama koji su nepravedni". Međutim, neki gramatičar je rekao da je ovo tumačenje pogrešno.

354. [Njegovo pravo ime je Abu Ali Kutrub Muhamed ibn el-Mustanir ibn Ahmad. Um.206. ili 210. p. n. e. (821. ili 825. n. e.). Rođen u Basri, a umro u Bagdadu, bio je vodeći leksikograf, gramatičar i književni učenjak svog vremena. Nadimak Kutrub je dobio jer bi mu njegov učitelj, Sibavejhi, svakog jutra u zoru otvarao vrata, viđao ga i govorio: (ماأنت إلا قطرب ليل) "Ti si noćni insekt". Vidi DİA, 26/318, članak o Kutrubu. Musahih].

Neophodnost sećanja na Alaha Teâlâ

فَٱذۡكُرُونِيٓ أَذۡكُرۡكُمۡ وَٱشۡكُرُواْ لِي وَلَا تَكۡفُرُونِ

152. Sjećajte se vi Mene, i Ja ću se vas sjetiti, i zahvaljujte Mi, i na blagodatima Mojim nemojte neblagodarni biti!

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱسۡتَعِينُواْ بِٱلصَّبۡرِ وَٱلصَّلَوٰةِۚ إِنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلصَّٰبِرِينَ

153. O vjernici, tražite sebi pomoći u strpljivosti i obavljanju molitve! Allah je doista na strani strpljivih.

Uzvišeni Allah kaže: فَٱذۡكُرُونِيٓ أَذۡكُرۡكُمۡ - " **Sjećajte se vi Mene, i Ja ću se vas sjetiti, ...**".

Ovaj ajet sadrži zapovest da se sećamo Allah Teâlâ. Sećanje na Njega Teâlâ može se dogoditi na različite načine. Različita mišlenja su preneta o ovom pitanju od strane učenjaka iz ranog doba. Rečeno je da značenje ajeta može biti sledeće:

1). " Sećajte me se pokoravajući mi se, da bih vas se i ja setio milošću svojom".

2). " Sećajte me se hvaleći moje blagoslove, da bih se i ja sećao vas hvaleći vašu poslušnost".

3). " Sećajte me se sa zahvalnošću, da bih vas se i ja sećao nagradama i dobrim delima".

4). " Sećajte me se dovama, da bih primio vaše dove i da bih se Ja vas setio".

Reči ajeta imaju potencijal da imaju ova značenja. Pošto reči obuhvataju i nose ova značenja, Svemogući Allah je možda nameravao da ih ima sve.

Neko bi mogao da prigovori: "Tvrdnja da je Allah Teâlâ sva ova značenja nameravao jednom rečju nije tačna. U tom slučaju, formulacija ajeta bi postala uobičajena reč sa različitim značenjima".

Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Istina nije onakva kakvu tvrdite, jer, različite vrste dhikra gore navedene na kraju vode do istog značenja.

Na primer, uzmimo reč "čovek". Ova reč obuhvata i muškarce i žene.

Ako uzmemo u obzir reč "brat/sestra", ova reč uključuje braću i sestre čiji su roditelji jedan, majka jedna, otac jedan.

Kao treći primer, kada uzmemo u obzir reč "društvo", ona obuhvata društva mudâreba, mufaveda, inân, ebdân i vudž. Iako se svako od njih razlikuje od ostalih, one na kraju dele isto značenje.

(PS: Samir B: Mudârebe - المضاربة - Islamski pravni termin koji označava partnerstvo rada i kapitala zasnovano na podeli profita.

Autor

CENGİZ KALLEK

Izvedena od reči “darb“ (darb fi'l-arz), koja se u rečniku koristi za “hodati putem“, mudarebe se odnosi na partnerstvo zasnovano na podeli profita, gde jedna strana doprinosi kapitalom, a druga preduzima operaciju. Ovaj termin, koji su usvojili rani irački islamski pravnici, određen je upotrebom gore pomenute fraze u ajetu:

إِنَّ رَبَّكَ يَعۡلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدۡنَىٰ مِن ثُلُثَيِ ٱلَّيۡلِ وَنِصۡفَهُۥ وَثُلُثَهُۥ وَطَآئِفَةٞ مِّنَ ٱلَّذِينَ مَعَكَۚ وَٱللَّهُ يُقَدِّرُ ٱلَّيۡلَ وَٱلنَّهَارَۚ عَلِمَ أَن لَّن تُحۡصُوهُ فَتَابَ عَلَيۡكُمۡۖ فَٱقۡرَءُواْ مَا تَيَسَّرَ مِنَ ٱلۡقُرۡءَانِۚ عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُم مَّرۡضَىٰ وَءَاخَرُونَ يَضۡرِبُونَ فِي ٱلۡأَرۡضِ يَبۡتَغُونَ مِن فَضۡلِ ٱللَّهِ وَءَاخَرُونَ يُقَٰتِلُونَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِۖ فَٱقۡرَءُواْ مَا تَيَسَّرَ مِنۡهُۚ وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَقۡرِضُواْ ٱللَّهَ قَرۡضًا حَسَنٗاۚ وَمَا تُقَدِّمُواْ لِأَنفُسِكُم مِّنۡ خَيۡرٖ تَجِدُوهُ عِندَ ٱللَّهِ هُوَ خَيۡرٗا وَأَعۡظَمَ أَجۡرٗاۚ وَٱسۡتَغۡفِرُواْ ٱللَّهَۖ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

20. Gospodar tvoj, sigurno, zna da ti u namazu provodiš manje od dvije trećine noći, polovinu njezinu ili trećinu njezinu, a i neki od onih koji su uz tebe. Allah određuje dužinu noći i dana, On zna da vi to ne umijete izračunati pa vam prašta, a vi iz Kur'ana učite ono što je lahko; On zna da će među vama biti bolesnih, i onih koji će po svijetu putovati i Allahove blagodati tražiti, i onih koji će se na Allahovu putu boriti – zato izgovarajte iz njega ono što vam je lahko, i namaz obavljajte, i milostinju udjeljujte, i draga srca Allahu zajam dajte! A dobro koje za sebe unaprijed osigurate naći ćete kod Allaha još većim i dobit ćete još veću nagradu. I dovite Allahu da vam oprosti, jer Allah prašta i milostiv je. [el-Muzzemmil, 73/20],

jer putovanje u potrazi za profitom koji je ovde opisan predstavlja dominantnu aktivnost strane koja obavlja poslovanje. Sa druge strane, učenjaci iz regiona Hidžaza ovo partnerstvo nazivaju rečju “kiraz“ (mukaraza), izvedenom od korena “kard“ (odseći), jer kapitalista oduzima deo svog kapitala i daje ga operateru. U ugovoru koji hanefije i hanbelije nazivaju mudareba, a malikije i šafiije kiraz, strana koja izvršava posao naziva se mudarib, darib, amil, mukaraz, vlasnik kapitala investitor naziva se rabbu'l-mal (mukariz), a posao se naziva amal.

Mufâvada - المفاوضة - Vrsta društva zasnovana na principu da su partneri jednaki u pogledu kapitala, podele dobiti i gubitaka, raspolaganja, ovlašćenja i odgovornosti.

Autor

BEŞİR GÖZÜBENLİ

Izvedeno iz korena fevd (fevz), što znači “delegirati posao nekome, uspostaviti partnerstvo; (dobra) pomešati, biti jednak“ u rečniku, ili fejd (fejz), što znači “preliti se, širiti“, mufâvada, kao fikhski termin, odnosi se na vrstu društva u kojem partneri imaju agentske i garantne odnose jedni sa drugima, pod uslovom da se jednakost održava u pogledu kapitala, podele dobiti i gubitaka i kapaciteta raspolaganja tokom perioda partnerstva (Lisanu’l-ʿarab, članci “fvḍ“ i “fid“; Tehanevi, II, 1128; Serahsi, II, 152; Ali el-Hafif, str. 59).

Inân - العنان - Termin koji se odnosi na vrste kompanija u kojima se od partnera ne zahteva da imaju jednako učešće u kapitalu, dobiti i gubitku, ili da imaju jednak kapacitet štednje.

Autor

BEŞİR GÖZÜBENLİ

Inân, što doslovno znači “uzde, ogrlica, pojas“, je islamski pravni termin koji se odnosi na vrstu društva u kojem partneri mogu doprineti bilo kojom količinom kapitala koju žele, podjednako dele profit i gubitke, nisu nejednaki u svojoj sposobnosti da raspolažu društvom i koji imaju samo fiducijarni odnos jedni sa drugima. Tvrdi se da, sa obzirom na liberalno tumačenje reči, to označava vrstu društva u kojem partneri upravljaju svojim kapitalom u harmoniji, u skladu sa svojim ugovorom, u težnji ka zajedničkom cilju.

Ebdân - الأبدان – Pravni termin islama koji znači poslovno partnerstvo zasnovano na radu.

Autor

ORHAN ÇEKER

Ebdân, radno partnerstvo koje formiraju dve ili više osoba radi obavljanja određenog zadatka, predstavlja vrstu ugovornog partnerstva u okviru klasičnog sistema islamskog prava. Ova vrsta partnerstva se naziva ebdan (telo) kompanija jer se generalno zasniva na fizičkom radu, kao što su krojenje, popravka ili kovačnica. Ova vrsta partnerstva se naziva i “ma'l“ (radna) kompanija jer se oslanja na rad; “industrijska“ (umetnička) kompanija jer se oslanja na praktikovanje umetnosti; i “takabul“ (recipročna) kompanija jer prihvata rad u ime partnerstva. Međutim, ne samo fizički rad već i intelektualni rad mogu biti predmet ebdan kompanije.Ebdânsko partnerstvo je dozvoljeno prema hanefijskom, malikitskom, hanbelijskom i zejdijskom pravnom fakultetu; međutim, nije dozvoljeno prema šâfijskom, zahirijskom i džeferijskom pravnom fakultetu, kao i prema učeniku imama Mâlika, Leys b. Sa‘d’a, i, u jednoj priči, prema učeniku Ebû Hanîfe, Zufaru ibn Huzejlu. Oni koji prihvataju ovo partnerstvo kao legitimno, smatraju da je odsustvo zabranjujućeg teksta (esencijalnog ibaha) dovoljno i navode muslimansku praksu ove prakse i priču od Abdullah b. Mes‘ûd’a kao dokaz. Ibn Mes‘ûd prenosi kazivanje da su sklopili dogovor sa Ammâr b. Yâsir i Sa‘d b. Ebû Vakkāsom da podele plen koji bi stekli u bici kod Bedra, koja se dogodila pre objavljivanja ajeta o raspodeli plena (el-Enfal 8/41). Međutim, na kraju bitke, samo je Saad zarobio dva zarobljenika, dok on i Amar nisu ništa dobili, a Hz.Poslanik (s.a.v.s.) se nije protivio takvom sporazumu (İbn Mâce, “Ticârât - Trgovina“, 63; Ebû Dâvûd, “Buyû“, 29; Nesâî, “Buyû“, 105). Navodi se da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) podelio dva zarobljena zarobljenika sa ova tri as'haba (Ibn Kudâme, V, 5). Ova se priča smatra dokazom da se kompanija može osnovati bez kapitala. Oni koji smatraju da je Ebdân partnerstvo dozvoljeno takođe pokušavaju da pruže pravno objašnjenje za ugovor navodeći da on podseća na mudareb i musakat partnerstva u jednom pogledu, da se ugovor zasniva na ugovoru o mandatu, ili ponekad i na mandatu i na jemstvu, pri čemu svaki partner deluje kao agent i garant drugog. Oni koji ne odobravaju ovo partnerstvo tvrde da ovoj vrsti partnerstva nedostaje kapital, da će se rad i produktivnost svakoga razlikovati i da zato postoji neizvesnost u vezi sa ugovorom i da neće biti konkretne mere podele profita. Oni primećuju da je rivâjet od Ibn Mes‘ûda podložna posebnom pravilu u vezi sa podelom ratnog plena i ne odobravaju usvajanje primera poput mudarabe i müsâkāt, koji su dozvoljeni kršeći opšte principe (asl), kao osnove za izvođenje novih pravila putem analogije.

Može se reći da različiti stavovi u teoriji o dozvoljenosti kompanije Ebdân proizilaze iz različitih stavova i kulturnog porekla pravnika, a ne iz tradicionalnih dokaza, te iz njihovih napora da obezbede jasnoću i objektivnost u uspostavljanju ugovora, a takođe i da spreče obmanu i prevaru.

Asl -الأصل - Termin koji se koristi u različitim značenjima u oblastima fikha, hadisa, sufizma, filozofije i logike.

Autor

AHMET ÖZEL

FIKH. Rečnik definiše reč "suštinski" (množina usul) kao „koren, osnova, temelj, princip, izvor, osnova ili temelj nečega". Kao fikhski termin, prvenstveno se koristi u sledećim značenjima: 1. "Dokaz". Odnosi se na knjigu, sunet, idžmu, kijas i druge dokaze koji čine osnovu i izvor šerijatskih odluka. Na primer, kada se kaže: "U ovom pitanju, glavna knjiga je", to znači da je odluka o toj stvari zasnovana na Kur'anu. 2. "Opšti princip". U fikhu, opšti principi se nazivaju princip, a manja pitanja zasnovana na njima nazivaju se "sporedna pitanja". Na primer, opšti princip "Izvesnost ne nestaje sa pojavom" je princip, a sva manja pitanja zasnovana na njemu su njegova posredna pitanja. 3."Prethodno stanje u principu istis'haba". Odnosi se na situaciju u stvari pre pojave naknadnog stanja koje zahteva promenu. Na primer, ako neko ko ima abdest sumnja da li je njegov abdest poništen, njegovo prethodno stanje (imanje abdesta) je definitivno, presuda se zasniva na tome. Ako neko čiji je abdest poništen kasnije sumnja da li je izvršio abdest, njegov nedostatak abdesta je definitivan. Ova dva primera su takođe podređena opštem principu gore navedenom. 4. "Pandani (sličnosti) karakteristike". Ovo se značenje najčešće vidi u razlici hanefijske škole između poništenja i kvara. Prema njima, uzroci poništenja se odnose na poreklo stvari, dok se uzroci kvara odnose na njenu prirodu. 5. "Najbliži rođaci od kojih osoba potiče". To su otac, majka, dedovi i nane sa obe strane. Rođaci koji čine ovu osnovnu lozu su njihov sopstveni usul, njihova sopstvena deca, deca njihove dece i njihovi potomci. Usul i potomci su povezani sa mnogim pitanjima, kao što su privatnost, nasleđe, alimentacija, zekat itd. Podleže drugačijim propisima od drugih srodnih pitanja u fikhu. 6. "Jedan od stubova kijasa". U kijasu, koji je oblik verskog dokaza, glavno pitanje za koje postoji tekst i čija se odluka prenosi na drugo pitanje za koje ne postoji tekst po analogiji naziva se glavno pitanje. 7. "Zadužbina". U Osmanskom carstvu, pokretna ili nepokretna imovina koja predstavlja predmet ugovora o osnivanju – bilo da je prvobitno poverena ili kasnije dodata – nazivala se asl-ı vakf (prihodi fondacije). Pandan ovom terminu je avâid-i vakf (prihodi fondacije). 8. "Stvar koja je prvenstveno neophodna u nekim verskim i pravnim pitanjima". Stvar na koju se šerijatska odluka prvo primenjuje i za koju se nalazi zamena u njenom odsustvu naziva se glavna, a stvar koja je zamena naziva se naslednik. Reč "asi" se pominje u ovom smislu u nekim fikhskim principima u Medželu. a) "Glavna stvar". "To je varijanta da je sporedna stvar fiksirana iako nije fiksirana" (član 81). Na primer, ako neko tvrdi da "taj i taj mi duguje novac i taj i taj je garant za to", dužnik to poriče, a garant priznaje, garant mora da plati predmetni iznos. b) "Kada glavnica postane ništavna, i zavisna stvar postaje ništavna"(član 50).Na primer, ako poverilac oslobodi dužnika, garant se takođe oslobađa odgovornosti. c) "Kada se glavnica ne može ispuniti, ispunjava se cena" (član 53). Kada je uzurpirana stvar uništena, kao primeri za to se mogu navesti isplata njenog ekvivalenta ili ekvivalentne vrednosti, ili obavljanje tejmuma kada abdest nije moguć. 9. "Zajednički imenilac udela as'haba el-feraiza u naslednom pravu". U ovom smislu, koristi se kao aslu'l-mes'ele. Da bi se odredili iznosi koji padaju na akcionare prilikom raspodele nasledstva, zajednički imenilac koji se javlja u proračunu naziva se aslu'l-mes'ele ili mahreç (izvor porekla). Ako je zajednički imenilac jednak zbiru udela, udeli su u potpunosti raspodeljeni.

Ova situacija, u kojoj su zajednički imenilac i udeli jednaki, naziva se adil. Kada zbir udela premašuje zajednički imenilac, u pitanju je slučaj avl; u suprotnom, u pitanju je slučaj odbijanja. 10. Kada raspravljaju o pitanjima vezanim za trgovinu, pravnici koriste reč "asil" da bi označili voće, povrće i druge poljoprivredne proizvode, njihovo drveće, korenje i biljke, i nepokretnu imovinu kao što su zgrade i zemljište, u odnosu na njihove interese i prava. 11. Reč "asil" u svom obliku množine (usul) se takođe koristi u vezi sa određenim naukama. U ovom slučaju, misli se na opšta pravila koja se koriste kao osnova u nastavi i istraživanju te nauke i na kojima se ta nauka zasniva; Ova pravila ponekad čine nezavisnu granu nauke: Usul-i fikh, Usul-i hadis, Usul-i 12. Osim ovih, njena glavna reč "ruhan" se koristi i u značenjima kao što su "biti dostojan i neophodan", "potrebna stvar".

Musâkāt - المساقاة - Partnerstva vinogradara i voćnjaka zasnovana na principu deljenja proizvoda.

Autor

HAMDİ DÖNDÜREN

Izvedena iz korena reči "saky", što znači "Napojiti životinju ili zalivati biljku", reč "musākāt" u islamskoj jurisprudenciji se odnosi na ugovor između vlasnika voćnjaka ili vinograda i operatera odgovornog za njihovu negu i navodnjavanje, koji će deliti dobijeni usjev u određenom procentu. Na ovaj naziv je uticala činjenica ta da navodnjavanje predstavlja pretežan rad u nezi drveća u regionu Hidžaza, dok se voda dobija iz bunara (Ibn Kudama, V, 391). Međutim, iračka škola je za ovu vrstu partnerstva koristila termin "mu'āmela". Medžele ga definiše na sledeći način: „Musākāt je vrsta partnerstva, koja uključuje, sa jedne strane, supružnike, a sa druge strane, negovanje i raspodelu rezultirajućih plodova među vlasnicima" (član 1441).

Evzâî, Sufyân es-Sevrî, Mâlik b. Enes, Ebû Yûsuf, Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî, Şâfiî, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hazm su musâkātı smatrali dozvoljenim na osnovu Hz.Poslanikove (s.a.v.s.) prakse Hajbera (videti Buhârî, "Ḥarş ve'l-muzâraʿa", 14, "İcâre", 3; Ebû Dâvûd, "Buyûʿ", 43). Činjenica ta da su mnogi as'habi, uključujući žene Hz.Poslanika Muhammeda (s.a.v.s.) i prva četiri halifa, obavljali musâkāt, praksu stanovnika Medine, činjenica ta da ovaj postupak u jednom pogledu podseća na mudarebu i potreba za ovom praksom, navode se među dokazima koji podržavaju njegovu dozvoljenost, (İbn Kudâme, V, 392-393; Şirbînî, II, 322 vd.; Kadızâde, VIII, 45-46). U hanefijskoj školi mišlenja, fetve se izdaju na osnovu mišlenja Ebu Jusufa i imama Muhammeda.

Vudžuh - الوجوه - Termin u islamskoj jurisprudenciji koji označava poslovno partnerstvo uspostavljeno na osnovu komercijalnog iskustva i ugleda partnera.

Autor

İSMAİL CEBECİ

Reč "veh", koja doslovno znači "lice; reputacija", odnosi se na partnerstvo koje formiraju dve ili više osobe bez kapitala radi obavljanja određenog posla, koristeći svoje komercijalno iskustvo i reputaciju. U klasičnoj jurisprudenciji, "vudžuh" predstavlja treću vrstu partnerstva, pored ebdâna (radno) i amval (kapitalno) partnerstvo unutar grupe ugovornih kompanija. Ova vrsta partnerstva se naziva "vudžuh" jer ga generalno pokreću pojedinci sa komercijalnim znanjem, veštinama i reputacijom, ali bez kapitala, kupovinom robe na kredit. Poznato je i kao "mefalis kompanija", "kreditna kompanija" i, među malikitima, "zimam partnerstvo".

Odredbe ugovornih partnerstava, kao što su podobnost partnerstva za zastupanje i određivanje profitne marže, primenjuju se i na vudžuhu partnerstvo. Prema hanefijskoj, hanbelijskoj i zejdijskoj školi, vudžuh partnerstvo je validno; prema malikijskoj, šafiijskoj, zahirijskoj i džaferijskoj školi, ono je nevažeće. Oni koji prihvataju vudžuh kao legitiman tvrde da, sve dok ne postoji zabranjujući tekst po ovom pitanju, prvobitno objašnjenje važi, da je takvo partnerstvo neophodno i da se niko nije protivio takvim partnerstvima od antike. Prema njima, pošto se smatra validnim za vudžuh partnerstvo da svaki partner imenuje drugog za svog agenta za kupovinu i prodaju i da drugom da punomoćje za deljenje kupljene robe, nema problema u uspostavljanju takvog partnerstva. Prema onima koji ne prihvataju postojanje partnerstva kao legitimno, ono je nevažeće jer se ne tiče imovine ili poslovanja, što podrazumeva obavezu jer je svaki partner dužan drugom za neodređeni iznos, i to je dug koji pruža korist.

Pitanje kako se profit deli u vudžuh partnerstvu je kontroverzno među učenjacima. Prema hanefijama i nekim hanbelijama, profit i gubici se zasnivaju na udelima. U vudžuh partnerstvu, izvor profita je preuzeta odgovornost. Ako profit premašuje obavezu, postoji bezuslovni višak, što nije dozvoljeno. Ako odredba predviđa da jedna strana treba da dobije nesrazmerno veći profit od svog udela, ova odredba je nevažeća, a udeli se raspodeljuju podjednako. Prema većini hanbelija, profit se može deliti kako su se partneri dogovorili, kao u inanu, jer jedan partner može biti superiorniji od drugog u pogledu komercijalne veštine i ugleda. Prema hanefijama, kao i kod drugih ugovora o partnerstvu, vudžu se može uspostaviti na dva načina: **mufavada** ili **inan**, to jest, sa ili bez pariteta između partnera u pogledu kapitala, podele profita i gubitaka, raspolaganja, ovlašćenja i odgovornosti. Moraju biti ispunjeni uslovi pod kojima se društvo osniva. Ako se vudžuh partnerstvo uspostavi u obliku mufavade, svaki partner mora posedovati kapacitet da garantuje. Kupljena roba i profit moraju se deliti podjednako, i mora se koristiti reč "mufevada". Ako se vudžuh partnerstvo uspostavi u obliku **inan** partnerstva, jednakost između partnera nije potrebna, a profit se deli srazmerno ceni koju partneri pristaju da plate. Hanbelije, međutim, prihvataju da se vudžuh partnerstvo može uspostaviti samo u obliku **inan** partnerstva. To je zato što vudžuh partnerstvo uspostavljeno pod uslovima mufevade uključuje i garar (rezervaciju garancije), a slična institucija se ne primećuje u šerijatskom pravu. Pošto se vudžuh partnerstvo smatra neobavezujućim (nebitnim) ugovorom u smislu opštih odredbi, ono se raskida prestankom jednog od partnera, i u tom pogledu se primenjuju opšte odredbe ugovora o partnerstvu.**).**

Isto važi i za sećanje na Svemogućeg Allaha. Pravo značenje dhikra je poslušnost Allaha Teâlâ. Ova poslušnost se ponekad postiže usmenim sećanjem, ponekad činjenjem dobrih dela našim udovima, ponekad iskrenim verovanjem, ponekad razmišlanjem o ajetima i dokazima koji svedoče o Božjem postojanju, ponekad razmišlanjem o Njegovom veličanstvu, a ponekad dovom i preklinjanjem. Moguće je da je Svemogući Allah sva ova značenja imao na umu istom rečju.

Na primer, uzmimo reč "poslušnost". Kada se ova reč koristi jednostavno, kao u ajetu:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِي ٱلۡأَمۡرِ مِنكُمۡۖ فَإِن تَنَٰزَعۡتُمۡ فِي شَيۡءٖ فَرُدُّوهُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱلرَّسُولِ إِن كُنتُمۡ تُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِۚ ذَٰلِكَ خَيۡرٞ وَأَحۡسَنُ تَأۡوِيلًا

59. O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim. A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i u onaj svijet; to vam je bolje i za vas rješenje ljepše. [en-Nisâ, 4/59],moguće je razumeti različite vrste poslušnosti.Reč "greh", koja znači greh i pobuna, kada se koristi jednostavno, uključuje sve vrste greha i pobune.

Naredba (فَاذْكُرُونِي) - “**Seti me se**“ takođe obuhvata različite oblike dhikra. Možemo ih navesti na sledeći način:

1). Svaki oblik poslušnosti i obožavanja Allaha. Ovo je najsveobuhvatniji oblik zikra.

2). Dhikr je oblik verbalne hvale i poštovanja prema Alahu Teâlâ.

3). Da zahvalimo Alahu Teâlâ za blagoslove koje nam je podario.

4). Da pozove ljude Allahu Teâlâ i da skrene pažnju ljudi na ajete i dokaze koji dokazuju Njegovo Teâlâ postojanje, jedinstvo i mudrost.

5). Razmišljati o ajetima i dokazima koji ukazuju na moć i veličinu Allaha Teâlâ.

Ovo je najviši oblik dhikra, i svih ostalih oblika dhikra koji se zasnivaju na njemu i koji su mu podređeni. Dhikr pronalazi svoje puno značenje samo u tome. Jer, samo kroz to se može postići određena vera, oslobođena sumnje.

Zaista, Uzvišeni Allah je rekao:

ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَتَطۡمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِكۡرِ ٱللَّهِۗ أَلَا بِذِكۡرِ ٱللَّهِ تَطۡمَئِنُّ ٱلۡقُلُوبُ

28. one koji vjeruju i čija se srca, kad se Allah spomene, smiruju – a srca se doista, kad se Allah spomene, smiruju**!"** [Ra'd, 13/28].

Allah Teâlâ najbolje zna, naglasak je ovde na dhikru srca. Ovaj dhikr srca je razmišlanje o ajetima i dokazima koji svedoče o Božjem postojanju i jedinstvu. Što više neko razmišlja o njima, to se njegovo srce više oslobađa sumnji i postiže mir i spokoj, što je najviši oblik dhikra. Jer, drugi dhikr dobija smisao i validnost kroz uspostavljanje mira i spokoja.

Prenosi se da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao: “Najbolji dhikr je onaj koji se obavlja tajno“.

Sa'd b. Mâlik je preneo da je Poslanik rekao:

(خَيْرُ الذِّكْرِ الْخَفِيُّ وَخَيْرُ الرِّزْقِ مَا يَكْفِي)

“ Najbolji dhikr je onaj dhikr koji je tajan, a najbolja hrana je ona koja je dovoljna“.[358]

(358 Beyhaki, Şuabu'l-İman: 2/81).

Uzvišeni Allah je takođe rekao nakon ajeta:

فَٱذۡكُرُونِيٓ أَذۡكُرۡكُمۡ - “ **Sjećajte se vi Mene, i Ja ću se vas sjetiti, ...**“. :

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱسۡتَعِينُواْ بِٱلصَّبۡرِ وَٱلصَّلَوٰةِۚ إِنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلصَّٰبِرِينَ

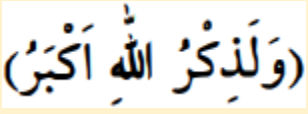
153. O vjernici, tražite sebi pomoći u strpljivosti i obavljanju namaza**! Allah je doista na strani strpljivih.**

Ovi ajeti pomažu vernicima da svate važnost strplenja, namaze i dhikr na Allah-a Teâlâ. Sećanje na Allah-a Teâlâ znači razmišlanje o Njegovom Teâlâ postojanju, jedinstvu, moći i veličini. Sledeći ajet je još jedan primer koji osvetljava našu temu:

ٱتْلُ مَآ أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ ٱلْكِتَـٰبِ وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ ۖ إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ تَنْهَىٰ عَنِ ٱلْفَحْشَآءِ وَٱلْمُنكَرِ ۗ وَلَذِكْرُ ٱللَّهِ أَكْبَرُ ۗ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ

45. Kazuj Knjigu koja ti se objavljuje i obavljaj namaz, namaz, zaista, odvraća od razvrata i od svega što je ružno; obavljanje namaza je najveća poslušnost! – A Allah zna šta radite. [Ankebut, 29/45].

U nastavku ovog ajeta, Svemogući Allah je rekao:

- "**Sećanje na Allaha je svakako najveći čin ibadeta**".

Allah Teâlâ najbolje zna, srdačni dhikr na Allaha Teâlâ, koji svedoči o Njegovom Teâlâ postojanju i jedinstvu, je vrlinije od nafile namaza. Nafile namaz samo podržava i pomaže čoveku da se pridržava ovog dhikra i da ga nastavi.

وَلَا تَقُولُواْ لِمَن يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ أَمْوَٰتٌۢ ۚ بَلْ أَحْيَآءٌ وَلَـٰكِن لَّا تَشْعُرُونَ

154. I ne recite za one koji su na Allahovu putu poginuli: "Mrtvi su!" Ne, oni su živi, ali vi to ne znate!

[Oživlavanje šehida i kazna u grobu]

Ovaj nas ajet obaveštava da će šehidi biti oživljeni nakon svoje smrti. Netačno je tvrditi da ajet znači da će biti oživljeni na Sudnji dan. Da je tako nešto bilo nameravano, Svemogući Allah ne bi rekao:

وَلَـٰكِن لَّا تَشْعُرُونَ - "**... Ali vi ne znate**". Ova izjava ukazuje na to da ne znamo da će biti oživljeni nakon svoje smrti. Da je izraz "živi su" značio da će biti oživljeni na Sudnji dan, vernici bi to unapred svatili i razumeli. Zato je utvrđena činjenica ta da će šehidi biti oživljeni pre Sudnjeg dana. Pošto je moguće da vernici ožive pre Sudnjeg dana i uživaju u blaženstvu, takođe je moguće da nevernici ožive u svojim grobovima i trpe muke. Ovo opovrgava stav onih koji poriču kaznu groba.

Neko bi mogao da prigovori: "Pošto će svi vernici biti blagoslovljeni posle smrti, zašto su šehidi ubijeni na putu Allaha Teâlâ posebno imenovani?"

Odgovor na ovaj prigovor može biti sledeći: Normalno je posebno pomenuti šehide kako bi im se odala počast tako što će im se saopštiti dobre vesti da će im životi u zagrobnom životu biti bolji. Zatim, u drugom ajetu, Svemogući Allah pominje prilike i blagoslove koji će im biti dati u zagrobnom životu:

وَلَا تَحْسَبَنَّ ٱلَّذِينَ قُتِلُواْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ أَمْوَٰتًۢا ۚ بَلْ أَحْيَآءٌ عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ

169. Nikako ne smatraj mrtvima one koji su na Allahovu putu izginuli! Ne, oni su živi i u obilju su kod Gospodara svoga, [Âl-i İmrân, 3/169]

Insan je čisti duh

Neko bi mogao da prigovori: “Kako šehidi mogu biti živi kada ih vidimo kao truhle kosti u grobovima dugo nakon smrti?“

Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Ljudi se okuplaju oko dva stava po ovom pitanju:

1). Čovek je u potpunosti sastavljen od duha. Duh je suptilno telo, neopipljivo i nevidljivo. I blagoslov i kazna su usmereni isključivo na duh, a ne na telo.

2). Čovek je vidljivi objekat sa zapreminom. Oni koji zastupaju ovaj stav kažu da, kako bi čovek održao svoj život, Svemogući Allah, Svojom milošću, čini deo njegovog tela suptilnim, i Njegovi Teâlâ blagoslovi i lepote dopiru do njega. Deo koji je postao suptilni ili trpi kaznu tokom određenog vremenskog perioda koji zaslužuje ili prima blagoslove. Zatim, kao što čini sa drugim stvorenjima, Svemogući Allah će okončati njegov život pre Sudnjeg dana. Zatim će ga oživeti za Sudnji Dan.

Kâ'b b. Mâlik je preneo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao nešto u vezi ljudske duše:

(إِنَّمَا نَسَمَةُ الْمُسْلِمِ طَيْرٌ تَعْلُقُ فِي شَجَرِ الْجَنَّةِ حَتَّى يُرْجِعَهَا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى جَسَدِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)

“Duša muslimana (koji je umro) je kao ptica koja visi na nebeskom drvetu. Čeka tamo dok je Allah Teâlâ, posednik časti i nadmoći, ne vrati u njegovo telo na Sudnji dan“.[362]

(362. Ahmed b. Hanbel, Musned: 25/55).

وَلَنَبْلُوَنَّكُم بِشَيْءٍ مِّنَ ٱلْخَوْفِ وَٱلْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ ٱلْأَمْوَٰلِ وَٱلْأَنفُسِ وَٱلثَّمَرَٰتِ ۗ وَبَشِّرِ ٱلصَّٰبِرِينَ

155. Mi ćemo vas dovoditi u iskušenje malo sa strahom i gladovanjem, i time što ćete gubiti imanja i živote i ljetine. A ti obraduj izdržljive,

ٱلَّذِينَ إِذَآ أَصَٰبَتْهُم مُّصِيبَةٌ قَالُوٓاْ إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رَٰجِعُونَ

156. one koji, kada ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: "Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!"

أُوْلَٰٓئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَٰتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ ۖ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُهْتَدُونَ

157. Njih čeka oprost od Gospodara njihova i milost; oni su na Pravome putu!

Prenosi se da su Atâ, Rebi i Enes b. Mâlik (r.a.h.) rekli sledeće o ovom ajetu: Obraćanje u ovim ajetima upućeno je Hz.Poslanikovim (s.a.v.s.) as'habima nakon hidžre (seobe). Ebû Bekir el-Cessâs (r.a.h.) je rekao: “Allah Teâlâ najbolje zna. As'habi su unapred obavešteni kroz ove ajete, kao oblik informacija, o problemima i teškoćama sa kojima će se susresti na putu Allaha Teâlâ.

Za to postoje dva razloga:

1). Ako naiđu na probleme i teškoće, trebalo bi da se unapred duhovno pripreme da budu strpljivi. Ako su duhovno spremni, neće paničiti niti se žaliti kada se suoče sa problemima i teškoćama i lako će ih prevazići.

2). Nagrada za duhovnu pripremu i odlučnost je unapred data u ovim ajetima.

" ... وَبَشِّرِ ٱلصَّـٰبِرِينَ - **... A ti obraduj izdržljive**, ".

" 156 - ٱلَّذِينَ إِذَآ أَصَـٰبَتْهُم مُّصِيبَةٌ قَالُوٓاْ إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رَٰجِعُونَ. **one koji, kada ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: "Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!** "

Drugim rečima, oni as'habi koji su strpljivo podnosili teškoće i iskušenja, priznali su svoje ropstvo, svoje vlasništvo prema Allahu Teâlâ i da ih Allah Teâlâ može ispitati kako mu je volja. To su rekli u nadi da će biti nagrađeni za svoje strplenje i da će im Allah Teâlâ podariti ono što je znao da će im biti korisno. Jer Uzvišeni Allah ne može biti optužen zbog stvaranja stvari koje su korisne i dobre za svoje sluge, iako se na prvi pogled možda ne čine ugodnim. Zaista, sva Njegova Teâlâ dela su mudra. Priznanje as'haba svog ropstva tokom teškoća i iskušenja označavalo je njihovu pokornost Allahu Teâlâ i njihovo prihvatanje Njegovog Teâlâ suda u iskušenjima sa kojima su se suočili. On Teâlâ sudi samo istinom.

وَٱللَّهُ يَقْضِى بِٱلْحَقِّ ۖ وَٱلَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِۦ لَا يَقْضُونَ بِشَىْءٍ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْبَصِيرُ

20. Allah će po pravdi presuditi, a oni kojima se oni, pored Njega, klanjaju – neće ni po čemu suditi. Allah, zaista, sve čuje i sve vidi. [Mu'min, 40/20].

Abdulah ibn Mesud (r.a.h.) je rekao o prihvatanju sudbine: "**Radije bih da padnem sa neba nego da kažem 'Voleo bih da se nije desilo' o nečemu što je Allah Teâlâ odredio**".

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رَٰجِعُونَ - " **... Mi smo, bez sumnje, (sa svim što imamo) pripadnici Allaha Teâlâ i, bez sumnje, Njemu Teâlâ ćemo se vratiti."** , Ova rečenica priznaje proživljenje posle smrti i okuplanje (na Sudnjem Danu). To takođe priznaje da će Allah Teâlâ nagraditi strpljive onako kako zaslužuju. Dela onih koji čine dobro i čine usluge neće propasti kod Allaha Teâlâ. Nakon toga, Uzvišeni Allah obaveštava o nagradama koje je pripremio za njih, ukoliko izdrže na putu poslušnosti prema Njemu Teâlâ, kada se suoče sa nevoljama i teškoćama:

157 - ...أُوْلَـٰٓئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَٰتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ. **Njih čeka oprost od Gospodara njihova i milost**;

Drugim rečima, njima pripadaju prelepe hvale, milost i blagoslovi. Ove reči su blagoslov toliko veliki da niko osim Allaha Teâlâ ne zna njihov obim. Baš kao što je pomenuto u ovom ajetu:

قُلْ يَـٰعِبَادِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمْ ۚ لِلَّذِينَ أَحْسَنُواْ فِى هَـٰذِهِ ٱلدُّنْيَا حَسَنَةٌ ۗ وَأَرْضُ ٱللَّهِ وَٰسِعَةٌ ۗ إِنَّمَا يُوَفَّى ٱلصَّـٰبِرُونَ أَجْرَهُم بِغَيْرِ حِسَابٍ

10. Reci: "O robovi moji koji vjerujete, bojte se Gospodara svoga! One koji na ovome svijetu dobra djela budu činili čeka nagrada, a Allahova zemlja je prostrana; samo oni koji budu strpljivi bit će bez računa nagrađeni". [Zumer, 39/10].

Neke od nevolja i teškoća pomenutih u ajetu su donete mnogobošcima, a neke su donete muslimanima od strane Allaha Teâlâ. Situacija mnogobošaca bila je sledeća: Svi Arapi u Medini, osim ensarija i muhadžira, bili su jedinstveni u svom neprijateljstvu prema Hz.Poslaniku (s.a.v.s.). Muslimani su se plašili njihovog mnoštva i svoje malobrojnosti. Što se tiče pošasti gladi: Muslimani su se plašili pošasti siromaštva, jer su imali malo bogatih pojedinaca. Ponekad im je pošast siromaštva nanosio Allaha Teâlâ u obliku uništenja njihovog bogatstva. Ponekad su im je nanosili njihovi neprijatelji, koji su, zauzvrat, uništavali njihovo bogatstvo nakon što bi bili poraženi. Nevolje gubitka bogatstva, života i usjeva zadesila ih je na oba načina. Gubitak bogatstva i usjeva mogli su prouzrokovati neprijatelji, jer su bili zaokupljeni borbom protiv neprijatelja i nisu bili u stanju da se brinu o svojoj zemlji. Nesreću gubitka bogatstva i usjeva usled katastrofa mogao je prouzrokovati i Allah Teâlâ. Što se tiče gubitka života, to bi mogli biti muslimani koji su ubijeni u ratu ili muslimani koji su umrli normalnom smrću od Allaha Teâlâ. Što se strpljenja tiče; strpiti se na nevolje i patnje koje dolaze od Allaha Teâlâ, to se postiže prihvatanjem i potčinjavanjem Njegovim Teâlâ odredbama. To se postiže spoznajom da neće učiniti ništa drugo osim onoga što je korisno, dobro i lepo za Svoje robove. Ako im nešto ne daje, to je zato što to ne daje kako bi im to dao kasnije, **zapravo, razumevanjem da ne davanje nečega njima takođe može biti njegovo davanje**.Pod strpljenjem prema nevoljama i teškoćama koje ih snalaze kao rezultat postupaka njihovih neprijatelja podrazumeva se istrajavanje džihadom protiv njih, ustrajnost u religiji Allaha Teâlâ, neoklevanje u borbi i neodricanje od poslušnosti Allahu Teâlâ zbog nevolja koje ih snalaze.Netačno je da se reč “test“ u ajetu odnosi na vernike koji se ispituju radeći iste stvari kao i mnogobošci. Jer, Svemogući Allah ne ispituje nikoga ugnjetavanjem ili neverovanjem. On Teâlâ ne želi tako nešto, niti obavezuje muslimane da na to pristanu. Ako bi On Teâlâ ispitivao ljude ugnjetavanjem i neverovanjem, bilo bi obavezno da muslimani na to pristanu. Neki nevernici su tvrdili da kada počine ugnjetavanje i neverovanje, to je ispit od Allaha Teâlâ. Allah sačuvaj, Allah Teâlâ je daleko iznad činjenja takvih stvari.Gore nevedeni ajet hvali one koji podnose nedaće i teškoće u ovome svetu, obećavajući im nagrade, dobra dela i velike koristi na ovom i budućem svetu. Koristi koje će steći na ovom svetu su lepa počast i visok status koji će postići u srcima vernika zbog svog poštovanja naredbi Allaha Teâlâ. Kada vernik doživi nevolje i nesreće, razmišlanje o ovim blagodatima će ga utešiti pred tugom te će biti pošteđen nestrplenja i panike koje bi ga mogle dovesti do samopovređivanja ili samoubistva. Nakon ovih teškoća, doživet će lep i hvale dostojan kraj na ovom svetu i obilne nagrade na budućem životu, čiji je obim poznat samo Allahu Teâlâ. Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Ovaj ajet sadrži dva pravila, jedan je farz, a drugi je nafile. Farz je pokoravati se naredbi Allaha Teâlâ, biti zadovoljan Njegovim Teâlâ sudom i biti strpljiv u izvršavanju obaveza na način koji ne dozvoljava da čoveka odvrate zemaljske nevolje i teškoće.

Ono što je nafile jeste otvoreno reći: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّآ إِلَيْهِ رَٰجِعُونَ - “ … **Mi smo, bez sumnje, (sa svim što imamo) pripadnici Allaha Teâlâ i, bez sumnje, Njemu Teâlâ ćemo se vratiti**.", u vremenima teškoća i nesreće. Jer, postoje mnoge koristi od ovog nafile izgovaranja. Te koristi možemo navesti na sledeći način:**1**). Reč je koju Svemogući Allah želi da bude izgovorena i obećava nagradu osobi koja je izgovori.**2**). Drugi oboleli ljudi koji ga čuju kako govori takođe će slediti njegov primer i izgovoriti ove reči.**3**). Nevernici će biti razjareni osobom koja ovo kaže; svatit će njegovu ozbiljnost, njegovu revnost za religiju Allaha Teâlâ, njegovu postojanost u poslušnosti Allahu Teâlâ i njegovu spremnost da nastavi borbu protiv Njegovih Teâlâ neprijatelja. Što se tiče nevezanosti za svetski život, navodi se da je Davud et-Ta'i rekao: “Asketa koji ne mari za svetski život ne želi da ostane u njemu. Najvrlinije delo je biti zadovoljan nedaćama Allaha Teâlâ. Musliman ne treba da tuguje pred nedaćom, jer zna da će za svaku nedaću zaraditi nagradu“. Allah Teâlâ najbolje zna istinu.

إِنَّ ٱلصَّفَا وَٱلۡمَرۡوَةَ مِن شَعَآئِرِ ٱللَّهِۖ فَمَنۡ حَجَّ ٱلۡبَيۡتَ أَوِ ٱعۡتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيۡهِ أَن يَطَّوَّفَ بِهِمَاۚ وَمَن تَطَوَّعَ خَيۡرٗا فَإِنَّ ٱللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ

158. Safa i Merva su Allahova časna mjesta, zato onaj koji Kabu hodočasti ili umru obavi ne čini nikakav prijestup ako krene oko njih. A onaj koji drage volje učini kakvo dobro djelo – pa, Allah je doista blagodaran i sve zna.

Ibn Ujejne je preneo da je Urve rekao: Ja sam recitovao ajet: إِنَّ ٱلصَّفَا وَٱلۡمَرۡوَةَ مِن شَعَآئِرِ ٱللَّهِۖ - "**Safa i Merva su Allah-ova časna mjesta, ...**" u prisustvu Hz.Aiše (r.a.h.) i rekao sam: "**Dakle, ako ne kažem, nije me briga**". Na to mi je Hz.Aiša (r.a.h.) odgovorila: "**Kako si loše rekao, moj nećaku! Allah-ov Poslanik (s.a.v.s.) je rekao, a i muslimani su rekli. Tako je saj postao sunet. Međutim, oni koji obuku ihram za izopačenog idola Manata ne govore između Safe i Merve! Kada je došao islam, nisu voleli sa'j. Konačno, objavljen je ovaj ajet: Allah-ov Poslanik (s.a.v.s.) je rekao. Tako je saj između Safe i Merve postao sunet**".[365]

(365. Buhârî, Hac, 78.).

Nastavljajući sa rečima, Urve kaže: Ovo sam ispričao i Ebu Bekiru b. Abdurrahmanu. Rekao mi je: "Ovo je pitanje nauke. Neki od ljudi nauke su rekli da su neki od onih koji su trčali između Safe i Merve pitali o ovom pitanju. Mislim da se ovo odnosi na dve grupe ljudi".

Ikrime je preneo da je Ibn Abbas rekao u vezi ovog ajeta: إِنَّ ٱلصَّفَا وَٱلۡمَرۡوَةَ مِن شَعَآئِرِ ٱللَّهِۖ - "**Safa i Merva su Allah-ova časna mjesta, ...**", sledeće: Na planini Safa su bili idoli i statue. Zbog toga muslimani tamo nisu obavljali sa'j. Nakon toga, Uzvišeni Allah je objavio ajet:

فَمَنۡ حَجَّ ٱلۡبَيۡتَ أَوِ ٱعۡتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيۡهِ أَن يَطَّوَّفَ بِهِمَاۚ - "**... zato onaj koji Kabu hodočasti ili umru obavi ne čini nikakav prijestup ako krene oko njih**".

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: " Prema Hz.Aiši (r.a.h.), razlog za objavljivanje ovog ajeta je taj bio što tokom predislamskog perioda, oni koji su ulazili u stanje ihrama zbog idola Manata nisu obavljali sa'j između Safe i Merve. Prema Ibn Abbasu i Ebu Bakru ibn Abdur-Rahmanu, razlog za objavlivanje je taj bio što su na brdima Safe i Merve postojali idoli iz predislamskog perioda. Nakon dolaska islama, muslimani su izbegavali obavljanje sa'ja između ovih brda. Raspitivali su se o propisu o obavljanju sa'ja tamo. Ovaj ajet je možda objavljen kao odgovor na pitanja obe grupe".

Postoje različita mišljenja o presudi o obavljanju Sa'ja.

Urve i Ibn Ebi Malik prenose da je Hz.Aiša (r.a.h.) rekla: " **Resûllullah** (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) **nije smatrao hadž ili umru onoga ko nije obavio sa'j između Safe i Merve potpunim**".

Ebu Tufejl je preneo da je Ibn Abbas rekao: "**Činjenje sa'ja između Safe i Merve je sunet. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je činio sa'j**".

Asim el-Ahvel je preneo da je Enes rekao: "**Smatrali smo da je obavljanje sa'ja između Safe i Merve nepoželjno (mekruh) dok nije objavljen ajet o sa'ju. Sada je obavljanje sa'ja dobrovoljni sunnet**".

Atâ je preneo da je Ibn Zubejr rekao: "**Onaj ko ne želi, ne mora da trči između Sefe i Merve**".

Prenosi se da su Atâ i Mudžahid rekli: "Nema kazne za onog ko ne obavi sa'j". Pravnici iz centralnih gradova islama su se razlikovali po ovom pitanju. Mudžtehidi naše škole (hanefije), kao i Sevri i Mâlik, izjavili su da je obavljanje sa'ja tokom hadža i umre vadžib i da ako se ne obavi, nastali nedostatak može biti nadoknađen prinošenjem kurbana. Šâfiîa je, sa druge strane, izjavio da se to ne može nadoknaditi prinošenjem kurbana i da se sa'j mora obaviti bez propusta.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Prema mudžtehidima naše škole mišlenja (hanefijske), obavljanje sa'ja je jedan od obreda povezanih sa osnovnim stubovima hadža. Ako se neko vrati u svoj rodni grad bez obavljanja sa'ja, dovoljno je da umesto toga ponudi kurban. Ovo je slično stajanju na muzdelifi, kamenovanju u Džemretu i oproštajnom tavafu. Dokaz da sa'j nije jedan od farz delova hadža je sledeća rivâjeta:

Mudarris et-Tâi (r.a.h.) pripoveda: Otišao sam kod Resûllullaha (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) u Muzdalifu. Upitao sam ga: „Dolazim sa planine Taj. Stajaću na svakoj planini na svom putu. Jesam li obavio hadž?" On (a.s.) je odgovorio:

(مَنْ صَلَّى مَعَنَا هَذِهِ الصَّلَاةَ فِي هَذَا الْمَكَانِ وَوَقَفَ مَعَنَا هَذَاالْمَوْقِفَ حَتَّى يُفِيضَ أَفَاضَ قَبْلَ ذَلِكَ مِنْ عَرَفَاتٍ لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَقَدْ تَمَّ حَجُّهُ وَقَضَى تَفَثَهُ)

" **Ko god obavi ovaj jutarnji (sabah) namaz sa nama na ovom mestu (Muzdelifi), i ko stoji na ovom mestu i čeka dok imam ne ode, i ko je bio prisutan na Arefatu danju ili noću, završit će svoj hadž i uklonit će svoju nečistoću (skidanjem ihrama)**".[366]

(366. Ahmed b. Hanbel, Müsned: 30/235.).

Ovaj hadis odbacuje činjenicu tu da je obavljanje sa'ja između safe i marve farz za hadž iz dva razloga:

1). Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je obavestio čoveka koji je postavio pitanje da je njegovo hadž završen bez pominjanja sa'ja između Safe i Merve.

2). Da je obavljanje sa'ja jedna od obaveza hadža, on bi to objasnio pitaču, znajući da ne poznaje pravila hadža.

Neko bi mogao da prigovori: "Iako je tavaf obilazak jedan od farz delova hadža, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije rekao čoveku koji je postavio pitanje da i on treba da to uradi".

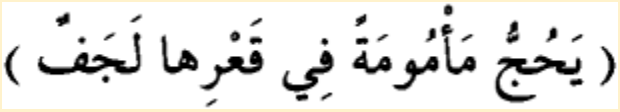
Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Očigledno značenje hadisa to zahteva. Dokazali smo farz tavaf obilaska pozivajući se na druge dokaze.

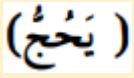
Neko bi mogao da prigovori na sledeći način: "Kao što je prenošeno u rivâjetima od Enasa i Ibn Zubejra, prema ajetu: فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَن يَطَّوَّفَ بِهِمَآ - "**...ne čini nikakav prestup ako krene oko njih"**, sa'j ne bi trebalo da bude obavezan ili sunnet, već čin koji se radi dobrovoljno i koja donosi nagradu ako se uradi".

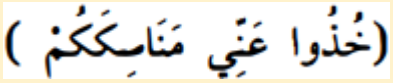
Prigovorniku se može odgovoriti na sledeći način: Iako očigledno značenje ajeta može sugerisati ono što govorite, utvrdili smo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) izvršio ovaj čin kao deo farz hadža. Štaviše, pošto su obaveze hadža ukratko pomenute u Božjoj knjizi, ovo se može smatrati dokazom da je sa'j vadžib.

Reč "Hadž" doslovno znači nameravati i okrenuti se ka njemu.

Pesnik kaže:

(يَحُجُّ مَأْمُومَةً فِي قَعْرِها لَجَفٌ) - "**Cilja metu sa rupom na dnu**".

Reč (يَحُجُّ) u ovoj pesmi se koristi u smislu "**nameravati**" ili "**okrenuti se ka**". Ova reč je kasnije uklonjena iz svog doslovnog značenja te je dobila druga značenja u verskoj terminologiji. Ova sažeta reč zahteva pojašnjenje. Hadž Hz.Poslanika (s.a.v.s.) je primer ove reči. Svaki čin koji Hz.Poslanik (s.a.v.s.) preduzme u svrhu razjašnjenja nečega, smatra se obaveznim (vâdžib). Pošto je izvršio sa'j između Safe i Merve, ovaj čin ukazuje na obaveznu (vâdžib) prirodu sa'ja, osim ako ne postoje dokazi da je preporučen.

Sa druge strane, rekao je
(خُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ) - " **Uzmite (naučite) svoj hadž obrede od mene**".[367] Ova naredba zahteva praćenje Hz.Poslanika (s.a.v.s.) i u drugim hadž obredima, kao i u sa'ju.

(367. Muslim, Hac, 310; 1/893.).

Tank ibn Šihab je preneo da je Ebu Musa rekao: " Otišao sam kod Resûllullahu

(بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) kada je u Bati bio. Pitao me je sa kojom namerom sam ušao u ihram. Rekao sam: 'Ušao sam u ihram sa istom namerom kao i Poslanikova.' Rekao mi je: 'Dobro si uradio. Obiđi Kuću, Safu i Mervu, a zatim skini ihram'".[368]

(368 Muslim, Hac, 22.).

Kao što se može videti, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je naredio Ebu Musau sa'j. Ova naredba zahteva da sa'j bude vâdžib. U tom je kontekstu prepričan hadis koji se nalazi u tekstu i u senedima, a koji ima nepoznatog prenositelja: Safija ibn Šejba je prenela da je jedna žena rekla: Čula sam Hz.Poslanika (s.a.v.s.) kako između Safe i Merve govori: "**Obavezno (farz) vam je da obavljate Sa'j. Zato obavljajte Sa'j**".[369]

(369. Ahmed b. Hanbel, Musned: 6/437.).

Ime žene koja je rekla: "Čula sam Hz.Poslanika (s.a.v.s.) kako ovo govori" nije dato u lancu seneda ovog rivâjeta.Safiye b. Ebi Şeybe je prenela da je Habibe b. Ebi Teczie rekla: Ušla sam u kuću Ebu Husejna sa nekoliko žena iz plemena Kurejš. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je u tom trenutku obilazio kuću. Odeća mu se zaplitala po nogama (jer nije brzo hodao). Rekao je svojim drugovima (as'habima): "Obavljajte sa'j. Allah Teâlâ vam je učinio sa'j obaveznim (farz)".[370]

(370 Ahmed b. Hanbel, Müsned: 6/421).

Ovaj hadis navodi da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao svojim saputnicima (as'habima) ovo dok su obavljali tavaf. Iz izraza se jasno vidi da je pod rečima "obavljajte sa'j" mislio na tavaf i **remel – (što je brzo hodanje tokom tavafa**). Jer se hodanje na arapskom naziva i sa'j. Kao primer se može navesti sledeći ajet:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَوٰةِ مِن يَوۡمِ ٱلۡجُمُعَةِ فَٱسۡعَوۡاْ إِلَىٰ ذِكۡرِ ٱللَّهِ وَذَرُواْ ٱلۡبَيۡعَۚ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ

9. O vjernici, kada se u petak na namaz pozove, kupoprodaju ostavite i pođite namaz obaviti; to vam je bolje, neka znate! [Džuma, 62/9]

(PS: Samir B: Ovde sam primoran da prevedem ovaj ajet sa turs, pošto gore navedeni deo ajeta glasi "**… pođite namaz obaviti**;", a ne:

O vi koji verujete, kada se u petak poziva na namaz, požurite sa spominjanjem Allaha (ذِكۡرِ ٱللَّهِ - spominjanjem Allaha) **i ostavite trgovinu. To je bolje za vas, kad biste samo znali.**

Dakle, ovde je navedeno **dhikr** a ne **namaz**. Za mene dhikr nije isto što i namaz i obrnuto. Zato smatram da naš prevod gore navedenog dela ajeta je pogrešan. Hvala.**)**.

u ajetu ne znači trčanje ili brzo hodanje, već dolazak na mesto namaza. Hz.Poslanikova (s.a.v.s.) izjava: "**Farz vam je da obavljate sa'j. Zato obavljajte sa'j**", dok obavljanje sa'ja između Safe i Merve ne ukazuje da je obavljanje sa'ja farz. Moguće je da je ovom izjavom mislio na obilazak Kabe i obavljanje remela tokom tavafa. Remel se obavlja brzim hodanjem. Ponovo, prema očiglednom značenju gore pomenutih izraza, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je mogao misliti na bilo koju vrstu brzog hodanja pod rečju "**sa'j**", što je brzo hodanje tokom izvođenja remela koji se obavlja tokom tavafa.

Zahtev za višestrukim obavljanjem sa'ja ne podrazumeva nužno njegovu obavezu (farz). Rvâjeti koje smo prethodno naveli ukazuju na to da je sa'j sunnet koji nije prikladno izostaviti. Ovi rvâjeti ne impliciraju da se osoba koja ne izvrši sa'j ne smatra ispunjenom obavezom time što je umesto njega prinela kurban. Dokaz da se, ako se osoba vrati u svoju domovinu bez obavljanja sa'ja i izvrši klanje kurbana, i da ovaj kurban smatra umesto sa'ja jeste jednoglasan dogovor salefijskih učenjaka da se sa'j može obaviti nakon potpunog **tahalula** (**Termin fikha koji znači ukidanje zabrane ihrama**.). Baš kao što se kamenovanje Džemarata i oproštajni tavaf mogu obaviti nakon potpunog tahalula, tako se može obaviti i sa'j. Pošto je kurban validan umesto kamenovanja Džemarata i oproštajnog tavafa ako se kurban ne obavi, kurban bi takođe trebalo da bude validan umesto izostavljenog sa'ja.

Osoba može prigovoriti na sledeći način: "Tavaf obilazak se može obaviti nakon potpunog tahalula. Međutim, ako se ne obavi, kurban ga ne zamenjuje".

Odgovor na ovaj prigovor je sledeći: Istina nije tako. Sve dok osoba ne obavi tavaf obilazak, njeno stanje ihrama prema ženama se nastavlja. Nakon obavljanja ovog tavafa, sve, uključujući i žene, postaje joj dozvoljeno. Nema razlike u mišlenju među učenjacima po ovom pitanju. Međutim, osoba koja nije obavila sa'j ne ostaje u ihramu, kao ni neko ko nije kamenovao džemere ili obavio oproštajni tavaf.

Osoba može prigovoriti na sledeći način: „Prema Šâfiîi, ukoliko osoba ne obavi Sa'j između Safe i Marve, nije joj dozvoljeno da ima seksualni odnos sa ženama, jer je još uvek u stanju ihrama".

Odgovor na ovaj prigovor može se dati na sledeći način: Prva generacija učenjaka Tabi'ina i učenjaci Selefa koji su došli posle njih jednoglasni su u svom stavu da je osoba u stanju ihrama za hadž završila potpuni Tahallul obavljanjem Tavaf obilazak. Međutim, izneta su tri mišlenja u vezi sa situacijom nakon brijanja:

1). Prema nekim učenjacima, zabrana nošenja odeće, lova i nošenja parfema nastavlja se za osobu koja je pod uticajem Allaha Teâlâ sve dok ne obavi tavaf obilazak.

2). Prema Hz.Umeru, za osobu u ovoj situaciji, zabrana seksualnog odnosa sa ženama i nošenja parfema traje sve dok ne obavi tavaf obilazak.

3). Prema Ibn Umeru i drugima, zabrana seksualnog odnosa sa ženama traje sve dok se ne obavi Tavaf obilazak.

Kao što se može videti, učenjaci selefa (prethodnika) su se složili da obavlanje tavafa hodočašća između Safe i Merve bez obavlanja sa'ja potpuno prekida zabrane ihrama, uključujući i seksualni odnos sa ženama. Slično tome, sa'j između Safe i Merve može se obavljati samo zajedno sa tavafom. Kao što je dobro poznato, svako ko nije dužan da obavlja tavaf nije dužan da obavlja sa'j. Baš kao što kamenovanje Džemere nije potrebno kao dobrovoljni čin, tako ni sa'j nije potreban kao dobrovoljni čin. Ovo ukazuje da je sa'j čin ibadeta povezan sa tavafom, jednim od glavnih stubova hadža i umre.

Neko bi mogao da prigovori, rekavši: “Stajanje na Arefatu se vrši tek nakon ulaska u stanje ihrama. Obilazak tavaf se takođe vrši tek nakon stajanja na Arefatu. Međutim, oboje su među obavezama hadža“.

Odgovor se na ovaj prigovor može dati na sledeći način: Samo zato što se nešto radi posle drugog ne znači da kasnija radnja zavisi od prethodne radnje. Nismo rekli tako nešto; da jesmo, ono što smo rekli dovelo bi nas u krivicu. Ono što smo govorili je jednostavno ovo: Radnja koja se ne može izvršiti bez izvršenja same prethodne radnje postaje zavisna od prethodne radnje, i u ovom slučaju, naknadna radnja ne postaje obavezna. Na primer, vakf Arefata nije radnja koja se ne može izvršiti bez stupanja u ihram, koji je prethodna radnja, tako da se može smatrati činom koji zavisi od ihrama. Naprotiv, vakf Arefata se može izvršiti bez stupanja u ihram. Međutim, ovaj vakf ima dva uslova:

a - Ući u stanje ihrama.

b - Biti prisutan u određeno vreme.

(PS: Samir B: Ovde moram stati da bi sebi a možda i vama objasnio značenja reči Vakfe i vakf Arefata.

Vakfe - Termin koji znači čekanje određenog vremenskog perioda na Arafatu i Muzdelifi tokom hadža.

Autor

MENDERES GÜRKAN

Termin vakfe (vukūf), koji u rečniku znači “stajati, čekati na nekom mestu“, odnosi se na osobu koja obavlja hadž da bi ostala na određenim mestima tokom određenog vremenskog perioda. Regije Arefata i Muzdelife gde su temelji postavljeni nazivaju se mevkıf (Muslim, “hadž”, 149). Postoju dva vakfa nazvane po mestu (mekâna) gde se obavlja hadž: vakfa Arefata i vakfa Muzdelife.

Iako su ova dva vakfa bila poznata kao deo obreda hadža među preislamskim Arapima, Kurejšije i plemena Kinâne i Huzâa, koja su u tom pogledu bila podređena Kurejšijama, napustili su Arefatski vakf, koji je postojao još od vremena Hz.Ibrahima (a.s.), zadovoljili su se boravkom u Muzdelifi, koja se nalazila unutar granica Harema, kako bi pokazali privilegije i društveni status ljudi iz Harema. Iako je Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) pripadao plemenu Kurejš, nije poštovao njihove različite prakse čak ni pre svog poslanstva te je nastavio da obavlja vakf na Arefatu (Ibn Is'hak, str. 76, 100). Pored toga, preislamski Arapi (Džâhilije) su u vakfu Arefata i Muzdelife uveli neke plemenske elemente plemenskog duha i paganskih običaja, poput hvaljenja svojih predaka. Izrazi u ajetima koji se odnose na hadž:

لَيۡسَ عَلَيۡكُمۡ جُنَاحٌ أَن تَبۡتَغُواْ فَضۡلٗا مِّن رَّبِّكُمۡۚ فَإِذَآ أَفَضۡتُم مِّنۡ عَرَفَٰتٖ فَٱذۡكُرُواْ ٱللَّهَ عِندَ ٱلۡمَشۡعَرِ ٱلۡحَرَامِۖ وَٱذۡكُرُوهُ كَمَا هَدَىٰكُمۡ وَإِن كُنتُم مِّن قَبۡلِهِۦ لَمِنَ ٱلضَّآلِّينَ

198. Ne pripisuje vam se u grijeh ako od Gospodara svoga molite da vam pomogne da nešto steknete. A kada pođete sa Arefata, spominjite Allaha kod časnih mjesta; spominjite Njega, jer vam je On ukazao na Pravi put, a prije toga ste bili u zabludi.

PS: Samir B: Ponovo moram ovde da intervenišem pošto se prevod ovih ajeta sa našeg jezika ne uklapaju sa temom koju obrađujem, te sam primoran da pod njima navedem skraćenu verziju prevoda sa turs na naš jezik. Hvala.

" ...**Kada se okupite sa Arefata, spominjite Allaha na Mešhari'l-Haramu** [ٱلۡمَشۡعَرِ ٱلۡحَرَامِۖ (**Muzdelifi**)]; ..."

ثُمَّ أَفِيضُواْ مِنۡ حَيۡثُ أَفَاضَ ٱلنَّاسُ وَٱسۡتَغۡفِرُواْ ٱللَّهَۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

199. Zatim krenite odakle kreću ostali ljudi i tražite od Allaha oprosta, jer Allah, uistinu, prašta i samilostan je.

"... **Zatim se vratite sa mesta gde se ljudi okupljaju (Arefat)...**"

فَإِذَا قَضَيۡتُم مَّنَاسِكَكُمۡ فَٱذۡكُرُواْ ٱللَّهَ كَذِكۡرِكُمۡ ءَابَآءَكُمۡ أَوۡ أَشَدَّ ذِكۡرٗاۗ فَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَقُولُ رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِي ٱلدُّنۡيَا وَمَا لَهُۥ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنۡ خَلَٰقٖ

200. A kad završite obrede vaše, ponovo spominjite Allaha, kao što spominjete pretke vaše, i još više Ga spominjite! Ima ljudi koji govore: "Daj Ti nama, Gospodaru naš, na ovome svijetu!" Takvi na onom svijetu neće imati ništa.

Kao što vidite, na ovaj zadnji ajet nisam imao potrebu da intervenišem izuzev što sam samo naznaćio crvenom bojom jedan njen deo koji zahteva ova turska enciklopedija islama koju prevodim. Hvala.

, takođe upozoravaju na ispravljanje pogrešnih vakfi praksi iz Doba neznanja (Buhârî, "Hadž", 91). Tokom oproštajnog hadža (Vedâ hadž), kada je Resûllullah (بِأَنَّ اللهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) obavio sabah-namaz u Mini devetog dana Dhul-hidžeta i krenuo nakon izlaska sunca, Kurejšije su mislile da će ostati u Muzdelifi; međutim, Resûllullah (بِأَنَّ اللهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) nije ostao u Muzdelifi, već je otišao na Arefatu i tamo ostao, (Muslim, "Hadž", 147).

Arefatov vakfa. a) Mesto vakfa. Arefat je ravno područje istočno od Mekke, na putu za Taifu, okruženu planinama sa severa, juga i istoka. Nalazi se u regionu Hil, van granica Svetog Harema (videti AREFAT). Hadisi poput "Čitav Arefat, osim doline Urena, mesto je vakfa" (el-Muveṭṭaʾ, "Hadž", 166; Muslim, "Hadž", 149) ukazuju na to mesto vakfa. Dolina Urene omogućava prolaz do Arefata između regiona Harema i regiona Hil. Danas su granice gde se završava region Harem i počinje region Hil jasno označene upozoravajućim znakovima. Dovoljno je malo čekati bilo gde na Arefatu da bi se vakf ispunio. Prema Hanefî, Şâfiî i Hanbelî, vakf koji treba da se izvrši na dolini Urene nije validan. Prema Mâlikîama, osoba koja izvrši vakfu u dolini Urene mora da prinese kurban kao kaznu, iako je njegov vakf validan. Džamija Nemire se nalazi zapadno od Arefata, a deo njene kible se proteže izvan Arefata u dolinu Urena. Unutar džamije su postavljeni upozoravajući znaci kako bi se sprečilo zaustavljanje hadžija u ovom području na dan Arefata.

b). Odredba. Knjiga, Sunet i Idžma utvrđuju da je vakfa Arefata stub hadža. Ajeti (el-Bekara 2/198-199), hadisi poput "Hadž je Arafat" (Tirmizi, "Tefsir", 3), mutevatir praksa Hz.Poslanika (s.a.v.s.) i generacija njegovih as'haba i sledbenika nakon njega, ukazuju da postoji konsenzus da je boravak na Arefatu stub hadža. Prema nekim rivâjetima "Veliki dan hadža" pomenut u Kur'anu:

وَأَذَٰنٌ مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦٓ إِلَى ٱلنَّاسِ يَوْمَ ٱلْحَجِّ ٱلْأَكْبَرِ أَنَّ ٱللَّهَ بَرِيٓءٌ مِّنَ ٱلْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُۥ ۚ فَإِن تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۖ وَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَٱعْلَمُوٓاْ أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي ٱللَّهِ ۗ وَبَشِّرِ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

3. i proglas od Allaha i Njegova Poslanika ljudima na dan velikog hadža: "Allah i Njegov Poslanik ne priznaju mnogobošce." Pa ako se pokajete, to je za vas bolje; a ako se okrenete, znajte da Allahu nećete umaći! A nevjernike obraduj kaznom nesnosnom! (et-Tevbe, 9/3), je dan Arefata, kada se obavlja vakf. Hanefijska škola mišlenja, koja tvrdi da se hadž sastoji od dva stuba: vakfa Arefata i tavafa obilaska, prihvata vakf Arefat kao primarni element. Za validnost vakfa, uslovi koje zahteva jednoglasni dogovor škola fikha su stupanje u stanje ihrama za hadž i stajanje na vakfu na određenom mestu i vremenu. Prema Hanefîama i Mâlikîama, to da li osoba provodi vreme na Arafatu budna, spava ili je nesvesna, i da li namerava da izvrši vakf ili ne, ne utiče na validnost vakfa.

Vakfa nekoga ko se nije abdestio, ko je nečist, ili je pod hajzom ili je nakon porođaja, takođe je validan. Na dan vakfe, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao Hz.Aiši (r.a.h.), koja je pod hajzom bila, da obavi ostale obrede hadža koje obavljaju hadžije, osim obilaska Kabe, (Buhârî, "Hadž", 81). Prema Şâfiîškoj i Hanbelîškoj školi, sposobnost obavljanja ibadeta je preduslov za validnost vakfe; zato, ako se osoba onesvesti ili izgubi razum tokom perioda vakfe, njena vakfa, a samim tim i njen hadž je nevažeći te se mora nadoknaditi. Učenjaci odgovarajućih škola se razlikuju po tome da li se smatra vrlijim stajati ili sedeti, jahati ili hodati, ili stajati na određenom mestu na Arefatu dok se obavlja vakfa.

c) Vreme. Hz.Pejgamberov (s.a.v.s.) boravak na Arefatu nakon što je odbio da pođe do zalaska sunca, rekavši "**Uči hadž od mene**" (Musnad, III, 318), (Buhârî, "Hadž", 87; Muslim, "Hadž", 147) i hadisi koji kažu da bi boravak na Arefatu tokom dana ili noći bio dovoljan, (Nesâî, "Menâsik", 211) su različito tumačeni od strane učenjaka. Prema većini, vreme za vakf počinje sa dolaskom vremena dhevala devetog dana meseca Dhu'l-Hidžeta. Prema hanbelijama, počinje sa pojavom fedžra, a prema četiri škole mišlenja, nastavlja se do vremena fedžra prvog dana Bajrama. Prema većini, prisustvo na Arefatu u bilo koje doba dana ili noći tokom određenog vremena za vakfu je dovoljno da se ispuni obaveza i potvrdi hadž. Međutim, obavezno je da oni koji stignu na Arefat tokom dana ostanu tamo do večeri. Prema malikijima, obavezno je produžiti vakfu u noć i ostati tamo čak i u nekom trenutku tokom noći.

Prema hanefijama, napuštanje Arefata pre zalaska sunca, zahteva kaznu klanja ovce ili koze (ženke); međutim, ako se neko vrati na Arefat pre zalaska sunca i sačeka do zalaska sunca, nema potrebe za kaznom. Prema Šafijskom mezhebu, osoba koja obavlja vakfu napušta Arefat pre zalaska sunca, pa se ponovo vrati pre izlaska sunca i ako ostane na Arefatu tokom dana i noći, ne podleže nikakvoj kazni; međutim, ako se ne vrati na Arefatu pre izlaska sunca, bit će mu izrečena kazna, (klanja ovce ili koze (ženke)). U Šafiijskom mezhebu postoje dva mišlenja o tome da li je kazna obavezna ili preporučena. Prema Hanbelijima, osoba koja počne obred u toku dana mora ostati na Arefatu do večeri, a ako ode, potrebna je kazna; međutim, osobi koja ne može da završi obred tokom dana, noćni obred ne zahteva kaznu. Ibn Hazm smatra da je osoba koja napusti Arefat pre zalaska sunca završila svoj obred i da joj nije potrebna nikakva kazna.

d) Sunneti. **1**. Boravak u Mini na dan Tervije, odlazak iz Mine za Arefat nakon sabah namaza na dan Arefata. **2**. Obavljanje obrednog kupanja za položaj vakfe nakon dhevala; ako to nije moguće, obredno kupanje se može obaviti pre uspona na Arefatu. **3**. Održavanje Hutbe pre podnevnog namaza i pružanje informacija o hadžu u toku hutbe. **4**. Obavlanje podnevnog i popodnevnog namaza zajedno u vreme podnevnog namaza (Džem'ul-Takdim). Tokom namaza, ezan se uči jednom, a ikama dva puta. Između dva farz namaza se ne obavljaju dodatni namazi. Prema Ebu Hanifi, oni koji se ne mogu pridružiti džemaatu obavljaju podnevni i popodnevni namaz pojedinačno u svoje vreme. Prema Ebu Jusufu, imamu Muhammedu i ostale tri škole mišlenja, oni koji propuste džemaat moraju takođe obaviti podnevni i popodnevni namaz u Džem'ul-Takdimu. **5**. Nakon obavlanja namaza, bez odlaganja obavite vakfu, uzimajući abdest i okrećući se ka kibli. Prema mišlenju većine, vrlinije je stajati nego sedeti tokom vakfe. **6**. Ako je moguće, obavite vakfu blizu brda zvanog Džebel-Rahma. **7**. Ne postite na dan Arefe, dana vakfe. **8**. Provedite vreme tokom vakfe u telbiji, tesbihu, dhikru, namazu i istigfaru.

Vakfa Muzdelife. Muzdelifa, koja se nalazi unutar granica Harema, je naziv regiona između Arefata i Mine (videti MUZDELIFA). **a) mesto vakfe**. Prema hadisu koji navodi celu Muzdelifu, osim doline Muhassir, kao mesto osnivanja (el-Muvetta', "Hadž", 166, 167), vakfa se može izvršiti bilo gde u Muzdelifi osim u ovoj dolini. Ako se vakfa izvrši u dolini Muhassir, on je nevažeći prema većini, a mekruh prema nekim pravnicima, ali se smatra validnim. **b) Presuda**. Ajet:" **...Kada se okupite sa Arefata, spominjite Allaha na Mešhari'l-Haramu** [ٱلْمَشْعَرِ ٱلْحَرَامِ] (**Muzdelifi**)]; **...**", (el-Bekara 2/198) i hadis koji kaže da hadž onoga ko ne izvrši vakfu u Muzdelifi neće se smatrati potpunim (Tirmizi, "Hadž", 57) ukazuju legitimitet vakfe Muzdelife, ali su se pravnici razlikovali oko presude po ovom vakfu. Prema Lejs b. Saadu, Avzaiju i Ibn Hazmu, prenoćište u Muzdelifi je stub hadža. Prema sve četiri škole mišlenja, prenoćište ili obavljanje vakfe u Muzdelifi je vâdžib. Hz.Poslanikova (s.a.v.s.) dozvola onima sa isprikom da napuste Muzdelifu bez čekanja jutra (Buhârî, "Hadž", 98) ukazuje na to da prenoćište ili obavljanje vakfe nije stub. Zato, u slučajevima kao što su bolest, starost ili prenaseljenost, vakfa u Muzdelifi se može izostaviti i ne snosi se kazna. Spavanje tokom vakfe, nenamera da se ona obavi, boravak bez abdesta, stanje nečistoće ili hajza, ne utiču na validnost vakfe. Boravak u Muzdelifi, čak i na kratak trenutak, dovoljan je da se ispuni vakfa. **c) Vreme**. Nakon zalaska sunca na dan Arefe, osoba odlazi sa Arefata u Muzdelifu i prenoći u Muzdelifi. Obavlanje magrib i iša namaza u Muzdelifi, kombinovanjem tokom išai namaza (džem'-i te'hîr), vâdžib je prema hanefijskoj školi mišlenja, a sunet prema drugim školama mišlenja. Prema hanefijskoj školi mišlenja, magrib namaz obavljen na putu pre dolaska u Muzdelifu ne smatra se validnim i mora se ponovo obaviti nakon dolaska u Muzdelifu, kombinovano sa iša namazom. I ovde se ne obavljaju dodatni namazi između dva farz namaza tokom kombinovanja.

Prema hanefijskoj školi mišlenja, vreme za vakf u Muzdelifi počinje sa početkom zore prvog dana Kurban-bajrama i nastavlja se do izlaska sunca. Bez obzira da li neko prenoći u Muzdelifi ili ne, boravak tamo tokom ovog perioda je dovoljan da potvrdi vakfu. Prema malikijskoj, šafijiskoj i hanbelijskoj školi mišlenja, vâdžib je u Muzdelifi biti u bilo koje doba noći, čak i ako je to samo kratko posle ponoći. Prema ovim triju škola mišlenja, sunnet je ostati u Muzdelifi nakon zore do izlaska sunca. **d) Sunneti**: **1.** Provesti prvu noć Bajrama u Muzdelifi. **2.** Održavati mir i spokoj tokom putovanja do Muzdelife, ponašati se dostojanstveno, ne uznemiravati druge i obavljati namaz. **3.** Obavljati sabah namaz čim dođe vreme i stajati na vakfu odmah nakon toga. **4.** Ako je moguće, obavljati vakfu blizu brda Kuza, poznatog i kao Meš'ar'i-Harâm. Bavljenje dovom, tasbihom, telbijom, tekbirom i tehlilom tokom vakfe. **5.** Odlazak na Minu bez čekanja izlaska sunca nakon vakfe.

BIBLIOGRAFIJA

Râgıb el-İsfahânî, el-Müfredât, "vḳf" md.. Lisânü'l-ʿArab, "vḳf" md.. Tâcü'l-ʿarûs, "vḳf" md.. Müsned, III, 318. İbn İshak, es-Sîre, s. 76, 100. Şâfiî, el-Üm (nşr. M. Zührî en-Neccâr), Beyrut 1393, II, 212. İbn Hişâm, es-Sîre, I, 211-216. Cessâs, Aḥkâmü'l-Ḳurʾân (Kamhâvî), I, 386-393. İbn Hazm, el-Muḥallâ, VII, 121-132. Şîrâzî, el-Müheẕẕeb, I, 225-227. Serahsî, el-Mebsûṭ, IV, 14-20. Kelvezânî, el-Hidâye, Küveyt 2004, s. 191-193. Ebû Bekir İbnü'l-Arabî, Aḥkâmü'l-Ḳurʾân (nşr. Ali M. el-Bicâvî), Kahire 1392/1972, I, 135-139. Kâsânî, Bedâʾiʿ, II, 125-127, 135-136. Burhâneddin el-Mergīnânî, el-Hidâye, İstanbul 1986, I, 143-147. İbn Rüşd, Bidâyetü'l-müctehid, İstanbul 1985, I, 280-283. İbn Kudâme, el-Muġnî, V, 262-287. Nevevî, el-Mecmûʿ, VIII, 93-136. Abdullah b. Mahmûd el-Mevsılî, el-İḫtiyâr li-taʿlîli'l-Muḫtâr (nşr. Mahmûd Ebû Dakīka), İstanbul 1980, I, 149-152. Şehâbeddin el-Karâfî, eẕ-Ẕaḫîre (nşr. Muhammed Bû Hubze), Beyrut 1994, III, 253-260. Takıyyüddin el-Fâsî, Şifâʾü'l-ġarâm bi-aḫbâri'l-Beledi'l-ḥarâm (nşr. Ömer Abdüsselâm Tedmürî), Beyrut 1405/1985, I, 486-489. Rassâʿ,Şerḥu Ḥudûdi İbn ʿArafe: el-Hidâyetü'l-kâfiyetü'ş-şâfiye (nşr. M. Ebü'l-Ecfân – Tâhir el-Maʿmûrî), Beyrut 1993, s. 182-183. Cezîrî, el-Meẕâhibü'l-erbaʿa, I, 661-668. Cevâd Ali, el-Mufaṣṣal, VI, 382-384. Ahmed İbrâhim eş-Şerîf, Mekke ve'l-Medîne fi'l-Câhiliyye ve ʿahdi'r-Resûl, Kahire 1985, s. 198-200. Ali Osman Ateş, İslâm'a Göre Câhiliye ve Ehl-i Kitâb Örf ve Âdetleri, İstanbul 1996, s. 146-153. P. Lory, "al-Wuḳūf", EI2 (İng.), XI, 220-221. "Ḥac", Mv.F, XVII, 49-50.).

Nastavljamo dalje sa Ahakmu'l-Kur'an, stali smo na:

Naprotiv, vakf Arefata se može izvršiti bez stupanja u ihram. Međutim, ovaj vakf ima dva uslova:

a - Ući u stanje ihrama.

b - Biti prisutan u određeno vreme.

Dalje...

Ne postoje dokazi da je delo čiji je uslov ihram ili određeno vreme zavisno od drugog dela. Slično tome, ne postoje dokazi da je delo koje je nevažeće ako se ne izvrši u određeno vreme zavisno od drugog obaveznog dela. Dozvoljenost izvršenja tavafa ez-Zijaret (Tavaf, tjs. Obilazak (ez-Zijaret) oko Kabe) zavisi od završetka Arafatskog vakfa i njegovog izvršenja u određeno vreme. Međutim, njegova validnost ne zavisi od izvršenja bilo čega drugog osim ihrama. Zato, ovaj tavaf ne zavisi od drugog dela.Kada je reč o sa'j-u* između Safe i Merve, to je važno samo ako je izvršeno neko drugo delanje - a to je tavaf - bez obzira na to da li je njegovo vreme došlo. Ovo dokazuje da sa'j nije jedan od obaveznih (farz) čina hadža i umre, već je jedan od farz čina povezanih sa njima. U tom pogledu, on podseća na oproštajni tavaf, jer njegova validnost zavisi od završetka Tavafu'z-Zijareta.

U ovom slučaju, pošto je sa'j jedan od farz čina hadža, njegovo izostavljanje može se nadoknaditi prinošenjem kurbana.

(Sa'j - السعي - Termin u islamskoj jurisprudenciji koji se odnosi na hodanje napred-nazad između brda Safa i Merve sedam puta tokom obreda hadža i umre.).

Ajet: (إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللهِ) - " **Zaista su Safa i Merva među svetim mestima Allaha**", ukazuje na to da je sa'j između Safe i Merve oblik ibadeta kojim se čoveka približava Allahu Teâlâ. "Šeâir" ili znaci, su znaci poslušnosti i ibadeta. Reč "Šeâir" je izvedena iz korena "šiâr" što znači obavestiti. Na primer, na arapskom, izraz (شَعَرْتُ بِكَذا وَكَذا) se koristi u značenju znanja nečega. Kada se žrtvuje stoka, za to se koristi izraz (إِشْعار البَدَنَة). Izraz (شِعارُ الحَرْب) se koristi kao ratna lozinka. Ovom lozinkom vojnici se međusobno prepoznaju. Šeâir su takođe znaci ibadeta koji čoveka približavaju Allahu Teâlâ.

U tom kontekstu, u jednom ajetu iz Kur'ana se navodi sledeće:

ذَٰلِكَ ۖ وَمَن يُعَظِّمْ شَعَـٰٓئِرَ ٱللَّهِ فَإِنَّهَا مِن تَقْوَى ٱلْقُلُوبِ

32. Eto toliko! Pa ko poštiva Allahove propise – znak je čestita srca. [Hac, 22/32].

Znaci hadža su znaci obreda hadža. Na primer, kao što je Meš'ar-i Haram, mesto gde je preporučeno prenočiti u Muzdelifi. Ajet, koji prvo kaže: (مِنْ شَعَائِرِ اللهِ) - "**To je među Božjim znacima**", a zatim: فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا - " **Nema greha u obilasku oko njih**", jasno ukazuje na to da je Sa'j između Safe i Merve čin ibadeta koji čoveka približava Allahu Teâlâ.

Hz.Aiša (r.a.h.) i drugi su izvestili da je ajet: "**Nema greha u obilasku oko njih**" objavljen kao odgovor onima koji su dovodili u pitanje presudu o sa'ju između Safe i Merve. U stvari, čak i ako očigledno značenje ovog ajeta ne ukazuje na obaveznu (vâdžib) prirodu sa'ja, ono ne negira njegovu obavezu. Dokazi osim ovog ajeta ukazuju na obaveznu (vâdžib) prirodu sa'ja. Već smo razgovarali o tim dokazima na prethodnim stranicama.

Prilikom obavljanja sa'ja između Safe i Merve, učenjaci su se razlikovali u svojim stavovima o propisu o trčanju (činiti hervele) u dolini između njih (označeno zelenim svetlom). Različita kazivanja dolaze od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) po ovom pitanju. Prema mudžtehidima naše škole mišlenja (hanefija), kao i remel* tokom tavafa i hervele* tokom sa'ja su sunnet koji se ne sme napustiti.

(Remel - الرمل – Užurban i odvažan hod koja je sunet i koju treba obaviti tokom prva tri kruga tavafa tokom sa'ja.).

(Hervele - الهرولة - Termin koji označava prelazak određene distance između Safâ i Merve tokom sa'y-a u Hadž i Umri brzim i energičnim hodanjem.).

Džafar Ibn Muhammed (r.a.h.) je preneo da je Džabir (r.a.h.) rekao: “Kada bi Hz.Poslanik (s.a.v.s.) noge dodirnule dolinu, on bi trčao dok ne bi izašao iz nje“.[373]

(373 İbn Hibban, Sahih: 9/251).

Sufjan ibn Ujejne (r.a.h.) je preneo od Sadake ibn Jesara (r.a.h.) da je Ibn Umer (r.a.h.) bio upitan: “Da li si video Hz.Poslanika (s.a.v.s.) kako obavlja Remelu (hervalu) između Safe i Merve?“ On je odgovorio:

“ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je sa grupom ljudi bio. Ljudi u grupi su izvodili remel (hervele). Mislim da su to izvodili zato što je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) to izvodio“.[374]

(374 Nesai, Sunen, Menasiku'l-Hac, 175.).

Nafi (r.a.h.) je rekao: “Ibn Umer (r.a.h.) je trčao (izvodio hervele) u dolini između Safe i Merve“.

Mesruk (r.a.h.) je rekao: “Abdullah b. Mesud (r.a.h.) je trčao (vršio hervele) u dolini između Safe i Merve“.

Âta (r.a.h.) je preneo da je Ibn Abbas (r.a.h.) rekao: “Ko želi može da trči (da čini hervele) u koritnoj ravnici Mekke, a ko ne želi, ne mora da trči“.

Prenosi se da je Said ibn Džubejr (r.a.h.) rekao: “Video sam Ibn Umera kako hoda između Safe i Merve (na normalan način dok je obavljao sa'j). Rekao mi je: 'Ako hodam, hodam zato što sam video Resûllullaha (s.a.v.s.) kako je hodao. Ako trčim, trčim zato što sam vidio Resûllullaha (s.a.v.s.) kako trči'“.[375]

(375 Nesai, Sunen, Menasiku'l-Hac, 175.).

Prema Amru (r.a.h.), Ata (r.a.h.) je preneo da je Ibn Abbas (r.a.h.) rekao: “ **Resûllullah (s.a.v.s.) je trčao (činio hervelu) dok je izvodio sa'j između brda Safa i Merva kako bi pokazao mnogobošcima da je jak**“.[376]

(376. Buhârî, “Hadž“, 79.).

Ata (r.a.h.) je rekao: “**Otišao sam kod Ibn Abbasa. Rekao mi je: 'Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je trčao (činio hervele) u dolini**', **rekao je da je razlog taj zašto je trčao bio da pokaže mnogobošcima da je jak**“.

Kao što smo objasnili u kontekstu razloga za obavljanje Remele tokom Tavafa, pripisivanje Hz.Poslanikovog (s.a.v.s.) obavljanja Hervele ovom razlogu ne poništava da je Hervela Sunnet, čak i ako bi se ovaj razlog otklonio. Kao što smo objasnili u prethodnim odeljcima, razlog za bacanje kamenja na Džemeretu bilo je Hz.Ibrahimovo (a.s.) kamenovanje šejtana koga je sreo na Mini. Nakon toga, bacanje kamenja na Džemeretu je postalo Sunnet. Razlog za obavljanje Hervele u dolini između brda Safa i Merva bio je sledeći: Kada je Hz.Hadžera (r.a.h.), žena Hz.Ibrahima (a.s.), šetala između brda Safa i Merva tražeći vodu za svog sina Hz.Ismaila (a.s.), sišla je u dolinu i kada nije mogla da vidi svoje dete, ubrzala je hod. Iz tog razloga, obavljanje hervele tamo je postalo sunnet.Ummet islama nam je preneo, i usmeno i u praksi, da je obavljanje hervele u dolini sunnet. Nema spora da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) obavljao hervele. Međutim, postoji neslaganje da se ovaj sunnet nije nastavio nakon njega. Međutim, činjenica ta da je ovaj sunnet došao do nas u praksi, dokaz je da se propis o sunnetu nastavlja.

Allah Teâlâ najbolje zna istinu.

Izvođenje saja na jahalici

Ebû Bekir el-Cessâs (r.a.h.) je rekao: "**Postoje različita mišlenja u vezi sa propisom o obavlanju sa'ja tokom jahanja između Safe i Merve. Mudžtehidi naše škole mišljenja (hanefije) smatraju da je nepoželjno obavljati sa'j tokom jahanja bez valjanog razloga**".

Prema onome što je Ebu Tufejl (r.a.h.) preneo, rekao je Ibn Abbasu (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim): "**Tvoj narod tvrdi da je obavlanje sa'ja (verskog obreda) tokom jahanja konja sunet i da je Resûllullah (s.a.v.s.) takođe obavljao sa'j (verski obred) tokom jahanja konja**".

Kada je ovo rekao, Ibn Abbas (r.a.h.) je odgovorio: "**Oni i govore istinu i lažu. Resûllullah (s.a.v.s.) je to učinio jer nije bilo nikoga da ga zaštiti od stampeda. U suprotnom, nije sunnet obavljati sa'j dok se jaše**".

Prema rivâjetu Urve ibn Zubejra (r.a.h.), kada je Ummu Seleme (r.a.h.) rekla da joj nije dobro, Resûllullah (s.a.v.s.) joj je rekao: "**Obavljaj svoj tavaf jašući konja i dolazeći iza ljudi**".[377]

(377. Buhârî, Ebvabu'l-Mesacid, 45.).

Kad god bi Urve video ljude kako obavljaju tavaf dok jašu, zabranio bi im to. Kada bi navodili svoju bolest, rekao bi: "**Izgubili su, pretrpeli su gubitak**".

Ibn Ebi Malik (r.a.h.) je preneo da je Hz.Aiša (r.a.h.) rekla: "**Ono što me sprečava da obavim hadž i umru jeste sa'j između Safe i Merve. Ne volim da obavljam sa'j dok jašem**".

Jezid ibn Abi Zijad je preneo da je Ibn Abbas (r.a.h.) rekao: "**Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je došao. Bio je malo bolestan. Obavljao je tavaf jašući kamilu. U ruci je imao štap sa zakrivljenim vrhom. Svaki put kada bi stigao do Crnog kamena (Hadžeru'l-Esved), dodirivao bi ga iz daljine svojim štapom. Kada bi završio tavaf, naterao bi svoju kamilu da klekne i obavio bi dva rekâta namaz tavaf**".

Pošto je jedan od suneta sa'ja obavlanje hervele u dolini između dva brda, osoba koja obavlja sa'j dok je na konju, ne može obavljati hervele. Napuštanje hervele bez opravdanja je suprotno sunnetu. Međutim, prema rivâjetima od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) i njegovih as'haba, obavlanje sa'ja dok je na konju je dozvoljeno u slučaju opravdanja.

O početku Sa'ja sa planine Safa

Džafer b. Muhammed (r.a.h.) je preneo od svog oca: Džabir (r.a.h.) da je ispričao o Hz.Poslanikovom (s.a.v.s.) oproštajnom hadžu. Takođe je ispričao o svom obilasku oko kuće Allaha Teâlâ, a kada je došla reč o obilasku oko Crnog kamena (Hadžeru'-Esved), rekao je:

"Nakon dva rekata tavaf namaza, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je obavio Hadžeru'l-Esved. Zatim je otišao ka planini Safa. Tamo se popeo dovoljno visoko da vidi Kabu i rekao: '**Počinjemo sa onim što je Allah Teâlâ započeo**'".[378]

(378. U ajetu o Saju (el-Bekare, 2/158), Uzvišeni Allah prvo pominje planinu Safu, a zatim planinu Mervu.).

Treba napomenuti da formulacija ajeta ne traži da se sa'j prvo započne sa planine Safa. Da je takvo značenje bilo svaćeno iz ajeta, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ne bi osetio potrebu da kaže: "**Počinjemo tamo gde je Allah Teâlâ počeo**". Pošto je on (a.s.) tako rekao, sa'j prvo počinje sa planine Safa. Mi radimo isto. Štaviše, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je takođe naredio: (خُذُوا عَنِّي مَنَاسِكَكُمْ) - "**Uzmite (naučite) svoje obrede od mene**".[379]

(379. Muslim, Hac, 310; 1/893.).

Prema konsenzusu učenjaka, sunet je obavljati sa'j ispravnim redosledom, to jest, početi sa'j sa planine Safa pre planine Merva. Ako se sa'j počne sa planine Merva pre Safe, onda se, prema dobro poznatom rivâjetu mudžtehida naše škole mišlenja (hanefijskog), taj krug sa'ja se ne smatra validnim.

Prema jednom prenošenom rivâjetu od Ebu Hanife (r.a.h.), taj sa'j treba ponovo učiniti prema njegovim pravilima. Ako se ne ponovi, ne sledi nikakva kazna. Kao što se krši redosled prilikom uzimanja abdest, u tom slučaju se čini nešto što je mekruh.

Na kraju ajeta koji se odnosi na Sa'ja, navodi se sledeće: (وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا) - "**A onaj koji drage volje učini kakvo dobro djelo – ...**".

Oni koji smatraju da je sa'j dobrovoljni čin ibadeta navode ovaj ajet kao dokaz. Kao što je poznato, ovaj izraz se odnosi na sa'j koji se obavlja između brda Safe i Merve pomenutih u ajetu. Takođe je poznato da se, prema onima koji smatraju da je sa'j vâdžib tokom hadža i umre, sa'j ne obavlja kao dobrovoljni čin. Prema onima koji ne smatraju da se sa'j obavlja van hadža i umre, izraz:

(وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا) - "**A onaj koji drage volje učini kakvo dobro djelo – ...**". znači "**Ko učini sa'j tokom hadža ili umre, učinio je to dobrovoljno**". To je zato što sa'j nije ni vâdžib ni dobrovoljan van hadža i umre. Zato u ovom ajetu nema dokaza koji bi podržali one koji smatraju da se sa'j obavlja kao dobrovoljni čin.

Zato izraz: (وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا) - "**A onaj koji drage volje učini kakvo dobro djelo – ...**" može se odnositi na "**Ko god izvrši hadž ili umru po svojoj slobodnoj volji...**" Jer, kao referenca na ovo, ranije je rečeno:

(فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ) "**Ko god poseti Kabu sa namerom hadža i umre...**".

Zabrana prikrivanja znanja

إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَآ أَنزَلْنَا مِنَ ٱلْبَيِّنَٰتِ وَٱلْهُدَىٰ مِنۢ بَعْدِ مَا بَيَّنَّٰهُ لِلنَّاسِ فِي ٱلْكِتَٰبِ أُوْلَٰٓئِكَ يَلْعَنُهُمُ ٱللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ ٱللَّٰعِنُونَ

159. One koji budu tajili jasne dokaze, koje smo Mi objavili, i Pravi put, koji smo u Knjizi ljudima označili, njih će Allah prokleti, a proklet će ih i oni koji imaju pravo da proklinju;

إِلَّا ٱلَّذِينَ تَابُواْ وَأَصۡلَحُواْ وَبَيَّنُواْ فَأُوْلَٰٓئِكَ أَتُوبُ عَلَيۡهِمۡ وَأَنَا ٱلتَّوَّابُ ٱلرَّحِيمُ

160. Oni koji ne vjeruju i koji kao nevjernici umru – zaslužuju, doista, prokletstvo Allahovo i meleka i svih ljudi,

إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكۡتُمُونَ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَيَشۡتَرُونَ بِهِۦ ثَمَنٗا قَلِيلًا أُوْلَٰٓئِكَ مَا يَأۡكُلُونَ فِي بُطُونِهِمۡ إِلَّا ٱلنَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ ٱللَّهُ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمۡ وَلَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٌ

174. Oni koji taje ono što je Allah u Knjizi objavio i to zamjenjuju za nešto što malo vrijedi – oni u trbuhe svoje ne trpaju ništa drugo do ono što će ih u vatru dovesti; na Sudnjem danu Allah ih neće ni osloviti, niti ih očistiti – njih čeka patnja nesnosna. [el-Bekare, 2/159- 160-174].

وَإِذۡ أَخَذَ ٱللَّهُ مِيثَٰقَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ لَتُبَيِّنُنَّهُۥ لِلنَّاسِ وَلَا تَكۡتُمُونَهُۥ فَنَبَذُوهُ وَرَآءَ ظُهُورِهِمۡ وَٱشۡتَرَوۡاْ بِهِۦ ثَمَنٗا قَلِيلٗاۖ فَبِئۡسَ مَا يَشۡتَرُونَ

187. A kada je Allah uzeo obavezu od onih kojima je Knjiga data da će je sigurno ljudima objašnjavati i da neće iz nje ništa kriti, oni su je, poslije, za leđa svoja bacili i nečim što malo vrijedi zamijenili; a kako je ružno to što su u zamjenu dobili! [Âl-i Îmran, 3/187].

Ovi ajeti čine neophodnim otkrivanje i objašnjavanje verskih nauka i zabranjuju njihovo skrivanje.

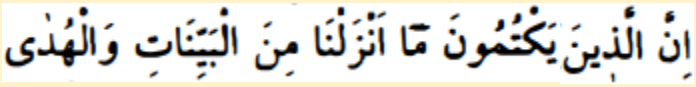
Prema ajetu: "**Oni koji kriju jasne dokaze i uputu koju smo objavili …**", (***PS: Samir B: Dakle, kao što se vidi iz iz gore navedenog ajeta sure el-Bekare 2/174 na našem jeziku, reč "uputstvo" ne postoji. Ali zato postoji u prevodu turskog jezika. Zato sam bio primoran da navedem prevod sa turs umesto sa našeg jezika jer temu prevodim i obradžujem na osnovu prevoda koji i kako glasi na turskom jeziku. Hvala.).

baš kao što se moraju objasniti precizne izjave iz knjige koju je Allah Teâlâ objavio, tako se moraju objasniti i značenja impliciranih ajetima u njoj, a nikada ih skrivati. Ovaj ajet obuhvata verske propise, poznate i kroz tekstualne dokaze i kroz idžtihad. Reč "**uputstvo**" u ajetu obuhvata sve to.

Izraz (يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللهُ مِنَ الْكِتَابِ) - "**Oni koji taje ono što je Allah u Knjizi objavio…**" ukazuje na to da nema razlike između verskih propisa poznatih kroz tekst i onih poznatih kroz dokaze. To je zato što Knjiga sadrži ajete koji ukazuju na odredbe Allaha Teâlâ, kao i ajete koji prenose te propise kroz tekst.

لَتُبَيِّنُنَّهُۥ لِلنَّاسِ وَلَا تَكۡتُمُونَهُ - " **…da će je sigurno ljudima objašnjavati i da neće iz nje ništa kriti, …**" Ovaj izraz obuhvata sve verske propise. Verski propisi naučeni putem informacija Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) takođe su uključeni u ovaj ajet. To je zato što postoje dokazi u Knjizi koji ukazuju na to da se vesti primljene od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) putem ehadu (haber-i-Ehad - Termin koji se koristi za hadise koji nisu dostigli rang mutevatira u pogledu broja prenosilaca) takođe moraju prihvatiti. Ovaj ajet obuhvata sve o čemu je Knjiga obavezno presudila, bilo putem teksta ili indikacija. Iz tog razloga, Ebu Hurejre (r.a.h.) je rekao: "Da nije ajeta iz Knjige Allaha Uzvišenog u moć i slavu, ne bih vam preneo hadis".

Zatim je izgovorio sledeći ajet:

- “**A oni koji kriju jasne dokaze i uputstvo koje smo objavili...**“ Nakon što je pročitao ovaj ajet, izjavio je da je prenošenje hadisa od Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) dokaz i uputstvo koje je objavio Allah Teâlâ.

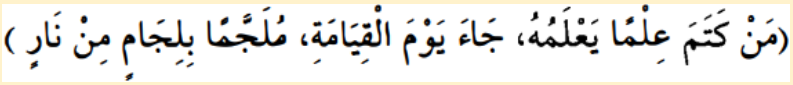
Šu'be je preneo da je Katade rekao sledeće o ajetu: وَإِذْ أَخَذَ ٱللَّهُ مِيثَٰقَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْكِتَٰبَ -

“ **A kada je Allah uzeo obavezu od onih kojima je Knjiga data ...**“. U ovom se ajetu navodi da je Allah Teâlâ uzeo obećanje od ljudi znanja: Ko god zna nešto o svom znanju, podučit će ga drugima. Čuvajte se skrivanja znanja. Skrivanje vodi u propast. Iako onima koji skrivaju znanje ne preti kazna u ajetu, onima koji otkrivaju znanje sigurno će biti data nagrada za njihova dobra dela“. Jedan ajet u Kur'anu kaže da prenošenje znanja drugima ne treba zanemariti:

وَمَا كَانَ ٱلْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُواْ كَآفَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَآئِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُواْ فِي ٱلدِّينِ وَلِيُنذِرُواْ قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوٓاْ إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ

122. Svi vjernici ne trebaju ići u boj. Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice njihove potrudi da se upute u vjerske nauke i neka opominju narod svoj kad mu se vrate, da bi se Allaha pobojali. (et-Tevbe, 9/122).

Ebu Hurejre je preneo da je Poslanik rekao:

“**Svako ko krije znanje koje zna doći će na Sudnji dan sa vatrenom uzdom vezanom oko usta**“.[383]

(383. Ahmed b. Hanbel, Musned: 16/293).

Neko bi mogao da prigovori na sledeći način: „Od Ibn Abasa se prenosi da je je ajet:

ذْ أَخَذَ ٱللَّهُ مِيثَٰقَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْكِتَٰبَ - “**A kada je Allah uzeo obavezu od onih kojima je Knjiga data ...**“ objavljen o Jevrejima kada su sakrili osobine Resûllullaha (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) u svojoj sopstvenoj knjizi“. **Odgovor na ovaj prigovor je sledeći**: Činjenica ta da je ajet objavljen sa razlogom ne sprečava primenu njegove odluke na slične stvari. Za nas, odluka ne zavisi od razloga već od reči koje izražavaju tu odluku. Međutim, ako postoje dokazi da odluka zavisi od svog razloga, a ne od svojih reči, onda je situacija suprotna. Oni koji tvrde da slušalac treba da prihvati izveštaj mukkasira (prenosioca Kur'ana) koji ne dostiže nivo zahteva za znanjem u verskim pitanjima, navode ovaj ajet kao dokaz. Ajeti:

وَإِذْ أَخَذَ ٱللَّهُ مِيثَٰقَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْكِتَٰبَ لَتُبَيِّنُنَّهُۥ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُۥ فَنَبَذُوهُ وَرَآءَ ظُهُورِهِمْ وَٱشْتَرَوْاْ بِهِۦ ثَمَنًا قَلِيلًاۖ فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُونَ

187. A kada je Allah uzeo obavezu od onih kojima je Knjiga data da će je sigurno ljudima objašnjavati i da neće iz nje ništa kriti, oni su je, poslije, za leđa svoja bacili i nečim što malo vrijedi zamijenili; a kako je ružno to što su u zamjenu dobili! [Âl-i Îmran, 3/187] i :

ذْ أَخَذَ ٱللَّهُ مِيثَٰقَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ - **"A kada je Allah uzeo obavezu od onih kojima je Knjiga data ..."**, zabranjuju skrivanje znanja i zahtevaju otkrivanje svog znanja i njegovo objašnjavanje drugima. Ako objašnjavač nije objasnio na način koji primorava slušaoce da prihvate presudu, ne smatra se da im je objasnio Božju odluku. Jer se objašnjenje koje ne izražava presudu ne smatra objašnjenjem. Kada oni kojima je zabranjeno da prikrivaju znanje otkriju ono što su sakrili i daju ljudima potrebne informacije, oni koji slušaju su dužni da postupaju u skladu sa tim.

Ajet koji sledi nakon ajeta:

إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكۡتُمُونَ مَآ أَنزَلۡنَا مِنَ ٱلۡبَيِّنَٰتِ وَٱلۡهُدَىٰ مِنۢ بَعۡدِ مَا بَيَّنَّٰهُ لِلنَّاسِ فِي ٱلۡكِتَٰبِ أُوْلَٰٓئِكَ يَلۡعَنُهُمُ ٱللَّهُ وَيَلۡعَنُهُمُ ٱللَّٰعِنُونَ

159. One koji budu tajili jasne dokaze, koje smo Mi objavili, i Pravi put, koji smo u Knjizi ljudima označili, njih će Allah prokleti, a prokleće ih i oni koji imaju pravo da proklinju; [el-Bekare, 2/159], koji osuđuje one koji skrivaju znanje, takođe ukazuje na ovo:

إِلَّا ٱلَّذِينَ تَابُواْ وَأَصۡلَحُواْ وَبَيَّنُواْ فَأُوْلَٰٓئِكَ أَتُوبُ عَلَيۡهِمۡ وَأَنَا ٱلتَّوَّابُ ٱلرَّحِيمُ

160. oprostit ću samo onima koji se pokaju i poprave i to javno ispolje, a Ja primam pokajanje i Ja sam milostiv. [el-Bekare, 2/150].

Odlučeno je da njihovo otkrivanje znanja koje znaju predstavlja izvor znanja za druge. **Neko bi mogao da prigovori**: " U ovom ajetu nema dokaza koji zahtevaju delovanje na osnovu onoga što su oni koji su skrivali znanje kasnije otkrili. Jer je moguće da je svakom od njih bilo zabranjeno da prikriva znanje te im je naređeno da otkriju ono što znaju drugima, kako bi se broj onih koji izveštavaju povećao, a vesti podigle na nivo tevatura. **Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način**: Ono što kažete je netačno. Pošto su to ljudi koji se mogu udružiti i složiti oko skrivanja znanja, zabranjeno im je da skrivaju znanje. Oni koji se mogu udružiti i složiti oko skrivanja znanja takođe se mogu udružiti i složiti oko izmišlanja laži u ime znanja. Zato, vesti koje prenose takvi ljudi ne zahtevaju od slušaoca da ima čvrsto znanje. Rivâjeti ukazuju na to da bi vest koja ne dostiže nivo koji zahteva znanje od strane slušaoca trebalo bi da bude prihvaćena. Međutim, nema dokaza koji bi potkrepili vašu tvrdnju po ovom pitanju. Očigledno značenje ajeta zahteva prihvatanje naredbi prenetih kroz ovu vest, jer ovi izveštaji objašnjavaju odluke Svemogućeg Allaha. U ajetu postoji još jedna presuda koja osuđuje one koji skrivaju ono što je Allah Teâlâ objavio. Sledi: Iako ajet ukazuje na neophodnost otkrivanja i objašnjavanja znanja, a ne njegovog skrivanja, on takođe ukazuje na to da je nedopustivo primanja plaćanja za otkrivanje i objašnjavanje znanja. To je zato što nije dozvoljeno primati plaćanje za ispunjavanje svoje dužnosti. Na primer, nemusliman nema pravo da zahteva plaćanje za prihvatanje islama.Prenosi se da je kada je jedan čovek rekao: "**Dao sam svom narodu sto ovaca u zamenu za njihovo prihvatanje islama**", Hz.Poslanik (s.a.v.s.) odgovorio:" **Sto ovaca će vam biti vraćeno. Ako napuste islam, borit ćemo se protiv njih**".Ajet:

إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكۡتُمُونَ مَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَيَشۡتَرُونَ بِهِۦ ثَمَنٗا قَلِيلًا - " **Oni koji taje ono što je Allah u Knjizi objavio i to zamenjuju za nešto što malo vredi – ...**", takođe ukazuje na ovo značenje iz druge perspektive. Doslovno značenje ovog ajeta zabranjuje uzimanje plaćanja za otkrivanje znanja ili njegovo skrivanje. Zato što izraz " **i to zamenjuju za nešto što malo vredi** " zabranjuje uzimanje plaćanja na bilo koji način za propise koje je Allah Teâlâ objavio. Zato što reč "**semen**" u ajetu doslovno znači **cena**.

Pesnik Umer b. Ebi Rebija je rekao sledeće u jednoj od svojih pesama:

إِنْ كُنْتَ حَاوَلْتَ دُنْيَا أَو رَضِيتَ بِهَا ** فما أخذتَ بتركِ الحجِّ منَ ثمن

Ako si težio ovom svetu ili bio zadovoljan njime,

nisi dobio nikakvu nagradu za napuštanje hadža.

Prema ajetu, utvrđeno je da nije dozvoljeno primati naknadu za podučavanje Časnog Kur'ana i verskih nauka.

﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُوا﴾

"Samo oni koji se pokaju, isprave greške i jasno iznose istinu bit će spašeni (od prokletstva)".

Ovaj ajet ukazuje da se greh skrivanja znanja može izbeći i pokajati samo otkrivanjem i obelodanjivanjem tog znanja: Da bi pokajanje učinjeno nakon skrivanja greha iz prošlosti bilo valjano, samo žaljenje bez otkrivanja tog znanja u budućnosti neće biti dovoljno.

Proklinjanje nevernika

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَمَاتُواْ وَهُمۡ كُفَّارٌ أُوْلَٰٓئِكَ عَلَيۡهِمۡ لَعۡنَةُ ٱللَّهِ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ وَٱلنَّاسِ أَجۡمَعِينَ

161. Oni koji ne vjeruju i koji kao nevjernici umru – zaslužuju, doista, prokletstvo Allahovo i meleka i svih ljudi,

Ovaj ajet ukazuje na to da su muslimani obavezni da prokunu nekoga ko umre kao nevernik, da uklanjanje njihove odgovornosti zbog smrti ne eliminiše potrebu da ih proklinjemo, niti ih oslobađa od prokletstva. Fraza "**prokletstvo svih ljudi**" na kraju ajeta وَٱلنَّاسِ أَجۡمَعِينَ zahteva od nas da izgovorimo prokletstvo onima koji umru kao nevernici. To ne podrazumeva da se njihova odgovornost uklanja zbog ludila u slučaju ludila, niti podrazumeva da je nevernik oslobođen prokletstva i opravdan. Slično tome, ludilo ili smrt nekoga ko poseduje osobine koje se smatraju osnovom za hvalu i prijateljstvo, kao što je to što je vernik i pravedan, ne sprečava nastavak hvale i prijateljskih osećanja koja su im prethodno ukazana.**Neko bi mogao da prigovori na sledeći način**: "Prema onome što je preneto od Ebu'l Alije, ajet koji predviđa prokletstvo onih koji umru kao nevernici znači da će vernici prokleti nevernike na Sudnji dan, kao što je objašnjeno u ajetu:

وَقَالَ إِنَّمَا ٱتَّخَذۡتُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ أَوۡثَٰنٗا مَّوَدَّةَ بَيۡنِكُمۡ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَاۖ ثُمَّ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ يَكۡفُرُ بَعۡضُكُم بِبَعۡضٖ وَيَلۡعَنُ بَعۡضُكُم بَعۡضٗا وَمَأۡوَىٰكُمُ ٱلنَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّٰصِرِينَ

25. "Vi ste" – reče on – "mimo Allaha kumire prihvatili da biste u životu na ovome svijetu međusobne prijateljske odnose održavali, a poslije, na Sudnjem danu, jedni drugih ćete se odricati i jedni druge ćete proklinjati, vatra će vaše boravište biti, i niko vam u pomoć neće moći priteći".

Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Vaše proklinjanje onih koji umru kao nevernici isključivo u zagrobni život je lišeno ikakvih dokaza. Ajet utvrđuje da su zaslužili prokletstva na ovom svetu od Svemogućeg Allaha, meleka i ljudi. U tome nema spora.

Međutim, neki tumače ajet koji ih proklinje kao da ih Allah Teâlâ obaveštava da su ih ljudi prokleli, čime ne uspevaju u potpunosti da svate presudu. Ne, to nije istina. Naprotiv, ovaj ajet kaže da zaslužuju da budu prokleti od ljudi. Presuda ajeta se primenjuje bez obzira na to da li ih ljudi proklinju ili ne.

وَإِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ ۖ لَّآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلرَّحْمَٰنُ ٱلرَّحِيمُ

163. A vaš Bog – jedan je Bog! Nema boga osim Njega, Milostivog, Samilosnog!

Svemogući Allah opisuje sebe kao jedino Božanstvo tako da sva značenja implicirana u ovom ajetu spadaju u Njegov obim. Ajet može imati sledeća značenja:

1). Nema ničega u univerzumu ravnog Njemu Teâlâ, ništa slično, ništa poput Njega Teâlâ, ništa kao Njega Teâlâ, i zato On Teâlâ zaslužuje da bude opisan kao jedini Bog, različit od svih ostalih (lažnih) bogova.

2). On Teâlâ je jedini Bog koji zaslužuje obožavanje (ibadet) i služenje svih stvorenih bića. Niko drugi ne može deliti Njegovu Teâlâ istinsku Božanstvenost.

3). On Teâlâ je jedinstven; On Teâlâ nema delove. Ne može se podeliti ili razbiti. Jer, nešto što ima delove i može se podeliti ili razbiti nije zaista jedno i jedino.

4). On Teâlâ je večan u postojanju. Ne postoji drugo večno biće osim Njega Teâlâ. Pre stvaranja tvorevine, nije postojalo ništa pored Njega Teâlâ. Atribut jedinog Boga obuhvata sva ova značenja u Njegovom Teâlâ postojanju.

إِنَّ فِي خَلْقِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱخْتِلَٰفِ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ وَٱلْفُلْكِ ٱلَّتِي تَجْرِي فِي ٱلْبَحْرِ بِمَا يَنفَعُ ٱلنَّاسَ وَمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مِن مَّآءٍ فَأَحْيَا بِهِ ٱلْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِن كُلِّ دَآبَّةٍ وَتَصْرِيفِ ٱلرِّيَٰحِ وَٱلسَّحَابِ ٱلْمُسَخَّرِ بَيْنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ لَءَايَٰتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

164. Stvaranje nebesa i Zemlje, smjena noći i dana, lađa koja morem plovi s korisnim tovarom za ljude, kiša koju Allah pušta s neba pa tako u život vraća zemlju nakon mrtvila njezina – po kojoj je rasijao svakojaka živa bića, promjena vjetrova, oblaci koji između neba i Zemlje lebde – doista su dokazi za one koji imaju pameti. Ovaj ajet navodi razne dokaze koji ukazuju Božje jedinstvo i da On Teâlâ nema nikog sličnog ili ravnog Njemu Teâlâ, a u poslednjoj rečenici nam naređuje da koristimo te dokaze da bismo došli do istine. Kao što Svemogući Allah najbolje zna, dokazi navedeni u ajetu su predstavljeni radi našeg zaključivanja kako bismo Ga razumeli, postigli jedinstvo i svatili da On Teâlâ nema sličnog ili ravnog. Ovaj ajet opovrgava tvrdnje onih koji tvrde: “Božje postojanje može se saznati samo kroz svedočanstvo nekog drugog. Razum nema nikakvu ulogu u dostizanju stepena poznavanja Njega Teâlâ“.Kako nebesa i zemlja ukazuju na postojanje Boga? Oni ukazuju na sledeće: Nebesa stoje iznad nas bez ikakvih stubova, ostajući mirna uprkos svojoj prostranosti i ne klizeći. Slično tome, zemlja, uprkos svojoj prostranosti, ostaje ispod nas. Iz ovoga razumemo da nebesa i zemlja, koji su nastali u isto vreme, imaju kraj. Imaju potencijal da se povećavaju ili smanjuju. Takođe znamo da ako bi se celo čovečanstvo okupilo da drži kamen u vazduhu bez ikakve potpore ili stuba, ne bi to mogli da urade. Iz svega ovoga razumemo da postoji Onaj Koji drži nebesa iznad nas bez ikakvih stubova i drži zemlju ispod nas bez ikakve potpore. Ovo takođe ukazuje na postojanje Svemogućeg Tvorca.

To ukazuje da je Tvorac drugačiji od bilo kog objekta, da poseduje beskonačnu moć i da ga ništa ne može učiniti bespomoćnim. Jer, objekti nisu sposobni da izvrše stvari koje opisujemo. Kada se ove tvrdnje pokažu tačnim, to takođe dokazuje da Svemogući Allah ima moć da stvara objekte ni iz čega. Jer, prema razumu i mišlenju, stvaranje objekata na zemlji i na nebu ni iz čega nije ništa teže nego držati ih iznad nas, sa svom njihovom veličinom i gustinom, bez podrške, i ispod nas, bez podrške. Nemogućnost da ova tela budu slobodna od suprotstavljenih akcidencija ukazuje na to da su stvorena kasnije. Kao što je poznato, i ove akcidencije su stvorene kasnije. Pošto nisu postojale ranije, nastale su kasnije. Ono što nije postojalo pre Tvorca, nastalo je kasnije. Dakle, istina je da su ova tela nastala kasnije. Kao što građevina zahteva postojanje majstora koji ju je izgradio, tekst zahteva postojanje pisara koji ga je napisao, a efekat zahteva postojanje faktora koji proizvodi taj efekat, slično, stvorena stvar zahteva postojanje Tvorca koji je stvara. Tako je utvrđeno da su nebesa i zemlja, i bića između njih, dokaz Božjeg postojanja. Smena noći i dana takođe ukazuje na postojanje Boga. Činjenica ta da se svaki od njih dogodio posle drugog zahteva postojanje Tvorca. Ova tvrdnja takođe ukazuje na postojanje Tvorca. Tvorac ne liči na njih, jer izvršilac ne liči na njihovo delo. Kao što vidite, zanatlija ne liči na zgradu koju gradi, niti pisar liči na pismo koje piše. Ako liče, onda se dokaz stvaranja odnosi i na njega. Nije mogao nastati kasnije od dela koje je stvorio. Pošto važi da je Tvorac predmeta, noći i dana, večan, važi i da njihov Tvorac ne liči na njih. Ovi predmeti ukazuju na to da njihov Tvorac ima moć, jer je nemoguće da biće bez moći izvrši takve radnje. Ovi predmeti ukazuju na to da je njihov Tvorac neko ko sve zna, jer je nemoguće da neko ko ne poseduje znanje i iskustvo stvori čvrst i glatki predmet pre nego što ga stvori. Činjenica ta da se dan i noć smenjuju širom sveta, produžavajući se i skraćujući po precizno predviđenom obrascu u skladu sa godišnjim dobima, ukazuje da je Tvorac ovih događaja sveznajuće i svemoćno Biće. Da nije svemoćan, ne bi mogao ovo da učini. Da nije sveznajući, ne bi bio u stanju da održi ovaj red.U vezi sa činjenicom tom da brodovi koji plove po moru označavaju jedinstvenost Allaha, može se reći sledeće: Dobro je poznato da čak i kada bi se sva bića ujedinila da stvore nešto poput vode, koja nosi brodove i održava ih na površini, a koja je tako tečna, bistra i suptilna, kao i to da izazovu vetrove koji pokreču brodove. Kada vetar prestane da duva, brodovi ostaju na površini vode nepomični, i da ih niko ne može pomerati i naterati ih da i dalje uplove.

Zaista, u drugom ajetu, Uzvišeni Allah kaže:

إِن يَشَأۡ يُسۡكِنِ ٱلرِّيحَ فَيَظۡلَلۡنَ رَوَاكِدَ عَلَىٰ ظَهۡرِهِۦٓۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ لِّكُلِّ صَبَّارٖ شَكُورٍ

33. Ako hoće, On smiruje vetar i oni na njegovoj površini ostaju nepomični - to su pouke za svakoga ko je strpljiv i zahvalan - [eš- Šurâ, 42/33].

Najveći dokazi jedinstvenosti Allaha Teâlâ su oni koje nam je Allah Svemogući dao je voda koja nosi te brodove i vetar pomoću kojeg plovimo tim brodovima. Allah Teâlâ, pre koga ništa nije postojalo, Svemoćan i Sveznajući je. On Teâlâ nema ravnog niti sličnog, jer druga bića ne mogu obavljati gore navedene zadatke. Svemogući Allah je učinio vodu dostupnom Svojim slugama kako bi brodovi mogli da plove po njoj, učinio je vetar dostupnim da bi brodovi mogli da jedre po vodi. Upozorio je Svoje sluge da se ujedine sa Njim Teâlâ i podsetio ih na veličinu Njegovih Teâlâ blagoslova. Savetovao ih je da ove blagoslove smatraju uputom, kako bi znali i razumeli da im je njihov Stvoritelj podario ove blagoslove i da bi Mu bili zahvalni, čime bi zaslužili nagradu u Džennetu. Ebû Bekir el-Cessâs: Što se tiče Božjeg slanja vode sa neba kao znaka Njegovog Jednog, može se reći: Svako ko ima zdrav razum zna da je karakteristika vode da teče nadole. Svi takođe znaju da voda ne može da se diže naviše bez faktora koji uzrokuje da teče u suprotnom smeru i da se diže naviše.

Slično tome, dve stvari se mogu reći o vodi u oblacima: Ili je Tvorac stvorio vodu u oblacima ni iz čega, ili ju je podigao iz njenog izvora na zemlji i u morima i uzdigao se u oblake. Koja god da je od ove dve mogućnosti, postojanje vode u oblacima ukazuje na postojanje Allaha, Jednog i Večnog, koga ništa ne može nemoćno učiniti. Zatim, Njegovo premeštanje oblaka, pomoću vetrova pod Njegovom komandom, gde god On želi, najveći je dokaz Njegovog Jednog i beskonačne Moći. On je učinio da oblaci plutaju po vodi, a vjetar po oblacima kako bi ih prenosio sa jednog mesta na drugo, pružajući tako univerzalnu korist svim stvorenim bićima. U tom kontekstu, Svemogući Allah je rekao:

أَوَلَمۡ يَرَوۡاْ أَنَّا نَسُوقُ ٱلۡمَآءَ إِلَى ٱلۡأَرۡضِ ٱلۡجُرُزِ فَنُخۡرِجُ بِهِۦ زَرۡعٗا تَأۡكُلُ مِنۡهُ أَنۡعَٰمُهُمۡ وَأَنفُسُهُمۡۖ أَفَلَا يُبۡصِرُونَ

27. Kako oni ne vide da Mi gonimo kišu u ogoljelu zemlju, i činimo da, uz pomoć njenu, niče rastinje kojim se hrani stoka njihova, a i oni sami – pa zašto neće da vide?! [Es-Sedžda, 32/27].

Svemogući Allah tada uzrokuje da voda iz oblaka pada kap po kap na zemlju. Uprkos rasejavanju vetra, nijedna kap se ne susreće sa drugom na nebu. Svaka kap nastavlja svoj pad u svom pravcu i sleće tamo gde treba da padne. Da sveznajući, svemudri i svemoćni planer nije orkestrirao ovu kišu na ovaj način, kako bi obilna voda u oblacima, koja je mogla da teče poput velikih bujica, mogla da padne na zemlju na tako uredan i pravilan način? Da bi se kišne kapi okupile na nebu, pale bi na zemlju, formirajući veliku poplavu, uzrokujući uništenje usjeva i života. Iščupale bi i uništile sve, uključujući drveće, životinje i biljke na zemlji. Kao što Svemogući Allah opisuje u sledećem ajetu, poplava nastaje od voda koje silaze sa neba:

فَفَتَحۡنَآ أَبۡوَٰبَ ٱلسَّمَآءِ بِمَآءٖ مُّنۡهَمِرٖ

11. I Mi smo kapije nebeske pootvarali vodi koja je neprestano lila, [Kamer, 54/11].

Kaže se: U oluji, voda izgleda kao da se sa neba izliva na zemlju i padala je kiša kao bujica na zemlju. Najveći dokazi o jedinstvenosti Allaha, o beskonačnoj moći i o tome da On Teâlâ nije telo niti liči na tela, su u tome kako On Teâlâ stvara oblake na nebu, kako u tim oblacima stvara vodu i kako šalje oblake sa jednog mesta na drugo. Objektima nije moguće da učine ove stvari. Da ne pominjemo ni to da nemaju nikakvu mogućnost namere da ih usmere ka njima.Što se tiče oživljavanja mrtvog tla, što ukazuje na Božju jedinstvenost, može se reći sledeće: Čak i kada bi se sva stvorena bića ujedinila da ožive deo mrtvog tla, i dalje ne bi bila u stanju da to učine. Ne bi bila u stanju da proizvedu nijednu biljku. Oživlavanje tla vodom od strane Svemogućeg Allaha i rast raznih biljaka u njemu naučili su nas, kroz posmatranje i sa sigurnošću, da se ništa ne dešava samo od sebe. Zatim, kada razmotrite kako ove biljke rastu, videt ćete da su one najveći dokaz da su delo Svemoćnog i Sveznajućeg Umetnika koji svoju umetnost izvršava sa mudrošću. Ovaj Umetnik poseduje znanje i moć da rasporedi delove biljaka koje stvara i oblikuje ih u savršene oblike. Ovo jasno ukazuje da je Tvorac svih ovih dela jedan i jedini Allah, Svemogući i Sveznajući.Ova dela nisu stvorena prirodom, kako tvrde materijalistički ateisti koji poriču Božje znake i čuda. Jer, sva voda koja silazi sa neba ima istu prirodu. Slično tome, svaki aspekt zemljišta i vazduha ima istu prirodu. Međutim, kombinacija zemljišta, vode i vazduha proizvodi razne biljke, cveće, drveće koje rađa plodove i plodove sa različitim ukusima, bojama i oblicima. Da je priroda Tvorac ovoga, svi bi imali iste kvalitete u svakom pogledu. Jer, proizvodi istog izvora ne bi trebalo da budu različiti. To ukazuje da je Onaj koji je stvorio ove raznovrsne prirodne proizvode gore navedene mudar umetnik. Taj umetnik je stvorio ove proizvode, koji se razlikuju po vrsti, boji i ukusu, i odredio ih kao hranu za svoje sluge, čime je pokazao svoju umetnost i darežljivost.

Rasejanje svih vrsta živih bića po Zemlji od strane Svemogućeg Allaha ukazuje Njegovu jedinstvenost. Jer je nemoguće da živa bića stvore sama sebe. Pretpostavimo na trenutak da je to moguće. Zato, kada živo biće stvara samu sebe, ono ili postoji ili ne postoji. Ako postoji, nema potrebe da ponovo stvara nešto što već postoji. Ako ne postoji, nemoguće je da nešto što ne postoji stvori nešto drugo. Takođe znamo da živo biće, kada jednom postoji, nema moć da stvori drugi objekat na nebesima ili na Zemlji. Pošto to nije moglo da učini dok je postojalo, nije moglo ni dok nije postojalo.Takođe znamo da živo biće nema moć da dodaje svoje telo. Pošto ne može da to doda sebi, još je manje sposobno da stvori celo svoje telo. Time je dokazano da je Onaj Koji ga je stvorio ni iz čega Svemogući, Svemudri Tvorac kome ništa ne sliči. Kada bi Tvorac ovih živih bića bio biće slično njima u bilo kom pogledu, ono bi bilo podložno istom pravilu u pogledu svoje nemogućnosti da stvara tela. Kruženje vetrova takođe ukazuje na jedinstvenost Allaha. Čak i kada bi se sva stvorena bića ujedinila da bi kružila vetrove, ona bi i dalje bila nemoćna. Kao što je dobro poznato, vetrovi se ponekad pokreću, ponekad sa juga, ponekad sa severa, ponekad sa istoka kao jutarnji povetarac, a ponekad sa zapada kao vetar kazne poznat kao “debur“. Ovi vetrovi i njihova delovanja su stvoreni, tj. proizvedeni od strane nekoga drugog. Onaj ko ih oblikuje i preoblikuje je jedinstveni i apsolutni Gospodar, Allah Teâlâ. Nema mogućnosti da stvorena bića vladaju vetrovima na ovaj način. Svemogući Allah skreće pažnju onih sa inteligencijom na dokaze koje smo predstavili te im naređuje da dođu do istine o Božjem jedinstvu na osnovu tih dokaza. Svemogući Allah ima moć da stvori biljke bez vode i poljoprivrede, i da stvori živa bića bez parenja i rađanja. Međutim, On Teâlâ sprovodi Svoju naviku stvaranja svakog živog bića kako bi skrenuo pažnju ljudi na Svoju moć, podstakao ih da razmišlaju o Njegovom veličanstvu, upozorio ih na ono što zanemaruju i izazvao njihove umove da razmisle o onome što su zanemarili. Svemogući Allah je stvorio nebesa i zemlju u fiksnom i trajnom stanju. Oni ne propadaju, već zadržavaju svoje prvobitno stanje, nikada se ne menjajući. Nastavit će u tom stanju dok ne budu uništeni na Sudnji dan. Nakon što je stvorio nebesa i zemlju, stvorio je ljude i druga živa bića. Zatim je stvorio hranu i namirnice za njih kako bi mogli da prežive. Nije im obezbedio hranu odjednom, kako ne bi osećali da im više ništa treba. Obezbedio im je dovoljnu količinu hrane, ne za ceo život, već godišnje, kako ne bi bili preopterećeni i uvek osećali potrebu za svojim Gospodarom Teâlâ. Poslao im je određena sredstva za pristup svojoj hrani, kao što su poljoprivreda i zemljoradnja. Učinio je to da bi ih obavestio da dela imaju i dobre i loše posledice. Ovo je poziv ljudima da čine dobra dela i ubiraju svoje nagrade, i da izbegavaju zla dela i budu bezbedni od njihovih loših posledica. Zatim je Svemogući Allah preuzeo na sebe zadatak da spusti vodu sa neba, koja je prevazišla snagu i moć čovečanstva, putem kiše. U tu svrhu, stvorio je oblake na nebu, a u tim oblacima je stvorio vodu. Spustio je na zemlju onoliko vode koju je stvorio koliko je bilo potrebno. Vodom koju je poslao proizveo je namirnice i (kao pamuk) odeću svojih slugu na zemlji. Onda nije ograničio blagodati vode koju je poslao na zemlju vremenom njenog dolaska. On Teâlâ ju je rasporedio tokom dugog vremenskog perioda. Stvorio je izvore i rezervoare u zemlji da bi se voda akumulirala. Voda sakupljena tamo postepeno otiče po potrebi.

Sledeći ajet ističe ovu činjenicu:

أَلَمۡ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءٗ فَسَلَكَهُۥ يَنَٰبِيعَ فِي ٱلۡأَرۡضِ ثُمَّ يُخۡرِجُ بِهِۦ زَرۡعٗا مُّخۡتَلِفًا أَلۡوَٰنُهُۥ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَىٰهُ مُصۡفَرّٗا ثُمَّ يَجۡعَلُهُۥ حُطَٰمًاۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكۡرَىٰ لِأُوْلِي ٱلۡأَلۡبَٰبِ

21. Zar ne vidiš da Allah spušta s neba kišu pa je u izvore u zemlji razvodi, a onda pomoću nje raznobojno bilje izvodi, zatim se ono osuši i ti ga vidiš požutjelog, i najzad ga skrši. To je, doista, pouka za one koji su pametni. [ez-Zumer, 39/21].

Kada se voda ne bi skladištila u izvorima i rezervoarima da bi se koristila kada je potrebna, ona bi presahnula čim padne sa neba. To bi dovelo do uništenja živih bića na zemlji koja ne mogu pronaći vodu kada im je potrebna. Blagoslovljen neka je Gospodar svih Svetova! On je Gospodar Teâlâ koji je učinio zemlju kućom za ljudska bića, a nebo njegovim krovom. On Teâlâ je stvorio kišu, biljke i životinje, stvari koje ljudi donose u svoje domove za svoju korist. Zatim je potčinio zemlju našem upravljanju i učinio je potčinjenom nama kako bismo mogli hodati po njoj i slediti njene staze. Omogućio nam je da imamo koristi od zemlje gradeći domove i zgrade da nas zaštite od kiše, hladnoće, vrućine i neprijatelja. Nije nas poslao na drugo mesto. Gde god želimo da sagradimo kuću, nalazimo priliku da koristimo kamen, kreč, blato i druge materijale koji dolaze iz zemlje, kao što su drveće i drvo. On Teâlâ nam je olakšao da imamo koristi od zlata, srebra, gvožđa, olova, bakra i drugih metala koji su naši izvori koristi. Svemogući Allah je rekao sledeće o ovoj stvari:

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَٰسِيَ مِن فَوۡقِهَا وَبَٰرَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَآ أَقۡوَٰتَهَا فِيٓ أَرۡبَعَةِ أَيَّامٖ سَوَآءٗ لِّلسَّآئِلِينَ

10. On je nepomična brda po njoj stvorio i blagoslovljenom je učinio i proizvode njezine na njoj odredio, sve to u četiri dana – ovo je objašnjenje za one koji pitaju – [Fussilet, 41/10].

Sve ovo, zajedno sa bezbrojnim drugim blagoslovima koji su izvan našeg znanja, jesu blagoslovi i koristi koje nam zemlja nudi. Štaviše, pošto životni vek ljudi i drugih živih bića mora na kraju da se završi, ovi blagoslovi, baš kao što su nam bili dovoljni dok smo bili živi, biće dovoljni i nakon smrti. U tom kontekstu, Svemogući Allah je rekao:

أَلَمۡ نَجۡعَلِ ٱلۡأَرۡضَ كِفَاتًا

25. Zar Mi nismo učinili Zemlju sabiralištem

أَحۡيَآءٗ وَأَمۡوَٰتٗا

26. živih i mrtvih [Murselat, 77/25-26]

إِنَّا جَعَلۡنَا مَا عَلَى ٱلۡأَرۡضِ زِينَةٗ لَّهَا لِنَبۡلُوَهُمۡ أَيُّهُمۡ أَحۡسَنُ عَمَلٗا

7. Sve što je na Zemlji Mi smo kao ukras njoj stvorili da iskušamo ljude ko će se od njih ljepše vladati,

وَإِنَّا لَجَٰعِلُونَ مَا عَلَيۡهَا صَعِيدٗا جُرُزًا

8. a Mi ćemo nju i golom ledinom učiniti. [Kehf, 18/7-8]

Svemogući Allah nije stvorio samo one koje su ukusne, nego i one koje su bolne, hranljive, nego i one koje su otrovne, i slatke, nego i one koje su gorke; dakle, stvorio je sve to zajedno. Time je želeo da nam pokaže da ne želi da se okrenemo samo tim ukusnim stvarima i u njima pronađemo mir.

Jer, ako se okrenemo samo ukusnim stvarima i u njima pronađemo mir, prestaćemo da se sećamo zagrobnog života koji je Allah Teâlâ stvorio za nas. Religiozno, ono što je korisno za nas leži i u prijatnim stvarima koje donose zadovoljstvo i u bolnim stvarima koje uzrokuju bol. Tražeći od nas da se okrenemo bolnim stvarima koje uzrokuju zadovoljstvo, kao i prijatnim stvarima koje uzrokuju zadovoljstvo, Allah Teâlâ želi da razumemo prirodu bola i patnje u ovom svetu. Tako se može razumeti istina o pretnji kazne zagrobnog života. Neka se ljudi uzdrže od činjenja grehova dok su na ovom svetu i zasluže blagoslov bez tuge i brige u Dženetu.

Ako bi inteligentna osoba ispitala dokaze monoteizma koje je Svemogući Allah objasnio u ovom jednom ajetu, ovi dokazi bi bili dovoljni da dokažu monoteizam. Štaviše, ovi dokazi su dovoljni da pobiju tvrdnje ateista kao što su naturalisti, senevije[394] i mušebije[395].

(394. Senevija: Škola mišljenja koja veruje da je univerzum stvoren od strane dva principa: svetlosti i tame.

395. Mušabiha: Škola mišlenja koja upoređuje Allaha Teâlâ sa Njegovim tvorevinama.).

Ako bi se značenje ovog ajeta i ostalih dokaza koje on sadrži objasnilo ovde, diskusija bi bila dugačka. Ono što smo ovde objasnili je dovoljno, jer je svrha mojih objašnjenja ovde da ukratko istaknem značenje koje implicira značenje ajeta, a da ne ulazim previše duboko. Molimo Svemogućeg Allaha da nam podari odličan uspeh u rasuđivanju sa dokazima koje nam je predstavio i u praćenju smernica koje nam je pokazao. Allah Teâlâ nam je dovoljan. On Teâlâ je odličan čuvar.

Dozvoljenost putovanja morem

Ajet (el-Bekare, 2/164):

وَٱلۡفُلۡكِ ٱلَّتِي تَجۡرِي فِي ٱلۡبَحۡرِ بِمَا يَنفَعُ ٱلنَّاسَ

“ **… lađa koja morem plovi s korisnim tovarom za ljude, …**“ ukazuje na dozvoljenost putovanja morem, bilo u svrhu borbe, trgovine ili sticanja drugih koristi. To je zato što ajet ne pravi razliku između onoga što je dozvoljeno za jednu od ovih korisnih stvari i onoga što nije dozvoljeno za druge.

Uzvišeni Allah kaže:

هُوَ ٱلَّذِي يُسَيِّرُكُمۡ فِي ٱلۡبَرِّ وَٱلۡبَحۡرِۖ حَتَّىٰٓ إِذَا كُنتُمۡ فِي ٱلۡفُلۡكِ وَجَرَيۡنَ بِهِم بِرِيحٖ طَيِّبَةٖ وَفَرِحُواْ بِهَا جَآءَتۡهَا رِيحٌ عَاصِفٞ وَجَآءَهُمُ ٱلۡمَوۡجُ مِن كُلِّ مَكَانٖ وَظَنُّوٓاْ أَنَّهُمۡ أُحِيطَ بِهِمۡ دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ لَئِنۡ أَنجَيۡتَنَا مِنۡ هَٰذِهِۦ لَنَكُونَنَّ مِنَ ٱلشَّٰكِرِينَ

22. On vam omogućava da kopnom i morem putujete. Pa kad ste u lađama i kad one uz blag povjetarac zaplove s putnicima, te se oni obraduju tome, naiđe silan vjetar i valovi navale na njih sa svih strana, i oni se uvjere da će nastradati, iskreno se mole Allahu: "Ako nas iz ovoga izbaviš, sigurno ćemo biti zahvalni!" [Jurıus, 10/22]

رَّبُّكُمُ ٱلَّذِي يُزۡجِي لَكُمُ ٱلۡفُلۡكَ فِي ٱلۡبَحۡرِ لِتَبۡتَغُواْ مِن فَضۡلِهِۦٓۚ إِنَّهُۥ كَانَ بِكُمۡ رَحِيمٗا

66. Gospodar vaš, vas radi, pokreće lađe po moru da biste tražili Njegove blagodati, jer je On prema vama milostiv. [İsra, 17/66]

Izraz:

لِتَبۡتَغُواْ مِن فَضۡلِهِۦٓۚ

“**… da biste tražili Njegove blagodati…**“ uključuje trgovinu i druga sredstva za sticanje koristi.

Ostali ajeti na ovu temu su sledeći:

فَإِذَا قُضِيَتِ ٱلصَّلَوٰةُ فَٱنتَشِرُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَٱبۡتَغُواْ مِن فَضۡلِ ٱللَّهِ وَٱذۡكُرُواْ ٱللَّهَ كَثِيرٗا لَّعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ

10. A kad se namaz obavi, onda se po zemlji raziđite i Allahovu blagodat tražite i Allaha mnogo spominjite, da biste postigli što želite. [Džuma, 62/10]

لَيۡسَ عَلَيۡكُمۡ جُنَاحٌ أَن تَبۡتَغُواْ فَضۡلٗا مِّن رَّبِّكُمۡۚ فَإِذَآ أَفَضۡتُم مِّنۡ عَرَفَٰتٖ فَٱذۡكُرُواْ ٱللَّهَ عِندَ ٱلۡمَشۡعَرِ ٱلۡحَرَامِۖ وَٱذۡكُرُوهُ كَمَا هَدَىٰكُمۡ وَإِن كُنتُم مِّن قَبۡلِهِۦ لَمِنَ ٱلضَّآلِّينَ

198. Ne pripisuje vam se u grijeh ako od Gospodara svoga molite da vam pomogne da nešto steknete. A kada pođete sa Arefata, spominjite Allaha kod časnih mjesta; spominjite Njega, jer vam je On ukazao na Pravi put, a prije toga ste bili u zabludi. [el-Bekare, 2/198]

Od grupe as'haba je preneto da je dozvoljeno trgovati na moru.

Umer (r.a.h.) je zabranio pomorsko ratovanje jer se plašio da će muslimani biti izloženi opasnosti.

Prenosi se da je Ibn Abbas (r.a.h.) rekao: "Niko ne treba da putuje morem osim onih koji idu na put u Gazaju, hadž ili umru". Moguće je da je Ibn Abbas (r.a.h.) ovo rekao kao oblik konsultacija jer se bojao da će oni koji putuju morem biti izloženi opasnosti.

Ove izjave Ibn Abbasa (r.a.h.) se nalaze u sledećem hadisu: Abdullah ibn Umer (r.a.h.) je preneo da je Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) rekao:

(لَا يَرْكَبُ الْبَحْرَ إِلَّا حَاجٌّ، أَوْ مُعْتَمِرٌ، أَوْ غَازٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَإِنَّ تَحْتَ الْبَحْرِ نَارًا، وَتَحْتَ النَّارِ بَحْرًا)

"Niko ne treba da putuje morem osim onih koji će obaviti hadž ili umru ili koji će se boriti na putu Allaha Teâlâ. Jer, postoji vatra pod morem i postoji more pod vatrom".[400]

(400. Sunen Said b. Mensur: 2/186. Ovaj hadis je jasan dokaz koji podržava stav onih koji kažu: "U središtu Zemlje je vatra. Veliki deo Zemljine površine je prekriven morima u svim pravcima".).

Zabrana u ovom hadisu ima za cilj da spreči ljude da budu prevareni sopstvenim željama kroz težnju ka svetskoj dobiti. Preporučuje se poštovanje ove zabrane. Međutim, pošto nema mesta za obmanu sopstvenog ja, putovanje morem se smatra dozvoljenim za borbu na Božjem putu i obavljanje hadža ili umre. Svako ko se udavi dok putuje morem u tu svrhu, smatra se šehidom.

Muhamed b. Bekr (r.a.h.) je preneo da je Enes b. Malik rekao: Ummu Harem b. Milhana (r.a.h.), sestra Ummu Sulejme (r.a.h.) mi je rekla da je Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) odmarao kod nje u podne i probudio se smijući se.

Ummu Harem b. Milhana (r.a.h.) je nastavila govoreći: "**Ja Resûllullah! Šta te je nasmejalo**?" upitala sam ga. On (a.s.) odgovori: "**Video sam grupu ljudi kako putuju morem, poput kraljeva koji sede na prestolima**". Rekoh mu: **Ja Resûllullah! dovi Allahu Teâlâ da i mene učini jednim od tih putnika**".

“**Ti si jedna od njih**“, rekao je. Zatim je ponovo zaspao. Posle nekog vremena, ponovo se probudio osmehujući se. Upitah ga ponovo: “J**a Resûllullah! Šta te je nasmejalo**?“ Dao je isti odgovor kao i pre. Rekoh mu ponovo: **Ja Resûllullah! dovi Allahu Teâlâ da i mene učini jednim od tih putnika**“.

“**Ti si jedna od prvih**“, odgovorio je.

Kasnije se Ubada b. Samit (r.a.h.) oženio Um Haram b Milhanu (r.a.h.). Ubada je krenuo na putovanje morem u sveti rat. Poveo je sa sobom svoju ženu, Um Haram b. Milhanu (r.a.h.). Na povratku, njen muž je poslao mazgu da je jaše. Dok je jahala, mazga ju je ispustila. Um Haram b. Milhana (r.a.h.) je slomila vrat i umrla.[401]

(401. Buhârî, br: 2646, 2737.).

Muhammed b. Bekr je preko Um Haram b. Milhan preneo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(المائدُ في البحر الذي يصيبُه القيء له أجرُ شهيدٍ، والغَرِقُ له أجرُ شهيدَين)

“**Onaj ko se ošamuti i povraća u more, zaslužuje nagradu jednog mučenika. Onaj ko se udavi i umre, zaslužuje nagradu dva mučenika**“.[402]

Allah Teâlâ najbolje zna.

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةَ وَٱلدَّمَ وَلَحۡمَ ٱلۡخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ بِهِۦ لِغَيۡرِ ٱللَّهِۖ فَمَنِ ٱضۡطُرَّ غَيۡرَ بَاغٖ وَلَا عَادٖ فَلَآ إِثۡمَ عَلَيۡهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

173. On vam jedino zabranjuje: strv i krv i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo ime, a ne u Allahovo. A onome ko bude primoran, ali ne iz želje, tek toliko da glad utoli, njemu grijeh nije. – Allah zaista prašta i milostiv je.

Ebû Bekir el-Cessâs (r.a.h.) je rekao: Reč (الْمَيْتَة) u gornjem ajetu, koju smo preveli kao "**mrtva životinja**", odnosi se na životinju koja je uginula, a da nije zaklana na normalan način, u verskim terminima. Životinja je mogla spontano da ugine, bez ljudske intervencije. Mogla je da ugine kao rezultat ljudske intervencije, čak i ako nije bilo normalno klanje koje čini njeno meso halal. U dogledno vreme, ako Allah Teâlâ da, objasnit ćemo uslove za normalno klanje. Iako je smrt životinje zapravo uzrokovana od strane Svemogućeg Allaha, njeno jedenje je zabranjeno. Međutim, znamo da je zabranjeno i dopušteno, kao i ono što je neophodno ili nije, povezano sa našim delima, a ne sa nečim drugim.To je zato što nije moguće sprečiti nekoga da počini delo koje bi neko drugi počinio, ili narediti nekome da učini nešto što drugi ne bi učinili. Kada adresati svate ovo značenje, postaje moguće koristiti izraze "**zabranjeno**" i "**dozvoljeno**" za ova dela, čak i ako to zapravo nije istina. Ovo pruža dokaze koji podržavaju pravilo **harama** (**zabranjeno**).Ovo pravilo harama (zabranjenog) takođe obuhvata određene druge koristi. Iz tog razloga, mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) nisu smatrali dozvoljenim korišćenje uginule životinje na bilo koji način, uključujući hranjenje pasa i drugih grabljivica. Hranjenje životinja je takođe oblik korišćenja. Svemogući Allah je definitivno i apsolutno proglasio uginulu životinju haram (zabranjenom) samo po sebi. Nijedan njen deo se ne sme koristiti. Međutim, ako je njen određeni deo dozvoljen validnim i u skladu sa dokazima, onda je upotreba dozvoljena. Na primer, Hz.Poslanikov (s.a.v.s.) poseban dekret o halalu (dozvoljenoj) upotrebi mrtve ribe i skakavaca je odličan primer.

Abdullah b. Umer (r.a.h.) je preneo da je Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) o ovoj stvari rekao:

(أُحِلَّتْ لَنَا مَيْتَتَانِ وَدَمَانِ فَأَمَّا الميْتَتَانِ: فَالحُوتُ وَالجَرَادُ، وَأَمَّا الدَّمَانِ: فَالْكَبِدُ وَالطِّحَالُ)

Dve uginule životinje i dve krvi su nam dozvoljene. Dve uginule životinje su ribe i skakavci. Dve krvi su jetra i slezina".[403]

(403. Muvetta, Dahaya, 8; Ahmed b. Hanbel, Musned: 10/16.).

Amr ibn Dinar (r.a.h.) je preneo da mu je Džabir (r.a.h.) rekao sledeće u vezi sa Džejšu'l-Habet-om[404]:

"Kada su stigli na obalu, more je izbacilo veliku uginulu ribu na obalu. Oni su se održavali u životu jedući tu ribu 15 dana. Kada su se vratili u Medinu, ispričali su to Hz.Poslaniku (s.a.v.s.), a on (a.s.) ih je upitao: "**Imaš li još malo te ribe da jedem**?" Nema neslaganja među muslimanima oko dozvoljenosti jedenja ribe koja ne pluta na leđima i skakavaca".

(404. Džejšu'l-Habet: Imenska fraza koja znači vojnici koji jedu lišće drveća. Tokom Doba blaženstva, grupa as'haba gazija koji su krenuli u krstaški rat počela je da jede lišće drveća kada bi im ponestale zalihe na putu. Iz tog razloga su nazvani Džejšu'l-Habet.).

Neki ljudi tvrde da je opšta odredba ajeta koji zabranjuje jedenje strvine određena sledećim ajetom i hadisom:

أُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ ٱلْبَحْرِ وَطَعَامُهُۥ مَتَٰعًا لَّكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ ۖ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ ٱلْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا ۗ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ٱلَّذِىٓ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

96. Vama se dopušta da u moru lovite i da ulov jedete, da se njime vi i putnici koristite, a zabranjuje vam se da na kopnu lovite dok obrede hadža obavljate. I bojte se Allaha, pred kojim ćete se sabrati. [Mâide, 5/96].

Safvan b. Sulejn ez-Zuraki (r.a.h.) prenosi od Saida b. Seleme (r.a.h.), od Mugire b. Ebi Burde (r.a.h.), od Ebu Hurejre (r.a.h.):

Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao:

(هُوَ الطَّهُورُ مَاؤُهُ الْحِلُّ مَيْتَتُهُ)

“ **Morska voda je čista, a njegovo mrtvo telo je halal**“.[406]

(406. Tirmizi, Taharet, 52).

Said b. Salama (r.a.h.), čije se ime pominje u lancu prenošenja ovog hadisa, nije poznat po svojoj pravednosti. Jahja . Said el-Ensari (r.a.h.), u suprotnosti sa ovim lancem prenošenja, preneo je ovaj hadis od Mugire . Abdullaha b. Ehi Burde (r.a.h.), koji ga je preneo od svog oca, koji ga je preneo od Resûllullaha (s.a.v.s.). Takva neslaganja u lancu prenošenja ovog hadisa čine ga problematičnim i nije dozvoljeno dodeliti presudu definitivnog ajeta takvom hadisu.

Ibn Zijad b. Abdullah el-Bekkâî prenosi od Ibn Abbasa da je Resûllullahu (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) rekao sledeće u vezi sa morem:

(صَيْدُهُ ذَكِيٌّ طَهُورٌ ماؤُهُ)

“**Ulov iz mora je halal kao da je normalno zaklan. Njegova voda je takođe prečišćavajuća**“.

Prema mišlenju stručnjaka za hadise, ovaj rivâjet je slabiji od prethodnog. Postoji još jedan hadis na ovu temu, koji prenosi Jahja b. Ejub (r.aa.h.) od el-Firasija. Prema ovom rivâjetu Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) je rekao: "Morska voda je čista. Njeno uginulo telo je takođe halal". Pošto su njegovi prenosioci nepoznati, ovaj hadis se ne može smatrati dokazom i očigledna odluka Kur'ana se ne može utvrditi na osnovu njega.Abdulbaki je preneo da je Džabir b. Abdullah rekao: "Pitali su Hz.Poslanika (s.a.v.s.) o moru“. On je odgovorio: "Morska voda je čista. Njeno uginulo telo je takođe halal".

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Učenjaci imaju različita mišlenja o tome da li je dozvoljeno jesti ribu koja prirodno ugine u moru.

Mudžtehidi naše hanefijske škole i Hasan b. Hajj smatrali su mekruhom jesti takvu ribu.

Imam Malik i imam Šafija su rekli da nema ništa loše u tome da ga se pretuče.

Učenjaci selefa pre njih takođe su se razlikovali po ovom pitanju.

Ata b. Saib je preneo da je Hazreti Ali rekao: "Ne jedite ribu koja ugine u moru i koja je okrenuta na leđa na vodi".

Očigledno značenje sledećeg ajeta ukazuje da je zabranjeno jesti takvu ribu:

حُرِّمَتۡ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةُ وَٱلدَّمُ وَلَحۡمُ ٱلۡخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ لِغَيۡرِ ٱللَّهِ بِهِۦ وَٱلۡمُنۡخَنِقَةُ وَٱلۡمَوۡقُوذَةُ وَٱلۡمُتَرَدِّيَةُ وَٱلنَّطِيحَةُ وَمَآ أَكَلَ ٱلسَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيۡتُمۡ وَمَا ذُبِحَ عَلَى ٱلنُّصُبِ وَأَن تَسۡتَقۡسِمُواْ بِٱلۡأَزۡلَٰمِۚ ذَٰلِكُمۡ فِسۡقٌۗ ٱلۡيَوۡمَ يَئِسَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِن دِينِكُمۡ فَلَا تَخۡشَوۡهُمۡ وَٱخۡشَوۡنِۚ ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗاۚ فَمَنِ ٱضۡطُرَّ فِي مَخۡمَصَةٍ غَيۡرَ مُتَجَانِفٖ لِّإِثۡمٖ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

3. Zabranjuje vam se strv, i krv, i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime, i što je udavljeno i ubijeno; i što je strmoglavljeno, i rogom ubodeno, ili od zvijeri načeto – osim ako ste ga preklali – i što je na žrtvenicima žrtvovano, i zabranjuje vam se gatanje strjelicama. To je porok! – Danas su nevjernici izgubili svaku nadu da ćete vi otpasti od svoje vjere, zato se ne bojte njih – već se bojte Mene. Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera. – A onome ko bude primoran – kad hara glad, bez namjere da učini grijeh, Allah će oprostiti i samilostan biti. [el-Maide, 5/3]

Muslimani su jednoglasni u svom stavu da odredbu o ribama koje uginu u moru, ali se ne okreću, treba odvojiti od opšte odredbe ovog ajeta. I mi smatramo da je takva riba dozvoljena za jelo. Međutim, učenjaci se ne slažu po pitanju jedenja ribe koja ugine i okrene se. Treba primeniti opštu odredbu ajeta koja zabranjuje takvu ribu (tj. ne jesti je).

Muhammed b. Bekr je preko Džabira ibn Abdullaha preneo da je Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) rekao:

(مَا أَلْقَى الْبَحْرُ، أَوْ جَزَرَ عَنْهُ، فَكُلُوهُ، وَمَا مَاتَ فِيهِ فَطَفَا، فَلَا تَأْكُلُوهُ)

"**Jedite životinje koje more izbaci na obalu ili koje se isperu na obalu kada se voda povuče. Ali ne jedite životinje koje uginu u moru i prevrnu se na leđa**".[407]

(407. İbn Mâce, Sunen, Sayd, 17).

Ismail ibn Ijaš je preko Džabira ibn Abdullaha preneo da je Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) rekao:"**Ne jedite životinju koja se izbaci na obalu nakon što se morska voda povuče. Jedite životinju koju more izbaci na obalu. Ne jedite životinju koja ugine u moru i prevrne se na leđa**". Ibn Abu Zib je takođe preneo sličnu priču od Džabira ibn Abdullaha.

Abdulbaki ibn Kani je preko Džabira ibn Abdulaha preneo da je Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) rekao:

“**Možete jesti ribu koju nađete živu. Možete jesti ribu koja je uginula nakon što se izbaci na obalu. Ne jedite ribu koju nađete uginulu i prevrnutu na leđa**“.

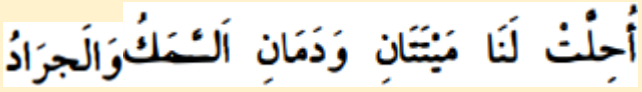
Ibn Kani je preko Džabira b. Abdullaha preneo da je Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) rekao:

“**Možete jesti ribu koja je bila živa kada ste je ulovili, a zatim je uginula. Ne jedite ribu koja je izbačena na obalu i prevrnuta na leđa**“.

Neko bi mogao da prigovori: “**Ovaj hadis su kao mevkuf preneli Sufjan el-Savri, Ejub i Hammad od Džabira preko Ebu Zubajra**“.

“**Možete jesti ribu koja je bila živa kada ste je ulovili, a zatim je uginula. Ne jedite ribu koju je more izbacilo na obalu i okrenula je na leđa**“.

Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Čak i ako je vaša tvrdnja tačna, to ne poništava hadis kao dokaz. Džabir je možda ponekad preneo ovaj hadis od Resûllullaha (s.a.v.s.). Kasnije, drugi su možda preneli ovaj hadis kao mursel od Džabira i izdali fetvu na osnovu njega. Činjenica ta da je neko drugi preneo ovaj hadis kao mursel od Hz.Poslanika (s.a.v.s.), a da nije pomenuo Džabirovo ime i izdao fetvu, ne poništava hadis kao dokaz; naprotiv, pojačava ga. Štaviše, kada je Ismail b. Umeje preneo ovaj hadis od Ebu Zubejra, Džabirovo ime je na početku lanca bio. Slično tome, kada je Ibn. Ebi Zib preneo ovaj hadis, Džabirovo ime je bilo na početku lanca. Višak u lancu prenošenja ovog hadisa, koji su oni preneli kao marfu, čini njihovo prenošenje prihvatljivim. **Ako se kaže da su nam**:

-“ **Dve uginule životinje i dve krvi dozvoljene: Riba i skakavci...**“, hadis je prenet od Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Ovo izražava opšte pravilo dozvoljenosti za sve vrste i stanja riba. **Možemo dati sledeći odgovor**: Ono što smo rekli o ribi koja je uginula u moru i okrenula se na leđa utvrđuje/konkretizuje ovu opštu presudu. Takođe obavezuje naše protivnike sledećim dokazima: U redosledu narativa, opšta presuda se nadovezuje na posebnu presudu i koristi se posebna presuda. Posebna presuda nije poništena opštom presudom. Sa druge strane, postoji neslaganje oko autorizacije ovog rivâjet. Rahmetli Atar je pripisao ovaj hadis Abdullahu b. Umeru i preneo ga od njega kao mevkuf. Jahja el-Hamani je takođe preneo ovaj hadis od Abdur-Rahmana b. Zejda kao mevkuf. Zato, podležete istoj kritici koju ste uputili nama u vezi sa rivâjetom da se riba koja ugine u moru i okrene na leđa ne može jesti. Ako je prigovor da hadis koji se prenosi od Hz.Poslanika (s.a.v.s.): “Morska voda je čista, a njeno uginulo telo je halal“, ne navodi konkretno da riba koja ugine u moru i okrene se na leđa nije dozvoljena za konzumaciju, tačan, odgovor može biti sledeći: Prihvatamo oba rivâjeta kao da se podudaraju i postupamo u skladu sa tim. Dakle, na osnovu rivâjeta o zabrani jedenja ribe koja ugine u moru i okrene se na leđa, izjavljujemo da jedenje takve ribe nije dozvoljeno. Drugi rivâjet prihvatamo kao opštu propisnu odluku koja dozvoljava sve ribe osim onih koje uginu i okrenu se na leđa.

Neko bi mogao da prigovori na sledeći način: "Prema Ebu Hanifinoj metodologiji u vezi sa âmm-om i hâss-om*, ako se pravnici slože oko korišćenja jednog od dva hadisa, a ne slažu se oko korišćenja drugog, hadis oko kojeg se slažu poništava drugi. Postoji saglasnost da su Hz.Poslanikovi (s.a.v.s.) rivâjeti: "Uginulo u moru je halal" i "Dva uginula su nam postala halal" upotrebljive. Međutim, postoji neslaganje oko rivâjeta u vezi sa tim da li se riba koja ugine u moru i okrene na leđa može jesti. S'hodno tome, prethodna dva rivâjeta bi trebalo da ga poništе".

(PS: Samir B: Âmm i Hâss*- "Âmm" i "Hâss" su termini Usu'l-fikha. Âmm je upotreba reči koja obuhvata sve pojedince. Hass je upotreba reči za izražavanje jednog značenja ili ograničenog broja pojedinaca.

Detaljan opis:

Âmm - (عَامّ): "Opšte" znači „svi". Kada se reč koristi kao opšti termin, ona se odnosi na sve pojedince obuhvaćene tom rečju, bez izuzetka. Na primer, reč „ljudi" je opšti termin jer obuhvata sve ljude.

Hâss - (خاص): "Poseban" znači "specifičan". Kada se koristi konkretno, reč se odnosi samo na deo pojedinaca obuhvaćenih tom rečju ili na jednu osobu. Na primer, reč "Ali" je specifična reč jer se odnosi na određenu osobu.

Primeri:

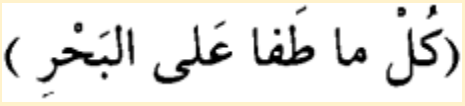
Âmm: Kada se reč "vernici" koristi u ajetu, to je opšta reč jer obuhvata sve vernike.

Hâss: Kada se ime "Hz.Muhammed (s.a.v.s.)" pomene u hadisu, ova reč je specifična reč jer se odnosi na određenu osobu (Hz.Muhammeda (s.a.v.s.)).

Ukratko: Dok Âmm izražava opšti i inkluzivni koncept, Hâss izražava specifičnu i posebnu situaciju ili osobu.).

Prigovorniku se može odgovoriti na sledeći način: To je ono što sugerišete u Ebu Hanifinoj metodologiji. Međutim, on je ovo naveo za rivâjete koja nisu potkrepljena nijednim tekstom iz Knjige. Ako cela Knjiga podržava rivâjet čija je upotreba sporna, onda se Ebu Hanifino pravilo ne primenjuje na taj rivâjet. Takođe bismo mogli reći da se neslaganje oko upotrebe rivâjeta nakon što ga potkrepljuje cela Knjiga ne smatra validnim. U ovom slučaju, takav se rivâjet može koristiti uz rivâjet sa konsenzusom o njegovoj upotrebi i opštim pravilom. Ovo predstavlja posebno pravilo odvojeno od tog opšteg pravila. Neki bi mogli prigovoriti, navodeći hadis pomenut na prethodnim stranicama u vezi sa incidentom sa vojnicima primoranim da jedu lišće drveća zbog gladi, i Hz.Poslanikovu (s.a.v.s.) presudu da dozvoli as'habima da jedu veliku ribu koju je more izbacila na obalu kao dokaz. Po našem mišlenju, velika riba koja je isprana na obalu nije ona koja je uginula u moru i okrenula se na leđa. Pod "uginućem u moru" mislimo na životinju koja spontano ugine i okrene se na leđa, bez ikakvog spoljašnjeg uzroka. Neki ljudi pripisuju mekruh prirodu jedenja ribe koja spontano ugine u moru i okrene se na leđa činjenici toj da je ostavljena u vodi dok se ne okrene. Čak pokušavaju da nas pobede po ovom pitanju tvrdeći da je jedenje životinje koja je normalno zaklana, a zatim stavljena u vodu i ostavljena tamo dok se ne okrene takođe mekruh. Ovo ukazuje njihovo nerazumevanje i nepoznavanje osnovnog neslaganja. Riba ubijena u vodi, a zatim okrenuta je jestiva. Međutim, ako spontano ugine u vodi, čak i ako se nije okrenula, nije jestiva. Ono što želimo da kažemo je to da nije dozvoljeno jesti ribu koja spontano ugine u vodi bez ikakvog očiglednog razloga.

Abdulbaki je preneo hadis za koji je rekao da je munker od Enesa b. Malika preko Ebbana b. Ijaša, te je naveo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

- "**Možete jesti bilo koju ribu koja pluta na leđima u moru**".

Eban b. Ijaš, čije se ime pominje u lancu prenošenja ovog hadisa, nije neko čije je prenošenje dosledno ispravno. Šu'a je rekao: "**Radije bih sedamdeset puta počinio preljubu nego da prepričam od Ebana b. Ijaša**".

Ako bi neko tvrdio da "**Vama se dopušta da u moru lovite i da ulov jedete**" pozivajući se na sledeći ajet:

أُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ ٱلْبَحْرِ وَطَعَامُهُۥ مَتَٰعًا لَّكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ ۖ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ ٱلْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا ۗ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ٱلَّذِىٓ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

96. Vama se dopušta da u moru lovite i da ulov jedete, da se njime vi i putnici koristite, a zabranjuje vam se da na kopnu lovite dok obrede hadža obavljate. I bojte se Allaha, pred kojim ćete se sabrati

ajet uključuje i žive ribe u moru i uginule koje se okreću na leđa", mogao bi dobiti dva odgovora:

1). Ajet koji smo citirali o nemogućnosti jedenja uginulih životinja i rivâjete koja zabranjuju jedenje ribe koja je uginula u moru i leži na leđima, odgovor su na osobu koja iznosi gore navedeni prigovor.

2). Reč (وَطَعَامُهُ) u gornjem ajetu je protumačena kao životinja koja ugine nakon što ju je more izbacilo na obalu. Drugim rečima, prema ajetu, takva životinja je dozvoljena za jelo. Slično tome, reč (صَيْدُ) u ajetu se tumači kao riba koju su ljudi ulovili dok je još živa bila. Kao što se može videti, među ovim predmetima koji su dozvoljeni za jelo, ne pominju se ribe koje uginu i prevrnu se u moru. Riba koja ugine i prevrne se nije nešto što je more izbacilo na obalu, niti je ulovljena dok je još živa bila. Netačno je reći: "**Ribar je ulovio uginulu ribu**" ili "**Ulovio je uginulu**". Ajet ne uključuje ribu koja ugine i prevrne se u moru među dozvoljenim ribama.

Allah Teâlâ zna najbolje istinu.

Odluka o jedenju skakavaca

Mudžtehidi naše hanefijske škole i imam Šâfiîa (r.a.h.), rekli su da nema štete u jedenju skakavaca u bilo kom stanju, bilo da su uhvaćeni živi ili pronađeni uginuti.Prema stavu koji je Ibn Vehb preneo od imama Malika, skakavac uhvaćen živ, obezglavljen, a zatim skuhan može se jesti. Međutim, skakavac uhvaćen živ, a zatim ostavljen po strani, zaboravljen, ili onaj koji ugine, ne može se jesti. To je zato što je kao skakavac pronađen uginut pre nego što je ulovljen te nije dozvoljeno jesti ga. Zuhri i Rabija takođe zastupaju ovaj stav. Imam Malik je takođe izjavio da nije dozvoljeno jesti skakavac koga ubije zoroastrijanac (poklonik vatre). Lejs ibn Sa'd je rekao: "**Smatram da je odvratno jesti uginute skakavce. Međutim, ne vidim nikakvu štetu u jedenju onih koje uhvatim žive**". Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Hadis koji je Ibn Umera preneo od Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

(أُحِلَّتْ لَنَا مَيْتَتَانِ وَدَمَانِ اَلسَّمَكُ وَالْجَرَادُ) "**Dve uginule životinje i dve krvave životinje su nam dozvoljene: riba i skakavci...**" čini dozvoljenim jesti bilo koji skakavac, bilo da je pronađen uginut ili uhvaćen živ, a zatim ubijen. Svi su koristili ovaj rivâjet kao osnovu za dozvoljenost jedenja skakavaca. Zato je neophodno koristiti ovaj rivâjet u njenom opštem smislu, bez postavljanja uslova kao što je onaj ko ga je uhvatio i ubio, jer Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije postavio takav uslov. Prema onome što je Abdulbaki preneo od Selmana, kada je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) upitan o propisu o jedenju skakavaca, on je odgovorio:

(أَكْثَرُ جُنُودِ اللهِ، لَا آكُلُهُ، وَلَا أُحَرِّمُهُ) - " **Većina vojnika Allaha Teâlâ su (skakavci). Ja ne jedem skakavce niti ih zabranjujem**".[409]

(409. İbn Mâce, Sünen, Sayd, 9).

Ono što Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije zabranio, dozvoljeno je. Činjenica ta da nije jeo skakavac ne podrazumeva njegovu zabranu. Dozvoljeno je ne jesti nešto što je dozvoljeno. Međutim, nije dozvoljeno reći da nešto što je zabranjeno nije zabranjeno. Ovaj hadis ne pravi razliku između skakavaca koji ugine prirodnim putem i onog koga je uhvatio i ubio lovac. Ata je preneo da je Kabir rekao:

(غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَصَبْنَا جَرَادًا، فَأَكَلْنَاهُ)

" **Išli smo u krstaški rat sa Resûllullahom** (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega). **U to vreme, naišli smo na roj skakavaca i jeli smo skakavce**".[410]

(410. Ahmed b. Hanbel, Musned: 23/16).

Abdullah b. Abi Evfa je rekao: "**Učestvovao sam u sedam ekspedicija sa Resûllullahom (s.a.v.s.). Jeli bismo skakavce i ništa drugo**".[411]

(411. Pogledajte. . Tirmizi, Ebvabu'l Et'ime, 22).

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) nije pravio razliku između uginulog i živog skakavca. Abdu'l-Baki je preneo od el-Esveda da je Hz.Aiša (r.a.h.) pojela skakavca i rekla:'Resûllullah (s.a.v.s.) je takođe jeo skakavce'".

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: U ovim rivâjetima o skakavcima ne pravi se razlika između uginutog i ubijenog skakavca u pogledu dozvoljenosti jedenja.

Osoba može prigovoriti na sledeći način: Ajet:

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةَ وَٱلدَّمَ وَلَحۡمَ ٱلۡخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ بِهِۦ لِغَيۡرِ ٱللَّهِۖ فَمَنِ ٱضۡطُرَّ غَيۡرَ بَاغٖ وَلَا عَادٖ فَلَآ إِثۡمَ عَلَيۡهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

173. On vam jedino zabranjuje: strv i krv i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo ime, a ne u Allahovo. A onome ko bude primoran, ali ne iz želje, tek toliko da glad utoli, njemu grijeh nije. – Allah zaista prašta i milostiv je. [el-Bekare, 2/173]

zabranjuje jedenje svih uginuli ili ubijenih skakavaca. Međutim, osim onoga oko čega su se pravnici složili u vezi sa njihovom dozvoljenošću,. To jest, dozvoljeno je jesti skakavac koga je ubio lovac. Sve ostalo bi trebalo da bude zabranjeno prema (gore navedenom) očiglednom pravilu ajeta. **Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način**: Rivâjeti vezani za ovo pitanje razlikuju dozvoljenost jedenja skakavaca kojeg je ulovio lovac od opšte zabrane ajeta. Prema većini učenjaka, razlikujući rivâjet se koristi za određivanje opšte zabrane ajeta. Rivâjeti koji se tiču jedenja skakavaca, ne prave razliku između uginulih i ubijenih skakavaca. Zato nije dozvoljeno izdvojiti samo deo ovih rivâjeta. Ovaj prigovor se ne može izneti citiranjem ajeta. Svi se učenjaci slažu da se rivâjet koji dozvoljava konzumiranje skakavaca kojeg je ulovio i ubio lovac razlikuje i potiskuje opštu zabranu ajeta u drugi plan. Po našem mišlenju, skakavci nisu poput riba po tome što zabranjuju konzumiranje uginule ribe koja leži na leđima na vodi, ali ne i drugih riba. Iako postoje rivâjeti koji razlikuju ribu od ajeta koji zabranjuje konzumiranje uginulih životinja, postoje i drugi rivâjeti koja im protivreče. Ovi rivâjeti zabranjuju jedenje ribe koja je uginula i koja se okrenula leđima na vodi. Koristeći sve ove rivâjete, fokusirali smo se na podršku ajeta zabranjujućim rivâjetima, a zatim smo prešli sa rivâjeta koje nose opštu zabranu na dozvoljene rivâjete. Činjenica ta da se Imam Malik i njegovi sledbenici slažu sa nama u pogledu dozvoljenosti jedenja skakavaca koji je uhvaćen živ, a zatim ubijen, ukazuje na to da nema razlike između skakavaca koji je prirodno uginuo i onog koji je ubijen. Ubijanje skakavaca nije normalno klanje. U stvari, za životinje sa tekućom krvlju, normalno klanje se vrši na dva načina:

1- Ako je moguće, grlo i arterije životinje se presecaju.

2- Ako nije moguće izvršiti klanje pomenuto u prvom članu, životinja se ubija prolivanjem svoje krvi na neki način.

Kao što je dobro poznato, čak i ako je ulovljena životinja pogođena, ne smatra se zaklanom na normalan način, osim ako nije ranjena i krvari. Pošto skakavac nema krv, njegovo ubijanje ili samoubistvo podleže istom pravilu. Slično tome, nema razlike između ubistva životinje sa tekućom krvlju i samoubistva ili neubistva. U oba slučaja, ona se ne kolje po verskom zakonu. Zato, skakavac uhvaćen živ i ubijen, i kad je sam uginuo, trebalo bi da podleže istom pravilu u vezi sa jelom. Pošto skakavci nisu životinje sa tekućom krvlju.**Neko bi mogao da prigovori, rekavši**:“Ućinili ste razliku između ribe koja sama ugine i koja je okrenuta na leđa na vodi i ribe koja je živa uhvaćena, a zatim ubijena ili ugine od spoljašnjeg uzroka. Niste porekliu da treba da ćinimo razliku, u smislu presude, između skakavaca koji sam ugine i skakavaca koji je uhvaćen, a zatim ubijen“. **Vlasniku ovog prigovora može se odgovoriti na dva načina**:

1-Ova analogija se odnosi na ribu. Zato što krv ribe nije obavezna za klanje prema verskom zakonu. Međutim, napustili smo ovu analogiju zbog rivâjeta koja smo preneli. Uspostavljanje analogije sa Sunnetom je osnovni princip naše jurisprudencijalne metodologije. Međutim, nemate dokaze iz Sunneta koji bi dokazali da je jedenje nekih skakavaca dozvoljeno, a jedenje drugih nije. Zato, rivâjeti koja čine jedenje dozvoljenim moraju se smatrati validnim za sve skakavce.

2- Ribe imaju tekuću krv. Kada se ubiju, smatraju se normalno zaklanim. Nema potrebe da im se pusti krv za ovo klanje, jer im je krv čista. Jedenje sa krvlju je takođe dozvoljeno. Zato, za razliku od životinja sa tekućom krvlju, da bi se riba smatrala normalno zaklanom, njeno uginuće mora biti posledica spoljašnjeg uzroka, a ne spontanog uginuća. Skakavci, međutim, nemaju ovu karakteristiku. Zato postoji neslaganje oko toga da li se skakavac koji ugine prirodnim putem može jesti ili ne.

Prenosi se da je Ibn Umer rekao: “Smatra se da su svi skakavci normalno zaklani“.

Prenosi se da su Umar, Suhajb i Mikdad (neka je Allah Teâlâ zadovoljan svima njima) smatrali da je jedenje skakavaca dozvoljeno, bez obzira na to da li će uginuti svojom voljom ili će biti ubijeni.

Allah Teâlâ zna istinu.

Klanje fetusa

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Učenjaci imaju različita mišlenja o fetusima kamila, goveda i drugih životinja koje su pronađene uginule nakon klanja.Ebû Hanîfe je rekao da se fetus koji nije normalno zaklan ne može jesti. To je i stav Hammad-a.Ebû Yûsuf, Muhammed i Šâfiî su rekli: "Fetus se može jesti bez obzira da li ima dlaku ili ne." Ovo je također mišlenje i Savrija.Prenosi se da su Hz.Ali i Ibn Umer (r.a.h.) rekli: "ako ženka bude zaklana, i fetus će se smatrati zaklanim".[412]

(412. Taberani, el-Mudžemu'l-Kebir: 4/162. Ebu Ejub je rekao da ova izjava pripada Hz.Poslaniku (s.a.v.s.).).

Imam Malik je rekao da ako je fetus potpuno stvoren i ima perje, može se jesti; u suprotnom, ne može se jesti. Ovo je također mišlenje i Saida b. Musejjeba.Evzai je rekao: "Ako je stvaranje fetusa završeno, onda se klanje ženke smatra klanjem samog fetusa".Uzvišeni Allah kaže:

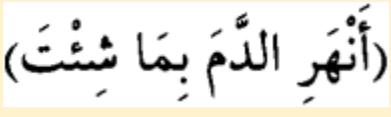
حَرَّمَ عَلَيْكُمُ ٱلْمَيْتَةَ - " **On vam jedino zabranjuje: strv ...**". U poslednjem delu ovog ajeta, On Teâlâ je rekao:

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذٰلِكُمْ فِسْقٌ اَلْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ اَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

3. Zabranjuje vam se strv, i krv, i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime, i što je udavljeno i ubijeno; i što je strmoglavljeno, i rogom ubodeno, ili od zvijeri načeto – osim ako ste ga preklali – i što je na žrtvenicima žrtvovano, i zabranjuje vam se gatanje strjelicama. To je porok! – Danas su nevjernici izgubili svaku nadu da ćete vi otpasti od svoje vjere, zato se ne bojte njih – već se bojte Mene. Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera. – A onome ko bude primoran – kad hara glad, bez namjere da učini grijeh, Allah će oprostiti i samilostan biti. (el-Maide, 5/3).

U ovom ajetu, Svemogući Allah je učinio mrtve životinje apsolutno haram, ali je halal one zaklane na normalan način, osim ovoga.

Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je također izjavio da kamilu, koja je među životinjama koje se mogu kontrolisati, treba zaklati od grudi, a ostale od grla, i da se njihovu krv treba proliti:

- "**Prolij krv kako god želiš**".[413]

(413 Tahavi, Şerhu Maâni'l-Âsâr: 4/183).

Kada je upitan o presudi o životinji koja je pogođena širokim alatom koji generalno nije bio probodan, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je odgovorio:

(إِنْ خَزَقَ فَكُلْ، وَإِذا لم يَخْزِقْ فَلَا تَأْكُلْ)

"**Ako lovačko oružje probije telo životinje, možete ga jesti. Ako ne probije, nemojte ga jesti**“.[414]

(414. Ahmed b. Hanbel, Müsned: 30/204).

Klanje životinja se vrši na dva načina objašnjena gore, Svemogući Allah je generalno presudio da su uginule životinje haram, da su one zaklane na način koji smo objasnili izuzete od ovog harama jezikom Hz.Poslanika (s.a.v.s.), da fetus nema ovu osobinu i da je jedenje fetusa zabranjeno prema očiglednom značenju ajeta.

Oni koji smatraju da je dozvoljeno jesti fetus navode rivâjete sledećih as'haba kao dokaz:

Ebû Said el-Hudri, Ebû Derda, , Ebû Umame, Ka'b b. Mâlik, İbn Umer, Ebû Eyyub i Ebû Hureyre (r.a.h.) su preneli da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(ذَكَاةُ الْجَنِينِ ذَكَاةُ أُمِّهِ) - "**Kada se njena ženka zakolje, i fetus se smatra zaklanom**“.

Prema rečima pripovedaća, lanac rivâjeta za ove rivâjete je slab. Ne želim ovde da produžavam diskusiju objašnjavajući ove rivâjete i njihove slabosti i nedostatke, jer one ne sadrže dokaze koji bi rešili spor.

Pored toga, izraz (ذَكَاةُ الْجَنِينِ ذَكَاةُ أُمِّهِ) može značiti "**Kada se njena ženka zakolje, fetus se takođe smatra zaklanom**“ ili može značiti „**Fetus mora biti zaklan baš kao što je i njegova ženka zaklana**“ a fetus se ne može jesti a da se ne zakolje.

Poređenje u ovom hadisu u vezi sa klanjem fetusa slično je poređenju u sledećem ajetu:

وَسَارِعُوٓاْ إِلَىٰ مَغۡفِرَةٖ مِّن رَّبِّكُمۡ وَجَنَّةٍ عَرۡضُهَا ٱلسَّمَٰوَٰتُ وَٱلۡأَرۡضُ أُعِدَّتۡ لِلۡمُتَّقِينَ

133. i nastojte zaslužiti oprost Gospodara svoga i Džennet prostran kao nebesa i Zemlja, pripremljen za one koji se Allaha boje, [Âl-i-Imran, 3/133].

Ajet ima za cilj da izrazi da je širina Dženneta kao širina nebesa i zemlje.

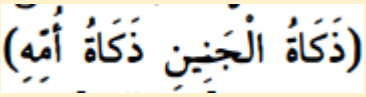
Ponovo, kada neko kaže nekom drugom: "**Moje reči su tvoje reči, moja mezheb je tvoj mezheb**“, misli da su moje reči poput tvojih reči, a moj mezheb je poput tvog mezheba. U tom kontekstu, pesnik je rekao:

فَعَيْناكِ عَيْناها وجِيدُكِ جِيدُهاسِوَى أَنَّ عَظْمَ السّاقِ مِنْكِ دَقِيقٌ

Tvoje oči su tvoje oči. Tvoj vrat je tvoj vrat.

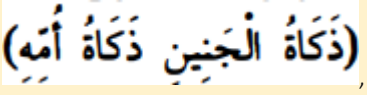
Samo ti je kost u nozi malo tanka.

Drugim rečima, tvoje oči su kao njegove oči, a tvoj vrat je kao njegov vrat.

Hadis: - koji se odnosi na klanje fetusa može značiti: "**Kada se njena ženka zakolje, fetus se smatra zaklanom**“, ili može značiti: "Fetus mora biti zaklan baš kao što je i njegova ženka zaklana“.Pošto su ova dva značenja nekompatibilna, nemoguće je da se oba misle zajedno. Prema jednom značenju, fetus mora biti zaklan. Jedenje fetusa koji nije zaklan nije dozvoljeno. Prema drugom značenju, ako je njegova ženka zaklana, fetus je takođe dozvoljen. Štaviše, ne mora biti zaklan. Zato nije dozvoljeno pripisivati opštu zabranu jedenja uginulih životinja ajetu koji zabranjuje konzumiranje uginulih životinja. U tom slučaju, moramo tumačiti hadis koji pominje klanje fetusa u skladu sa ajetom. Pošto nije dozvoljeno pripisivati ajet slabo povezanom hadisu koji je verovatno kompatibilan sa njegovim značenjem, nije dozvoljen. Prema konsenzusu svih učenjaka, fetus mora biti zaklan baš kao što je njegova ženka zaklana. Ovaj konsenzus takođe ukazuje da se ajet ne treba pripisivati gore pomenutom hadisu. Prema konsenzusu učenjaka, ako se fetus rodi živ, mora biti zaklan, baš kao i njegova ženka. Klanje samo njegove ženke nije dozvoljeno.

Ovo je takođe i nameravano značenje hadisa koji pominje klanje fetusa. Međutim, nemoguće je da značenje bude “klanje njegove ženke se smatra klanjem samog njega“. Ova dva značenja se međusobno protivreče i svako negira drugog. Prema jednom značenju, fetus mora biti zaklan, dok je prema drugom dovoljno klanje njegove ženke.

Neko bi mogao da prigovori: “Ako se fetus pronađe živ, mora biti zaklan. Ako se pronađe uginut, dovoljno je zaklati ženku. Međutim, niste prigovorili našoj tvrdnji da hadis ima dva značenja za ove dve situacije“.

Prigovorniku se može odgovoriti na sledeći način: Dve situacije, kada se fetus pojavljuje živ ili uginut nisu opisani u hadisu: , -“ **Fetus se smatra zaklanim kada se njena ženka zakolje**“. Ovaj hadis ima samo jednu reč, a ne dve. Zato je nemoguće protumačiti dva značenja jednom rečju. To je zato što je za tumačenje jednog od dva značenja neophodno dodavanje harfa (kef), koji je predlog poređenja, frazi. Za tumačenje drugog, dodavanje harfa (kef), koji je predlog poređenja, nije neophodno. Nije ispravno da isti hadis postoji sa ili bez dodavanja harfa (kef). Zato se tvrdnja da su dva značenja istovremeno namenjena u istom hadisu opovrgava. **Neko bi mogao da prigovori na sledeći način**: “ Pošto nameravanje jednog od dva značenja hadisa u vezi sa klanjem fetusa zahteva dodavanje harfa (kef), dok nameravanje drugog značenja ne zahteva dodavanje harf (kef), bilo bi poželjnije tumačiti hadis u smislu koji ne zahteva dodavanje harf (kef). Jer, izostavljanje harf (kef), koje je čestica poređenja, u hadisu zahteva da formulacija hadisa bude metaforička. Ako se ne izostavi, formulacija hadisa postaje istinita. Razmatranje formulacije u njenom doslovnom značenju ima prednost nad razmatranjem u njenom metaforičkom značenju“.**Odgovor na ovaj prigovor se može se dati na sledeći način**: To da li je harf (kef) izostavljen u pomenutom hadisu ne eliminiše mogućnost oba značenja. Jer, čak i ako je hadis metaforički, ova moguća značenja se zaključuju iz njegove formulacije. Ne postoji razlika između doslovnih i metaforičkih značenja koja se može zaključiti iz formulacije. Iz tog razloga, nije moguće primeniti opšte pravilo zabrane iz ajeta

(حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ),“ Zabranjuje vam se strv“,

na hadis , (ذَكَاةُ الْجَنِينِ ذَكَاةُ أُمِّهِ) - “Klanje njene ženke je ekvivalentno klanju nje same“.

Neko bi mogao da prigovori na sledeći način: “ U formulaciji hadisa nema ničega što bi trebalo svatiti kao da se fetus ne smatra zaklanim ako je njegova ženka zaklana. Jer se mladunče naziva fetusom samo dok je u utrobi ženke. Mladunče koja je izvađena iz utrobe ženke i ona koja je odvojena od nje, ne naziva se fetusom. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je presudio da se fetus čija je ženka zaklana dok je u njenoj utrobi takođe smatra zaklanim. Ova odluka zahteva da se fetus čija je ženka zaklana dok je u njenoj utrobi, takođe se smatra zaklanom“.

Vlasniku ovog prigovora se može odgovoriti na dva načina:

1 - Mladunče se i dalje može nazvati fetusom nakon što je odvojena od tela ženke nakon klanja. To je zato što je fetalni period u utrobi ženke upravo završen. Svi se slažu da mladunče koja izađe živa iz utrobe ženke nakon klanja, mora biti zaklana baš kao i njena ženka, i da se i dalje može nazvati fetusom nakon što je odvojena od tela ženke i biva zaklana.

Haml ibn Malik pominje sledeći događaj u tom kontekstu:

Stajao sam između dve robinje. Jedna od njih je udarila drugu motkom od šatora. Robinja koja je pogođena je pobacila mrtvi fetus. Nakon toga, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je odredio da porodica ubice treba da oslobodi roba ili robinju kao kaznu“.[416]

(416 Ahmed b. Hanbel, Musned: 30/68).

Kao što se iz ovoga vidi, fetus je beba koja je ispala mrtva i odvojila se od tela svoje majke. Zato je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) možda imao na umu sledeće značenje hadisa u vezi sa klanjem fetusa: Fetus koji se pojavi živ kada mu se ženka zakolje mora biti zaklan kao i njegova ženka.

2 - Ako je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) u hadisu mislio da se fetus smatra zaklanim kada mu je ženka zaklana, onda čak i ako se pojavio živ, fetus bi se smatrao zaklanim kada mu je ženka zaklana. Čak i ako je uginuo nakon odvajanja od majčinog tela, ne bi bio podložan zakonu lešine. U ovom slučaju, smatrao bi se uginulim u materici. Ako se fetus živ pojavi, klanje njegove ženke ne bi bilo dovoljno da bi se smatrao zaklanim. Učenjaci su se složili oko ovog pravila. Zato je sigurno da se fetus čija je ženka zaklana dok je još u materici, ne smatra se zaklanom.Neko bi mogao da prigovori: “ U hadisu koji se odnosi na klanje fetusa, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je želeo da utvrdi da ako se fetus pronađe uginut, a njegova ženka bude zaklana, smatrat će se da je i on zaklan“.Osobi koja iznosi ovaj prigovor može se odgovoriti na sledeći način: To je tvoja tvrdnja. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije rekao tako nešto. Čak i da Hz.Poslanik (s.a.v.s.) to nije rekao, ako bi bilo dozvoljeno zahtevati da fetus ugine u materici da bi bio dozvoljen za jelo, onda bi nam bilo dozvoljeno i da ga zakoljemo kada se rodi, bilo živog ili uginutog. Zato, jedenje fetusa koji nije zaklan bilo bi nedozvoljeno.

Kada ne smatramo da je klanje njegove ženke dovoljno da bi njegovo meso bilo dozvoljeno i umesto toga zakoljemo fetus, koristimo hadis (ذَكَاةُ الْجَنِينِ ذَكَاةُ أُمِّهِ) -"Fetus se smatra zaklanim kada se njena ženka zakolje" kao opšte pravilo bez ikakve posebne reference. Uslovljavamo dozvoljenost njegovog mesa klanjem dok je još fetus i nakon što je odvojen od tela ženke. Tumačenje gore navedenog hadisa u ovom smislu ima prednost nad razumevanjem kako si ga objasnio. U ajetu nema naznaka da postoji unapred određena reč koja bi dovela do toga da se ovaj hadis tumači u bilo kom drugom smislu, niti postoji bilo šta što ukazuje na to. **Neko bi mogao da prigovori**: "Nema mnogo smisla svatiti dotični hadis kao da fetus mora biti zaklan ako se odvoji od tela ženke. To je zato što je ova stvar bila poznata pre nego što je dotični rivâjet objavlena". **Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način**: Istina nije onakva kakvu tvrdite. Značenje koje prenosi dotični hadis je sledeće: Fetus mora biti zaklan nakon što se živ rodi. Činjenica ta da ugine nakon što se živ rodi, pre nego što može biti zaklan, ili da je to odloženo, ne menja ovu odluku. Zato, ako ugine pre nego što prođe dovoljno vremena da se zakolje, klanje njegove ženke je dovoljno da se fetus smatra zaklanim. Štaviše, pošto je klanje vâdžib, fetus rođen uginut nije dozvoljeno jesti jer nije zaklan. Ako se fetus rodi živ, mora biti zaklan. Već je rečeno da jedenje fetusa rođeno uginutog nije dozvoljeno. Ovo je opovrglo stav onih koji tvrde: "Ako se fetus rodi uginut, nema potrebe za klanjem". Možda postoje oni koji će kao kontradokaz navesti sledeći rivâjet od Ebu Saida el-Hudrija, od Zekerije b. Jahje el-Sadžija: Kada je upitan o presudi o fetusu koji se ispostavi kao uginut, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je odgovorio:

(إِنْ شِئْتُمْ فَكُلُوهُ، فَإِنَّ ذَكَاتَهُ ذَكَاةُ أُمِّهِ)

"**Ako želiš, možeš ga jesti. Jer je klanje njegove ženke njegovo sopstveno klanje**".[417]

(417. Ahmed b. Hanbel, Musned: 18/69).

Onima koji iznose ovaj hadis kao kontradokaz, može se dati sledeći odgovor: Grupa pouzdanih prenosilaca prenela je ovaj hadis od Jahje ibn Saida. U stvari, oni nisu pomenuli da je fetus rođen mrtav u svom prenošenju ovog hadisa. Druga grupa prenosilaca, uključujući Hašima, Ebu Usamu i Isu ibn Junusa, su oni koji su preneli isti hadis od Mudžalida. Ni oni nisu pomenuli da je fetus rođen uginut u svom prenošenju ovog hadisa, već su samo rekli: Kada je upitan o fetusu u materici kamile, krave ili ovce, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao: " Možete ga jesti, jer je klanje njegove majke kao klanje njegove ženke". Ibn Ebi Lejla je takođe preneo isti hadis od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) preko Ebu Saida el-Hudrija. Svi koji su preneli ovaj hadis od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) rekli su ono što smo i mi rekli.

Niko od njih nije pomenuo da je fetus izgledao uginut. Reč (مَيِّتًا) se pojavljuje samo u rivâjetu Zekerije ibn Jahje el-Sadžije. Ova reč je verovatno njegov dodatak, jer on nije pouzdan pripovedać.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَوۡفُواْ بِٱلۡعُقُودِۚ أُحِلَّتۡ لَكُم بَهِيمَةُ ٱلۡأَنۡعَٰمِ إِلَّا مَا يُتۡلَىٰ عَلَيۡكُمۡ غَيۡرَ مُحِلِّي ٱلصَّيۡدِ وَأَنتُمۡ حُرُمٌۗ إِنَّ ٱللَّهَ يَحۡكُمُ مَا يُرِيدُ

1). O vjernici, ispunjavajte obaveze! Dozvoljava vam se stoka, ali ne ona koja će vam se navesti; dok obrede hadža obavljate, nije vam dozvoljeno loviti. Uistinu, Allah propisuje što On hoće. [el-Mâide, 5/1].

Kao odgovor onima koji kao kontradokaz iznose da je Ibn Abbas rekao da reč بَهِيمَةُ ٱلۡأَنۡعَٰمِ u ajetu znači fetus, može se reći sledeće:

Prenosi se da je Ibn Abbas rekao da se reč u ajetu يمَةُ ٱلۡأَنۡعَٰمِ odnosi na sve životinje i da se izraz na kraju ajeta إِلَّا مَا يُتۡلَىٰ عَلَيۡكُمۡ , " **...ali ne ona koja će vam se navesti;...**", odnosi na svinju.

Navodi se da je Hasan rekao da se reč بَهِيمَةُ ٱلۡأَنۡعَٰمِ odnosi na ovce, kamile i goveda. Preferirano mišlenje je da se ova reč odnosi na sve životinje. Bilo bi pogrešno reći da se odnosi samo na fetuse. To bi značilo dodeljivanje opšte odluke ajeta bez ikakvih dokaza. Čak i ako se reč بَهِيمَةُ ٱلۡأَنۡعَٰمِ odnosi na fetuse, ona treba da znači da su fetusi dozvoljeni pod uslovom da se zakolju. Baš kao što je dozvoljeno jesti fetus koji je rođen živ, pod uslovom da se zakolje.Ako ajet:

أُحِلَّتۡ لَكُم بَهِيمَةُ ٱلۡأَنۡعَٰمِ إِلَّا مَا يُتۡلَىٰ عَلَيۡكُمۡ" **ispunjavajte obaveze! Dozvoljava vam se stoka, ali ne ona koja će vam se navesti; ...**", treba da znači da su neke od trenutno zabranjenih životinja koje će vam biti navedene u budućnosti biti dozvoljene, onda je ovaj ajet sažet i ne može se navesti kao dokaz. U ovom slučaju, dotični ajet bi bio poput izjave nekoga ko, bez ikakvog objašnjenja, navodi da su neke životinje dozvoljene, a druge zabranjene, te bi time bilo neprikladno iz toga izvoditi opšte pravilo. **Neko bi mogao da prigovori**: "Kao što jedna osoba može prouzrokovati smrt žene udarajući je u stomak i da ona izbaci mrtvo dete, ona plaća odštetu samo za ženu, a ne i za dete. Međutim, ako dete umre nakon što je rođeno živo, onda mora da plati i odštetu za njega; na isti način, ako se stelna životinja zakolje, ona ne mora da podnese dodatnu obradu za mrtvi fetus u njenom stomaku; smatra se da je i ono zaklano zajedno sa ženkom. Ali, ako se fetus, čija je ženka zaklana, pojavi živo, tada bi bilo potrebno da i ono bude zaklano da bi njeno meso bilo dozvoljeno za jelo". **Prigovorniku se može odgovoriti na sledeći način**: Vaša analogija je pogrešna jer upoređujete jednu presudu sa drugom. Validna analogija je kombinovanje dva pitanja u jednu presudu iz razloga koji zahteva upoređivanje jednog pitanja sa drugim. Upoređivanje jednog pitanja sa drugim u dve odvojene presude nije validna analogija. Znamo da se presuda u slučaju koji ste naveli odnosi na nadoknadu za fetus koji se živ pobaci nakon što ju je udarila žena, a kasnije umre. Naša poenta je u tome da, da li je fetus nastao klanjem stelne životinje, u jednom slučaju, dovoljan za sopstvenu konzumaciju, dok u drugom slučaju nije dovoljan. Kako je poređenje ovog pitanja sa drugim validno? Međutim, ako neko udari stelnu ovcu ili drugu životinju u stomak, uzrokujući mrtav pobačaj fetusa, nije dužan da plati krvarinu ili vrednost fetusa. Međutim, ako je ženka zbog toga lišena svoje vrednosti, mora je nadoknaditi. Pošto je nedopustivo da se fetusi ženki odvajaju od tela njihovih ženki dok su žive, i pošto se ženi mora platiti odšteta za abortirani fetus, i pošto su presude drugačije, kao u primeru koji ste naveli, kako je dozvoljeno upoređivati fetus ženke sa ljudskim fetusom?

Neko bi mogao da prigovori: “Fetus u materici se smatra organom svoje ženke. Pošto je dozvoljeno jesti telesne organe zaklane životinje, fetus, koji se smatra organom životinje, takođe treba jesti bez klanja“.

Odgovor na ovaj prigovor je sledeći: Netačno je smatrati fetus organom svoje ženke. To je zato što se može odvojiti od tela ženke dok je ona živa, a ponekad čak i nakon njenog uginuća. Međutim, organ životinje ne može preživeti nakon što je odvojen od tela ženke. Dakle, dokazano je da fetus nije zavisan od ženke, bilo da je živa ili uginula.

Neko bi mogao da prigovori: “Kao što je dete podložno svojoj majci u nekim stvarima kao što su emancipacija, omogućavanje devstvenosti i ponovni brak, tako bi i fetus trebalo da bude podložan svojoj ženki u pitanjima klanja“.

Prigovorniku se može odgovoriti na sledeći način: Vaše poređenje je pogrešno, jer je nemoguće uporediti presudu koju smo prethodno naveli sa drugom presudom. Štaviše, nije dozvoljeno odvojiti dete od majke, koja je oslobođena robinja koja je ostavljena u ropstvu. U stvarima koje ste naveli, dete je podređeno svojoj majci. Kada je njena majka oslobođena, i ono je oslobođeno.

Ako se steljna životinja zatim zakolje i njen fetus se otkrije živ, klanje njene ženke se ne računa samo kao klanje. Dakle, saznali smo da fetus nije podređen svojoj majci u pitanjima klanja. Da jeste, ne bi bilo dozvoljeno da i ono bude zaklano nakon što je njena ženka zaklana.

Što se tiče imama Malika, on je usvojio presudu u sledećoj priči: Sulejman Ebu Imran je preneo od Ibn el-Beraa koji je preneo od svog oca da je Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) presudio da ako fetusi životinja imaju dlaku, klanje njihovih ženki je dovoljno da se smatraju zaklanim.

Zuhri je preneo da je sin Kaba ibn Malika rekao:

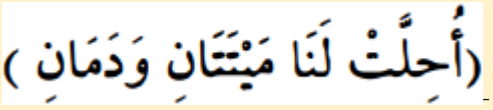
As'habi Resûllullaha (s.a.v.s.) su govorili: “**Kada fetusu naraste dlaka, klanje njegove ženke je njegovo sopstveno klanje**“. Prenosi se da su Hz.Ali i Ibn Umer (r.a.h.) rekli isto.

Onima koji zastupaju ovaj stav se kaže: “Ova predaja pominje da je fetus dlakav. Međutim, autentičnija predaja ne pominje da je fetus dlakav. Tu predaju takođe prenose Džabir, Ebu Said, Ebu Darda i Ebu Umame (neka je Allah Teâlâ zadovoljan svima njima). U ovoj predaji, dlakavost nije navedena. Dakle, zašto niste uskladili dve predaje i pomirili ih? Zato što ove predaje ne odbacuju zahtev predaja koje pominje da je fetus dlakav. Obe predaje zahtevaju presudu. Međutim, u jednoj je ova presuda utvrđena bez odbacivanja druge. U drugoj je data opšta izjava bez pominjanja ovog pitanja. Pošto se slažemo da ako fetus nije dlakav, klanje njegove ženke ne znači da je zaklana, već mora biti zaklana odvojeno.“Pošto smo rekli da kada je bez dlake, bliže je organu svoje ženke i da iako nije logički neophodno zaklati ga kada je odvojena od tela, ipak je treba zaklati, ako izađe sa dlakom, i ono mora biti zaklano. U ovom slučaju, značenje hadisa (ذَكَاةُ الْجَنِينِ ذَكَاةُ أُمِّهِ) - “**Klanje njene majke je klanje nje same**“ postaje sledeće: “**Kolje se baš kao što se kolje njena ženka**“.

Rečeno je sledbenicima imama Šafije: Hadis: (ذَكَاتُهُ ذَكَاةُ أُمِّهِ إِذَا أَشْعَرَ) “**Kada odraste u polnu zrelost, klanje njene ženke je njeno sopstveno klanje**“ podseća na značenje to da ako ne odraste u polnu zrelost, klanje njene ženke neće biti dovoljno za njega.

Trebalo je da uz ovu predaju navedete predaje koji ne pominju polnu zrelost. Jer, prema vašem mišlenju, sa takvim dokazom, mogu se navesti predaje koje izražavaju opšte pravilo. U stvari, bolje je da to učinite“.

Još jedan dokaz koji se može izneti protiv Šafiija je sledeći hadis:

- “**Dve mrtve životinje i dve krvi su nam dozvoljene**“.

Ovaj hadis zahteva da se jedenje uginulij životinja, osim skakavaca i riba, smatra haramom.

Ovaj hadis zahteva da se izraz “Klanje fetusa je klanje njegove majke“ tumači prema značenju koje je naznačeno gornjim hadisom, odnosno da fetus mora biti zaklan kao i njegova ženka da bi njegovo meso bilo halal.

Štavljenje kože uginulih životinja

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ ٱلْمَيْتَةُ وَٱلدَّمُ وَلَحْمُ ٱلْخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ لِغَيْرِ ٱللَّهِ بِهِۦ وَٱلْمُنْخَنِقَةُ وَٱلْمَوْقُوذَةُ وَٱلْمُتَرَدِّيَةُ وَٱلنَّطِيحَةُ وَمَآ أَكَلَ ٱلسَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى ٱلنُّصُبِ وَأَن تَسْتَقْسِمُواْ بِٱلْأَزْلَـٰمِ ذَٰلِكُمْ فِسْقٌ ٱلْيَوْمَ يَئِسَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِن دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَٱخْشَوْنِ ٱلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلْإِسْلَـٰمَ دِينًا فَمَنِ ٱضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِّإِثْمٍ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

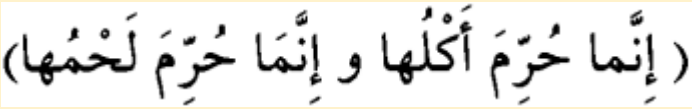
3. Zabranjuje vam se strv, i krv, i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime, i što je udavljeno i ubijeno; i što je strmoglavljeno, i rogom ubodeno, ili od zvijeri načeto – osim ako ste ga preklali – i što je na žrtvenicima žrtvovano, i zabranjuje vam se gatanje strjelicama. To je porok! – Danas su nevjernici izgubili svaku nadu da ćete vi otpasti od svoje vjere, zato se ne bojte njih – već se bojte Mene. Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera. – A onome ko bude primoran – kad hara glad, bez namjere da učini grijeh, Allah će oprostiti i samilostan biti. [el-Mâide, 5/3].

قُل لَّآ أَجِدُ فِي مَآ أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُۥٓ إِلَّآ أَن يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَّسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ فَإِنَّهُۥ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهِلَّ لِغَيْرِ ٱللَّهِ بِهِۦ ۚ فَمَنِ ٱضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

145. Reci: "Ja ne vidim u ovome što mi se objavljuje da je ikome zabranjeno jesti ma šta drugo osim strvi, ili krvi koja istječe, ili svinjskog mesa – to je doista pogano – ili što je kao grijeh zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime". A onome ko bude primoran, ali ne iz želje, samo toliko da glad utoli, Gospodar tvoj će doista oprostiti i milostiv biti. [En'âm, 6/145].

Ovi ajeti zahtevaju zabranu uginule životinje sa svim njenim delovima. Njena koža je takođe deo životinje, jer kada životinja ugine, vitalnost u koži takođe prestaje sa smrću. Međutim, izraz عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُۥٓ - "**jesti ma šta drugo**“ zahteva da zabrana bude ograničena na svežu hranu.

Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je ovo objasnio nakon što je koža uginule životinje štavljena na sledeći način:

"Zabranjeno je jesti njegovu krv i meso“.[421]

(421. Pogledajte: Muslim, Hayz, 27; Aluned b. Hanbel, Musned: 1/365).

Pravnici imaju različita mišlenja o presudi o štavljenoj koži uginule životinje.

Ebu Hanifa i njegovi saputnici, Hasan ibn Salih, Sufjan el-Savri, Abdullah b. Hasan el-Anbari, Avzai i Šafija, izjavili su da je dozvoljeno prodavati i koristiti kožu uginulih životinja nakon štavlenja. Međutim, imam Šafija, izuzev kože pasa i svinja, nije smatrao da je dozvoljeno prodavati ili koristiti ih čak i ako su štavljene.

Mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) nisu pravili razliku između pseće kože i ostalih koža, navodeći da se ova koža može očistiti štavlenjem. Oni su jednostavno rekli da se svinjska koža ne može očistiti ni na koji način.

Imam Malik je rekao da se koža uginule životinje može koristiti tako što se na nju sedi ili se od nje pravi sito, ali se te kože ne mogu prodavati niti se na njima ne treba obavljati namaz.

Lejs b. Saad je rekao da se koža uginulih životinja može prodavati bez štavljenja, pod uslovom da se kupcu objasni da je to koža uginule životinje.

Dokaz onih koji prihvataju kožu uginule životinje kao kožu čiste i normalno zaklane životinje su mutevatir predaje koja dolaze od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) sa različitim lancima predaja i različitim formulacijama. Sva ova predanja (rivâjeti) zahtevaju da se koža uginule životinje smatra čistom i prihvati je kao kožu životinje koja je normalno zaklana.

Jedan od njih je sledeći hadis od Ibn Abbasa:

“Svaka koža koja je preplanula postaje čista“.[422]

(422. İbn Mace. Libas 25).

Hasan prenosi da je Selema b. Muhabik rekao:

Tokom bitke kod Tabuka, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je došao do jedne kuće. U dvorištu kuće visio je meh za vodu. Pio je iz njega. Kada su mu rekli da je meh napravljen od kože uginule životinje, rekao je:

(ذَكَاةُ الْأَدِيمِ دِبَاغُهُ) - “**Čišćenje kože uginulih životinja vrši se štavljenjem**“.[424]

(424. İbn Hibban, Sahih: 4/105).

Simak je preneo da je naša majka Hz.Sevda b. Zema, žena Hz.Poslanika (s.a.v.s.) rekla:

Imali smo ovcu koja je uginula. Bacili smo je. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je došao i pitao: 'Šta se desilo sa vašom ovcom?' Rekli smo: 'Bacili smo je.'“

(قُلْ لَآ اَجِدُ فِي مَآ اُوْحِيَ اِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلٰى طَاعِمٍ يَطْعَمُهٗٓ اِلَّآ اَنْ يَكُونَ مَيْتَةً اَوْ دَمًامَسْفُوحا)

Zatim je on (a.s.) je proučio ajet:

قُل لَّآ أَجِدُ فِي مَآ أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُۥٓ إِلَّآ أَن يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَّسْفُوحًا

“ **Reci: "Ja ne vidim u ovome što mi se objavljuje da je ikome zabranjeno jesti ma šta drugo osim strvi, ili krvi koja istječe, …**“, [En'âm, 6/145] i rekao:

“ **Zašto ne bismo koristili njenu kožu**?“[425] Kada je to rekao, poslali smo nekoga i doveli ovcu. Odrali smo je, štavili je i od nje napravili mešinu i pili vodu iz nje dok se potpuno nije istrošila.

(425. Taberani, el-Mucemu'l-Kebir: 24/36).

Naša majka Hz.Ummu Selema (r.a.h.)je rekla:“Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je prošao pored Mejmunine (r.a.h.) ovce (koja je uginula i bila bačena). (Prolazeći) je rekao:

(مَا عَلَى أَهْلِ هَذِهِ لَوِ انْتَفَعُوا بِإِهَابِهَا) “**Šta bi se desilo njenim vlasnicima? Da su samo koristili njenu kožu**“.[426]

(426. Taberani, Musnedu'ş-Şamiyyin:3/284).

Zuhri je pričao da je naša majka Hz.Mejmuna (r.a.h.) rekla: “Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je prošao pored jedne naše ovce koja je uginula i bila bačena i rekao: “Zašto ne štave njenu kožu i ne iskoriste je?“ Kada su rekli:“ Ja Resûllullah! To je strvina“, on (a.s.) je rekao:

(إِنَّمَا حُرِّمَ مِنَ الْمَيْتَةِ أَكْلُهَا) - “**Zabranjeno je jesti samo mrtve životinje**“.[427]

(427. Darekutni, Sünen: l/58).

Postoje i druga kazivanja, koja sva zahtevaju da se koža uginule životinje smatra čistom nakon štavlenja. Nisam smatrao prikladnim da ovde proširujem obim ovih kazivanja. Sva su mutevatir, pružaju autentične informacije i zahtevaju akciju.

Ponovo, ovi rivâjeti, izbegavajući primenu odluke ajeta: حُرِّمَتۡ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةُ وَٱلدَّمُ - “**Zabranjuje vam se strv, i krv,…**“ [el-Mâide, 5/3] i:

قُل لَّآ أَجِدُ فِي مَآ أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٖ يَطۡعَمُهُۥٓ إِلَّآ أَن يَكُونَ مَيۡتَةً أَوۡ دَمٗا مَّسۡفُوحًا

“ **Reci: "Ja ne vidim u ovome što mi se objavljuje da je ikome zabranjeno jesti ma šta drugo osim strvi, ili krvi koja istječe, …**“ [En'âm, 6/145], razjašnjavaju pitanje u dva aspekta:

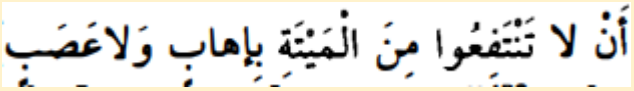
1 - Ova predanja su nam stigla preko različitih pripovedaća koji nikako nisu mogli da se sastanu i slože oko pitanja greške i pogrešnog predstavljanja.

2 - Pravnici su prihvatili ove predaje i koristili ih kao dokaze. Dakle, dokazano je da su korišćene kao dokaz uz ajet koji zabranjuje uginule životinje i da ajet zabranjuje kožu uginule životinje ako nije štavljena. Fraza عَلَىٰ طَاعِمٖ يَطۡعَمُهُۥٓ -“**jesti ma šta drugo**“ navedena u prethodnim redovima ukazuje na to da su jestivi delovi uginule životinje zabranjeni. Pošto koža uginule životinje više nije među stvarima koje se mogu jesti nakon štavljenja, više se ne smatra ni zabranjenom. Međutim, sve ove predaje se odnose na period nakon što je uginula životinja proglašena zabranjenom. Da to nije bio slučaj, Hz.Poslanikove (s.a.v.s.) žene (r.a.h.) ne bi bacile mrtvu ovcu i proglasile je lešinom, niti bi ih Hz.Poslanik (s.a.v.s.) obavestio da je zabranjeno samo jedenje uginule životinje. Ovo ukazuje da se zabrana uginule životinje dogodila pre nego što su se dogodili događaji opisani u ovim predanjima. Ove predaje takođe ukazuju na to da štavljena koža nije bila nameravano značenje ajeta. Slažemo se sa Imamom Malikom oko dozvoljenosti upotrebe štavljene kože, a on je koristio predanja koja ukazuju da je štavljena koža čista. Nema razlike između sedenja na štavlenoj koži, namazi na njoj i prodaje drugima. U stvari, druga predanja navode da štavlenje čisti kožu i da štavlenje čini kožu čistom kao komad normalno zaklane životinje. Kada je koža čista, propis o namazu na njoj, prodaji, korišćenju kao prostirke i sedenju na njoj isti je kao i za kožu normalno zaklane životinje. Kao što je dobro poznato, zabrana kože pre štavlenja ostaje. Kao što nije dozvoljeno koristiti njeno meso u tom stanju, takođe nije dozvoljeno koristiti ga na bilo koji drugi način. Kao što smo objasnili, pošto se slažemo da koža prestaje da bude lešina nakon štavlenja, dokazano je da je štavlena koža uginule životinje čista kao koža normalno zaklane životinje. Činjenica ta da se pravilo zabrane ajeta odnosi na jedenje uginule životinje takođe ukazuje na to. Kada štavljena koža uginule životinje više nije jestiva, ona postaje tkanina, drvo ili slično. To je dodatno potvrđeno slaganjem imama Malika sa našim stavom da je dozvoljeno koristiti vunu, runo i dlaku uginule životinje, jer su nejestivi. Pošto koža uginule životinje više nije jestiva nakon što je štavljena, dozvoljeno ju je koristiti na bilo koji način. **Neko bi mogao da prigovori**: “Dozvoljeno je koristiti vunu, runo i dlaku uginule životinje. Zato što se oni mogu ošišati sa tela životinje dok je živa“. **Odgovor na ovaj prigovor može se dati na sledeći način**: Ništa ne sprečava da ono što smo objasnili ili ono što ste vi objasnili bude uzrok dozvoljenosti konzumiranja ovih stvari. U ovom slučaju, dozvoljenost ovde ima dva uzroka. **Jedan je** da ove stvari nisu jestive. **Drugo je** to da su ove stvari predmeti koji se mogu uzeti i odrezati dok je životinja živa. Dozvoljeno ih je konzumirati jer je presuda potrebna za oba uzroka jedna te ista. Kada ovu dozvoljenost pripišemo uzroku koji smo objasnili, moramo uporediti kožu sa vunom, runom i dlakom, te kao takve postaju dozvoljene njihovo konzumiranje.

Ali kada je pripišemo uzroku koji ste vi objasnili, presuda je ograničena na pogođenu stvar, odnosno vunu, runo i dlaku. (Zato, ne možemo upoređivati kožu sa njima, nije dozvoljeno njihovo konzumiranje.).

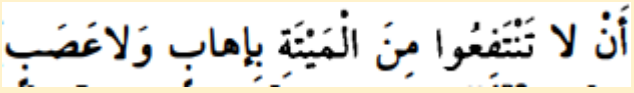
Hakem prenosi da je Abdulah ibn Aklm rekao:

Pročitano nam je pismo Resûllullaha (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) u kojem se navodi:

- “Ja ne koristim kožu i živce mrtvih životinja“.[420] Oni koji ne smatraju da je dozvoljeno koristiti štavljenu kožu uginulih životinja oslanjali su se na ovaj rivâjet. Nije dozvoljeno protivrečiti rivâjetima koji dozvoljavaju upotrebu štavljene kože uginutih životinja ovim rivâjetom iz više razloga.

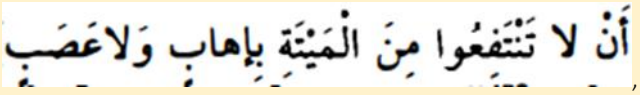
1 - Rivâjeti koje smo ranije razumeli su u okviru mutavatir habera (vesti, hadis) i pružaju autentične informacije. Ovaj Rivâjet od Abdulaha ibn Akima došla je kroz ehad-habera. Asim b. Ali je ispričao da je Abdulah ibn Akim rekao: “ Umer b. Hatab nam je napisao pismo u kojem je rekao:

- 'Ne koristite kožu i nerve uginulih životinja'“. Ravi Abdullah b. Akim navodi u ovoj rivâjet da im je Umer b. Hatab napisao pismo. Nije dozvoljeno osporavati ovu njegovu i prethodnu slični rivâjet.

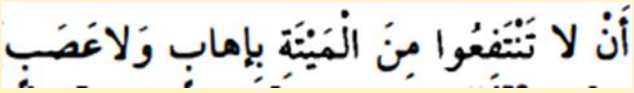
2- Čak i ako su dva rivâjeta ista u pogledu prenošenja, prednost treba dati onom koji ga čini dozvoljenim, jer su ljudi prihvatili onu koja je čini dozvoljenom i koriste je.

3 - Iako ovaj rivâjet Abdullaha b. Akima ne protivreči rivâjetima koja smo prethodno preneli, ono ne sadrži nikakvu zabranu upotrebe štavljene kože. To je zato što rivâjet:

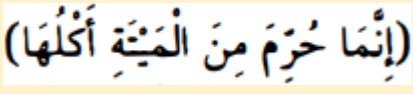

, ne pominje zabranu upotrebe ihaba od mrtve životinje. “Ihab“ se odnosi na neštavljenu kožu. Štavljena koža se naziva “edim“ (edim), a ne ihab. Zato ovaj rivâjet ne sadrži nikakvu zabranu upotrebe štavljene kože uginule životinje. Ovaj stav Lejsa ibn Sada, koji je izjavio da je dozvoljeno prodavati kožu uginule životinje pre štavlenja, potpuno je van konsenzusa učenjaka. Nijedan učenjak se nije složio sa njegovim stavom.

Ovaj stav je takođe u suprotnosti sa hadisom Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

- “Ne koristite kožu i tetive uginule životinje“. Kao što je navedeno u prethodnim redovima, naziv kože životinje pre štavlenja je “Ihab“. Njena prodaja je takođe oblik iskorišćavanja. Prema odluci ovog hadisa, prodaja kože uginule životinje pre štavlenja treba da se smatra štetnom.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Ako neko izađe i kaže:

- '**Zabranjeno je samo jedenje uginutih životinja' a ne njihovu prodaju**“., može mu se odgovoriti na sledeći način:

Prema vašem mišlenju, pošto ovaj hadis zabranjuje samo jedenje uginulih životinja, prodaja njihovog mesa je dozvoljena. Međutim, pošto drugi hadis zabranjuje prodaju uginulih životinja, a pošto se koža smatra mesom, prodaja kože pre nego što je štavlena nije dozvoljena.

Ako neko kaže (إِنَّمَا حُرِّمَ مِنَ الْمَيْتَةِ أَكْلُهَا) “Zabranjeno je jesti samo meso uginule životinje zbog hadisa 'Zabranjeno je jesti samo uginule životinje', može mu se odgovoriti na sledeći način: Zbog ajeta: حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ ٱلْمَيْتَةُ وَٱلدَّمُ - “**Zabranjuje vam se strv, i krv, …**“, prodaja njihovih koža je takođe zabranjena. To je zato što propis o mesu uginulih životinja i njihovim kožama nije odvojen. Samo je štavljena koža izuzeta od opšte zabrane.

Takođe se prenosi da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao sledeće o ovoj stvari:

(لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ، حُرِّمَتْ عَلَيْهِمِ الشُّحُومُ، فَبَاعُوهَاوَأَكَلُوا أَثْمَانَهَا)

"Neka Allah Teâlâ prokle Jevreje. Jedenje loja im je bilo zabranjeno, ali su ga prodavali i jeli novac".[429]

(429. Ahmed b. Hanbel. Musned: 3/22).

Jedenje kože uginule životinje pre nego što je štavljena je, kao i jedenje mesa, zabranjeno. Zato je nedopustivo prodavati kožu, baš kao što nije dozvoljeno prodavati meso. Kao što je nedopustivo prodavati vino, krv i drugu zabranjenu robu, takođe je nedopustivo prodavati kožu uginule životinje bez štavlenja. Koža mrtvog psa se takođe čisti štavlenjem. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je o ovoj temi rekao:

"**Svaka koža koja je štavljena postaje čista**“.[430]

(430. İbn Mâce. Libas 25).

Ovi hadisi ne prave nikakvu razliku između pasa i drugih životinja. Prema našoj školi mišlenja, propis o normalnom klanju se odnosi i na kožu. Koža životinje zaklane na normalan način je takođe čista. **Neko ko pita**: "Pošto je pas nečist dok je živ, kako se njegova koža može očistiti štavljenjem nakon što ugine?“ **može se odgovoriti na sledeći način**: Baš kao što se koža bilo koje uginule životinje čisti štavlenjem dok je nečista, tako se i koža psa čisti na isti način. To je zato što je štavlenje kože slično normalnom klanju životinje, koje čisti kožu. Što se tiče svinje, čak i ako se zakolje normalno, njena koža neće postati čista. To je zato što je sačinjena od stvari koje su nečiste u svojoj suštini, kao što su vino i krv. Klanje normalno ne čisti njenu kožu. Kao što je dobro poznato, nije dozvoljeno koristiti je dok je živa. Međutim, dozvoljeno je koristiti psa dok je živ. To nije zabranjeno u svojoj suštini.

Allah Teâlâ zna najbolje istinu.

Haram je koristiti mast uginule životinje

Uzvišeni Allah kaže:

حُرِّمَتۡ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةُ وَٱلدَّمُ وَلَحۡمُ ٱلۡخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ لِغَيۡرِ ٱللَّهِ بِهِۦ وَٱلۡمُنۡخَنِقَةُ وَٱلۡمَوۡقُوذَةُ وَٱلۡمُتَرَدِّيَةُ وَٱلنَّطِيحَةُ وَمَآ أَكَلَ ٱلسَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيۡتُمۡ وَمَا ذُبِحَ عَلَى ٱلنُّصُبِ وَأَن تَسۡتَقۡسِمُواْ بِٱلۡأَزۡلَٰمِۚ ذَٰلِكُمۡ فِسۡقٌۗ ٱلۡيَوۡمَ يَئِسَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِن دِينِكُمۡ فَلَا تَخۡشَوۡهُمۡ وَٱخۡشَوۡنِۚ ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗاۚ فَمَنِ ٱضۡطُرَّ فِي مَخۡمَصَةٍ غَيۡرَ مُتَجَانِفٖ لِّإِثۡمٖ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

3. Zabranjuje vam se strv, i krv, i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime, i što je udavljeno i ubijeno; i što je strmoglavljeno, i rogom ubodeno, ili od zvijeri načeto – osim ako ste ga preklali – i što je na žrtvenicima žrtvovano, i zabranjuje vam se gatanje strjelicama. To je porok! – Danas su nevjernici izgubili svaku nadu da ćete vi otpasti od svoje vjere, zato se ne bojte njih – već se bojte Mene. Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera. – A onome ko bude primoran – kad hara glad, bez namjere da učini grijeh, Allah će oprostiti i samilostan biti. [el-Mâide, 5/3].

قُل لَّآ أَجِدُ فِي مَآ أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٖ يَطۡعَمُهُۥٓ إِلَّآ أَن يَكُونَ مَيۡتَةً أَوۡ دَمٗا مَّسۡفُوحًا أَوۡ لَحۡمَ خِنزِيرٖ فَإِنَّهُۥ رِجۡسٌ أَوۡ فِسۡقًا أُهِلَّ لِغَيۡرِ ٱللَّهِ بِهِۦۚ فَمَنِ ٱضۡطُرَّ غَيۡرَ بَاغٖ وَلَا عَادٖ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

145. Reci: "Ja ne vidim u ovome što mi se objavljuje da je ikome zabranjeno jesti ma šta drugo osim strvi, ili krvi koja istječe, ili svinjskog mesa – to je doista pogano – ili što je kao grijeh zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime." A onome ko bude primoran, ali ne iz želje, samo toliko da glad utoli, Gospodar tvoj će doista oprostiti i milostiv biti. [En'âm, 6/145].

Ova dva ajeta ne samo da zabranjuju jedenje mesa i drugih delova uginule životinje, već i njene masti.

Muhammed ibn Ishak je preneo da je Džabir rekao:

Kada je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) došao u Medinu, oni koji su vadili koštanu srž iz kostiju uginulih životinja došli su do njega i rekli: “Ja Resûllullah! Mi sakupljamo kosti uginulih životinja i drugih te iz tih kostiju vadimo ulje od koštane srži koje se koristi za kožu i brodove“.

Resûllullah (s.a.v.s.) im je rekao:

(قَاتَلَاللَّهُ الْيَهُودَ حُرِّمَتْ عَلَيْهِمُ الشُّحُومُ فَبَاعُوهَا وَأَكَلُوا أَثْمَانَهَا)

Zabranio im je to, rekavši: "Neka je prokletstvo Allaha Teâlâ nad Jevrejima! Jedenje loja im je zabranjeno bilo, ali su ga prodavali i jeli novac“.[434]

(434. Ebu Ya'la el Musıli, Musned: 4/146).

Rekavši ovo, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je izjavio da kao što je Allah Svemogući zabranio jedenje masti uginulih životinja, tako je zabranio i njenu prodaju.

Prema Ibn Džurejdžovom izveštaju, Ata je uljao spoljašnjost brodova masnoćom uginulih životinja. Ovo je neobičan stav, jer hadis kaže da je upotreba ovog ulja zabranjena. Bukvalno značenje ajeta takođe zabranjuje upotrebu ovog ulja.

Miš uginuo u ulju

Uzvišeni Allah kaže: حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ ٱلْمَيْتَةُ - " **Zabranjuje vam se strv, ...**“ [el-Mâide, 5/3]

Ovaj ajet zahteva da se zabrani sama uginula životinja, ali ne zahteva da se zabrani mesto gde je uginula. Okolina u kojoj se pronađe uginula životinja se ne naziva "uginula“ ili "lešina“. Reč "zabranjeno“ u ajetu ne precizira okruženje u kojem je životinja uginula. Međutim, jedenje uginulih životinja je zabranjeno Sunnetom Hz.Poslanika (s.a.v.s.).

Na primer, Zuhri je preneo da je Ebu Hurejre rekao sledeće o ovoj stvari: Kada su ga pitali šta treba učiniti sa mišem koji je upao u ulje, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je odgovorio:

(إِنْ كَانَ جَامِدًا فَأَلْقُوهَا وَمَا حَوْلَهَا، وَإِنْ كَانَ مَائِعًا فَلا تَقْرَبُوهُ)

"**Ako je ulje čvrsto (maslo), bacite miša i maslo oko njega. Ako je ulje tečno, ne približavajte mu se**“.[435]

(435. Ahmed. b. Hanbel, Müsned: 7/36.).

Ebu Said el-Hudri je takođe preneo takav rivâjet od Hz.Poslanika (s.a.v.s.).

Zuhri je preneo sledeće od naše majke Hz.Mejmune (r.a.h.):

Miš je upao u (čvrsto (maslo)) ulje i uginuo. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao: "**Baci ga i ulje oko njega. Onda pojedi ono što je ostalo**“.[436]

(436 Ebu Davud, Sunen, Et'ime, 47.).

Dozvoljeno je koristiti nečisto ulje osim za jelo

i prodavati ga govoreći da je nečisto.

Abduldžebbar b. Umer je ispričao da mu je Abdullah b. Umer rekao:

Dok sam bio sa Resûllullahom (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega), došao je jedan čovek i pitao za miša koji je upao u ulje. Resûllullah (s.a.v.s.) ga je upitao: "Da li je ulje bilo čvrsto?“ Kada je čovek rekao: "Jeste“, Resûllullah (s.a.v.s.) i njegovi as'habi su rekli: "Baci miša i ulje oko njega i pojedi ostatak svog ulja“. Onda su rekli: "Ja, Resûllullah, ulje je tečno bilo“, pa je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao: "Iskoristite to, ali ne jedite“.[437]

(437. Pogledajte: Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 9/594.).

Kao što se može videti, Resûllullah (s.a.v.s.) je izjavio da se nečisto ulje može koristiti na bilo koji drugi način osim za jelo. To podrazumeva dozvoljenost njegove prodaje, jer je njegova prodaja takođe oblik upotrebe. Resûllullah (s.a.v.s.) nije činio nikakvu razliku između vrsta upotrebe osim jedenja. Ebû Musa je rekao: "Prodajte nečisto ulje, ali ga ne jedite“. Ne znamo nijednog učenjaka koji nije smatrao da je dozvoljeno koristiti nečisto ulje za osvetljavanje lampi, štavlenje kože ili slične svrhe.Prema mudžtehidima naše škole mišlenja (hanefija), dozvoljeno je prodavati nečisto ulje govoreći kupcu da je nečisto. Prema rivâjetu, imam Šafija nije smatrao dozvoljenim umotati nečisto ulje, već imati koristi od njega tako što ga je sagorevao u lampi radi osvetlenja. U hadisu koji je preneo Ibn Umer od Resûllulla (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega), navodi se da se nečisto ulje može koristiti na bilo koji način, bez ikakvih ograničenja. To ukazuje na to da je konzumiranje nečistog ulja dozvoljeno, osim jedenja. Kao što je dozvoljeno da stvari poput magaraca i mazgi budu plave, takođe je dozvoljeno da nečisto ulje bude plavo. Ne postoji zabrana farbanja ovih stvari u plavu boju, jer su one dozvoljene. Štaviše, nečisto ulje nije među stvarima koje su zabranjene na isti način. **Neko bi mogao da prigovori, rekavši**: "Dozvoljeno je imati koristi od roba ili robinje koji/a je mudebber*, ali nije dozvoljeno prodavati ih“. (Mudebber.Tjs. Tedbîr - التدبير - Pravni termin koji označava to da neko oslobodi svog roba u zavisnosti od svoje smrti.). **Odgovor na ovaj prigovor je sledeći**: Na osnovu onoga što smo rekli, postaje jasno da vaš prigovor nije opravdan. Jer smo već naveli da ne postoji pravo koje sprečava prodaju stvari od kojih je dozvoljeno imati koristi. Zabrana jedenja nečiste masti ne sprečava njenu dozvoljenost za prodaju, jer je to nešto što se može koristiti za nešto drugo osim za jelo. Zato, ne postoji pravo koje sprečava njenu prodaju. Što se tiče robinje koja je mudebber i robinje koja je robinja, utvrđuje se njihovo pravo da budu oslobođene. Ako je njihova prodaja dozvoljena, ovo pravo se ukida. Zato, dok je svaka korist od njih dozvoljena, njihova prodaja je apsolutno zabranjena. Prema učenjacima, to nije slučaj sa mašću od koštane srži dobijenom iz kostiju uginulih životinja. To je zato što je, kao i meso uginule životinje, nešto što je zabranjeno u svojoj suštini. Bilo kakva upotreba je zabranjena. Tečnosti koje je miš progutao nisu same po sebi zabranjene. Pošto se nalaze zajedno sa uginulim životinjama, zabranjeno ih je samo jesti. Mogu se koristiti na bilo koji drugi način osim za jelo. Zato je njihova prodaja dozvoljena, baš kao što je dozvoljena prodaja magaraca, mazgi, pasa i drugih dozvoljenih stvari. Međutim, nije dozvoljeno jesti ih.Slično tome, baš kao što je dozvoljeno eksploatisati stvari koje koriste robovi (magaraca, mazgi, pasa) , tako je dozvoljeno i njihovo prodavanje.Hz.Poslanikova (a.s.) naredba da se baci miš koji padne u čvrsto ulje i u ulje koje ga okružuje ukazuje na dva značenja. **Jedno od njih je** da nešto što je samo po sebi nečisto takođe čini nečistim i stvari koje su pored njega.

Na primer, miš čini deo čvrstog ulja u koji padne nečistim. Međutim, drugi predmeti koji nisu suštinski nečisti, ali su pored nečega što je suštinski nečisto, ne postaju nečisti. Na primer, ulje pored ulja koje dodirne miš ne postaju nečista. Da jesu, onda bi svo ulje u tegli sa uljem u koju je miš pao postalo nečisto. Ovo je pravilo koje je utvrdio Sunnet. Sve ovo ukazuje na to da nečistoća ima različite nivoe, kao što su **muğallaza** i **muhaffefe**, i da ti nivoi nisu jednaki. Zato je više od jednog dirhema izuzeto od izuzeća za teške nečistoće, koje nazivamo **muğallaza**, i više od toga za nečistoće, koje nazivamo **muhaffefe**.

Allah Teâlâ zna istinu najbolje.

Ptica pada u saksiju i ugine

Ebu Džafer et-Tahavi je preneo da je Ali b. Mus'hir rekao:

“Dok sam bio sa Ebu Hanifom, Ibn Mubarek je došao sa delegacijom iz Horasana.

Postavio je Ebu Hanifi sledeće pitanje: “Čovek je stavio svoj lonac na šporet. Kuhao je mesnu supu u loncu. U tom trenutku, ptica u letu je pala u lonac i uginula. Šta mislite o ovome?“

Ebu Hanifa je pitao svoje prijatelje pravnike: “Šta mislite o ovome?“

Oni su odgovorili, na osnovu rivâjeta Ibn Abbasa o ovoj stvari, da se meso u loncu može jesti nakon što se opere, ali da se supa treba proliti “. Na to je Ebu Hanifa rekao Ibn Mubarek-u: 'I ja to kažem. Samo moram reći i to da, ako je ptica pala u supu u trenutku kada nije ključala i mirovala, meso u njoj se može oprati i jesti. Ali supa mora biti prolivena. Međutim, ako je ptica pala u supu dok je ključala, tada se ni meso ni supa ne mogu jesti.'

Kada je Ibn Mubarek pitao: “Zašto?“, Ebu Hanifa je objasnio: “Ako ptica padne u lonac i ugine dok supa ključa, njen trup će prožeti meso supe. Ali ako padne u lonac i ugine dok ne ključa i miruje, kontaminirat će meso supe“.

Dobivši ovaj odgovor, b. Mubarek je spojio vrhove palca i kažiprsta i rekao na perzijskom: “Haza zerrin“, što znači “Pozlaćeni odgovor“.

Ibn Mubarak je preneo da je Hasan dao sličan odgovor na isto pitanje. Međutim, Ebu Hanifa je dao drugačiji odgovor, praveći razliku između trenutaka kada je čorba ključala i trenutaka kada je mirovala (kada nije ključala). Ovo ukazuje jasnu razliku između Hasanovog i njegovog odgovora.

Što se tiče presude o piletu koje je upalo u lonac i uginulo dok se kuhalo meso, Ibn Vehb je preneo da je imam Malik rekao: “Ne odobravam jedenje iz tog lonca jer se trup pileta pomešao sa hranom u loncu“.

Evzai je rekao da se meso u tom loncu može oprati i jesti.

Lejs ibn Saad je rekao: “Meso u loncu se ne može jesti osim ako se ne opere više puta i ne kuha na vatri dok se ne ukloni sva prljavština sa njega“.

Što se tiče problema ptice u letu koja je pala u lonac sa mesnom čorbom i uginula, Ibn Mubarek je preneo da je Abdullah Ibn Abbas rekao: “Čorba u loncu se prospe, a meso se pojede“. U ovom rivâjetu, Ibn Mubarek nije pomenuo da je lonac ključao ili da je mirovao.

Muhammed Ibn Savban je preneo da je Saib ibn Hibban rekao: “Kuhao sam meso u loncu. Pile je upalo u lonac i skuhalo se zajedno sa mesom. Rekao sam Ibn Abbasu o tome. On je odgovorio: 'Baci pile. Sipaj supu i pojedi meso. Ako ti se gadi hrana, pošalji mi komad ili dva'“.

Ovaj rivâjet ne pominje ključanje supe. Moguće je da je piletina upala u lonac nakon što je ključanje završeno i da je još uvek bila vrela, i da je skuhana.

Alah zna istinu.

Mleko i sirilo dobijeni od uginulih životinja

Ebu Hanifa je rekao: “Mleko i sirilo dobijeni od uginulih životinja su čisti. Nisu nečisti “.

Ebu Jusuf, Muhammed i Sevri su rekli: „Ne voli se piti mleko dobijeno od mrtve životinje jer ovo mleko dolazi sa nečistog mesta. Ako je tečno, sirilo je takođe nečisto. Ali ako je čvrsto, nema štete u njegovoj upotrebi“.

Svi su učenjaci rekli da nema štete u jedenju jaja dobijenih od mrtvih pilića.

Malik, Abdulah b. Hasan i Šafija su rekli da mleko iz vimena uginule životinje nije halal.

Lejs b. Saad je rekao: “Jaja od mrtvih pilića ne mogu se jesti “.

Abdullah b. Hasan je rekao: “Ne volim da dozvolim da se ovo jede“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: “Nemoguće je da “**Ölen hayvanın sütüne ölüm hükmünün**“*** prodre u mleko mrtve životinje, jer mu nedostaje život. Na to ukazuje i činjenica ta da je dozvoljeno piti mleko uzeto od životinje dok je živa. Ako bi “**Ölen hayvanın sütüne ölüm hükmünün**“ prodrla u mleko, ne bi bilo dozvoljeno jesti ostale organe životinje pre nego što se zakolje, niti bi bilo dozvoljeno piti njeno mleko“.

(PS: Samir B: “**Ölen hayvanın sütüne ölüm hükmünün**“******* - Idiom ili poslovica “**Ölen hayvanın sütüne ölüm hükmünün**“ se ne koristi često u turskom jeziku. Međutim, može značiti da nakon smrti životinje, njeno mleko nije pogodno za ljudsku ishranu i da bi njegovo konzumiranje moglo dovesti do zdravstvenih problema.

Objašnjenje:

Reč “**smrt**“:

Reč “smrt“ ovde naglašava činjenicu tu da je životinja uginula i da njeno mleko više nije pogodno za ljudsku ishranu pod normalnim okolnostima.

Reč “**mleko**“:

Pošto je mleko proizvod dobijen iz tela životinje, nakon smrti životinje dolazi do određenih promena u mleku. Ove promene mogu smanjiti njegov kvalitet i predstavljati rizik po ljudsko zdravlje.

Značenje:

Zato, izraz “**Ölen hayvanın sütüne ölüm hükmünün**“ **ukazuje na to da je hükmünün – da je presuda ta koja je presudila da mleko uginule životinje može biti štetno po ljudsko zdravlje i da ga ne treba konzumirati.** (Samir B).

Zašto mleko uginule životinje može biti štetno?

Rast bakterija:

Nakon što životinja ugine, u mleku počinje brzo razmnožavanje bakterija. Ove bakterije mogu učiniti mleko toksičnim.

Aktivnost enzima:

Neki enzimi mogu ostati aktivni nakon što životinja ugine i mogu oštetiti strukturu mleka. To može smanjiti njegov kvalitet i učiniti ga štetnim.

Ostali zdravstveni problemi:

Mleko od uginule životinje takođe može dovesti do prenošenja određenih životinjskih bolesti.

S'hodno tome, mleko od uginule životinje ne treba konzumirati jer predstavlja zdravstveni rizik za ljude. Prema rečima veterinara, takvo mleko treba uništiti. Hvala).

وَإِنَّ لَكُمْ فِي ٱلْأَنْعَـٰمِ لَعِبْرَةً ۖ نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهِۦ مِنۢ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَّبَنًا خَالِصًا سَآئِغًا لِّلشَّـٰرِبِينَ

66. Takođe imate pouku i u stoci: “Dajemo vam da pijete čisto mleko iz njihove utrobe, koje se proizvodi od komaraca u želucu i od krvi - ukusno onima koji ga piju“. [en-Nahl, 16/66].

Ovaj ajet ima dvostruko značenje:

1-Mleko ne propada, a smrt ovce ga ne čini haram.

2. Mleko ne postaje nečisto zbog smrti ovce, i ovo mleko nije kao mleko stavljeno u nečistu posudu.

(PS: Samir B: Ovde moram da intervenišem!: Ova dva gore navedena značenja autora su u potpunoj suprotnosti sa onim značenjima koje sam odmah gore iznad ajeta naveo. Lično se ovde ne slažem sa autorom. Ipak, bezobzira na moje neslaganje, ja ću i dalje nastaviti sa prevodom ma kakav god stav autor bude ubuduće iznosio. Hvala.).

Neko bi mogao da prigovori: “Koja je razlika između mleka uginule životinje, mleka pomuzenog od žive ovce, a zatim stavljenog u nečistu posudu, i mleka koje ostaje u vimenu mrtve životinje?“

Osobi koja iznosi ovaj prigovor može se odgovoriti na sledeći način:

Razlika između njih je sledeća: Reproduktivni organi životinje ne čine potomstvo koje prolazi kroz njih nečistim. Dokaz za to je i to što su muslimani postigli saglasnost da je dozvoljeno jesti meso koje je oprano i očišćeno zajedno sa venama i krvlju. Ovo takođe ukazuje na to da reproduktivni organ ne čini mladunče nečistim tokom porođaja. Još jedan dokaz koji se može navesti protiv prigovora je sledeći:

مِنۢ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَّبَنًا خَالِصًا سَآئِغًا لِّلشَّـٰرِبِينَ

“... čisto mleko iz njihove utrobe, koje se proizvodi od komaraca u želucu i od krvi - ukusno onima koji ga piju “. [en-Nahl, 16/66].

1-Prvi smo objasnili na početku ovog broja, kada smo govorili o mleku živih životinja i mleku uginulih životinja.

2 - Drugo, ajet kaže da mleko izlazi između **komaraca u želucu i od krvi** u telu životinje. Kao što je poznato, oba ova objekta su nečista. Međutim, mleko koje teče između njih je čisto. Činjenica ta da teče između komaraca u želucu i krvi, zbog reproduktivnog mehanizma životinje, ne čini ga nečistim. Niti mleko koje ostaje u vimenu uginule životinje ne čini ga nečistim. Na to ukazuje sledeća Šurejkova priča od Ibn Abbasa:

Tokom ekspedicije u Taifi, Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) je donet sir. Bio je toliko tvrd da su ga udarali štapovima i lomili na komade. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je pitao gde se sir pravi. Rečeno mu je da se pravi u Perziji. On (a.s.) je rekao: "Proučite Bismillu na njemu i pojedite ga".[439]

(439. Taberani, el-Mucemu'l-Kebir: 11/303).

Kao što je poznato, zoroastrijci su u to vreme živeli u Perziji. Životinje koje su klali bile su lešine. Sir se pravio sa sirištem dobijenim iz tih leševa. Ova priča dokazuje na to da je sirilo dobijeno od mrtvih životinja čisto.

Kasim ibn Hakim je preneo da je Hz.Mejmuna (s.a.v.s.), žena Hz.Poslanika (s.a.v.s.), rekla: "Pitala sam Hz.Poslanika (s.a.v.s.) o siru. On (a.s.) mi je odgovorio sledeće:

(ضَعِي السِّكِّينَ وَاذْكُرِي اللَّهَ وَكُلِيهِ) - "**Stavi nož na to. Reci Bismilah i jedi**".[440]

(440. Ebu Bekir Muhammed b. Abdullah el-Bezzaz, Kitabu'l-Fevaid el-Geylaniyat, str. 580).

U ovom hadisu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je dozvolio jesti sve vrste sira i nije pravio razliku između sira napravljenog od kvasca dobijenog od uginulih životinja i sira napravljenog od drugih kvasaca".

Prenosi se da su Hz.Ali, Umer, Selman, Hz.Aiša, Ibn Umer, Talha b. Ubejdulah, Hz.Ummu Selemu i Hz.Hasan b. Ali (neka je Allah Teâlâ zadovoljan svima njima) smatrali da je dozvoljeno jesti sir napravljen od sirišta dobijenog od uginulih životinja. Ovaj rivâjet ukazuje na to da je sirilo, čak i ako je dobijeno od uginulih životinja, čisto.

Pošto je ono što smo do sada objasnili dokazalo da je sirilo čisto, čak i ako je dobijeno od uginule životinje, čistoća mleka i sirila od uginule životinje je takođe dokazana. Jaja od uginulih pilića takođe treba da podležu istom pravilu. Pošto su jaja od živih pilića čista i dozvoljena za jelo, jaja dobijena od njih nakon smrti takođe treba da budu čista i dozvoljena za jelo. Ako bi jaja bila dozvoljena za jelo tek nakon klanja pilića, jaje, kao i drugi organi, ne bi se jelo bez klanja pilića. Delovi pilića koji moraju biti zaklani da bi bili dozvoljeni za jelo ne mogu se jesti bez klanja pilića. (Međutim, jaja nisu dozvoljena; dozvoljeno ih je jesti čak i ako su dobijena od živog pilića.).

Dlaka, vuna i krzno uginulih životinja i koža grabljivica

Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf, Muhammed, Züfer, Muhammed b. Salih i Ubeydullah b. Hasan su rekli: "Dozvoljeno je koristiti kosti uginule životinje. Nema štete u korišćenju dlake i vune uginule životinje. Kada životinja ugine, njena dlaka i vuna se ne smatraju uginulom. Jer se one mogu ošišati i ukloniti sa nje dok je živa".

Lejs je rekao: "Nije dozvoljeno koristiti nerv uginule životinje. Međutim, ne vidim nikakvu štetu u korišćenju njenih rogova i kopita. Nema štete ni u korišćenju kostiju, dlake i vune uginule životinje".

Abdulbaki b. Kani je preneo da je naša majka Hz.Ummu Seleme rekla: Čula sam Hz.Poslanika (s.a.v.s.) kako kaže:

(لا بأس بمسك الميتة إذا دبغ، ولا بأس بصوفها وشعرها وقرنها إذا غسل بالماء)

"**Nema štete u korišćenju štavljene kože mrtve životinje. Nema štete u korišćenju njene vune, dlake i roga sve dok se operu vodom**".

Abdulbaki b. Kani je preneo da je Abdurahman b. Ebi Lejla rekao: "Moj otac mi je rekao da je, dok je sa Hz.Poslanikom (s.a.v.s.) bio, jedan je čovek pitao da li je dozvoljeno klanjati namaz noseći krzneni kaput napravljen od kože uginule životinje, a Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je odgovorio:

(وقى الدباغ عنكم) - "**Kožarnica te je štitila od nečistoće kože**".

Jahja el-Hamani je preneo da je Selman el-Farisi rekao: Hz.Poslanika (s.a.v.s.) su pitali o propisu o krznu, siru i ulju dobijenom od uginulih životinja. On (a.s.) je odgovorio:

(الْحَلَالُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، وَالْحَرَامُ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، وَمَا سَكَتَ عَنْهُ، فَهُوَ مِمَّا عَفَا عَنْهُ)

"**Halal je ono što je Allah Svemogući učinio dozvoljenim u Kur'anu. Haram je ono što je Allah Svemogući učinio zabranjenim u Kur'anu. Oni koji ćute i ne govore ništa o tome su oprošteni**".[441]

(441. İbn Mâce, Et'ime, 60).

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: U ovim rivâjetima postoje dva pokazatelja da su dlaka, vuna i sir uginule životinje dozvoljeni:

1). Hadis koji prenosi Hz.Ummu Seleme (r.a.h.) i koji jasno izražava da je dozvoljeno koristiti dlaku i vunu mrtvih životinja. Hadis koji prenosi Ibn Ebi Lejla i koji izražava da su dozvoljeni krzneni kaputi napravljeni od kože uginulih životinja.

2). Hadis koji beleži Selman el-Farisi u kojem se navodi da su mast, sir i krzno napravljeni od kože uginulih životinja halal. Ovaj hadis takođe ukazuje na dozvoljenost ovih stvari na dva načina:

a- Da su pomenute stvari haram, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) bi svakome ko bi pitao o presudi o njima rekao da su haram.

b - Stvari koje nisu navedene kao halal ili haram su dozvoljene. Jer, Hz.Poslanik Muhammed (s.a.v.s.) je rekao: "One o kojima Allah Svemogući je prešutio i ništa ne kaže su izuzete".

U Kur'anu ne postoji ajet koji navodi da su dlaka i vuna uginule životinje haram. Naprotiv, postoje sledeći ajeti koji zahtevaju da budu dozvoljeni:

وَٱلۡأَنۡعَٰمَ خَلَقَهَاۖ لَكُمۡ فِيهَا دِفۡءٞ وَمَنَٰفِعُ وَمِنۡهَا تَأۡكُلُونَ

5. I stoku On za vas stvara; njome se od hladnoće štitite, a i drugih koristi imate, njome se najviše i hranite; [en- Nahl, 16/5].

Reč دِفۡءٞ u ajetu označava dlaku, vunu i runo životinja koja se koriste za grejanje. To zahteva da su ove stvari uzete i od živih i od uginulih životinja dozvoljene.

U drugom âyet-i kerimu Allah Teâlâ kaže:

وَٱللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنۢ بُيُوتِكُمۡ سَكَنٗا وَجَعَلَ لَكُم مِّن جُلُودِ ٱلۡأَنۡعَٰمِ بُيُوتٗا تَسۡتَخِفُّونَهَا يَوۡمَ ظَعۡنِكُمۡ وَيَوۡمَ إِقَامَتِكُمۡ وَمِنۡ أَصۡوَافِهَا وَأَوۡبَارِهَا وَأَشۡعَارِهَآ أَثَٰثٗا وَمَتَٰعًا إِلَىٰ حِينٖ

80. Allah vam daje da u kućama svojim stanujete i daje vam od koža stoke šatore koje lahko nosite kad na put idete i kad konačite, a od vune njihove i dlake njihove i kostrijeti njihove prostirku i korisne stvari, sve dok se ne istroše. [en- Nahl, 16/80].

U ovom se ajetu ne pravi razlika između životinja čija će se vuna, runo i dlaka koristiti i onih koje su normalno zaklane i koje su same uginule i postale lešine.

Oni koji smatraju dlaku, vunu i runo uzete sa uginulih životinja haramom iznose sledeći prigovor na osnovu ajeta: حُرِّمَتۡ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةُ - "**Zabranjuje vam se strv,...**". Zabrana u ajetu obuhvata sve delove uginulih životinja. Pošto su vuna, dlaka, kosti i slične stvari delovi životinje, ajet mora sve to učiniti haramom".

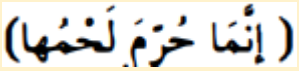
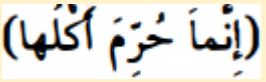
Osobi koja iznosi ovaj prigovor se može odgovoriti na sledeći način: Stvari koje ajet naziva zabranjenim su jestivi predmeti. Dokaz za to je sledeći ajet:

قُل لَّآ أَجِدُ فِي مَآ أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٖ يَطۡعَمُهُۥٓ إِلَّآ أَن يَكُونَ مَيۡتَةً أَوۡ دَمٗا مَّسۡفُوحًا أَوۡ لَحۡمَ خِنزِيرٖ فَإِنَّهُۥ رِجۡسٌ أَوۡ فِسۡقًا أُهِلَّ لِغَيۡرِ ٱللَّهِ بِهِۦۚ فَمَنِ ٱضۡطُرَّ غَيۡرَ بَاغٖ وَلَا عَادٖ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

145. Reci: "Ja ne vidim u ovome što mi se objavljuje da je ikome zabranjeno jesti ma šta drugo osim strvi, ili krvi koja istječe, ili svinjskog mesa – to je doista pogano – ili što je kao grijeh zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime." A onome ko bude primoran, ali ne iz želje, samo toliko da glad utoli, Gospodar tvoj će doista oprostiti i milostiv biti. [En'âm, 6/145].

U ovom je ajetu navedeno da je presuda harama ograničena na jestive stvari.

Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

 -“ Samo je njegovo meso zabranjeno“[446], a u drugom hadisu je rekao: - “ Samo je njegova upotreba zabranjena“[447].

(446. Pogledajte: Muslim, Hayz, 27; Ahmed b. Hanbel, Musned: 1/365).

(447. Pogledajte: Muslim, Hayz, 27; Ahmed b. Hanbel, Musned: 1/365).

U ovim hadisima, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) objašnjava Božju nameru da zabrani uginule životinje. Pošto dlaka, vuna, kosti i slični predmeti nisu jestivi, zabrana u ajetu se na njih ne odnosi.

Pošto smo razlikovali štavljenu kožu uginule životinje od opšte zabrane i smatrali je dozvoljenom na osnovu relevantnih narativa, moramo takođe razlikovati dlaku, vunu i nejestive delove životinje u ovom stanju od opšte zabrane te smatrati ih dozvoljenim na osnovu narativa koje smo naveli na prethodnim stranicama. Jedan dokaz koji podržava dozvoljenost dlake i vune uginulih životinja je sledeći: Pošto koža uginule životinje više nije jestiva i postaje dozvoljena štavlenjem, dlaka, vuna i slični nejestivi predmeti takođe moraju biti dozvoljeni.

Još jedan dokaz koji ukazuje na dozvoljenost korišćenja dlake i vune uginule životinje je sledeći: U rivâjetima koja navode da je dozvoljeno koristiti kožu uginule životinje, ne navodi se da se dlaka ili vuna na koži može koristiti nakon brijanja. Naprotiv, navodi se da se ove kože mogu koristiti bez ikakvih ograničenja. To zahteva da je korišćenje dlake i vune na koži uginule životinje dozvoljeno. Da je zabrana vune i dlake ustanovljena, Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) bi to sigurno jasno stavio do znanja, znajući da koža životinje sadrži nežive delove i da se odluka o smrti životinje ne bi odnosila na te delove. Činjenica ta da životinja ne oseća bol kada se šiša ukazuje na to da je dlaka lišena života. Da jeste, osećala bi bol kada joj se dlaka šiša, baš kao što oseća bol kada se seku drugi delovi. Ovo takođe ukazuje na to da nema života u dlaci, vuni, kostima, rogovima, kopitima, noktima ili perju. Odluka o smrti životinje se ne odnosi na ove predmete, niti na dlaku ili vunu. Sledeći hadis Hz.Poslanika (s.a.v.s.) takođe ukazuje na to: “Ono što je odsečeno od životinje dok je živa je lešina“.[448]

(448 Ebu Davud, Sunen, Sayd, 3).

Kada se dlaka i vuna ošišaju i uklone sa životinje, presuda o smrti se ne primenjuje na njih i zato se ne smatraju lešinom. Da se presuda o smrti primenjuje na njih, životinja bi morala biti zaklana na normalan način da bi bila halal, baš kao što se i ostali organi moraju zaklati na normalan način da bi bili halal. Ovo ukazuje na to da se presuda o smrti ne primenjuje na dlaku i vunu i da životinja ne mora biti zaklana da bi bila halal.

Od Hasana, Muhammeda b. Sirina, Saida ibn Musejba i Ibrahima el-Nahaija se prenosi da su dlaka i vuna uginulih životinja dozvoljene.

Od Ata . Abi Rebaba se prenosi da je upotreba dlake i vune uginulih životinja i kostiju slona nepoželjna. Prenosi se da je Tavus b. Kejsan smatrao upotrebu kostiju slona nepoželjnim.

Prenosi se da je, videvši krzno na čoveku, Ibn Umer rekao: “Da sam znao da je životinja od koje je dobijeno ovo krzno zaklana na normalan način, poželeo bih sebi takvo krzno“.

Prema Enasovom rivâjetu, Umar je video čoveka koji je nosio ogrtač od lisičje kože, skinuo ga je sa sebe i rekao:“ Šta znaš? Možda životinja od koje je uzeta ova koža nije zaklana na normalan način?“

Postoje različita mišlenja u vezi sa propisom o koži grabljivica. Neki učenjaci su smatrali da je nepoželjna. Mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) i gore pomenuti as'habi i tabi'ini, to su smatrali dozvoljenim. Stav da je korišćenje koža grabljivica dozvoljeno preneli su Ata od b. Abbasa, Ebu Zubejr od Džebira i Mutarif od Amara.

Ata je preneo stav da je dozvoljeno koristiti kožu grabljivica od Ibn Abbasa, Ebu Zubejra od Džabira i Mutarifa od Amara.

Ali b. Husein, Hasan, Ibrahim, Dahak i Ibn Sirin su rekli da nema štete u korišćenju koža grabljivica. Ata je preneo da je Hz.Aiša (r.a.h.) rekla da štavlenje kože grabljivice čini je čistom kao kožu životinje koja se normalno zakolje.

Neko bi mogao prigovoriti, rekavši:“ Prema Katadinom rivâjetu od Ebu Meliha, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je zabranio upotrebu kože grabljivih životinja“.

Prema Katadinom rivâjetu od Ebu Šejhu'l-Hanaija, Muavija je rekao grupi Hz.Poslanikovih (s.a.v.s.) as'haba:“Da li znate da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) zabranio jahanje na sedlima napravljenim od tigrove kože?“ As'habi su odgovorili: “Da“.[449]

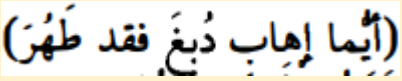
Učenjaci su raspravljali o značenju ova dva hadisa. Neki su rekli da je to zabrana koja je čini nezakonitom. Drugi su rekli da je to zabrana koja je čini nepoželjnom i da znači usvajanje odeće nemuslimana.

Kao u sledećem rivâjetu od Ebu Ishaka (r.a.h.) od Hz.Alija (r.a.h.): “Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je zabranio nošenje zlatnog prstenja, lanene odeće sa svilenim prugama i crvene odeće“.[450]

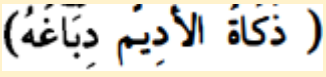
(450. Ahmed b. Hanbel, Müsned: 2/311).

Rivâjeti as'haba u vezi sa dozvoljenošću nošenja i korišćenja odeće napravljene od kože grabljivica ukazuju na to da je ova zabrana bila zabrana koja je značila neodobravanje i lažno predstavljanje Perzijanaca (a ne zabranu). Rivâjeti od Selmana i drugih u vezi sa dozvoljenošću nošenja krzna napravljenog od kože grabljivica i korišćenja tih koža pomenuto je na prethodnim stranicama.

Hadisi Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

-“ Svaka koža koja je štavljena je prečišćena“[451] i

- “ Čišćenje kože je štavljenje“[452] izražavaju opštu odluku o koži grabljivica i drugih životinja. Ovo ukazuje na to da je korišćenje kože grabljivica zabranjeno ne zato što su nečiste, već zato što je mekruh (pokudženo) da oblačenje bude nalik na perzijance, što je neprihvatljivo.

(451. İbn Mace. Libas 25).

(452. Ahmed b. Hanbel, Musned: 3/476).

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةَ وَٱلدَّمَ وَلَحۡمَ ٱلۡخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ بِهِۦ لِغَيۡرِ ٱللَّهِۖ فَمَنِ ٱضۡطُرَّ غَيۡرَ بَاغٖ وَلَا عَادٖ فَلَآ إِثۡمَ عَلَيۡهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٌ

173. On vam jedino zabranjuje: strv i krv i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo ime, a ne u Allahovo. A onome ko bude primoran, ali ne iz želje, tek toliko da glad utoli, njemu grijeh nije. – Allah zaista prašta i milostiv je. [el-Bekare, 2/173].

حُرِّمَتۡ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةُ وَٱلدَّمُ

“ **Zabranjuje vam se strv, i krv,...**“ [el-Mâide, 5/3].

Čak i da ništa drugo nije objavljeno o zabrani krvi osim ova dva ajeta, samo ova dva bi bila dovoljna da zahtevaju zabranu svih vrsta krvi, bilo male ili velike.

Još jedan je ajet na ovu temu je:

قُل لَّآ أَجِدُ فِي مَآ أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٖ يَطۡعَمُهُۥٓ إِلَّآ أَن يَكُونَ مَيۡتَةً أَوۡ دَمٗا مَّسۡفُوحًا

145. Reci: "Ja ne vidim u ovome što mi se objavljuje da je ikome zabranjeno jesti ma šta drugo osim strvi, ili krvi koja isteče, ...“. [En'âm, 6/145].

Ova ajeta ukazuje na to da nije cela krv, već ona koja teče, zabranjena.

Neko bi mogao da prigovori na sledeći način:" Izraz u ovom ajet: أَوۡ دَمٗا مَّسۡفُوحًا - "**krvi koja isteče**, **...**“ [En'âm, 6/145] specifično se odnosi na krv koja teče po (predviđenom pravilu zabrane. Međutim, izrazi u druga dva ajeta na početku teme, zabranjuju sve vrste krvi uopšte. Zato, opšte pravilo zabrane treba primeniti i sve vrste krvi treba smatrati zabranjenim. Jer, u ta dva ajeta ne postoji izraz koji zahteva razlikovanje jedne vrste krvi nasprav drugih u smislu da je zabranjena“.

Odgovor na ovaj prigovor se može se dati na sledeći način:Izraz أَوۡ دَمٗا مَّسۡفُوحًا - "**krvi koja isteče**“, **...**“ [En'âm, 6/145] korišćen je da bi se označilo da krv koja nije prolivena nije zabranjena.

Uzvišeni Allah kaže:

قُل لَّآ أَجِدُ فِي مَآ أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٖ يَطۡعَمُهُۥٓ إِلَّآ أَن يَكُونَ مَيۡتَةً أَوۡ دَمٗا مَّسۡفُوحًا

145. Reci: "Ja ne vidim u ovome što mi se objavljuje da je ikome zabranjeno jesti ma šta drugo osim strvi, ili krvi koja isteče, ...“. [En'âm, 6/145].

Pošto je situacija onakva kakvu smo opisali, ajet: إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ - "**zabranjeno jesti ma šta drugo osim strvi, ili krvi**“[el-Bekare, 2/173], mogao je biti objavljen ili nakon

أَوۡ دَمٗا مَّسۡفُوحًا **"krvi koja isteče, ...**“ [En'âm, 6/145] ili zajedno sa njom. Pošto ne znamo datum objavljivanja bilo kog od ajeta, moramo zaključiti da su objavljeni zajedno. U ovom slučaju, uspostavljena je zabrana krvi, **osim krvi koja isteče**.

Ebu'l Kasım Abdullah b. Muhammed b. İshak el-Mervezi je ispričao da je Ikrime rekao: Da nije objavljen ajet: أَوْ دَمًا مَّسْفُوحًا - "**krvi koja isteče,...**“ [En'âm, 6/145], Muslimani bi takođe jurili za krvlju u venama, baš kao što su to činili i jevreji.

Abdullah b. Muhammed je rekao: Hasan nam je pričao da je Katada rekao u vezi sa ajetom:

أَوْ دَمًا مَّسْفُوحًا - "**krvi koja isteče,...**“ [En'âm, 6/145], **samo je krv koja teče zabranjena. Što se tiče mesa koje je umrljano krvlju, nema štete u njegovom jelu**“.

Kasim b. Muhammed je preneo da je Hz.Aiša (r.a.h.), kada je upitana o propisu o krvi koja mrlja prerezano grlo i meso životinje, odgovorila: "**Allah Teâlâ je zabranio samo konzumiranje krvi koja je potekla**“.

Nema razlike u mišlenjima među učenjacima u vezi sa dozvoljenošću jedenja mesa sa tragovima krvi u venama. To je zato što to nije krv koja teče. Kao što je poznato, ova mrlja od krvi se pojavljuje kada se voda sipa po njemu. Pošto ne teče, ovi ostaci nisu zabranjeni.

Iz onoga što smo rekli, krv vaški, buha i kućnih muha takođe nije nečista. Oni su izjavili da krv ribe nije nečista jer se može jesti zajedno sa njenom krvlju.

Mâlik je rekao: "**Ako je prekomerno, krv buha (koja je kontaminirala odeću ili telo) mora se isprati. Krv kućnih muha i ribe mora se isprati**“.

Šafiija je rekao: "**Voda za abdest ne postaje nečista osim ako u nju ne padne krv, urin ili slična nečistoća**“. Kada Šafija ovde kaže krv, on misli na svu krv.

Osoba može prigovoriti na sledeći način: Ajeti:

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ ٱلْمَيْتَةُ وَٱلدَّمُ - " **Zabranjuje vam se strv, i krv, ...**“ [el-Mâide, 5/3] i

أَوْ دَمًا مَّسْفُوحًا - "**krvi koja isteče,...**“ [En'âm, 6/145], zahtevaju da se i krv ribe smatra zabranjenim jer je to krv koja teče“.

Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Krv ribe je odvojena od zabrane sledećim hadisom Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

(أُحِلَّتْ لَنَا مَيْتَتَانِ وَدَمَانِ اَلسَّمَكُ وَالجَرَادُ) - " **Dve uginule životinje i dve krvi su nam dozvoljene: Ribe i skakavci**“.

Što se tiče dozvoljenosti jedenja ribe bez prolivanja njene krvi, muslimani su pozitivno prihvatili ovaj rivâjet. Zato je, na osnovu ovog hadisa, neophodno isključiti riblju krv iz zabrane u ajetu koji kaže da je krv zabranjena. Ako bi krv ribe bila religiozno zabranjena, jedenje ribe koja nije zaklana na normalan način, poput ovaca i drugih životinja koje imaju krv na svom telu, ne bi bilo dozvoljeno.

Allah Teâlâ zna istinu.

Zabrana svinjetine

Uzvišeni Allah kaže:

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةَ وَٱلدَّمَ وَلَحۡمَ ٱلۡخِنزِيرِ - “ **On vam jedino zabranjuje: strv i krv i svinjsko meso, ,...**“ [el-Bekare, 2/173]

Zatim:

حُرِّمَتۡ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةُ وَٱلدَّمُ وَلَحۡمُ ٱلۡخِنزِيرِ - “ **Zabranjuje vam se strv, i krv, i svinjsko meso,**

[el-Mâide, 5/3] i

قُل لَّآ أَجِدُ فِي مَآ أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٖ يَطۡعَمُهُۥٓ إِلَّآ أَن يَكُونَ مَيۡتَةً أَوۡ دَمٗا مَّسۡفُوحًا أَوۡ لَحۡمَ خِنزِيرٖ

Reci: "Ja ne vidim u ovome što mi se objavljuje da je ikome zabranjeno jesti ma šta drugo osim strvi, ili krvi koja istječe, ili svinjskog mesa – ...“, [En'âm, , 6/145]

U ovim ajetima, svinjetina je jasno i eksplicitno zabranjena. Ummet je razumeo značenje i tumačenje ovih ajeta na isti način na koji su razumeli objavu ovih ajeta. Iako ajeti posebno pominju meso, oni se zapravo odnose na sve delove svinje. Meso je posebno pomenuto zato što je njegovo meso najkorisniji deo. Meso je takođe i najtraženija stvar. Na primer, zabranjeno je nekome u ihramu hadža ili umre da ubija divljač.[460] Međutim, namera je da se izbegne ubijanje svih slonova uključenih u lov. Reč “ubiti“ se koristi u ajetu zato što je krajnji cilj lova ubijanje ulovljene životinje.

U drugom ajetu koji ćemo navesti kao primer, navodi se sledeće:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَوٰةِ مِن يَوۡمِ ٱلۡجُمُعَةِ فَٱسۡعَوۡاْ إِلَىٰ ذِكۡرِ ٱللَّهِ وَذَرُواْ ٱلۡبَيۡعَۚ ذَٰلِكُمۡ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ

9. O vjernici, kada se u petak na namazu pozovete, kupoprodaju ostavite i pođite namaz obaviti; to vam je bolje, neka znate! [Džum'a, 62/9]

Posebno je naredeno uzdržavanje od kupovine tokom namaza petkom, jer ljudi prvenstveno traže koristi koje mogu imati od kupovine. Iako je značenje ajeta uzdržavanje od bilo koje aktivnosti koja odvlači pažnju od namaza petkom, posebno je naredeno uzdržavanje od privatne kupovine kako bi se naglasila zabrana bavlenja aktivnostima koje odvlače pažnju od namaza. Slično tome, da bi se naglasila zabrana svih delova svinje, posebno je proglašena zabrana njenog mesa kako bi se ljudi uzdržali od konzumiranja bilo kog drugog njenog dela. Ovo ukazuje na to da, iako tekst (nass) navodi da je njeno meso zabranjeno, svi njeni delovi su zabranjeni.

Pravnici se razlikuju u mišlenju o tome da li je upotreba svinjske dlake dozvoljena.

Ebu Hanifa i Muhammed su rekli da je upotreba svinjske dlake u šivenju kože dozvoljena.

Ebu Jusuf je rekao: “Smatram da je šivenje kože njome mekruh.“ Međutim, takođe se prenosi da je Ebu Jusuf smatrao da je to dozvoljeno.

Evzai je rekao: “Nema štete u šivenju svinjskom dlakom. Dozvoljeno je sedlaru da koristi svinjsku dlaku kao ogrtač, ali nije dozvoljeno sedlaru da je prodaje“.

Šafiija je rekao: “Nije dozvoljeno koristiti svinjsku dlaku“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Kao što smo objasnili, Kur'an jasno i eksplicitno pominje svinjsko meso, naglašavajući njegovu potpunu zabranu. Zato možemo reći da se zabrana odnosi na njegovu dlaku i na sve njegove delove.

Takođe možemo reći da zabrana leži na živim delovima tela koji ne bi izazvali bol ako bi se čupali sa njih (ne kosa ili slični predmeti). Pošto u dlaci nema života, kosa se ne smatra delom tela. Kao što smo objasnili kada smo govorili o dlaci uginule životinje, zabrana se ne odnosi na dlaku svinje. Isto pravilo važi i za dlaku uginule životinje i životinje zaklane na normalan način. Međutim, oni među hanefijskim učenjacima naše škole mišlenja koji smatraju da je upotreba svinjske dlake dozvoljena, izjavili su da je smatraju dozvoljenom prema pravilu istihsana. To ukazuje na to da se, prema ovim učenjacima, zabrana odnosi na celu svinju, uključujući i dlaku na njoj. Ovi učenjaci ne dozvoljavaju kupovinu svinjske dlake, već samo njenu upotrebu u šivenju kože, na osnovu istihsana. To je zato što su primetili da se muslimani i učenjaci ne protive obućarima da koriste svinjsku dlaku u šivenju kože i ćute. Ovo je postao konsenzus među selefima u pogledu dozvoljenosti upotrebe svinjske dlake u očima ovih pravnika.

Prema ovim učenjacima, činjenica ta da se selefi (prethodnici) nisu protivili javnom činu, nalaže se da se on smatra dozvoljenim. Na primer, učenjaci selefa (prethodnika) su izjavili da je ulazak u kupatilo i pranje bez plaćanja određene naknade, korišćenje određene količine vode ili boravak unutra na određeni vremenski period je dozvoljeno. Ova je praksa bila uobičajena u vreme salefijskih učenjaka, a oni koji su je praktikovali nisu smatrani neuobičajenim. Zato je postala konsenzus mišlenja. Slično tome, smatrali su ugovor o naredbi, koji nazivamo “istizma“ - (izuzetak) dozvoljenim jer su ga ljudi izvršavali. Svi učenjaci selefa su ćutali te se tome nisu protivili. Ovo je poslužilo kao dokaz za dozvoljenost ugovora o izuzetku (istisnâ akdinin)*. Brojni primeri se mogu navesti na ovu temu.

(PS: Samir B: istisnâ akdinin - Istisna ugovor je vrsta ugovora u kojem se jedna strana (izvođač/izvođač radova) obavezuje da će proizvesti rad prema specifikacijama koje je odredila druga strana (klijent/vlasnik) za određenu cenu. U ovom ugovoru, izvođač radova stvara rad koristeći sopstvene materijale i organizujući sopstveni rad.

Da objasnim detaljnije:

Istisna ugovor je ugovor o izradi dela.

Strane: Izvođač radova (koji se obavezuje da izradi delo) i naručilac (koji se obavezuje da plati cenu za rad).

Predmet: Izrada dela.

Cena: Naknada koja se plaća za izradu dela.

Karakteristike: Naručilac određuje kvalitete i karakteristike dela.

Odgovornost izvođača radova: Izvođač radova izrađuje delo koristeći sopstvene materijale i kroz sopstvenu radnu organizaciju.

Primer: Ugovor između proizvođača nameštaja i klijenta za sto po meri koji je klijent zahtevao je primer izuzetnog ugovora. Proizvođač se slaže da proizvede sto u svojoj radionici, koristeći sopstvene materijale i radnike, dok se klijent slaže da plati za sto.

Ugovor o isključenju - (**İstisnâ akdi**) se razlikuje od ugovora o radu – (**Hizmet akdi**). U ugovoru o radu, zaposleni radi po uputstvima i pod nadzorom poslodavca, dok u ugovoru o isključenju, izvođač radova obavlja posao na sopstvenu odgovornost i koristeći sopstvene metode.

Izuzetni ugovor je regulisan Turskim zakonikom o obligacijama (TBK). Članovi 470 i naredni članovi (TBK) sadrže osnovne odredbe **izuzetnog ugovora**.

(Nepoznati Autor)

Istisnâʿ - الاستصناع - Termin u islamskoj jurisprudenciji koji označava ugovor za osobu da proizvede delo unapred određenog kvaliteta u zamenu za naknadu.

Autor

HAMZA AKTAN

Izvedena iz korena “sun“, što doslovno znači “napraviti, proizvesti ili izraditi nešto što zahteva umetnost i veštinu“, reč „istisnâ“ obično znači „zamoliti umetnika da proizvede nešto vezano za njegov zanat, naručiti od umetnika“. U islamskoj jurisprudenciji, “istisnâ“, koja je nazvana u ovom kontekstu, postala je naziv dat vrsti ugovora u islamskom pravu obaveza (muâmelât) između umetnika i naručioca, koji uključuje proizvodnju predmeta sa određenim specifikacijama u zamenu za naknadu. Naručilac se naziva “mustasni“ (majstor), umetnik ili izvođač radova se naziva “sâniʿ“ (majstor), a naručeno i proizvedeno delo se naziva “masnu“ (majstor).

Definicija i suština. Pošto hanefijska škola mišlenja tretira istisnu kao nezavisan ugovor, doktrina ove škole pruža prilično detaljne informacije o njenoj definiciji i pravnoj prirodi. U klasičnim izvorima ove škole, istisna se generalno definiše kao “prodaja predmeta pod uslovom da je obrađen“, a ponekad i kao “prodaja rada utrošenog na predmet“. U Mekelu, definiše se kao “ugovor sa veštom osobom da se nešto uradi“ (član 124). Definicije savremenih autora o istisnâi kao “prodaja robe u zimi, pod uslovom da je obrađena na određeni način“ (Kâsib Abdulkerîm el-Bedrân, str. 59) ili “ugovoru u kojem se osoba koja je naručila proizvodnju obavezuje da isporuči robu sa određenim kvalitetima u zamenu za određenu cenu, čije materijale obezbeđuje sama osoba, od trenutka kada je ugovor uspostavljen“ (Mustafa Ahmed ez-Zarka, VII/2 [1412/1992], str. 235) takođe se zasnivaju na perspektivi hanefijskih pravnika. Maliki i šafije, koji ne smatraju istisnâu nezavisnom vrstom ugovora, smatraju je delokrugom selem ugovora – (selem akdi)*, dok je hanbelije definišu kao “prodaju robe koju neko nema kod sebe, metodom koja nije selem ugovor“.

(Selem akdi - je vrsta ugovora o prodaji u islamskom pravu (fikhu). U ovom ugovoru, cena robe se plaća unapred, a isporučuje kasnije. Posebno se koristi pri kupovini i prodaji standardizovane robe, kao što su poljoprivredni proizvodi.), Neslaganje u vezi sa ugovorom o istisnâi potiče iz hadisa prenetog od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) Muhammeda, koji znači “Prodaja imovine koju nemate“, (Ebû Dâvûd, “Buyûʿ“, 68; Tirmizî, “Buyûʿ“, 19; Nesâî, “Buyûʿ“, 60).

Događaji koji su doveli do hadisa sugerišu da je takva zabrana nametnuta zato što prodaja imovine koju neko još ne poseduje može prouzrokovati neočekivane gubitke i teškoće za uključene strane (Ibn Kajim el-Džauzija, II, 19, 27-28). Međutim, zbog njihove hitne potrebe za gotovinom, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je dozvolio poljoprivrednicima da prodaju svoje buduće proizvode za gotovinu, navodeći njihov kvalitet i datum isporuke (Buhârî, “Selem“, 1, 2, 7).

Na osnovu ove dozvole, škole mišlenja su postigle konsenzus o dozvoljenosti prodaje uporedive robe, čiji su kvaliteti i datum isporuke navedeni za gotovinu. Ova vrsta prodaje je našla svoje mesto u doktrini kao "selem" ili "selef". Istisna, u ovom kontekstu, u suštini ima izgled ugovora.

Iako hanefije smatraju istisnâ ugovor u vezi sa selemom, oni ga smatraju posebnom vrstom ugovora, van selema i generalno unutar granica kupoprodajnog ugovora, u smislu njegove prirode i posledica. To je zato što se ova vrsta ugovora vekovima primenjuje bez rasprave, uključujući i vreme Hz.Poslanika (s.a.v.s.), i o njoj je postignut praktični konsenzus. Resûllulla (s.a.v.s.) je naručio Minber za Mescid-i Nebevî i prsten za sebe (Buhârî, "Ṣalât", 64, "Buyûʿ", 32, "Libâs", 46; Muslim, "Libâs", 56). Ovo potvrđuje dugogodišnji praktični konsenzus. Pošto hanefije smatraju zabranu prodaje nepostojeće imovine opštim pravilom (kijasom), oni tvrde da je, uprkos ovom pravilu, istihsan dozvoljen zbog praktičnog konsenzusa, potreba ljudi i zajedničkih interesa ili uobičajenih običaja. Zufer, hanefijski učenjak, zadržao je svoje oslanjanje na kijas te nije smatrao istihsan dozvoljenim. Obrazloženja koja se iznose da bi se dokazala dozvoljenost takođe služe da se osigura doslednost i proveri unutrašnja konzistentnost između dozvoljenosti propisane u tekstovima i različitih rešenja predstavljenih u doktrini. Teza o legitimitetu crpi svoju pravu snagu iz prakse. Ljudima su oduvek bila potrebna specijalizovana roba, a samim tim i posebne porudžbine, pored standardizovane robe proizvedene na tržištu. Uklanjanje teškoća i zadovoljavanje potreba ljudi je jednako važan princip prava kao i princip da se ne prodaje ono što se nema. U stvari, Hz.Poslanikova (s.a.v.s.) dozvola za prodaju poljoprivrednika nije ništa više od razmatranja potrebe. U pitanjima koja spadaju u oblast idžtihada, neka hadisska kazivanja koja navode da će nešto što uma (ummet) smatra legitimnim na osnovu svoje opšte potrebe biti legitimno i u očima Allaha Teâlâ tumače se kao potvrda dozvoljenosti izuzetka.

Pošto škole mišlenja koje nisu hanefijske razmatraju istisnâ ugovor u kontekstu selem ugovora, one ne donose odvojene odluke po ovom pitanju od selem ugovora te razmatraju legitimnost istisnâe u ovom okviru. Njihovu izjavu da ne smatraju istisna ugovor dozvoljenim treba svatiti u skladu sa tim. Međutim, iako je teoretski okvir takvog pristupa dosledan, jasno je da bi to značajno ograničilo obim istisnâ ugovora i učinilo ga nesposobnim da odgovori na različite zahteve društva u ovoj oblasti. Na primer, pošto se selem ugovor primenjuje na uporediva dobra koja se mogu definisati i opisati, istisnâ nije dozvoljena za stvari koje ne ispunjavaju standardizovane standarde. Iako su ovu meru primenjivali na osnovu iskustva svog vremena, na primer, tkanine sa definisanim vrstama, širinama, dužinama, debljinama, mehkoćama i tvrdoćama, ili predmeti poput kvadratnih kanti, cigli i pločica koji se mogu proizvesti u određenom kalupu, mogu biti predmet selem ugovora, ali predmeti poput lonaca, čaša, činija, bokala, uljanica, tiganja itd., koji se ne mogu proizvesti po određenom standardu, ne smatraju se dozvoljenim za njega (selem ugovor). Zato pominju uslove kao što su plaćanje unapred i određeni vremenski rok.

Možda najznačajnija debata među hanefijskim učenjacima se tiče pravne prirode ugovora o istisnâi. Dok većina hanefijskih učenjaka smatra istisnâu ugovorom, neki učenjaci, poput Hakima eš-Šehida, Ebu'l-Kasima es-Saffâr i Muhammeda ibn Seleme, smatraju da istisnâ'a nije ugovor već obećanje. Oni koji prihvataju obećanje u početku tvrde da istisnâ'a nije obavezujuća ni za jednu stranu; to jest, umetnik ne može biti primoran da proizvede delo, niti naručilac može biti primoran da plati pre nego što je delo isporučeno. Ugovor se zaključuje tek kada je naručeno delo završeno i isporučeno naručiocu, u kom trenutku se zaključuje ugovor o prodaji. Pravo izbora naručioca i raskid ugovora smrću jedne od strana takođe ukazuju na to da je to obećanje. Zato je istisnâ'a obećanje prodaje. Prema većini hanefija, istisnâ'a nije obećanje, već ugovor.

Suština istisnae je običaj, a običaj uspostavljen u tom pogledu podrazumeva da strane imaju prava i obaveze jedna prema drugoj. Početno pravo izbora kupca, ili činjenica ta da ugovor prestaje smrću jedne od strana, ukazuje na to da se istisnâ'a inicijalno ne kvalifikuje kao ugovor o prodaji. Konačno pravo izbora proizilazi iz činjenice te da se roba kupuje bez viđenja, a ugovor se na kraju kvalifikuje kao ugovor o prodaji. Različite definicije ugovora o istisnâi u školi mišlenja, kao što su apsolutna prodaja, uslovna prodaja ili idžarat (zakup), ili idžarat (zakup) na početku i prodaja na kraju, služe da objasne ove karakteristike ugovora, (Kâsânî, V, 2-3; İbnu'l-Humâm, VI, 243).

Istisnâ ugovor je sličan selem ugovoru po tome što podrazumeva prodaju robe koja još ne postoji i što se predmet ugovora odnosi na robu koju poseduje zimmija (poverenik). Međutim, razlikuje se od ovog drugog po tome što nije potrebno plaćanje unapred ili vremensko ograničenje, i to što je naručena stavka, generalno nezamenljivo dobro. Iako podseća na zajedničko korišćenje nagrada u ugovoru o zakupu po tome što je predmet ugovora izradžen radom zanatlije, razlikuje se po tome što sirovina pripada naručiocu.

Elementi i uslovi. Kao i kod drugih bilateralnih ugovora, bitni elementi istisnâ ugovora su ponuda i prihvatanje. Prisustvo dve strane u ugovoru, naručeni posao i naknada koja se plaća su osnovni elementi ponude i prihvatanja, i na kraju, formiranja ugovora. Sposobnost strana za ugovaranje - to jest, mentalno zdravlje i zrelost neophodni da budu svesni posla koji preduzimaju - i implicitni zahtev da se ponuda i prihvatanje podudaraju, bez ikakvog nedostatka volje, su mere namenjene da se osigura da pojedinci svesno i slobodno stupaju u određene obaveze i koji ih ispunjavaju.

Naručeni rad je predmet i preduslov istisnâ ugovora. Zahtev da predmet bude poznat, zahtev koji se uvek zahteva za validne ugovore, ovde je rigoroznije poštovan. Smatra se neophodnim unapred utvrditi karakteristike naručenog predmeta, posebno njegovu vrstu, raznolikost i količinu, te odrediti materijale koji će se koristiti. Ovo je preduslov da bi se sprečilo da strane pretrpe nezasluženu štetu. Štaviše, navedeno je da, pošto je istisna ugovor dozvoljen na osnovu običaja, ugovor važi samo za predmete čije je naručivanje postalo uobičajeno. Ovaj zahtev za usklađenost sa običajem, jedinstven za istisnâ ugovor, efikasno služi za sprečavanje pravne nesigurnosti i sporova koji bi mogli nastati ako bi se ugovor bavio nepostojećim dobrom. Iako su vrste proizvodnje koje su postale uobičajene da budu predmet istisna ugovora navedene u klasičnoj literaturi, to nema mnogo značenja osim prikazivanja običaja i praksi perioda u kojem su autori živeli.

Postoji neslaganje među učenjacima oko toga da li je predmet ugovora o istisnai rad i veština - to jest, rad i umetnost - ili rad koji treba proizvesti. Manjinski stav unutar hanefijske škole mišlenja smatra da je predmet ugovora rad i delo. S'hodno tome, u izuzecima, kao što je zapošlavanje posebnog radnika, osoba koja je naručila delo mora ga sama izraditi; ne može isporučiti rad nabavljen od nekog drugog, čak i ako ispunjava kvalifikacije. Prema mišlenju većine, predmet ugovora nije posao i rad, već su navedene njegove karakteristike, odnosno delo koje se želi proizvesti. Naručena strana ispunjava svoju obavezu isporukom dobra određenog kvaliteta. Definicija koju je dao Medžel kombinuje ova dva elementa, a Islamska akademija fikha, u skladu sa ovom preferencijom, definiše istisnau kao ugovor zasnovan na proizvedenoj robi i utrošenom radu. Sa obzirom na standardizaciju i masovnu proizvodnju robe proizvedene po narudžbini, stav da je predmet ugovora proizvedeni rad čini se primenljivijim u današnjem komercijalnom i industrijskom svetu, (Mustafa Ahmed ez-Zarka, VII/2 [1412/1992], str. 251). Međutim, isto se ne može reći za umetničke oblike koji zahtevaju specijalizovanu veštinu.

Zato, pošto su pojedinačni umetnik, odnosno njegova umetnost i veština, važni, prikladno je da predmet ugovora bude rad i delo.

Zahtev da materijal za naručenu stavku obezbedi naručilac predlaže se kako bi se ovaj ugovor razlikovao od idžare, odnosno zajedničkog zaposlenja za opšte dobro. U suprotnom, plaćanje se dospeva za uloženi rad, a ne za proizvedeni rad (Kasani, V, 4; Ali Hajdar, I, 692). Prema onima koji tvrde da je predmet ugovora umetnost i rad, čak i ako materijal obezbedi naručilac, ugovor bi i dalje trebalo smatrati istisnâ ugovorom (Serahsî, XII, 139; İbn Âbidîn, V, 225; Aktan, s. 151, 155). Zahtev da rok isporuke za naručenu stavku bude neodređen takođe je potreban da bi se sprečilo da ugovor postane selem. Međutim, ako određeni vremenski period podrazumeva istidžal, što znači isporuku u roku od nekoliko dana. Navođenje vremena ne isključuje da ugovor bude istisnâ ugovor. Ovo je stav Ebu Hanife, a prema Ebu Jusufu i imamu Muhammedu, određivanje roka ne isključuje da ugovor bude izuzetak. Jer je običaj osnova za izuzetak, a određivanje roka je takođe uobičajeno (âdettir).

U İstisnâ (izuzetnom ugovoru), drugi element koji uravnotežuje rad koji je predmet ugovora je naknada, a specifičnost naknade je još jedan uslov koji obezbeđuje validnost ugovora. Međutim, naknada ne mora biti plaćena unapred. Može se platiti u celosti, na rate ili po završetku posla. Naručilac ima pravo na naknadu od trenutka zaključenja ugovora. Međutim, može primiti uplatu tek nakon što je rad isporučen.

U klasičnoj jurisprudenciji, uslovi i pravila za istisnâ ugovor su određivani razmatranjem proizvoda koji je proizveo profesionalac ili zanatlija i korišćenjem primera iz proizvodnih mogućnosti i alata tog vremena. To ukazuje činjenica ta da primeri koje su pravnici dali za istisnâ ugovor ne prelaze dimenzije posuđa, grnčarije, obuće, odeće, crepova i cigli. Ne treba zanemariti da su pravnici takođe određivali uslove koje su predlagali za istisnâ ugovor iz ove perspektive. U današnjim istisnâ ugovorima, priroda naručenog posla se promenila, obim posla se značajno povećao i praktično sve vrste ugovornih radova su uključene u obim istisnâe. U stvari, istisnâ ugovor se odnosi na širi ugovorni rad. Sa druge strane, predmeti koji su nekada proizvodini po narudžbini sada su počeli masovno da se proizvode po specifičnim standardima za svakoga i u komercijalne svrhe. Pojedinci ili organizacije koje naručuju često ih traže ne za sopstvene potrebe već u komercijalne i marketinške svrhe. Strane u istisnâ ugovoru su sada proizvođači i trgovci. Odbor koji je pripremio

Medžel takođe je u svom nacrtu “esbâb-ı mûcibe“* (prekomerna esbab-ı mudžiba) razmotrio potrebu za promenom mišlenja pravnika klasičnog doba u vezi sa obavezujućom prirodom istisnâ ugovora, koji su takođe bili osnova za fetve unutar škole mišlenja. Štaviše, ako postojeće vrste ugovora ne zadovoljavaju potrebe pod promenljivim i evoluirajućim uslovima, mogu se izraditi nove vrste ugovora, pod uslovom da nisu u suprotnosti sa tekstom (nass-om). Ovo je tačka koju ističu skoro svi islamski pravnici.

(“esbâb-ı mûcibe“* - (Esbab-ı mudžibe) - je fraza arapskog porekla koja na turskom znači „razlozi, uzroci ili motivi“. Koristi se posebno u pravnoj i zvaničnoj prepisci da bi se naznačili razlozi i opravdanja za zakon, propis ili odluku.

Objašnjenje:

Esbab: Na arapskom znači „razlozi, uzroci“.

Mudžibe: Na arapskom znači “zahtevajući, namećući potrebu“.

Esbab-ı mudžibe: Kada se ove dve reči spoje, one znače “zahtevati razloge“, “opravdanja“ ili “uzroci“.

Pravni kontekst: Koristi se posebno za objašnjenje opravdanja zakona, propisa i sudskih odluka.

Primer: Razlozi za zakon objašnjavaju zašto je donet, koje probleme ima za cilj da reši i koje potrebe ima za cilj da zadovolji.).

Presuda. Utvrđivanje prava i obaveza stranaka u ugovoru o istisnâi zavisi prvenstveno od odluke da li je ugovor obavezujući (neophodan) i u kojoj fazi postaje obavezujući za nekoga. Prema opštem konsenzusu učenjaka, istisna je neobavezujući ugovor za strane pre završetka posla. Zato se istisnâ poredi sa ugovorom o prodaji, gde obe strane imaju pravo izbora, a neobavezujuća priroda ugovora objašnjava se činjenicom tom da je istisnâ u suštini dozvoljen, suprotno analogiji (Kasani, V, 3). Ova se situacija nastavlja sve dok kupac ne vidi proizvod nakon proizvodnje. Na primer, zanatlija može prodati proizvod koji je proizveo nekom drugom, osim ako ga kupac ne vidi i ne utvrdi svoje pravo na njega. To je zato što je gotov proizvod obaveza prema zanatliji, a kupac u tom trenutku nema nikakva prava nad proizvodom. Nakon što naručilac pregleda rad, utvrđuje se naručena stvar i naručilac više nema pravo da je proda bilo kome drugom. Prema rečima Ebu Hanife i Imama Muhammeda, ako se naručiocu ne sviđa rad nakon što ga vidi, može ga odbiti. To se naziva pravo na uvid. Prema Ebu Jusufu, ako je rad izrađen prema unapred određenim specifikacijama, naručilac više nema pravo da ga odbije. Međutim, može ga odbiti na osnovu toga što ne ispunjava navedene specifikacije, tj. zbog nedostataka ili svojstvenih kvalifikacija. Davanje prava na odbijanje bez takvog razloga moglo bi naštetiti naručiocu.

Izgleda da su Ebu Hanifa i Imam Muhammed smatrali da je ugovor o istisnâi proizvodni proces kojim zanatlije zadovoljavaju potrebe tržišta na svojim radnim mestima, i da čak i ako kupac odbije, može prodati proizvod nekom drugom. Iz tog razloga, kupcu se daje mogućnost da vidi. Posmatranje stvari iz ove perspektive, davanje obe strane mogućnosti izbora ih ne stavlja u nepovoljan položaj; naprotiv, sprečava bilo kakvu potencijalnu štetu koju bi mogle pretrpeti kao rezultat ovog ugovora. U kasnijim periodima, kada je pitanje razmatrano u ovom okviru, hanefijski pravnici su uglavnom preferirali stav Ebu Hanife.

U modernoj eri, kada su se istisnâ ugovori proširili sa malih radionica i radnih mesta na sveobuhvatne projekte i ugovore, i pretrpeli značajnu transformaciju u svojoj prirodi, reinterpretacija strukture klasične doktrine je izneta u prvi plan, posebno preispitivanje stava da istisnâ ugovori nisu obavezujući. Na primer, u Medželi*, davanje naručiocu mogućnost da vidi posao smatrano je neprikladnim trenutnim uslovima, a stav Ebu Jusufa je favorizovan. Čak je navedeno i to da kada se ugovor uspostavi, on postaje obavezujući za obe strane, a naručilac bi imao pravo izbora samo ako posao ne ispunjava navedene specifikacije, (član 392). Slični stavovi postoje i unutar klasične doktrine hanefijske škole mišlenja (Ibn Abidin, V, 224-225). Odbor koji je pripremio Medžel usvojio je novi i drugačiji stav, u skladu sa preovlađujućim okolnostima, navodeći da je stav Ebu Jusufa poželjniji, predviđajući da će ugovor biti obavezujući od samog početka. Pošto je istisnâ ugovor u suštini bio legitimisan istihsanom zasnovanim na običaju, bilo je logično da se odredbe zasnovane na običaju određenog perioda menjaju u skladu sa promenljivim uslovima. Tako su principi poverenja i stabilnosti u ugovorima bili očuvani. Obezbeđivanje poverenja i stabilnosti u pravnim transakcijama su osnovni principi u islamskom pravu, kao i u drugim pravnim sistemima. Zato, savremeni autori pristupaju temi na ovaj način, a klasična doktrina prestanka ugovora smrću jedne od strana se takođe odbacuje iz sličnih razloga.

Štaviše, prihvata se dozvoljenost kaznene klauzule koja štiti prava stranaka, i prihvata se zabrana požara, zemljotresa, poplave, rata itd., koji bi mogli sprečiti nabavku materijala za rad koji treba da se izradi ili prouzrokovati njegovo uništenje.

Prihvaćeno je da u slučaju katastrofa i situacija koje sprečavaju plaćanje, naručilac ima pravo da sačeka ili raskine ugovor, (Aktan, str. 168-169; Ali Muhjidin el-Karađa, VII/2 [1412/1992], str. 356-360, 366-367).

(Mecelle* / Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye (osmanski: مجلهٔ احكام عدليه), ili jednostavno Mecelle, je kodeks pravila islamskog privatnog (građanskog) prava koji je između 1868. i 1876. sastavila komisija kojom je predsjedavao Ahmet Cevdet-paša. Služio je kao pravna osnova za šerijatske sudove tijekom posljednjeg pola stoljeća Osmanskog Carstva. Sastoji se od preambule, 16 poglavlja i sadrži 1851 članak.).

Zbog važnosti i aktuelnosti ove teme u našem vremenu, radovi predstavljeni i diskusije održane na sedmom semestru Islamske fikh akademije u Dždi 1992. godine detaljno su se bavili načinom na koji treba razumeti i primenjivati istisnâ ugovor u svetlu aktuelnih dešavanja. Naglašeno je da su sudska pravila i šerijatske odluke u vezi sa pravnim transakcijama fundamentalno usklađene sa preferencijom onoga što je u najboljem interesu ljudi, i da istisna ugovor danas igra važnu ulogu u industrijalizaciji i ekonomskom razvoju. Donete su sledeće odluke: **1**. Istisnâ ugovor, zasnovan na fiksnoj osnovi za zadatak koji treba izvršiti i obavezu, obavezuje strane pod uslovom da su ispunjeni bitni elementi i uslovi. **2**. Istisnâ ugovor mora da navede vrstu, količinu i kvalitet naručene robe, kao i datum isporuke. **3**. Puna cena može biti fiksirana na rate ili plaćena na rate. **4**. Ugovor o istisnâi može takođe da sadrži kaznene uslove o kojima su se strane dogovorile, isključujući razloge više sile kao što su prirodne katastrofe, (videti Mecelletü Mecmaʿi'l-fıḳhi'l-Islâmî, VII/2 [1412/1992], str. 777-778).

BIBLIOGRAFIJA

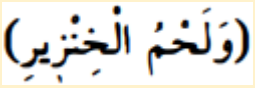
Buhârî, "Ṣalât", 64, "Buyûʿ", 32, "Libâs", 46, "Selem", 1, 2, 7. Muslim, "Libâs", 56. Ebû Dâvûd, "Buyûʿ", 68. Tirmizî, "Buyûʿ", 19. Nesâî, "Buyûʿ", 60. Şîrâzî, el-Muhezzeb, I, 297. Serahsî, el-Mebsûṭ, XII, 138-140; XV, 84-114. İbn Rüşd, el-Muḳaddemât (nşr. Muhammed Haccî), Beyrut 1408/1988, II, 32. Kâsânî, Bedâ'iʿ, V, 2-4. İbn Kudâme, el-Muġnî, Kahire 1389/1969, III, 466; IV, 207-216. İbn Kayyim el-Cevziyye, İʿlâmu'l-muvaḳḳıʿîn, Kairo 1968, II, 19, 27-30. İbnu'l-Humâm, Fetḥu'l-ḳadîr (Kahire), VI, 241-245. İbn Nuceym, el-Baḥru'r-râ'iḳ, VI, 185-187. Şirbînî, Muġni'l-muḥtâc, II, 102-120. İbn Âbidîn, Reddu'l-muḥtâr (Kairo), V, 223-226. Ali Haydar, Dureru'l-hukkâm, İstanbul 1333, I, 656-660, 692. Mecelle, md. 124, 388-392. Abdurrezzâk Ahmed es-Senhûrî, Meṣâdiru'l-ḥaḳ fi'l-fıḳhi'l-İslâmî, Beyrut 1954, III, 38-50. M. Cevâd Muğniyye, Fıḳhü'l-İmâm Caʿfer eṣ-Ṣâdıḳ, Beyrut 1965, s. 293-300. Kenan Tunçomağ, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, İstanbul, 1974, II, 498-499. Hamza Aktan, İslâm Borçlar Hukukunda Selem ve İstisnâ' Akitleri (doktora tezi, 1976), Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi, s. 148-177.Kâsib Abdulkerîm el-Bedrân, ʿAḳdu'l-istiṣnâʿ fi'l-fıḳhi'l-İslâmî, İskenderiye 1980, tur.yer.Bilmen, Kamus2, VI, 9, 117-118. İbrahim Çalışkan, "İstisnâ' Akdinin Mahiyeti ve Unsurları", AÜİFD, XXXI (1989), s. 349-365. Mustafa Ahmed ez-Zerkā, "ʿAḳdu'l-istiṣnâʿ ve medâ ehemmiyyetihî fi'l-istiṣmarâti'l-İslâmiyyeti'l-muʿâṣıra", Mecelletu Mecmaʿi'l-fıḳhi'l-İslâmî, VII/2, Cidde 1412/1992, s. 223-254. Ali es-Sâlûs, "ʿAḳdu'l-istiṣnâʿ", a.e., s. 255-301.Vehbe Mustafa ez-Zuhaylî, "ʿAḳdu'l-istiṣnâʿ", a.e., s. 303-321. Ali Muhyiddin el-Karadâğî, "ʿAḳdu'l-istiṣnâʿ", a.e., s. 323-376. "İstiṣnâʿ", Mv.F, III, 325-329. "İstiṣnâʿ", Mv.Fİ, VII, 90-95.).

Nastavljamo dalje sa tefsirom...

Pravni stručnjaci su izrazili različita mišlenja u vezi sa presudom o morskim svinjama. Mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefijske) su izjavili da jedenje morskih svinja nije dozvoljeno.

Malik, Ibn Ebi Lejla, Šafija i Evzai su izjavili da nema štete u jedenju bilo koje morske životinje. Šafija je izjavio da nema štete u jedenju morskih svinja. Neki ih nazivaju i morskim magarcima.

Leys b. Sa'd je rekao da nije dozvoljeno jesti morsku ribu i morsku svinju.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Doslovno značenje reči

-"svinjetina" u ajetu zahteva zabranu svih svinja koje žive na kopnu i u moru. To je zato što naziv "svinja" obuhvata sve njih.

Neko bi mogao da prigovori: "Kada kažemo 'svinja', mislimo samo na svinju koja živi na kopnu. Jer, svinja koja se zove ovim imenom jeste svinja na kopnu. Morska svinja se naziva 'svinja' ne apsolutno, već konkretno, zato što se obično naziva morski magarac".

Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Morska svinja ili ima isto stvaranje i karakteristike kao kopnena svinja, ili ima drugačije stvaranje i karakteristike. Ako ima isto stvaranje i karakteristike kao kopnena svinja, nema razlike između njih u tome što se može nazvati "svinjom" kao što se naziva na kopnu. Jer, život u vodi ne menja njeno pravilo, sa obzirom na to da ima isto značenje i konstituciju kao i druga. Međutim, ako se pronađu dokazi koji čine njegovo pravilo jedinstvenim, onda će se njegovo ime i pravilo promeniti. Ako morska svinja ima drugačije stvaranje i karakteristike od kopnene svinje – zbog čega se naziva morskim magarcem – oni koji je nazivaju morskom svinjom su kao da životinju koja nije svinja nazivaju svinjom. Međutim, takođe je poznato da niko nikada nije smatrao da su one koji su je nazvali morskom svinjom pogrešili. To ukazuje na to da je ona zaista svinja i da je ime "svinja" apsolutno obuhvata. Nazivanje morskim magarcem ne uklanja ime "svinja" sa nje. Takođe je moguće da su je nazvali morskim magarcem da bi je razlikovali od kopnene svinje. Isto važi i za ajkulu i kopnenog psa. Nema razlike između njih dvoje. Reč "pas" obuhvata oba, iako se neke od njihovih osobina razlikuju.

Allah Teâlâ zna istinu.

Životinje zaklane u ime nekog drugog osim Allaha Teâlâ

Uzvišeni Allah kaže:

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةَ وَٱلدَّمَ وَلَحۡمَ ٱلۡخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ بِهِۦ لِغَيۡرِ ٱللَّهِۖ - **On vam jedino zabranjuje: strv i krv i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo ime, a ne u Allah-ovo**. [el-Bekare, 2/173].

Muslimani su jednoglasni u tome da je životinja proglašena zabranjenom u ovom ajetu ona nad kojom se tokom klanja priziva ime nekog drugog osim Allaha Teâlâ. Neki veruju da se ovo odnosi na životinje koje zakolju idolopoklonici koji žrtvuju svojim idolima, kao što je pomenuto u ajetu:

وَمَآ أُهِلَّ لِغَيۡرِ ٱللَّهِ بِهِۦ وَٱلۡمُنۡخَنِقَةُ وَٱلۡمَوۡقُوذَةُ - " **... i ono što je zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime, i što je udavljeno i ubijeno;...**" [el-Mâide, 5/3][463,]

(463. PS: Samir B: Ponovo sam primoran da ovde intervenišem. Prevod ajeta 3 sure el-Mâide na naš jezik ne predoćava nam malo jasanije radnju koja se odvija onako kako se ona odvija u prevodu na turskom jeziku. Zato sam ovde odlućio da taj deo ajeta prevedem sa turs na naš jezik. Odmah posle mog prevoda sledi kratki komentar autora ove knjige pod gore navedenim br, fusnote na ovaj deo ajeta. Hvala:

" **... i životinje zaklane u ime nekog drugog osim Allaha, osim onih koje ste zaklali pre njihove smrti; životinje udavljene, udarene, pale sa visine, izbodene, rastrgnute od grabljivaca; životinje zaklane na idolima;...**"

Arapi iz predislamskog perioda žrtvovali su životinje na kamenju koje su podizali oko Kabe kao oblik poštovanja. Krv žrtvovanih životinja je posipana po ovom kamenju, a njihovo meso je stavljano na njih.).

Oni koji zastupaju ovaj stav kao što su Ata, Mahul, Hasan, Ša'bi i Said b. Musejeb kažu da je dozvoljeno jesti meso životinja koje zakolju hrišćani dok ih kolju izgovarajući ime Mesije. Oni su rekli: "Svemogući Allah je dozvolio jedenje životinja koje zakolju hrišćani, iako se zna da prizivaju ime Mesije nad životinjom koju kolju". Avza'i i Lejs b. Sa'd takođe zastupaju ovaj stav.

Ebu Hanifa, Ebu Jusuf, Muhammed, Zufer, Malik i Šafiija su rekli da nije dozvoljeno jesti životinje koje su hrišćani zaklali pominjući ime Mesije.

Doslovno značenje izraza:

وَمَآ أُهِلَّ لِغَيۡرِ ٱللَّهِ بِهِۦ - " **... zaklane u ime nekog drugog osim Allaha, ...**" [el-Mâide, 5/3]

zahteva da životinja zaklana u ime nečeg drugog osim Allah Teâlâ bude zabranjena. To je zato što je pominjanje imena nečeg drugog osim Allah Teâlâ manifestacija i isticanje imena nečeg drugog osim Allah Teâlâ. Ajet kaže da pravilo zabrane ostaje nepromenjeno kada se pominje ime nečeg drugog osim Allah Teâlâ, bilo da je to ime Mesije ili nekog drugog.

U drugom ajetu u istom kontekstu, koristi se izraz: وَمَا ذُبِحَ عَلَى ٱلنُّصُبِ - " ... **i šta je žrtvovano na oltarima, ..**". Običaji Arapa u vezi sa životinjama zaklanim za idole ne isključuju odluku u ajetu koji se odnosi na zabranu jedenja životinja na kojima je pomenuto ime nekog drugog osim Allaha Teâlâ.

Atâ b. Sâib je ispričao od Zadân'a i Mejsere'a da je Hz.Ali (r.a.h.) rekao:

“Ako čujete Jevreje i hrišćane kako kolju životinje pominjući ime nekog drugog osim Allaha Teâlâ, onda ih ne jedite. Ako tako nešto ne čujete, onda ih možete jesti. Zaista, Allah Teâlâ je dozvolio jesti životinje koje kolju, iako On Teâlâ zna šta oni govore“. Što se tiče onih koji, uprkos tome što znaju šta govore ljudi Knjige, tvrde da je Allah Teâlâ učinio njihovu hranu dozvoljenom te smatraju da je dozvoljeno jesti životinju zaklanu imenom Mesije. U ovom ajetu nema dokaza koji bi potkrepili njihov stav. Dozvoljenost njihove hrane za nas zavisi od uslova da nad njom ne pominju ime nekog drugog osim Allaha Teâlâ. Moramo razmotriti oba ajeta zajedno. S'hodno tome, čini se da Allah Svemogući u dotičnom ajetu kaže: Hrana onih kojima je data Knjiga vam je dozvoljena sve dok nad njom ne pominju ime nekog drugog osim Allaha.

Neko bi mogao da prigovori, rekavši: “Čak i ako hrišćanin pomene ime Allaha Teâlâ kada kolje životinju, on i dalje misli na Mesiju. To ne znači da je životinja koju kolje zabranjena za jelo. Međutim, on zapravo pominje ime nekog drugog osim Allaha Teâlâ. Ako životinja koju kolje postane halal kada on očigledno pominje ime Allaha Teâlâ, ali tajno misli na Mesiju, onda slično, ako otvoreno pomene ime Mesiju, kojeg krije u sebi, životinja koju kolje treba da bude halal“.

Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Ne, nije neophodno. Jer nas je Svemogući Allah obavezao da sudimo po očiglednom. Reč "**ihlâl**", koju prevodimo kao "**sećati se**“, u ajetu ukazuje na manifestaciju reči. Ako osoba otkrije ime nečeg drugog osim Allaha Teâlâ tokom klanja životinje, onda, prema ajetu:

وَمَآ أُهِلَّ لِغَيۡرِ ٱللَّهِ بِهِۦ - “**... zaklane u ime nekog drugog osim Allaha, ...**“ [el-Mâide, 5/3], zaklana životinja postaje zabranjena za jelo. Ako hrišćanin otvoreno pomene ime Allaha Teâlâ prilikom klanja životinje, bilo bi netačno reći da se to ime odnosi na Mesiju. Odluka o imenima mora biti zasnovana na njihovoj sopstvenoj suštini. Nije dozvoljeno reći da se to ime odnosi na one koji ga ne zaslužuju. Međutim, biti pobožan musliman ne sprečava nas da prihvatimo validnost pominjanja imena Allaha Teâlâ od strane ljudi Knjige tokom klanja, bez obzira na nameru njihovog srca. Kao što je poznato, ako osoba otvoreno kaže da veruje u monoteizam i potvrđuje poslanstvo Resûllullaha (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega), iako tajno veruje u verovanje mušebiha*, što je verovanje suprotno monoteizmu, ona se smatra muslimanom (tretira se kao musliman).

(PS: Samir B:

Muşebbihe – المشبّهة - Naziv koji se daje grupama koje su usvojile verovanja koja rezultiraju upoređivanjem Allaha Teâlâ sa stvorenjima ili stvorenja sa Allah-om Teâlâ.

Autor

YUSUF ŞEVKİ YAVUZ

Reč “mušebiha“, izvedena iz korena “tešbih“, što u suštini znači “uporediti“, znači “oni koji upoređuju“. Kao termin, odnosi se na one koji upoređuju Allaha Teâlâ sa stvorenjima ili stvorenja sa Allah-om Teâlâ, ili koji usvajaju verovanja za koja se tvrdi da proizvode ove rezultate. Razlozi za pojavu Mušebihe, koju Šahristani smatra drugom sektom Sifatije (al-Milel, I, 103), mogu se sumirati na sledeći način:

1.Verovanje u tesbih je preneto od Jevreja do muslimana kroz izrailijski sistem i, stekavši prihvatanje među nekim hadisskim stručnjacima, dovelo je do nastanka Mušebihe (Ahmed Emin, I, 335-336; Irfan Abdulhamid, str. 211). Prihvaćeno je da su aktivnosti hrišćanskih i zoroastrijskih sveštenika koji su, uprkos tome što nisu prihvatili islam tokom vladavine Hulefâ-yi Râşidîn, pokušali da prošire svoja verovanja kroz rivâjete koji se pripisuju Hz.Poslaniku (s.a.v.s.), takođe uticale na pojavu Mušebiha. Ove izmišljene rivâjete su prepričavali hadisski stručnjaci unutar hešvijskog reda sa namerom da brane Sunnet (Ibn Asakir, uvod izdavaču, str. 10). 2. Za razliku od preteranog osuđivanja Božanskih atributa od strane Džehmija i Mu'tezilija, što je dovelo do ideje o "**Tenzih düşüncesi**"***, neki hadisski stručnjaci su demonstrirali Božanske atribute na način koji je vodio do ideje o tesbihu, prihvatali su različite rivâjete kao dokaze bez obzira na njihovu autentičnost i tumačili tekstove u doslovnom smislu. Ovo se takođe navodi kao razlog za pojavu Mušebiha (Ibn Kutajba, str. 45-46; Irfan Abdulhamid, str. 211). 3. Prekomerno uzdizanje vođa od strane ekstremnih šiitskih i nekih sufijskih grupa i pripisivanje istim Božanske kvalitete, ubrzalo je širenje verovanja u tesbih, (Ali Sami el-Našar, I, 639-642). "**Tenzih düşüncesi** – (**Pročišćenje**)"*** - Reč "Tenzih“ u islamu znači verovanje i izražavanje da je Allah Teâlâ slobodan od nesavršenosti i da je Uzvišen. Ideja "Tenziha“ je stanje verovanja i izražavanja da je Allah Teâlâ slobodan od ljudskih mana, ograničenja i nedostataka, i da je On Teâlâ drugačiji od stvorenih bića.).

U tom kontekstu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

(أُمِرتُ أن أُقاتِلَ النَّاسَ حتى يقولوا لا إلهَ إلا اللهُ، فإذا قالوها عَصَمُوا مِنّي دماءَهُم وأموالَهُم، إلا بحقِّها وحسابُهُم على اللهِ)

“Naređeno mi je da se borim protiv ljudi dok ne kažu: 'Nema boga osim Alaha.' Kada ovo kažu, štite svoje živote i imovinu od mene, osim ako za to postoji opravdan razlog (kako to zahteva religija). Na Alahu Teâlâ je da polaže njihove račune, (za zle namere koje kriju u svojim srcima).[465]

(465. Ahmed b. Hanbel, Müsned: 1/229).

Svemogući Allah je obavestio Hz.Poslanika (s.a.v.s.) da među onima oko njega postoje licemeri koji imaju drugačije verovanje od onog koje ispovedaju. Uprkos tome, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ih nije tretirao kao politeiste. Naprotiv, On ih je tretirao kao muslimane u svetskim stvarima, smatrajući njihovo ponašanje kao muslimana bez obzira na ateizam koji su krili u svojim srcima. Slično tome, legitimnost hrišćanskog klanja zavisi od njihovog sećanja na Božje ime tokom klanja. Ako prizovu ime Mesije, njihovo klanje nije legitimno, za razliku od klanja drugih politeista koji prizivaju imena svojih idola.

Allah Teâlâ najbolje zna istinu.

Potreba koja dozvoljava jedenje uginulih životinja

Uzvišeni Allah kaže:

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةَ وَٱلدَّمَ وَلَحۡمَ ٱلۡخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ بِهِۦ لِغَيۡرِ ٱللَّهِۖ فَمَنِ ٱضۡطُرَّ غَيۡرَ بَاغٖ وَلَا عَادٖ فَلَآ إِثۡمَ عَلَيۡهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

173. Allah je zabranio samo leš, krv, meso svinje i ono što nije zaklano u ime Allaha. Ali ko bude primoran da jede, bez preterivanja i bez prekoračenja granica, njemu nema greha. Uistinu, Allah je veoma milostiv, veoma saosećajan. [el-Bekare, 2/173] (*ispravljeno*).

وَمَا لَكُمۡ أَلَّا تَأۡكُلُواْ مِمَّا ذُكِرَ ٱسۡمُ ٱللَّهِ عَلَيۡهِ وَقَدۡ فَصَّلَ لَكُم مَّا حَرَّمَ عَلَيۡكُمۡ إِلَّا مَا ٱضۡطُرِرۡتُمۡ إِلَيۡهِۗ وَإِنَّ كَثِيرٗا لَّيُضِلُّونَ بِأَهۡوَآئِهِم بِغَيۡرِ عِلۡمٍۗ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعۡلَمُ بِٱلۡمُعۡتَدِينَ

119. A zašto da ne jedete ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime kad vam je On objasnio šta vam je zabranio – osim onoga što ste primorani da jedete; mnogi, prema prohtjevima svojim, nemajući za to nikakva dokaza, zavode druge u zabludu. A Gospodar tvoj dobro zna one koji u zlu prelaze svaku mjeru. [En'âm, 6/119], (*Ispravljeno*).

حُرِّمَتۡ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةُ وَٱلدَّمُ وَلَحۡمُ ٱلۡخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ لِغَيۡرِ ٱللَّهِ بِهِۦ وَٱلۡمُنۡخَنِقَةُ وَٱلۡمَوۡقُوذَةُ وَٱلۡمُتَرَدِّيَةُ وَٱلنَّطِيحَةُ وَمَآ أَكَلَ ٱلسَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيۡتُمۡ وَمَا ذُبِحَ عَلَى ٱلنُّصُبِ وَأَن تَسۡتَقۡسِمُواْ بِٱلۡأَزۡلَٰمِۚ ذَٰلِكُمۡ فِسۡقٌۗ ٱلۡيَوۡمَ يَئِسَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِن دِينِكُمۡ فَلَا تَخۡشَوۡهُمۡ وَٱخۡشَوۡنِۚ ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗاۚ فَمَنِ ٱضۡطُرَّ فِي مَخۡمَصَةٍ غَيۡرَ مُتَجَانِفٖ لِّإِثۡمٖ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

3. Zabranjuje vam se strv, i krv, i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime, i što je udavljeno i ubijeno; i što je strmoglavljeno, i rogom ubodeno, ili od zvijeri načeto – osim ako ste ga preklali – i što je na žrtvenicima žrtvovano, i zabranjuje vam se gatanje strjelicama. To je porok! – Danas su nevjernici izgubili svaku nadu da ćete vi otpasti od svoje vjere, zato se ne bojte njih – već se bojte Mene. Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera. – A onome ko bude primoran – kad hara glad, bez namere da učini greh, Allah će oprostiti i samilostan biti. [Mâide, 5/3]

Svemogući Allah govori o nužnosti u ovim ajetima. Kao u ajetu:

وَقَدۡ فَصَّلَ لَكُم مَّا حَرَّمَ عَلَيۡكُمۡ إِلَّا مَا ٱضۡطُرِرۡتُمۡ إِلَيۡهِۗ - **“ ...kad vam je On objasnio šta vam je zabranio – osim onoga što ste primorani da jedete; ...“**, [En'âm, 6/119] u nekim je slučajevima uspostavio apsolutnu dozvoljenost bez ikakvih uslova ili kvalifikacija u prisustvu nužnosti. To zahteva da je jedenje i činjenje zabranjenih stvari dozvoljeno u svim okolnostima, pod uslovom da nužnost postoji.

Učenjaci imaju različita mišlenja o značenju ajet:

فَمَنِ ٱضۡطُرَّ غَيۡرَ بَاغٖ وَلَا عَادٖ فَلَآ إِثۡمَ عَلَيۡهِۚ - **“ ... Ali ko bude primoran da jede, bez preterivanja i bez prekoračenja granice, njemu nema greha. ...“**. [el-Bekare, 2/173]

Ibn Abbas, Hasan i Mesruk su izjavili da se izraz بَاغٍ - "**bez preterivanja**" odnosi na jedenje mesa uginulih životinja, dok se وَلَا عَادٍ - "**i bez prekoračenja granice**" odnosi na drugu hranu. Ovo je takođe stav mudžtehida naše škole mišlenja (hanefija) i Malika b. Enesa. Oni su smatrali da je dozvoljeno pobunjenicima koji se bune protiv muslimana da jedu meso uginulih životinja u slučajevima nužnosti. Ova dozvoljenost se odnosi i na one koji se pokoravaju legitimnom državnom poretku.Mudžahid i Said b. Džubejr su rekli da: "Svako ko putuje bez neposlušnosti imamu muslimana i čije putovanje nije u grešne svrhe može jesti meso uginule životinje u slučaju nužde. Međutim, nije dozvoljeno nikome čije je putovanje u grešne svrhe ili ko se pobuni protiv imama muslimana da ga jede". Imam Šafija takođe zastupa ovaj stav.

Izraz - إِلَّا مَا ٱضۡطُرِرۡتُمۡ إِلَيۡهِۗ - " **... osim onoga što ste primorani da jedete; ...**", [En'âm, 6/119] dozvoljava svakome, poslušnom ili neposlušnom, da jede meso uginulih životinja.

Izrazi: غَيۡرَ بَاغٖ وَلَا عَادٖ - " **... bez preterivanja i bez prekoračenja granice, ...**" [el-Bekare, 2/173] i

غَيۡرَ مُتَجَانِفٖ لِّإِثۡمٖ - " **... bez namere da učini greh ...**" [Mâide, 5/3] u drugim ajetima moglo bi značiti preterivanje i prekoračenje granica, ili bi moglo značiti i pobunu protiv muslimanskog imama i prekoračenje granica. Na osnovu takvih mogućnosti, nije dozvoljeno pripisati ajetu opštu zabranu jedenja mesa uginulih životinja. Naprotiv, trebalo bi da tumačimo ajet u skladu sa njegovom opštom zabranom.Pravnici smatraju da ako neko na putovanju koje nije namenjeno grehu, kao što je Hadž, sveti rat ili trgovačko putovanje, počini nezakonito delo uzurpirajući tuđu imovinu ili prekrši zakon tako što ne klanja ili ne plaća zekat, ova nezakonita dela i prekršaj ne sprečavaju ga da ima koristi od dozvoljenosti jedenja uginulog mesa u vremenima nužde. Zato je postalo jasno da ajet:

غَيۡرَ بَاغٖ وَلَا عَادٖ- " **... bez preterivanja i bez prekoračenja granice, ...**" [el-Bekare, 2/173] znači <u>bez prekoračenja granica nužde</u> koja ne implicira da bi ga bilo koji drugi prekršaj ili zlostavljanje, osim pobune protiv legitimnog poretka i imama, sprečilo da ima koristi od ovog odobrenja. U ajetu nema konkretne reference na ovo. To zahteva da ajet bude sažet ajet koji zahteva objašnjenje. Nije dozvoljeno izdvojiti prvi ajet za ovaj sažeti ajet, jer je nemoguće protumačiti ovaj sažeti ajet kao takav na prvi pogled. Ako ovde tumačimo višak i prekršaj u smislu jedenja, koristit ćemo ajet u njegovom opštem smislu i u njegovom pravom značenju. Ovo tumačenje ajeta je prikladnije iz dva aspekta:

1 - Ajet se tumači u skladu sa svojim opštim izrazom (bez posebnog osvrta na njega).

2-Sa obzirom na ovo, ne smatramo da je potrebno dodati izraz: إِلَّا مَا ٱضۡطُرِرۡتُمۡ إِلَيۡهِۗ - " **... osim onoga što ste primorani da jedete; ...**".

Izraz: غَيۡرَ مُتَجَانِفٖ لِّإِثۡمٖ - " **... bez namere da učini greh ...**" odnosi se na uzdržavanje od grehova osim pobune protiv legitimnog poretka i imama. U stvari, dozvoljenost jedenja zabranjenog mesa u stanju nužde uslovljena je uzdržavanjem osobe od greha, kako u jelu tako i u drugim stvarima. Na primer, ako neko insistira na tome da ne vrati čak ni malu količinu novca koja je nepravedno uzeta od nekoga, ne klanja namaz ili ne posti, i ne pokaje se zbog toga, nije mu dozvoljeno da jede zabranjeno meso u stanju nužde.

Alternativno, ako neko čije putovanje nije u grešne svrhe i ko se ne buni protiv muslimanskog imama nastavi da čini bilo koji drugi greh, može imati koristi od dozvoljenosti jedenja zabranjenog mesa u stanju nužde.

Zaista, prema svim učenjacima, činjenica ta da neko nastavlja da čini određene grehe ne sprečava ga da ima koristi od dozvole jedenja mesa uginulih životinja u stanju nužde. Zato, postaje jasno da izraz يَۡرَ مُتَجَانِفٍ لِّإِثۡمٍ - " **... osim onoga što ste primorani da jedete; ...**" ne podrazumeva ovo značenje. Sada se pojavila potreba ta da se, kroz indikacije drugih ajeta, identifikuje i objasni priroda greha koji sprečava konzumiranje mesa uginulih životinja. To zahteva da formulacija ajeta bude objašnjena i sažeta. Ovo, zauzvrat, čini presudu ajeta zavisnom od objašnjenja drugog ajeta. Kada imamo priliku da primenimo presudu ajeta na njegovu praktičnu primenu, možemo je koristiti na sledeći način, kao kod iraza ajeta: يَۡرَ مُتَجَانِفٍ لِّإِثۡمٍ - " **... bez namere da učini greh ...**", na: "**prekoračenje granica**" i

وَلَا عَادٖ - "**i bez prekoračenja granice**", na - "**preterivanju**" koje treba svatiti u vezi sa jelom, a ne u nekom drugom kontekstu. Drugim rečima, osoba u očajnoj potrebi treba da jede meso uginulh životinja samo u meri koja će zadovoljiti njenu glad i kojom će prevazići strah od smrti. Štaviše, Svemogući Allah kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَأۡكُلُوٓاْ أَمۡوَٰلَكُم بَيۡنَكُم بِٱلۡبَٰطِلِ إِلَّآ أَن تَكُونَ تِجَٰرَةً عَن تَرَاضٖ مِّنكُمۡۚ وَلَا تَقۡتُلُوٓاْ أَنفُسَكُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِكُمۡ رَحِيمٗا

29. O vjernici, jedni drugima na nedozvoljen način imanja ne prisvajajte – ali, dozvoljeno vam je trgovanje uz obostrani pristanak – i ne ubijajte sami sebe! Allah je, doista, prema vama milostiv. [en-Nisâ, 4/29], (*ispravljeno*).

Ako osoba odbije da jede dozvoljenu hranu i umre, prema svim učenjacima, ubila je sebe samog i propala. U tom smislu, i neposlušni i poslušni podležu istom pravilu. U stvari, odbijanje jela u ovoj situaciji dodatno pogoršava njegov greh pobune. To, zauzvrat, čini i neposlušne i poslušne podvrgnutim istom pravilu u vezi sa jedenjem zabranjenog mesa u vremenima nužde. Kao što je dobro poznato, ako se osoba pobuni protiv imama muslimana i krene na putovanje da počini greh, ali umre od gladi odbijajući da jede dozvoljenu hranu sa njim, umrla je u pobuni protiv Svemogućeg Allaha. U vremenima nužde, uginula životinja se tretira kao životinja zaklana u normalnim vremenima.

Odgovor nekome ko kaže: "Buntovnik može imati koristi od dozvoljenosti jedenja mesa mrtvih životinja pokajanjem. Ako se ne pokaje, ubit će se", može se dati na sledeći način:

Da, ono što kažete je istina. Međutim, uzdržavanje od hrane i samoubistvo nije dozvoljeno, čak i ako se neko ne pokaje. Ovo nepokajanje ne čini samoubistvo dozvoljenim. Ako neposlušna osoba odbije da jede iz nužde i umre, ona čini dva greha. Jedan je upuštanje na putovanje sa grešnim ciljevima, a drugi je uzdržavanje od jela i izgladnjivanje do smrti. Takođe treba napomenuti i to da su neposlušni i poslušni podložni istom pravilu u vezi sa konzumiranjem dozvoljene ili zabranjene hrane. Kao što je dobro poznato, druga hrana dozvoljena poslušnima, poput druge dozvoljene hrane i pića, takođe je dozvoljena neposlušnima. Slično tome, zabranjena hrana i pića su zabranjeni i poslušnima i neposlušnima. Pošto je meso uginulih životinja dozvoljeno poslušnima u stanju nužde, trebalo bi da bude dozvoljeno i neposlušnima, kao i druga dozvoljena hrana.

Neko bi mogao da prigovori: "Jedenje mesa uginile životinje je dozvola za nekoga u nevolji. Ali to nije dozvola za nekoga ko je buntovan". **Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način**: Ovaj prigovor je pogrešan iz dva aspekta:

1 - Rekli ste: "Jedenje mesa uginule životinje je dozvoljen čin za nekoga u stanju nužde". Ovo je pogrešna izjava. Obavezno je za nekoga u stanju nužde da jede meso uginule životinje. Nužda i prepreka su eliminisane. Ako neko u stanju nužde odustane od jedenja mesa uginule životinje i umre od gladi, čini samoubistvo i buni se protiv Allaha Teâlâ, baš kao neko ko nije jeo hleb ili pio vodu u vremenima izobilja. Nema neslaganja među učenjacima da je ovo odluka u vezi sa jedenjem mesa uginule životinje od strane nekoga u stanju nužde, bez nepoštovanja zakonite naredbe.

Kada neko kaže: "Jedenje mesa uginulih životinja je dozvoljen čin za nekoga u stanju nužde", to je kao kada kaže: "Jedenje hleba i pijenje vode je dozvoljen čin za nekoga ko nije u stanju nužde". Razumna osoba ne bi rekla tako nešto. Svi se slažu da je obavezno za nekoga u stanju nužde da jede meso uginulih životinja. U ovoj presudi nema razlike između neposlušnih i poslušnih. Kao što nema razlike između neposlušnih i poslušnih u pitanju jedenja hleba i pijenja vode, nema razlike ni u pitanju jedenja mesa uginulih životinja u stanju nužde.

2- Druga greška u vašem prigovoru je vaša tvrdnja da "neposlušnoj osobi nije dozvoljeno da jede meso uginule životinje". Postoji konsenzus među muslimanima da je ovo nevažeća presuda. To je zato što muslimani dozvoljavaju neposlušnom stanovniku da prekine post tokom Ramazana ako se razboli. Slično tome, dozvoljavaju neposlušnom stanovniku da obavi tejmum ako ne može da pronađe vodu dok putuje. Takođe dozvoljavaju neposlušnom stanovniku da ućini mes'h po mestvama dan i noć. Prenosi se da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) dozvolio stanovniku da ućini mes'h po mestvama jedan dan i jednu noć, a putniku da ućini mes'h po mestvama tri dana i tri noći. U tom smislu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije ućinio razliku između neposlušnih i poslušnih. Iz onoga što smo rekli, postaje jasno da je vaš argument pogrešan.

فَمَنِ ٱضۡطُرَّ غَيۡرَ بَاغٖ وَلَا عَادٖ فَلَآ إِثۡمَ عَلَيۡهِۚ - " **...Ali ko bude primoran da jede, bez preterivanja i bez prekoračenja granica, njemu nema greha**". [el-Bekare, 2/173]

فَمَنِ ٱضۡطُرَّ فِي مَخۡمَصَةٍ غَيۡرَ مُتَجَانِفٖ لِّإِثۡمٖ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ - " **... A onome ko bude primoran – kad hara glad, bez namere da učini greh, Allah će oprostiti i samilostan biti**". [Mâide, 5/3]

Oba ova ajeta sadrže ključne reči koje se ne mogu predvideti: Pojava nužnosti nije rezultat sopstvenih postupaka osobe u stanju nužnosti.

فَلَآ إِثۡمَ عَلَيۡهِۚ - " **... njemu nema greha**".

فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ - " **... Allah će oprostiti i samilostan biti**", je vest o predodređenoj reči u ovim ajetima.

فَمَنِ ٱضۡطُرَّ - “ **... A onome ko bude primoran – ...**“ da bi izraz bio potpun i formirala se rečenica, potrebna je jedna vest. Jer, odredba u ovim ajetima nije povezana sa nužnošću. Dakle, vest koja je potrebna za kompletnu rečenicu je reč

(أكل) koja je predodređena u ajetu. Kada dodamo tu predodređenu reč, rečenica će glasiti:

فَمَنِ اضْطُرَّ فَأَكَلَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ -"**Ko se nađe u nuždi da (jede meso mrtve životinje), na njemu nema greha**".

Prema mišljenju da se reči بَاغٍ - “**bez preterivanja**“ u izrazu غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ - “ **... bez preterivanja i bez prekoračenja granice, ...**“ odnose na jedenje mesa uginulihih životinja, a وَلَا عَادٍ - “ **... i bez prekoračenja granice, ...**“ odnose na drugu hranu, dok eksploatacija i prekoračenje granica nužnosti su povezani sa činom jedenja. Prema nekima, tumačenje ovog ajeta je sledeće: Ako neko u stanju nužnosti jede meso uginulih životinja bez ugnjetavanja ili zlostavljanja muslimana, on nije grešan. Okrutnost i zlostavljanje ovde nisu atributi jedenja, već stanje osobe u kojem se nalazi pred nužnošću pre jela. Prema nekim prethodnim učenjacima, to su atributi samog čina jedenja. Izostavljanje reči (أكل) ovde je slično izostavljanju reči (فَأَفْطَرَ) u ajetu:

أَيَّامًا مَّعْدُودَٰتٍۚ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَۚ وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍۖ فَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُۥۚ وَأَن تَصُومُواْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ

184. i to neznatan broj dana; a onome od vas koji bude bolestan ili na putu – isti broj drugih dana. Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. A ko drage volje da više, za njega je bolje. A bolje vam je, neka znate, da postite. [el-Bekare, 2/184].

Izostavljanje reči (أكل) u prethodnom ajetu je kao izostavljanje reči (فَأَفْطَرَ) u sledećem ajetu.

وَأَتِمُّواْ ٱلۡحَجَّ وَٱلۡعُمۡرَةَ لِلَّهِۚ فَإِنۡ أُحۡصِرۡتُمۡ فَمَا ٱسۡتَيۡسَرَ مِنَ ٱلۡهَدۡيِۖ وَلَا تَحۡلِقُواْ رُءُوسَكُمۡ حَتَّىٰ يَبۡلُغَ ٱلۡهَدۡيُ مَحِلَّهُۥۚ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوۡ بِهِۦٓ أَذٗى مِّن رَّأۡسِهِۦ فَفِدۡيَةٞ مِّن صِيَامٍ أَوۡ صَدَقَةٍ أَوۡ نُسُكٖۚ فَإِذَآ أَمِنتُمۡ فَمَن تَمَتَّعَ بِٱلۡعُمۡرَةِ إِلَى ٱلۡحَجِّ فَمَا ٱسۡتَيۡسَرَ مِنَ ٱلۡهَدۡيِۚ فَمَن لَّمۡ يَجِدۡ فَصِيَامُ ثَلَٰثَةِ أَيَّامٖ فِي ٱلۡحَجِّ وَسَبۡعَةٍ إِذَا رَجَعۡتُمۡۗ تِلۡكَ عَشَرَةٞ كَامِلَةٞۗ ذَٰلِكَ لِمَن لَّمۡ يَكُنۡ أَهۡلُهُۥ حَاضِرِي ٱلۡمَسۡجِدِ ٱلۡحَرَامِۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ

196. Hadž i umru radi Allaha izvršavajte! A ako budete spriječeni, onda kurbane koji vam se nađu pri ruci zakoljite, a glave svoje, dok kurbani ne stignu do mjesta svoga, ne brijte. A onaj među vama koji se razboli ili ga glavobolja muči, neka se postom, ili milostinjom, ili kurbanom iskupi. Kada budete slobodni, obavite umru do hadža i zakoljite kurban do koga možete lahko doći. A onaj ko ga ne nađe neka posti tri dana u danima hadža, i sedam dana po povratku – to jest punih deset dana. To je za onoga koji nije iz Mekke. I bojte se Allaha i znajte da On teško kažnjava. [el-Bekare, 2/196].

Kao što se može videti u prevodu, ajet ne pominje brijanje u doslovnom smislu, već je unapred određeni termin "**brijanje**" stavljen u zagradu. U ovim ajetima, izrazi jedenja mesa uginule životinje, neposta i brijanja čuvaju se u tajnosti jer su adresati svesni toga. Njihova tajnost nije očigledna iz konteksta ajeta. S'hodno tome, izrazi prestupa i preterivanja u ajetu:

فَمَنِ ٱضۡطُرَّ غَيۡرَ بَاغٖ وَلَا عَادٖ فَلَآ إِثۡمَ عَلَيۡهِۚ - " **...osim ko bude primoran da jede; bez preterivanja i bez prekoračenja granica, njemu nema greha**", [el-Bekare, 2/173], treba tumačiti ne kao prestup ili preterivanje prema muslimanima, već kao upozorenje nekome u stanju nužde da ne konzumira prekomerne količine zabranjene hrane, bez pribegavanja eksploataciji. To je zato što, kao i reč ajeta: (أكل) ne pominje muslimane ni eksplicitno ni implicitno. Zato bi bilo ispravnije prihvatiti izraze prestupa i preterivanja u ajetu kao stanja i atribute vezane za jedenje zabranjenog mesa, nego ih svatiti kao prestup i preterivanje prema muslimanima, koji se ne pominju ni spolja niti u proceni.

Što se tiče izraza: إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ - " **...osim onoga što ste primorani da jedete;...**", nijedna reč nije izostavljena niti ocenjena. Ovo je izraz koji se sam po sebi razume, bez potrebe za dodatnim rečima. To je zato što je izuzetak od rečenice koja zabranjuje nešto čije se značenje razume. Ta rečenica glasi:

وَمَا لَكُمۡ أَلَّا تَأۡكُلُواْ مِمَّا ذُكِرَ ٱسۡمُ ٱللَّهِ عَلَيۡهِ وَقَدۡ فَصَّلَ لَكُم مَّا حَرَّمَ عَلَيۡكُمۡ إِلَّا مَا ٱضۡطُرِرۡتُمۡ إِلَيۡهِۗ وَإِنَّ كَثِيرٗا لَّيُضِلُّونَ بِأَهۡوَآئِهِم بِغَيۡرِ عِلۡمٍۗ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعۡلَمُ بِٱلۡمُعۡتَدِينَ

119. A zašto da ne jedete ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime kad vam je On objasnio šta vam je zabranio – osim onoga što ste primorani da jedete; mnogi, prema prohtjevima svojim, nemajući za to nikakva dokaza, zavode druge u zabludu. A Gospodar tvoj dobro zna one koji u zlu prelaze svaku mjeru. [En'âm, 6/119]. (*ispravljeno*).

Zato je zabranjena hrana dozvoljena nekome u stanju potrebe. Razumevanje ovih izraza ne zahteva doslovno tumačenje ajeta.

Potreba pomenuta u gornjem ajetu znači da se osoba plaši smrti ili oštećenja nekih od svojih telesnih organa ako ne bude jeo zabranjenu hranu. Važenje ove nužnosti zavisi od dva uslova:

1- Osoba u stanju potrebe mora biti na mestu gde nije dostupna nikakva druga hrana osim mesa uginule životinje.

2- Čak i ako je dostupna druga hrana osim mesa uginule životinje, primorana je da napusti dozvoljenu hranu i jede meso uginule životinje. Preti joj se smrću ili gubitkom dela tela ako odbije da to učini.

Po našem mišlenju, oba značenja su namenjena u ajetu, jer su oba značenja moguća. Izveštava se da je Mudžahid protumačio ovaj ajet kao prisiljavanje drugih da drugi jedu meso uginule životinje. Pošto je nužnost straha od smrti u slučaju nejedenja mesa uginule životinje ista kao nužnost da joj drugi prete smrću, obe ove nužnosti moraju biti predmet istog pravila.

Iz tog razloga, mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefija) su rekli: "Ako nekoga drugi prisiljavaju da jede meso uginule životinje, a umesto toga ga ubijaju, on umire u pobuni protiv Allaha Teâlâ, kao neko ko je primoran da jede meso uginule životinje zbog nedostatka druge hrane, ali umire od gladi jer odbija da jede. Ovo dvoje umiru u pobuni protiv Allaha Teâlâ, kao neko ko umire od gladi i žeđi uprkos tome što ima pristup hrani i piću. Jedenje mesa uginule životinje u stanju nužde je dozvoljeno, baš kao i jedenje druge halal hrane van nužde".

Allah Teâlâ najbolje zna.

Situacija svakoga ko mora da pije alkohol

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao:"Pravni stručnjaci imaju različita mišlenja o situaciji nekoga ko je primoran da pije alkohol".

Said ibn Džubejr je rekao: "Poslušna osoba koja je primorana da pije alkohol može piti". Ovo je mišlenje svih mudžtehida naše škole mišlenja (hanefijske). Međutim, takođe se navodi da ne treba piti više nego što utoli žeđ.

Haris el-Ukli i Mahul su rekli: "Ne može piti jer alkohol pojačava njegovu glad i žeđ".

Šafija je rekao: "Ne može piti jer ga alkohol lišava razuma".

Malik je rekao: "Potreba za jedenjem mesa uginulih životinja je pomenuta, ali potreba za pijenjem alkohola nije pomenuta".

Što se tiče stava onih koji kažu: "Alkohol ne ublažava potrebu za glađu i žeđu", Ebû Bekr je rekao sledeće: Ova izjava deluje besmisleno iz dva razloga:

1. Poznato je da alkohol održava čoveka u životu i gasi žeđ u vremenima nužde. Čuli smo da se neki zimmije zadovoljavaju alkoholom i uzdržavaju od pijenja vode tokom dužeg perioda. Kao što se može videti u slučaju onih koji piju alkohol, stav onih koji kažu:" Alkohol ne ublažava potrebu za glađu i žeđu" je nerazuman.

2- Ako je stav onih koji kažu: “Alkohol ne ublažava potrebu za glađ i žeđ“ tačan, onda moramo promeniti pitanje:“ Može li neko u stanju nužde piti alkohol?“ i reći: “Osoba se ne suočava sa potrebom da pije alkohol“.

Šafijina izjava: “Alkohol ublažava um“ je irelevantna za naše pitanje. Pitanje koje se postavlja tiče se pijenja u malim količinama koje ne ublažavaju um u vremenima nužde.

Što se tiče Malikove izjave:“ Potreba za jedenjem mesa uginulih životinja se pominje. Ali potreba za pijenjem alkohola se ne pominje“, deo potrebe se odnosi na meso uginulih životinja i drugu zabranjenu hranu koja se pominje zajedno sa njim u ajetu.

Uzvišeni Allah je o ovoj stvari rekao:

وَقَدۡ فَصَّلَ لَكُم مَّا حَرَّمَ عَلَيۡكُمۡ إِلَّا مَا ٱضۡطُرِرۡتُمۡ إِلَيۡهِۗ - “ **...kad vam je On objasnio šta vam je zabranio – osim onoga što ste primorani da jedete; ...**“. [En'âm, 6/119]

Svemogući Allah nas je obavestio o zabrani alkohola na nekoliko mesta u Časnom Kur'anu. Na sledeći način:

يَسۡـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلۡخَمۡرِ وَٱلۡمَيۡسِرِۖ قُلۡ فِيهِمَآ إِثۡمٞ كَبِيرٞ وَمَنَٰفِعُ لِلنَّاسِ وَإِثۡمُهُمَآ أَكۡبَرُ مِن نَّفۡعِهِمَاۗ وَيَسۡـَٔلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَۖ قُلِ ٱلۡعَفۡوَۗ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ ٱللَّهُ لَكُمُ ٱلۡأٓيَٰتِ لَعَلَّكُمۡ تَتَفَكَّرُونَ

219. Pitaju te o vinu i kocki. Reci: "Oni donose veliku štetu, a i neku korist ljudima, samo je šteta od njih veća od koristi." I pitaju te koliko da udjeljuju. Reci: "Višak!" Eto, tako vam Allah objašnjava propise da biste razmislili [el-Bekare, 2/219]

قُلۡ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ ٱلۡفَوَٰحِشَ مَا ظَهَرَ مِنۡهَا وَمَا بَطَنَ وَٱلۡإِثۡمَ وَٱلۡبَغۡيَ بِغَيۡرِ ٱلۡحَقِّ وَأَن تُشۡرِكُواْ بِٱللَّهِ مَا لَمۡ يُنَزِّلۡ بِهِۦ سُلۡطَٰنٗا وَأَن تَقُولُواْ عَلَى ٱللَّهِ مَا لَا تَعۡلَمُونَ

33. Reci: "Gospodar moj zabranjuje razvrat, i javni i potajni, i grijehe, i neopravdano nasilje, i da Allahu smatrate ravnim one za koje On nikakav dokaz objavio nije, i da o Allahu govorite ono što ne znate". [Arâf, 7/33]

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِنَّمَا ٱلۡخَمۡرُ وَٱلۡمَيۡسِرُ وَٱلۡأَنصَابُ وَٱلۡأَزۡلَٰمُ رِجۡسٞ مِّنۡ عَمَلِ ٱلشَّيۡطَٰنِ فَٱجۡتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ

90. O vjernici, vino i kocka i kumiri i strjelice za gatanje su odvratne stvari, šejtanovo djelo; zato se toga klonite da biste postigli što želite. [el-Mâide, 5/90]

Ovi ajeti zahtevaju da alkohol bude zabranjen. Potreba pomenuta u ajetu:

وَمَا لَكُمۡ أَلَّا تَأۡكُلُواْ مِمَّا ذُكِرَ ٱسۡمُ ٱللَّهِ عَلَيۡهِ وَقَدۡ فَصَّلَ لَكُم مَّا حَرَّمَ عَلَيۡكُمۡ إِلَّا مَا ٱضۡطُرِرۡتُمۡ إِلَيۡهِۗ وَإِنَّ كَثِيرٗا لَّيُضِلُّونَ بِأَهۡوَآئِهِم بِغَيۡرِ عِلۡمٍۗ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعۡلَمُ بِٱلۡمُعۡتَدِينَ

119. A zašto da ne jedete ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime kad vam je On objasnio šta vam je zabranio – osim onoga što ste primorani da jedete; mnogi, prema prohtjevima svojim, nemajući za to nikakva dokaza, zavode druge u zabludu. A Gospodar tvoj dobro zna one koji u zlu prelaze svaku mjeru. [En'âm, 6/119]

U ajetu:

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةَ وَٱلدَّمَ وَلَحۡمَ ٱلۡخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ بِهِۦ لِغَيۡرِ ٱللَّهِۖ فَمَنِ ٱضۡطُرَّ غَيۡرَ بَاغٖ وَلَا عَادٖ فَلَآ إِثۡمَ عَلَيۡهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

173. Allah je zabranio samo leš, krv, meso svinje i ono što nije zaklano u ime Allaha. Ali ko bude primoran da jede, bez preterivanja i bez prekoračenja granica, njemu nema greha. Uistinu, Allah je veoma milostiv, veoma saosećajan. [el-Bekare, 2/173] (*ispravljeno*).,

navodi se da su uginule životinje, zajedno sa krvlju i svinjetinom pomenutim gore, zabranjene. Činjenica ta da ajet samo navodi da su ove zabranjene ne sprečava konzumiranje druge zabranjene hrane u slučajevima nužde. Važno je imati na umu da je presuda ajeta opšta.

Sa druge strane, ako je meso uginule životinje dozvoljeno, osoba u teškoj potrebi može preživeti jedući ga; ako se plaše smrti ako ga ne jedu, ista ova karakteristika važi i za drugu zabranjenu hranu i pića. Zato, jedenje drugih zabranjenih stvari u vremenima teške potrebe treba smatrati isto što i jedenje mesa uginule životinje.

Allah Teâlâ najbolje zna.

Koliko haram stvari može da jede osoba u nevolji?

Prema rivâjetu Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf, Muhammeda, Züfer i Muzeni'a, Šafiija je rekao: “Osoba u teškoj situaciji može pojesti samo onoliko mesa uginule životinje koliko je potrebno da ostane u životu“.

İbn Vehb je preneo da je Mâlik rekao: “On uzima hranu odatle i jede dok se ne napuni. Kada mu više nije potrebna, baca je“.

Abullah b. Hasan el-Anbari je rekao: “On jede samo onoliko koliko može da zadovolji glad“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Svemogući Allah kaže:

وَمَا لَكُمۡ أَلَّا تَأۡكُلُواْ مِمَّا ذُكِرَ ٱسۡمُ ٱللَّهِ عَلَيۡهِ وَقَدۡ فَصَّلَ لَكُم مَّا حَرَّمَ عَلَيۡكُمۡ إِلَّا مَا ٱضۡطُرِرۡتُمۡ إِلَيۡهِۗ وَإِنَّ كَثِيرٗا لَّيُضِلُّونَ بِأَهۡوَآئِهِم بِغَيۡرِ عِلۡمٍۗ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعۡلَمُ بِٱلۡمُعۡتَدِينَ

119. A zašto da ne jedete ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime kad vam je On objasnio šta vam je zabranio – osim onoga što ste primorani da jedete; mnogi, prema prohtjevima svojim, nemajući za to nikakva dokaza, zavode druge u zabludu. A Gospodar tvoj dobro zna one koji u zlu prelaze svaku mjeru. [En'âm, 6/119], (*Ispravljeno*).

Zatim:

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةَ وَٱلدَّمَ وَلَحۡمَ ٱلۡخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ بِهِۦ لِغَيۡرِ ٱللَّهِۖ فَمَنِ ٱضۡطُرَّ غَيۡرَ بَاغٖ وَلَا عَادٖ فَلَآ إِثۡمَ عَلَيۡهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

173. Allah je zabranio samo leš, krv, meso svinje i ono što nije zaklano u ime Allaha. Ali ko bude primoran da jede, bez preterivanja i bez prekoračenja granica, njemu nema greha. Uistinu, Allah je veoma milostiv, veoma saosećajan. [el-Bekare, 2/173] (ispravljeno).

Kao što se vidi, dozvoljenost jedenja mesa uginule životinje uslovljena je nužnošću.

Nužda je strah od štete, kao što je smrt ili gubitak organa, ako se ne jede. Konzumiranje dovoljno zabranjene hrane da bi se ublažio strah od štete eliminiše nužnost. Kriterijum ovde nije jesti dovoljno da se zadovolji glad, već jesti dovoljno da se ublaži strah. To je zato što, osim ako ne postoji početna glad i strah od štete ako se ne jede, jedenje mesa uginulih životinja ne čini to dozvoljenim.

U ajetu se kaže:

فَمَنِ ٱضۡطُرَّ غَيۡرَ بَاغٖ وَلَا عَادٖ فَلَآ إِثۡمَ عَلَيۡهِۚ - " **... Ali ko bude primoran da jede, bez preterivanja i bez prekoračenja granica, njemu nema greha. ...**". [el-Bekare, 2/173].

U prethodnim odeljcima smo objasnili da ajet implicira da osoba u stanju nužde ne bi trebalo da preteruje u jedenju mesa uginulih životinja. Kao što je dobro poznato, ajet ne podrazumeva jedenje preko granice sitosti. Nastavak jedenja nakon što se čovek najede je štetan, kako sa mrtvim životinjama, tako i sa dozvoljenom hranom. Zato je nameravano značenje ajeta da nije dozvoljeno prekoračiti ograničenja jedući uginule životinje do mile volje. Zato nije dozvoljeno preterivanje sa mesom uginulih životinja, čak ni ako je neko u stanju nužde. Postoji korist u povezivanju dozvoljenosti jedenja mesa uginulih životinja sa ovim stanjem: Osoba u stanju nužde može jesti samo onoliko mesa uginulih životinja koliko će ublažiti strah od nužde. Nedozvoljenost jedenja mesa uginulih životinja kada ima dovoljno halal hrane za održavanje života takođe ukazuje na to. Nakon što osoba pojede dostupnu halal hranu i prevaziđe strah od gubitka života ili udova, nije joj dozvoljeno da jede meso uginule životinje. Slično tome, nije im dozvoljeno da nastave da jedu meso mrtve životinje nakon što su pojeli samo dovoljno da zadovolje strah od nužnosti. Pošto nije dozvoljeno jesti više hrane koja je prvobitno dozvoljena, i dalje nije dozvoljeno nastaviti da jedu meso uginule životinje nakon što su pojeli samo dovoljno da zadovolje nužnost.

Evzai je preneo da je Hasan b. Atija el-Lejti rekao: Jedan čovek je upitao Hz.Poslanika (s.a.v.s.): " Živimo na mestu gde nas je pogodila glad. Kada će nam biti dozvoljeno da jedemo meso uginulih životinja?"

Na ovo pitanje Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je odgovorio: "Možete jesti kada ne nađete mleko ili grašak ujutro i uveče".[483]

(483. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 9/356).

Jer osoba koja pronađe ove stvari pomenute u hadisu nije u stanju nužde.

Ono što se navodi u hadisu ukazuje na dva značenja:

1 - Ono što dozvoljava jedenje mesa uginulih životinja je stanje nužde. Nije bitno da li je osoba u stanju nužde poslušna ili neposlušna. Zato što Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije činio razliku između stanja poslušnih i neposlušnih, naprotiv, već ih je izjednačavao.

2-Dozvoljenost jedenja mesa uginulih životinja se zasniva isključivo na strahu od štete.

Allah Teâlâ najbolje zna.

Da li postoji neko obavezno (vâdžib) pravo na davanje bogatstva osim zekâta?

Uzvišeni Allah kaže:

لَّيْسَ ٱلْبِرَّ أَن تُوَلُّوا۟ وُجُوهَكُمْ قِبَلَ ٱلْمَشْرِقِ وَٱلْمَغْرِبِ وَلَـٰكِنَّ ٱلْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْـَٔاخِرِ وَٱلْمَلَـٰٓئِكَةِ وَٱلْكِتَـٰبِ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ وَءَاتَى ٱلْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ ذَوِى ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْيَتَـٰمَىٰ وَٱلْمَسَـٰكِينَ وَٱبْنَ ٱلسَّبِيلِ وَٱلسَّآئِلِينَ وَفِى ٱلرِّقَابِ وَأَقَامَ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَى ٱلزَّكَوٰةَ وَٱلْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَـٰهَدُوا۟ ۖ وَٱلصَّـٰبِرِينَ فِى ٱلْبَأْسَآءِ وَٱلضَّرَّآءِ وَحِينَ ٱلْبَأْسِ ۗ أُو۟لَـٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ صَدَقُوا۟ ۖ وَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُتَّقُونَ

177. Nije čestitost u tome da okrećete lica svoja prema istoku i zapadu; čestiti su oni koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet, i u meleke, i u knjige, i u vjerovjesnike, i koji od imetka, iako im je drag, daju rođacima, i siročadi, i siromasima, i putnicima, i prosjacima, i za otkup iz ropstva, i koji namaz obavljaju i zekat daju, i koji obavezu svoju, kada je preuzmu, ispunjavaju, naročito oni koji su izdržljivi u neimaštini, i u bolesti, i u boju ljutom. Oni su iskreni vjernici, i oni se Allaha boje i ružnih postupaka klone. [el-Bekare, 2/177]

Što se tiče tumačenja ovog ajeta, rečeno je da je Svemogući Allah u ovom ajetu mislio na Jevreje i hrišćane. Jevreji nisu odobrili ovu promenu kada je kibla promenjena iz džamije El-Aksa u Mesdžid'u-Haram. Nakon toga, Svemogući Allah je otkrio da pravednost leži u sleđenju Božje naredbe i pokoravanju Njemu Teâlâ, a ne u okretanju ka istoku ili zapadu nakon nepoštovanja Njegove Teâlâ naredbe. Sada, poslušnost Allahu Teâlâ znači okretanje ka Kabi, jer je okretanje od njega (El-Aksa) tokom namaza ukinuto.

وَلَـٰكِنَّ ٱلْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْـَٔاخِرِ - " **... čestiti su oni koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet, ...**".

Rečeno je da je ovaj ajet skriven, odnosno da je reč prikrivena. Zato je značenje ajeta sledeće: "**Prava dobrota je dobrota onoga ko veruje u Allaha Teâlâ**". Neki tumače ajet na sledeći način: "**Prava dobrota je onog ko veruje u Allaha Teâlâ**". Baš kao što je pesnik Hansa rekao:

تَرْتَعُ ما رَتَعَتْ ، حتى إذا ادّكَرَتْ ** فانَّما هيَ اقبالٌ وَادبارُ

Dokle god se ono širi, širit ćeš se i ti. Dok se on ne seti.

To nije ništa drugo do samo napredak i nazadak.

To nije ništa drugo do napredak i nazadak. Reči "**ići**" i "**dolaziti**" koriste se u poslednjem redu pesme. S'hodno tome, značenje je: "**Samo ide napred, ponekad se i vraća**".

(PS: Samir B: Reč "**Yayıldığı**" - "**širenje**" ima različita značenja, uključujući širenje, ekspanziju ili generalizaciju nečega. To može biti fizičko (npr. širenje mirisa), širenje informacija (npr. širenje vesti) ili širenje stanja (npr. širenje bolesti). Dalje, "**Yayıldığı sürece**" - "**Dokle god se širi**" meni Google ovo tako prevodi. Ako on greši onda grešim i ja. Dalje, "**sen de yayılırsın**". - "**širiš se i t**i". Dalje, "**O, hatırlayıncaya kadar**". - "**Dok se on ne seti**". E sad, kako i gde autor nailazi na reči "**ići**" i "**dolaziti**" i da s'hodno tome kako autor kaže da je značenje: "**Samo ide napred, ponekad se i vraća**"., ja to ne mogu ni sebi a ni Vama da objasnim!!! Ako Vas zantiželja povuče, za ovo se obratite nekom ko dobro poznaje turski a posebno arapski jezik i nek Vam on ili ona ovo sve objasni. A što se mene tiče, zadovoljit ću se sa ovim i sa ovoliko značenja koje sam dosad uspeo da ih u Googleu pronadžem te da ih odatle ovde prenesem. Hvala).

وَءَاتَى ٱلۡمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ - “ **... i koji od imetka, iako im je drag, daju ...**“.

Drugim rečima, istinski dobra osoba je ona koja daje svoje bogatstvo na Božjem putu, iako ga voli. Slična situacija je očigledna u sledećem ajetu:

لَن تَنَالُواْ ٱلۡبِرَّ حَتَّىٰ تُنفِقُواْ مِمَّا تُحِبُّونَۚ وَمَا تُنفِقُواْ مِن شَيۡءٖ فَإِنَّ ٱللَّهَ بِهِۦ عَلِيمٞ

92. Nećete zaslužiti nagradu sve dok ne udijelite dio od onoga što vam je najdraže; a bilo šta vi udijelili, Allah će, sigurno, za to znati. [Âl-i-Imran, 3/92].

Ima onih koji kažu da je značenje ajeta وَءَاتَى ٱلۡمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ - “ **... i koji od imetka, iako im je drag, daju ...**“. sledeće: Oni koji dobrovoljno daju svoj imetak na putu Allaha Teâlâ, i koji se nikada ne ljute ili ne razdražuju dok daju, istinski su vrli. Takođe postoje i oni koji kažu da ajet znači: “**Oni koji daju svoj imetak na putu Allaha Teâlâ, ispunjeni ljubavlju prema Allahu Teâlâ, su istinski vrli**“.

Slična situacija je i u sledećem ajetu:

قُلۡ إِن كُنتُمۡ تُحِبُّونَ ٱللَّهَ فَٱتَّبِعُونِي يُحۡبِبۡكُمُ ٱللَّهُ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوبَكُمۡۚ وَٱللَّهُ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

31. Reci: "Ako Allaha volite, mene slijedite, **i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti!" – A Allah prašta i samilostan je.** [Âl-i-Imran, 3/31].

Sva do sada preneta značenja mogu biti namenjena ovom ajetu. U rivâjetu koji potvrđuje da je ljubav pomenuta u ajetu ljubav prema bogatstvu, Ebu Hurejre kaže: Jedan čovek je došao Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) i upitao: "**Ja, Resûllulla! Koja je milostinja najvrlija?**“ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je odgovorio:

(أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَحِيحٌ شَحِيحٌ، تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمُلُ الْغِنَى، وَلَا تُمْهِلَ حَتَّى إِذَا بَلَغَتْ الْحُلْقُومَ قُلْتَ: لِفُلَانٍ كَذَا، وَلِفُلَانٍ كَذَا، أَلَا وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ)

"**To je milostinja koju dajete dok ste zdravi, zavisni od bogatstva, plašite se siromaštva i nadate se bogatstvu. Milostinja koju dajete bez odlaganja dok ne dođe trenutak kada možete reći: 'Ovoliko tome i tome, ovoliko tome i tome, ovoliko tome i tome', jeste najvrlija milostinja**“.[486]

(486 Muslim, Zekat, 31).

Ebu'l Kasım Abdullah b. İshak el-Mervezi je preneo da je Abdullah b. Mesûd, objašnjavajući značenje ajeta: وَءَاتَى ٱلۡمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ - “ **... i koji od imetka, iako im je drag, daju ...**“ rekao je da: "**Ako pokloniš svoje bogatstvo dok se nadaš da ćeš biti zdrav i živeti dugo, a plašiš se da ćeš osiromašiti, zaista ćeš postići dobrotu**“.

لَّيْسَ ٱلْبِرَّ أَن تُوَلُّوا۟ وُجُوهَكُمْ قِبَلَ ٱلْمَشْرِقِ وَٱلْمَغْرِبِ وَلَـٰكِنَّ ٱلْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْـَٔاخِرِ وَٱلْمَلَـٰٓئِكَةِ وَٱلْكِتَـٰبِ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ وَءَاتَى ٱلْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ ذَوِى ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْيَتَـٰمَىٰ وَٱلْمَسَـٰكِينَ وَٱبْنَ ٱلسَّبِيلِ وَٱلسَّآئِلِينَ وَفِى ٱلرِّقَابِ وَأَقَامَ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَى ٱلزَّكَوٰةَ وَٱلْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَـٰهَدُوا۟ ۖ وَٱلصَّـٰبِرِينَ فِى ٱلْبَأْسَآءِ وَٱلضَّرَّآءِ وَحِينَ ٱلْبَأْسِ ۗ أُو۟لَـٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ صَدَقُوا۟ ۖ وَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُتَّقُونَ

177. Nije čestitost u tome da okrećete lica svoja prema istoku i zapadu; čestiti su oni koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet, i u meleke, i u knjige, i u vjerovjesnike, i koji od imetka, iako im je drag, daju rođacima, i siročadi, i siromasima, i putnicima, i prosjacima, i za otkup iz ropstva, i koji namaz obavljaju i zekat daju, i koji obavezu svoju, kada je preuzmu, ispunjavaju, naročito oni koji su izdržljivi u neimaštini, i u bolesti, i u boju ljutom. Oni su iskreni vjernici, i oni se Allaha boje i ružnih postupaka klone. [el-Bekare, 2/177] – (Samir B. Ispravljeno).

Ovo bi se moglo odnositi na obavezno (Farz) davanje zekata ili na dobrovoljno davanje dobrovoljne milostinje (sadake). U ajetu nema dokaza koji ukazuju na to da je obavezno davanje zekata nameravano. On samo podstiče davanje milostinje i obećava nagrade onima koji daju. Zaista, ajet najčešće pominje dobra dela: (بِر). Baš kao što postoje obavezna i dobrovoljna dela dobrih dela, postoje i dobrovoljna dela. Međutim, tok i redosled ajeta jasno ukazuju na to da obavezno davanje zekata nije nameravano. Sledeći izraz se pojavljuje na kraju ajeta:

وَأَقَامَ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَى ٱلزَّكَوٰةَ - “ **... i koji namaz obavljaju i zekat daju, ...**“,

Činjenica ta da se reč (وَاٰتَى) , koja je glagol davanja zekata, pripisuje prethodnom glagolu (وَاٰتَى) , koji se odnosi na trošenje robe, ukazuje da prethodno davanje robe ne znači zekat.

Neki ljudi su rekli da se ajet odnosi na gore pomenute obaveze, kao što je pružanje finansijske pomoći rođacima u teškoj situaciji ili hranjenje nekoga ko je na ivici smrti od gladi, čak i ako nisu rođaci.

Šerik je preneo od Fatime bint Kajs da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(فِي الْمَالِ حَقٌّ سِوَى الزَّكَاةِ) - “ **Postoji još jedno pravo na bogatstvo pored zekata**“.

Nakon što je ovo rekao, recitovao je ajet:

لَّيْسَ ٱلْبِرَّ أَن تُوَلُّوا۟ وُجُوهَكُمْ قِبَلَ ٱلْمَشْرِقِ وَٱلْمَغْرِبِ وَلَـٰكِنَّ ٱلْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْـَٔاخِرِ

“ **Nije čestitost u tome da okrećete lica svoja prema istoku i zapadu; čestiti su oni koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet, ...**“.[488]

(488. Beyhakî, , Şuabu'l-İman: 3/191).

Sufjan je preneo da je Džabir rekao: Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je pomenuo devu i rekao da postoje prava nad njom i za druge ljude osim njenog vlasnika. Kada su ga pitali kako se to dogodilo, on je rekao:

“**Pozajmiti mužjaka deve za rasplod nekome radi parenja. Pozajmiti kantu koja se koristi za crpljenje vode iz bunara nekome kome je potrebna. Pozajmiti ženku deve nekome kome je potrebna radi njenog mleka**. (**Ovo su prava drugih u vezi sa devom**.)“.[489]

(Muslim, Zekat, 6.).

U dva gore pomenuta hadisa se navodi da vlasnik imovine ima prava nad tuđom imovinom, osim zekata.

Navedeno je da je prvi hadis tumačenja ajeta لَّيۡسَ ٱلۡبِرَّ أَن تُوَلُّواْ وُجُوهَكُمۡ .

Hadis (فِي الْمَالِ حَقٌّ سِوَى الزَّكَاةِ) - “ **Postoji još jedno pravo na bogatstvo pored zekata**“ može se odnositi na obavezu održavanja rodbinskih veza, kao što je zbrinjavanje siromašnih rođaka. Sudija određuje iznos izdržavanja koji se daje roditelju ili bliskom rođaku koji je u potrebi i ne može da radi. Dotični hadis se takođe može odnositi na hranjenje nekoga ko je gladan zbog nužde. Pored svega ovoga, moguće je da se ovaj hadis odnosi i na pravo koje nije obavezno, već je preporučeno. Izjava (فِي الْمَالِ حَقٌّ) “**Postoji pravo na bogatstvo**“ ne mora nužno da se odnosi na obavezna prava. Zaista, postoje i obavezna i preporučena prava.

Abdulbaki b. Kani (r.a.h.) je preneo od Hz.Alije (r.a.h.) da je:

Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) rekao:

نَسَخَتِ الزَّكَاةُ كُلَّ صَدَقَةٍ - “ Zekat je ukinuo sve milostinje“.[490]

(490. Beyhakî, Şuabu'l-İman: 3/186).

Ovaj hadis je takođe prenet drugim lancem prenošenja kao što je izreka Hz.Alije (r.a.h.). Ako je ovaj hadis autentično prenet od Hz.Poslanika (s.a.v.s.), sva obavezna dobročinstva se ukidaju zekatom. Ako ne stigne do Hz.Poslanika (s.a.v.s.) kao merfu zbog nepoznatog prenosioca, lanac prenošenja Hz.Alijevog (r.a.h.) hadisa je hasen. U ovom slučaju, to zahteva ukidanje drugih obaveznih dobročinstava zekatom. Takve stvari su poznate samo kao uskraćivanje. Dakle, razumemo da je Hz.Ali (r.a.h.) zasnovao svoju izjavu na hadisu koji je čuo od Hz.Poslanika (s.a.v.s.). S'hodno tome, dobročinstva koja su ranije bila obavezna za one koji su odgovorni iz određenih razloga, ukinuta su time što je zekat postao obavezan (farz).

Na primer, sledeći ajeti su ukinuti prema nekima:

وَإِذَا حَضَرَ ٱلۡقِسۡمَةَ أُوْلُواْ ٱلۡقُرۡبَىٰ وَٱلۡيَتَٰمَىٰ وَٱلۡمَسَٰكِينُ فَٱرۡزُقُوهُم مِّنۡهُ وَقُولُواْ لَهُمۡ قَوۡلٗا مَّعۡرُوفٗا

8. A kada diobi prisustvuju rođaci, siročad i siromasi, i njima nešto darujte i lijepu riječ im recite. [en-Nisâ, 418].

وَهُوَ ٱلَّذِيٓ أَنشَأَ جَنَّٰتٖ مَّعۡرُوشَٰتٖ وَغَيۡرَ مَعۡرُوشَٰتٖ وَٱلنَّخۡلَ وَٱلزَّرۡعَ مُخۡتَلِفًا أُكُلُهُۥ وَٱلزَّيۡتُونَ وَٱلرُّمَّانَ مُتَشَٰبِهٗا وَغَيۡرَ مُتَشَٰبِهٖۚ كُلُواْ مِن ثَمَرِهِۦٓ إِذَآ أَثۡمَرَ وَءَاتُواْ حَقَّهُۥ يَوۡمَ حَصَادِهِۦۖ وَلَا تُسۡرِفُوٓاْۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُسۡرِفِينَ

141. On je Taj koji stvara vinograde, poduprte i nepoduprte, i palme i usjeve različita okusa, i masline i šipke, slične i različite – jedite plodove njihove kad plod dadu, i podajte na dan žetve i berbe ono na šta drugi pravo imaju, i ne rasipajte, jer On ne voli rasipnike, [En'âm, 6/141].

Prema nekima, ovaj ajet je ukinut propisom o plaćanju jedne desetine (ili jedne dvadesetine) desetine (ako je za usjeve proizvedene navodnjavanjem). Takva prava, koja su obavezna čak i bez nužnosti, ukinuta su zekatom. Što se tiče prava koja smo pomenuli, kao što je pružanje finansijske pomoći siromašnim rođacima koji nisu u mogućnosti da rade ili hranjenje gladnih u vremenima nužde, to su obavezne i fiksne obaveze koje se ne mogu ukinuti zekatom.

Iako je obavezna od strane Allaha Teâlâ direktno, bez ikakvog razloga koji potiče od Njegovih Teâlâ slugu, fitr je obavezan (vâđib) prema učenjacima i koji nije ukinut zekatom.

Ova objašnjenja ukazuju da zekat ne ukida fitr sadaku.

Vakidi (r.a.h.) je preneo da je Hz.Aiša (r.a.h.) rekla: “Prije nego li je zekat postao obavezan (farz), Allah-ov Poslanik (s.a.v.s.) je naredio da se daje Zekatu'l-Fitr. Kada je zekat postao obavezan, on nije ni naredio ni zabranio (muslimanima) da daju zekatu'l-fitr. Ali su ipak davali ovu sadaku“.

Ako je ovaj rivâjet sahi (autentičan), on ne ukazuje da je zekatu'l-fitr ukinut. Jer, obaveza zekata ne sprečava da ostane obavezan. Prema preferiranom gledištu, obaveza zekata je prethodila obavezi zekatu'l-fitra. Nema neslaganja među muslimanima da je sura Fusilet jedna od mekanskih sura i jedna od prvih delova Kur'ana koji je objavljen. Ova sura sadrži preteće izjave za one koji ne plaćaju zekat:

قُلۡ إِنَّمَآ أَنَا۠ بَشَرٞ مِّثۡلُكُمۡ يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞ فَٱسۡتَقِيمُوٓاْ إِلَيۡهِ وَٱسۡتَغۡفِرُوهُۗ وَوَيۡلٞ لِّلۡمُشۡرِكِينَ

6. Reci: "Ja sam čovjek kao i vi, samo – meni se objavljuje da je vaš Bog samo jedan Bog, zato se Njemu iskreno klanjajte i od Njega oprosta tražite! A teško onima koji Njemu druge ravnim smatraju,

ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَهُم بِٱلۡأٓخِرَةِ هُمۡ كَٰفِرُونَ

7.koji zekat ne daju i koji u onaj svijet ne vjeruju!

Davanje zekatu'l-fitra je naređeno u Medini. Ovo ukazuje na to da je obaveza zekata prethodila davanju sadektu'll-fitra.

Što se tiče prava koja su obavezna (vâdžib) iz razloga koji potiču od slugu, kao što su kefaret i zaveti, postoji saglasnost da ih zekat ne ukida.

Siročići pomenuti u ajetu odnose se na malu, siromašnu decu čiji su očevi preminuli. Učenjaci se razlikuju oko definicije siromašnih. Ako Allah Teâlâ da, razjasnićemo ovo u suri El-Bera'a (At-Tavba).

Što se tiče Ibnusebila, Mudžehid je rekao da je on putnik. Katada je rekao da je on gost. Tačnija definicija Mudžehida bi bila: Ibnusebile, što znači sin putnika. Dobio je ovo ime jer je na putovanju bio. Na primer, pošto je ušao u vodu i odbio da izađe, u vanrednom stanju je nazvan „ibnu'l-ma“ (sin vode).

Drugi primer je sledeća pesma pesnika Zu Rumea.

(وردتُ اعتسافاً والثريا كأنها ... على قمّةِ الرأسِ ابنُ ماء محلّقِ)

Kada sam došao do skretanja sa puta, zvezda Sureje je bila tačno iznad mene kao guska u letu.

Arapski ekvivalent reči “kaz“ u ovoj pesmi je “Ibnul mâ“, što znači sin vode.

Reč (والسّائِلِينَ) se odnosi na one koji traže milostinju i dobročinstvo. Ajet u kome se ova reč pojavljuje je sledeći:

وَٱلَّذِينَ فِيٓ أَمۡوَٰلِهِمۡ حَقّٞ مَّعۡلُومٞ

24. i onih u čijem je posedu određen udeo

لِّلسَّآئِلِ وَٱلۡمَحۡرُومِ

25. za onoga koji prosi i za onoga koji ne prosi, [Mearidž, 70/24-25]

Abdulbaki b. Kani (r.a.h.) je preneo od Hz.Fatime, Husejnove kćeri (r.a.h.), da je Allah-ov Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(لِلسَّائِلِ حَقٌّ وَإِنْ جَاءَ عَلَى فَرَسٍ) -“ Prosjak ima pravo, čak i ako dođe jašući konja“.[495]

(495. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ:7/37).

Prema Abdulbaki ibn Kaniju, Ebu Hurejre je preneo da je Allah-ov Poslanik (s.a.v.s.) rekao: “Daj (nešto) prosjaku, čak i ako dođe jašući konja“.

Rasprava o temi Kısas

("Kısas Bahsi" doslovno znači rasprava o temi „kisas“ i pružanje informacija o njoj. Kisas je termin u krivičnom pravu koji se odnosi na počinjen zločin sa kaznom srazmernom njegovim delima; formulisan je kao „život za život, oko za oko, zub za zub“. "Kisas Bahsi“ se odnosi na govor, tekst ili diskusiju koja objašnjava detalje, značenje, poreklo i primenu ovog pravnog i verskog koncepta".).

Uzvišeni Allah kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ ٱلۡحُرُّ بِٱلۡحُرِّ وَٱلۡعَبۡدُ بِٱلۡعَبۡدِ وَٱلۡأُنثَىٰ بِٱلۡأُنثَىٰۚ فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ مِنۡ أَخِيهِ شَيۡءٞ فَٱتِّبَاعُۢ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَأَدَآءٌ إِلَيۡهِ بِإِحۡسَٰنٖۗ ذَٰلِكَ تَخۡفِيفٞ مِّن رَّبِّكُمۡ وَرَحۡمَةٞۗ فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ بَعۡدَ ذَٰلِكَ فَلَهُۥ عَذَابٌ أَلِيمٞ

178. O vjernici! Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan – za slobodna, i rob – za roba, i žena – za ženu. A onaj kome rod ubijenog oprosti, neka oni velikodušno postupe, a neka im on dobročinstvom uzvrati. To je olakšanje od Gospodara vašeg, i milost. A ko nasilje izvrši i poslije toga, njega bolna patnja čeka. [el-Bekara, 2/178].

Ova rečenica je rečenica čije je značenje jasno samo po sebi, bez potrebe za bilo kakvim naknadnim izrazima. Kao što se može videti, njeno značenje je jasno čak i bez dodavanja bilo kakvih drugih reči, a njeno očigledno značenje zahteva da se vernicima nametne odmazda za sva ubistva.

Odmazda znači tretiranje počinioca sa odmazdom ekvivalentnom delu koje je počinio. Na primer, kada se na arapskom kaže (إقْتَصَّ أثَرَ فُلانٍ): "Osvetio se stopama toga i toga“, to znači da je on krenuo njegovim stopama. Na primer, ovo značenje je implicirano i u sledećim ajetima:

قَالَ ذَٰلِكَ مَا كُنَّا نَبۡغِۚ فَٱرۡتَدَّا عَلَىٰٓ ءَاثَارِهِمَا قَصَصٗا

64. "E, to je ono što tražimo!" – reče Musa, i njih dvojica se vratiše putem kojim su bili došli, [Kehf, 18/64].

وَقَالَتۡ لِأُخۡتِهِۦ قُصِّيهِۖ فَبَصُرَتۡ بِهِۦ عَن جُنُبٖ وَهُمۡ لَا يَشۡعُرُونَ

11. I ona reče sestri njegovoj: "Idi za njim!" I ona ga ugleda izdaleka, a oni nisu bili ništa primijetili. [Kasas, 28/11][497]

(497.Njena majka je nakon što je ostavila Hz.Musu (a.s.) na reci Nil, upozorila njegovu sestru da ga posmatra sa obale i da ga prati. Kao što se može videti, reč kisas i njeni derivati u ovim ajetima korišćeni su u značenju posmatranja drugog i ponavljanja onoga što je on učinio.).

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ

183. O vjernici! Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste se grijeha klonili, [el-Bekare, 2/183]

i

كُتِبَ عَلَيۡكُمۡ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ ٱلۡمَوۡتُ إِن تَرَكَ خَيۡرًا ٱلۡوَصِيَّةُ لِلۡوَٰلِدَيۡنِ وَٱلۡأَقۡرَبِينَ بِٱلۡمَعۡرُوفِۖ حَقًّا عَلَى ٱلۡمُتَّقِينَ

180. Kada neko od vas bude na samrti, ako ostavlja imetak, propisuje vam se, kao obaveza za one koji se Allaha boje, da pravedno učini oporuku roditeljima i bližnjima. [el-Bekara, 2/180]

Prevod jednog dela ovog ajeta sa turs, glasi:

" **Ako jednom od vas dođe smrt, a ostavi nešto dobara (imanja), obaveza je da ućini testament roditeljima. ...**", što znači "**propisano vam je**". U nekim slučajevima, sačinjavanje testamenta je farz. Iz ove rečenice, obavezni namazi se nazivaju **Salevat-i Mektube**.

Ajet na početku naše teme reguliše farz primene "kısas-a" za one koje su ubili vernici. (Ajet na početku naše teme utvrđuje farz odmazde protiv vernika za one koje ubiju). Odredba u vezi sa ubijenima je opšta, a odmazda se primenjuje na ubicu za svakog ubijenog. Štaviše, naredba u ajetu o primeni odmazde nije za sve vernike, već posebno za ubice. Drugim rečima, odmazda se ne primenjuje na vernika osim ako nije ubica. Zato je odmazda farz za svakog ubicu koji namerno ubije osobu gvozdenim alatom. Bez obzira da li je žrtva rob ili nemusliman, muškarac ili žena, to ne menja ovu odluku. Reč "**oni koji su ubijeni**" u ajetu: (الْقَتْلَى) obuhvata sve ubijene, bez obzira na pol. Činjenica ta da se ajet obraća vernicima ne znači da žrtva mora biti vernik da bi se odmazda primenila, osim ako ne postoje konkretni dokazi koji to podržavaju. Ajet ne pravi razliku između određenih ljudi, kao što je "ako je osoba ubijena, odmazda se primenjuje na ubicu, ali ako su drugi ljudi ubijeni, odmazda se ne primenjuje na ubicu".

Neko bi mogao da prigovori na sledeći način: "Postoje dve tačke u ajetu o odmazdi koje ukazuju na to da bi odmazda trebalo da se primeni na ubicu za neke od žrtava:

1 Ajet se nastavlja na sledeći način:

فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ مِنۡ أَخِيهِ شَيۡءٞ فَٱتِّبَاعُۢ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَأَدَآءٌ إِلَيۡهِ بِإِحۡسَٰنٖۗ ذَٰلِكَ تَخۡفِيفٞ - "**...A onaj kome rod ubijenog oprosti, neka oni velikodušno postupe, a neka im on dobročinstvom uzvrati....**" [el-Bekara, 2/178]. Pošto je nezamislivo da nevernik bude brat vernika, ajet ukazuje na to da ako je ubijena osoba vernik, odmazda se mora primeniti na ubicu".

2.

ٱلۡحُرُّ بِٱلۡحُرِّ وَٱلۡعَبۡدُ بِٱلۡعَبۡدِ وَٱلۡأُنثَىٰ بِٱلۡأُنثَىٰۚ - "**... – za slobodna, i rob – za roba, i žena – za ženu...**". [el-Bakara, 2/178].

Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Ovaj vaš prigovor je pogrešan u dva aspekta:

a - Ako početak obraćanja obuhvata opšti aspekt, onda pripisivanje konkretnih izjava njemu ne zahteva dodeljivanje opšteg pravila na početku. Kao primere ovog pravila možemo navesti sledeće ajete:

وَٱلۡمُطَلَّقَٰتُ يَتَرَبَّصۡنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلَٰثَةَ قُرُوٓءٖۚ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكۡتُمۡنَ مَا خَلَقَ ٱللَّهُ فِيٓ أَرۡحَامِهِنَّ إِن كُنَّ يُؤۡمِنَّ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِۚ وَبُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَٰلِكَ إِنۡ أَرَادُوٓاْ إِصۡلَٰحٗاۚ وَلَهُنَّ مِثۡلُ ٱلَّذِي عَلَيۡهِنَّ بِٱلۡمَعۡرُوفِۚ وَلِلرِّجَالِ عَلَيۡهِنَّ دَرَجَةٞۗ وَٱللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٞ

228. Raspuštenice neka čekaju tri mjesečna pranja; i nije im dopušteno kriti ono što je Allah stvorio u matericama njihovim, ako u Allaha i u onaj svijet vjeruju. Muževi njihovi imaju pravo da ih, dok one čekaju, vrate ako žele dobro djelo učiniti. One imaju isto toliko prava koliko i dužnosti, prema zakonu – samo, muževi imaju prednost pred njima za jedan stepen. – A Allah je silan i mudar. [el-Bekare, 2/228].

Ova opšta odluka se odnosi i na žene razvedene sa tri razvoda i na one razvedene sa manje razvoda. Sledeći ajeti su kasnije pripisani ovoj opštoj odluci:

وَإِذَا طَلَّقۡتُمُ ٱلنِّسَآءَ فَبَلَغۡنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمۡسِكُوهُنَّ بِمَعۡرُوفٍ أَوۡ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعۡرُوفٖۚ وَلَا تُمۡسِكُوهُنَّ ضِرَارٗا لِّتَعۡتَدُواْۚ وَمَن يَفۡعَلۡ ذَٰلِكَ فَقَدۡ ظَلَمَ نَفۡسَهُۥۚ وَلَا تَتَّخِذُوٓاْ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ هُزُوٗاۚ وَٱذۡكُرُواْ نِعۡمَتَ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡ وَمَآ أَنزَلَ عَلَيۡكُم مِّنَ ٱلۡكِتَٰبِ وَٱلۡحِكۡمَةِ يَعِظُكُم بِهِۦۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ بِكُلِّ شَيۡءٍ عَلِيمٞ

231. Kada pustite žene, onda ih, prije nego što ispune njima propisano vrijeme za čekanje, ili na lijep način zadržite ili ih velikodušno otpremite. I ne zadržavajte ih da biste im učinili nasilje; a onaj ko tako postupi – ogriješio se prema sebi. Ne igrajte se Allahovim propisima i neka vam je na umu blagodat koju vam Allah daje, i Knjiga, i mudrost koju vam objavljuje, kojom vas savjetuje. Allaha se bojte i da Allah sve zna – na umu imajte! [el-Bekara, 2/231]

وَٱلۡمُطَلَّقَٰتُ يَتَرَبَّصۡنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلَٰثَةَ قُرُوٓءٖۚ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكۡتُمۡنَ مَا خَلَقَ ٱللَّهُ فِيٓ أَرۡحَامِهِنَّ إِن كُنَّ يُؤۡمِنَّ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِۚ وَبُعُولَتُهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَٰلِكَ إِنۡ أَرَادُوٓاْ إِصۡلَٰحٗاۚ وَلَهُنَّ مِثۡلُ ٱلَّذِي عَلَيۡهِنَّ بِٱلۡمَعۡرُوفِۚ وَلِلرِّجَالِ عَلَيۡهِنَّ دَرَجَةٞۗ وَٱللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٞ

228. Raspuštenice neka čekaju tri mjesečna pranja; i nije im dopušteno kriti ono što je Allah stvorio u matericama njihovim, ako u Allaha i u onaj svijet vjeruju. Muževi njihovi imaju pravo da ih, dok one čekaju, vrate ako žele dobro djelo učiniti. One imaju isto toliko prava koliko i dužnosti, prema zakonu – samo, muževi imaju prednost pred njima za jedan stepen. – A Allah je silan i mudar. [el-Bekara, 2/228]

Ovo je poseban propis za ženu koja je razvedena sa manje od tri razvoda. Ne odnosi se na opšti propis koji zahteva tri hajza i period čekanja idde. Postoji mnogo drugih sličnih primera u Kur'anu.

b – U ajeti kerimu, izraz “žrtva“ se misli na "brata" (ili "staratelja") a ne na "brata po veri". Kao što je u ovom ajetu:

وَإِلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمۡ هُودٗاۚ قَالَ يَٰقَوۡمِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيۡرُهُۥٓۚ أَفَلَا تَتَّقُونَ

65. A Adu – njegova brata Huda. "O narode moj" – govorio je on – "Allahu robujte, vi drugog boga osim Njega nemate, zar se ne bojite?" [Hûd, 7 /65]

Jedan deo ovog ajeta sa turs, glasi:

“ A narodu Ada poslali smo brata njihovog Huda kao Pjegambera. …“

ٱلْحُرُّ بِٱلْحُرِّ وَٱلْعَبْدُ بِٱلْعَبْدِ - “ **… – slobodan za slobodna, i rob – za roba, …**“ [el-Bekare, 2/178].

Ovaj izraz (الْقَتْلَى) se ne odnosi na opštu odluku o reči “oni koji su ubijeni“. Jer je to fraza koja se pojavljuje na početku Božanskog obraćanja u vezi sa odmazdom te čije se značenje može razumeti samo po sebi bez potrebe za dodatnim rečima. Zato, ne bi bilo prikladno ograničiti njeno značenje na kasnije dopune.

Izraz (اَلْحُرُّ بِالْحُرِّ) “**… – slobodan za slobodna**“ je objašnjenje dato da potkrepi ono što je rečeno na početku teme i da ukaže na razlog objavljivanja ajeta.

Prema rivâjetima Ša'bija i Katadea, vodio se rat između dva arapska plemena. Pošto je jedno pleme bilo jače od drugog, vršili su veliki pritisak na drugo, govoreći da neće završiti rat dok ne ubiju slobodnog čoveka za roba ubijenog među njima, i muškarca za ženu ubijenu među njima. Nakon toga, Svemogući Allah je objavio ajet:

كُتِبَ عَلَيْكُمُ ٱلْقِصَاصُ فِي ٱلْقَتْلَىٰۖ ٱلْحُرُّ بِٱلْحُرِّ وَٱلْعَبْدُ بِٱلْعَبْدِ

“**… Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan – za slobodna, i rob – za roba, i žena – za ženu. …**“ [el-Bekare, 2/178]. On Teâlâ je objavio ovaj ajet da bi potvrdio nevažeće uslove tog moćnog plemena i da bi pojačao činjenicu tu da samo ubica, a ne drugi, treba da bude podvrgnut odmazdi. To je bilo zato što je to moćno pleme ubijalo bilo koga osim ubice. Allah Teâlâ im je to zabranio. U tom kontekstu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

(إِنَّ أَعْتَى النَّاسِ عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مَنْ قَتَلَ فِي حَرَمِ اللَّهِ أَوْ قَتَلَ غَيْرَ قَاتِلِهِ أَوْ قَتَلَ بِذُحُولِ الْجَاهِلِيَّةِ)

“ Najbuntovniji i najtiraničniji prema Allahu Teâlâ, onaj ko ima čast i nadmoć, jeste onaj koji ubije osobu u Allah-ovom svetilištu (u Mekki) ili ubije bilo koga osim ubice svog rođaka, ili ubije osobu ponet osvetom iz neznanja“.[505]

(505. Ahmed b. Hanbel, Musned: 11/370).

Izraz: ٱلْحُرُّ بِٱلْحُرِّ وَٱلْعَبْدُ بِٱلْعَبْدِ - “**… slobodan – za slobodna, i rob – za roba, …**“ ne precizira opštu odluku ajeta o odmazdi, već samo objašnjava neke reči ajeta.

Kao što je poznato, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je, nakon što je u jednom od svojih hadisa rekao:

الْحِنْطَةُ بِالْحِنْطَةِ، مِثْلٌ بِمِثْلٍ : “ Pšenica se može prodati po istoj ceni sa sličnom pšenicom“, naveo je šest vrsta riba* robe, uključujući ječam, hurmu, so, zlato i srebro, te izjavio da riba nije isključiva za pšenicu i da druge stavke nisu nepovezane sa ribama.[506]

(506. Zeylai, Nasbu'r-Raye: 4/35).

(PS: Samir B: "**Ribevi**"* se odnosi na pridevski oblik arapske reči "**riba**" (**kamata**), znači "**podložna kamati**", "**koja nosi kamatu**", "**koja uključuje kamatu**" ili "**sumnja na kamatu**". Ovaj termin se generalno koristi u islamskom pravu za opisivanje robe čija se količina meri ili vaga, čija se prodaja koja prelazi ekvivalent (iste vrste) zato smatra **kamatom** (**riba**).

Izraz: كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ ٱلۡحُرُّ بِٱلۡحُرِّ وَٱلۡعَبۡدُ بِٱلۡعَبۡدِ - "**... Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan – za slobodna, i rob – za roba, i žena – za ženu. ...**" [el-Bekare, 2/178], ne eliminiše opšte pravilo u rečenici كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ - "**... Propisuje vam se odmazda za ubijene:...**". Isti izraz ne precizira opšte pravilo odmazde i ne implicira da se odmazda neće primeniti ni na koga osim na one navedene u ajetu. Jer su se svi učenjaci složili da će se odmazda primeniti na roba koji ubije slobodnu osobu ili ženu koja ubije muškarca. Dakle, dokazano je da upotreba izraza "**slobodan za slobodna**" u ajetu ne eliminiše nužnost odmazde za sve ubijene.

(Nameče se pitanje) "Kako staratelj žrtve može birati između odmazde i oproštaja, iako je odmazda obavezna"?

Prigovorniku se može odgovoriti na sledeći način: Odmazda nije farz za staratelja žrtve. Odmazda je samo pravo staratelja, i u skladu sa ajetom: كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ - "**... Propisuje vam se odmazda za ubijene:...**", ona je obavezna za ubicu. Odmazda nije dužnost staratelja, već pravo. Iako je staratelj, za koga je odmazda pravo, slobodan da odluči da li će sprovesti odmazdu ili ne, to ne negira obavezu (farza) primene odmazde na ubicu. Ovaj ajet ukazuje na to da je odmazda neophodna za slobodnu osobu koja ubije roba, muslimana koji ubije zimmija i muškarca koji ubije ženu. Jer, kao što smo objasnili, Božansko obraćanje u vezi sa odmazdom počinje opštim pravilom koja zahteva odmazdu protiv ubice, bez obzira na žrtvu.

Nije potrebno ignorisati opštu odluku na početku Božanskog obraćanja i naglašavati rečenicu:

"**... Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan – za slobodna, i rob – za roba, i žena – za ženu. ...**" - "(**Prevod sa turs: Slobodan će biti kažnjen za slobodnog, rob za roba, žena za ženu**)", čime se sužava obim odmazde te se time pribegava specifičnostima. Jer, u drugim sličnim ajetima, navodi se da je primena odmazde opšta odluka:

وَلَا تَقۡتُلُواْ ٱلنَّفۡسَ ٱلَّتِي حَرَّمَ ٱللَّهُ إِلَّا بِٱلۡحَقِّۗ وَمَن قُتِلَ مَظۡلُومٗا فَقَدۡ جَعَلۡنَا لِوَلِيِّهِۦ سُلۡطَٰنٗا فَلَا يُسۡرِف فِّي ٱلۡقَتۡلِۖ إِنَّهُۥ كَانَ مَنصُورٗا

33. I ne ubijajte nikoga koga je Allah zabranio ubiti, osim kad pravda zahtijeva! A ako je neko, ni kriv ni dužan, ubijen, onda njegovom nasljedniku dajemo vlast, ali neka ni on ne prekoračuje granicu u ubijanju, ta njemu je data vlast. [İsrâ, 17/33].

Ovaj ajet obuhvata sve one koji su nepravedno ubijeni te navodi da su njihovim starateljima data ovlašćenja. Učenjaci se slažu da ovo ovlašćenje uključuje pravo na izricanje odmazde. Drugim rečima, ako slobodni musliman ubije drugog slobodnog muslimana, on je podložan odmazdi. Jednoglasno mišlenje učenjaka da je ovlašćenje pomenuto u ajetu odmazda, prihvaćeno je kao pravni tekst (nass-a).

Iako je reč "**autoritet**" sažet, njegovo značenje je postalo razumljivo zahvaljujući konsenzusu pravnika.

Izraz: وَمَن قُتِلَ مَظْلُو - **"A ako je neko, ni kriv ni dužan, ubijen, ..."**, ima opšte značenje i treba ga tumačiti prema njegovom značenju i kontekstu.

Sličan ajet glasi:

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَآ أَنَّ ٱلنَّفْسَ بِٱلنَّفْسِ وَٱلْعَيْنَ بِٱلْعَيْنِ وَٱلْأَنفَ بِٱلْأَنفِ وَٱلْأُذُنَ بِٱلْأُذُنِ وَٱلسِّنَّ بِٱلسِّنِّ وَٱلْجُرُوحَ قِصَاصٌ ۚ فَمَن تَصَدَّقَ بِهِۦ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهُۥ ۚ وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ

45. Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu, i oko za oko, i nos za nos, i uho za uho, i zub za zub, a da rane treba uzvratiti. A onome ko od odmazde odustane, biće mu to od grijeha iskupljenje. Oni koji ne sude prema onom što je Allah objavio pravi su nasilnici. [Mâide, 5/45]

U ajetu se navodi da je ova opšta odredba o odmazdi za svaku ubijenu osobu napisana za decu Izraela. Na osnovu ovog ajeta, Ebû Yûsuf je izjavio da odmazda treba da se primeni na slobodnu osobu koja ubije roba. Ovo ukazuje na to da je Ebû Yûsuf smatrao šerijat-**Şer"û men kablena'yı"*** kao dokaz. Drugim rečima, zakoni Hz.Poslanika (s.a.v.s.) pre islama važe za **nes'ih***, osim ako se ne dokaže da ih je ukinuo Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.). Nismo pronašli nikakav pomen u Kur'anu ili Sunnetu da je ova odluka ukinuta. Zato se ova odluka odnosi i na nes'h. S'hodno tome, odmazda treba da se primeni na svakoga ko je ubijen i postupa u skladu sa očiglednim značenjem ajeta:"**Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu**" (**Prevod sa turs: "I Mi smo o njima u njoj (Tevratu) napisali: 'Život se za život uzvraća.'"**). Sličan ajet glasi:

ٱلشَّهْرُ ٱلْحَرَامُ بِٱلشَّهْرِ ٱلْحَرَامِ وَٱلْحُرُمَٰتُ قِصَاصٌ ۚ فَمَنِ ٱعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَٱعْتَدُوا۟ عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا ٱعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلْمُتَّقِينَ

194. Sveti mjesec je za sveti mjesec, a i u svetinjama vrijedi odmazda: onima koji vas napadnu uzvratite istom mjerom i Allaha se bojte, i znajte da je Allah na strani onih koji se grijeha klone. [el-Bekare, 2/194].

Osoba čiji je rođak ubijen smatra se napadnutom. Ova odluka se odnosi na sve ubijene i njihove rođake.

Sledeći ajet je takođe sličnog značenja:

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا۟ بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُم بِهِۦ ۖ وَلَئِن صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِّلصَّٰبِرِينَ

126. Ako hoćete da na nepravdu uzvratite, onda učinite to samo u onolikoj mjeri koliko vam je učinjeno; a ako otrpite, to je, doista, bolje za strpljive. [Nahl, 16/126].

Opšta odluka ovog ajeta je ta da je odmazda farz za sve ubice, bilo da su slobodni, robovi, muškarci, žene, muslimani ili nemuslimani.

(**Şer"û men kablena'yı**" - شرع من قبلنا - Verski propisi objavljeni preko Pejgambera pre Muhammeda (s.a.v.s.).

nes'ih* - النسخ - Uklanjanje verske odluke naknadnim verskim dokazom. / Opš.Vid. Encik. Islama.).

Odmazda protiv slobodne osobe koja je ubila roba

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Pravnici imaju različita mišlenja o tome da li odmazda treba da se primenjuje između slobodnih ljudi i robova.

Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf, Muhammed i Zufer (r.a.h.) su rekli: "Osveta se ne primenjuje između slobodnih ljudi i robova osim u slučajevima ubistva. U slučajevima ubistva, odmazda se primenjuje između njih. Ubica roba podleže odmazdi slobodne osobe, a ubica slobodne osobe podleže odmazdi roba".

Ibn Ebî Leylâ je rekao: "Osveta je obavezna između slobodnog i roba za sve povrede za koje se primenjuje odmazda".

Ibn Vahb je preneo da je Mâlik rekao: "U slučajevima ranjavanja, odmazda se ne primenjuje između slobodnog čoveka i roba. Ubicu slobodnog čoveka ubija rob, ali ubicu roba ne ubija slobodan čovek".

Lejs ibn Sa'd je rekao: "Ako je ubica rob, odmazda se primenjuje na njega. Međutim, ako je ubica roba slobodna osoba, odmazda se ne primenjuje na njega. Ako rob ubije slobodnu osobu, staratelj žrtve može uzeti ubicu kao svog roba. Ako rob povredi slobodnu osobu, povređena osoba može, ako želi, pokrenuti odmazdu".

Šafija je rekao: "Svako ko je podvrgnut odmazdi za ubistvo, bit će podvrgnut i odmazdi za povređivanje druge osobe. Odmazda se neće primeniti na slobodnu osobu koja ubije roba. Odmazda se neće primeniti na slobodnu osobu koja povredi roba."

Ajet: كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ "**... Propisuje vam se odmazda za ubijene: ...**" ukazuje da odmazda treba da se primenjuje između robova i slobodnih ljudi u slučajevima ubistva:

Odluka u ajetu se odnosi na ubistvo. Ajet ne pominje ranjavanje. Opšte značenje ajeta koji pominju ubistva, napade i kazne zahtevaju odmazdu za ubistvo slobodne osobe. Prema jednoglasnom dogovoru svih učenjaka, odmazda treba da se primeni na roba koji ubije slobodnu osobu. Pošto se odmazda odnosi na roba koji ubije ubicu, odmazda treba da se primeni i na slobodnu osobu koja ubije roba. Razume se da se ajet odnosi na dotičnog roba u pogledu odmazde. Potrebno značenje ajeta ne pravi razliku između roba koji je ubijen i roba koji je ubijen. On izražava opštu odluku za oboje. Ako ubica bude podvrgnut kisasu (odmazdi), onda i ubijeni treba da bude podvrgnut kisasu (**PS: Samir B**: Ova izreka objašnjava osnovni princip odmazde: Ako je neko ubijen, ubica mora biti kažnjen na isti način ubistvom, to znači da "**da bi se primenila odmazda, ubica mora biti kažnjen na isti način**" za ubijenu osobu..).

Sledeći ajet takođe ukazuje na to:

وَلَكُمۡ فِي ٱلۡقِصَاصِ حَيَوٰةٞ يَٰٓأُوْلِي ٱلۡأَلۡبَٰبِ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ

179. U odmazdi vam je – opstanak, o razumom obdareni, da biste se ubijanja okanili! [el-Bekare, 2/179].

Svemogući Allah nas ovim ajetom obaveštava da je odmazdu učinio obaveznom (farz). Jer u odmazdi postoji život. Ovo Božansko obraćanje obuhvata i slobodne i robove.

Obraćanje "O ljudi razuma!" obuhvata i robove i slobodne ljude. Pošto uzrok pravila odmazde postoji u svakome, ne bi bilo ispravno primenjivati pravilo odmazde na neke od onih koji imaju ovaj uzrok, a na druge ne.

Dokaz iz Sunneta da je pravilo odmazde opšteprihvaćeno je sledeći hadis Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

(الْمُسْلِمُونَ تَتَكَافَأُ دِمَاؤُهُمْ) - "**Krv muslimana je jednaka jedni drugima**".[512]

(512. Ibn Mâce, Sunen, Ebvabu'd-Diyat, 31).

Ova izjava je opšta i za robove i za slobodne ljude. Ne može se dodeliti bez dokaza.

Još jedan dokaz da je odmazda farz za slobodne ljude, baš kao što se odmazda primenjuje na robove, je sledeći: Kao što ajet implicira da se odmazda mora primeniti na roba koji je ubica, odmazda je takođe namenjena robu koga je ubila slobodna osoba. Učenjaci se slažu da je to svrha ajeta. Ajet ne pravi razliku između roba koji je ubica i ubijene osobe. Nastavak hadisa kaže: (يَسْعَى بِذِمَّتِهِمْ أَدْنَاهُمْ) - **"**Čak i najniži među njima može pružiti zaštitu neprijateljskom vojniku u njihovo ime**"**. Najniži rang ovde je rob. **Nekome ko prigovori govoreći**: **"**Ovaj hadis ukazuje da Božansko obraćanje u vezi sa odmazdom prvobitno nije uključivalo robove vernike pored slobodnih vernika**"**, **može se dati sledeći odgovor**: Ono što kažete je netačno. Ajet već implicira da se odmazda mora primeniti na roba koji je ubica. Hadis: (يَسْعَى بِذِمَّتِهِمْ أَدْنَاهُمْ) - **"**Čak i najniži među njima može pružiti zaštitu neprijateljskom vojniku u njihovo ime**"** ne sprečava da se ovo značenje nameće ajetu. To ne sprečava da se značenje odmazde primeni na ubicu u slučaju žrtve.

Međutim, hadis (يَسْعَى بِذِمَّتِهِمْ أَدْنَاهُمْ) -**"**Čak i najniži među njima mogu pružiti zaštitu neprijateljskim vojnicima u njihovo ime**"** ne sadrži nikakvu posebnu razliku između robova i slobodnih ljudi. Reč - "**Edna**" u hadisu se odnosi na jednog od retkih. Zahtev da se Božansko obraćanje na početku Kisas ajeta odnosi samo na slobodne ljude, odvojeno od robova, nema nikakve veze sa ovim. Čak i da je hadis rekao (يَسْعَى بِذِمَّتِهِمْ أَدْنَاهُمْ), to ne bi eliminisalo krv roba da bude jednaka krvi slobodne osobe. To je zato što je ovo još jedna odluka koja je nedavno obrađena. Reč rob se posebno koristi u ovoj izjavi zato što neko drugi osim roba, naime slobodni musliman, ima veća ovlašćenja da pruži zaštitu neprijateljskim vojnicima u ime islamske zajednice. Konkretno pominjanje roba u odluci o davanju zaštite ne zahteva njihovo razlikovanje od slobodnih ljudi. Niti zahteva njihovo razlikovanje od slobodnih ljudi u odluci o Kısasu.

Neko bi mogao da prigovori: Hadis (الْمُسْلِمُونَ تَتَكَافَأُ دِمَاؤُهُمْ)" -**"**Krv muslimana je jednaka**"** zahteva da svaki ljudski život ima istu vrednost. Međutim, rob nema istu vrednost kao slobodna osoba.

Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je izjednačio krv roba sa krvlju slobodne osobe. On je izjednačio krv slobodne osobe sa krvlju roba kao uslov da bi bila muslimanska. Svako ko tvrdi da krv roba nije jednaka krvi slobodne osobe odstupa od Hz.Poslanikovog (s.a.v.s.) stava te mu protivreči bez ikakvih dokaza.

Još jedan dokaz koji dokazuje da je krv roba jednaka krvi slobodnog čoveka je sledeći rivâjet:

Abdulbaki Ibn Kani prenosi od Abdullaha Ibn Mesuda da je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(لا يحِلُّ دمُ رجلُ مُسلم يشهد أن لا إله إلا الله وأنِّي رسُولُ الله، إلا بإحدى ثلاث: الثَّيِّبُ الزَّاني، والنَّفسُ بالنَّفسِ والتَارِكُ لدينه المفَارِقُ للجَماعَةِ)

"Krv muslimana koji svedoči da nema drugog boga osim Allaha i da sam ja Allah-ov poslanik, dozvoljena je samo iz tri razloga: stari bludnik, odmazda života za život i onaj ko napusti svoju veru i odvoji se od zajednice**"**.[513]

(513. Ebû Dâvûd, Sunen, Hudud, 1).

Ovaj hadis ne pravi razliku između roba i slobodnog, a odmazda je obavezna duša za dušu. Ovo je u skladu sa onim što je Svemogući Allah rekao u suri El-Maida (ajet45) o tome kako je odmazdu učinio farz za decu Izraela. Postoje dve svrhe zašto nas obaveštavaju da je odmazda za njih bila farz:

1. Pravilo odmazde, koja je farz za decu Izraela, važi i za nas.

2. Ajet koji kaže da je odmazda za njih obavezna je očigledan sam po sebi, ne zahteva dalje objašnjenje i da je odmazda obavezna za svakoga.

Još jedan dokaz koji ukazuje na to da nema razlike između robova i slobodnih ljudi u odmazdi je sledeći rivâjet:

Abdulbaki ibn Kani (r.a.h.) je preneo od Hz.Ibn Abbasa (r.a.h.) da je Allah-ov Teâlâ Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(الْعَمْدُ قَوَدٌ إِلَّا أَنْ يَعْفُوَ وَلِيُّ الْمَقْتُولِ) - "**Ubistvo sa predumišljajem zahteva odmazdu. Ako staratelj žrtve oprosti, to nije neophodno**" .[514]

(514. Darekutni, Sunen: 4/82).

Ovaj rivâjet ukazuje na dva značenja:

1 - Odmazda se mora primeniti za svako ubistvo sa predumišljajem. Ova odmazda se mora primeniti i na ubicu roba.

2-Ne postoji novčana kazna (**dijet-a**) za ubicu sa umišljajem. Da je novčana kazna bila uključena kao opcija pored odmazde, hadis ne bi pominjao samo odmazdu, a da ne pomene novčanu kaznu.

Postoji racionalan argument koji ukazuje da ne postoji razlika između roba i slobodne osobe u odmazdi: Život roba je pod zakonskom zaštitom. Ova zaštita ne nestaje protokom vremena. Ubijeni rob nije sin niti vlasništvo ubice, tako da se odmazda ne može primeniti na ubicu - (Ova izreka ukazuje na to da su robovi ljudska bića i da ako je rob ubijen, čak i ako je ubica slobodna osoba, mora se primeniti odmazda (kastracija). Pošto rob nije vlasništvo ili sin ubice, to ne oslobađa ubicu od odmazde). U ovom slučaju, ubijeni rob je poput slobodne osobe koja je stranac ubici. Zato, odmazda se mora primeniti na roba koji namerno ubije slobodnu osobu, baš kao što se odmazda mora primeniti na slobodnu osobu koja namerno ubije roba.

Pravnici koji se protive primeni odmazde na slobodnu osobu koja je ubila roba tvrde da je vrednost roba manja od vrednosti slobodne osobe.

Nije neophodno da ubica i žrtva budu jednake vrednosti da bi se primenila odmazda. Međutim, za ranjavanje, odmazda se može primeniti na napadača, napadač mora biti jednake vrednosti kao i ranjenik. Dokaz za ovo je sledeći: Na primer, ako deset ljudi ubije čoveka, svih deset podležu odmazdi. Činjenica ta da jedna žrtva nije jednaka deset ubica ne isključuje primenu odmazde. Slično, ako osoba sa zdravim telom i zdravim organima ubije paralizovanu, terminalno bolesnu osobu ili nekoga kome su amputirani udovi, ubica je i dalje podložan odmazdi. Muškarac je podložan odmazdi za ženu koju je ubio, čak i ako su ženini intelekt i vera manjkavi, a njena krvnina manja od muškarčeve. Dakle, utvrđeno je da se kod odmazde život za život, jednak status žrtve u odnosu na ubicu ne uzima u obzir, a odmazda je obavezna za ubicu, čak i ako je u višem položaju. Međutim, ova presuda se ne odnosi na ubistva počinjena protiv udova. Na primer, netaknuta ruka ne podleže odmazdi za amputaciju paralizovane ruke. Međutim, zdrav ubica podleže odmazdi za smrt bolesne žrtve. Učenjaci se ne slažu po ovom pitanju.

Lejs ibn Saad (r.a.h.) je preneo od el-Hakama da su Hz.Ali i Ibn Mes'ûd rekli: “Ako neko namerno ubije roba, kažnjava se“.

Odmazda za gospodara koji je ubio svog roba

Pravnici imaju različita mišljenja o tome da li treba primeniti odmazdu na gospodara koji je ubio svog roba.

Neki učenjaci sumnjivih stavova izjavili su da bi odmazda u ovom slučaju trebalo da se primeni na gospodara. Međutim, velika većina učenjaka je izjavila da se odmazda ne primenjuje na gospodara koji je ubio svog roba.

Oni koji kažu da ga treba ubiti zasnivaju svoje stavove na ajetu:

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَآ أَنَّ ٱلنَّفْسَ بِٱلنَّفْسِ وَٱلْعَيْنَ بِٱلْعَيْنِ وَٱلْأَنفَ بِٱلْأَنفِ وَٱلْأُذُنَ بِٱلْأُذُنِ وَٱلسِّنَّ بِٱلسِّنِّ وَٱلْجُرُوحَ قِصَاصٌ ۚ فَمَن تَصَدَّقَ بِهِۦ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهُۥ ۚ وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ

45. Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu, i oko za oko, i nos za nos, i uho za uho, i zub za zub, a da rane treba uzvratiti. A onome ko od odmazde odustane, bit će mu to od grijeha iskupljenje. Oni koji ne sude prema onom što je Allah objavio pravi su nasilnici. [el-Mâide, 2/45].

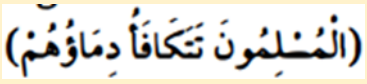
I

ٱلشَّهْرُ ٱلْحَرَامُ بِٱلشَّهْرِ ٱلْحَرَامِ وَٱلْحُرُمَٰتُ قِصَاصٌ ۚ فَمَنِ ٱعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَٱعْتَدُوا۟ عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا ٱعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلْمُتَّقِينَ

194. Sveti mjesec je za sveti mjesec, a i u svetinjama vrijedi odmazda: onima koji vas napadnu uzvratite istom mjerom i Allaha se bojte, i znajte da je Allah na strani onih koji se grijeha klone. [el-Bekare, 2/194]

PS: Samir B: I ovde moram navesti prevod ovog ajeta sa turs jezika pošto prevod ajeta na našem jeziku ne daje nam u potpunosti onu sliku radnje koju nam istu daje ajet na turskom jeziku.Hvala.

194. Sveti mesec je sličan svetom mesecu. Poštovanje podleže pravilu odmazde. Zato, ko god vas napadne, napadnite i vi njih na isti način na koji su oni napali vas, ali ne idite predaleko. Bojte se Allaha i znajte da je Allah sa onima koji se Njega boje.

Kao i na hadisu:

- "**Krv muslimana je jednaka jedni drugima**".

(Sem svega onog gore navedenog) Oni zasnivaju svoje stavove i na ajetu:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ كُتِبَ عَلَيْكُمُ ٱلْقِصَاصُ فِى ٱلْقَتْلَى ۖ ٱلْحُرُّ بِٱلْحُرِّ وَٱلْعَبْدُ بِٱلْعَبْدِ وَٱلْأُنثَىٰ بِٱلْأُنثَىٰ ۚ فَمَنْ عُفِىَ لَهُۥ مِنْ أَخِيهِ شَىْءٌ فَٱتِّبَاعٌۢ بِٱلْمَعْرُوفِ وَأَدَآءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَٰنٍ ۗ ذَٰلِكَ تَخْفِيفٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ ۗ فَمَنِ ٱعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَلَهُۥ عَذَابٌ أَلِيمٌ

178. O vjernici! Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan – za slobodna, i rob – za roba, i žena – za ženu. A onaj kome rod ubijenog oprosti, neka oni velikodušno postupe, a neka im on dobročinstvom uzvrati. To je olakšanje od Gospodara vašeg, i milost. A ko nasilje izvrši i poslije toga, njega bolna patnja čeka. [el-Bekare, 2/194].

Semura b. Džundab (r.a.h.) je preneo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(مَنْ قَتَلَ عَبْدَهُ قَتَلْنَاهُ، وَمَنْ جَدَعَهُ جَدَعْنَاهُ)

"Ubit ćemo onoga ko ubije svog roba. Odseći ćemo nos ili odsečen organ onome ko odseče nos ili bilo koji drugi organ svog roba".[517]

(517. İbn Mâce, Sünen, Ebvabu'd-Diyat, 23).

Kada se gore navedeni ajeti ispitaju u svom čistom obliku, nema dokaza koji bi podržali one koji smatraju da odmazda treba da se primeni na gospodara koji ubije svog roba. Zaista, Svemogući Allah je dao ovlašćenje da nametne odmazdu staratelju žrtve izjavivši:

وَلَا تَقْتُلُواْ ٱلنَّفْسَ ٱلَّتِي حَرَّمَ ٱللَّهُ إِلَّا بِٱلْحَقِّ ۗ وَمَن قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّهِۦ سُلْطَٰنًا فَلَا يُسْرِف فِّي ٱلْقَتْلِ ۖ إِنَّهُۥ كَانَ مَنصُورًا

33. I ne ubijajte nikoga koga je Allah zabranio ubiti, osim kad pravda zahtijeva! A ako je neko, ni kriv ni dužan, ubijen, onda njegovom nasljedniku dajemo vlast, ali neka ni on ne prekoračuje granicu u ubijanju, ta njemu je data vlast. [Isrâ, 17/33]

Staratelj roba, živog ili mrtvog, jeste gospodar. To je zato što rob ne poseduje ništa. Sve što poseduje, osim imovine koju nasleđuje, postaje vlasništvo njegovog gospodara. Pošto je njegov gospodar njegov staratelj, nezamislivo je da bi on sam sebi nametnuo odmazdu. U ovom slučaju, gospodar nije u položaju naslednika koji je ubio svog naslednika. Nad naslednikom koji ubije svog naslednika treba se primeniti kisas (odmazda), kao i to da ne može imati koristi od njegovog nasledstva.To je zato što se naslednikov deo prenosi na njega iz imovine naslednika. Osoba koja ubije svog naslednika ne može nasleđivati od svog naslednika. Štaviše, odmazda treba da se primeni na njega za osobu koju je ubio. Što se tiče roba, on ne može ništa posedovati. Njegova zarada postaje vlasništvo njegovog gospodara. Kao što je dobro poznato, ako je sin roba ubijen, on nema ovlašćenje da nametne odmazdu ubici. To je zato što ne poseduje ništa. Zato, nema pravo da nametne odmazdu bilo kome drugom. Ako je odmazda neophodna za ubicu koji je ubio roba, samo gospodar roba ima pravo da nametne odmazdu. Sam rob nema takvo pravo. Zato, odmazda nije dozvoljena nad gospodarom koji je ubio svog roba. Sledeći ajet ukazuje na to da rob nema takvo pravo:

ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَّمْلُوكًا لَّا يَقْدِرُ عَلَىٰ شَيْءٍ وَمَن رَّزَقْنَٰهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا ۖ هَلْ يَسْتَوُۥنَ ۚ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ۚ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

75. Allah navodi kao primjer roba u tuđem vlasništvu koji ništa nema i onoga koga smo Mi bogato obdarili i koji udjeljuje iz toga, i tajno i javno – zar su oni jednaki? Neka je hvaljen Allah! Ali većina njih ne zna. [Nahl, 16/75].

Ajet kaže da rob ne može ništa da poseduje. Zato, on ne može da vrši nikakva prava nad drugim, uključujući i odmazdu. Pošto je on tuđa svojina i ne može da vrši svoja prava nad drugim, ne može biti predmet odmazde ako ga njegov gospodar ubije. Iz ove perspektive, rob nije kao slobodna osoba. Slobodna osoba ima ovlašćenje da nametne odmazdu drugom. Ovlašćenje da nametne odmazdu ubijene slobodne osobe prelazi na njegove naslednike. Zato, njegovi naslednici imaju ovo ovlašćenje srazmerno svom delu nasleđa.

Naslednik koji ga je ubio ne može da primi deo njegove imovine i lišen je svog dela ovog ovlašćenja. Drugi naslednici mogu da vrše ovlašćenje da nametnu odmazdu. Neko bi mogao da prigovori: "Što se tiče odmazde, krv roba nije kao njegovo vlasništvo. Jer, njegov gospodar nema ovlašćenje da ga ubije, niti može da prizna da ga je ubio. U tom pogledu, on je kao stranac za roba".

Odgovor na ovaj prigovor je sledeći: Čak i ako gospodar nema ovlašćenje da ubije svog roba i prizna ubistvo drugog, on je i dalje njegov staratelj. On ima ovlašćenje da nametne odmazdu strancu koji ga je ubio. To je zato što on poseduje ovo ovlašćenje ne time što je njegov naslednik, već time što je njegovo vlasništvo. Kao što je dobro poznato, ovlašćenje da se nametne odmazda ubici roba leži na gospodaru, a ne na rođacima roba. Ovo ukazuje na to da gospodar poseduje imovinu i ovlašćenje da mu nametne odmazdu. Međutim, ako gospodar sam ubije roba, nije dozvoljeno da mu drugi nametnu odmazdu. To bi mu onemogućilo da sam sebi nametne odmazdu.

Sa druge strane, kada pogledamo ajet:

فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ عَلَيۡكُمۡ فَٱعۡتَدُواْ عَلَيۡهِ

" ... ko god vas napadne, napadnite i vi njih ...",

ne može se reći da je ovaj ajet upućen gospodaru koji je, ubivši svog roba, zapravo počinio čin agresije protiv sebe. Iako je počinio čin agresije protiv sebe i uništio sopstvenu imovinu ubivši svog roba, bilo bi netačno reći da se ovaj ajet obraća gospodaru da mu nametne odmazdu. Niti se može reći da se ovaj ajet obraća drugima da mu nametnu odmazdu. Gospodar nije napao niti počinio čin agresije. Svemogući Allah daje pravo nametanja odmazde žrtvi, a ne drugima.

Ako bi se reklo:"Kao što poglavar države primenjuje odmazdu na ubicu koji ubije osobu koja nema naslednika, on takođe primenjuje odmazdu na gospodara koji ubije svog roba", rekli bismo:

Naslednici čoveka bez naslednika su svi muslimani. Kada takva osoba bude ubijena, šef države, u ime svih muslimana, sprovodi odmazdu nad ubicom. Ubijeni rob, međutim, nema nasleđe. Pravo na nametanje odmazde svom ubici pripada svim muslimanima, a ne šefu države. Na primer, kada je rob slučajno ubijen, samo gospodar, a ne muslimani ili šef države, zaslužuje da dobije vrednost koju mu duguje ubica. Međutim, kada je slobodna osoba bez naslednika slučajno ubijena, njena krvarina se plaća u javnu blagajnu. Odmazda se takođe sprovodi po ovom principu. Ako gospodar ubije roba, šef države nema ovlašćenje da mu nametne odmazdu. Ovlašćenje za nametanje odmazde leži na gospodaru. Pošto ne može sebi nametnuti odmazdu, odmazda se poništava. Što se tiče hadisa pomenutog na prethodnim stranicama:

(مَنْ قَتَلَ عَبْدَهُ قَتَلْنَاهُ، وَمَنْ جَدَعَهُ جَدَعْنَاهُ) - "Ubit ćemo onoga ko ubije svog roba. Odseći ćemo nos ili odsečen organ onome ko odseče nos ili bilo koji drugi organ svog roba", postoji i suprotni rivâjet.

Sledi: Abdulbaki Ibn Kani (r.a.h.) je preneo od Merva Ibn Šuajba (r.a.h.) da je jedan čovek namerno ubio svog roba. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ga je pretukao štapom, proterao na godinu dana i lišio ga dela ratnog plena koji su muslimani dobijali. Međutim, nije mu nametnuo odmazdu za njegovo ubistvo.[521]

(521. Darekutni, Sunen: 4/172).

Ovaj hadis opovrgava očigledno značenje hadisa koji je preneo Samura ibn Džundab (r.a.h.), na koji se oslanjaju oni koji veruju da bi odmazda trebalo da se primeni na gospodara koji ubije roba. Štaviše, ovaj hadis je u skladu sa očiglednim značenjem ajeta kao što je Allah Teâlâ dao gospodaru ovlašćenje da nametne odmazdu ubijenom robu i proglašava da se odmazda neće primeniti na gospodara koji ubije roba. Ovaj stav je takođe potvrđen ajetom:

لَّا يَقۡدِرُ عَلَىٰ شَيۡءٖ - " **... roba u tuđem vlasništvu koji ništa nema ...**". [Nahl, 16/75].

Da nije hadisa koji smo preneli, i da postoji jedini hadis na ovu temu, koji je preneo Semura b. Džundab:

(مَنْ قَتَلَ عَبْدَهُ قَتَلْنَاهُ، وَمَنْ جَدَعَهُ جَدَعْنَاهُ) . "**Ubit ćemo onoga ko ubije svog roba. Odseći ćemo nos ili odsečen organ onome ko odseče nos ili bilo koji drugi organ svog roba**", i dalje ne bismo mogli reći da treba primeniti odmazdu na gospodara koji je ubio roba. Jer, postoji mogućnost da hadis ima drugačije značenje od svog očiglednog. Možda je neko oslobodio svog roba, a zatim ga ubio ili mu odsekao jedan od udova. Ili, nije uradio ništa slično, već mu je zapretio rekavši da će to učiniti.

Kada je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) to čuo, rekao je: "**Ubit ćemo onoga ko ubije svog roba (tj. onog koji ga je oslobodio)".** Nazivanje bivšeg roba svojim robom je uobičajeno u arapskom jeziku i običajima.

Jednom, kada je Bilal (r.a.h.) proučio ezan za sabah namaz pre zore, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao: "Pazite! **Rob** (Bilal) je zaspao". Pa ipak, Bilal, koga je nazivao **robom**, bio je slobodan čovek u to vreme. Pozivajući se na Kadiju Šurejha, koji je presudio u pitanju nasleđivanja između dva rođaka, od kojih je jedan bio i majčin brat rahmetlije, da "nasleđe pripada rođaku koji je takođe majčin brat rahmetlije", Hz.Ali (r.a.h.) je rekao: "Pozovite mi onog roba sa dugom gornjom usnom!" Pošto je Šurejh jedno vreme živeo kao rob tokom predislamskog perioda, Hz.Ali (r.a.h.) ga je nazvao "**robom**".

Svemogući Allah je rekao u jednom ajetu:

وَءَاتُواْ ٱلۡيَتَٰمَىٰٓ أَمۡوَٰلَهُمۡۖ وَلَا تَتَبَدَّلُواْ ٱلۡخَبِيثَ بِٱلطَّيِّبِۖ وَلَا تَأۡكُلُوٓاْ أَمۡوَٰلَهُمۡ إِلَىٰٓ أَمۡوَٰلِكُمۡۚ إِنَّهُۥ كَانَ حُوبٗا كَبِيرٗا

2. I siročadi imanja njihova uručite, hrđavo za dobro ne podmećite i imetke njihove s imecima vašim ne trošite – to bi, zaista, bio vrlo veliki grijeh. [en-Nisa, 4/2]

Siročad u ajetu su ona koja su ranije bila siročad, a sada su dostigla punoletstvo.

Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je rekao u hadisu:

(تُسْتَأْمَرُ الْيَتِيمَةُ فِي نَفْسِهَا) - "**Devojčicu siroče (koja treba da se uda) pitaju za mišlenje**".[523]

(523. Ebû Dâvûd, Sunen, Nikâh, 24).

Pod devojčicom siročetom u hadisu se podrazumeva devojka koja je ranije bila siroče i koja je dostigla punoletstvo kada će se udati.

Kada je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao: (مَنْ قَتَلَ عَبْدَهُ قَتَلْنَاهُ) - "Ubit ćemo onog ko ubije svog roba", možda je mislio: "Ubit ćemo onog ko ubije bivšeg roba koji je kasnije oslobođen". Nema prepreke za njegovo značenje. Dakle, pogrešno svatanje i iluzija da se odmazda neće primeniti na gospodara koji je ubio roba, baš kao što se odmazda neće primeniti na oca koji je ubio dete, izbrisana je iz njegovog uma. Neki ljudi su možda unapred razumeli da gospodar neće biti podložan odmazdi za roba koga je ubio. Jer je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) izjavio da su prava gospodara nad robom poput očevih prava nad detetom. Dokaz za to je sledeći hadis:

(لَا يَجْزِي وَلَدٌ وَالِدَهُ إِلَّا أَنْ يَجِدَهُ مَمْلُوكًا فَيَشْتَرِيَهُ فَيُعْتِقَهُ)

"**Sin ne može nadoknaditi očevo pravo osim ako ga ne nađe kao roba, ne kupi ga i ne vrati mu slobodu**".[524]

(524. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ,10/487).

Kao što se može videti, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je izjavio da je očevo pravo nad svojim detetom da ga pronađe kao roba, kupi ga i oslobodi ga u zamenu za dobra dela koja je učinio za njega i blagoslove koje mu je darovao.

Allah Teâlâ zna najbolje istinu.

Praksa odmazde između muškaraca i žena

Uzvišeni Allah kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ ٱلۡحُرُّ بِٱلۡحُرِّ وَٱلۡعَبۡدُ بِٱلۡعَبۡدِ وَٱلۡأُنثَىٰ بِٱلۡأُنثَىٰۚ فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ مِنۡ أَخِيهِ شَيۡءٞ فَٱتِّبَاعُۢ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَأَدَآءٌ إِلَيۡهِ بِإِحۡسَٰنٖۗ ذَٰلِكَ تَخۡفِيفٞ مِّن رَّبِّكُمۡ وَرَحۡمَةٞۗ فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ بَعۡدَ ذَٰلِكَ فَلَهُۥ عَذَابٌ أَلِيمٞ

178. O vjernici! Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan – za slobodna, i rob – za roba, i žena – za ženu. A onaj kome rod ubijenog oprosti, neka oni velikodušno postupe, a neka im on dobročinstvom uzvrati. To je olakšanje od Gospodara vašeg, i milost. A ko nasilje izvrši i poslije toga, njega bolna patnja čeka. [el-Bekare, 2/178].

وَلَا تَقۡتُلُواْ ٱلنَّفۡسَ ٱلَّتِي حَرَّمَ ٱللَّهُ إِلَّا بِٱلۡحَقِّۗ وَمَن قُتِلَ مَظۡلُومٗا فَقَدۡ جَعَلۡنَا لِوَلِيِّهِۦ سُلۡطَٰنٗا فَلَا يُسۡرِف فِّي ٱلۡقَتۡلِۖ إِنَّهُۥ كَانَ مَنصُورٗا

33. I ne ubijajte nikoga koga je Allah zabranio ubiti, osim kad pravda zahtijeva! A ako je neko, ni kriv ni dužan, ubijen, onda njegovom nasljedniku dajemo vlast, ali neka ni on ne prekoračuje granicu u ubijanju, ta njemu je data vlast. [Isrâ, 17 /33].

Bukvalno značenje ajeta koji zahtevaju odmazdu između roba i slobodne osobe u slučajevima ubistva takođe zahteva odmazdu između muškarca i žene. Međutim, učenjaci su se razlikovali po ovom pitanju.

Ebu Hanife, Ebu Jusuf, Muhammed, Zufer i Ibn Šubruma (r.a.h.) su izjavili: "Odmazda se ne primenjuje između muškarca i žene osim u slučajevima ubistva". Prema drugom rivâjetu od Ibn Šubrume (r.a.h.), on je naveo da se odmazda primenjuje i između muškarca i žene u slučajevima ranjavanja.

Ibn Ebi Lejla, Malik, Sevri, Lejs b. Sa'd, Avza'i i Šafiija (r.a.h.) su izjavili: "Odmazda se primenjuje između muškarca i žene i u slučajevima ubistva i ranjavanja". Međutim, Lejs b. Sa'd je rekao: "Ako čovek počini ubistvo nad svojom ženom, mora da plati krvarinu. Odmazda se ne primenjuje na njega".

Uthman el-Beti (r.a.h.) je rekao: "Ako žena ubije muškarca, podleže odmazdi. Polovina njene imovine se takođe uzima. Isto pravilo važi ako žena povredi muškarca. Ako muškarac ubije ili povredi ženu, odmazda se preduzima protiv muškarca, ali se dijet-om ne uzima ništa od njegove imovine".

Različita mišlenja su preneta od strane pravnika selefija po ovom pitanju. Katada (r.a.h.) je preneo da je Said b. Musejba (r.a.h.) rekao: "Ubio je nekoliko ljudi koji su ubili ženu u gradu Sani, u skladu sa Hz.Umerovim (r.a.h.) kisasima".

Prenošeno je da su Ata, Ša'bi i Muhammed b. Sirin (r.a.h.) rekli: "Odmazda je potrebna za čoveka koji ubije ženu".

Različiti rivâjeti su došla od Hz.Alija (r.a.h.) po ovom pitanju: Lejs b. Sa'd (r.a.h.) je preneo da su Hz.Ali i Abdullah b Mes'ud (r.a.h.) rekli:"Ako muškarac namerno ubije ženu, odmazda se preduzima protiv njega".

Ata, Ša'bi i Hasan el-Basri (r.a.h.) su izvestili da je Hz.Ali (r.a.h.) rekao:"Ako muškarac namerno ubije ženu, može, ako želi, da nametne odmazdu muškarcu i da naplati polovinu krvarine naslednicima ubice. Ili može da ne nametne odmazdu i da uzme polovinu krvarine od ubice i njegove porodice".

Ašas (r.a.h.) je izvestio da je Hasan (r.a.h.) rekao o ženi koja je namerno ubila muškarca: "Odmazda se nameće ubici, a polovina krvarine se plaća naslednicima čoveka kojeg je ubila".

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Dva gore navedena rivâjeta od Hz.Alije (r.a.h.) su mursal jer nijedan pripovedać nije čuo ništa od Hz.Alije (r.a.h.). Ako bi se dva rivâjeta potvrdila, oba bi bila nevažeći jer se međusobno protivreče. Takođe treba napomenuti da se presuda odmazde u rivâjetu treba primeniti samo na ubicu, bez plaćanja bilo kakve imovine, smatra prihvatljivom jer je u skladu sa očiglednim značenjem ajeta:

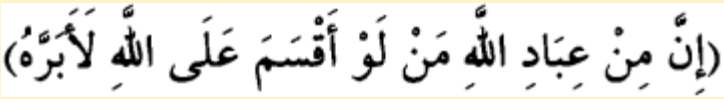
كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ - " **... Propisuje vam se odmazda za ubijene: ...**", i drugih ajeta koji se odnose na odmazdu, a ne sadrže reč krvarina. Pošto je presuda o krvarini, iako ajet ne pominje krvarinu, donošenje presude o krvarini je dopuna teksta. Međutim, dodavanje tekstu nije dozvoljeno osim ako se ne zasniva na drugom tekstu. Međutim, dodavanje tekstu zahteva nes'h.

Abdulbaki b. Kani (r.a.h.) je preneo da je Enas b. Mufilik (r.a.h.) rekao: Rubaji bint Nadir (r.a.h.) je ošamarila robinju i slomila joj prednji zub. Kada im je ponuđeno da za to plate krvarinu, odbile su. Otišle su kod Hz.Poslanika (s.a.v.s.), koji im je naredio da se osvete. Nakon toga, Rubajijev brat, Enes b. Nadir (r.a.h.), došao je i rekao:

"Ja Resûllullah! Hoćeš li polomiti Rubaji (mojoj sestri) zube za odmazdu? Ne, tako mi Allaha Teâlâ, koji te je poslao kao pravog Poslanika, to se neće dogoditi".

Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao: "**O Enase! knjiga Allaha Teâlâ naređuje odmazdu**!".

Nakon toga, porodica robinje je oprostila Rubaji. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je tada rekao:

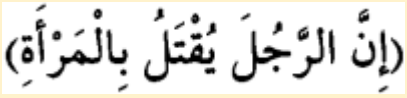
Postoje robovi Allaha Teâlâ koji kada se zakunu Allahom, Allah Teâlâ ispunjava njihovu zakletvu".[527]

(527. Muslim, Kasame, 5).

U ovom hadisu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nas obaveštava da propis u Božjoj knjizi nije davanje imovine, već nametanje odmazde. Nije dozvoljeno plaćati finansijske kazne uz odmazdu. Drugim rečima, ako odmazda nije potrebna za ubistvo, ne bi bilo prikladno to učiniti uz plaćanje finansijskih kazni. To je zato što bi u ovom slučaju plaćena imovina bila cena ubijenog života. Drugim rečima, nije dozvoljeno ubiti nekoga u zamenu za novac ili imovinu. Na primer, nije validno da osoba pristane da bude ubijena pod uslovom da se određeni iznos novca ili imovine da njenim naslednicima. Pošto nije dozvoljeno dobiti život u zamenu za imovinu, takva transakcija nije validna.

Zato je ugovaranje odmazde plaćanjem novca ili imovine nevažeće. Izjava Hasana i Uthmana el-Betija (r.a.h.): "Kada žena ubije muškarca, ona biva ubijena u skladu sa odmazdom, a polovina njene imovine se uzima i daje naslednicima rahmetlije", je stav koji otvoreno odbacuju ajeti u vezi sa odmazdom (kısas). Ova izjava predstavlja dodavanje presude koja nije prisutna u ajetima koji se odnose na odmazdu.

Katade (r.a.h.) je preneo da je Enes (r.a.h.) rekao: "Jedan je jevrejin ubio ženu koja je nosila srebrni nakit. Uhvatili su ubicu i doveli ga ovde. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je zatim uzvratio odmazdom protiv njega".[528] Zuhri (r.a.h.) je preneo od Ebu Bekra b. Muhammeda b. Amra ibn Hazma (r.a.h.) da je Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) rekao:

- "**Čovek je ubijen (kısas-om) zbog žene koju je ubio**".[529]

(529. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, 8/52).

Utvrđeno je da je Omar ubio grupu muškaraca zbog ubistva žene, što je uslov za odmazdu. Niko nije ponudio drugačije stavove od njegovih vršnjaka po ovom pitanju. Ova naracija je široko rasprostranjena i dobro poznata, dostižući nivo konsenzusa.

U pitanjima odmazde se zdravo i bolesno telo smatraju jednakim. Jednakost između tela se ne uzima u obzir. Umna ubica podleže odmazdi za mentalno bolesnu žrtvu koju je ubio. Slično tome, čovek podleže odmazdi za dete koje je ubio. Sve ovo ukazuje na to da ako je čovek koji ubije ženu podvrgnut odmazdi, polovina krvarine od naslednika žrtve nije potrebna. Nije neophodno da ubica i žrtva budu fizički jednaki da bi se odmazda primenila u slučajevima ubistva. Međutim, da bi se odmazda primenila u slučajevima ranjavanja, mora postojati paritet između telesnih organa ranjenog i povređenog. Na primer, jednoglasno mišlenje pravnika da zdrava ruka ubice ne može biti predmet odmazde za amputaciju osakaćene ruke, dokaz je za to. Slično tome, mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) ne smatraju odmazdu neophodnom između muškaraca i žena, ili između

robova i slobodnih osoba, u slučajevima ranjavanja. To je zato što telesni organi muškaraca i žena nisu ekvivalentni.

Ako bi neko pitao: "Zašto se ne bi odsekla osakaćena ruka za zdravu ruku, ili ženska ruka ili ruka roba za mušku ruku?", odgovor bi bio sledeći:

Odmazda se ne primenjuje između njih jer se njihove presude razlikuju. Razlika u presudi nije stvar nedostatka. To je kao da se ne odseče leva ruka za desnu ruku, kako to zahteva odmazda. Mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) smatraju da je odmazda neophodna između žena u slučajevima ranjavanja jer su im telesni organi ekvivalentni. To je zato što žena koja ranjava i žena koja je ranjena nisu različite u pogledu presude. Međutim, oni smatraju da odmazda nije neophodna između robova u slučajevima ranjavanja. To je zato što se jednakost roba koji ranjava i roba koji je ranjen može utvrditi samo procenom njihove vrednosti i uspostavlanjem preovlađujućeg mišlenja po ovom pitanju. Na primer, ruka se ne može odseći na pola puta između zgloba i lakta. To je zato što se određivanje središnje tačke može utvrditi samo istraživanjem.

Prema mudžtehidima naše škole mišljenja (hanefija), telesni organi roba se smatraju imovinom u svakom pogledu. U slučajevima ubistva počinjenog protiv njihovih organa, porodica osobe koja ih je povredila nije obavezna da plati bilo šta. Isplata mora biti izvršena iz imovine osobe koja ih je povredila. Međutim, presuda je drugačija u slučajevima ubistva.

Porodica osobe koja ih je slučajno ubila plaća krvarinu, dok je ubica obavezan da pruži kefaret. Ovo se razlikuje u presudi od ubistava počinjenih protiv imovine (i telesnih organa roba, koji se smatraju imovinom).

Allah Teâlâ najbolje zna.

Sledjenje kazne vernika zbog nevernika

Ebû Hanîfe, ,Ebû Yûsuf, Muhammed, Zufer, İbn Ebu Leyla (r.a.h.) su rekli: "Musliman koji ubije zimmiju biva ubijen u skladu sa odmazdom".

Ibn Šubrume, Sevri, Evzai i Šafija su rekli: "On ne može biti ubijen". Malik i Lejs Ibn Saad su rekli: "Ako ubije postavljajući zamku, kao odmazdu on sam mora biti ubijen. U suprotnom, ne sme biti ubijen".

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Očigledno značenje ajeta koje smo citirali u vezi sa odmazdom zahteva da musliman koji ubije zimmija bude ubijen u skladu sa odmazdom. To je zato što ovi ajeti ne prave razliku između muslimana i zimija.

Sledeći ajet koji ćemo citirati takođe izražava opštu odluku o odmazdi za svakoga:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ ٱلۡحُرُّ بِٱلۡحُرِّ وَٱلۡعَبۡدُ بِٱلۡعَبۡدِ وَٱلۡأُنثَىٰ بِٱلۡأُنثَىٰۚ فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ مِنۡ أَخِيهِ شَيۡءٞ فَٱتِّبَاعُۢ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَأَدَآءٌ إِلَيۡهِ بِإِحۡسَٰنٖۗ ذَٰلِكَ تَخۡفِيفٞ مِّن رَّبِّكُمۡ وَرَحۡمَةٞۗ فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ بَعۡدَ ذَٰلِكَ فَلَهُۥ عَذَابٌ أَلِيمٞ

178. O vjernici! Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan – za slobodna, i rob – za roba, i žena – za ženu. A onaj kome rod ubijenog oprosti, neka oni velikodušno postupe, a neka im on dobročinstvom uzvrati. To je olakšanje od Gospodara vašeg, i milost. A ko nasilje izvrši i poslije toga, njega bolna patnja čeka. [el-Bekare, 2/178].

Nema dokaza da se reč ٱلْقَتْلَىٰ - "**za ubijene**" na početku ajeta odnosi samo na one koji su ubijeni među muslimanima, a ne na nemuslimane, zbog mogućnosti porekla između njih. Reč ٱلْقَتْلَىٰ - "**za ubijene**" se odnosi na one koji su ubijeni i među muslimanima i među nemuslimanima. Naknadno pripisivanje robova i žena ovoj reči ne utvrđuje opšte značenje ajeta. Zaista, dotakli smo se ovog pitanja na prethodnim stranicama kada smo objašnjavali ovaj ajet.

Slično tome, opšte pravilo ajeta;

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَآ أَنَّ ٱلنَّفْسَ بِٱلنَّفْسِ وَٱلْعَيْنَ بِٱلْعَيْنِ وَٱلْأَنفَ بِٱلْأَنفِ وَٱلْأُذُنَ بِٱلْأُذُنِ وَٱلسِّنَّ بِٱلسِّنِّ وَٱلْجُرُوحَ قِصَاصٌ ۚ فَمَن تَصَدَّقَ بِهِۦ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهُۥ ۚ وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ

45. Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu, i oko za oko, i nos za nos, i uho za uho, i zub za zub, a da rane treba uzvratiti. A onome ko od odmazde odustane, biće mu to od grijeha iskupljenje. Oni koji ne sude prema onom što je Allah objavio pravi su nasilnici. [el-Mâide,5/45]

ukazuje da ubica musliman mora biti ubijen kao odmazda za ubijenog nemuslimana. Jer su zakoni prethodnih Poslanika (a.s.), koje Svemogući Allah nije ukinuo jezikom Hz.Poslanika (a.s.), uspostavljeni za nas i koji postaju zakon našeg Hz.Poslanika (a.s.). Svemogući Allah nam je naredio ovo:

أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ هَدَى ٱللَّهُ ۖ فَبِهُدَىٰهُمُ ٱقْتَدِهْ ۗ قُل لَّآ أَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا ۖ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرَىٰ لِلْعَـٰلَمِينَ

90. Njih je Allah uputio, zato slijedi njihov Pravi put. Reci: "Ja od vas ne tražim nagradu za Kur'an, on je samo pouka svjetovima". [En'âm, 6/90].

Izraz: ٱلنَّفْسَ بِٱلنَّفْسِ - " **... glava za glavu, ...**" u 45. ajetu sure el-Mâide, koji smo citirali u vezi sa decom izraelćana, i naknadne presude o odmazdi, takođe su zakon našeg Hz.Poslanika (a.s.). To dokazuje hadis o Rubajiju, koji smo prethodno citirali. Kada se Rubajijev brat, Enes, zakleo da zub njegove sestre neće biti slomljen, odgovor Resûllullaha (s.a.v.s.): "**Božja knjiga naređuje odmazdu**!" bio bi dovoljan da objasni značenje ovog ajeta. Ovaj hadis ukazuje na to da je odluka ajeta obavezujuća kako za nas tako i za decu izraelćana.

Ovaj hadis Resûllullaha (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) ukazuje na dva značenja:

1- Odredba ajeta je utvrđena i obavezujuća za nas.

2- Očigledno značenje ajeta ukazuje na to da je ova odredba bila obavezujuća za nas čak i pre nego što je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao: " **Božija knjiga naređuje odmazdu!**" Štaviše, ovaj hadis ukazuje na to da zakoni koje je Svemogući Allah objavio u Kur'anu kao da su pripadali prethodnim Hz.Poslanicima (a.s.), i koji kao takvi ostaju važeći osim ako se ne ukinu. Pošto je istinitost onoga što smo naveli utvrđena i da ajet ne pravi razliku između muslimana i nemuslimana, odredba odmazde mora se primeniti na oboje.

Ajet:

وَلَا تَقۡتُلُواْ ٱلنَّفۡسَ ٱلَّتِي حَرَّمَ ٱللَّهُ إِلَّا بِٱلۡحَقِّۗ وَمَن قُتِلَ مَظۡلُومٗا فَقَدۡ جَعَلۡنَا لِوَلِيِّهِۦ سُلۡطَٰنٗا فَلَا يُسۡرِف فِّي ٱلۡقَتۡلِۖ إِنَّهُۥ كَانَ مَنصُورٗا

33. I ne ubijajte nikoga koga je Allah zabranio ubiti, osim kad pravda zahtijeva! A ako je neko, ni kriv ni dužan, ubijen, onda njegovom nasljedniku dajemo vlast, ali neka ni on ne prekoračuje granicu u ubijanju, ta njemu je data vlast. [Isrâ, 17 /33], takođe ukazuje na to. Učenjaci su jednoglasni da je autoritet u ovom ajetu autoritet za sprovođenje odmazde. Ovde se ne pravi razlika između muslimana i nemuslimana. Zato se pravilo odmazde primenjuje na oboje.

Možemo navesti sledeće rivâjete iz Sunneta kao dokaz da ne treba praviti razliku između muslimana i nemuslimana u pogledu odmazde:

Evzai (r.a.h.) je preneo da je Ebu Hurejre (r.a.h.) rekao: Resûllullah (s.a.v.s.) je rekao u svojoj hutbi na dan osvajanja Meke:

"**Ako neko ubije drugog, staratelj žrtve bira povoljniju od dve opcije: ili odmazdu ili krvarinu.**"

Ebu Said el-Makbari (r.a.h.) je takođe preneo sličnu predaju od Hz.Poslanika (s.a.v.s.), citirajući Ebu Šurejha el-Kabija (r.a.h.).

Hz.Uthman, Abdullah b. Mes'ud i Hz.Aiša (r.a.h.) su preneli da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(لا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلا مِنْ إِحْدَى ثَلاثٍ: كُفْرٍ بَعْدَ إِيمَانٍ، أَوْ زِنًا بَعْدَ إِحْصَانٍ، أَوْ قَتْلِ نَفْسٍ بِغَيْرِ نَفْسٍ)

"**Krv muslimana je dozvoljena samo za jednu od tri stvari: povratak u neverovanje nakon imama, preljubu nakon braka i nepravedno ubistvo**".[534]

(534. Muhammed b. İdris eş-Şafiî, Musned: 3/290).

Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) je preneo da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

(الْعَمْدُ قَوَدٌ) - "**Umišljajno ubistvo zahteva odmazdu**".[535]

(535. Darekutni, Sunen: 4/82).

Opšti zaključak izvučen iz ovih rivâjeta je taj da odmazdu treba primeniti na muslimana koji ubije zimiju.Rebia b. Ebi Abdirrahman (r.a.h.) je preneo od Abdurrahmana b. Selmanija (r.a.h.) da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) primenio odmazdu na muslimana koji je ubio dhimmiju i da je navodno rekao:

(أَنَا أَحَقُّ مَنْ وَفَى بِذِمَّتِهِ) -

"**Ja sam onaj koji će se najviše pridržavati ugovora koji je sklopio sa dhimijima**".[536]

(536. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, : 8/56).

Tahavi je takođe preneo sličan rivâjet od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) preko Muhammeda b. Munkadira. Prenosi se da su Hz.Umer, Hz.Ali i Abdullah b. Mes'ud (r.a.h.) smatrali da odmazda treba da se primeni na muslimana koji ubije dhimiju.

Abdul-Baki b. Kani (r.a.h.) je preneo da je Ebu Dženub el-Asadi (r.a.h.) rekao:

"Čovek iz naroda Hire (zimi) došao je Hz.Aliji (r.a.h.) i rekao: "O zapovedniče vernika, moj sin je ubijen. Imam svedoke". Svedoci su došli k njemu. Hz.Ali (r.a.h.) ih je pitao da li je čovekova tvrdnja istinita. Oni su potvrdili ono što je rekao. Nakon toga, Hz.Ali (r.a.h.) je naredio muslimanu koji je ubio čovekovog sina da sedne ispred njega. Dao je dhimiju (ocu žrtve) mač. Zatim je rekao: "Odvedite ga sa ubicom na groblje Džebana, da tamo sam ubije ubicu. Dali smo mu mač". Zimi nije odmah nastavio sa ubistvom. Kada se stvar odugovlačila, porodica ubice je rekla: "Da li biste prihvatili da vam damo krvarinu? To bi vam omogućilo da živite udobno, a takođe bi nam učinili uslugu". Čovek je rekao: "Da", vratio je mač u korice i vratio se Hz.Aliji (r.a.h.). Hz.Ali (r.a.h.) je rekao: "Verovatno su vas uvredili i pretili vam". Čovek je odgovorio: "Boga mi, ne, nego sam izabrao da uzmem krvarinu". Hz.Ali (r.a.h.) mu je rekao: "Ti znaš". Zatim se okrenuo porodici ubice i rekao: "Sklopili smo ugovor koji smo sklopili sa njima tako da naša krv bude jednaka njihovoj krvi, a naš novac krvarine njihovom novcu krvarine".

Abdul-Baki b. Kani (r.a.h.) je preneo da je Nazal b. Sabura (r.a.h.) rekao:

"Jedan musliman je ubio Ibadija. Brat žrtve je otišao u Hz.Umerovu (r.a.h.) odaju i požalio se. Hz.Umer (r.a.h.) mu je potom pisao, propisujući odmazdu za ubicu". Oni oko brata žrtve su mu rekli: "Samo napred i ubij ga, Džubejre!" On je odgovorio: "Čekat ću dok se zaista ne razbesnim". Čuvši ovo, Hz.Umer (r.a.h.) je napisao pismo u kojem je rekao: "Ubica ne treba biti ubijen, ali krvarinu treba isplatiti porodici žrtve". Drugi rivâjet navodi da je Hz.Umerovo (r.a.h.) pismo stiglo do nadležnih nakon što je ubica bio podvrgnut odmazdi. Prenosi se da je, kada je obavešten da je ubica muslimanski ratnik, Hz.Umer (r.a.h.) je poslao pismo njima, nadajući se da će se složiti oko krvarine i odustati od odmazde.

Ebu Bekr b. Ebu Šejba (r.a.h.) je preneo da su Hz.Ali i Abdullah b. Mes'ud (r.a.h.) rekli: "Odmazda se primenjuje na muslimana koji ubije jevrejina ili hrišćanina".

Humejd el-Tavil (r.a.h.) je preneo od Mehrana da je Hz.Umer b. Abdulaziz (r.a.h.) naredio da se odmazda primeni na muslimana koji je ubio jevrejina. Nakon toga, ubica musliman je ubijen u skladu sa odmazdom.

Kao što se može videti, tri istaknute ličnosti među as'habima — Hz.Umer, Hz.Ali i Abdullah b. Mes'ud — i Umer b. Abdulaziz (r.a.h.), koji ih je sledio i prepričavao od njih, smatrali su da odmazda treba da se primeni na muslimana koji je ubio zimiju. Nijedna izjava o suprotnom nije dobijena od njihovih kolega ili sličnih ličnosti.

Pravnici koji smatraju da odmazda ne treba da se primeni na muslimana koji je ubio zimiju zasnivaju svoj stav na sledećem hadisu:

(لَا يُقْتَلُ مُسْلِمٌ بِكَافِرٍ وَلَا ذُو عَهْدٍ فِي عَهْدِهِ)

"Musliman se ne ubija zbog ubistva nevernika. A onaj ko ima međusobni dogovor ne ubija se tokom perioda međusobnog dogovora".[538] Ovaj hadis su preneli Kajs b. Abad, Harita ibn Kudama i Ebu Džuhejfe (r.a.h.).

(538. Darekutni, Sunen: 4/89).

Kada su pitali Hz.Aliju (r.a.h.):“Imaš li neki zavet od Resûllullaha osim Kur'ana?“, on je odgovorio: “Nemam nikakav ugovor sa sobom osim onoga što je napisano na papiru u koricama mog mača. Na tom papiru piše: “Krv muslimana je jednaka. Oni su jedan protiv svih. Vernik neće biti ubijen zbog nevernika kojeg je ubio. Niti će onaj sa kim imaju ugovor biti ubijen tokom trajanja ugovora“.[539]

(539. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, 8/53).

Amr b. Šuajb (r.a.h.) je preneo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao na dan osvajanja Mekke: “Vernik neće biti ubijen zbog nevernika kojeg je ubio. “A onaj sa kim je sklopljen ugovor neće biti ubijen (zbog ubistva nevernika) tokom trajanja ugovora“. Abdullah b. Umer je takođe preneo ovaj hadis.

Ovaj hadis ima nekoliko tumačenja. Sva ova tumačenja su u skladu sa ajetima i hadisima koje smo prethodno citirali.

Jedno od ovih tumačenja je sledeće: Izjave u ovom rivâjetu je izgovorio Hz.Poslanik (s.a.v.s.) na dan osvajanja Mekke. Čovek iz plemena Huza, vođen neprijateljstvom i osvetom koja je proistekla iz neznanja, ubio je čoveka iz plemena Huzejl.

Na to je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao: “Znajte da je svaka osveta iz vremena neznanja pod mojim nogama. Vernik se ne ubija (iz odmazde) za ubistvo nevernika“. Onaj sa kim je sklopljen ugovor se ne ubija (zbog ubistva nevernika) tokom trajanja ugovora“.

Allah Teâlâ zna istinu. Izraz “nevernika je ubio“ u ovom rivâjetu se odnosi na nevernika ubijenog tokom predislamskog perioda. Ovo takođe pojašnjava izjavu:“Svaka krvna osveta iz predislamskog perioda je pod mojim nogama“. Jer se sve ovo nalazi u istom obraćanju i hadisu.

Megazijski pisci navode da su zimmijski ugovori sklopljeni nakon osvajanja Mekke. Pre osvajanja su postojali neki privremeni ugovori između Hz.Poslanika (s.a.v.s.) i mnogobošaca. Međutim, ovi ugovori ih nisu stavljali pod suverenitet i zaštitu islamske države, kao što su to činili zimmiji. Njegova izjava na dan osvajanja Mekke: “Vernik se ne ubija (iz odmazde) za ubistvo nevernika“, trebalo bi da se svati kao da se odnosi na nemuslimane sa kojima je ugovor sklopljen pre osvajanja. U to vreme nije bilo zimija, pa zašto bi se ova izjava tumačila kao da se odnosi na zimije? Zaista, izjava: “Oni sa kojima je sklopljen ugovor neće biti ubijeni (zbog ubistva nevernika) tokom trajanja zaveta“ ukazuje na to.

Zaista, u vezi sa prethodnim ugovorima, Svemogući Allah je rekao:

إِلَّا ٱلَّذِينَ عَـٰهَدتُّم مِّنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنقُصُوكُمْ شَيْـًٔا وَلَمْ يُظَـٰهِرُوا۟ عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتِمُّوٓا۟ إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مُدَّتِهِمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُتَّقِينَ

4. Mnogobošcima s kojima imate zaključene ugovore koje oni nisu ni u čemu povrijedili, niti su ikoga protiv vas pomagali, ispunite ugovore do ugovorenog roka. Allah zaista voli pobožne. [Tevbe, 9/4].

Kada je Meka osvojena, postojale su dve vrste mnogobošaca.

1- Oni koji su bili ratoborni i nisu imali zavet sa Poslanikom.

2- Oni sa kojima je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) sklopio ugovor na određeno vreme.

Tokom osvajanja Mekke nije bilo nevernika u statusu zimmija. Tako, od reči "kafir" koja se pominje u hadisu "Mumin se ne ubija (kao odmazda) za ubijenog kafira", podrazumevaju se dva tipa mušrika koja su pomenuta iznad. Ostali mušrici ne spadaju u ovu kategoriju. Iz prenošenog hadisa se razume da musliman koji ubije neprijatelja koji nije u statusu zimmija neće biti podvrgnut kısasu (odmazdi). To iz razloga što se rečenici "Mu'min ne biva ubijen (kısasom) zbog ubistva kafira" pridodaje rečenica "Ni onaj ko je u ugovoru ne biva ubijen (zbog ubistva kafira) u toku trajanja ugovora". Kao što je poznato, izraz "Oni koji su potpisali ugovor su u toku trajanja ugovora" sam po sebi ne nosi značenje bez prethodne rečenice. Stoga, u ovoj rečenici postoji potreba za implicitnom rečju. Implicitna reč se takođe pominjala u prethodnim redovima, a to je nevernik koji je ubijen u doba neznanja. Kao što je poznato, nevernik koji je sklopio ugovor i dobio zaštitu ne može biti kažnjen na osnovu odmazde zbog ubistva, jer se radi o neveriku koji je u ratu. Tako se može razumeti da se značenje pomenuto u hadisu odnosi samo na nevernike koji su u ratu. Inače, hadis ne znači 'nevernik sa ugovorom ne može biti ubijen tokom trajanja ugovora'. To ima dva razloga. Na početku hadisa se misli na ubistvo u smislu odmazde. Ubistvo u smislu odmazde takođe treba da bude uključeno u rečenicu "U roku od nekih meseci koji nisu muslimani" koja je deo drugog dela hadisa. (Već smo to naveli u prevodu hadisa u zagradi.) Nije ispravno reći da se reč ubistvo u hadisu odnosi na apsolutno ubistvo, a ne na ubistvo kao odmazdu. Jer, u hadisu nije spomenuto apsolutno ubistvo u ovom smislu. Ono što se podrazumeva je ubistvo za odmazdu. Prema tome, ono što je odbijeno njegovim izrazom je ubistvo za odmazdu.

U tom slučaju, pravilno značenje hadisa je sljedeće: "Vernik ne može biti ubijen zbog nevernika kojeg je ubio (u kisasu). Ni nevernik s kojim je sklopljen ugovor ne može biti ubijen zbog ubistva nevernika u toku trajanja ugovora".

Ako bismo u hadisu izrazili ne ubijanje na osnovu kisas-a, već ubijanje u apsolutnom smislu, tada bismo napravili procenu koja nije povezana sa obraćanjem hadisa, što nije tačno. Pošto je dokazano da nemusliman koji ima ugovor ne zahteva odmazdu za ubistvo nemuslimana jeste pravi nevernik, rečenica "Vernik se ne ubija (iz odmazde) za ubistvo nemuslimana koji ima ugovor“ je kao da kaže "Vernik se ne ubija (iz odmazde) za ubistvo nemuslimana koji ima ugovor“. Jer, nije utvrđeno da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao: "Vernik se ne ubija iz odmazde za ubistvo nemuslimana koji ima ugovor“.

2- Kao što je dobro poznato, pominjanje ugovora čini ubijanje nemuslimana koji ima ugovor u roku trajanja ugovora je neprihvatljiv. Ako bismo preveli frazu u hadisu kao:

(وَلَا ذُو عَهْدٍ فِي عَهْدِهِ) - "Nemusliman koji ima ugovor ne ubija se u roku trajanja ugovora“, učinili bismo rečenicu beskorisnom i umanjili nameru Hz.Poslanikove (s.a.v.s.) izjave. Međutim, nije dozvoljeno poništiti njegove reči ili poništiti njegovu presudu.

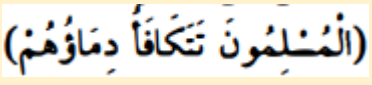
Neko bi mogao da prigovori: "Hadis koji je Hz.Ali (r.a.h.) preneo od Hz.Poslanika (r.a.h.), "Vernik se ne ubija (iz odmazde) za nevernika kojeg je ubio“, ne pominje ugovor. Zato, ovaj hadis zahteva da musliman ne bude podvrgnut odmazdi, bez obzira na status nevernika kojeg je ubio“.

Odgovor na ovaj prigovor može biti sledeći: Ovo je jedini hadis koji Ebu Džuhajfe navodi kao napisan na papiru u koricama Hz.Alijevog (r.a.h.) mača. Kajs b. Abad je takođe to naveo. Međutim, neki pripovedaći su izostavili reč "ahid“ - ugovor (sporazum) u ovom hadisu. Međutim, poreklo hadisa je isto. Ako u rivâjetu nema dokaza da je ovo jedan hadis, onda se oba hadisa moraju smatrati kao da su izgovorena zajedno. Mi tvrdimo da to mora biti slučaj.

Nije utvrđeno da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) izgovorio ovaj hadis u dve odvojene prilike, jednom bez upotrebe reči "ahid" i jednom upotrebivši je. Zimija koji pređe u islam nakon što je ubio drugog zimija ne može biti izuzet od odmazde. Šafija se slaže sa nama po ovom pitanju. Ako je početno preobraćenje ubice u islam isključivalo odmazdu, onda ubica koji je prešao u islam nakon što je počinio ubistvo, ali pre nego što je odmazda izvršena, ne bi trebalo da bude predmet odmazde. Kao što je dobro poznato, odmazda nije potrebna protiv oca koji ubije svoje dete. Na isti način, ako otac ubije nekoga, sin ubice, kada nasleđuje pravo da traži osvetu kao predstavnik ubijene osobe, ne može da koristi ovo pravo protiv svog oca. Naknadno pojavljivanje faktora koji sprečava odmazdu je isto što i početno sprečavanje odmazde. Ako musliman ubije otpadnika, odmazda nije potrebna za ubicu. Ako musliman povredi drugog muslimana, ali povređena osoba kasnije odstupi od vere i umre od te povrede, odmazda nije potrebna za povredioca. U ovom slučaju, presuda za početno otpadništvo i naknadno otpadništvo je jednaka. Ako odmazda nije u početku potrebna, onda odmazda nije potrebna ni za prelazak u islam nakon počinjenog čina ubistva. Pošto Svemogući Allah kaže: " U odmazdi je život za vas", i kaže da je svrha odmazde da ljudi ostanu u životu, ova svrha se odnosi i na zimije. To je zato što je Svemogući Allah zaštitio njihovu krv od prolivanja kroz zimijski ugovor. Zato, baš kao što se odmazda dešava između zimija kada se međusobno ubijaju, odmazda se dešava i između zimija i muslimana kada je to potrebno.

S'hodno tome, ako musliman ubije harabija koji je ušao u islamsku zemlju pod garancijom bezbednosti, morate nametnuti odmazdu muslimanu koji ga je ubio. Jer, pošto je garancija bezbednosti data, prolivanje krvi tog harabija je postalo zabranjena (haram), **na ovaj prigovor se može odgovoriti na sledeći način**: Ne, ono što kažete je netačno. Njegova krv je dozvoljena uz odlaganje. Kao što je poznato, ne ostavljamo ga trajno u islamskoj zemlji. Naprotiv, mi ćemo ga dostaviti na mesto gde će se osećati bezbedno. Kao što činjenica ta da dug ima određeno vreme ne oslobađa dužnika tereta duga, tako ni činjenica ta da je krv osobe koja je uzela obezbeđenje dozvoljena odlaže se, u krajnjoj liniji ne eliminiše pravilo dozvoljenosti.

Oni koji zastupaju stav da se odmazda ne može primeniti na muslimana koji ubije nemuslimana, oni svoj argument zasnivaju na hadis Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

- " **Krv muslimana je jednaka krvi muslimana**",[542] te dalje na to kažu: "Ovaj hadis sprečava da krv nemuslimana bude jednaka krvi muslimana".

(542. İbn Mâce, Sunen, Ebvabu'd-Diyat, 31).

U stvari, ovaj hadis ne ukazuje na tačnost njihovog stava. Jer izraz "**krv muslimana je jednaka krvi muslimana**" ne isključuje da krv nemuslimana bude jednaka krvi muslimana. Korist od ovoga je očigledna. Ova korist zahteva da se robovi i slobodni, časni i poniženi, zdravi i bolesni ljudi smatraju jednakima u pitanjima odmazde. Sve su to koristi i odluke ove priče. Jedna od koristi ove priče je ta neophodnost odmazde između muškaraca i žena, priznavanje njihove krvi kao jednake i odbacivanje prakse odmazde protiv muškarca koji ubije ženu, gde se polovina krvi iz ženske imovine uzima da se daje naslednicima žrtve, ili prakse odmazde protiv žene koja ubije muškarca, gde se polovina krvi iz ženske imovine uzima da se daje naslednicima žrtve. Pošto Hz.Poslanikov (s.a.v.s.) hadis "**Krv muslimana je jednaka krvi muslimana**" izražava ova značenja, ova presuda je ograničena na gore navedena pitanja. U ovom slučaju, u pomenutom hadisu nema dokaza koji poriču jednakost krvi između muslimana i zimija. Činjenica ta da se odmazda primenjuje između nemuslimana koji su zimije kada se međusobno poubijaju ukazuje na to da nema prepreke da im krv bude jednaka. Slično tome, nema prepreke jednakosti krvi između muslimana i zimija.

Jednoglasnost svih učenjaka da se ruka muslimana koji ukrade zimijinu imovinu mora odseći je dokaz da se odmazda mora primeniti na muslimana koji ubije zimija. Pošto mu je ruka odsečena kada mu je ukrao imovinu, osveta treba da se primeni na njega kada bi mu oduzeo život.Jer je nepovredivost nečijeg života daleko važnija od nepovredivosti nečije imovine. Kao što je dobro poznato, ruka roba koji ukrade imovinu svog gospodara se ne odseca. Međutim, odmazda se primenjuje na roba koji ubije svog gospodara.

Šafija je naveo konsenzus da se odmazda ne primenjuje na muslimana koji ubije zimija sklonivši se u islam te je tvrdio da odmazda ne treba da se primenjuje na muslimana koji ubije zimija. Jer je ubijanje oboje podjednako zabranjeno.

Već smo objasnili razlike između ova dva. Konsenzus koji pominje Šafiija nije onakav kakav on pretpostavlja. Prema Bišr b. Validovom rivâjetu od Ebu Jusufa, odmazda je potrebna za muslimana koji ubije ratnog vođu koji je ušao u islamsku zemlju, sklonivši se.

Malik i Lejs b. Saad su izjavili da musliman koji ubije nemuslimana postavljanjem zamke takođe treba da bude ubijen. Međutim, oni smatraju da musliman umešan u ovu stvar treba da bude ubijen prema haddu*, a ne kısas-u (odmazdi). To je zato što ajeti koji se bave ubijanjem i hadisi koje smo citirali na tu temu ne prave razliku između ubistava postavlanjem zamke i drugih vrsta ubistava. Opšti izraz ovih ajeta i hadisa zahteva da se ubica ubije prema kısas-u (odmazdi), a ne haddu. Svako ko odstupi od ove odluke bez ikakvih dokaza je poražen.

(**PS: Samir B**: haddu*/had – الحدّ – Termin fikha koji se odnosi na krivične sankcije osim odmazde i novca od krvarine, određene u Kur'anu i Sunnetu.

Autor

ALİ BARDAKOĞLU

Reč had (množina hudûd) u rečniku ima značenje „sprečiti, razdvojiti dve stvari“ kao infinitiv; i „nešto što sprečava mešanje dve stvari, ivica ili rub objekta, granica, definicija“. U jurisprudenciji, odnosi se na krivične sankcije koje moraju biti ispunjene kao Božje pravo, čiji su iznos i kvalitet određeni zakonom. Terminološko značenje koje je reč stekla u jurisprudenciji delimično je rezultat široke upotrebe termina „hudûdullah“ u Kuranu, a uglavnom rezultat izraženije terminološke upotrebe termina had u hadisima. - **Opširnije na ovu temu pogledajte u jednom od dva toma „Enciklopeija islama“ koje sam objavio. Hvala**.).

Da li se odmazda primenjuje na oca koji ubije svog sina?

Pravni stručnjaci imaju razlike u mišlenju o tome da li se odmazda primenjuje na oca koji ubije svog sina. Većina učenjaka je izjavila: “Odmazda se ne primenjuje na oca koji ubije svog sina. Međutim, on mora da plati krvarinu iz svoje imovine“. Hanefijski mudžtehidi naše škole mišlenja, Evzai i Šafiij, zastupaju ovaj stav. Oni su izjavili da su očevi i dedovi jednaki u ovoj stvari.

Hasan b. Salih b. Haji je rekao: “Odmazda se primenjuje na dedu koji ubije svog sina“. Ovaj učenjak je dozvolio dedi da svedoči za sina svog sina, ali nije dozvolio ocu da svedoči za svog sina.

Uthman el-Beti je rekao: “Odmazda se primenjuje na oca koji namerno ubije svog sina“. Malik je rekao: “Odmazda se primenjuje na oca koji ubije svog sina“. Prema njegovom rivâjetu, Malik je rekao: “Ako zakolje svog sina, otac će biti kažnjen. Ali ako ga ubije ubodom mačem, odmazda se neće izreći“.

Dokaz pravnika koji ne odobravaju izricanje odmazde ocu koji ubije svog sina je sledeća Hz.Umerova (r.a.h.) priča: “Čuo sam Resûllullaha (s.a.v.s.) kako kaže:

(لا يُقتَلُ والدٌ بولدِه) - '**Otac ne sme biti ubijen zbog svog sina**'“.[543]

(543. Ahmed b. Hanbel, Müsned: 1/423).

Dakle, ovaj hadis je dospeo na nivo poznatog (mešhur) i mutevatirskog, poput hadisa:

(لَا وَصِيَّةَ لِوَارِثٍ) - ''**Ne postoji testament u korist naslednika**".[544]

(544. İbn Mâce, Sunen, Ebvabu'l Yasayâ, 6).

Abdulbaki b. Kani (r.a.h.) je preneo da je 'Hz.Umer (r.a.h.) rekao: Čuo sam Resûllullaha (s.a.v.s.) da je rekao:

(لَا يُقَادُ الْأَبُ مِنَ ابْنِهِ) - ''**Odmazda se ne primenjuje na oca zbog njegovog sina**“.[545]

(545. Darekutni, Sünen: 4/167).

Abdulbaki b. Kani (r.a.h.) je preneo da je Hz.Abdullah b Abbas (r.a.h.) rekao: Resûllullah (s.a.v.s.) je rekao: '**Otac se ne sme ubijati zbog sina**'.[546]

(546. el-Mustedreku'l Hindiyye: 4/369).

Prenosi se da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao čoveku: (أَنْتَ وَمَالُكَ لِأَبِيكَ) -“ **Ti i tvoja imovina pripadaju tvom ocu**“. [547]

(547 İbn Mâce, Sunen, Ticarat, 64).

Rekavši ovo, učinio je da sam čovek pripada njegovom ocu, baš kao što je učinio da njegova imovina pripada njegovom ocu. Apsolutni izraz ovog vlasništva zahteva da, baš kao što se odmazda ne primenjuje na gospodara koji ubije svog roba, odmazda se ne primenjuje ni na oca koji ubije svoje dete. Ovo vlasništvo zahteva prividno vlasništvo.

Čak i ako otac zapravo nije partner deteta, to ne poništava naš zaključak. To je zato što hadis kaže da dete i njegova imovina apsolutno pripadaju ocu. Odmazda se ne može primeniti kada postoji sumnja. Autentičnost ovog vlasništva je sumnja da zahteva odbacivanje odmazde.

Sledeći hadisi Hz.Poslanika (s.a.v.s.) takođe ukazuju na to:

(إِنَّ أَطْيَبَ مَا أَكَلَ الرَّجُلُ مِنْ كَسْبِهِ، وَإِنَّ وَلَدَهُ مِنْ كَسْبِهِ)

“Najbolja i najdozvoljenija stvar koju čovek može jesti jeste njegova zarada. I zaista, njegov sin je od njegove zarade“.[548]

(548. İbn Mâce, Sunen, Ticarat, 1).

U sličnom hadisu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

“Deca su ti od onoga što si zaradio. Zato možeš jesti od onoga što su deca tvoja zaradila“.[549]

(549. Pogledajte: Ahmed b. Hanbel, Musned: 2/261).

Naš Gospodin (s.a.v.s.) je izjavio da kao što je nečiji rob odgovoran za ono što zaradi, tako je i njegovo dete odgovorno za ono što zaradi. To što otac ne biva kažnjen zbog ubistva svog sina, koji je njegovo vlasništvo i prihod, predstavlja sumnju. Rob koji ubije svog sina ne podleže odmazdi jer je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) dete nazvao očevom zaradom. Odluka je ista ako rob ubije sebe.

Jedan ajet-i-kerijm u Kur'anu koji se odnosi na ovaj slučaj glasi:

وَوَصَّيْنَا ٱلْإِنسَـٰنَ بِوَٰلِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُۥ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفِصَـٰلُهُۥ فِي عَامَيْنِ أَنِ ٱشْكُرْ لِي وَلِوَٰلِدَيْكَ إِلَيَّ ٱلْمَصِيرُ

14. Mi smo naredili čovjeku da bude poslušan roditeljima svojim. Majka ga nosi, a njeno zdravlje trpi, i odbija ga u toku dvije godine. Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim, Meni će se svi vratiti.

وَإِن جَـٰهَدَاكَ عَلَىٰٓ أَن تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِۦ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ وَصَاحِبْهُمَا فِي ٱلدُّنْيَا مَعْرُوفًا ۖ وَٱتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ۚ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

15. A ako te budu nagovarali da drugog Meni ravnim smatraš, onoga o kome ništa ne znaš, ti ih ne slušaj i prema njima se, na ovome svijetu, velikodušno ponašaj, a slijedi put onoga koji se iskreno Meni obraća; Meni ćete se poslije vratiti i Ja ću vas o onome što ste radili obavijestiti. [Lukman, 31/14-15].

U ajetu, Svemogući Allah nam naređuje da se dobro slažemo sa roditeljima nevernicima i da im budemo zahvalni.

Izraz “ … Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim, …“, takođe pominje zahvalnost Allahu Teâlâ i zahvalnost svojim roditeljima zajedno. Ovo sprečava da otac bude izložen odmazdi ako ubije svoje dete ili nekoga ko je pod njegovim starateljstvom. Slično tome, kao što otac čiji je sin ubijen ima pravo da se odmazda sprovede za njega, tako ima i pravo da se odmazda sprovede za ubistvo nekoga ko je pod njegovim starateljstvom. Ubijeni sin nema pravo da nameće odmazdu svom ocu, niti sin ima pravo da se odmazda sprovede protiv njegovog oca ako dete ubije nekoga ko je pod njegovim starateljstvom..***

(**PS: Samir B**: ***** Izjava "**Ubijeni sin (ili njegovi naslednici) nemaju pravo da nameću odmazdu svom ocu**" ukazuje na to da se u islamskom pravu odmazda (kısas) ne može primeniti individualno i da ovo pravo prvenstveno pripada porodici žrtve, već da njenu primenu može izvršiti samo državna vlast (odlukom sudije). Kao odmazdu, pojedinac ne može nametnuti odmazdu za čin ubistva; jer je odmazda kazna protiv počinioca nepravednog čina, a ovlašćenje za sprovođenje ove kazne pripada isključivo državi. **Dalje**: "**niti sin ima pravo da se odmazda sprovede protiv njegovog oca**", - **Značenje ove rečenice je sledeće**: Prema islamskom zakonu, ako osoba koja ispunjava uslove za odmazdu ubije nekoga u svojoj porodici (kao što je njen otac), nema pravo da se odmazda sprovede protiv njenog oca. To je zato što je odmazda oblik "vizuelne" kazne, što znači da su krivi i nevini ravnopravni, te se ne dozvoljava kažnjavanje članova porodice jedni protiv drugih. Drugim rečima, činjenica ta da ubijeno dete (ili njegovi naslednici) nemaju pravo na odmazdu protiv njegovog oca, i činjenica ta da otac nema pravo na odmazdu protiv deteta ako ono ubije nekoga ko je pod njegovim starateljstvom, implicira da kazna nije unutar porodice i da spada u nadležnost države. **Preuzeto iz interneta**. Hvala.).

Relevantni ajet-i-kerim na ovu temu kaže:

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعۡبُدُوٓاْ إِلَّآ إِيَّاهُ وَبِٱلۡوَٰلِدَيۡنِ إِحۡسَٰنًاۚ إِمَّا يَبۡلُغَنَّ عِندَكَ ٱلۡكِبَرَ أَحَدُهُمَآ أَوۡ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُل لَّهُمَآ أُفّٖ وَلَا تَنۡهَرۡهُمَا وَقُل لَّهُمَا قَوۡلٗا كَرِيمٗا

23. Gospodar tvoj zapovijeda da se samo Njemu klanjate i da roditeljima dobročinstvo činite. Kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost dožive, ne reci im ni: "Uh!" – i ne podvikni na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim.

وَٱخۡفِضۡ لَهُمَا جَنَاحَ ٱلذُّلِّ مِنَ ٱلرَّحۡمَةِ وَقُل رَّبِّ ٱرۡحَمۡهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرٗا

24. Budi prema njima pažljiv i ponizan i reci: "Gospodaru moj, smiluj im se, oni su mene, kad sam bio dijete, njegovali!" [İsrâ, 17/23-24].

Bez preciziranja da će se presuda razlikovati u svakoj datoj situaciji, navodi se kao opšte i apsolutno pravilo da dete nema pravo da se osvećuje svojim roditeljima. Zato, bez obzira na okolnosti, odmazda se ne može primeniti na roditelja koji ubije svoje dete. Jer bi odmazda nad roditeljima bila suprotna dobrom tretmanu koji je Allah Teâlâ naredio roditeljima da prime. Hz.Pejgamber (s.a.v.s.) je takođe zabranio Hanzali b. Rahibu da ubije svog oca. Pa ipak, njegov otac je mušrik bio koji se borio protiv Allaha Teâlâ i Njegovog Teâlâ Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Borio se zajedno sa kurejšijskim mušricima protiv Hz.Pejgambera (s.a.v.s.) tokom bitke kod Uhuda.

Ako bi detetu bilo dozvoljeno da ubije svog oca pod bilo kojim okolnostima, ovo bi verovatno bila najprikladnija situacija. Jer se, kao mušrik, borio protiv Hz.Poslanika (s.a.v.s.). Ko bi mogao više zaslužiti osudu, kaznu i smrt od nekoga u ovoj situaciji? Pošto je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) zabranio Hanzali da ubije svog oca u ovoj situaciji, razumemo da dete nema pravo da ubije svog oca ni pod kojim okolnostima.

Od ovog trenutka, mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) su rekli: "Ako otac okleveta svoje dete zbog preljube, kazna odmazde se ne primenjuje na njega. Ako odseče ruku svom detetu, kazna odmazde se ne primenjuje na njega. Ako duguje svom detetu novac i ne plati dug iako ima sredstva, ne zatvara se zbog toga. Jer, kažnjavanje u takvim slučajevima protivreči odluci ajeta koji smo pomenuli".

Neki učenjaci su izjavili da, baš kao što imovina roba pripada njegovom gospodaru, imovina deteta zaista pripada njegovom ocu. Prema njima, ako bi otac uzeo imovinu svog deteta, ne bi mu bilo naređeno da je vrati. Čak i da nema drugog opravdanja, ovo neslaganje među učenjacima u vezi sa odlukom o imovini deteta bio bi dovoljan razlog da se ne primeni odmazda na oca koji ubije svoje dete.

Svi dokazi koje smo do sada predstavili odnose se na ajet o odmazdi i koji ukazuju da otac nije bio namenjena meta.

Allah Teâlâ zna istinu.

Dve osobe zajedno ubile čoveka

Uzvišeni Allah kaže:

وَمَن يَقۡتُلۡ مُؤۡمِنٗا مُّتَعَمِّدٗا فَجَزَآؤُهُۥ جَهَنَّمُ خَٰلِدٗا فِيهَا وَغَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَلَعَنَهُۥ وَأَعَدَّ لَهُۥ عَذَابًا عَظِيمٗا

93. Onome ko hotimično ubije vjernika kazna će biti – Džehennem, u kome će vječno ostati; Allah će na njega gnjev Svoj spustiti i prokleće ga i patnju mu veliku pripremiti. [Nisa, 4/93].

وَمَا كَانَ لِمُؤۡمِنٍ أَن يَقۡتُلَ مُؤۡمِنًا إِلَّا خَطَـٔٗاۚ وَمَن قَتَلَ مُؤۡمِنًا خَطَـٔٗا فَتَحۡرِيرُ رَقَبَةٖ مُّؤۡمِنَةٖ وَدِيَةٞ مُّسَلَّمَةٌ إِلَىٰٓ أَهۡلِهِۦٓ إِلَّآ أَن يَصَّدَّقُواْۚ فَإِن كَانَ مِن قَوۡمٍ عَدُوّٖ لَّكُمۡ وَهُوَ مُؤۡمِنٞ فَتَحۡرِيرُ رَقَبَةٖ مُّؤۡمِنَةٖۖ وَإِن كَانَ مِن قَوۡمِۭ بَيۡنَكُمۡ وَبَيۡنَهُم مِّيثَٰقٞ فَدِيَةٞ مُّسَلَّمَةٌ إِلَىٰٓ أَهۡلِهِۦ وَتَحۡرِيرُ رَقَبَةٖ مُّؤۡمِنَةٖۖ فَمَن لَّمۡ يَجِدۡ فَصِيَامُ شَهۡرَيۡنِ مُتَتَابِعَيۡنِ تَوۡبَةٗ مِّنَ ٱللَّهِۗ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمٗا

92.Nezamislivo je da vjernik ubije vjernika, to se može dogoditi samo – nehotice. Onaj ko ubije vjernika nehotice – mora osloboditi ropstva jednog roba-vjernika i predati krvarinu porodici njegovoj; oslobođen je krvarine jedino ako oni oproste. Ako on pripada narodu koji vam je neprijatelj, a sam je vjernik, mora osloboditi ropstva jednog roba-vjernika; a ako pripada narodu s kojim ste u savezu, mora dati krvarinu porodici njegovoj i osloboditi ropstva jednog roba-vjernika. Ne nađe li, mora uzastopce postiti dva mjeseca da bi Allah primio pokajanje – a Allah sve zna i mudar je. [Nisa, 4/92].

Niko ne osporava da se pretnja u prvom ajetu odnosi i na nekoga ko učestvuje u činu ubistva. Ako deset ljudi namerno ubiju čoveka, svaki od njih potpada pod ovu pretnju i postaje ubica vernika koga su ubili. Slično tome, ako deset ljudi slučajno ubiju čoveka, svako od njih se smatra da je oduzeo život i obavezan je da se iskupi (kefaret) za greh kao da je slučajno sam ubio čoveka. Kao što je poznato, nije potrebno pokajanje za ranjavanje. Svako od onih koji su učestvovali u ubistvu smatra se da je sam ubio čoveka.

U ovom kontekstu, Svemogući Allah je rekao:

مِنْ أَجْلِ ذَٰلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِيٓ إِسْرَٰٓءِيلَ أَنَّهُۥ مَن قَتَلَ نَفْسًۢا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي ٱلْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ ٱلنَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَآ أَحْيَا ٱلنَّاسَ جَمِيعًا ۚ وَلَقَدْ جَآءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِٱلْبَيِّنَٰتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُم بَعْدَ ذَٰلِكَ فِي ٱلْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ

32. Zbog toga smo Mi propisali sinovima Israilovim: ako neko ubije nekoga koji nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini – kao da je sve ljude poubijao; a ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva – kao da je svim ljudima život sačuvao. Naši poslanici su im jasne dokaze donosili, ali su mnogi od njih, i poslije toga, na Zemlji sve granice zla prelazili. [Mâide, 5/32].

Ako grupa ljudi namerno ubije čoveka, svaki od njih se smatra ubicom i zato su svi podložni odmazdi. S obzirom na ovu presudu, ako dve osobe ubiju čoveka, jedna namerno, a druga slučajno, ili jedna mentalno bolesna, a druga zdrava, smatra se da su svi ubili greškom. Kao što je dobro poznato, onaj ko ubije greškom smatra se da je žrtvi oduzeo život u potpunosti. U ovom slučaju, presuda o ubistvu sa predumišljajem se ukida od saučesnika. To je zato što nije dozvoljeno presuditi da su svi ubili greškom ili sa predumišljajem. Ovo je presuda za zajednička ubistva mentalno bolesne osobe, zdrave osobe, deteta ili adolešenta. Kao što je dobro poznato, ako se proceni da su saučesnici ubili greškom, mora se platiti puna krvarina. Ako se proceni da je ubistvo bilo sa predumišlajem, potrebna je odmazda. Sudska praksa se slaže da se ni odmazda ni plaćanje krvarine ne primenjuju na jednu ubijenu osobu. Dakle, ako se odredi krvarina za nekoga koga je ubilo više osoba, dokazuje se da više nema potrebe za odmazdom. Uspostavlanje presude o odmazdi utvrđuje da su saučesnici namerno počinili ubistvo. Uspostavlanje presude o ubistvu sa predumišlajem takođe eliminiše potrebu za plaćanjem novcem krvarinu.

Pravna nauka ima različita mišlenja o presudi o ubistvu osobe od strane deteta ili adolešenta, mentalno bolesne osobe ili uračunljive osobe, osobe koja je namerno pucala ili osobe koja je slučajno pucala.

Ebu Hanife, Ebu Jusuf i Muhammed (r.a.h.) su izjavili da se u ovom slučaju odmazda ne može primeniti ni na jednog od ubica. Slično tome, ako je jedan od ubica otac žrtve, polovina novca krvarine se isplaćuje iz imovine oca i uračunljive osobe, a polovina novca krvarine plaća porodica slučajnog strelca, mentalno bolesna osoba i porodica deteta. Ovo je mišlenje Hasana b. Saliha (r.a.h.).

Malik (r.a.h.) je rekao: “Ako dve osobe, jedno dete i jedan adolešent, zajedno ubiju jednu osobu, adolešent biva ubijen kao odmazda. Porodica deteta je dužna da plati polovinu novca krvarine“.

Šafija (r.a.h.) je rekao: “Ako muškarac i dete namerno ubiju drugog čoveka, polovina krvnog novca se plaća iz imovine deteta koje ga je ubilo. Ako slobodna osoba i rob zajedno ubiju drugog roba, ili ako musliman i hrišćanin zajedno ubiju drugog hrišćanina, važi isto pravilo. Ako jedna osoba namerno ubije drugu, a druga osoba slučajno učestvuje u činu, polovina novca krvarine se plaća iz imovine onoga ko ga je namerno ubio, a polovina novca krvarine se plaća od porodice onoga ko ga je ubio greškom“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Dokazi na koje se oslanjaju mudžtehidi naše škole (hanefija) po ovom pitanju su sledeći: Ako dve osobe zajedno ubiju čoveka, ako odmazda nije potrebna za jednog od ubica, ona se ne primenjuje ni na drugog.

Dokazi u ajetima koje smo naveli, u ovom slučaju, isključuju nametanje odmazde namernom ubici, dok se od drugog ubice zahteva da plati krvarinu. To je zato što je ubio greškom. Pošto se namerna i slučajna ubistva dešavaju istovremeno u jednom slučaju, u slučaju ubistva jedne osobe, ni odmazda ni plaćanje krvarine nisu dozvoljeni. To je zato što je ubijena osoba jedna osoba. Kada kažemo odmazda za polovinu i krvarina za drugu polovinu, delimo osobu na dva dela, a život se ne može podeliti na dva dela. Kao što je dobro poznato, nezamislivo je da osoba bude i živa i mrtva u isto vreme. Takav koncept zahteva da osoba bude i živa i mrtva u isto vreme. Pošto je to nemoguće, smatra se da je svaki od oba ubice sam ubio čoveka. U ovom slučaju, onaj ko je namerno ubio čoveka mora da plati polovinu krvarine koja pripada osobi koja ga je slučajno upucala, a onaj ko ga je namerno upucao ne podleže odmazdi. U ovom slučaju, obojica se osuđuju kao da su ubili greškom, a presuda o namernom pucanju više se ne primenjuje na onoga ko ga je namerno upucao. Ako bi takva presuda bila dozvoljena, obe strane bi morale da plate punu krvarinu.

Ovo pitanje je donekle slično pitanjima o kojima se raspravlja u sledećim primerima: Na primer, ako osoba ima seksualni odnos sa robinjom koju poseduje zajedno sa drugom osobom, had za preljubu se ne primenjuje na nju. To je zato što se čin seksualnog odnosa počinjen na njenom delu primenjuje i na deo njenog partnera, i nemoguće je odvojiti ovaj čin od njegovog dela. Činjenica ta da on ne podleže hadu za delo počinjeno na njegovom delu isključuje primenu hada za delo počinjeno na delu njegovog partnera. Mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) su na osnovu ove presude rekli: Ako dvoje ljudi ukradu imovinu jednog od svojih sinova, nijednoj od njih se neće odseći ruka. To je zato što se otac, koji ne zaslužuje da mu se odseče ruka, pridružio drugom u nepoštovanju privatnosti mesta gde se čuva imovina. Pošto njegova ruka nije odsečena, neće biti odsečena ni ruka drugog lopova.

Neko bi mogao da prigovori na sledeći način: “Činjenica ta da je presuda o namernom ubistvu vezana za osobu koja je ubila žrtvu, a koja je zdrava i adolešent, zahteva odmazdu na osnovu dokaza koje ste izvukli iz ajeta koje ste pročitali. Jer, čak i ako nisu sami počinili zločin, na kraju su ubili čoveka i potpuno okončali njegov život. Zato, bez obzira da li su počinili ubistvo sami ili zajedno, zaslužuju kaznu koja je nametnuta ubicama u ajetu. Slično tome, kada grupa zajedno ubije čoveka, svako je podložan odmazdi kao da su ga ubili sami. Ovo takođe zahteva da ako dve osobe, jedna mentalno bolesna, a druga zdrava, ili jedno dete, a drugi adolešent, ubiju čoveka zajedno, zdrav ubica, ili adolešent u drugom primeru, bivaju podložni odmazdi. Činjenica ta da je neko ko ne može biti podložan odmazdi njihov saučesnik ih ne oslobađa od odmazde“.

Odgovor na ovaj prigovor je sledeći: Presuda ne mora biti onakva kakvu predlažete. Nema spora da je neko ko ne može biti podvrgnut odmazdi saučesnik u zločinu i da mora da plati svoj deo krvarine. Njegovo delimično plaćanje krvarine eliminiše potrebu za odmazdom za ovo ubistvo. Kao što je prethodno objašnjeno, nemoguće je podeliti telo ubijene osobe na pola i naložiti krvninu za jednu polovinu, a krvarinu za drugu polovinu. U ovom slučaju, smatra se da je ubistvo počinjeno greškom, bez potrebe za odmazdom. Kao što je poznato, saučesnik koji ne zaslužuje odmazdu mora da plati svoj deo krvarine, a ne ceo iznos. Ovo dokazuje na to da je ubistvo počinjeno u potpunosti greškom. Da to nije slučaj, bio bi plaćen puni iznos krvarine. Kao što je poznato, da su svi saučesnici bili među onima koji su podvrgnuti odmazdi, svima bismo nametnuli odmazdu. Svako od njih bi se smatrao ubicom pojedinačno. Pošto saučesnik koji nije mogao biti podvrgnut odmazdi mora da plati svoj deo krvarine, ovaj zahtev ukazuje na to da se odustaje od odmazde i da se žrtva smatra osobom ubijenom greškom. Zato se krvarina žrtve deli sa brojem saučesnika (da svako plaća svoj deo).

Kada dve osobe zajedno ubiju čoveka, jedna namerno, a druga slučajno, odmazda se ne primenjuje na ubicu. Šafija se slaže sa nama u vezi sa ovim. Pošto se slaže sa nama u vezi sa ovim, Šafija se takođe mora složiti sa nama da kada dve osobe zajedno ubiju čoveka - jednu zdravu, jednu mentalno bolesnu ili jedno dete, a drugu adolešenta - odmazda se ne primenjuje na zdravu i adolešenta. To je zato što su postali saučesnici mentalno bolesnoj osobi i detetu, protiv kojih se odmazda ne primenjuje. Štaviše, videli smo u Usu'li-Fikhu da i krvarina i odmazda nisu mogući za ubijenu osobu. Kao što je dobro poznato, ako osoba ubije drugu osobu na način koji zahteva plaćanje novcem krvarinu, odmazda se na nju ne primenjuje. Slično tome, po našem mišlenju, ako muškarac ima seksualni odnos sa ženom na način koji zahteva plaćanje miraza, had se na njega ne primenjuje. Ili ako počini krađu na način koji zahteva plaćanje nadoknade, njegova ruka se ne odseca. To je zato što u ovim slučajevima odmazda ili nadoknada nisu potrebni, osim ako ne postoji razlog za odmazdu ili gubitak miraza. Pošto je, prema konsenzusu učenjaka, isplata imovine neophodna u ovoj stvari, potreba za odmazdom se eliminiše. Jedan od dokaza koji ukazuje na to da je ukidanje odmazde bolje od njene primene u slučaju o kome razmatramo je sledeći: Ponekad, nakon što se utvrdi, presuda o odmazdi postaje novčana kazna. Međutim, novčana kazna se nikada ne pretvara u odmazdu. Zato je uspostavljanje nečega (novčane kazne) što se ne menja u nešto drugo poželnije od uspostavlanja nečega (odmazde) što se menja u nešto drugo nakon što se utvrdi. Neprimenjivanje odmazde na jednog od saučesnika takođe spašava drugog od odmazde.

Neko bi mogao da prigovori: “Kažete: 'Ako dve osobe namerno ubiju čoveka, a staratelj žrtve oprosti jednom od ubica, drugi je podložan odmazdi.' U slučajevima o kojima se govorilo gore, trebalo bi da kažete i da strelac, zdrava osoba i adolešent treba da budu podložni odmazdi“.

Odgovor na ovaj prigovor je sledeći: Prema Šafijinoj metodologiji, ovo pitanje je nevažeće. Jer, prema Šafiji, ako je saučesništvo u ubistvu takvo da ne bi oslobodilo počinioca od odmazde ako je sam počinio ubistvo, onda kada se dve osobe međusobno ubiju, jedna namerno, a druga slučajno, strelac je podložan odmazdi. Kada dve osobe namerno ubiju čoveka, čak i ako staratelj žrtve oprosti jednom od ubica, drugi je podložan odmazdi. Kao što se odmazda ne primenjuje na namernog strelca u slučaju namernog i slučajnog strelca, odmazda se ne primenjuje ni na tinejdžera ni na uračunljivu osobu u slučaju deteta i adolešenata, ili uračunljive osobe i mentalno obolele osobe.

Ovo pitanje je nevažeće prema drugima u sledećim aspektima. Pitanja postavljena u ovom pitanju tiču se primene odmazde. Primena ne mora biti zajednička. To je zato što staratelj žrtve može primeniti odmazdu na jednog od dva saučesnika pre drugog. Onaj koga prvo pronađe podleže odmazdi. Štaviše, naše pitanje se tiče obavezne prirode odmazde od samog početka u slučajevima zajedničkog ubistva. U ovom slučaju, nemoguće je da je svaki saučesnik samostalno ubio žrtvu. Pošto nijedan od njih nije mogao samostalno počiniti ubistvo, presuda se ne može izreći samo jednom od njih. Posmatrajući pitanje iz druge perspektive, postaje jasno da je obavezna priroda odmazde odvojena od njenog sprovođenja. Zato bi bilo pogrešno nametnuti staratelju obavezu da je sprovede. Jer je netačno smatrati stanje sprovođenja stanjem obaveze. Na primer, ubica može biti Božji prijatelj koji se pokajao u vreme izvršenja odmazde. Međutim, nezamislivo je da je Božji prijatelj bio dok je izvršavao čin ubistva, što zahteva odmazdu. Osoba koja počini preljubu može kasnije da se pokaje, ali pravo na primenu kazne za preljubu ostaje. Nemoguće je da Božji prijatelj zasluži kaznu čineći preljubu. Svako ko smatra da je stanje zaslužene kazne stanje izvršenja kazne, nije svestan šta je obavezno za njega.

Kada staratelj žrtve pomiluje jednog od dvojice ubica koji su počinili ubistvo, osoba kojoj je oprošteno je izuzeta od pravila odmazde. U ovom slučaju, smatra se da je druga osoba sama ubila žrtvu i mora biti podvrgnuta odmazdi. Samo zato što je druga osoba izuzeta od odmazde ne oslobađa je od odmazde.

Što se tiče mentalno obolele osobe ili nekoga za koga odmazda nije obavezna, njihovo ubistvo se utvrđuje kao počinjeno greškom. Ovo sprečava da se odmazda nametne njihovom saučesniku. Pošto su učestvovali u ubistvu, njihovo ubistvo podleže pravilu drugog i smatra se da je počinjeno greškom.

U ubistvu sa predumišljajem, ako je ubicu pratio neko za koga odmazda nije obavezna, odmazda se ne nameće ni ubici. Pošto je ovaj stav dokazan knjigom i racionalnim dokazima koje smo do sada objasnili, treba primeniti opšti stav u sledećim ajetima koji pominju odmazdu:

كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ

178. " ... Propisuje vam se odmazda za ubijene:...",

ٱلۡحُرُّ بِٱلۡحُرِّ

" ... slobodan – za slobodna, ...". [el-Bekare, 2/178]

وَمَن قُتِلَ مَظۡلُومٗا

" ... A ako je neko, ni kriv ni dužan, ubijen, ...". [el-Isrâ, 17/33].

Opšte odredbe ovih ajeta i hadisa koji govore o odmazdi, a koji su paralelni ovim ajetima, potrebno je utvrditi. Svi ovi ajeti i hadisi sadrže opšte izraze koji podrazumevaju specifičnu odluku. Učenjaci su postigli konsenzus po ovom pitanju. Takođe je dozvoljeno odrediti presude takvih ajeta i hadisa na osnovu racionalnih dokaza.

Allah Teâlâ najbolje zna. Uspeh je od Allaha Teâlâ.

Muzani je izvestio da se imam Šafija suprotstavio stavu imama Muhammeda da odmazda ne treba da se primenjuje na namernog napadača ako je žrtva dete ili mentalno bolesna osoba umešana u čin ubistva. U svom prigovoru, Šafija je rekao Muhammedu: "Kažeš da deca i mentalno bolesni ljudi treba da budu predmet odmazde jer pero ne beleži njihove grehe protiv njih, pa čak se i namerno ubistvo smatra greškom. Pa zašto onda ne nametneš odmazdu strancu koji ubije dete u savezu sa njegovim ocem? Jer Božansko pero ne predviđa greh koji je počinio otac." Govoreći ovo, Šafija odstupa od sopstvene metode. Muzani je rekao: " Šafija se zapravo slaže sa Muhammedovim stavom po ovom pitanju, iako mu se protivi. Odluka o izuzeću mentalno obolelih i deteta od odmazde je ista kao i odluka o osobi koja ih prati u činu ubistva sa predumišljajem".

Šerijatski ciljevi treba da budu usmereni u svom pravcu, a ne u suprotnom smeru

Ebû Bekir el-Cessâs (r.a.h.) je rekao: Ovaj prigovor, koji Muzani citira od Šafiije, je netačan. Protivreči nameravanom značenju. Prema ovom pravilu, presuda koju treba slediti trebalo bi da bude sledeća: Odmazda se ne primenjuje na one koji su, čak i ako su namerno, bili saučesnici u činu ubistva (kao što je dete ili mentalno bolesna osoba) osobe čije se namerno ubistvo smatra počinjenim greškom. Međutim, presuda za one koji su bili saučesnici u ubistvu ne razlikuje se nužno od presude za one koji su bili saučesnici u ubistvu. Suprotna presuda zasniva se na dokazima koji se odnose na incident. To je zato što je uzrok slučaja u slučaju osobe čije se namerno ubistvo ne smatra počinjenim greškom suprotan uzroku u slučaju osobe čije se namerno ubistvo smatra počinjenim greškom. U stvari na koju utiče uzrok u šerijatu, kada se taj uzrok ukloni, možda neće biti potrebno presuditi suprotno prethodnoj presudi. Na primer, kaže se da "kada postoji garar (neizvesnost), ugovor o kupovini nije dozvoljen". Na osnovu ovog pravila, možda ne moramo reći da je ugovor o kupovini važeći kada se ukloni element garar. Jer, čak i ako se element garar ukloni, ugovor o kupovini i dalje može biti nevažeći iz drugog razloga. Na primer, prodavac je možda prodao robu nekom drugom, a da je nije stekao. Možda je odredio uslov koji nije zahtev ugovora. Cena prodate robe može biti neizvesna. Mogu postojati i drugi slični razlozi koji čine ugovor o kupovini nevažećim. U zavisnosti od postojanja dokaza koji potvrđuju ili poništavaju ugovor, moguće je da ugovor o kupovini bude važeći kada se ukloni element garar. Postoji mnogo sličnih primera u pitanjima ugovora o kupovini. Svako ko ima osnovno razumevanje teorije fikha može ih lahko videti.

Sledeći rivâjet Ibn Umera (r.a.h.) od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) je jedan od dokaza koji se mogu izneti na ovu temu:

(أَلَا إِنَّ فِي قَتِيلِ الْخَطَأِ شِبْهِ الْعَمْدِ قَتِيلِ السَّوْطِ وَالْعَصَا الدِّيَةَ مُغَلَّظَةً، مِنْهَا أَرْبَعُونَ فِي بُطُونِهَا أَوْلَادُهَا)

"**Znajte da je onaj ko je ubijen bičem ili štapom ubijen sa predumišljajem. Za ovo ubistvo mora se platiti teška krvarina. (Od deva koje se plaćaju kao krvarina) četrdeset mora biti trudnih**".[556]

(556. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 8/80).

Osoba koju je ubilo dete i adolešent, mentalno bolesna osoba i uračunljiva osoba, osoba koja je namerno pucala i osoba koja je greškom pucala, smatra se ubijenom na način sličan predumišlaju u sledeća dva aspekta:

1- Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao da se svako ko je ubijen bičem ili štapom smatra ubistvom sa predumišlajem. Ako mentalno bolesna osoba ubije čoveka štapom, a zdrava osoba ubije čoveka mačem, čovek se smatra ubistvom sa predumišljajem. To je zato što je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) presudio u ovoj stvari. Odmazda se ne primenjuje na ovaj incident.

2- Ubistvo sa predumišlajem deteta ili mentalno bolesne osobe se smatra ubistvom sa predumišlajem. To je zato što se ubijanje dešava na jedan od tri načina:

a- Slučajno ubistvo.

b - Ubistvo sa predumišlajem, i

c- Unapred slično ubistvo.

Pošto se ubistvo deteta ili mentalno bolesne osobe ne smatra namernim, može se izvršiti na jedan od dva načina: ili slučajnim ubistvom ili ubistvom sličnim predumišljaju. Bez obzira na to koji je od ova dva, prema presudi izvedenoj iz doslovnog značenja Hz.Poslanikovog (s.a.v.s.) hadisa, odmazda se neće primenjivati na ubistva u kojima su učestvovali. Jer, svako ko je ubijen, kao rezultat ubistva u kojem su učestvovali, smatra se ili slučajno ubijenim ili ubijenim slično predumišlaju. Za osobu ubijenu na ovaj način plaća se otežavajuća krvarina. Kada dospe puna isplata krvarina, odmazda se više ne primenjuje.

Ako se kaže da je "pod izrazom 'ubijen na način sličan predumišlaju' Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je mislio na žrtvu koju je ubila jedna osoba bičem ili štapom", odgovorili bismo na sledeći način: Činjenica ta da se druga osoba pridružila žrtvi na ovaj način sa mačem i da su je oboje ubile zajedno, ne isključuje mogućnost tu da žrtva bude ubijena bičem i štapom, a takođe i greškom. Pošto je svaki od ova dva ubica počinio ubistvo, moramo prihvatiti da je žrtvu ubio svaki od njih. Zato, definicija Hz.Poslanika (s.a.v.s.) obuhvata oba značenja. S'hodno tome, odmazda se ne bi trebalo primenjivati ni u jednom slučaju. Sledeće tačke potvrđuju validnost naših argumenata. Kao što se odmazda ne primenjuje na ubicu ako se mentalno bolesna osoba smatra saučesnikom u ubistvu zdravorazumne osobe, ili ako se osoba koja slučajno udari nekoga smatra saučesnikom u namernom ubistvu, tako se ne bi trebalo primenjivati ni u sledećim primerima. Ako mentalno bolesna osoba rani drugu osobu, zatim, nakon što se osvesti, ponovo rani tu osobu, i osoba umre kao posledica tih rana, odmazda se ne primenjuje na počinioca. Slično, ako osoba slučajno rani drugu osobu, zatim namerno rani istu osobu, i osoba umre kao posledica tih rana, odmazda se ne primenjuje na počinioca. Slično tome, ako osoba, dok je otpadnik od vere, povredi drugu osobu, kasnije pređe u islam, ponovo povredi istu osobu, i ta osoba umre kao posledica tih povreda, odmazda se ne primenjuje na počinioca. Ovo ukazuje na dva značenja:

1- U gore opisanim primerima, ubijena osoba je umrla od dve povrede. Jedna od povreda ne zahteva odmazdu, dok druga zahteva. Ova situacija zahteva potpuno ukidanje odmazde. U ovom slučaju, činjenica ta da je povreda, koja ne predstavlja sumnju, počinjena odvojeno od incidenta koji predstavlja sumnju, ne predstavlja presudu za primenu odmazde. Naprotiv, presuda se zasniva na incidentu koji ne zahteva odmazdu. S'hodno tome, ako osoba umre kao posledica povrede koju su nanele dve osobe, od kojih je jedna sama povredi, a druga joj sama nanese povredu, poželjnije je da se odmazda ne primeni. To je zato što je smrt nastupila kao rezultat obe radnje. Primena presude za povredu koja ne zahteva odmazdu je poželnija od primene presude za povredu koja zahteva odmazdu. Osnova presude za ove dve rane je da je osoba umrla kao posledica obe rane. Jedna rana zahteva odmazdu, dok druga ne.

2- Kao što smo objasnili na početku ove teme, nema razlike u presudi između slučajne ili namerne žrtve, ili između mentalno bolesne ili zdravoumne osobe, kada zajedno počine ubistvo. Slično tome, naveli smo da ako mentalno bolesna osoba počini ubistvo dok je bolesna, a zatim počini još jedno ubistvo nakon oporavka, što rezultira smrću kao rezultat ove dve rane, presuda za odmazdu se neće primeniti, jer se presuda za dve rane neće razlikovati. Slično, ako ubica prvo rani slučajno, a zatim namerno rani, što rezultira smrću kao rezultat ove dve rane, presuda za odmazdu se neće primeniti, jer se presuda za dve rane neće razlikovati.

Dakle, u oba slučaja smo rekli da će kazna biti smanjena. I za mentalno obolelu osobu i za normalnu osobu, u slučajevima kada neko ubije drugog slučajno ili namerno, primenjuje se ista presuda.

Allah Teâlâ najbolje zna.

Dužnost staratelja lica koje je namerno ubijeno

Uzvišeni Allah kaže:

كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ

“ **... Propisuje vam se odmazda za ubijene: ...**“, [el-Bekare, 2/178]

وَكَتَبۡنَا عَلَيۡهِمۡ فِيهَآ أَنَّ ٱلنَّفۡسَ بِٱلنَّفۡسِ

“ **Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu, ...**“, [Mâide, 5/45]

وَمَن قُتِلَ مَظۡلُومٗا فَقَدۡ جَعَلۡنَا لِوَلِيِّهِۦ سُلۡطَٰنٗا

“ **... A ako je neko, ni kriv ni dužan, ubijen, onda njegovom nasljedniku dajemo vlast, ...**“, [İsrâ, 17/33].

Učenjaci su se složili da reč سُلۡطَٰنٗا, koju smo u ovom ajetu preveli kao **vlast**, odnosi se na **odmazdu**.

وَإِنۡ عَاقَبۡتُمۡ فَعَاقِبُواْ بِمِثۡلِ مَا عُوقِبۡتُم بِهِۦۖ

“ **Ako hoćete da na nepravdu uzvratite, onda učinite to samo u onolikoj mjeri koliko vam je učinjeno; ...**“, [Nahl, 16/126]

فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ عَلَيۡكُمۡ فَٱعۡتَدُواْ عَلَيۡهِ بِمِثۡلِ مَا ٱعۡتَدَىٰ عَلَيۡكُمۡۚ

“ **... onima koji vas napadnu uzvratite istom mjerom ...**“, [el-Bekare, 2/194]

Učenjaci imaju različita mišlenja o tome kakva je kazna potrebna za ubistvo sa predumišljajem.

Ebû Hanîfe (r.a.h.) i i njegovi bliski prijatelji pravnici, Mâlik b. Enes, Sevri, İbn Şubrüme i Hasan b. Salih (r.a.h.) su rekli: “ Staratelj žrtve može primeniti samo odmazdu. Ne može uzeti krvarinu (dijet-u) bez saglasnosti ubice“.

Evzai, Leys b. Sa'd i Şâfiîa (r.a.h.) su rekli: “Staratelj žrtve ima pravo da bira između dve opcije: Ako želi, može da izvrši odmazdu, ili ako želi, može da uzme dijjet - čak i ako ubica ne pristane“. Šafija je rekao: “Ako bankrotirana osoba oprosti odmazdu, njen oproštaj je validan. Oni u čiju je korist žrtva sačinila testament, kao i poverioci, ne mogu sprečiti njen oproštaj. Jer, krvarina koja se plaća za namerna ubistva može biti u vlasništvu same žrtve ako je živa, ili njenih naslednika ako je mrtva“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Očigledno značenje ajeta pomenutih na početku ove teme i objašnjenja koja uključuju nameravano značenje ovih ajeta, zahtevaju primenu odmazde, a ne dijet-u, bez upotrebe bilo kakve uobičajene reči. Nije dozvoljeno dati staratelju žrtve mogućnost izbora da nametne odmazdu ili uzme dijet-u bez drugog ajeta ili hadisa koji ukida nes'h – ajete*.

(PS: Samir B: nes'h – ajete* - “Ukidanje“ se odnosi na uklanjanje presude iz postojećeg ajeta u Kur'anu kasnijim ajetom ili njenu zamenu novom presudom. Doslovno znači “ukloniti, obustaviti“, “nes'h“ je verski termin u šerijatskom pravu, koji znači ukidanje presude zasnovane na kasnijim dokazima“.).

U suprotnom, to bi bio dodatak Kur'anu. Dodavanje Kur'anu zahteva njegovo ukidanje. Sledeći ajet takođe ukazuje na to da nije dozvoljeno ne nametnuti odmazdu ubici koji treba da bude podvrgnut odmazdi i uzeti dijet-u bez njegovog pristanka:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَأۡكُلُوٓاْ أَمۡوَٰلَكُم بَيۡنَكُم بِٱلۡبَٰطِلِ إِلَّآ أَن تَكُونَ تِجَٰرَةً عَن تَرَاضٖ مِّنكُمۡۚ

“ **O vjernici, jedni drugima na nedozvoljen način imanja ne prisvajajte – ali, dozvoljeno vam je trgovanje uz obostrani pristanak – …**“, [en-Nisa, 4/29].

Ovaj ajet zabranjuje oduzimanje imovine muslimana bez njegovog pristanka, bilo putem trgovine ili sličnim sredstvima. U hadisu sa sličnim značenjem, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

(لَا يَحِلّ مَالُ اِمْرِئٍ مُسْلِم إِلَّا بِطِيبَةٍ مِنْ نَفْسه)

“**Imovina muslimana ne može biti zakonita (drugima) osim ako nije po njegovoj sopstvenoj slobodnoj volji**“.[563]

(563. Suheyb Abdulcebbar, el-Câmi'u's-Sahih li's-Suneni ve'l-Mesanid:34/153).

Uzimajući u obzir gore navedeni ajet i hadis, može se reći da je haram za bilo koga da uzme imovinu ubice kao krvarinu, osim ako on dobrovoljno ne pristane da plati krvarinu.

Ibn Abbas (r.a.h.) je preneo da je Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) rekao:

(الْعَمْدُ قَوَدٌ إِلَّا أَنْ يَعْفُوَ وَلِيُّ الْمَقْتُولِ)

“**Ubistvo sa predumišlajem zahteva odmazdu. Ako staratelj žrtve oprosti, to nije neophodno**“.[564]

(564. Darekutni, Sunen: 4/82).

Prema Sulejmanu Ibn Kesiru (r.a.h.), Ibn Abbas (r.a.h.) je preneo da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

(مَنْ قُتِلَ فِي عِمِّيَّا أَوْ رِمِّيَّا تَكُونُ بَيْنَهُمْ بِحَجَرٍ أَوْ سَوْطٍ فَعَلَيْهِ عَقْلُ خَطَأٍ وَمَنْ قَتَلَ عَمْدًا فَقَوَدُ يَدِهِ وَمَنْ حَالَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ)

“Krvarina se plaća za osobu koja je ubijena slučajnim ubistvom, čiji je ubica nepoznat ili koja umre usled tuče između ljudi, udaranja kamenjem ili bičevima. Osoba koja namerno ubije podleže odmazdi za ubistvo koje je počinila svojim rukama. **Neka je prokletstvo Allaha Teâlâ, meleka i svih ljudi na onoga ko spreči da se odmazda primeni na njega**, (Amin)“.[565]

(565. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 8/46).

Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je u ova dva hadisa naveo da je jedini uslov za namerno ubistvo odmazda. Da je staratelj žrtve imao mogućnost da primi krvarinu, ne bi izjavio da je potrebna samo odmazda, a da ne pomene krvninu. To je zato što je, u slučaju gde je data mogućnost da se uradi jedna od dve stvari, nezamislivo je da bi Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao samo jednu od njih. U tom slučaju, pravo izbora nije dato. Ako se pravo izbora da kasnije, to bi bilo ukidanje prethodne odluke.

Poslednji hadis Ibn Ujejne, koji se prenosi od Tavusa bez pominjanja Ibn Abbasa, a koji nije povezan sa Hz.Poslanikom (s.a.v.s.), **ako bismo trebali na to odgovoriti, naš odgovor bi bio ovakav**:

Ibn Ujejne (r.a.h.) je jednom prilikom preneo ovaj hadis, a da nije Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) pružio njegov lanac prenošenja. Drugi put ga je preneo na isti način kao Sulejman b. Kesir (r.a.h.) (prenoseći njegov lanac prenošenja prema Hz.Poslaniku (s.a.v.s.)). Ibn Ujejne je čovek bio sa kratkim pamćenjem i historijom grešaka. Međutim, moguće je da je ovaj hadis preneo od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) u drugoj prilici preko Ibn Abbasa (r.a.h.). U drugoj prilici, moguće je da je izdao fetvu na osnovu ovog hadisa i izrazio svoje verovanje po tom pitanju. Zato, nema razloga da se ovaj hadis oslabi.

Učenjaci su raspravljali o značenju ajeta:

فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ مِنۡ أَخِيهِ شَيۡءٞ فَٱتِّبَاعُۢ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَأَدَآءٌ إِلَيۡهِ بِإِحۡسَٰنٖۗ

(PS: Samir B: Ovaj deo ajeta moram prevesti sa turs jezika zbog poznatih razloga.Hvala).

“ **… Ako ubici oprosti njegov brat (naslednik ili staratelj ubijenog), on mora slediti put razuma i religije i platiti krvninu na dobar način**“. [el-Bekare, 2/178]

Neki su rekli da reč “**oproštaj**“ u ajetu znači nešto lahko i moguće. Zaista, reči Allaha Svemogućeg:

خُذِ ٱلۡعَفۡوَ وَأۡمُرۡ بِٱلۡعُرۡفِ وَأَعۡرِضۡ عَنِ ٱلۡجَٰهِلِينَ

199. Ti sa svakim – lijepo! I traži da se čine dobra djela, a neznalica se kloni! [Arâf, 7/199]

znači: “O Muhammede! Izaberi lahk moral i postupak“, kao što Allah Teâlâ zna.

Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je takođe rekao:

(أَوَّلُ الْوَقْتِ رِضْوَانُ اللهِ، وَآخِرُ الْوَقْتِ عَفْوُ اللهِ)

“**Početak vremena je Allah-ovo zadovoljstvo, a kraj vremena je Allah-ov oproštaj**“.[568]

(568. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, 1/46).

Reč “**oproštaj**“ u ovom hadisu ima za cilj da olakša stvari slugama Allaha Teâlâ.

فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ مِنۡ أَخِيهِ شَيۡءٞ

“ **… Ako ubici oprosti njegov brat (naslednik ili staratelj ubijenog), …**“, [el-Bekare, 2/178]

Ako ubica da određenu sumu novca staratelju ubijenog, on treba da je prihvati i sledi put koji je u skladu sa razumom i verskim propisima. Ubica treba da staratelju pokojniku da ovaj novac/krvarinu na ljubazan način. Svemogući Allah savetuje staratelju ubijenog da prihvati krvarinu ako je ubica da na ljubazan način, a u nastavku ajeta, On Teâlâ nas obaveštava da je to olakšanje i milost. Zaista, nakon što je pomenuo odmazdu u suri el-Mâide, On Teâlâ kaže:

فَمَن تَصَدَّقَ بِهِۦ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهُ

" **... A onome ko od odmazde odustane, bit će mu to od greha iskuplenje. ...**", [el-Mâide, 5/45].

Ovim ajetom, ajet poziva staratelja žrtve da oprosti ubici i da smatra krvarinu milostinjom. Takođe preporučuje da staratelj žrtve prihvati krvarinu ako je ubica plati. Jer je Svemogući Allah savetovao staratelju žrtve da prvo oprosti ubici ako plati krvarinu, a nakon što je prihvati, pozvao ga je da sledi put koji je u skladu sa razumom i religijom. Takođe je naredio ubici da dobrodušno plati krvarinu.

Neki su rekli da je značenje ajeta o odmazdi objašnjeno u sledećem rivâjetu od Ibn Abbasa (r.a.h.):

Abdulbaki ibn Kani (r.a.h.) je preneo da je Ibn Abbas (r.a.h.) rekao:

"Bilo je odmazde među decom Izraela, ali nije bilo krvoprolića. Svemogući Allah je rekao sledeće u vezi sa ovim narodom:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ ٱلۡحُرُّ بِٱلۡحُرِّ وَٱلۡعَبۡدُ بِٱلۡعَبۡدِ وَٱلۡأُنثَىٰ بِٱلۡأُنثَىٰۚ فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ مِنۡ أَخِيهِ شَيۡءٞ فَٱتِّبَاعُۢ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَأَدَآءٌ إِلَيۡهِ بِإِحۡسَٰنٖۗ ذَٰلِكَ تَخۡفِيفٞ مِّن رَّبِّكُمۡ وَرَحۡمَةٞۗ فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ بَعۡدَ ذَٰلِكَ فَلَهُۥ عَذَابٌ أَلِيمٞ

178. O vjernici! Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan – za slobodna, i rob – za roba, i žena – za ženu. A onaj kome rod ubijenog oprosti, neka oni velikodušno postupe, a neka im on dobročinstvom uzvrati. To je olakšanje od Gospodara vašeg, i milost. A ko nasilje izvrši i poslije toga, njega bolna patnja čeka. [el-Bekare, 2/178].

Reč "**oprost**" u ajetu po Ibn Abbasu (r.a.h.) znači da staratelj žrtve prihvata krvarinu u slučaju ubistva sa predumišljajem.

فَٱتِّبَاعُۢ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَأَدَآءٌ إِلَيۡهِ بِإِحۡسَٰنٖۗ ذَٰلِكَ تَخۡفِيفٞ مِّن رَّبِّكُمۡ وَرَحۡمَةٞۗ

" **... neka oni velikodušno postupe, a neka im on dobročinstvom uzvrati. To je olakšanje od Gospodara vašeg, i milost. ...**".

Ono što je napisano za preislamske narode jeste olakšanje i milost za muslimane.

فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ بَعۡدَ ذَٰلِكَ فَلَهُۥ عَذَابٌ أَلِيمٞ

" **... A ko nasilje izvrši i poslije toga, njega bolna patnja čeka**".

To jest, ko počini prestup nakon što primi dijet-u, čeka ga bolna patnja.

Ibn Abas (r.a.h.) je izjavio da je ovaj ajet objavljen da bi se ukinula zabrana izraelcima da prihvate krvarinu. Ovaj ajet je dozvolio staratelju žrtve da prihvati krvarinu ako je ubica platio. Ovo je olakšanje i milost od Allaha Teâlâ za nas.

Da je, kako tvrde naši protivnici, staratelju žrtve dato pravo da bira između odmazde i dijet-e, Ibn Abbas (r.a.h.) ne bi rekao: "Reč '**oprost**' u ajetu se odnosi na prihvatanje dijete od strane staratelja žrtve za namerno ubistvo". Prihvatanje znači prihvatanje onoga što neko drugi daje. Da nije imao ovo značenje, rekao bi: "Kada staratelj žrtve odluči da primi dijetu." U tom slučaju, ajet bi značio: "Kada se strane dogovore o dijeti, dijeta se daje".

U rivâjetu od Katade (r.a.h.), postoje dokazi koji ukazuju na to da je zabrana primanja dijete među Izraelcima bila ustanovljena za osobu koja je ubila drugu stranu nakon primanja dijete.

Na sledeći način: Abdullah b. Muhammed b. Ishak el-Mervezi je preneo da je Katade rekao u kontekstu objašnjenja ajeta:

فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ بَعۡدَ ذَٰلِكَ

" **... A ko nasilje izvrši i poslije toga, ...**":

" **Ako staratelj žrtve ubije nekoga sa druge strane nakon što primi dijetu, nije prihvaćeno da plati dijetu staratelju osobe koju je ubio**".

Postoji rivâjet da ajet:

فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ مِنۡ أَخِيهِ شَيۡءٞ

" **... A onome ko od odmazde odustane, bit će mu to od greha iskuplenje. ...**", [el-Mâide, 5/45].

ima drugačije značenje:

Sufjan b. Husejn (r.a.h.) je preneo da je Šabi (r.a.h.) rekao:

Izbio je rat između dva arapska plemena. Muškarci su ubijani sa obe strane. Jedno od plemena je reklo drugom: "Nećemo sklopiti mir dok ne ubiješ jednog svog čoveka za svaku ženu ubijenu među nama i dva svoja čoveka za svakog muškarca ubijenog među nama!" Kada su došli pred njega da reše svoj spor, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

(الْقَتْلُ بَوَاءٌ) -"**Ubijanje je jednako**".[571]

(571. Beyhakî, Şuabu'l-Îmânn: 9/434).

Zatim su sklopili mirovni sporazum, uključujući dijetu. Ispostavilo se da je jedno pleme imalo više mrtvih nego drugo. Tada je objavljen sledeći ajet:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ ٱلۡحُرُّ بِٱلۡحُرِّ وَٱلۡعَبۡدُ بِٱلۡعَبۡدِ وَٱلۡأُنثَىٰ بِٱلۡأُنثَىٰۚ فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ مِنۡ أَخِيهِ شَيۡءٞ

" **O vjernici! Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan – za slobodna, i rob – za roba, i žena – za ženu. A onaj kome rod ubijenog oprosti, ...**", [el-Bekare, 2/178].

Sufjan (r.a.h.) je rekao da značenje ajeta:

فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ مِنۡ أَخِيهِ شَيۡءٞ

“ **… A onaj kome rod ubijenog oprosti, …**“, zapravo treba da bude sledeće:

“**Ako je broj žrtava jedne strane veći od broja žrtava druge strane, druga strana treba da plati dijetu u skladu sa zahtevima razuma i religije**“.

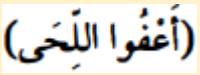
Šabi (r.a.h.) je objasnio razlog za objavljivanje ovog ajeta. Sufjan (r.a.h.) je, sa druge strane, izjavio da reč “**oprost**“ u ajetu: فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ - znači “**višak**“. U stvari, moguće je da reč “**oprost**“ nosi ovo značenje. Na primer, u jednom ajetu, Svemogući Bog kaže:

ثُمَّ بَدَّلۡنَا مَكَانَ ٱلسَّيِّئَةِ ٱلۡحَسَنَةَ حَتَّىٰ عَفَواْ وَّقَالُواْ قَدۡ مَسَّ ءَابَآءَنَا ٱلضَّرَّآءُ وَٱلسَّرَّآءُ فَأَخَذۡنَٰهُم بَغۡتَةٗ وَهُمۡ لَا يَشۡعُرُونَ

95. Poslije bismo kaznu blagostanjem zamijenili dok se ne bi umnožili i rekli: "I naše su pretke pogađale i žalosti i radosti!" – i tada bismo ih, da oni ne predosjete, neočekivano kaznili. [Arâf, 7/95].

Kao što se može videti, reč “**oprost**“ u ovom ajetu znači **povećati** ili **umnožiti**.

Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je takođe koristio reč „af“ u sledećem hadisu u smislu povećanja i umnožavanja:

-“**Neka brade rastu**“.[574]

(574. Nesai, Zinet, 2).

Tumačenje ajeta u vezi sa odmazdom trebalo bi da bude sledeće: Ako se utvrdi da je dijeta koja se duguje bratu prevelika, on treba da plati dogovoreni iznos sa ljubaznošću i dobrotom, a drugi treba da postupa prema zahtevima razuma i religije nakon što primi dijetu.

Ima onih koji ovaj ajet tumače drugačije. Na sledeći način: Ako u krvnoj osveti postoji više od jednog naslednika žrtve i neki od njih oproste ubici i ne zahtevaju odmazdu (kısas), pravo oprostioca nad ubicom se pretvara u imovinu.

Prenošen je rivâjet da su Hz.Umer, Hz.Ali i Abdulah b. Mes'ûd (r.a.h.) rekli da ovo nije tumačenje ajeta koji se tiče odmazde (kısas). U stvari, ovo je odgovarajuće tumačenje koje treba izvući iz formulacije ajeta. Jer je Svemogući Allah rekao: “ **… A onaj kome rod ubijenog oprosti, …**“, ovaj izraz zahteva da iz ajeta razumemo da čak i ako se ne oprosti celo pravo na odmazdu, deo može biti oprošten. Kada neki od zakonitih vlasnika oproste ubici i ne zahtevaju odmazdu, prava drugih na odmazdu se pretvaraju u imovinu. U ovom slučaju, ubica mora da im plati dijetu na ljubazan i pravedan način, a oni moraju da postupaju u skladu sa razumom i verskim propisima nakon što prime dijetu.

Neki ljudi su protumačili ajet o odmazdi kao: “Staratelj žrtve može odustati od odmazde i uzeti dijetu, protiv pristanka ubice“. Ovo je tumačenje koje doslovno tumačenje sjeta odbacuje, jer oproštaj ne ide ruku pod ruku sa dijet-om.

Kao što je poznato, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

الْعَمْدُ قَوَدٌ إِلَّا أَنْ يَعْفُوَ وَلِيُّ الْمَقْتُولِ - " **Umišljano ubistvo zahteva odmazdu. Ako staratelj žrtve oprosti, to nije potrebno**".[575] Rekavši ovo, on je staratelju žrtve dao dva prava: Jedno je da nametne odmazdu, a drugo je da oprosti. Osim ova dva, nije dao treće pravo da uzme imovinu/dijet-u.

(575. Darekutni, Sunen: 4/82).

Ako se kaže: "Ako staratelj žrtve oprosti ubici i ne zahteva odmazdu kako bi dobio imovinu/dijetu, i dalje se smatra da mu je oprostio, a da formulacija ajeta uključuje i ovu situaciju", **možemo odgovoriti na sledeći način**:

Ako je jedna od dve stvari neophodna: uzdržavanje od traženja dijete ili odmazde, onda je ubici oprošteno. Na osnovu onoga što govorite, staratelj žrtve će se definitivno uzdržati od traženja dijete ili odmazde. Ovo se ne računa kao oproštaj, a ono što govorite je nevažeće. Niko nikada ne bi rekao tako nešto.

Sa druge strane, očigledno značenje stiha takođe opovrgava ovo. Na primer, ako staratelj žrtve pomiluje ubicu uzimajući krvninu bez odmazde, ne kaže se: (عَفَا لَهُ) - " **Dao mu je višak svog bogatstva**". Međutim, kaže se: (عَفَا عَنْهُ) - "**Oprostio mu je**". Zamena predloga: (عن) na kraju glagola: (عَفَا) sa (له) bila bi prisilna. Alternativno, mogli bismo protumačiti ajet kao "**Staratelj žrtve je pomilovao ubicu bez odmazde**", a ovde bismo protumačili skrivenu reč koja nije pomenuta u očiglednom značenju ajeta. Ako smo zadovoljni očiglednim značenjem ajeta i nemamo potrebu da tumačimo skrivenu reč, onda nije dozvoljeno tumačiti skrivenu reč. Štaviše, naše tumačenje ajeta je lakše i praktičnije. Drugim rečima, tumačimo ajet prema njegovom očiglednom značenju bez razmatranja bilo koje skrivene reči. Drugim rečima, ubica ublažava i olakšava presudu o odmazdi plaćanjem dijete staratelju ubijenog.

Sa druge strane, prethodno tumačenje protivreči očiglednom značenju ajeta. Jer predlog (مِنْ) u ajetu: فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ - " **... A onaj kome rod ubijenog oprosti, ...**", znači deo celine. Ovo značenje postoji u značenju i stvarnosti ovog predloga. Međutim, ako postoje dokazi da on nosi drugačije značenje, onda se njegovo značenje menja. Normalno, pošto je ovaj predlog prisutan, značenje ajeta bi bio sledeće: "**Ako ubici oproste neki od staratelja ubijenog, bit će oslobođen od odmazde**".

Prema onima koji se protive našem stavu, značenje ajeta je sledeće: Ako ubici oproste neki od staratelja žrtve, on je potpuno oslobođen odmazde i dužan je da plati dijetu. U ovom slučaju, predlog (مِنْ) u ajetu je nevažeći.

Sa druge strane, reč u ajetu شَيۡءٞ -“**šejun**“ znači da je zločin ubice delimično oprošten, a ne u celini. Svako ko tumači ajet kao da je ceo zločin oprošten, ne ispunjava u potpunosti značenje i smisao reči. Ovo tumačenje bi ajet protumačilo kao “**Ako ubici potpuno oproste staratelji žrtve i od njega se zatraži nadoknada**“, poništilo bi predlog (مِنۡ) i reč شَيۡءٞ . Iako je moguće koristiti ga u doslovnom smislu, nije dozvoljeno nikome da tumači ajet poništavajući neke od njegovih reči. Ako koristimo predlog (مِنۡ) i reč شَيۡءٞ u doslovnom smislu, a da ga ne poništimo, to bi takođe bilo u skladu sa očiglednim značenjem ajeta. Šabijevo objašnjenje i tumačenje razloga za objavlivanje ajeta o odmazdi, gde dijeta koja se duguje jednom od dva zaraćena plemena, premašuje dijetu drugog, takođe se poklapa sa formulacijom ajeta. Fraza عُفِيَ لَهُۥ مِنۡ أَخِيهِ označava količinu bogatstva koju će jedan protivnik dobiti od drugog u odmazdnom poravnanju. To znači deo celine ili mali deo velike količine, i to je pravo značenje reči te u ajetu.

Drugo moguće tumačenje je to da će ubica ublažiti kaznu za svoj zločin davanjem neke imovine. Staratelj žrtve se poziva da prihvati imovinu koju mu je ubica ponudio, a obećava mu se nagrada ako odbije da se izvrši odmazda i prihvati dijetu. Ovo takođe obuhvata značenje dela celine, što znači “**ubica plaća deo dijete**“. Deo dijete je ekvivalentan delu osobe koju je ubio.

Ako je tumačenje ajeta “Kisas“ da obavesti Izraelce o obavezi sprovođenja odmazde i zabrani uzimanja dijet-e, onda je naše tumačenje savršeno u skladu sa značenjem ajeta. Jer, kažemo: Ajet zahteva od strana da se pomire i dogovore o maloj ili velikoj količini imovine. Izraz “malo“ se odnosi na deo imovine, ali se odnosi i na njenu celinu. Kao u sledećem ajetu:

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعۡبُدُوٓاْ إِلَّآ إِيَّاهُ وَبِٱلۡوَٰلِدَيۡنِ إِحۡسَٰنًاۚ إِمَّا يَبۡلُغَنَّ عِندَكَ ٱلۡكِبَرَ أَحَدُهُمَآ أَوۡ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُل لَّهُمَآ أُفّٖ وَلَا تَنۡهَرۡهُمَا وَقُل لَّهُمَا قَوۡلٗا كَرِيمٗا

23. Gospodar tvoj zapovijeda da se samo Njemu klanjate i da roditeljima dobročinstvo činite. Kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost dožive, ne reci im ni: "Uh!" – i ne podvikni na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim. [İsrâ, 17/23].

Kao i u sličnim ajetima u Kur'anu, izgovaranje „uf!“ je ovde zabranjeno, ali je takođe namenjeno da se izrazi da su i druge reči i ponašanja koja mogu uznemiriti roditelje takođe zabranjena.Ako je tumačenje ajeta da neki od staratelja žrtve opraštaju ubici svoj deo kazne, to bi takođe bilo u skladu sa očiglednim značenjem ajeta. U ovom slučaju, nisu svi staratelji, ali neki od njih jesu oprostili.Bez obzira na tumačenje (te'vil), sva tumačenja osim jednog koja smo do sada predstavili su u skladu sa očiglednim značenjem ajeta. Ono što je neprikladno jeste tumačenje da staratelj oprašta ubici i prima dijet-u u ime svih naslednika. Sva značenja koja su dali oni koji su dali ovo tumačenje mogla bi se implicirati u ajetu. Razlog za objavljivanje ajeta o odmazdi (kısas), o čemu smo do sada razgovarali, jeste ukidanje zabrane odmazde i dijet-e, koju su deca Izraelova bila obavezna da praktikuju. Ovaj ajet nam dozvoljava da uzmemo imovinu od ubice, bilo malu ili veliku. Ako ubica olakša dijet-u i plati dijet-u na ljubazan i velikodušan način, staratelj žrtve se poziva da je prihvati te mu se s'hodno tome obećava nagrada za to. Ovaj ajet o odmazdi je objavljen zato što je dijet-a koju duguje jednom od dva zaraćena plemena premašila dijet-u drugog. Zato, suprotstavljenim stranama je ovim ajetom naređeno da postupaju u skladu sa zahtevima razuma i religije. Ubici je takođe naređeno da plati dijet-u drugoj strani na ljubazan i pravedan način. Međutim, učenjaci se ne slažu oko presude koja bi trebalo da se primeni ako neki od staratelja žrtve pomiluju ubicu u znak odmazde.

Iako se međusobno razlikuju po značenju, sva tumačenja koja smo do sada dali mogla su biti namenjena ajetu bez zanemarivanja ili izostavljanja bilo koje reči ajeta.

Neko bi mogao da prigovori na sledeći način: "Tumačenje koje iznose protivnici, da staratelj žrtve može oprostiti odmazdu i uzeti dijet-u bez saglasnosti ubice, njegovom jednostranom voljom, ne protivreči formulaciji ajeta. Zato, ovo značenje može biti i namenjeno u ajetu. Jer se ovim tumačenjem ne odbacuje tumačenje drugih. Izraz u ajetu فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ takođe znači prepuštanje odmazde ubici (i uzimanje dijet-e od njega). Na primer, na arapskom, kada se kuće ostave da se sruše, to se naziva (عَفَتِ الْمَنازِل). Takođe se naziva (اَلْعَفْوُ عَنِ الذُّنُوبِ) kada grešnik nije kažnjen. Zato, izraz فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ u ajetu znači "**ostavljanje odmazde i prelazak na dijet-u**".

Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Ako je situacija onakva kakvu vi predlažete, onda će se smatrati da je staratelj žrtve oprostio ubici time što se odrekao dijet-e i izvršio odmazdu. To je zato što se time odrekao prava da primi dijet-u. Kao što je poznato, napuštanje imovine i odustajanje od prava na nju takođe se naziva oproštaj. Jedan ajet o ovoj temi kaže:

وَإِن طَلَّقۡتُمُوهُنَّ مِن قَبۡلِ أَن تَمَسُّوهُنَّ وَقَدۡ فَرَضۡتُمۡ لَهُنَّ فَرِيضَةٗ فَنِصۡفُ مَا فَرَضۡتُمۡ إِلَّآ أَن يَعۡفُونَ أَوۡ يَعۡفُوَاْ ٱلَّذِي بِيَدِهِۦ عُقۡدَةُ ٱلنِّكَاحِۚ وَأَن تَعۡفُوٓاْ أَقۡرَبُ لِلتَّقۡوَىٰۚ وَلَا تَنسَوُاْ ٱلۡفَضۡلَ بَيۡنَكُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ بِمَا تَعۡمَلُونَ بَصِيرٞ

237. A ako ih pustite prije nego što ste u odnos sa njima stupili, a već ste im vjenčani dar odredili, one će zadržati polovinu od onoga što ste odredili, osim ako se ne odreknu ili ako se ne odrekne onaj koji odlučuje o sklapanju braka; a ako se odreknete, to je bliže čestitosti. I ne zaboravite da jedni prema drugima velikodušni budete, ta Allah zaista vidi šta radite. [el-Bekare, 2/237].

Kao što se može videti, reč "**af**" u ovom ajetu se koristi u smislu odricanja od imovine. Kao što je dobro poznato, neko ko odluči da se odrekne dijet-e i umesto toga se odluči za odmazdu, ne naziva se "**opraštač**". Slično tome, niko ko odustane od primene odmazde i okrene se dijeti ne zaslužuje titulu "**opraštač**".To je zato što ima pravo da bira između dve stvari i izabrao je jednu od njih. Osoba koja ima pravo da bira između dve stvari i izabere jednu od njih je njeno obavezno pravo. Kada to učini, odlučna je da to učini kao da nema nikakvu drugu obavezu. Na primer, ako neko odluči da izvrši pokajanje oslobađanjem roba kao iskuplenje (kefaret) zakletve, to je njegov kefaret kao da nema drugih opcija kefareta. Ostale opcije kefareta se odriču. Slično tome, ako staratelj žrtve može slobodno da bira između dijet-e i odmazde pa izabere jedno od toga, on ne zaslužuje titulu "**opraštač**" jer nije izabrao drugu opciju. Pošto reč "**oprost** (**pomilovanje**)" nema nikakve veze sa situacijama o kojima smo do sada razgovarali, ne bi bilo ispravno tumačiti ajet o odmazdi kao oproštaj. Bilo bi prikladnije tumačiti ovaj ajet u skladu sa značenjima koja smo pomenuli.

Takođe treba naglasiti da obaveza naslednika ubijenog nije samo da zahteva odmazdu, već ni da istovremeno uzima odštetu (dijetu). Ili uopšte nije stvar u izboru jednog od ta dva. Ne možemo reći da je njegovo pravo da primeni obe opcije, niti možemo reći da može da izabere koju god opciju želi, kao u slučaju iskupljenja zakletve i sličnih stvari. Ranije smo objasnili da je odmazda ono što je Svemogući Allah učinio obaveznim u Kuranu. Davanje staratelju žrtve prava da bira između odmazde i drugih radnji bio bi dodatak tekstu i ukinuo bi obavezu odmazde. Po našem mišljenju, takva radnja zahteva ukidanje. Zato, ono što je neophodno nije ništa drugo do odmazda. Nije dozvoljeno odustati od odmazde i naplatiti krvninu od žrtve bez njenog pristanka.

To je zato što neko ko ima pravo koje se može naplatiti od nekog drugog ne može ga naplatiti zamenom za nešto drugo bez pristanka druge strane. Takođe treba napomenuti da neko ko kaže: „Obavezno je da staratelj žrtve izvrši odmazdu. Međutim, ako želi, može i da naplati krvninu umesto odmazde“, pravi grešku u ovoj izjavi. To je zato što osoba koja ovo kaže ne oslobađa staratelja žrtve prava izbora u ovoj stvari. Jer time što žrtvi daje pravo da se primeni odmazda, ako želi, ili da plati krvninu. Slično tome, neko ko kaže: „Obavezna dužnost je da staratelj žrtve primi krvninu. Međutim, ako želi, može preneti svoje pravo na krvninu u oblik odmazde“, naći će se u istoj situaciji kao i osoba koja je dala prethodnu izjavu.

Pošto je reč osobe koja kaže: “Obavezno je da staratelj žrtve uzme dijetu. Ali ako želi, može svoje pravo na dijetu preneti na odmazdu“, nevažeća je, jer daje staratelju žrtve pravo izbora u istom slučaju ubistva, reč osobe koja kaže: “Obavezno je da staratelj žrtve uzme dijetu. Ali ako želi, može uzeti dijetu umesto odmazde“, takođe nevažeća je, jer je reč osobe koja kaže: “Obavezno je da staratelj žrtve uzme dijetu. Ali ako želi, može uzeti dijetu umesto odmazde“, nevažeća je, jer je u istom slučaju ubistva pravo izbora dato staratelju žrtve sa oba izraza. Međutim, Uzvišeni Allah je učinio odmazdu obaveznom za ubicu rekavši: “ … Propisuje vam se odmazda za ubijene:…“ Nije rekao:“Propisana vam je odmazda u vezi sa ubijenim“. Niti je rekao: “Propisana vam je odmazda ili dijeta za ubijene“.

Neko ko kaže: “Obavezno je da staratelj žrtve nametne odmazdu. Međutim, ako želi, može uzeti i dijetu umesto odmazde“, dao je staratelju žrtve pravo da bira pod drugim imenom te je pogrešio u izražavanju ovoga.

Neko bi mogao da prigovori: “Obavezno je da se nametne odmazda. Ako staratelj žrtve i ubica postignu dogovor, dijeta može biti nametnuta umesto odmazde“. Ako se međusobno dogovore i pribegnu dijet-i, odmazda koju zahteva ajet se ne ukida".

Prigovarač može odgovoriti na sledeći način: Kao što smo objasnili na početku ovog članka, odmazda je pravo staratelja žrtve nad ubicom. Međutim, staratelju žrtve nije dato pravo da napravi drugi izbor (na primer, da primi dijet-u bez pristanka ubice).

Činjenica ta da se staratelj žrtve i ubica slažu da se odreknu odmazde i plate krvninu (dijet-u) ne sprečava da odmazda bude jedino obavezno pravo.To je zato što nešto čija je odluka zasnovana na njihovom sporazumu (dijet) ne utiče na osnovni element (kısası - odmazde), koji je obavezan bez izbora. Na primer, neko ko poseduje roba i kuću može ih kupiti od nekog drugog uz njihov pristanak. Dozvoljenost kupovine od njih ne negira činjenicu tu da je njihov prvobitni vlasnik bio osoba od koje su kupljeni. Nije nužno potrebno da vlasništvo nad njima bude zasnovano na pravu izbora. Slično tome, osoba ima pravo da se razvede od svoje žene. Može uzeti cena plaćena za … njegovu hula (odmazdu) i razvod i preneti je na svoju imovinu. Međutim, imati pravo na razvod od trenutka sklapanja bračnog ugovora ne znači da on ima ovlašćenje da zameni ovo pravo za cenu koju će dobiti za hula i razvod bez pristanka svoje žene. Da je to slučaj, imao bi pravo na razvod i odmazdu od samog početka. Međutim, tako nešto nije slučaj.Hadis koji prenosi Enas ukazuje na to da obavezna kazna za ubistvo nije ništa drugo do odmazda. Već smo povezali lanac prenošenja ovog hadisa kada smo opisali incident kada je Rubaj bint Nadir polomila zub robinji. U vezi sa tim incidentom, Resûllullah (s.a.v.s.) je rekao: “Knjiga Allaha Teâlâ naređuje odmazdu“. Rekavši ovo, izjavio je da kazna koju propisuje Kuran nije ništa drugo do odmazda. Od sada, niko nema ovlašćenje da izrekne drugu kaznu uz odmazdu ili da sprovede drugu kaznu umesto odmazde.

Međutim, Kur'anski ajet koji naređuje odmazdu, ako se pronađe drugi ajet ili hadis koji je dozvoljeno ukidati ga, onda je dozvoljeno promeniti ovu kaznu ili joj dodati drugu kaznu. Čak i ako prihvatimo to da je moguće tumačiti ajet na način koji dozvoljava uzimanje dijet-e kako oni tvrde, bez pristanka ubice na osnovu izraza: فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ مِنۡ أَخِيهِ شَيۡءٞ - " ... **A onaj kome rod ubijenog oprosti, ...**", iako postoji i mogućnost drugih tumačenja koja smo pomenuli - ova formulacija u ajetu je uobičajena reč sa najviše nekoliko mogućih značenja. Ovo zahteva da ajet o odmazdi bude mutešabih ajet. Kao što je poznato, ajet: كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ -"**Propisuje vam se odmazda za ubijene; ...**" je mutešabih ajet, njegovo značenje je očigledno, njegova svrha je jasna, nema zajedničkog u njegovoj formulaciji niti ima mogućnosti u njegovom tumačenju. Odluka mutešabih ajeta zahteva da se tumači prema značenju mutešabih ajeta. Jer je Svemogući Allah rekao još jedan ajet. Ajet kaže:

هُوَ ٱلَّذِيٓ أَنزَلَ عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ مِنۡهُ ءَايَٰتٞ مُّحۡكَمَٰتٌ هُنَّ أُمُّ ٱلۡكِتَٰبِ وَأُخَرُ مُتَشَٰبِهَٰتٞۖ فَأَمَّا ٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمۡ زَيۡغٞ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَٰبَهَ مِنۡهُ ٱبۡتِغَآءَ ٱلۡفِتۡنَةِ وَٱبۡتِغَآءَ تَأۡوِيلِهِۦۖ وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُۘ وَٱلرَّٰسِخُونَ فِي ٱلۡعِلۡمِ يَقُولُونَ ءَامَنَّا بِهِۦ كُلّٞ مِّنۡ عِندِ رَبِّنَاۗ وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّآ أُوْلُواْ ٱلۡأَلۡبَٰبِ

7. On ti objavljuje Knjigu, ajeti u njoj su jasni, oni su glavni deo Knjige, a drugi su manje jasni. Oni čija su srca pokvarena - željni zabune i sopstvenog tumačenja - slede one koji su manje jasni. A samo Allah zna njihovo tumačenje. Oni koji su dobro upućeni u nauku kažu: "Mi verujemo u njih, sve je od našeg Gospodara!" - A samo oni obdareni razumom svaćaju. [Âl-i-Imrân, 3/7].

(Mutešabih ajeti su ajeti čije značenje i istina su poznati samo Bogu. Ljudskom umu je nemoguće da ih u potpunosti svati. To uključuje ajete koji se tiču Božjih svojstava, stanja Sudnjeg dana, Raja, Pakla i "**huruf-u mukata'a**" koji se nalaze na početku sura. Koliko god se osoba trudila, nemoguće je u potpunosti razumeti ove ajete. Ajeti koji nisu mutešabih ajeti su takođe definitivni (jasni) ajeti.

"huruf-u mukata'a" - Harfovi mukattaa su harfovi koji se nalaze na početku 29 sura Kur'ana i čitaju se svojim imenom. Reč "mukattaa", koja znači "odsečena" ili "razdvojena", dobila je ovaj termin zbog toga što se ovi harfovi čitaju nezavisno i odvojeno, bez formiranja reči. Značenje ovih harfova nije tačno poznato i u tumačenjima se smatraju mutešabihat, tj. sličnim, a njihovo značenje nije jasno. Opširnije na ovu temu pogledajte kod Turske enciklopeije islama (TDV-Isam Ansiklopedisi). Hvala.).

U ovom ajetu, Svemogući Allah nam naređuje da tumačimo mutešabih ajet prema muhkam ajetu kada ga tumačimo. Njegov opis muhkam ajeta kao majke Knjige zahteva tumačenje drugih ajeta u skladu sa tim i njihovo pripisivanje njemu. Majka nečega znači početak te stvari i, na kraju krajeva, njen povratak. Pred kraj ajeta, Svemogući Allah kritikuje one koji napuštaju muhkam ajete i slede mutešabih ajete na osnovu mogućih tumačenja reči. Rekavši: " **... Oni čija su srca pokvarena - željni zabune i sopstvenog tumačenja - ...**", On Teâlâ određuje da oni koji to čine imaju izopačenost u srcima.

Pošto je utvrđeno da je ajet: كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ -“**Propisuje vam se odmazda za ubijene; …**“, je jasan ajet (muhkem ajet), dok: فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ مِنۡ أَخِيهِ شَيۡءٞ - “ **… A onaj kome rod ubijenog oprosti, …**“, je nejasni (mutešabih ajet). Neophodno je tumačiti muhkem ajet prema njegovom značenju, bez protivrečenja mutešabih ajetu i bez uklanjanja bilo čega iz njegovog pravila. Ovo tumačenje treba da bude takvo da ne bude u suprotnosti sa primenom odmazde koja proističe iz prethodnih stranica i koja je u skladu sa rečju ajeta, a da ne dodaje ništa od odmazde ili ne skreće na alternativu kao što je dijet-a. Uistinu, u istom kontekstu se u drugom ajetu kaže:

ٱلشَّهۡرُ ٱلۡحَرَامُ بِٱلشَّهۡرِ ٱلۡحَرَامِ وَٱلۡحُرُمَٰتُ قِصَاصٞۚ فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ عَلَيۡكُمۡ فَٱعۡتَدُواْ عَلَيۡهِ بِمِثۡلِ مَا ٱعۡتَدَىٰ عَلَيۡكُمۡۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلۡمُتَّقِينَ

194. Sveti mesec je za sveti mesec, i čak i na svetim mestima postoji odmazda: uzvratite onima koji vas napadaju istom merom i bojte se Allaha, i znajte da je Allah na strani onih koji izbegavaju greh. [el-Bekare, 2/194].

Ekvivalent života ubijene osobe je odmazda, koju njen staratelj ima pravo da sprovede. Zaista, pošto je ekvivalent života ubice odmazda, odnosno ubijanje života ubice, staratelj žrtve je kao neko čija je imovina uništena. On ima pravo da zahteva ekvivalent svoje imovine od osobe koja ju je uništila. Ne može zahtevati ništa drugo bez obostranog pristanka. Jer Svemogući Allah naređuje: “**… uzvratite onima koji vas napadaju …**“ Zaista, principi usuli'l-fikha to predviđaju. Oni koji tvrde da “Čak i bez saglasnosti ubice, staratelj žrtve može odustati od odmazde i tražiti nadoknadu dijet-om“, oslanjaju se na sledeći rivâjet kao dokaz:Jahja ibn Kesir je preneo da je Ebu Hurejra rekao: Na dan osvajanja Meke, Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) je rekao:

(مَنْ قُتِلَ لَهُ قَتِيلٌ فَهُوَ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ: إِمَّا أَنْ يَقْتُلَ وَإِمَّا أَنْ يُفْدَى)

“**Osoba čiji je rođak ubijen mora postupati prema jednom od dva gledišta. Ili će se izvršiti odmazda ili će joj se isplatiti dijeta**“.[581]

(581. İbn Mâce, Sünen, Ebvâbu'd-Diyât, 3).

Jahja b. Said je preneo da je Ebu Šurejh el-Kabi rekao:

Na dan osvajanja Meke, Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) je rekao:

(أَلَا إِنَّكُمْ مَعْشَرَ خُزَاعَةَ قَتَلْتُمْ هَذَا الْقَتِيلَ مِنْ هُذَيْلٍ، وَإِنِّي عَاقِلُهُ، فَمَنْ قُتِلَ لَهُ بَعْدَ مَقَالَتِي هَذِهِ قَتِيلٌ فَأَهْلُهُ بَيْنَ خِيَرَتَيْنِ: بَيْنَ أَنْ يَأْخُذُوا الْعَقْلَ، وَبَيْنَ أَنْ يَقْتُلُوا)

“**O narode Huze, vi ste ubili ovog čoveka iz plemena Huzail. Ja ću platiti njegovu krvarinu. Ako nečiji rođak bude ubijen posle ovog mog govora, porodica ubijenog imat će pravo da zahteva odmazdu i da izabere nekog drugog bez primanja krvnine**“.[582]

(582. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 8/102).

Muhammed b. Ishak je takođe preneo od Ebu Šurejha el-Huzaija da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

(مَنْ أُصِيبَ بِدَم أَوْ بِخَبْلٍ يَعْنِي بِالْخَبْلِ الْجِرَاحَ فَوَلِيُّهُ بِالْخِيَار بَيْنَ إِحْدَى ثَلَاثٍ بَيْنَ أَنْ يَعْفُوَ أَوْ يَقْتَصَّ أَوْ يَأْخُذَ الدِّيَةَ)

"Ako je osoba ubijena ili povređena, njen staratelj ima pravo da izabere jednu od tri opcije: ili da joj oprosti, da joj nametne odmazdu ili da uzme krvarinu (dijet-u)".[583]

(583. Ebu Cafer et-Tahavi, Şerhu Maâni'l-Âsâr: 3/174).

Ovi narativi ne nužno podrazumevaju istinitost onoga što se govori (da se dijet-a može uzeti bez pristanka ubice). Međutim, možemo reći da verovatno impliciraju da se dijet-a može uzeti uz pristanak ubice. Na primer, ajet sa sličnim značenjem kaže:

فَإِذَا لَقِيتُمُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فَضَرۡبَ ٱلرِّقَابِ حَتَّىٰٓ إِذَآ أَثۡخَنتُمُوهُمۡ فَشُدُّواْ ٱلۡوَثَاقَ فَإِمَّا مَنَّۢا بَعۡدُ وَإِمَّا فِدَآءً حَتَّىٰ تَضَعَ ٱلۡحَرۡبُ أَوۡزَارَهَاۚ ذَٰلِكَ وَلَوۡ يَشَآءُ ٱللَّهُ لَٱنتَصَرَ مِنۡهُمۡ وَلَٰكِن لِّيَبۡلُوَاْ بَعۡضَكُم بِبَعۡضٖۗ وَٱلَّذِينَ قُتِلُواْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَلَن يُضِلَّ أَعۡمَٰلَهُمۡ

4. Kada u bici sretnete nevernike, udarajte ih po vratu dok ih ne oslabite, a onda ih vežite, a nakon toga ih ili velikodušno oslobodite iz zatočeništva ili tražite otkup, sve dok borba ne prestane. Tako učinite! Kad bi Allah hteo, osvetio bi im se, ali On želi da vas iskuša jedne pomoću drugih. On neće poništiti dela onih koji poginu na putu Allaha, [Muhammed, 47/4].

Drugim rečima, oslobodite zarobljenika uz otkup uz njegov pristanak. Saglasnost zarobljenika se eksplicitno ne pominje u ovom ajetu jer kada se pominje reč otkup, adresati znaju da je to preduslov. Nije dozvoljeno uzimati otkup od zarobljenika bez njegovog pristanka. Slično tome, nije dozvoljeno uzimati dijet-u od ubice bez njegovog pristanka. Isto važi i za dužnika koji kaže poveriocu***: "**Ako želiš, možeš da uzmeš svoje u dirhemima, ili možeš u dinarima**".

(PS: Samir B: Dakle, osoba ili kompanija koja pozajmljuje novac ili odobrava kredit, očekujući da će biti vraćena? To je vaš poverilac. I obrnuto, pojedinac ili preduzeće koje duguje taj novac, ko je obavezan da ga vrati? To je vaš dužnik.).

Hz.Poslanik (s.a.v..s) je pitao Bilala (r.a.h.), koji mu je doneo hurme: "**Da li su sve hurme Hajbera ovakve**?" Bilal je odgovorio: "**Ne. Uzimamo jednu meru (ovih dobrih) hurmi za dve mere (hurmi lošeg kvaliteta), ili dve mere (hurmi lošeg kvaliteta) za tri mere (hurmi lošeg kvaliteta)**". Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je tada rekao:

"**Ne radite to. Prodajte svoje (lošeg kvaliteta) hurme za robu. Zatim kupite ove (kvalitetne) hurme u zamenu za tu robu**".[585]

(485. Muvetta: 1/291).

Kao što je poznato, u ovom hadisu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije nameravao da razmenjuje hurme za robu bez pristanka druge strane. Pominjanjem dijet-e u prethodnom hadisu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je objasnio da je zabrana uzimanja dijet-e za decu izraelovu, bez obzira da li je ubica pristao ili ne, ukinuta. Ovo je takođe olakšanje za muslimane. Svemogući Allah je odobrio olakšanje za ovaj ummet.

Sledeća rivâjet ukazuje na to da je namera u onome što smo do sada rekli bila uzimanje dijet-e uz pristanak ubice:

Prema el-Evzaiju, Ebu Hurejra je preneo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(مَنْ قُتِلَ لَهُ قَتِيلٌ فَهُوَ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ، إِمَّا أَنْ يُقَادَ وَإِمَّا أَنْ يُفَادَى)

"**Ako je nečiji rođak ubijen, on ima pravo da izabere jednu od dve opcije: ili se uzima odmazda (za ubicu) ili se uzima dijet-a** (**u međusobnom dogovoru sa njim**)".[586]

(586. Nesâî, es-Sunenu'l-Kubrâ, Kasame, 28).

Infinitiv (المفاداة), glagola (يُفَادَى) pomenutog u hadisu, kao i infinitivi mukatela*, mudâreba*, mušateme* i slični infinitivi, predstavlja radnju koja se odvija između dve osobe (Ili dve strane, prim.prev:Samir B). Ovo ukazuje da je značenje implicirano u drugim rivâjetima da se dijet-a može prikupiti samo uz saglasnost ubice.

(PS: Samir B;

Mukatele - Reč "mukatele" je arapskog porekla i znači međusobno ubijanje, borbu, tuču ili rat. Reč je takođe korišćena za opisivanje događaja koji su zadesili osmanske Jermene tokom Prvog svetskog rata kao rezultat mukatele.

Značenja:

Međusobno ubistvo: Čin međusobnog ubijanja.

Sudar: Boriti se jedni protiv drugih, tući se.

Tuča: Svađa ili sukob koji nanosi štetu jedni drugima.

Rat: Ima široko značenje, obično se odnosi na oružani sukob.

Upotreba:

U osmanskom turskom jeziku, reč "mukatele" se koristila za opisivanje nasilnih događaja koji su se desili tokom Prvog svetskog rata.

Religiozni kontekst:

Ovaj su termin koristili prosvetni radnici da bi naglasili jedan aspekt koncepta "džihada", što znači oružano vojno ratovanje.

Mudârebe - المضاربة - Islamski pravni termin koji označava partnerstvo rada i kapitala zasnovano na podeli profita.

Mudârebe je vrsta partnerstva kapitala i rada u kojem jedna strana doprinosi kapitalom, a druga doprinosi radom, znanjem i iskustvom. Dobijeni profit se deli između strana prema unapred određenim odnosima. U ovom modelu, osoba koja doprinosi kapitalu se naziva Rab-ul mal, dok se osoba koja doprinosi radom i upravlja poslom naziva mudârib.

Mušateme - Reč “Mušatema“ se obično ne koristi sama po sebi, ali se može pomešati sa arapskom rečju “Mutala“. Mutala se odnosi na mišlenje, ideju ili zaključak koji je rezultat pažljivog razmatranja teme.).

Ovi rivâjeti poništavaju argumente onih koji kažu:“Obavezna (Farz) kazna za ubicu je odmazda. Međutim, staratelj je može prevesti u dijet-u. U svim ovim rivâjetima, staratelju žrtve je dato pravo da bira između odmazde i dijet-e. Čak i ako je obavezna kazna za ubicu samo odmazda, staratelj žrtve ima pravo da je prevede u dijet-u nakon dokaza. Baš kao što poverilac ima pravo da prevede dugovani novac u imovinu ili dugovanu imovinu u gotovinu“, jer, staratelju žrtve nije dato pravo da bira između dve opcije zbog ubistva. Naprotiv, u ovom slučaju, postoji samo jedna obavezna kazna za ubicu, a to je odmazda. Svako ko kaže: “Čak i ako je obavezna kazna za ubicu samo odmazda, staratelj žrtve ima pravo da je prevede u dijet-u“, govori suprotno ovim rivâjetima.

Prema onome što je Ensari preneo od Enesa b. Mâlika u vezi sa incidentom u Rubejji, Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) je rekao: “Knjiga Allaha Teâlâ naređuje odmazdu“. Ova izjava isključuje da Knjiga implicira odmazdu ili dijet-u. Alkama b. Va'il i Enes b. Mâlik su preneli da:“Jedan je čovek ubio drugog čoveka. Resûllullah (s.a.v.s.) je predao ubicu staratelju žrtve. Zatim ga je upitao:

“**Hoćeš li mu oprostiti?**“

“**Ne!**“

“**Hoćeš li uzeti dijet-u?**“

“**Ne!**“

“**Ali ako ga ubiješ, postat ćeš kao on**.“

Nakon toga, staratelj žrtve je otišao. Neki ljudi su ga pratili i stigli do njega i rekli:“ Resûllullah (s.a.v.s.) je rekao da ćeš, ako ga ubiješ, postati kao on“. Nakon toga, čovek je oprostio ubici“.[587] Oni koji tvrde da staratelj žrtve ima pravo da bira između odmazde i dijet-e oslanjaju se na ovaj hadis. Međutim, nema dokaza koji bi potkrepili njihov stav. Verovatno je da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.), nakon što je dobio saglasnost ubice, pitao njega: “Hoćeš li uzeti dijet-u?“

Zaista, kada je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) pitao Sabit b. Kajsovu ženu: (أَتَرُدِّينَ عَلَيْهِ حَدِيقَتَهُ) - “**Hoćeš li mu vratiti njegovu baštu** (**koju si uzela kao miraz**) (**da bi se mogao razvesti od tebe**)**?**“ Ona je odgovorila: “**Da**“.[588] Kao što je poznato, iako se eksplicitno ne pominje u rivâjetu, bilo je neophodno da Sabit pristane na razvod u zamenu za vraćanje bašte. (Ovo se eksplicitno ne pominje u rivâjetu jer je poznato.) Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ne bi vratio Sabitu njegovu baštu niti bi ga naterao da se razvede od nje bez njegovog pristanka.

(588. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, 7/511).

Uzimajući u obzir ove rivâjete, možemo reći da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nameravao da zaključi ili raskine ugovor u vezi sa imovinom na osnovu saglasnosti ubice. Baš kao što se obavezao da plati krvarinu u ime jevreja za Abdullaha b. Sahla, koji je pronađen mrtav u Hajberu, a čiji je ubica nepoznat, možda je želeo da plati krvarinu i za čoveka iz Huze koji je ubijen u Mekki.

Hz.Poslanikova (s.a.v.s.) izjava staratelju žrtve: "Ali, ako ga ubiješ, postat ćeš kao on", može imati dva značenja:

a). "**Ako ga ubiješ, postat ćeš ubica kao on**". Govoreći ovo, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije hteo da kaže: "**Postat ćeš grešnik kao on**". Jer je staratelju žrtve data prilika da primeni odmazdu koja mu pripada. Zato, više nije imao pravo da ga osudi. Da je pokušao da ga ubije nakon ovoga, počinio bi delo na koje nije imao pravo te bi time počinio greh.

b). Ako ga ubiješ, oduzet ćeš mu pravo. Više nećeš imati nikakvu nadmoć nad njim. Međutim, govoreći: (فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ) "Ko oprosti ovo pravo i uračuna ga u milostinju, to će mu biti otkup",[589] Allah Svemogući je pozvao staratelja žrtve da stekne prednost nad ubicom tako što će mu oprostiti i pokazati mu ljubaznost.

Neko bi mogao da prigovori: "Pošto je dužnost ubice da se održi u životu, kada staratelj žrtve odluči da primi dijet-u, žena treba da odluči da ubica treba da plati krvarinu".

Odgovor na ovaj prigovor je sledeći: Kada postoji strah od smrti, dužnost svakoga je da pokuša da održi druge u životu. Na primer, ako neko vidi nekoga kako pokušava da ubije nekoga ili nekoga ko se sprema da se udavi, treba da pokuša da ga spasi ako je moguće. Ili ako neko vidi nekoga kako gladuje a ima nešto da ga nahrani, čak i ako je to veoma skupo, treba da pokuša da ga spasi od smrti. Ako ubica mora da plati krvarinu da bi preživeo, staratelj žrtve takođe treba da pokuša da ga održi u životu ako je moguće. Prema ovom predlogu, ako je ubica spreman da plati krvarinu, staratelj žrtve treba da bude primoran da prihvati krvarinu. To bi dovelo do potpunog ukidanja odmazde. Jer, ako bi svaka dužnost bila da održi ubicu u životu, onda bi ubica i staratelj žrtve bili obavezni da se dogovore o krvnini i da prekinu odmazdu. Ako staratelj žrtve zahteva ubičinu kuću, roba ili čak nešto krvarine, ubica bi bio obavezan da im da te stvari. Jer, sa pravne tačke gledišta, nema razlike da li je količina bogatstva koju neko daje da bi ispunio svoju dužnost preživljavanja mala ili velika. Prema onima koji zastupaju ovo gledište, pošto ubica ne mora da plati više od jedne dijet-e, argumentacija koju iznose kako bi opravdali održavanje ubice na život postaje pogrešna i zlobna.

Muzani je izneo sledeći argument u korist Šafije po ovom pitanju: Ako se između strana postigne sporazum o isplati određenog iznosa imovine tako da se had kazfa* ne primeni ili se sporazum o ličnoj garanciji poništi, had se ne primenjuje, garancija se poništava i druga strana nema pravo da primi dogovorenu imovinu. Međutim, ako se postigne sporazum o dijet-i tako da se odmazda ne primeni u slučaju ubistva sa predumišlajem, onda se, prema konsenzusu svih pravnika, ovaj sporazum smatra važećim. Ovo ukazuje na to da je kazna za ubistvo sa predumišlajem, u stvari, isplata finansijske cene. Ako to nije slučaj, sporazum o dijeti kao kazni za ubistvo sa predumišlajem bi bio nevažeći, baš kao što bi sporazum o hadu kazfa i garanciji bio nevažeći, tako bi i sporazum o dijeti kao kazni za ubistvo sa predumišlajem bio nevažeći.

(“Had kazf“ je termin koji se koristi u islamskom pravu za opisivanje čina optuživanja čedne osobe za preljubu. Kazna za ovaj zločin je poznata kao had kazf, a počinilac dobija kaznu hada. Kazf, koji doslovno znači “baciti“, ovde se definiše kao optuživanje nekoga za preljubu ili poricanje njegovog porekla (poricanje porekla.

Elementi zločina Kazf:

Čednost:

Osoba optužena za preljubu mora biti “muhsan“, to jest, čedna.

Atribucija:

To je optužba protiv nekoga da je počinio preljubu.

Poricanje porekla:

Kazna:

Hadd-i Kazf:

Kazna za ovaj zločin je had-i kazf, što je specifična kazna u fikhu.

Ovaj termin je takođe povezan sa važnim historijskim događajima kao što je kleveta o preljubi protiv Hazreti Ajše (r.a.h.).

Had - الحدّ – Termin fikha koji se odnosi na krivične sankcije osim odmazde i dijet-e, određene u Kuranu i Sunetu.

Reč had (množina hudûd) u rečniku ima značenje “sprečiti, razdvojiti dve stvari“ kao infinitiv; i “nešto što sprečava mešanje dve stvari, ivica ili rub objekta, granica, definicija“. U jurisprudenciji, odnosi se na krivične sankcije koje moraju biti ispunjene kao Božje pravo, čiji su iznos i kvalitet određeni zakonom. Terminološko značenje koje je reč stekla u jurisprudenciji delimično je rezultat široke upotrebe termina “hudûdullah“ u Kur'anu, a uglavnom rezultat izraženije terminološke upotrebe termina had u hadisima.

(Mulla Rexhep Lušta nam ovo podrobnije objašnjava ovako:

“ Reč Hadd je za kazne koje se daju kada rob počini zločin kao na primer: Blud ili krađa. Zato on (s.a.v.s.) kaže; s“vaka kazna ima svrhu, kazne pomenute u Kur'anu imaju svrhu da rob bude najdalje od zabrana“. Čak i ako to (Hadd) prevedemo kao granica, Allah-ove Teâlâ granice su zabrane (Hadd). Dakle, svaka zabrana (Hadd) ima svrhu (matlaı), a kada Allah Teâlâ pomene zabrane, svrha (matlaı) je da se rob što više udalji od njih“.).

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Ova odbrana sadrži greške i kontradikcije. Njena greška je sledeća: Principijelno je pitanje da se had ne poništava sporazumom stranaka, ali se finansijska cena može poništiti. Što se tiče poništenja lične garancije, postoje dva rivâjeta. Prema jednom, ono se ne poništava, dok prema drugom jeste. Što se tiče kontradikcije, svi učenjaci pravne prakse (fikha) slažu se da je dozvoljeno muškarcu da primi finansijsku nadoknadu od žene u zamenu za razvod. Opšte je prihvaćeno da razvod, zapravo, nije imovina. Muškarac nema pravo da primora svoju ženu da mu plati finansijsku nadoknadu u zamenu za razvod bez njenog pristanka.

Takođe treba napomenuti da, prema rečima Muzenija, Šafija je rekao: "Naslednik ubijenog koji je lišen slobode (Koji izdržava kaznu zatvorom) može oprostiti ubicu od osvete. Oni u čiju korist je sastavljen testament i oni koji su poverioci imovine ne mogu ga sprečiti da ostvari ovo pravo. To je zato što dijeta koja se plaća u slučaju ubistva sa predumišlajem ne prelazi u imovinu korisnika bez izbora i želje žrtve. Ako bi kazna za ubistvo sa predumišlajem zapravo bila imovina/dijeta, prava onih kojima se duguje iz imovine i onih u čiju korist je sastavljen testament bila bi utvrđena tim pravom. Ovo ukazuje na to da, prema Šafiji, kazna za ubistvo sa predumišlajem nije ništa drugo do odmazda, a staratelju žrtve nije dato pravo da bira između odmazde i dijete.

Ovome bi se moglo prigovoriti na sledeći način“:

Ajet:

وَلَا تَقۡتُلُواْ ٱلنَّفۡسَ ٱلَّتِي حَرَّمَ ٱللَّهُ إِلَّا بِٱلۡحَقِّۗ وَمَن قُتِلَ مَظۡلُومٗا فَقَدۡ جَعَلۡنَا لِوَلِيِّهِۦ سُلۡطَٰنٗا فَلَا يُسۡرِف فِّي ٱلۡقَتۡلِۖ إِنَّهُۥ كَانَ مَنصُورٗا

33. I ne ubijajte nikoga koga je Allah zabranio ubiti, osim kada to pravda zahteva! A ako neko, ni kriv ni dužan, bude ubijen, onda dajemo ovlašćenje njegovom nasledniku, ali neka ne prekorači granicu u ubijanju, ta vlast je njemu data. [Isrâ, 17 /33]

zahteva da staratelj žrtve dobije vlast da bira između odmazde i krvnine. Reč سُلۡطَٰنٗا - "**ovlašćenje**“ se odnosi na oba. Dokaz za ovo je sledeći: Dijeta se mora platiti za neke ljude koji su nepravedno ubijeni, kao što su oni ubijeni sa predumišlajem i oni koje su ubili njihovi očevi. Odmazda se mora primeniti na ubicu za druge koji su nepravedno ubijeni. Ovo takođe implicira da se sve ovo navodi u ajetu. Jer, formulacija ajeta može imati oba značenja.

Dahak b. Muzahim je protumačio ajet na ovaj način i rekao da izjava “**... A ako neko, ni kriv ni dužan, bude ubijen, onda dajemo ovlašćenje njegovom nasledniku, ...**“ zapravo znači sledeće:

“**Ako staratelj žrtve želi, može nametnuti odmazdu ubici; ako želi, može mu oprostiti; ako želi, može od njega uzeti dijet-u**“.

Pošto reč سُلۡطَٰنٗا - "**ovlašćenje**“ verovatno ima značenje koje smo opisali, staratelj žrtve mora imati ovlašćenje da nametne odmazdu, a takođe i ovlašćenje da naplati krvarinu (**dijet-u**). To je zato što se značenje ove reči odnosi na oba. Pošto je jednoglasnim sporazumom svih učenjaka utvrđeno da su i odmazda i dijeta ono što Svemogući Allah namerava, tumačeno značenje ajeta trebalo bi da bude: "**A ko god bude nepravedno ubijen, Mi smo njegovom staratelju dali ovlašćenje da nametne odmazdu i dijet-u**“.

Pošto postoji konsenzus da se kısas i dijeta ne mogu primenjivati zajedno, staratelj žrtve ima pravo da izabere i primeni bilo koji od njih.

Rekli ste da je obavezno primeniti odmazdu prema staratelju nepravedno ubijenih, dajući mu ovlašćenje da to učini izrazom: فَقَدۡ جَعَلۡنَا لِوَلِيِّهِۦ سُلۡطَٰنٗا - “**... onda dajemo ovlašćenje njegovom nasledniku, ...**“ , jer postoji saglasnost među svim učenjacima da se ajet odnosi na odmazdu, tako da je ovo kao tekst (**nass**), i zato je obaveza primene odmazde kao opšta odluka. Kako ste ovo rekli, trebalo bi da kažete i da staratelji nepravedno ubijenih imaju ovlašćenje da naplaćuju krvarinu. (Prigovor podnosioca zahteva da se ovde završava.).

Odgovor onima koji iznose ovu tvrdnju može se dati na sledeći način: Bolje je svatiti ovlašćenje dato staratelju žrtve u ajetu kao pitanje odmazde nego li kao dijetu.

Jer reč سُلۡطَٰنٗا - koju smo preveli kao "**ovlašćenje**" jeste mutešabih jer je uobičajena reč sa višestrukim mogućim značenjima. Zato je moramo predstaviti određenom ajetu i protumačiti je prema njegovom značenju. Taj određeni ajet je ajet koji čini kısas obaveznim:

كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ - "**... Propisuje vam se odmazda za ubijene:...**". Utvrđeno je da se "**ovlašćenje**" koji se pripisuje ovom određenom ajetu odnosi na obavezu odmazde. Međutim, ne postoji definitivan ajet koji obavezuje plaćanje dijete za ubicu koji namerno ubije. Zato, kada se određena reč "**ovlašćenje**" tumači prema određenom ajetu o kısasima (odmazdama), potrebno je fokusirati se na kısasima koji nisu dijeta te biti zadovoljan njime. Ovo tumačenje je takođe kompatibilno sa određenim ajetom o kısasima, koji ne sadrži uobičajena značenja. Svako ko tumači reč "**ovlašćenje**" kao izbor između odmazde (**kısas**) i krvarine (**dijet**) ne oslanja se na definitivan ajet. Iako formulacija može imati to značenje, davanje staratelju žrtve prava da bira između odmazde i dijete nije validno. Sam ajet pruža dokaz da je nameravana svrha ništa drugo do odmazda. Ajet se nastavlja na sledeći način:

وَلَا تَقۡتُلُواْ ٱلنَّفۡسَ ٱلَّتِي حَرَّمَ ٱللَّهُ إِلَّا بِٱلۡحَقِّۗ وَمَن قُتِلَ مَظۡلُومٗا فَقَدۡ جَعَلۡنَا لِوَلِيِّهِۦ سُلۡطَٰنٗا فَلَا يُسۡرِف فِّي ٱلۡقَتۡلِۖ إِنَّهُۥ كَانَ مَنصُورٗا

33. I ne ubijajte nikoga koga je Allah zabranio ubiti, osim kad pravda zahtijeva! A ako je neko, ni kriv ni dužan, ubijen, onda njegovom nasljedniku dajemo vlast, ali neka ni on ne prekoračuje granicu u ubijanju, ta njemu je data vlast. [Isrâ, 17/33]

Allah Teâlâ najbolje zna, značenje ajeta bi moglo biti sledeće:

Staratelj žrtve ne sme težiti odmazdi ubistvom nekoga osim ubice ili mučenjem žrtve na način koji se razlikuje od onog na koji je ubijena. Ovo takođe ukazuje da reč "ovlašćenje" podrazumeva odmazdu. Pošto je dokazano da se u ajetu namerava odmazda, mogućnost da se namerava dijeta je eliminisana. Ako bi se odmazda takođe nameravala zajedno sa dijetom, bilo bi obavezno primeniti obe opcije zajedno, umesto da se izabere jedna ili druga. To je zato što ajet ne pominje pravo izbora između njih dve. Pošto je nemoguće da se obe nameravaju zajedno – što je apsolutno nemoguće – razumemo da Svemogući Allah nije nameravao da se dijeta prikuplja u ajetu. Naša odluka da se dijeta plaća za neke nepravedno ubijene nije zasnovana na ovom ajetu.

Allah Teâlâ najbolje zna istinu.

Da li u slučajevima ubistva sa predumišljajem, krvninu plaćaju mudri?

Uzvišeni Allah kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ ٱلۡحُرُّ بِٱلۡحُرِّ وَٱلۡعَبۡدُ بِٱلۡعَبۡدِ وَٱلۡأُنثَىٰ بِٱلۡأُنثَىٰۚ فَمَنۡ عُفِيَ لَهُۥ مِنۡ أَخِيهِ شَيۡءٞ فَٱتِّبَاعُۢ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَأَدَآءٌ إِلَيۡهِ بِإِحۡسَٰنٖۗ ذَٰلِكَ تَخۡفِيفٞ مِّن رَّبِّكُمۡ وَرَحۡمَةٞۗ فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ بَعۡدَ ذَٰلِكَ فَلَهُۥ عَذَابٌ أَلِيمٞ

178. O vjernici! Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan – za slobodna, i rob – za roba, i žena – za ženu. A onaj kome rod ubijenog oprosti, neka oni velikodušno postupe, a neka im on dobročinstvom uzvrati. To je olakšanje od Gospodara vašeg, i milost. A ko nasilje izvrši i poslije toga, njega bolna patnja čeka. [el-Bekare, 2/178]

PS: Samir B: Iz poznatih razloga moram ovde ponovo pribeći prevodu ovog dela ajeta sa turs. jezika. Hvala.):

"... Ako ubici oprosti njegov brat (naslednik ili staratelj ubijene osobe), onda je potrebno slediti put razuma i religije i platiti krvarinu na lep način ...".

Na prethodnim stranicama smo takođe dali sledeće tumačenje ovog ajeta: Ako neki od staratelja žrtve oproste ubici i ne zahtevaju odmazdu, dijeta im se mora isplatiti srazmerno pravima ostalih staratelja. Formulacija ajeta takođe ima potencijal za ovo tumačenje. Ovo tumačenje ukazuje na to da se dijeta mora isplatiti iz imovine nepomilovanog ubice. Slično tome, u slučajevima ubistva sa predumišljajem, ako ubica nije podložan odmazdi, dijeta se isplaćuje iz njegove imovine (ne od njegove desničarske porodice). Na primer, otac koji ubije svoje dete nije podložan odmazdi, ali se dijeta isplaćuje iz njegove imovine. U slučajevima rana gde odmazda nije primenljiva, kao što su posekotina na pola puta između šake i lakta, duboke rane na glavi i stomaku ili prelomi kostiju koji ih iščaše, odšteta se isplaćuje iz imovine počinioca. Ako osoba koja je slučajno udarila nekoga zajedno sa onim koji je namerno udario i ubije tog čoveka, polovina kazne će biti oduzeta od imovine onoga koji je namerno udario. Drugu polovinu plaća desničarska porodica počinioca.

Mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefijske): Uthman el-Beti, Savri i Šafija, zastupaju ovaj stav. Ibn Vahb i Ibn Kasim su preneli da je Malik rekao: "Dešnjak plaća krvninu". Ovo je Malikova poslednja izjava po tom pitanju bila.

Ibn Kasim je rekao: "Ako dešnjak odseče desnu ruku drugoj osobi, dijeta za odsečenu ruku se plaća iz njenog sopstvenog bogatstva. Njegov dešnjak ne snosi teret".

Evzai je rekao: "Dijeta za odsečenu ruku se plaća iz bogatstva osobe koja ju je odsekla. Ako njegovo bogatstvo nije dovoljno da je pokrije, njegov dešnjak plaća ostatak. Slično, ako žena namerno ubije svog muža, oca njene dece, dijeta se plaća isključivo iz njenog sopstvenog bogatstva. Ako njegovo bogatstvo nije dovoljno da je pokrije, njegov dešnjak plaća ostatak".

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: U slučaju ubistva sa predumišlajem, kada se postigne mirovni sporazum gde neki od staratelja žrtve oproste ubici i odustane od odmazde, očigledno značenje ajeta ukazuje da dijeta treba da se plati iz imovine ubice.

Uzvišeni Allah kaže:

فَمَنْ عُفِيَ لَهُۥ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ - "**...Ako ubici oprosti njegov brat (naslednik ili staratelj ubijenog)...**".

Drugim rečima, ako neki od staratelja žrtve oproste ubici, onda treba da فَٱتِّبَاعٌۢ بِٱلْمَعْرُوفِ - "**... slede put razuma i religije ...**", zatim وَأَدَآءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَـٰنٍ - "**... i platiti krvarinu na lep način. ...**". I neka im ubica dijetom uzvrati ljubaznošću i dobrotom. Ubica treba da plati, kako se kaže, to ukazuje na to da troškovi dijet-e treba da budu plaćeni iz imovine ubice. Tumačenje onih koji to tumače kao strane koje sklapaju mir i međusobni dogovor o plaćanju finansijske cene takođe ukazuje na to da finansijsku cenu treba platiti iz imovine ubice, a ne od drugih. To je zato što ajet ne pominje mudre, već samo staratelja i ubicu.

Ibn Abiz-Zinad (r.a.h.) je preneo da je Ibn Abbas (r.a.h.) rekao ovo:

(لَا تَعْقِلُ الْعَاقِلَةُ عَمْدًا وَلَا عَبْدًا وَلَا صُلْحًا وَلَا اعْتِرَافًا)

"U ubistvu izvršenom s namerom, odšteta se ne plaća iz imovine ubice. U ubistvu koje počini rob, odštetu ne plaća njegov gospodar. Kada se ubica koji je ubio s namerom i druga strana pomire, ili kada ubica prizna svoj zločin, odštetu ne plaća iz imovine ubice".[593]

(593. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, 8/181).

Abdulbaki b. Kani (r.a.h.) je preneo da je Džabir b. Amir (r.a.h.) rekao: "Muslimani su se složili da u slučaju ubistva sa predumišlajem, dijet-u ubice ne treba da plaća porodica ubice; u slučaju ubistva koje je počinio rob, dijet-u gospodara ne treba da plaća porodica gospodara; i kada ubica i druga strana sklope mir ili ubica prizna svoj zločin, dijet-u porodice ne treba da plaća porodica ubice".

U svom rivâjetu o incidentu sa Katadom b. Abdullahom el-Mudlijem, koji je ubio svog sina, da je Umer presudio da mu da deset deva. Ove deve su date Katadinoj braći (naslednicima žrtve, osim njegovog oca Katade). Umer nije dao Katadi pravo da nasledi ove deve. U stvari, pošto je delo počinjeno namerno, odredio je da se dijeta plati iz Katadine imovine. (Njegova braća su je platila, verovatno zato što on to nije mogao da učini.) Pošto je ova presuda doneta za ubistvo, a ostali as'habi nisu protivrečili Umeru po ovom pitanju. Finansijska nadoknada za ranjavanje, za koje se ne primenjuje odmazda, takođe treba da se plati iz imovine počinioca.

Hišam b. Urve je preneo da je njegov otac rekao: "U slučaju ubistava počinjenih greškom, razumni krivac nije dužan da plati bilo šta. Međutim, u slučaju ubistava počinjenih greškom, razumni krivac plaća finansijski trošak". Urve je takođe rekao: "Kada strane sklope mir i dogovore se da se neće primeniti odmazda, razumni krivac ne plaća dijetu. Međutim, ako želi, može je platiti".

Katada je rekao: "U ubistvima za koja se ne primenjuje odmazda, finansijska cena mora biti plaćena iz imovine ubice". Ebû Hanîfe je preneo da su Hamed b. Seleme i Ibrahim el-Nahfu rekli: „U ubistvima gde su strane sklopile mir, ubica je to počinio namerno, a krivac priznaje, finansijsku cenu ne plaćaju mudri".

وَلَكُمۡ فِي ٱلۡقِصَاصِ حَيَوٰةٞ يَٰٓأُوْلِي ٱلۡأَلۡبَٰبِ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ

179. U odmazdi vam je – opstanak, o razumom obdareni, da biste se ubijanja okanili! [el-Bekare, 2/179].

Ovaj ajet nas obaveštava da obavezna odmazda obezbeđuje život ljudima i pruža razlog za njihovo dalje postojanje. Osoba koja namerava da ubije osobu uzdržaće se od ubistva, znajući da će i ona biti ubijena. Ajet o odmazdi ukazuje da će se odmazda primenjivati kao opšte pravilo između slobodnih i robova, muškaraca i žena, muslimana i nemuslimana. Jer je Svemogući Allah želeo da svi ovi ljudi prežive. Uzrok koji zahteva odmazdu između dva slobodna muslimana postoji i među drugim ljudima. Zato se pravilo odmazde mora svatiti kao da se primenjuje na sve. Činjenica ta da su reči " **U odmazdi vam je – opstanak, ...**" upućene onima sa intelektom ne sprečava druge da budu jednaki u pravilu odmazde. Jer, značenje koje zahteva odmazdu za one sa intelektom postoji i kod drugih. Dotični ajet se njima obraća jer oni sa intelektom imaju koristi od obraćanja upućenog njima, uzdržavaju se od onoga što im je naređeno da ne čine i uzdržavaju se od onoga što im je zabranjeno. Na primer, u sledećim ajetima, Svemogući Allah se obratio Hz.Poslaniku (s.a.v.s.) na sledeći način:

إِنَّمَآ أَنتَ مُنذِرُ مَن يَخۡشَىٰهَا

45. Tvoja opomena će koristiti samo onome koji ga se bude bojao, [Naziat, 79/45].

Zatim:

قُلۡ إِنَّمَآ أَعِظُكُم بِوَٰحِدَةٍۖ أَن تَقُومُواْ لِلَّهِ مَثۡنَىٰ وَفُرَٰدَىٰ ثُمَّ تَتَفَكَّرُواْۚ مَا بِصَاحِبِكُم مِّن جِنَّةٍۚ إِنۡ هُوَ إِلَّا نَذِيرٞ لَّكُم بَيۡنَ يَدَيۡ عَذَابٖ شَدِيدٖ

46. Reci: "Ja vam savjetujem samo jedno: ustanite iskreno prema Allahu, dvojica po dvojica, ili jedan po jedan, pa zatim razmislite da drug vaš nije lud. On vas samo prije teške patnje opominje". [Sebe', 34/46].

ذَٰلِكَ ٱلۡكِتَٰبُ لَا رَيۡبَۛ فِيهِۛ هُدٗى لِّلۡمُتَّقِينَ

2. Ova Knjiga, u koju nema nikakve sumnje, uputstvo je svima onima koji se budu Allaha bojali; [el-Bekare, 2/2].

Kur'an je, u suštini, vodič za svakoga. Ajet posebno pominje one koji se boje Allah Teâlâ jer su imali koristi od Kur'ana. Na primer, u drugom ajetu u istom kontekstu se navodi:

شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ هُدٗى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٖ مِّنَ ٱلۡهُدَىٰ وَٱلۡفُرۡقَانِۚ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۗ يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلۡيُسۡرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلۡعُسۡرَ وَلِتُكۡمِلُواْ ٱلۡعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُواْ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمۡ وَلَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ

185. U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima i jasan dokaz Pravoga puta i razlikovanja dobra od zla. Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede, a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti – Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate – da određeni broj dana ispunite, i da Allaha veličate zato što vam je ukazao na Pravi put, i da zahvalni budete. [el-Bekare, 2/185]

U ovom se ajetu navodi da je Časni Kur'an vodič za svakoga.

قَالَتۡ إِنِّيٓ أَعُوذُ بِٱلرَّحۡمَٰنِ مِنكَ إِن كُنتَ تَقِيّٗا

18. "Utječem se Milostivom od tebe, ako se Njega bojiš!" – uzviknu ona. [Meryem, 19/18].

Jer, onaj ko se boji Allaha ne može nauditi onome ko traži utočište kod Alaha.

Prijavljeno je da su neki mudri ljudi rekli: "**Ubijanje nekih ljudi (ubica) održava društvo u životu**."

Drugi su također rekli: "Kısası [odmazda] smanjuje ubijanje (ubistava)". "Povećajte ubijanje [odmazdu] kako bi se ubijanje (ubistva) smanjila".

To su reči koje kruže na usnama onih obdarenih mudrošću i znanjem. U stvari, kada su ovo rekli, zapravo su se pozivali na značenje ajeta: وَلَكُمۡ فِي ٱلۡقِصَاصِ حَيَوٰةٞ - " **U odmazdi vam je – opstanak, ...**" Kada uporedite ove reči mudraca sa dotičnim ajetom, videt ćete značajne razlike u pogledu elokvencije i autentičnosti značenja. Kada pažljivo razmotrite ovo, pojavljuje se nekoliko tačaka.

1 - Ajet: وَلَكُمۡ فِي ٱلۡقِصَاصِ حَيَوٰةٞ - " **U odmazdi vam je – opstanak, ...**" je ekvivalent rečima mudraca: "Ubijanje nekih ljudi (ubica) znači održavanje društva u životu" i "Ubijanje [kısas - odmazda] smanjuje ubijanje (ubistva)". U ajetu: فِي ٱلۡقِصَاصِ حَيَوٰةٞ - " **U odmazdi vam je – opstanak, ...**", iako ima manje harfova od reči mudraca, u potpunosti izražava značenje koje se ne nalazi u njihovim rečima i koje apsolutno treba izraziti. Jer, pominjući odmazdu, ovaj ajet pominje ubijanje u smislu pravde i, istovremeno, izjavljuje da je svrha obavezne odmazde zaštita života ljudi. Ako reči mudraca, kao što su "**Ubijanje nekih ljudi znači održavanje društva u životu**" i "**Ubijanje smanjuje ubijanje**", smatrate istinom, a ne metaforom, ne možete iz toga izvući ispravno značenje. Jer nije svako ubijanje odmazda, ono ubistvo izvršeno sa ciljem postizanja pravde. Naprotiv, postoje i ubistva počinjena nepravedno i radi izazivanja štete. Takva ubistva neće postići pravdu i ne mogu sprečiti ubistva. **Zato, ove reči mudraca ne možete smatrati istinom**. Da biste razumeli metaforičko značenje i razlikovali koje se ubijanje vrši radi zaštite društvenog života, potrebni su neki dokazi i objašnjenja, kao što su izrazi u zagradi koje smo stavili između njih u prethodnim redovima. Zato su ove izjave mudraca nepotpune i imaju iskrivljena značenja. Presuda koju žele da izraze ne može se razumeti samo iz ovih reči bez ikakvog objašnjenja. Iako je očigledno značenje ajeta Svemogućeg Allaha: فِي ٱلۡقِصَاصِ حَيَوٰةٞ - " **U odmazdi vam je – opstanak, ...**", manje doslovno od reči mudraca, ono prenosi svoju presudu bez upotrebe bilo kakvih metafora i bez potrebe za objašnjenjem. Izražava se bez da se čuje. Kao što je poznato, ajet: فِي ٱلۡقِصَاصِ حَيَوٰةٞ - " **U odmazdi vam je – opstanak, ...**" je rečenica sa manje harfova od rečenica "**Ubijanje nekih ljudi održava društvo u životu**", "**Ubijanje smanjuje ubijanje**" i "**Ubijanje sprečava ubijanje**".

2 - Ajet: فِي ٱلۡقِصَاصِ حَيَوٰةٞ - " **U odmazdi vam je – opstanak, ...**" ima superiornost izražavanja u odnosu na rečenice "**Ubijanje nekih ljudi održava društvo u životu**", "**Ubijanje smanjuje ubijanje**" i "**Ubijanje sprečava ubijanje**". To je zato što ove rečenice uključuju ponavljanje reči. Ponavljanje značenja različitim rečima je mnogo elokventnije. Kao što je poznato, ponavljanje jednog značenja sa dve različite reči u govoru je validno.

Međutim, ponavljanje istog značenja sa istom rečju nije validno. Možemo navesti sledeći ajet kao primer:

أَلَمۡ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءٗ فَأَخۡرَجۡنَا بِهِۦ ثَمَرَٰتٖ مُّخۡتَلِفًا أَلۡوَٰنُهَاۚ وَمِنَ ٱلۡجِبَالِ جُدَدُۢ بِيضٞ وَحُمۡرٞ مُّخۡتَلِفٌ أَلۡوَٰنُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٞ

27. Zar ne znate da Allah spušta vodu sa neba i da je Mi koristimo da stvorimo plodove raznih vrsta; i da postoje brda belih i crvenih staza, različitih boja i potpuno crnih. [Fatır, 35/27]

Kao primer može se navesti sledeći stih pesnika:

(وأَلْفى قولَها كَذِبًا وَمَيْنَا) - **Njen govor je smatrao lažnim i izmišljenim**.

Obe reči (كَذِبًا وَمَيْنَا) u stihu znače "**laž**". U ovom stihu pesnik ponavlja isto značenje sa dve različite reči. To je normalno. Međutim, ponavljanje istog značenja sa istom rečju nije ispravno. U ajetu: فِي ٱلۡقِصَاصِ حَيَوٰةٞ - " **U odmazdi vam je – opstanak, …**", značenje "**odmazda**" se ponavlja i zato što je ubica ubio i zato što je ubijen, ali reč „smrt" se ne ponavlja u rečenici. To je zato što reč "**kısası**" prenosi ovo značenje. Kao što je poznato, ako ubica koji je izložen odmazdi nije prethodno počinio ubistvo, odmazda se ne bi primenila na njega. Međutim, u izjavama mudraca koje smo citirali u prethodnim redovima, reč "**odmazda**" se ponavlja. To je nedostatak u retorici. Ajet "**kısası**" i slični ajeti, kao što će primetiti oni koji razmišlaju, razlikuju Časni Kuran od ljudskog govora i u smislu elokvencije i u smislu rečnika. Oni koji imaju elokvenciju ne mogu izraziti mnoštvo značenja koja se nalaze u Reči Svemogućeg Allaha u malom broju reči.

Kvalitet primene odmazde (kısası)

Uzvišeni Allah kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ

"**O vjernici! Propisuje vam se odmazda za ubijene: …**". [el-Bekare, 2/178]

وَكَتَبۡنَا عَلَيۡهِمۡ فِيهَآ أَنَّ ٱلنَّفۡسَ بِٱلنَّفۡسِ وَٱلۡعَيۡنَ بِٱلۡعَيۡنِ وَٱلۡأَنفَ بِٱلۡأَنفِ وَٱلۡأُذُنَ بِٱلۡأُذُنِ وَٱلسِّنَّ بِٱلسِّنِّ وَٱلۡجُرُوحَ قِصَاصٞۚ فَمَن تَصَدَّقَ بِهِۦ فَهُوَ كَفَّارَةٞ لَّهُۥۚ وَمَن لَّمۡ يَحۡكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ

45. Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu, i oko za oko, i nos za nos, i uho za uho, i zub za zub, a da rane treba uzvratiti. A onome ko od odmazde odustane, biće mu to od grijeha iskupljenje. Oni koji ne sude prema onom što je Allah objavio pravi su nasilnici. [Mâide, 3/45]

PS: Samir B: A što deo ovog ajeta preveden sa turs jezika glasi:

"Rane su takođe predmet odmazde".

ٱلشَّهۡرُ ٱلۡحَرَامُ بِٱلشَّهۡرِ ٱلۡحَرَامِ وَٱلۡحُرُمَٰتُ قِصَاصٞۚ فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ عَلَيۡكُمۡ فَٱعۡتَدُواْ عَلَيۡهِ بِمِثۡلِ مَا ٱعۡتَدَىٰ عَلَيۡكُمۡۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلۡمُتَّقِينَ

194. Sveti mjesec je za sveti mjesec, a i u svetinjama vrijedi odmazda: onima koji vas napadnu uzvratite istom mjerom i Allaha se bojte, i znajte da je Allah na strani onih koji se grijeha klone. [el-Bekare, 2/194].

PS: Samir B: A što deo ovog ajeta preveden sa turs jezika glasi:

"Ko vas napadne, napadnite ga na isti način kao što je on napao vas, ali nemojte preterati".

وَإِنۡ عَاقَبۡتُمۡ فَعَاقِبُواْ بِمِثۡلِ مَا عُوقِبۡتُم بِهِۦۖ وَلَئِن صَبَرۡتُمۡ لَهُوَ خَيۡرٞ لِّلصَّٰبِرِينَ

126. Ako hoćete da na nepravdu uzvratite, onda učinite to samo u onolikoj mjeri koliko vam je učinjeno; a ako otrpite, to je, doista, bolje za strpljive. [Nahl, 16/126]

Ovim ajetom, Uzvišeni Allah je učinio obaveznim da kazna bude poput odmazde. Nije dao osobi odgovornoj za primenu odmazde ili staratelju žrtve ovlašćenje da nanese ubici više bola nego što je već učinio.

Pravni stručnjaci imaju različita mišlenja o prikladnosti odmazde. Ebu Hanifa, Ebu Jusuf, Muhammed i Zufer (r.a.h.) su rekli: "**Bez obzira na metod kojim je ubica ubio, odmazda je moguća samo mačem**".

Ibn Kasim (r.a.h.) je preneo da je Malik (r.a.h.) rekao: "Ako ubica ubije svoju žrtvu štapom, kamenom, paljenjem u vatri ili davljenjem, ubija se odmazdom na isti način. Ako ne umre na isti način, čin izvršenja ubistva se ponavlja dok ne umre. Ovo ponavljanje se ponavlja dok ne umre, čak i ako premašuje broj dela koja je ubica počinio".Ibn Šubruma (r.a.h.) je rekao: "Odmazdom, mi udaramo ubicu istim udarcem kao što ga je on udario. Ne udaramo više".Nisu odobravali mučenje ubice te su rekli da je mač dovoljan umesto svih ovih metoda za odmazdu. Ponovo, Ibn Šubruma je rekao: "Ako ubica ubije svoju žrtvu potapanjem u vodu, ja ću ga potapati u vodu dok ne umre". Šafija (r.a.h.) je rekao: "Ako je ubica ubio žrtvu kamenovanjem, i on će biti kamenovan do smrti. Ako je žrtvu zatvorio dok ne umre, ostavljajući je gladnom i žednom, bt iće zatvoren bez hrane ili žeđi isto toliko dugo kao i žrtva. Ako ne umre u tom roku, biće ubijen mačem".

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao::

كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِصَاصُ فِي ٱلۡقَتۡلَىۖ

" ... Propisuje vam se odmazda za ubijene:..."

Pošto ajet:

وَٱلۡجُرُوحَ قِصَاصٞۚ

"**Rane su takođe predmet odmazde**", sadrži naredbu za odmazdu bez daljeg odlaganja, nije dozvoljeno učiniti više nego što je ubica učinio u odmazdi. Oni koji kažu da ako je ubica koji je ubijen spaljivanjem vatrom, davljenjem u vodi, udaranjem i gnječenjem kamenjem ili zatvaranjem nekoga bez hrane ili vode podvrgnut odmazdi, onda ubica treba biti ubijen mačem, to čine zato što je ova metoda prekoračenje granica, što je Allah Teâlâ zabranio:

فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ بَعۡدَ ذَٰلِكَ فَلَهُۥ عَذَابٌ أَلِيمٞ - “ **... A ko nasilje izvrši i poslije toga, njega bolna patnja čeka. ...**“.

Nasilje pomenuto u ovom ajetu je prekoračenje granica odmazde. Odmazda, ako je moguća, znači učiniti ubici isto što je on učinio njemu. Ako nije moguće, znači ubiti ga na najbrži način. U ovom slučaju, smatra se da je osoba koja izvrši odmazdu počinila odmazdu bez prekoračenja granica i bez prekoračenja granica na način na koji je ubica ubio žrtvu.

U Malikovoj (r.a.h.) izjavi, “Delo koje je ubica počinio tokom ubistva bit će mu ponavljano dok ne umre“, više nego ono što je ubica počinio tokom ubistva bit će počinjeno tokom odmazde, što krši značenje odmazde.

Šafiijina (r.a.h.) izjava: “Ubica će biti tretiran na isti način kao što je on učinio“. Fraza “tada će biti ubijen“ protivreči odluci ajeta. Jer, ako je kısas učiniti onome ko je ubio isto što je on učinio, to je već učinjeno. Nakon toga, njegovo ubistvo je nasilje i prevazilaženje granica kısas -a.

Zaista, Svemogući Allah je rekao:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ إِذَا طَلَّقۡتُمُ ٱلنِّسَآءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ وَأَحۡصُواْ ٱلۡعِدَّةَۖ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ رَبَّكُمۡۖ لَا تُخۡرِجُوهُنَّ مِنۢ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخۡرُجۡنَ إِلَّآ أَن يَأۡتِينَ بِفَٰحِشَةٖ مُّبَيِّنَةٖۚ وَتِلۡكَ حُدُودُ ٱللَّهِۚ وَمَن يَتَعَدَّ حُدُودَ ٱللَّهِ فَقَدۡ ظَلَمَ نَفۡسَهُۥۚ لَا تَدۡرِي لَعَلَّ ٱللَّهَ يُحۡدِثُ بَعۡدَ ذَٰلِكَ أَمۡرٗا

1). O Verovesniče vere, kada želite da pustite žene, pustite ih kad se očiste, a onda brojte vreme koje mora proći i bojte se Allaha, Gospodara svoga. Ne terajte ih iz njihovih prebivališta, i ne dozvoljavajte im da izlaze, osim ako nisu počinile očigledno sramno delo. To su Allahove naredbe. Onaj ko krši Allahove propise, čini nepravdu sebi. Ne znaš, Allah može pružiti priliku posle toga. [Talak, 65/1].

Ako je značenje odmazde ubiti ubicu bez prekoračenja granica čina počinjenog nad ubijenom osobom, mi takođe kažemo ovo. Kada je u pitanju primena odmazde kako je zamišlaju naši protivnici, ovo protivreči odluci ajeta jer prelazi granice odmazde. Ovo spada u obim nasilja, za koje Svemogući Allah preti kaznom onima koji ga počine.

فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ عَلَيۡكُمۡ فَٱعۡتَدُواْ عَلَيۡهِ بِمِثۡلِ مَا ٱعۡتَدَىٰ عَلَيۡكُمۡۚ - “**Ko vas napadne, napadnite ga na isti način kao što je on napao vas, ali nemojte preterati**“. [el-Bekare, 2/194]

Ovi ajeti ne podrazumevaju da je telo Ubice koji je podvrgnut odmazdi treba da dobije veću ranu od rane nanete žrtvi, ili da mu se nanese više od dela koje je počinio. To predstavlja prepreku za izvršenje klanja. Ako čovek odseče drugu ruku na pola puta između zgloba i lakta, odmazda se ne primenjuje na njega. Jer, iako postoji preovlađujući konsenzus zasnovan na idžtihadu u vezi sa tačnom sredinom puta između zgloba i lakta ubice, ne postoji definitivan zaključak o tome gde je nož udario žrtvinu ruku, i zato, ruka ubice ne može biti odsečena. Pošto se učenjaci slažu oko ovog stava, u drugim slučajevima ranjavanja i ubistva, odmazda se mora primeniti na ubicu tako što će se učiniti isto što je on uradio, bez prekoračenja granica. Dakle, kako je dozvoljeno nanositi prekomernu patnju žrtvi nakon što su joj prava oduzeta u znak odmazde?

Učenjaci se slažu da je dozvoljeno staratelju žrtve da ubije ubicu, ali nije dozvoljeno da ga spali ili udavi. Ovo ukazuje na to da je ova praksa ono što je namenjeno u ajetu. Ako se ajet odnosi na ubistvo ubice mačem, onda to znači da ga treba ubiti najlakšom mogućom smrću. Kada se dokaže da se to misli u ajetu, ubijanje spaljivanjem, davljenjem, kamenovanjem i sličnim metodama se odbacuje. Jer, obaveza odmazde samo mačem ukazuje na to da nije dozvoljeno ispuniti ovu dužnost drugim sredstvima.

Neko bi mogao da prigovori: Reč "misil" znači izvršavanje odmazde mačem i činjenje istog čina ubici. Ako mu se učini isti čin, a on ne umre, staratelj žrtve može ga ubiti mačem. Ili ga može ubiti mačem dok je još uvek pri tome, bez ikakvog drugog postupka. U ovom slučaju, on se odrekao nekih svojih prava, na koja je imao pravo".

Odgovor na ovaj prigovor može se dati na sledeći način: Staratelj žrtve nema pravo da spali ili kamenuje ubicu pored toga što ga ubije mačem. To je zato što krši koncept odmazde, značenje reči "misil" i Božju zapovest da nije ništa drugo do odmazde. Nije dozvoljeno pripisivati odmazdi značenja osim onih izraženih u ajetu. Takođe treba napomenuti da se odmazda ne ispunjava udaranjem i gnječenjem kamenjem, spaljivanjem, davljenjem u vodi ili bacanjem sa litice. Pošto se odmazda ispunjava odmazdom nad ubicom, ne postoji posebno ograničenje količine gnječenja kamenja te nije poznato da li je ubica bio podvrgnut istoj količini kamenovanja ili gnječenja kao i žrtva. Takođe je netačno reći da se pod rečju odmazda podrazumeva i bacanje sa litice ili spaljivanje u vatri. Zato se odmazda mora izvršiti najbržom metodom ubistva ubici. Nemoguće je precizno izmeriti obim rane nanete telu žrtve u skladu sa odmazdom. Iz tog razloga, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je odbacio primenu odmazde za duboke rane na glavi i stomaku, ili za prelome dovoljno teške da pomeraju kosti (naložio je da se za ove rane isplati dijeta). Slično tome, kod primene odmazde bacanjem nekoga sa litice ili gnječenjem kamenjem, nije moguće naneti ubici isti onu bol kao onoj koja je naneta žrtvi ili uništiti iste organe kao oni koji su već uništeni. Ovaj rivâjet ukazuje na to da se odmazda mora izvršiti mačem, bez odmazde, protiv ubice koji ubije nekoga bacanjem sa litice, spaljivanjem ili gnječenjem kamenjem. Neki bi mogli reći: "Odmazda i osveta imaju dva značenja. Jedno je ubijanje ubice na isti način kao i žrtve.Odmazda i osveta znače istu stvar po tome što uništavaju jedan život u zamenu za drugi. Drugo je činjenje iste stvari ubici kao što su učinili žrtvi. Rekavši ovo, primenili smo pravilo reči kısas u oba slučaja. Jer opšte značenje ove reči zahteva obe situacije. Zato kažemo: Učinit ćemo ubici isto kao što je on učinio njima. Ako umre, dobro. U suprotnom, završit ćemo osvetu ubivši ga."

Naš odgovor onima koji ovo kažu je sledeći: Nije dozvoljeno da se reči "osveta" i "odmazda" odnose na obe situacije, to jest, prvo učiniti ubici isto kao što je on učinio, a zatim ga ubiti. Moguće je da su osveta i odmazda namenjene da se primenjuju odvojeno, a ne zajedno. Jer, ove reči obuhvataju ova značenja, i to ne protivreči odluci ajeta. Međutim, nemoguće je da se obe primene na istu osobu. To bi izvelo primenu izvan definicije i granica kisas i osvete, dodajući im nešto. Nije dozvoljeno tumačiti ajet na način koji bi negirao njegovu odluku i protivrečio njegovom značenju. Zato nije dozvoljeno ubiti ubicu udaranjem mačem nakon što ga zgnječite kamenjem, udavite, zatvorite ili izgladnite.

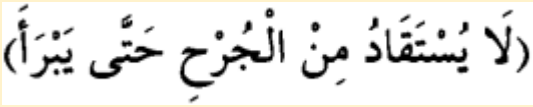
Prema Sufjanu es-Sevrije (r.a.h.), Numan ibn Bešir (r.a.h.) je preneo da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

(لَا قَوَدَ إِلَّا بِالسَّيْفِ) - "Kisas je moguć samo mačem".[607]

(607. İbn Mâce, Sunen, Diyat, 25).

Ovaj rivâjet sadrži dva značenja. Jedno je objašnjenje svrhe ajeta u raspravi o kisas - odmazdi. Drugo je uspostavljanje opšte odluke koja služi kao osnova za ovo pitanje, naime, da se kisas ne može primeniti ničim drugim osim mačem. Još jedan dokaz koji podržava naš stav po ovom pitanju je sledeća rivâjet:

Prema Jahji b. Enisa (r.a.h.), Džabir (r.a.h.) je preneo da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

(لَا يُسْتَقَادُ مِنْ الْجُرْحِ حَتَّى يَبْرَأَ)

"**Odmazda za ranu se ne vrši dok ne zaceli**".[608]

(608. Ahmed b. Hanbel, Musned: 2/608).

Ovaj rivâjet opovrgava stav naših protivnika. Na sledeći način: Ako bi bilo obavezno da uradi isto što je on uradio, ne bi bilo osnova za uključivanje klauzule "**...dok ne zaceli**" u ovaj hadis. Uključivanje ove klauzule ukazuje na to da bi sud trebalo doneti uzimajući u obzir stanje rane nakon što zaceli.

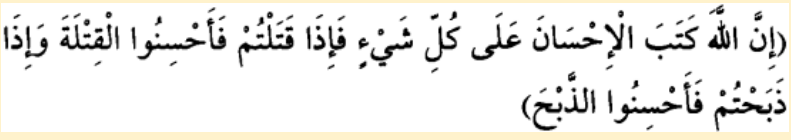
Ako bi se reklo: "Hadis koji je preneo Jahja b. Enis ne može se smatrati dokazom", **odgovorili bismo ovako**: Ovo je reč neznalice, čije se izjave u vezi sa pobijanjem i ispravljanjem ignorišu. Ovo nije metod pravnika u prihvatanju rivâjeta.

Štaviše, Ali b. el-Madini (r.a.h.), opisujući Jahju b. Saida (r.a.h.) je rekao:

"Više mi se sviđa hadis Jahje b. Ebi Enisa (r.a.h.) u Zuhrijevom (r.a.h.) hadisu nego u hadisu Muhammeda b Is'haka (r.a.h.)".

Sledeći rivâjet takođe svedoči o tačnosti našeg mišlenja po ovom pitanju:

Prema Halidu el-Hazi Šedad b. Evsu (r.a.h.) Resûllullah (s.a.v.s.) je rekao:

(إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ فَإِذَا قَتَلْتُمْ فَأَحْسِنُوا الْقِتْلَةَ وَإِذَا ذَبَحْتُمْ فَأَحْسِنُوا الذِّبْحَ)

"**Allah Teâlâ je naredio dobrotu u svemu. Zato, kada ubijate, učinite to dobro. I kada koljete životinju, učinite to dobro**".[609]

Opšti izraz hadisa propisuje sledeće: Osoba koja ima ovlašćenje da ubije drugog treba da to učini na najbolji, najbrži i najlakši način.

Ovo zabranjuje nanošenje muke i mučenja osobi koju će ubiti. Priča da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) zabranio ciljanje životinja prilikom pucnjave takođe ukazuje na to. Zato je, prema ovom rivâjetu, zabranjeno i ciljanje ubice i ubijanje strelama.

Prenosi se da je Kasim b. Maan (r.a.h.) bio u međlisu jednog vladara sa Šarikom b. Abdullahom (r.a.h.). Vladar je pitao Šarika:

“Šta misliš da treba učiniti osobi koja puca i ubije čoveka strelom?“

“Treba ga upucati i ubiti strelom“.

“Šta treba učiniti ako ne umre prvim hicem?“

“Treba ga upucati drugi put“. Na Šarikov odgovor, Kasin se umešao i rekao Šariku: “Hoćeš li čoveka učiniti metom za strele? Resûllullah (s.a.v.s.) je zabranio gađanje živih bića“. Kada je Šarik odgovorio: “Nemojmo biti glupi!“, Kasin je rekao: “O Ebu Abdullahu, ovo je polje. Ako se budemo takmičili sa tobom u govorenju ružnih reči, nadmašit ćeš nas!“ te je ustao i napustio međlis.

Jedan od dokaza koji podržavaju validnost našeg stava je sledeći: Imran b. Husein (r.a.h.) i drugi su preneli da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) zabranio mučenje.

Samura b. Džundeb (r.a.h.) je rekao: “Kad god bi nam se Resûllullah (s.a.v.s.) obratio, sigurno bi nam naredio da dajemo milostinju i zabranio nam mučenje“.[610]

(610. Ebû Dâvûd, Džihad, 120. Sličan hadis je takođe prenet od Imrana b. Husejna.).

Ovo je dobro utvrđen rivâjet. Prihvatili su je učenjaci i koristi se kao dokaz. Ovo zabranjuje mučenje ubice. Međutim, izjave naših protivnika uključuju mučenje. Ovo krši svrhu ajeta u vezi sa obavezom odmazde i osvete. Zato, odmazda mora biti sprovedena na način koji ne podvrgava ubicu mučenju, a ajet mora biti tumačen i primenjen u svetlu hadisa koji zabranjuje mučenje.

Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je mučio Uranije, odsecao im ruke i noge, bušio im oči strelama i ostavljao ih same u crnom, kamenitom području dok nisu pomrli. Na kraju su tamo umrli. Međutim, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je kasnije zabranio mučenje i ukinuo praksu bušenja očiu strelama. S'hodno tome, značenje ajeta o odmazdi treba svatiti kao praksu odmazde koja ne uključuje mučenje.

Naši protivnici navode hadis od Hemama kao dokaz za validnost svog stava.

Prema Hemamu, Katada je preneo da je Enas rekao:

“jevrejin je ubio dete zgnječivši mu glavu između dva kamena. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je naredio da se glava ubice jevrejina zgnječi između dva kamena“.

Čak i ako je ovaj hadis utvrđen, on je ukinut hadisom koji ukida mučenje. To je zato što hadis koji zabranjuje mučenje koriste kao dokaz svi učenjaci. Primena odmazdi zajedno sa mučenjem je kontroverzna. Kad god se od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) prenosu dva rivâjeta te se ljudi slažu oko korišćenja jednog kao dokaza, ali se ne slažu oko korišćenja drugog. Dogovoreni rivâjet - bio opšti ili specifičan – odbacuje drugo. Međutim, takođe je moguće da je jevrejin ubijen po sopstvenom zakonu.

Zaista, Šube je preneo da je Enas rekao:

“Jedan jevrejin je napao devojčicu. Uzeo joj je nakit i udario je kamenom u glavu. Njena porodica ju je dovela Resûllullahu (s.a.v.s.). Devojčica je na samrti bila. Resûllullah (s.a.v.s.) ju je pitao: “Ko te je udario?“ Devojčica je klimnula glavom: “Ne!“, ukazujući da imenovana osoba nije ubica. Zatim je Resûllullah (s.a.v.s.) pitao: “Ko te je udario? Jevrejin?“ Devojčica je rekla: “Da.“ Nakon toga, Resûllullah (s.a.v.s.) je izdao naređenje: Da se glava jevrejina zgnječei između dva kamena“.

Pošto je uzeo i devojčin nakit, moguće je da je jevrejin ubijen na propisan način. Bilo je dozvoljeno mučiti ga na ovaj način. Zaista, Urancima su oči bile zalepljene kamenjem. Međutim, mučenje je kasnije zabranjeno. Prema Ibn Džureju, Ebu Kilaba je preneo šta je Enas rekao:

"Jedan je jevrejin ubio devojčicu zgnječivši joj glavu kamenom da bi joj uzeo nakit. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je zatim naredio da se jevrejin kamenuje do smrti".

Ovaj hadis pominje kamenovanje. Međutim, prema svim učenjacima, kamenovanje nije odmazda. Možda je taj Jevrejin prekršio sporazum jer se približavalo vreme da ostali jevreji budu kažnjeni i prognani, pobegao je iz Medine i otišao u zemlju rata. Kasnije je zarobljen, a optuženi ubica deteta je ubijen kao ratni vođa koji je prekršio sporazum. Nije dozvoljeno ubiti osobu na osnovu gesta ili znaka deteta. Prema svim učenjacima, gest deteta ne zahteva ubistvo optuženog ubice. Zato mora postojati drugi razlog, koji nam pripovedać nije preneo, a koji čini da navodni jevrejin zaslužuje da bude ubijen.

(PS: Samir B: Uz svo moje dužno i duboko poštovanje i uvažavanje prema auoru ove knjige: Ovde moja malenkost ne može a da ne iznese svoje protivlenje: Molim Vas! Dete je videlo ubicu koji ju je udario kamenom. Na prvo pitanje Resûllullaha (s.a.v.s.) njoj ona je mahajući glavom negativno odgovorila sa "Ne!" pošto je pitanje Resûllullaha (s.a.v.s.) njoj bilo popstavljeno sa nečijim imenom. Kad je usledilo drugo pitanje njoj, ona je klimnula glavom potvrdno sa "Da". Ako Resûllullah (s.a.v.s.) ne bi nju pitao koga bi on (a.s.) mogao drugog pitati o njoj? Ja ne znam, ne mogu da razumem zašto je autoru ove knjige a i svim ostalim učenjacima (po njemu) sporno svedoćenje devojćice gestom ili znakom, ako njeno svedoćenje nije bilo sporno za samog Resûllullaha (s.a.v.s.)?! Zar gore navedeni hadis nije toliko jasan i očigledan?! Pored svega što stoji u hadisu, kakve još to druge razloge autor treba od pripovedaća gore navedenog hadisa?! I ja ovde kažem: Allah Teâlâ zna najbolje istinu. Ne mogu se ovde složiti sa ovim stavom autora.. Hvala).

Jedna od tačaka koja potvrđuje istinitost naše izjave da je svrha odmazde ubiti ubicu na najbrži mogući način – to jest, mačem – jeste sledeća: Svi se učenjaci pravne prakse slažu da nije dozvoljeno prisiljavati ubicu da pije alkohol dok ne umre, a zatim ga ubiti mačem. Onima koji se protive ovom primeru tvrdeći da je davanje alkohola zabranjeno, možemo odgovoriti rekavši da je mučenje ubice takođe zabranjeno.

Allah Teâlâ zna najbolje istinu.

Pitanje potrebe za sastavljanjem testamenta

Uzvišeni Allah kaže:

كُتِبَ عَلَيۡكُمۡ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ ٱلۡمَوۡتُ إِن تَرَكَ خَيۡرًا ٱلۡوَصِيَّةُ لِلۡوَٰلِدَيۡنِ وَٱلۡأَقۡرَبِينَ بِٱلۡمَعۡرُوفِۖ حَقًّا عَلَى ٱلۡمُتَّقِينَ

180. Kada neko od vas bude na samrti, ako ostavlja imetak, propisuje vam se, kao obaveza za one koji se Allaha boje, da pravedno učini oporuku roditeljima i bližnjima. [el-Bekare, 2/180].

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Učenjaci selefa od kojih je prenošen rivâjet su se složili da se reč "**Ne**" u ajetu خَيۡرًا odnosi na bogatstvo. Međutim, razlikovali su se u mišlenjima o količini bogatstva koju je Uzvišeni Allah učinio obaveznom za sastavljanje testamenta, dok je sastavljanje testamenta obavezno. Jer izraz na početku ajeta: كُتِبَ عَلَيۡكُمۡ - " **... propisuje vam se, ...**" "**to je postalo obavezno (farz)**", baš kao u sledećim ajetima:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ

183. O vjernici! Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste se grijeha klonili, [el-Bekare, 2/183]

فَإِذَا قَضَيۡتُمُ ٱلصَّلَوٰةَ فَٱذۡكُرُواْ ٱللَّهَ قِيَٰمٗا وَقُعُودٗا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمۡۚ فَإِذَا ٱطۡمَأۡنَنتُمۡ فَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَۚ إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ كَانَتۡ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ كِتَٰبٗا مَّوۡقُوتٗا

103. A kada namaz završite, Allaha spominjite, i stojeći, i sjedeći, i ležeći. A u sigurnosti obavljajte namaz u potpunosti, jer vjernicima je propisano da u određeno vrijeme namaz obavljaju. [en-Nisâ, 4/103]. (PS: Samir B: *ispravljeno*).

Prema jednom rivâjetu, Hz.Ali (r.a.h.) je otišao da poseti svog bolesnog oslobođenog roba. Čovek je imao sedamsto ili šeststo dirhema. Upitao je: "Da li da napravim testament?" Hz.Ali (r.a.h.) je odgovorio: "**Svemogući Allah kaže: 'ako ostavlja imetak.' Ali vi nemate mnogo**".

Navodi se da je Hz.Ali (r.a.h.) rekao: "**Četiri hiljade dirhema ili manje je alimentacija**". Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) je rekao: "**Bogatstvo do osamsto dirhema nije dozvoljeno**". Žena koja je želela da napravi testament, ali ju je porodica sprečila u tome, rekavši: "**Ona ima decu i malo bogatstva**", upitala je Hz.Aišu (r.a.h.): "**Koliko dece ima**?" Njena porodica je odgovorila: "**Četvoro dece**". Kada je pitala koliko ima, rekli su joj da ima tri hiljade dirhama. Ovaj odgovor je morao da ubedi porodicu žene, jer je Hz.Aiša (r.a.h.) rekla: "**Ovo bogatstvo nije mnogo**". Ibrahim el-Nahfil (r.a.h.) je rekao: "**Testament je potreban za bogatstvo od hiljadu dirhema do petsto dirhema**".

Hemmam (r.a.h.) je preneo da je Katade (r.a.h.) rekao sledeće u vezi sa ajetom:

كُتِبَ عَلَيۡكُمۡ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ ٱلۡمَوۡتُ إِن تَرَكَ خَيۡرًا ٱلۡوَصِيَّةُ لِلۡوَٰلِدَيۡنِ وَٱلۡأَقۡرَبِينَ بِٱلۡمَعۡرُوفِۖ حَقًّا عَلَى ٱلۡمُتَّقِينَ

180. Kada neko od vas bude na samrti, ako ostavlja imetak, propisuje vam se, kao obaveza za one koji se Allaha boje, da pravedno učini oporuku roditeljima i bližnjima. [el-Bekare, 2/180].

"Bogatstvo koje se može smatrati imetkom je hiljadu dirhema ili više".

Zuhri je rekao: "**Sve što se može smatrati imetkom, bilo malo ili veliko, smatra se imetkom**".

Oni koji su izneli gore navedene izjave, tumačili su iznose koje su dali za bogatstvo ne kao obavezne, već kao preporučene, što znači da se za taj iznos treba napraviti testament. Smatrali su idžtihad da bogatstvo koje dostiže ovaj iznos podleže zaveštanju. Kao što je poznato, ako neko ostavi jedan dirhem nakon svoje smrti, nije uobičajeno reći: "**Ova osoba je ostavila neki imetak**." Količina bogatstva koja se smatra "**nema**" zavisi od običaja, a procena o njoj se zasniva na idžtihadu i konsenzusu, tako da se mala količina ne smatra "**nema**". Velika količina se smatra "nema". Način da se razlikuje mala količina od velike količine jeste kroz idžtihad i konsenzus. Štaviše, količina bogatstva, bilo mala ili velika, može se saznati iz Hz.Poslanikovog (s.a.v.s.) sunneta.

Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) je savetovao Sadu b. Vakasu (r.a.h.), koji je želeo da podeli svoje bogatstvo kao milostinju:

(الثُّلُثُ وَالثُّلُثُ كَثِيرٌ إِنَّكَ أَنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ أَغْنِيَاءَ، خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ)

"**Podeli jednu trećinu! Čak je i to previše. Bolje je ostaviti svoje naslednike bogatim nego ih ostaviti u siromaštvu i naterati ih da mole za pomoć**".[613]

(613. Muslim, Vasiyet, 1).

Ljudi imaju različita mišlenja o tome da li je zaveštanje pomenuto u ajetu koji smo citirali na početku ove teme obavezno. Neki ljudi su rekli da ovo nije obavezno (vâdžib), već preporučeno (mendub) i smernica. Drugi su izjavili da je ranije bilo obavezno (farz), ali je kasnije ukinuto. Međutim, ponudili su i različita mišlenja o tome šta čini njegovu ukinutu prirodu. Oni koji tvrde da nije obavezno (vâdžib) tvrde da postoje dokazi u samom ajetu i njegovom nastavku da testament nije obavezan (vâdžib), i da je taj dokaz sledeća fraza:

ٱلْوَصِيَّةُ لِلْوَٰلِدَيْنِ وَٱلْأَقْرَبِينَ بِٱلْمَعْرُوفِ ۖ حَقًّا عَلَى ٱلْمُتَّقِينَ

" **… propisuje vam se, kao obaveza za one koji se Allaha boje, da pravedno učini oporuku roditeljima i bližnjima**". [el-Bekare, 2/180].

Upotreba izraza " **… da pravedno …**" u ajetu i izjava da je ovo " **… kao obaveza za one koji se Allaha boje, …**" ukazuju na to da testament nije obavezan (vâdžib) na tri načina:

1. Izraz بِٱلْمَعْرُوفِ - " **… da pravedno …**" u ajetu ne podrazumeva obavezu (**vâdžib**).

2. Slično tome, izraz عَلَى ٱلْمُتَّقِينَ - " **… za one koji se Allaha boje, …**", ne podrazumeva obavezu (vâdžib). To je zato što se ne može svako smatrati Bogobojažljivim, odnosno pobožnim.

3. Sastavlanje testamenta posebnog za pobožne ne podrazumeva da testament bude obavezan (**vâdžib**), jer se obaveze ne menjaju ni za pobožne ni za nepobožne.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: “Nema dokaza u izjavama osobe koja je ovo rekla da testament nije obavezan. Činjenje testamenta obaveznim na legitiman način ne oslobađa ga od njegove obaveze. Činjenje testamenta na legitiman način znači učiniti ga pravednim i bez nepravde i nehata. Zaista, ajeti koji sadrže ovu reč kažu:

وَٱلْوَٰلِدَٰتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَٰدَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ ۖ لِمَنْ أَرَادَ أَن يُتِمَّ ٱلرَّضَاعَةَ ۚ وَعَلَى ٱلْمَوْلُودِ لَهُۥ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِٱلْمَعْرُوفِ ۚ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا ۚ لَا تُضَآرَّ وَٰلِدَةٌۢ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَّهُۥ بِوَلَدِهِۦ ۚ وَعَلَى ٱلْوَارِثِ مِثْلُ ذَٰلِكَ ۗ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَن تَرَاضٍ مِّنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا ۗ وَإِنْ أَرَدتُّمْ أَن تَسْتَرْضِعُوٓا۟ أَوْلَٰدَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُم مَّآ ءَاتَيْتُم بِٱلْمَعْرُوفِ ۗ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

233. Majke neka doje djecu svoju pune dvije godine onima koji žele da dojenje potpuno bude. Otac djeteta ih je dužan prema svojoj mogućnosti hraniti i odijevati. Niko neka se ne zadužuje iznad mogućnosti svojih: majka ne smije trpiti štetu zbog djeteta svoga, a ni otac zbog svoga djeteta. I nasljednik je dužan sve to. A ako njih dvoje na lijep način i sporazumno odluče dijete odbiti, to nije grijeh. A ako zaželite da djeci svojoj dojilje nađete – pa, nije grijeh kada od srca ono što ste naumili dadete. Allaha se bojte i znajte da Allah dobro vidi ono što radite. [el-Bekare, 2/233]

Nema spora da je obavezno [vâđib] da otac deteta obezbedi ovu hranu i odeću (razvedenoj) ženi koja doji.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَن تَرِثُوا۟ ٱلنِّسَآءَ كَرْهًا ۖ وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا۟ بِبَعْضِ مَآ ءَاتَيْتُمُوهُنَّ إِلَّآ أَن يَأْتِينَ بِفَٰحِشَةٍ مُّبَيِّنَةٍ ۚ وَعَاشِرُوهُنَّ بِٱلْمَعْرُوفِ ۚ فَإِن كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَىٰٓ أَن تَكْرَهُوا۟ شَيْـًٔا وَيَجْعَلَ ٱللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا

19. O vernici, zabranjeno vam je nasleđivati žene kao stvari, protiv njihove volje, i činiti im teškoće, s namerom da prisvojite deo onoga što ste im dali, osim ako nisu očigledno zgrešile. Živite lepo sa njima! A ako osećate odbojnost prema njima, moguće je da je u onome prema čemu osećate odbojnost, Allah dao veliko dobro. [Nisâ, 4/19]

Reč “**lepo**“ ovde se odnosi na obavezan **dobar** način.

يَٰبُنَىَّ أَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ وَأْمُرْ بِٱلْمَعْرُوفِ وَٱنْهَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَٱصْبِرْ عَلَىٰ مَآ أَصَابَكَ ۖ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ ٱلْأُمُورِ

17. O sinko moj, obavljaj namaz i traži da se čine dobra dela, a od loših dela se okreni i strpljivo podnosi ono što te snađe - to, zaista, spada u istinska dela. [Lukman, 31/17].

وَٱلْمُؤْمِنُونَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ۚ يَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَيُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤْتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَيُطِيعُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ ٱللَّهُ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

71. I vernici i vernice su prijatelji jedni drugima: traže da se čine dobra dela, a sprečavaju loša dela, klanjaju namaz i daju zekat, i pokoravaju se Allahu i Njegovom Poslaniku. To su oni kojima će se Allah, zaista, smilovati. - Allah je, zaista, moćan i mudar. [Tevbe, 9/71].

Upotreba izraza u ajetu u vezi sa testamentom: بِٱلۡمَعۡرُوفِۖ - “ **... da pravedno ...**“, ne oslobađa ga od toga da bude obavezno [vâđib] . Naprotiv, pojačava svoju obavezu. Jer sve Božje naredbe su dobre i lepe; nisu loše ni ružne. Kao što je poznato, suprotnost dobru je zlo. Ono što nije dobro je zlo. Zlo se osuđuje i naređuje se da se izbegava. Zato je obavezno [vâđib] činiti ono što je dobro.

Izraz: ى ٱلۡمُتَّقِينَ - “ **... za one koji se Allaha boje, ...**“, takođe pojačava obavezu volje. Jer strah od Allaha Teâlâ, odnosno biti pobožan, je takođe obaveza [vâđib] ljudi.

Svemogući Allah je rekao:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ

102. O vjernici, bojte se Allaha onako kako se treba bojati i **umirite samo kao muslimani!** [Âl-i-Imrân, 3/102]**.** Ne postoji razlika u mišlenju među muslimanima u vezi sa obavezom (farz) pamćenja Allaha Teâlâ, odnosno pobožnosti. Pošto se ispunjavanje ove volje smatra jednim od uslova pobožnosti, ovo je postalo odvojeno pitanje od obaveze [vâđib] sastavljanja testamenta. Činjenica ta da je sastavljanje testamenta pravo za one koji se boje Allaha Teâlâ ne ukazuje da sastavlanje testamenta nije obavezno [vâđib]. To je zato što ovaj izraz bar implicira da je sastavljanje testamenta obavezno [vâđib] za one koji se boje Allaha Teâlâ. Međutim, to ne znači da sastavljanje testamenta nije obavezno [vâđib] za one koji se ne boje Allaha Teâlâ. Na primer, izraz: هُدٗى لِّلۡمُتَّقِينَ - “ **... uputstvo je svima onima koji se budu Allaha bojali**;“, navodi da je Časni Kuran vodič za uputu pobožnima. To ne znači da Časni Kuran nije vodič za uputu za one koji nemaju pobožna verovanja. Prema presudi, pošto je sastavljanje testamenta obavezno [vâđib] za one koji se boje Allaha Teâlâ, obavezno [vâđib] je i za druge da sastave testament. Konkretno pominjanje: “**... onima koji se budu bojali Allaha ...**“ u ajetu koji naređuje sastavljanje testamenta treba da naglase ovo: Sastavljanje testamenta je znak straha od Allaha Teâlâ, odnosno pobožnosti. U stvari, svi ljudi moraju da se boje Allaha Teâlâ. Zato su svi ljudi obavezni da naprave testament.

Očigledno značenje ajeta ukazuje na obaveznu [vâđib] prirodu sastavlanja testamenta i pojačava njegovu obavezu [farz]. Jer, kao što smo ranije rekli, izraz كُتِبَ عَلَيۡكُمۡ -“**Propisuje vam se**“ znači “**to vam je učinjeno obaveznim** (**farz**)“. Zatim je Svemogući Allah dodatno pojačao ovu obavezu (farz) izrazom:

كُتِبَ عَلَيۡكُمۡ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ ٱلۡمَوۡتُ إِن تَرَكَ خَيۡرًا ٱلۡوَصِيَّةُ لِلۡوَٰلِدَيۡنِ وَٱلۡأَقۡرَبِينَ بِٱلۡمَعۡرُوفِۖ حَقًّا عَلَى ٱلۡمُتَّقِينَ

180. Kada neko od vas bude na samrti, ako ostavlja imetak, propisuje vam se, kao obaveza za one koji se Allaha boje, da pravedno učini oporuku **roditeljima i bližnjima.** [el-Bekare, 2/180].

Među izrazima koji izražavaju obavezu, nema jačeg izraza od “**kao obaveza za one**“. Konkretno pominjanje “koji se Allaha boje“ u ajetu koji se odnosi na testament, kao što smo ranije objasnili, ima za cilj da dodatno naglasi obaveznu prirodu testamenta. Štaviše, komentatori iz generacije pravednih prethodnika složili su se da je sastavljanje testamenta postalo obavezno [vâđib] ovim ajetom.Obavezna [vâđib] priroda sastavljanja testamenta se takođe razume iz rivâjeta od Hz.Poslanika (s.a.v.s.).Prema Abdulbakiju b. Kaniju (r.a.h.), Ibn Umer (r.a.h.) je preneo da je: Resûllullah (بِأَنَّ اللهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) rekao:“**Nije dozvoljeno muslimanu da provede tri noći bez zapisanog testamenta**“.[619]

(619. Pogledajte. Muvetta: 4/1103).

Isti prepričavač je takođe preneo da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

“**Musliman koji ima imovinu koja zahteva da napravi testament nema pravo da provede dve noći bez zapisanog testament**“.[620]

(620. Pogledajte. Muvetta: 4/1103).

Hišam b. el-Gazi je preneo da je Ibn Umer preneo da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

(لَا يَنْبَغِي لِمُسْلِمٍ أَنْ يَبِيتَ لَيْلَتَيْنِ، إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ)

“**Nije dozvoljeno muslimanu da provede dve noći bez zapisanog testamenta**“.[621]

(621. Mustahrecu Ebu Avane: 3/472).

Ovi rivâjeti ukazuju na to da je sastavljanje testamenta obavezno [vâđib].

Oni koji su u početku bili mišlenja tog da je sastavljanje testamenta obavezno [vâđib] kasnije su se međusobno razišli. Jedna grupa njih je rekla: “**Svi testamenti navedeni kao obavezni [vâđib] u ajetu o testamentu su ukinuti**“. Jedan od onih koji su bili na ovom stavu bio je Ibn Abbâs (r.a.h.). Prema Ebu'l Fadl Dža'feru ibn Muhammedu b. el-Jemanu el-Mu'adabu, Ibn Džurejdž i Uthman b. Ata el-Hurasani (r.a.h.) su preneli da je Ibn Abbâs (r.a.h.) rekao:

Kada je Ibn Abas pomenuo ajet : إِن تَرَكَ خَيۡرًا ٱلۡوَصِيَّةُ لِلۡوَٰلِدَيۡنِ وَٱلۡأَقۡرَبِينَ - “ **... ako ostavlja imetak, propisuje vam se, da pravedno učini oporuku roditeljima i bližnjima**“, rekao je da je to ukinuto sledećim ajetom:

لِّلرِّجَالِ نَصِيبٞ مِّمَّا تَرَكَ ٱلۡوَٰلِدَانِ وَٱلۡأَقۡرَبُونَ وَلِلنِّسَآءِ نَصِيبٞ مِّمَّا تَرَكَ ٱلۡوَٰلِدَانِ وَٱلۡأَقۡرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنۡهُ أَوۡ كَثُرَۚ نَصِيبٗا مَّفۡرُوضٗا

7. Muškarci imaju deo onoga što im roditelji i rođaci ostavljaju, a žene takođe imaju deo onoga što im roditelji i rođaci ostavljaju, bilo da je to malo ili mnogo, određeni deo. [en-Nisâ, 4/7].

Ibn Džurejdž (r.a.h.) je preneo da je Ibn Abbâs (r.a.h.) rekao:

Naredba o ostavi zaveštanja je ukinuta za one koji nasleđuju od onih pomenutih u ajetu:

إِن تَرَكَ خَيۡرًا - “ **... ako ostavlja imetak ...**“. Ali naredba da se napravi testament za one koji nisu naslednici nije ukinuta“.

Različita kazivanja dolaze od Ibn Abbâs (r.a.h.) o ovoj temi. Jedno kazivanje kaže da je naredba da se napravi testament za sve one koji su pomenuti u dotičnom ajetu ukinuta. Drugo kaže da je naredba da se napravi testament za one koji su pomenuti ukinuta, a ne za one koji nisu naslednici.

Ebu Muhammed Džafer b. Muhammed (r.a.h.) je preneo da je Ikrime (r.a.h.) rekao da je ajet:

إِن تَرَكَ خَيۡرًا ٱلۡوَصِيَّةُ لِلۡوَٰلِدَيۡنِ وَٱلۡأَقۡرَبِينَ - “ **... ako ostavlja imetak, propisuje vam se, da pravedno učini oporuku roditeljima i bližnjima**“, (u suri en-Nisâ) ukinut ajetima koji preciziraju obavezne propise.

Ibn Džurejdž je preneo da je Mudžahid rekao:“**Nasleđe ide detetu. Naredba da se sastavi testament roditeljima i bliskim rođacima je ukinuta**“.

Druga grupa onih koji su ranije smatrali da je sastavljanje testamenta obavezno [vâđib], ali su se kasnije međusobno razišli, rekavši: “**Sastavljanje testamenta roditeljima i bliskim rođacima je ranije bilo obavezno** [**vâđib**]. **Naredba da se sastavi testament za one koji nasleđuju od njih je ukinuta. Sastavljanje testamenta roditeljima i bliskim rođacima koji ne nasleđuju postalo je obavezno** [**vâđib**]“. Junus i Ašat (r.a.h.) su preneli da je Hasan (r.a.h.) to rekao.

Prenosi se da su Hasan, Džabir ibn Zejd i Abdulmalik b. Jala (r.a.h.) rekli: “**Ako čovek ima rođaka koji ne nasleđuje i sastavi testament za druge, dve trećine njegove imovine se daje njegovom rođaku, a ostatak se daje osobi za koju je sastavio testament**“.

Tavus (r.a.h.) je rekao: “**Jedna trećina nečije imovine se daje nečijim rođacima**“.

Dahak (r.a.h.) je rekao: “**Testament se ne može sastaviti za nekoga ko nije bliski srodnik. Međutim, ako osoba nema bliskih srodnika, može sastaviti testament za nekog drugog**“.

Jedna od grupa koje su ranije smatrale da je sastavljanje testamenta obavezno, ali su se kasnije međusobno razišle, rekla je: “**Ranije je bilo obavezno sastaviti testament za sve srodnike. Međutim, osoba koja sastavlja testament imala je pravo da sastavi testament za one koji su bili bliski, a ne za sve njih. Nije postojala obaveza sastavljanja testamenta za daleke srodnike. Kasnije je ukinuta naredba o sastavljanju testamenta za bliske srodnike. Daleki srodnici su ostali u okviru testamenta. Testament se može, ali i ne mora sastaviti za njih. Oba su dozvoljena**“.

Oni koji su smatrali da je obaveza sastavljanja testamenta ukinuta kasnije su se međusobno razišli oko ukidanja ajeta koji se tiče testamenta. Kao što smo ranije izvestili, Ibn Abbâs i Ikrime (r.a.h.) su rekli da je ovaj ajet ukinut ajetima o nasleđivanju.

Ibn Abbâs (r.a.h.) je rekao da je jedan od ukinutih ajeta bio i ajet:

لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ ٱلْوَٰلِدَانِ وَٱلْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَآءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ ٱلْوَٰلِدَانِ وَٱلْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ ۚ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا

7. Muškarcima pripada dio onoga što ostave roditelji i rođaci, a i ženama dio onoga što ostave roditelji i rođaci, bilo toga malo ili mnogo, određeni dio. [en-Nisâ, 4/7].

Drugi su rekli da je ajet o testamentima ukinut sledećim hadisom, koji je potvrđen od Resûllullaha (s.a.v.s.):

(لَا وَصِيَّةَ لِوَارِث) - “**Nema testamenta za naslednika**“.[624]

Amr b. Šuajb (r.a.h.) je preneo da je njegov dedo preneo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(لَا يَجُوزُ لِوَارِثٍ وَصِيَّةٌ)

“**Nije dozvoljeno sastavljati testament za naslednika**“.[625]

Prema Šurahbilu b. Muslimu, Ebu Umama (r.a.h.) je preneo da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

(ألاإِنَّ اللَّهَ قَدْ أَعْطَى كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ فَلَا وَصِيَّةَ لِوَارِث)

"**Budite svesni! Zaista, Allah je svakom zakonitom vlasniku dao ono što mu pripada. Zato, nema oporuke (testamenta) za naslednika**".[626]

(626. Tırmizi, Yasaya, 5).

Prema Hadžadž b. Džuradžu (r.a.h.), Ibn Abbâs (r.a.h.) je preneo da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

(لَا تَجُوزُ لِوَارِثٍ وَصِيَّةٌ إِلَّا أَنْ يُجِيزَهَا الْوَرَثَةُ)

"**Nije dozvoljeno napraviti testament za naslednika ako ostali naslednici to ne odobravaju**".[627]

(627. İbn Hacer el-Askalani, Telhisu'l-Habir: 3/204).

Ovaj hadis je prenet od grupe as'haba.

Hadžadž ibn Džurajdž je preneo da je Hz.Ali (r.a.h.) rekao:

(لَا وَصِيَّةَ لِوَارِث) - "**Ne postoji testament za naslednika**".

Abdullah b. Bedr (r.a.h.) je preneo da je Ibn Umer (r.a.h.) rekao:

(لَا يَجُوزُ لِوَارِثٍ وَصِيَّةٌ) - "**Nije dozvoljeno sastavljati testament za naslednika**".

Ova priča, prenošena kroz različite izvore od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) u vezi sa nedopustivošću sastavljanja testamenta za naslednika, po našem mišlenju je uzdignuta na rang mutevatira jer je dobro poznata i široko rasprostranjena među Ummetom, prihvaćena sa pozitivnim odobrenjem od strane pravnika i korišćena kao dokaz. Po našem mišlenju, dozvoljeno je ukinuti Kur'an na osnovu takvih priča***. To je zato što su takve priče izvori informacija, poput ajeta, te zahtevaju delovanje.

Obaveza Svemogućeg Allaha da naslednicima obezbedi deo nasledstva ne zahteva ukidanje testamenta. Moguće je da odredbe o nasleđivanju i testamentu koegzistiraju. Kao što je poznato, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je dozvolio sastavljanje testamenta za naslednika ako ostali naslednici to odobre. Zato, samo postojanje ajeta o nasleđivanju ne sprečava da ista osoba bude i naslednik i osoba za koju se testament sastavlja. Štaviše, Svemogući Allah je objavio ajete koji opisuju nasleđivanje nakon ajeta o testamentu. Šta sprečava osobu kojoj je već dat deo testamenta da kasnije dobije svoj deo nasledstva?

PS: Samir B: “ Po našem mišlenju, dozvoljeno je ukinuti Kur'an na osnovu takvih priča***. = ukazuje na to da se smatra verski mogućim i legitimnim (“dozvoljenim“) ukinuti (“obustavljeni“) ajet Kur'ana na osnovu određenih hadisa (rivâjeta). To znači zamenu odluke ajeta kasnijim ajetom ili hadisom, a dozvoljenost takvog ukidanja je kontroverzna tema u jurisprudenciji i tefsiru.

Osnovni koncepti:

Nesih:

To je uklanjanje ili ukidanje šerijatskog pravila (novim ajetom ili hadisom).

Nâsih:

U slučaju nesiha, dokazi donose novu presudu i zamenjuju staru.

Mensuh:

U slučaju nesiha, to je ukinuta ili obustavljena odredba.

Câiz (Dozvoljeno):

Sa verske tačke gledišta, to znači dozvoljeno, moguće i halal.

Rivâyet:

To je termin koji se generalno koristi za hadise.

Objašnjenje izjave:

Ova izjava tvrdi da su određeni rivâyeti (hadisi) takve prirode da bi ukinule odluku ajeta iz Kur'ana i da bi ta situacija trebalo da bude prihvaćena kao verski validna.

Zašto je ovaj koncept važan?

Promena odredbe:

To dovodi do pojave različitih mišlenja o značenjima i odlukama ajeta.

Usul (Metoda) fikha:

U naukama o pravnom postupku, teorija nesiha ispituje odnos između Kur'ana i Sunneta i to kako se presude menjaju.

Kontroverzna tema:

Dok neki učenjaci tvrde da Kur'an može biti ukinut samo Kur'anom, drugi prihvataju da Sunet može ukinuti Kur'an.

PS: Samir B: Autor nepoznat!).

U knjizi “Er-Risale“, Šafiija kaže: “Moguće je da ajeti o nasleđivanju ukidaju ajet o testamentu ili da su uspostavljeni zajedno sa njim. Iako je lanac rivâjeta prenet preko Mudžahida u vezi sa Hz.Poslanikom (s.a.v.s.) koji kaže “Nema testamenta za naslednika“ prekinut, zaključili smo da ajeti o nasleđivanju ukidaju sastavljanje testamenta za roditelje i bliske rođake“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Šafija je rekao da je verovatno da su ajeti o nasleđivanju utvrđeni zajedno sa ajetima o testamentu. Zato, ne postoji presuda u objavljivanju ajeta o nasleđivanju koja ukida oporuku dato nasledniku. S'hodno tome, ajet o testamentu nije ukinut ajetom o nasleđivanju. Zato što je verovatno da su oba ajeta utvrđena zajedno. To je zato što je hadis koji kaže da oporuka u korist naslednika nije dozvoljeno objavljen kao prekid u njegovom lancu prenošenja. Šafija takođe ne prihvata takav mursel hadis kao dokaz. Čak i da je dotični hadis objavljen kao mutasil i mutevatir u svom lancu, ne bi ukinuo ajet o testamentu. To je zato što, prema Šafiji, ukidanje Kur'ana Sunetom nije dozvoljeno. Zato je odluka o oporuka za roditelje i bliske rođake utvrđena, a ne ukinuta. Zato što nije otkriven dokaz koji zahteva njegovo ukidanje.

Šafiija je rekao: “Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je presudio na sledeći način u vezi sa čovekom koji je imao samo šest robova i nikakvu drugu imovinu osim sebe, ali koji je napravio testament da ih oslobodi: Podelio ih je u tri grupe. Oslobodio je dvoje od njih, a četvoro ostavio u ropstvu. Njihov gospodar koji je oslobodio ove robove bio je Arapin. Arapin je mogao imati samo roba druge rase koji nije bio u srodstvu sa njim. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je odobrio i potvrdio testament sačinjen za dva roba koji su bili stranci svojim gospodarima. Ova priča ukazuje na to da nedostatak srodstva između stranaka ne predstavlja razlog za poništenje testamenta. Da jeste, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) bi poništio testament u vezi sa oslobađanjem dva roba jer nisu bili rođaci svojih preminulih gospodara. Zato se razume da su oporuke napravljena za roditelje takođe nevažeća“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Kao što se jasno vidi, ovo je neusklađena izjava koja se takođe protivi sopstvenim pravilima. Na primer, izjava 'Arapin može imati samo roba koji nije iz njegove porodice i koji je druge rase' nije tačna. Naime, majka gospodara arapa može biti druge rase. U tom slučaju između njega i slobodnog roba kojeg je oslobodio može postojati krvno srodstvo s majčine strane. Ako u trenutku svoje smrti ostavi testament za oslobađanje ovog roba, smatrat će se da je ostavio testament za svog rođaka. Sa druge strane, iako je utvrđeno da su ajeti o nasledstvu ukinuli testament za roditelje i bliske rođake, ovo ukidanje važi samo za one koji su naslednici. Ne postoji dokaz da je ukidanje testamenta za one koji nisu naslednici.

Već smo naveli da same Šafiijeve reči protivreče principima Usula. Na osnovu rivâjeta Imrana b. Husejna da je bolesni gospodar oporučio oslobađanje svojih robova, Šafiija je ovim rivâjetom ukinuo ajet koji naređuje sastavljanje testamenta za bliske rođake. Međutim, prema njegovim sopstvenim principima Usula, Kur'an ne može biti ukinut Sunnetom.

Prema rivâjetu grupe as'haba i tabiina, dozvoljeno je osobi da napravi testament za one koji nisu rođaci. Oporuka se sprovodi kako je on odredio. Na primer, prepričava se da je Umer oporučio četiri hiljade dirhema svakoj od svojih neudatih konkubina.

Prepričava se da su Hz.Aiša, Ibrahim el-Nahaj, Said b. Musajab, Salim b. Abdullah, Amr b. Dinar (r.a.h.) rekli: “Testament oporučioca je ispunjeno kako je odredio“.

Postoji konsenzus među učenjacima koji su došli nakon Tabi'inske ere u vezi sa dozvoljenošću sastavljanja testamenta i za rođake i za strance.

Po našem mišlenju, ajet koji sledi nakon ajeta o nasleđivanju, a koji zahteva ukidanje oporuke za roditelje i bliske rođake, je sledeći ajeti:

يُوصِيكُمُ ٱللَّهُ فِيٓ أَوۡلَٰدِكُمۡۖ لِلذَّكَرِ مِثۡلُ حَظِّ ٱلۡأُنثَيَيۡنِۚ فَإِن كُنَّ نِسَآءٗ فَوۡقَ ٱثۡنَتَيۡنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَۖ وَإِن كَانَتۡ وَٰحِدَةٗ فَلَهَا ٱلنِّصۡفُۚ وَلِأَبَوَيۡهِ لِكُلِّ وَٰحِدٖ مِّنۡهُمَا ٱلسُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِن كَانَ لَهُۥ وَلَدٞۚ فَإِن لَّمۡ يَكُن لَّهُۥ وَلَدٞ وَوَرِثَهُۥٓ أَبَوَاهُ فَلِأُمِّهِ ٱلثُّلُثُۚ فَإِن كَانَ لَهُۥٓ إِخۡوَةٞ فَلِأُمِّهِ ٱلسُّدُسُۚ مِنۢ بَعۡدِ وَصِيَّةٖ يُوصِي بِهَآ أَوۡ دَيۡنٍۗ ءَابَآؤُكُمۡ وَأَبۡنَآؤُكُمۡ لَا تَدۡرُونَ أَيُّهُمۡ أَقۡرَبُ لَكُمۡ نَفۡعٗاۚ فَرِيضَةٗ مِّنَ ٱللَّهِۗ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمٗا

11. Allah vam naređuje da od djece vaše – muškom pripadne toliko koliko dvjema ženskima. A ako bude više od dvije ženskih, njima – dvije trećine onoga što je ostavio, a ako je samo jedna, njoj – polovina. A roditeljima, svakome posebno – šestina od onoga što je ostavio, ako bude imao dijete; a ako ne bude imao djeteta, a nasljeđuju ga samo roditelji, onda njegovoj materi – trećina. A ako bude imao braće, onda njegovoj materi – šestina, pošto se izvrši oporuka koju je ostavio, ili podmiri dug. Vi ne znate ko vam je bliži, roditelji vaši ili sinovi vaši. To je Allahova zapovijed! – Allah, zaista, sve zna i mudar je. [en-Nisâ, 4/11]

U ovom ajetu, sastavljanje testamenta je apsolutno dozvoljeno, bez isključenja drugih i isključivo za roditelje. Ovo zahteva ukidanje sastavljanja testamenta za njih i bliske rođake. To je zato što je ranije sastavljanje testamenta za njih bilo obavezno (farz). Ovaj ajet kaže da je dozvoljeno ne sastavljati testament za njih ili druge i da će preostali deo imovine biti ostavljen naslednicima srazmerno njihovim udelima. Nije dozvoljeno sprovoditi takvu praksu bez ukidanja ajeta koji se odnosi na testament.

Ako bi se tvrdilo da se testament pomenut u ajetima o nasleđivanju, koji podrazumeva podelu nasledstva nakon njegovog ispunjenja, verovatno odnosi na obavezni testament sačinjen za roditelje i bliske srodnike, i zato je presuda o tom testamentu utvrđena, **rekli bismo**: Ova tvrdnja je netačna. Reč „testament“ u ovom ajetu se koristi kao nekire i bez ikakve kvalifikacije. Ova formulacija zahteva da obuhvata sve testamente. Međutim, reč “testament“ u ajetu o testamentu, koji se odnosi na roditelje i bliske srodnike, koristi se kao oblik znanja. Zato bi bilo netačno smatrati da testament u ajetu o nasleđivanju i testament u ajetu o testamentu imaju isto značenje. Ako bi testament u ajetu o nasleđivanju trebalo da se odnosi na testament u ajetu o testamentu, on bi takođe imao prefiks ال koji bi ga učinio određenim (**lam-ı tarif**)*, a reč (مِنْ بَعْدِ الْوَصِيَّةِ) bi se koristila umesto (مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ). Možemo navesti sledeće ajete kao primere u vezi sa marife i nekre:

وَٱلَّذِينَ يَرۡمُونَ ٱلۡمُحۡصَنَٰتِ ثُمَّ لَمۡ يَأۡتُواْ بِأَرۡبَعَةِ شُهَدَآءَ فَٱجۡلِدُوهُمۡ ثَمَٰنِينَ جَلۡدَةٗ وَلَا تَقۡبَلُواْ لَهُمۡ شَهَٰدَةً أَبَدٗاۚ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡفَٰسِقُونَ

4. One koji okrive poštene žene, a ne dokažu to s četiri svjedoka, sa osamdeset udaraca biča izbičujte i nikada više svjedočenje njihovo ne primajte; to su nečasni ljudi,

U drugom ajetu, pozivajući se na četiri svedoka pomenuta u ovom stihu, Svemogući Allah kaže:

لَّوْلَا جَآءُو عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَآءَ ۚ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا۟ بِٱلشُّهَدَآءِ فَأُو۟لَٰٓئِكَ عِندَ ٱللَّهِ هُمُ ٱلْكَٰذِبُونَ

13. Kad bi samo oni (klevetnici) izveli četiri svedoka za svoju tvrdnju, pošto nisu izveli nijednog svedoka, oni su lažovi kod Allaha. [Nur. 24/4-13]. (**Preuzeto i prevedeno sa turskog**).

U ovom ajetu, pošto se govori o svedocima koji su pomenuti u prethodnom ajetu, ispred reči بِٱلشُّهَدَآءِ je stavljena lam-član. Jer se svedoci pomenuti u ovom ajetu odnose na svedoke pomenute u prethodnom ajetu. Slično tome, pošto se reč "**testament**" u ajetima o nasleđivanju koristi u obliku "**bez lam-člana**" (**neodređena**) i „nekre" (nejasno), dokazano je da se ovo ne odnosi na testament sačinjen za roditelje ili bliske rođake. Pošto se testament u ajetu o nasleđivanju pominje kao apsolutan, takav testament je dozvoljen svima. Međutim, testament posebno za naslednike, ubice ili slične pojedince, koji se ne smatra dozvoljenim po Sunetu i konsenzusu, isključen je iz ove naredbe i kao takavi nisu dozvoljeni. Na osnovu ovih dokaza, utvrđeno je da je naredba o sastavljanju testamenta za roditelje i bliske rođake ukinuta.

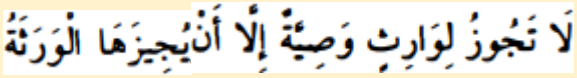
(**PS: Samir B**:(**lam-ı tarif**)*, - Lam-i tarif je arapski prefiks koji se dodaje na početak reči kako bi ih učinio "**određenim**". Ova prefiks se sastoji od harfova **Elif** i **Lam** (ال) i omogućava da imenica na kraju postane određena (**marife**) umesto **neodređena** (**nekra**). Na primer, dodavanjem ovog prefiksa reči "**knjiga**" dobijamo "**el-Kitab**" (**knjiga**), što znači "**ova knjiga**".).

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Muhammed b. el-Hasan je tvrdio da se roditelji ne smatraju rođacima na osnovu ajeta (اَلْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ). To je zato što roditelji nisu u srodstvu sa svojom decom ni preko koga drugog. Oni su u direktnom srodstvu sa njima. Međutim, rođaci koji nisu roditelji, u srodstvu su sa osobom preko nekog drugog. Rođak je neko ko je u srodstvu sa osobom preko nekog drugog. Biološki sin osobe nije rođak, jer nije u srodstvu sa svojim roditeljima ni preko koga drugog, već kroz svoje postojanje. Pošto roditelji nisu rođaci deteta, a dete mu je bliže od roditelja, onda sledi da ga ne treba smatrati rođakom roditelja. Zato, kada se za nekoga kaže: "Napravio je testament za članove tog i tog plemena", roditelji i deca nisu uključeni u testament; međutim, njegovi unuci, dedovi, braća i sestre i oni njihovog ranga jesu. Jer, sa izuzetkom roditelja i dece, nijedan od njih nije lično povezan sa osobom, već samo preko posrednika. U stvari, postoje različita mišlenja o značenju "rođaka".

Allah Teâlâ zna istinu.

Sastavljanje testamenta za naslednika, ako se drugi naslednici čine prikladnim

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: U prethodnom odeljku smo objasnili da je sastavljanje testamenta za naslednika ukinuto zbog rivâjeta koje smo preneli. Prenosi se da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

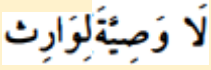

"Nije dozvoljeno sastaviti testament za naslednika ako ga ostali naslednici ne odobre".[631]

(631. İbn Hacer el-Askalani, Telhisu'l-Habîr: 3/204).

Ovaj rivâjet takođe daje sledeće objašnjenje: Rivâjeti koji navode da testament sastavljen za naslednika bez odobrenja ostalih naslednika nije važeći, treba svatiti kao da takav testament nije važeći ako ga ostali naslednici ne odobre.

Uključivanje klauzule "Odobrenje drugih naslednika" takođe ukazuje na to da će njihovo odobrenje biti važeće nakon smrti oporučioca. To je zato što oni nisu naslednici dok je oporučioc živ. Oni stiču pravo nasleđivanja nakon smrti oporučioca. Njihovo odobrenje je nevažeće bez naslednika. Hadis:

- "**Nema testamenta za naslednika**" izražava opšte pravilo, ukazujući da ako ostali naslednici odobre testament, to nije novi poklon koji su oni dali. Pošto ovo nije novi poklon, uslovi kao što su prijem i isporuka, deo poklonjene imovine koji nije šaja udeo u imovini koja se distribuira, i odredbe koje se odnose na poklon, kao što je opoziv poklona, nisu potrebne. Umesto toga, to podleže odredbama važećeg testamenta koji su odobrili ostali naslednici, odvojeno od samog poklona. Ovo takođe ukazuje na to da su dozvoljeni ugovori čija validnost zavisi od odobrenja druge osobe.

To je zato što je, prilikom sastavljanja testamenta, preminula osoba sačinila testament u vezi sa imovinom koja je zapravo pripadala nasledniku. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je smatrao ovaj testament važećim, pod uslovom da su ga ostali naslednici odobrili. Ova Hz.Poslanikova (s.a.v.s.) naredba pruža osnovu za validnost ugovora za nekoga ko izvrši prodaju, oslobađanje, poklon, hipoteku ili zakup tuđe imovine, uz odobrenje vlasnika. To je zato što se ovaj ugovor sastavlja na imovini osobe koja ima ovlašćenje da sastavi ugovor i koja je držala imovinu od samog početka.

Hz.Poslanikov (s.a.v.s.) hadis: "**Nije dozvoljeno sastaviti testament nasledniku ako ostali naslednici ne odobravaju**", ukazuje na to da je testament koje je zaveštalac dao za više od jedne trećine imovine važit će samo ako naslednici odobre. Baš kao što je uslovio testament nasledniku odobrenjem ostalih naslednika, tako je i ovo uslovio njihovim odobrenjem. Sva ova značenja su sadržana u hadisu: "**Nije dozvoljeno sastaviti testament nasledniku ako ostali naslednici ne odobravaju**".

Pravni su se stručnjaci razlikovali oko toga da li je validan testament osobe koja oporučuje više od jedne trećine svoje imovine, a čiji naslednici to odobre dok je još živa.

Ebu Hanife, Ebu Jusuf, Muhamed, Zufar, Hasan ibn Salih i Ubajdulah ibn Hasan (r.a.h.) su rekli: "Odobrenje naslednika za života rahmetlije ne čini testament validnim. Međutim, njihovo odobrenje nakon smrti rahmetlije čini ga validnim". Takođe se navodi da su Abdullah b. Mesud, Šurejh i Ibrahim el-Nahfil, neka je Allah Teâlâ zadovoljan njima, zastupali ovaj stav.

Ibn Eb Lejla i Uthman el-Beti (r.a.h.) su rekli: “Ako ostali naslednici smatraju da je to prikladno tokom života oporučioca, ne mogu opozvati svoju odluku nakon njegove smrti. Ovaj testament tada stupa na snagu uprkos njima“. Ibn Kasim je preneo da je Malik rekao: “Ako oporučioc, dok zaveštava više od jedne trećine svoje imovine, dobije dozvolu svog otuđenog brata, ujaka po ocu ili sličnih naslednika koji nisu deo njegove porodice, oni kasnije ne mogu opozvati svoju dozvolu. Testament je važeći. Međutim, članovi porodice koji ih izdržavaju, kao što su njegova supruga i ćerke koje još uvek žive u njihovom domaćinstvu, čak i ako su tinejdžerke, mogu opozvati svoju dozvolu i opozvati svoju odluku. Slično tome, oni koji se plaše štete zbog prestanka alimentacije koju im je on dao zbog njihove potrebe, kao što su njegov amiđa po ocu i amiđin sin, ako smatraju da je testament neprikladan, mogu opozvati svoju dozvolu i opozvati svoju odluku“. Ibn Vahb je preneo da je Malik rekao: “Ako bolesna osoba, dok pravi testament za jednog od svojih naslednika, zatraži dozvolu od svojih ostalih naslednika, i oni mu daju dozvolu, ne mogu opozvati svoju dozvolu. Međutim, ako je dobio dozvolu od njih dok je bio zdrav, mogu je kasnije opozvati ako žele. Dozvoljeno im je da mu daju dozvolu tokom bolesti, jer ih u tom stanju delimično lišava svoje imovine. Njihova dozvola je dozvoljena u ovom pitanju“. Lejs se takođe složio sa Malikom po ovom pitanju.

Ako, nakon smrti oporučioca, naslednici oporučioca odobre testament koji pokriva više od jedne trećine njegove imovine, ne mogu opozvati svoju odluku. Nema razlike u mišlenju među pravnicima po ovom pitanju.

Prema mišlenju koje prenose Tavus i Ata, ako naslednici odobre testament dok je oporučioc živ, testament stupa na snagu uprkos njihovom neodobravanju.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Opšti izraz Hz.Poslanikovog (s.a.v.s.) hadisa, “Nije dozvoljeno sačiniti testament nasledniku ako ga ostali naslednici ne odobre“, čini nevažećim svaki testament sačinjen nasledniku u svakom slučaju. Ovaj testament je uslovljen odobrenjem ostalih naslednika. Naslednici postaju pravi naslednici tek nakon smrti oporučioca, a ne pre. Zato, opšte značenje koje se može izvesti iz hadisa je taj da nakon smrti oporučioca, naslednici odobravaju testament sačinjen u korist naslednika. Sva druga pitanja se razmatraju u okviru opštih odredbi testamenta. Razumni dokazi takođe zahtevaju da to bude slučaj. To je zato što, dok je oporučioc živ, njegovi naslednici nisu korisnici njegove imovine. Zato je svaka dozvola koju daju za oporuku (testament) njegove imovine nevažeća. Kao što je prodaja ili doniranje njegove imovine nevažeća, tako je nevažeća i dozvola koju daju za njegov testament. Ako oporučioc umre nakon što je dao svoju dozvolu, njegova dozvola je još manje validna. Pošto testament sačinjen za lice u čiju korist je testament sačinjen stupa na snagu nakon smrti oporučioca. Saglasnost naslednika za ovaj testament mora biti dat nakon smrti oporučioca, a svaka saglasnost data pre njegove smrti mora biti nevažeća. Nasuprot tome, pošto je oporučiocu dozvoljeno da opozove svoj testament dok je još živ, sasvim je dozvoljeno da naslednici opozovu svoju saglasnost. Pošto je dozvoljeno opozvati svoju saglasnost, takođe se podrazumeva da saglasnost data za života oporučioca nije važeća.

Ako bi se postavilo pitanje: “Prava naslednika na imovinu oporučioca uspostavljaju se zbog bolesti oporučioca. Zato, kao što je oporučiocu zabranjeno da zavešta više od jedne trećine svoje imovine nakon smrti, takođe mu je zabranjeno da raspolaže sa više od jedne trećine svoje imovine tokom bolesti. Zato, ako su naslednici dali saglasnost za oporuku koje se odnosi na više od jedne trećine njegove imovine tokom bolesti, njihova saglasnost mora biti važeća kao da su dali saglasnost nakon njegove smrti“, naš odgovor bi bio sledeći:

Po našem mišlenju, donacije, sadaka, otpust i druga finansijska raspolaganja učinjena tokom bolesti osobe su validna. Ako osoba oporuči više od jedne trećine svoje imovine da se ispuni tek nakon njene smrti, deo njenog testamenta koji prelazi jednu trećinu njene imovine se poništava. To je zato što se prava naslednika na više od jedne trećine njihove imovine utvrđuju neposredno nakon njihove smrti. Međutim, naslednici nemaju ovlašćenje da se mešaju u raspolaganja učinjena pre njihove smrti. Na primer, naslednik nema ovlašćenje da raskine ugovore sklopljene pre smrti rahmetlije. Međutim, oni mogu raskinuti ugovore sklopljene nakon njihove smrti kada se utvrde njihova prava na imovinu rahmetlije, tj. kada postanu naslednici. Saglasnost naslednika pre smrti rahmetlije ne smatra se saglasnošću. Slično tome, raskid ugovora sklopljenih tokom njihovog života nije validan. Razlika koju je napravilo Ministarstvo pravde između naslednika za koga se rahmetlija plaši štete i naslednika za koga ne postoji strah od štete je besmislena. Jer, strah oporućioca od štete ne isključuje valjanost ugovora ili reči rahmetlije. To ga ne čini osobom podložnom prisili ili pretnjama. Na primer, ako osoba proda svoju imovinu nekome ko je izdržava i želi da je koristi za nju, a zatim kaže: "Prodao sam mu svoju imovinu jer sam se plašio da će prekinuti izdržavanje koje pruža i dobra dela koja čini za mene", ova izjava se ne smatra izgovorom za otkazivanje prodaje. Slično, ako bolesna osoba traži poklon nečega za sebe, a vlasnik, nakon što je poklonio stvar bolesnoj osobi, kaže: "Plašio sam se da bi mi, ako bih je poklonio, naneo takvu i takvu štetu", strah od nečega ne utiče na validnost poklona. Ova bi osoba bila u položaju osobe kojoj se plaši štete. Zato, strah da će osoba prekinuti izdržavanje koje pruža i dobra dela koja čini neće uticati na nužnost oslobađanja. Nije bitno da li je osoba koju oslobađa iz njegove porodice ili ne. Svemogući Allah je taj koji daruje uspeh kroz svoju milost i velikodušnost.

Promena testamenta

Svemogući Allah kaže:

فَمَنۢ بَدَّلَهُۥ بَعۡدَ مَا سَمِعَهُۥ فَإِنَّمَآ إِثۡمُهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُۥٓۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٞ

181. Onaj ko je izmijeni, a zna kako glasi – pa grijeh za to pada na one koji je mijenjaju; – a Allah, zaista, sve čuje i zna. [el-Bekare, 2/181].

Rečeno je da zamenica na kraju glagola (فَمَنۢ بَدَّلَهُۥ) treba da bude oporuka. Iako je zamenica (hu) na kraju glagola " بدل – **Beddele** - (**ako se promeni**)" muškog roda, a reč "**oporuka**" od koje je izvedena je ženskog roda, ženski rod "**oporuka**" i muški rod "**İysa -** (**Simbol života**)" su ista stvar. Zamenica (**hu**) na kraju reči (إِثۡمُهُۥ) treba da bude reč "**tebdil** – (**promeniti, izmeniti**)", na koju ukazuje glagol (فَمَنۢ بَدَّلَهُۥ).

(**PS: Samir B**: Prevod sinonima reči kako sa arap. tako i sa turs. a koji stoje pod znacima navoda (turs.) su od mene.Hvala.).

Izraz: - فَمَنۢ بَدَّلَهُۥ بَعۡدَ مَا سَمِعَهُۥ - "**Onaj ko je izmijeni, a zna kako glasi – …**", verovatno se odnosi na osobu koja je svedok bila testamenta. Ovaj izraz zabranjuje svedoku da menja testament.

Baš kao u sledećem ajetu, izraz:

ذَٰلِكَ أَدۡنَىٰٓ أَن يَأۡتُواْ بِٱلشَّهَٰدَةِ عَلَىٰ وَجۡهِهَآ أَوۡ يَخَافُوٓاْ أَن تُرَدَّ أَيۡمَٰنُۢ بَعۡدَ أَيۡمَٰنِهِمۡۗ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَٱسۡمَعُواْۗ وَٱللَّهُ لَا يَهۡدِي ٱلۡقَوۡمَ ٱلۡفَٰسِقِينَ

108. Najlakše tako oni mogu izvršiti svjedočenje svoje onako kako treba, i da se ne plaše da će njihove zakletve drugim zakletvama biti pobijene. I bojte se Allaha i slušajte! A Allah neće ukazati na Pravi put ljudima koji su veliki grješnici. [Mâlde, 5/108]

Sa turs, prevoda:“ **Ovo** (**usul-metod**) **je najprikladniji način da pravilno ispune svoje svedočanstvo**“.

mogao bi se odnositi i na izvršioca. Ovlašćenje za sprovođenje i izvršenje testamenta pripada njemu. Zato, on ima sposobnost i moć da promeni testament. U suprotnom, veoma je malo verovatno da se ovaj izraz odnosi na druge ljude. Oni nemaju sposobnost ili ovlašćenje da se mešaju u testament ili da njime raspolažu.

Po našem mišlenju, izraz: فَمَنۢ بَدَّلَهُۥ بَعۡدَ مَا سَمِعَهُۥ - “**Onaj ko je izmijeni, a zna kako glasi – …**“, ima dva značenja: jedno se odnosi na svedoka, a drugo na izvršioca. Jer formulacija ajeta može imati oba značenja. Kada je potrebno, svedok je odgovoran da prenese ono što je čuo vlastima bez ikakvih izmena. Izvršilac je, zauzvrat, odgovoran za sprovođenje testamenta na dozvoljen način na osnovu onoga što je čuo.

Prenosi se da su Ata i Mudžahid rekli: “Reč 'promena' u ajetu se odnosi na izvršioca ili svedoka koji menja testament“.

Hasan je rekao: “Reč 'promena' u ajetu se odnosi na izmenu testamenta. Ako neko promeni testament nakon što ga je čuo, odgovornost za to pada na osobu koja ga menja“.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: “Moguće je da se reč 'promena' u ajetu odnosi na sudiju. On ima ovlašćenje da raspolaže testamentom kada mu se predoči. Ako je testament koji mu se predoči dozvoljen, on ga sprovodi. Zabranjeno mu je da pravi bilo kakve izmene u testamentu. Od njega se zahteva da ga sprovede na pravedan i ispravan način“.

Izraz: فَمَنۢ بَدَّلَهُۥ بَعۡدَ مَا سَمِعَهُۥ - “**Onaj ko je izmijeni, a zna kako glasi – …**“, zahteva dozvoljenost izvršioca da ispuni testament koji čuje od oporučioca, bez obzira na to da li postoje svedoci ili ne. Ova izjava iz Kur'ana pruža fundamentalnu osnovu za ovo. S'hodno tome, svako ko sasluša testament može ispuniti zahteve tog testamenta kada ima priliku, čak i bez sudijske odluke ili iskaza svedoka. Ovaj nam dokaz takođe ukazuje sledeće: Ako neko prizna dug prema tom i tom pre svoje smrti, dozvoljeno je izvršiocu da plati dug bez znanja ostalih naslednika, sudije ili bilo koga drugog. To je zato što bi neplaćanje nakon što ga sasluša od oporučioca predstavljalo promenu testamenta.

Izraz: فَإِنَّمَآ إِثۡمُهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُۥٓۚ - “ **… - pa grijeh za to pada na one koji je mijenjaju; - …**“, ima nekoliko značenja.

1). Kao što je poznato, testament pomenut u ovom ajetu odnosi se na oporuku koja je obavezna za roditelje i bliske rođake. Ovo značenje je svakako implicitno u ovom ajetu. Da nije tako, značenje ajeta ne bi bilo pravilno otkriveno. Pošto izraz:

فَمَنۢ بَدَّلَهُۥ بَعۡدَ مَا سَمِعَهُۥ فَإِنَّمَآ إِثۡمُهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُۥٓۚ - " **Onaj ko je izmijeni, a zna kako glasi – pa grijeh za to pada na one koji je mijenjaju; - ...**", sadrži aluzije i skrivene, unapred određene reči, te se mora napraviti referenca da bi se razjasnilo njihovo značenje. U suprotnom, sam ajet ne prenosi jasno značenje. Odgovarajuća referenca je na ajet koji mu prethodi. Ajet sugeriše da kada zaveštalac sastavi svoj testament, obaveza se sa njega ukida. Čak i ako se njegov testament promeni nakon njegove smrti, greh mu se neće zapisati.

Ovo ukazuje da je mišlenje onih koji tvrde da će deca biti kažnjena za grehe svojih očeva pogrešno.

Nasuprot tome, drugi ajet kaže:

قُلۡ أَغَيۡرَ ٱللَّهِ أَبۡغِي رَبّٗا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيۡءٖۚ وَلَا تَكۡسِبُ كُلُّ نَفۡسٍ إِلَّا عَلَيۡهَاۚ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٞ وِزۡرَ أُخۡرَىٰۚ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرۡجِعُكُمۡ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمۡ فِيهِ تَخۡتَلِفُونَ

164. Reci: "Zar da za Gospodara tražim nekog drugog osim Allaha, kad je On Gospodar svega? Što god ko uradi, sebi uradi, i svaki grješnik će samo svoje breme nositi. Na kraju Gospodaru svome ćete se vratiti i On će vas o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti". [En'âm, 6/164]**.**

2- Ako dužnik napravi testament da mu se dug isplati, neće biti odgovoran u zagrobnom životu ako njegovi naslednici ne plate dug. Ako njegovi naslednici ne plate dug nakon njegove smrti, neće biti odgovorni, jer nisu ni odgovorni. Greh ne čini osoba koja sastavlja testament, već osoba koja ga menja.

(**PS: Samir B: Ja ovo neću moći nikad svatiti!!! Ako dužnik i njegovi naslednici neće biti odgovorni za njegov dug a ko će onda biti odgovoran?!!!**).

3- Ako neko ko duguje zekat umre a da nije platio ovaj dug a da nije sastavio testament da se on isplati, prekoračiće granice i bit će podložan vlasti onih koji ne plaćaju zekat. Ako bi dug zekata postao dug koji se mora platiti iz njegove imovine, poput dugova prema pojedincima, i ako njegovi naslednici nisu platili dug zekata iz svoje imovine kada je umro a nije platio, počinio bi greh. Osoba koja je umrla a nije platila bila bi kao neko ko je sastavio testament svojim naslednicima da plati njihov dug prema pojedincima te bi bila oslobođena greha. U ovom slučaju, njihovi naslednici koji su promenili svoj testament – to jest, koji nisu platili dug zekata iz svoje imovine – počinili bi greh. Svemogući Allah otkriva u sledećem ajetu da osoba koja nije platila zekat tokom svog života i koja je pred smrti treba da uputi sledeći zahtev:

وَأَنفِقُواْ مِن مَّا رَزَقۡنَٰكُم مِّن قَبۡلِ أَن يَأۡتِيَ أَحَدَكُمُ ٱلۡمَوۡتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوۡلَآ أَخَّرۡتَنِيٓ إِلَىٰٓ أَجَلٖ قَرِيبٖ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ ٱلصَّٰلِحِينَ

10. I od onoga čime vas Mi opskrbljujemo udjeljujte prije nego nekom od vas smrt dođe, pa da onda rekne: "Gospodaru moj, da me još samo kratko vrijeme zadržiš, pa da milostinju udjeljujem i da dobar budem!" [Munafikun, 63/10]

U ovom ajetu, Svemogući Allah nas obaveštava da je neko ko umre dok još uvek duguje zekat bio nemaran i da je vreme za plaćanje prošlo. Da je obaveza plaćanja ostala kod naslednika ili izvršioca testamenta, zaslužili bi da budu okrivljeni i opomene zbog toga što nisu platili zekat. Primarni dužnik koji je umro, a nije platio, bio bi izuzet od presude o nemarnosti. Ovo potvrđuje istinitost naše izjave da plaćanje zekata iz svoje imovine nije obaveza za naslednike u odsustvu testamenta.

Ako bi se postavilo pitanje: "Ako se testament oporučioca ispuni ili promeni, da li će nagrada koju će dobiti biti jednaka u oba slučaja?“, **odgovor bi bio sledeći**:

Testament oporučioca obuhvata dve stvari:

Jedna je da zaslužuju nagradu i nagradu od Allaha Teâlâ za svoj testament.

Druga je da ako oporučena imovina stigne do osobe za koju su sastavili testament, zaslužuju da im se zahvale i da za njih dove. Dova za oporučioca nije nagrada, već oporučioc dobija nagradu kroz ovu dovu*******. Osoba za koju je testament sastavljen izražava zahvalnost Allah zbog ovog razloga u zamenu za blagoslov koji je Bog dao. Međutim, ako se njihov testament ispuni, zaveštalac ima dve koristi. Ako se njihov testament ne ispuni, zaslužuju samo nagradu za sastavljanje testamenta.

(**PS: Samir B***: Ako dova nije nagrada za oporučioca, kako? Zašto onda dova kroz koju prolazi nagrada za njega ne može biti i ona sama po sebi za njega nagrada**?!).

"**Ako dužnik ne navede da će mu se dug isplatiti, već će njegovi naslednici platiti njegov dug nakon njegove smrti, da li će biti oslobođen odgovornosti**?“ **Ako pitate, na ovo pitanje se može odgovoriti na sledeći način**:

Odbijanje plaćanja duga obuhvata dva aspekta: Božje pravo i druga prava. Kada dužnik naplati dug, preminuli dužnik je oslobođen odgovornosti za prava drugih. Međutim, pošto je poverilac izložen nepravdi i šteti zbog kašnjenja u plaćanju, prava dužnika ostaju kod preminulog dužnika. Zato, ako osoba umre bez pokajanja, bit će ispitivana u zagrobnom životu. Ovog puta, Božje pravo ostaje kod njega zbog nepravde koju je počinio tokom svog života. Zato, pošto je umro bez pokajanja, bit će odgovoran u zagrobnom životu. To je stvar između Allaha Teâlâ i njega samog. Na primer, ako osoba uzurpira tuđu imovinu i insistira da je ne vrati, ona čini dva greha. Jedan je da krši Božje pravo, jer je počinio zločin uzurpacije, što Allah Teâlâ zabranjuje. Drugi je da krši prava drugih, jer ugnjetava i nanosi štetu osobi čiju je imovinu uzurpirao. Ako se vlasnik imovine vrati protiv volje uzurpatora, uzurpator je i dalje oslobođen prava drugih. Ali Božje pravo ostaje sa njim. Da bi bio oslobođen ovoga, mora se pokajati za ovaj greh. Ako umre bez pokajanja, teret greha ostaje sa njim, a odgovornost za njega će pasti na njega. Ajet:

فَمَنۢ بَدَّلَهُۥ بَعۡدَ مَا سَمِعَهُۥ فَإِنَّمَآ إِثۡمُهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُۥٓ - “ **Onaj ko je izmijeni, a zna kako glasi – pa grijeh za to pada na one koji je mijenjaju; - …**“, [el-Bekare, 2/181], se odnosi na one koji promene testament sačinjen na validan, dozvoljen i pravedan način. Međutim, ako testament sadrži nepravdu, mora se promeniti i učiniti pravednim.

Zaista, Svemogući Allah je rekao:

وَلَكُمۡ نِصۡفُ مَا تَرَكَ أَزۡوَٰجُكُمۡ إِن لَّمۡ يَكُن لَّهُنَّ وَلَدٞۚ فَإِن كَانَ لَهُنَّ وَلَدٞ فَلَكُمُ ٱلرُّبُعُ مِمَّا تَرَكۡنَۚ مِنۢ بَعۡدِ وَصِيَّةٖ يُوصِينَ بِهَآ أَوۡ دَيۡنٖۚ وَلَهُنَّ ٱلرُّبُعُ مِمَّا تَرَكۡتُمۡ إِن لَّمۡ يَكُن لَّكُمۡ وَلَدٞۚ فَإِن كَانَ لَكُمۡ وَلَدٞ فَلَهُنَّ ٱلثُّمُنُ مِمَّا تَرَكۡتُمۚ مِّنۢ بَعۡدِ وَصِيَّةٖ تُوصُونَ بِهَآ أَوۡ دَيۡنٖۗ وَإِن كَانَ رَجُلٞ يُورَثُ كَلَٰلَةً أَوِ ٱمۡرَأَةٞ وَلَهُۥٓ أَخٌ أَوۡ أُخۡتٞ فَلِكُلِّ وَٰحِدٖ مِّنۡهُمَا ٱلسُّدُسُۚ فَإِن كَانُوٓاْ أَكۡثَرَ مِن ذَٰلِكَ فَهُمۡ شُرَكَآءُ فِي ٱلثُّلُثِۚ مِنۢ بَعۡدِ وَصِيَّةٖ يُوصَىٰ بِهَآ أَوۡ دَيۡنٍ غَيۡرَ مُضَآرّٖۚ وَصِيَّةٗ مِّنَ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٞ

12. A vama pripada – polovina onoga što ostave žene vaše, ako ne budu imale djeteta, a ako budu imale dijete, onda – četvrtina onoga što su ostavile, pošto se izvrši oporuka koju su ostavile, ili podmiri dug. A njima – četvrtina onoga što vi ostavite, ako ne budete imali djeteta; a ako budete imali dijete, njima – osmina onoga što ste ostavili, pošto se izvrši oporuka koju ste ostavili, ili podmiri dug. A ako muškarac ili žena ne budu imali ni roditelja ni djeteta, a budu imali brata ili sestru, onda će svako od njih dvoje dobiti – šestinu; a ako ih bude više, onda zajednički učestvuju u trećini, pošto se izvrši, ne oštećujući nikoga, oporuka koja je ostavljena ili podmiri dug; to je Allahova zapovijed! – A Allah sve zna i blag je. [Nisâ, 4/12]

Testament je ispunjen kada je sačinjen pravedno i bez nepravde. Svemogući Allah je ovo objasnio u sledećem ajetu.

Šta treba da urade svedok i izvršilac ako svate da postoji nepravda u testamentu?

Uzvišeni Allah kaže:

فَمَنۡ خَافَ مِن مُّوصٖ جَنَفًا أَوۡ إِثۡمٗا فَأَصۡلَحَ بَيۡنَهُمۡ فَلَآ إِثۡمَ عَلَيۡهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

182. A onaj ko se plaši da je oporučilac nenamjerno zastranio ili namjerno zgriješio pa ih izmiri, nema mu grijeha. – Allah, zaista, prašta i samilostan je. [el-Bekare, 2/182]

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Abdullah b. Muhammed b. Ishak je preneo da je Katada rekao, pominjući ajet: فَمَنۡ خَافَ مِن مُّوصٖ جَنَفًا - "**A onaj ko se plaši da je oporučilac nenamjerno zastranio ...**", rekao je:"Čovek koji pravi testament sklon je grešci i nepravdi u svom testamentu, a staratelj će ga pomiriti istinom i pravdom".

Ebu Džafer el-Razi je preneo da je Rabi b. Enas rekao: "Reč جَنَفًا u ajetu znači greška i namerni greh".

Ibn Ebi Nadžib je preneo da je Tavus rekao: Testant u ajetu: فَمَنۡ خَافَ مِن مُّوصٖ جَنَفًا أَوۡ إِثۡمٗا - "**A onaj ko se plaši da je oporučilac nenamjerno zastranio ili namjerno zgriješio ...**", je onaj koji pravi testament za sina svog sina tako da imovina ostane njegovom sinu".

Mutemir b. Sulejman je rekao o nekome ko napusti rođake i napravi testament za udaljene ljude: "Trećina njegove imovine se izdvaja za njegov testament. Ova trećina se deli na tri dela. Dve trećine ovoga se daju njegovim rođacima, a preostala trećina se daje onima koji su udaljeni od njega".

U vezi sa nekim ko napusti rođake i napravi testament za druge, Tavus b. Kejsan je rekao: "Bogatstvo oporučeno strancima se oduzima od njih i daje rođacima. Ako među njima ima siromašnih, ono što mu je dato ne oduzima se od njega".

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Reč جَنَفًا u ajetu odstupa od istine i pravednosti.

Izvestili smo da je Rabi b. Enas rekao da reč جَنَفًا znači greška. Takođe možemo pretpostaviti da je pod terminom "**greška**" mislio da pogreši i odstupi od istine i pravednosti. Reč إِثْمًا koja znači "**greh**", znači namerno odstupiti od istine i pravednosti. Ovo je ispravno tumačenje.

Hasan je, sa druge strane, reč جَنَفًا protumačio kao osobu koja sastavlja testament za strance, a ima rođake. To je zato što je to odstupanje od istine i pravednosti. Prema Hasanu, testament treba sastaviti za rođake koji nemaju pravo na nasleđivanje.

Tavus ibn Kejsan je reč جَنَفًا protumačio u dva značenja. Jedno je sastavljanje testamenta za osobe koje nisu u srodstvu. U ovom slučaju, imovina koja im je data testamentom se vraća i daje rođaku. Drugo je sastavljanje testamenta za ćerku svoje ćerke sa namerom da se koristi sopstvenoj ćerki.

Pravilo o sastavljanju testamenta za roditelje je ukinuto.

Izraz: فَمَنْ خَافَ مِن مُّوصٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا - "**A onaj ko se plaši da je oporučilac nenamjerno zastranio ili namjerno zgriješio ...**", ne zahteva da bude ograničen na oporuci pomenute u prethodnom ajetu. To je zato što je prethodni ajet nezavisna izjava koja se može razumeti sama po sebi. Njeno značenje se može razumeti ako se obraćanje započne njome, bez povezivanja sa prethodnom. Zato je izraz: "**... oporučilac nenamjerno zastranio ili namjerno zgriješio ...**" opšte pravilo koje se primenjuje na svaku oporuku koja podrazumeva prelazak sa pravde na nepravdu. Ono uspostavlja pravilo za oporuku koja su obavezna za roditelje i rođake dok njihove obaveze ostaju, a primenjuje se i na druga zaveštanja.

Svako ko se boji da će oporućioc napustiti pravdu i pravednost i okrenuti se nepravdi mora ih usmeriti na pravi put. Ovo nije isključivo dužnost izvršioca, svedoka ili sudije. To je zato što obuhvata dužnost da savetuje šta je ispravno i zabranjuje šta je pogrešno.

Ako neko pita za značenje ajeta: (---): فَمَنْ خَافَ مِن مُّوصٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَآ إِثْمَ عَلَيْهِ - "**A onaj ko se plaši da je oporučilac nenamjerno zastranio ili namjerno zgriješio pa ih izmiri, nema mu grijeha. – ...**", i ispita značenje bojaznosti u ajetu i kaže: "Bojaznost se odnosi na stvari koje se mogu dogoditi u budućnosti. Nema bojaznosti za stvari koje su se dogodile u prošlosti", **može mu se odgovoriti na sledeći način**:

Ako osoba koja doživljava ovaj strah postane svesna određenih okolnosti oporućioca i zato razvije čvrsto uverenje da je oporućioc nameravao da nepravedno postupa sa naslednicima u svom testamentu i da nasledstvo prenese na druge, trebalo bi da ga usmere ka pravdi. Trebalo bi da ga upozore da će is'hod nepravde biti veoma loš. Ili, trebalo bi da se pomire sa njim i njegovim naslednicima.

Reč فَمَنْ خَافَ na početku ajeta takođe znači sledeće: Ako neko svati da postoji nepravda u testamentu, trebalo bi da ga promeni u pravedan oblik.

U vezi sa osobom koja interveniše između testamenta i naslednika i pomiri ih, Svemogući Allah je rekao: فَلَآ إِثۡمَ عَلَيۡهِۚ - “**... nema mu grijeha**“, a ne “treba da ispravi testament i učini ga pravednim“. Ne pominje se nagrada za nekoga ko ih pomiri. Oni koji intervenišu da pomire rivale obično traže da svaka strana odustane od nekih svojih prava. Dok posrednik u početku veruje da je takav postupak pogrešan, on često napušta istinu i deluje prema svom preovlađujućem mišlenju. Svemogući Allah mu je dozvolio da to učini kako bi pomirio ljude, i On Teâlâ je razvejao sumnje onih koji su smatrali da je to nedopustivo, rekavši u ovom kontekstu:

لَّا خَيۡرَ فِي كَثِيرٖ مِّن نَّجۡوَىٰهُمۡ إِلَّا مَنۡ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوۡ مَعۡرُوفٍ أَوۡ إِصۡلَٰحِۭ بَيۡنَ ٱلنَّاسِۚ وَمَن يَفۡعَلۡ ذَٰلِكَ ٱبۡتِغَآءَ مَرۡضَاتِ ٱللَّهِ فَسَوۡفَ نُؤۡتِيهِ أَجۡرًا عَظِيمٗا

114. Nema kakva dobra u mnogim njihovim tajnim razgovorima, osim kada traže da se milostinja udjeljuje ili da se dobra djela čine ili da se uspostavlja sloga među ljudima. A ko to čini iz želje da Allahovu naklonost stekne Mi ćemo mu, sigurno, veliku nagradu dati. [en- Nisâ, 4/114]

U vezi sa činjenicom tom da je odstupanje od istine i pravde prilikom sastavljanja testamenta i sklonost ka nepravdi veliki greh, Abdulbaki b. Kani je preneo da je Ibn Abbas (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim) rekao:

(الْإِضْرَارُ فِي الْوَصِيَّةِ مِنَ الْكَبَائِرِ)

“**Nanošenje štete drugima u testamentu je među velikim grehovima**“.[638] Nakon što je ovo rekao, izgovorio je sledeći ajet:

ٱلطَّلَٰقُ مَرَّتَانِۖ فَإِمۡسَاكُۢ بِمَعۡرُوفٍ أَوۡ تَسۡرِيحُۢ بِإِحۡسَٰنٖۗ وَلَا يَحِلُّ لَكُمۡ أَن تَأۡخُذُواْ مِمَّآ ءَاتَيۡتُمُوهُنَّ شَيۡـًٔا إِلَّآ أَن يَخَافَآ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ ٱللَّهِۖ فَإِنۡ خِفۡتُمۡ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ ٱللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيۡهِمَا فِيمَا ٱفۡتَدَتۡ بِهِۦۗ تِلۡكَ حُدُودُ ٱللَّهِ فَلَا تَعۡتَدُوهَاۚ وَمَن يَتَعَدَّ حُدُودَ ٱللَّهِ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ

229. Puštanje može biti dvaput, pa ih ili velikodušno zadržati ili im na lijep način razvod dati. A vama nije dopušteno uzimati bilo šta od onoga što ste im darovali, osim ako se njih dvoje plaše da Allahove propise neće izvršavati. A ako se bojite da njih dvoje Allahove propise neće izvršavati, onda im nije grehota da se ona otkupi. To su Allahovi propisi, pa ih ne narušavajte! A oni koji Allahove propise narušavaju, nepravedni su. [el-Bekare, 2/229]

PS: Samir B: Ovaj deo ajeta pereveden sa turs, glasi: “**Ovo su granice koje je postavio Allah, zato ih ne prelazite**“.

Prema Abdulbakiju b. Kaniju, Ibn Abbas je preneo da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

(الْإِضْرَارُ فِي الْوَصِيَّةِ مِنَ الْكَبَائِرِ) - “**Nanošenje štete drugima u testamentu je među velikim grehovima**“.[640]

(640. Darekutni, Sünen: 5/266).

Abdulbaki b. Kani je preneo da je Ebu Hurejra preneo da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

(إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ سَبْعِينَ سَنَةً، فَإِذَا أَوْصَى حَافَ فِي وَصِيَّتِهِ، فَيُخْتَمُ لَهُ بِشَرِّ عَمَلِهِ، فَيَدْخُلُ النَّارَ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ سَبْعِينَ سَنَةً، فَيَعْدِلُ فِي وَصِيَّتِهِ، فَيُخْتَمُ لَهُ بِخَيْرِ عَمَلِهِ، فَيَدْخُلُ الْجَنَّةَ)

"Čovek će činiti dela stanovnika Raja sedamdeset godina. Kada napravi testament, nepravedan je (prema svojim naslednicima). Zato će njegovo poslednje delo biti njegovo najgore. Zbog toga će ući u Pakao. Čovek će činiti dela stanovnika Pakla sedamdeset godina. Bt iće pravedan u svom testamentu. Zbog toga će njegovo poslednje delo biti njegovo najbolje. Zbog toga će ući u Raj".[641]

Prema Muhammed b. Bekru, Ebu Hurejra je preneo da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

(« إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ، أَوِ الْمَرْأَةُ، بِطَاعَةِ اللهِ سِتِّينَ سَنَةً، ثُمَّ يَحْضُرُهُمَا الْمَوْتُ فَيُضَارَّانِ فِي الْوَصِيَّةِ فَتَجِبُ لَهُمَا النَّارُ » وَقَالَ: ثُمَّ قَرَأَ عَلَيَّ أَبُو هُرَيْرَةَ مِنْ هَا هُنَا {مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَى بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَارٍّ} حَتَّى بَلَغَ {وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ})

"Muškarac ili žena deluju u poslušnosti Allahu šest godina. Kada dođe smrt, oni štete svojim naslednicima praveći testament. Bit će im obavezno da uđu u Džehennem". Nakon što je prepričao ovaj hadis, Ebu Hurejre je recitovao sledeće ajete:

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَٰجُكُمْ إِن لَّمْ يَكُن لَّهُنَّ وَلَدٌ ۚ فَإِن كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمُ ٱلرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْنَ ۚ مِنۢ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَآ أَوْ دَيْنٍ ۚ وَلَهُنَّ ٱلرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ إِن لَّمْ يَكُن لَّكُمْ وَلَدٌ ۚ فَإِن كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ ٱلثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُم ۚ مِّنۢ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَآ أَوْ دَيْنٍ ۗ وَإِن كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَٰلَةً أَوِ ٱمْرَأَةٌ وَلَهُۥٓ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَٰحِدٍ مِّنْهُمَا ٱلسُّدُسُ ۚ فَإِن كَانُوٓا۟ أَكْثَرَ مِن ذَٰلِكَ فَهُمْ شُرَكَآءُ فِى ٱلثُّلُثِ ۚ مِنۢ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَىٰ بِهَآ أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَآرٍّ ۚ وَصِيَّةً مِّنَ ٱللَّهِ ۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ

12. A vama pripada – polovina onoga što ostave žene vaše, ako ne budu imale djeteta, a ako budu imale dijete, onda – četvrtina onoga što su ostavile, pošto se izvrši oporuka koju su ostavile, ili podmiri dug. A njima – četvrtina onoga što vi ostavite, ako ne budete imali djeteta; a ako budete imali dijete, njima – osmina onoga što ste ostavili, pošto se izvrši oporuka koju ste ostavili, ili podmiri dug. A ako muškarac ili žena ne budu imali ni roditelja ni djeteta, a budu imali brata ili sestru, onda će svako od njih dvoje dobiti – šestinu; a ako ih bude više, onda zajednički učestvuju u trećini, pošto se izvrši, ne oštećujući nikoga, oporuka koja je ostavljena ili podmiri dug; to je Allahova zapovijed! – A Allah sve zna i blag je.

Zatim:

تِلۡكَ حُدُودُ ٱللَّهِۚ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ يُدۡخِلۡهُ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَاۚ وَذَٰلِكَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ

13. To su Allahovi propisi. Onoga ko se pokorava Allahu i Poslaniku Njegovu – On će uvesti u džennetske bašče, kroz koje rijeke teku, u kojima će vječno ostati, i to je uspjeh veliki. [en-Nisâ, 2/12-13].[642]

(642. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 6/444; Nisa, 4/12-13).

Ono što smo dosad rekli o ovoj temi, i ova kazivanja zahtevaju da svako ko zna da je oporućioc počinio nepravdu u testamentu, ako je moguće, ispravi tu nepravdu i učini testament pravednim.

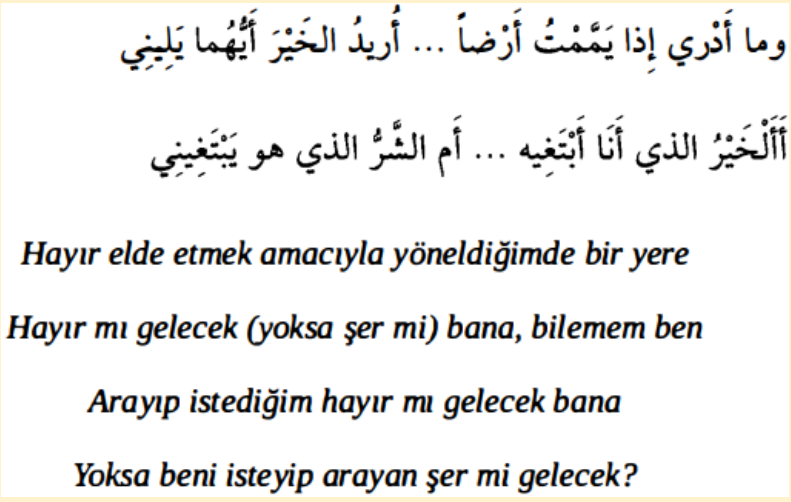
Neko bi mogao pitati na koga se misli pod zamenicom u reči:

فَمَنۡ خَافَ مِن مُّوصٖ جَنَفًا أَوۡ إِثۡمٗا فَأَصۡلَحَ بَيۡنَهُمۡ فَلَآ إِثۡمَ عَلَيۡهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

بَيۡنَهُمۡ - "**između njih**",

u 182. ajrtu sure el-Bekare, koji se tiče oporuke. **Odgovor je sledeći**: Pošto Svemogući Allah pominje oporućioca u dotičnom ajetu, kao što se može razumeti iz suštine obraćanja u vezi sa pomirenjem između njih, postoje i naslednici za koje je testament sastavljen i koji su u sporu sa njima. Zato je zamenica u reči namenjena "**njima**".

Pesnik Fera je takođe rekao u pesmi koja se može navesti kao primer:

وما أَدْري إِذا يَمَّمْتُ أَرْضاً ... أُريدُ الخَيْرَ أَيُّهُما يَلِيني
أَأَلْخَيْرُ الذي أَنَا أَبْتَغِيه ... أَم الشَّرُّ الذي هو يَبْتَغِيني
Hayır elde etmek amacıyla yöneldiğimde bir yere
Hayır mı gelecek (yoksa şer mi) bana, bilemem ben
Arayıp istediğim hayır mı gelecek bana
Yoksa beni isteyip arayan şer mi gelecek?

Ne, kada se orijentišem ka mestu sa ciljem da dobijem nešto

Ne znam da li će me dobro (ili zlo) snaći

Da li će mi doći ono dobro što tražim

Ili će zlo koje me traži doći?

Izraz "(**ili zlo**)" dat u zagradama u drugom delu prevoda pesme zapravo ne postoji u samoj pesmi. Međutim, to je izraz svojstven značenju pesme. Nakon fraze **"da li će me dobro**?" (**ili zlo**), fraza „**Ili će zlo**?" je već očekivana od strane onih koji čitaju pesmu.

Takođe je rečeno da se zamenica u reči بَيۡنَهُمۡ odnosi na roditelje i bliske rođake pomenute na početku ajeta o testamentu. Ovaj ajet kaže da ako izvršilac, sudija i naslednik vide da je u testamentu učinjena nepravda, bilo svesno ili greškom, obavezni su da isprave nepravdu i pravedno izmene testament.

Štaviše, ukazuje da se ajet:

فَمَنۢ بَدَّلَهُۥ بَعۡدَ مَا سَمِعَهُۥ فَإِنَّمَآ إِثۡمُهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُۥٓۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٞ

181. Onaj ko je izmijeni, a zna kako glasi – pa grijeh za to pada na one koji je mijenjaju; – a Allah, zaista, sve čuje i zna.

odnosi na one koji promene testament koji je pravedno sastavljen.

Ajet:

فَمَنۡ خَافَ مِن مُّوصٖ جَنَفًا أَوۡ إِثۡمٗا فَأَصۡلَحَ بَيۡنَهُمۡ فَلَآ إِثۡمَ عَلَيۡهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

182. A onaj ko se plaši da je oporučilac nenamjerno zastranio ili namjerno zgriješio pa ih izmiri, nema mu grijeha. – Allah, zaista, prašta i samilostan je. [el-Bekare, 2/181-182].

takođe ukazuje na to da je dozvoljeno vršiti idžtihad i postupati po preovlađujućem mišlenju, koje nazivamo umerenim mišlenjem. Jer je bojaznost oporućioca od sklonosti ka grešci i grehu nešto što se može utvrditi preovlađujućim mišlenjem strane koja se plaši. Ovaj ajet takođe daje stranama u testamentu pravo da intervenišu povećanjem ili smanjenjem svojih prava, pod uslovom da se to učini uz obostrani pristanak, kako bi pomirile dve strane.

Allah Teâlâ daruje uspeh.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ

183. O vjernici! Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste se grijeha klonili,

أَيَّامٗا مَّعۡدُودَٰتٖۚ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۚ وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖۖ فَمَن تَطَوَّعَ خَيۡرٗا فَهُوَ خَيۡرٞ لَّهُۥۚ وَأَن تَصُومُواْ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ

184. i to neznatan broj dana; a onome od vas koji bude bolestan ili na putu – isti broj drugih dana. Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. A ko drage volje da više, za njega je bolje. A bolje vam je, neka znate, da postite.

شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ هُدٗى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٖ مِّنَ ٱلۡهُدَىٰ وَٱلۡفُرۡقَانِۚ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۗ يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلۡيُسۡرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلۡعُسۡرَ وَلِتُكۡمِلُواْ ٱلۡعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُواْ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمۡ وَلَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ

185. U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima i jasan dokaz Pravoga puta i razlikovanja dobra od zla. Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede, a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti – Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate – da određeni broj dana ispunite, i da Allaha veličate zato što vam je ukazao na Pravi put, i da zahvalni budete.

Ovim ajetom, Svemogući Allah je učinio post obaveznim za nas. Jer izraz: **كُتِبَ عَلَيۡكُمُ** - "**Propisuje vam se**", znači "**Farz vam je**". Baš kao u sledećim ajetima:

كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡقِتَالُ وَهُوَ كُرۡهٞ لَّكُمۡۖ وَعَسَىٰٓ أَن تَكۡرَهُواْ شَيۡـٔٗا وَهُوَ خَيۡرٞ لَّكُمۡۖ وَعَسَىٰٓ أَن تُحِبُّواْ شَيۡـٔٗا وَهُوَ شَرّٞ لَّكُمۡۚ وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ وَأَنتُمۡ لَا تَعۡلَمُونَ

216. Propisuje vam se borba, mada vam nije po volji! – Ne volite nešto, a ono može biti dobro za vas; nešto volite, a ono ispadne zlo po vas. – Allah zna, a vi ne znate. [el-Bekare, 2/216].

فَإِذَا قَضَيۡتُمُ ٱلصَّلَوٰةَ فَٱذۡكُرُواْ ٱللَّهَ قِيَٰمٗا وَقُعُودٗا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمۡۚ فَإِذَا ٱطۡمَأۡنَنتُمۡ فَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَۚ إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ كَانَتۡ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ كِتَٰبٗا مَّوۡقُوتٗا

103. A kada namaz završite, Allaha spominjite, i stojeći, i sjedeći, i ležeći. A u sigurnosti obavljajte namaz u potpunosti, jer vjernicima je propisano da u određeno vrijeme namaz obavljaju. - [Nisâ, 4/103] - [Samir B. Ispravljeno].

فَكُلِي وَٱشۡرَبِي وَقَرِّي عَيۡنٗاۖ فَإِمَّا تَرَيِنَّ مِنَ ٱلۡبَشَرِ أَحَدٗا فَقُولِيٓ إِنِّي نَذَرۡتُ لِلرَّحۡمَٰنِ صَوۡمٗا فَلَنۡ أُكَلِّمَ ٱلۡيَوۡمَ إِنسِيّٗا

26. pa jedi i pij i budi vesela! A ako vidiš čovjeka kakva, ti reci: 'Ja sam se zavjetovala Milostivom da ću šutjeti, i danas ni s kim neću govoriti.'" [Meryem, 19/26].

U ovom ajetu "**savın - post**", prevedena kao "**tišina**“, očigledno se koristi u smislu uzdržavanja od govora ćutanjem. Konji koji se uzdržavaju od hrane se na arapskom nazivaju i (خَيْلٌ صِيَامٌ), "**konji koji poste**“. Kada sunce stoji u zenitu na sredini neba i ne pomera se u podne, naziva se i صامَتِ الشَّمْسُ, što znači "**sunce je postilo**“. Ovo je doslovno značenje reči "**savın**" na arapskom.

U smislu verskog zakona, post znači uzdržavanje od hrane, pića, svega što bi se moglo smatrati hranom ili pićem, i seksualnog odnosa tokom dana, bilo da se radi o dobrovoljnom (**nâfile**) ili obaveznom (**farz**) postu. Kada je reč "**post**“ prvi put upotrebljena u kontekstu **ibadeta**, bila je dvosmislena reč koja je zahtevala pojašnjenje. To je zato što je, u svom doslovnom smislu, ova verska reč trebalo da prenese nekoliko značenja. U početku, njeno značenje kao čina ibadeta bilo je nepoznato. Međutim, njeno značenje je postalo jasno kada je utvrđena njena obaveza, šerijatska zapovest po ovom pitanju je postala definitivna, a Hz.Poslanikova (s.a.v.s.) uputstva u vezi sa postom ummetom (muslimanskoj zajednici), postala su jasna.

Izraz: كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ - " **... kao što je propisan onima prije vas, ...**“ ima tri značenja. Sva su preneta od učenjaka iz ranog doba.

Hasan, Šahi i Katade su rekli: "Onima pre nas, odnosno hrišćanima, bilo je obavezno da poste u periodu jednakom broju dana Ramazana ili u drugim vremenima. Ali su to promenili i dodavali“.

Ibn Abas, Rabi b. Enas i Sudi su rekli: "(U preislamskom periodu), post se držao od noćnog (jacije) namaza do noćnog namaza. Jedenje, piće i seksualni odnos nakon spavanja nisu bili dozvoljeni. Međutim, ovo je kasnije ukinuto“.

Drugi su rekli: "Kao što je onima pre nas bilo obavezno da poste nekoliko dana, tako je i nama bilo obavezno da postimo nekoliko dana“. U ovom izrazu nema ničega što bi ukazivalo na to da je broj dana koje su postili oni pre nas jednak broju dana koje mi postimo. Naprotiv, može postojati višak ili manjak u broju ovih dana.

Mudžahid i Katade su, kako se navodi, rekli: "Izraz '**onima pre vas**' u ajetu se odnosi na ljude Knjige“.

Abdurahman b. Ebi Lejla je preneo da je Muaz b. Džebel rekao:

Post je prolazio kroz tri faze. U prvoj fazi, kada je Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) prvi put došao u Medinu, naredio je post tri dana svakog meseca. U drugoj fazi, naredio je post na dan Ašure. U trećoj fazi, Allah Svemogući je proglasio:

كُتِبَ عَلَيْكُمُ ٱلصِّيَامُ -" **... Propisuje vam se post, ...**“, i tako je učinio post tokom Ramazana obaveznim (farz). Nakon što je to rekao, rekao je nešto slično onome što je Ibn Abbas prethodno preneo.

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Izraz: كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ - " **... kao što je propisan onima prije vas, ...**“, je dvosmislen, jer nema dokaza o tome koliko dana, na koji način ili kada treba postiti. Kada bismo znali vremena i broj dana posta za narode pre nas, bilo bi moguće reći da se gornja fraza odnosi na prirodu njihovog posta i stvari koje su zabranjene postiocu nakon spavanja. U suprotnom, nemoguće je pratiti post naroda pre nas u svakom pogledu, postupajući prema očiglednom značenju gornje fraze.

Jer, nakon ajeta koji kaže da je post obavezan (farz), Svemogući Allah kaže: أَيَّامًا مَّعۡدُودَٰتٖۚ - "**... i to neznatan broj dana; ...**". Iz ove izjave je moguće razumeti da li je broj dana posta mali ili veliki. Međutim, u ajetu koji sledi ovaj ajet:

شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ هُدٗى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٖ مِّنَ ٱلۡهُدَىٰ وَٱلۡفُرۡقَانِۚ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۗ يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلۡيُسۡرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلۡعُسۡرَ وَلِتُكۡمِلُواْ ٱلۡعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُواْ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمۡ وَلَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ

185. U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima i jasan dokaz Pravoga puta i razlikovanja dobra od zla. Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede, a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti – Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate – da određeni broj dana ispunite, i da Allaha veličate zato što vam je ukazao na Pravi put, i da zahvalni budete.

PS: Samir B: Ovaj deo ajeta preveden sa turs, glasi:

"(Ti brojani dani) su mesec Ramazan u kome je Kuran objavljen kao putokaz čovečanstvu i jasni dokazi pravog puta i kriterijum između dobra i zla. Pa ko god od vas bude svedok ovog meseca, neka posti u njemu".

Rekavši ovo, Svemogući Allah je razjasnio broj dana posta i vreme posta te je naredio post.

Prenosi se da je Ibn Ebi Lejla takođe protumačio ajet na ovaj način. Prema mišlenju koje prenose Ibn Abbas i Ata, izraz: أَيَّامًا مَّعۡدُودَٰتٖۚ - "**... i to neznatan broj dana; ...**", odnosio se na trodnevni post koji se poštovao svakog meseca pre nego što je objavljen ajet kojim se ramazanski post proglašava obaveznim (farz). Međutim, kada je ramazanski post kasnije postao farz, ova naredba o postu od tri dana je ukinuta.

[Post pacijenta]

فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۚ

" **... a onome od vas koji bude bolestan ili na putu – isti broj drugih dana. ...**".

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: "Doslovno značenje ajeta zahteva da osoba koja se naziva bolesnom ili se uzdrži od posta ili prekine post, bez obzira na to da li joj post šteti ili ne. Međutim, znamo da bolesnoj osobi, ako joj post ne šteti, nije dozvoljeno da se uzdrži od posta ili prekine post. Nismo upoznati ni sa jednim pravnikom koji ima drugačiji stav po ovom pitanju". Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf i Muhammed su rekli: "Kada se bolesna osoba plaši da će joj se bol u očima, malarija ili groznica pogoršati, ne sme da posti i može da prekine post".

U svom delu "Muveta", Mâlik je rekao: "Ako je neko iscrpljen postom, ne sme da posti i može da prekine post. Propušteni ili prekinuti post nadoknađuju kasnije. Nije potrebno ispaštanje".

Koliko sam čuo, ako bolesna osoba postane još opterećenija i slabija zbog posta, ne sme da posti i može da prekine post; može da nadoknadi propušteni post kasnije.

Mâlik je rekao: "Učenjaci smatraju da ako je trudnica pod velikim naporima zbog posta, ne sme da posti ili može da prekine post i nadoknadi ga kasnije. To je zato što trudnoću smatraju oblikom bolesti".

El-Avzai je rekao: “Bez obzira na bolest osobe, ona ne sme postiti kada se razboli. Ako posti i nije u stanju da završi post, može prekinuti post. Međutim, ako je u stanju da posti, čak i pod prisilom, nije dozvoljeno prekinuti post“.

Şâfiî je rekao: “Ako se bolest pacijenta očigledno pogorša ili pogorša zbog posta, može prekinuti post. Međutim, ako se pogorša do podnošljivog nivoa, nije dozvoljeno prekinuti post“.

Prema konsenzusu učenjaka, dozvoljenost da bolesnik ne posti ili prekine post zavisi od toga da li se njegova bolest pogoršava zbog posta. Međutim, ako nema straha od štete od posta, mora postiti.

Činjenica ta da je dozvola bolesnoj osobi da se uzdrži od posta i da prekine post povezana sa strahom od štete, dokazuje se sledećim rivâjetom od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) od strane Enesa b. Malika el-Kušejrija:

(إِنَّ اللهَ وَضَعَ عَنِ الْمُسَافِرِ شَطْرَ الصَّلَاةِ، وَعَنِ الْمُسَافِرِ وَالْحَامِلِ وَالْمُرْضِعِ الصَّوْمَ)

“Zaista, Svemogući Allah je uklonio polovinu namaza od putnika. Takođe je uklonio post od putnika, trudnice i dojilje“.[647]

(647. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 4/389).

Kao što je poznato, trudnice i dojilje mogu imati koristi od ove dozvole ako se plaše štete po sebe ili svoju decu ako poste. Ovo ukazuje da je dozvoljeno onima u njihovoj situaciji da ne poste ili da prekinu post zbog straha od štete. Trudnice i dojilje su zdrave i nisu bolesne. Dozvoljeno im je da se uzdrže od posta ili da prekinu post jednostavno zbog štete.

[Udaljenost putnika koji posti]

Svemogući Allah je dozvolio putniku da ne posti. Rečnik ne navodi tačnu granicu za pređenu udaljenost. Koja je udaljenost koja ne zahteva da se neko smatra putnikom, a koja je minimalna udaljenost koja to zahteva?

Ove udaljenosti nisu navedene u rečniku. Učenjaci se slažu da je određena udaljenost potrebna za putovanje koje čini nepost dozvoljenim. Međutim, imaju različita mišlenja o određivanju ove udaljenosti. Mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) su naveli da je ova udaljenost pešačka udaljenost od tri dana i tri noći. Drugi su naveli da je to pešačka udaljenost od dva dana. Neki su takođe naveli da je to pešačka udaljenost od jednog dana.

Rečnik nema nikakvu ulogu u određivanju pređene udaljenosti. To je zato što rečnik ne pominje tačnu udaljenost kraću od koje se neko ne bi smatrao putnikom. Reč “**sefer**“ je termin izveden iz običaja. Nije moguće odrediti minimum za imena izvedena iz običaja.

Rečeno je da reč “Sefer“ potiče od infinitiva “sefr“ (سَفْرٌ), što znači otvoriti. Na primer, kada žena otkrije lice, kaže se (سَفَرَتِ الْمَرْأَةُ عَنْ وَجْهِها).

Kada ujutru razvedri, kaže se (أَسْفَرَ الصُّبْحُ). Kada vetrovi rasteraju oblake i nebo se otvori, kaže se (سَفِرَتِ الرِيحُ السَحابَ). Metla se zove (أَلْمِسْفَرَةُ) jer mete zemlju, otkrivajući tlo. Kada je lice osobe otkriveno i osvetljeno, kaže se (أَسْفَرَ وَجْهُهُ).

U ajetu sa sličnim značenjem se kaže:

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ

38. neka lica bit će toga Dana blistava, [Abese, 80/38] - [Samir B. Ispravljeno].

Putovanje na velike udaljenosti naziva se putovanjem jer tokom ovog putovanja, putnikov moralni karakter i stavovi postaju očigledni. Znajući da je značenje putovanja onakvo kako je gore opisano, putnikov moral, ponašanje i postupci ne mogu se u potpunosti razumeti u kratkom periodu od samo jednog ili dva dana. To je zato što osoba može da sakrije svoj moral od drugih kroz veštačko ponašanje i ponašanje tokom ovog kratkog perioda. Na osnovu običaja, razumemo da se putovanje na kratke udaljenosti ne može smatrati putovanjem. Međutim, putovanje na velike udaljenosti smatra se putovanjem. Takođe treba napomenuti da su se učenjaci složili da se putovanje na udaljenosti od tri dana smatra validnim putovanjem, tako da se primenjuju relevantni verski propisi. Putovanje na kraću udaljenost se ne smatra putovanjem, a pošto ne postoji konsenzus među učenjacima u vezi sa ograničenjem udaljenosti putovanja, ne smatra se putovanjem.

Neki hadisi preneti od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) ukazuju na to da, prema verskom zakonu, putovanje treba da bude tri dana hoda. Jedan takav rivâjet je od Ibn Umera:

“Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je zabranio ženi da putuje tri dana bez mahrema“.[649]

(649. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 3/197

Prenosioci su se razlikovali oko hadisa koji je preneo Ebu Said el-Hudri od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) po ovom pitanju; neki su rekli da je putovanje trajalo tri dana hoda, dok su drugi rekli da je trajalo dva dana hoda. Prenosioci su se takođe razlikovali oko Ebu Hurejrinog rivâjeta po ovom pitanju.

Prema Sufjanu, Ebu Hurejra je preneo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao: “Žena ne bi trebalo da putuje duže od tri dana hoda bez mahrema“.

Prema Kesir b. Zejdu, Ebu Hurejra je preneo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

“O vernice! Nijedna žena ne bi trebalo da krene na putovanje duže od jedne noći bez mahrema“.

Svi ovi rivâjeti su rivâjeti preneti preko Ebu Saida el-Hudrija i Ebu Hurejre, i sva su iste vesti. Međutim, njihove reči su različite. Nije utvrđeno da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ovo rekao različito u različitim prilikama. Zato se rivâjeti zasnovani na dužem periodu, naime tri dana, moraju uzeti kao osnova. To je zato što postoji saglasnost o korišćenju ovog rivâjeta među pravnicima.

Rivâjeti koji pominju kraće periode su kontroverzna te kao takva nisu utvrđena jer se pripovedaći nisu složili oko ovih rivâjeta. Međutim, Ibn Umerovi rivâjeti su utvrđeni jer nema neslaganja. Ona pominju trodnevno hodanje. Ako bismo prihvatili rivâjete Ebu Saida el-Hudrija i Ebu Hurejre kao utvrđene, čak i ako se međusobno razlikuju, najviše bi se protivrečili i izgubili validnost. Bilo bi kao da nikada nisu ni bili prenošeni. U tom slučaju, Ibn Umerovi rivâjeti, koji se zasnivaju na trodnevnom hodanju, bila bi utvrđeni bez ikakvog protivlenja. Neko bi mogao da prigovori, govoreći: "Rivâjeti Ebu Saida el-Hudrija i Ebu Hurejre (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njima) se ne protivreče jedno drugom. Jer, nakon što smo utvrdili sva vremena u tim rivâjetia, kažemo da žena ne može putovati jedan dan, dva dana ili tri dana bez mahrema".

Odgovor na ovaj prigovor se može dati na sledeći način: Kada koristite rivâjet zasnovan na periodu kraćem od tri dana, poništavate rivâjet zasnovanu na tri dana. Izjednačavate njeno prepričavanje sa tim da nije prepričan. Kada koristite rivâjet zasnovan na periodu kraćem od tri dana, ne možete da koristite rivâjet zasnovanu na tri dana. Pošto nije moguće koristiti sve ove rivâjeti i koju možete koristiti samo jednu, prikladnije je koristiti rivâjet zasnovan na tri dana. To je zato što pominje duži period i udaljenost. Dok su rivâjeti koje pominju jedan i dva dana razumljivi, korišćenje rivâjeta koji pominje tri dana deluje izvodljivije. Na primer, ako žena želi da pređe trodnevno putovanje, ne može da pređe ni jedan ni dva dana putovanja bez mahrema. Međutim, neki ljudi mogu pretpostaviti da, pošto hadis navodi trodnevni period, jednodnevni ili dvodnevni deo putovanja može biti obavljen bez mahrema. Kada žena namerava da krene na trodnevno putovanje, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) joj je zabranio da preduzme jedan ili dva dana bez mahrema.

Pošto je utvrđeno da je putovanje koje je ženi zabranjeno bez mahrema putovanje od tri dana hoda, ova udaljenost dozvoljava onima koji putuju ovu udaljenost tokom Ramazana da se uzdrže od posta u dva aspekta:

1- Oni koji smatraju da je putovanje koje je ženi zabranjeno bez mahrema trodnevno hodanje takođe smatraju ovu udaljenost osnovom za dozvoljenost neposta. Oni koji smatraju da je putovanje koje je ženi zabranjeno bez mahrema jednodnevno ili dvodnevno hodanje takođe smatraju ovu udaljenost osnovom za dozvoljenost neposta.

2- Da bi se pravila putovanja primenila, putovanje mora biti trodnevno hodanje. Pravila putovanja se ne primenjuju na putovanja kraća od ovoga. Za dozvoljenost neposta tokom putovanja, tokom ovog trodnevnog hoda moraju se uzeti kao osnova. To je zato što je dozvoljenost neposta vezana za određenu trodnevnu udaljenost hoda. Putovanje kraće od tri dana hoda je kao putovanje obavljeno tokom dana, čija dozvoljenost neposta se ne primenjuje.

Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je dozvolio onima koji su utvrđeni da ućine mrs'h po mestvama jedan dan i jednu noć, i onima koji putuju tri dana i tri noći. Kao što je poznato, ovaj rivâjet je prenet u kontekstu razjašnjenja pravila za sve putnike. Rivâjet predstavljen u kontekstu razjašnjenja mora biti dovoljno sveobuhvatna da odgovori na sva potrebna pitanja. Zato, svaki putnik čije je putovanje kraće od tri dana hoda spada u delokrug pravila objašnjenog u ovom rivâjetu. On može učiniti mes'h po mestvama tri dana i tri noći. Međutim, putnik čije je putovanje kraće od tri dana hoda je putnik čije versko pravilo nije objašnjeno. Pošto formulacija rivâjeta ne pokriva svaki aspekt koji treba objasniti, osoba čije je putovanje kraće, isključena je iz objašnjenja u ovom rivâjetu. Sa druge strane, "el-musafir" – to jest, putnik – opšta je imenica jer ima prefiks "elif-lam". Zato, svako ko se naziva "musafirom" spada u delokrug pravila opisanog u ovom rivâjetu. Dokazano je da svako ko je van ovog delokruga nije musafir – to jest, putnik – i ne podleže pravilima putovanja.

Ovo jasno ukazuje na to da je putovanje koje se poziva na pravila putovanja putovanje od tri dana hoda. Putovanje kraće od ovoga ne poziva se na pravila dozvoljenosti neposta i neophodnosti skraćivanja namaza.

Takva merenja (vremena i udaljenosti) u putovanju ne mogu se odrediti poređenjem (kijasom). Način da se oni odrede jeste kroz konsenzus pravnika po ovom pitanju ili kroz tekst Kur'ana. Pošto ne možemo pronaći nikakav konsenzus ili tekst koji navodi da se putovanja kraća od tri dana hoda mogu smatrati verskim putovanjem, moramo smatrati trodnevno hodanje osnovom. To je zato što postoji konsenzus o dozvoljenosti neposta tokom ovog putovanja. Štaviše, ispunjavanje obaveze posta je neophodno. Učenjaci se nisu složili oko trajanja putovanja tokom kojeg je dozvoljeno ne postiti. U slučaju neslaganja, napuštanje obaveze nije dozvoljeno.

Obavezni čin se može napustiti samo ako postoji konsenzus da se može napustiti. Pošto je dogovoreno putovanje trodnevna šetnja, ne sme se postiti tokom takvog putovanja. To je zato što je oprez neophodan ne da bi se izbeglo ispunjavanje obaveznih radnji, već da bi se one ispunile. Prema mišlenju koje prenose Abdullah b. Mesud, Amar i Ibn Umer, nije dozvoljeno ne postiti na putovanju kraćem od tri dana hoda.

أَيَّامًا مَّعۡدُودَٰتٖۚ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۚ وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖۖ فَمَن تَطَوَّعَ خَيۡرٗا فَهُوَ خَيۡرٞ لَّهُۥۚ وَأَن تَصُومُواْ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ

184. i to neznatan broj dana; a onome od vas koji bude bolestan ili na putu – isti broj drugih dana. Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. A ko drage volje da više, za njega je bolje. A bolje vam je, neka znate, da postite. [el-Bekare, 2/184].

Selefijski pravnici su ovaj ajet tumačili na različite načine. Mesud je preneo da je Muaz b. Džebel rekao:

"Post je prošao kroz tri faze. Zatim je Uzvišeni Allah objavio sledeće ajete:

(كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ)..... (وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ)

" ... Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, ... Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. ...". [el-Bekare, 2/183-184]

Autor ove knjige je ova dva gore navedena ajeta u tekstu naveo sa razmakom od tri tačke (...). Ipak, on je ovde, posle tog razmaka, nastavio sa ostatkom ajeta 184 a koji nije naveden u gore navedenom tekstu na araps:

"**Post vam je propisan kao što je propisan onima pre vas ... da biste se bojali Allaha". Post je ograničen brojem dana. Ko god od vas je bolestan ili na putu, neka posti isti broj dana drugim danima. Ali ko god nije u mogućnosti da posti, neka plati količinu hrane siromašnog čoveka kao otkup**.

Pod ovaj red ostatka 184 ajeta sam podvukao liniju! Pošto ovo može da zbuni one moje čitaoce koji poznaju arapski jezik. Zbog njih sam ovde morao da intervenišem. Samir B. Hvala).

Nakon što su ovi ajeti objavljeni, oni koji nisu postili davali su otkup za siromašne. Uzvišeni Allah je kasnije objavio sledeći ajet:

شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ هُدٗى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٖ مِّنَ ٱلۡهُدَىٰ وَٱلۡفُرۡقَانِۚ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۗ يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلۡيُسۡرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلۡعُسۡرَ وَلِتُكۡمِلُواْ ٱلۡعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُواْ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمۡ وَلَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ

185. U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima i jasan dokaz Pravoga puta i razlikovanja dobra od zla. Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede, a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti – Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate – da određeni broj dana ispunite, i da Allaha veličate zato što vam je ukazao na Pravi put, i da zahvalni budete. [el-Bekare, 2/185].

Objavlivanjem ovog ajeta, Uzvišeni Allah je učinio fiksnim pravilom za svakoga ko je zdrav i stabilan da posti tokom meseca Ramazana. Dao je dozvolu onima koji su bili bolesni ili putovali da ne poste. On Teâlâ je naredio da stariji koji nisu mogli da poste treba da plate **fidju** (**finansijska nadoknada**) u iznosu jednog obroka siromašne osobe (za svaki dan koji nisu mogli da poste).

Što se tiče ajeta; وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖۖ - "**...Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. ...**", prenošeno je da su Abdullah b. Mes'ud, Ibn Umer, Ibn Abbas, Seleme b. Akva, Alkama, Zuhri i Ikrima rekli:

"Ko želi može da posti, ko želi može da ne posti, a za svaki dan kada ne poste, obavljaju fidju".

Međutim, sledeći ajet je objavlen kasnije:

فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - "**... Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede, ...**".

1). Neki su ajet: ; وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖۖ - "**...Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. ...**", protumačili na sledeći način: Abdullah b. Musa (r.a.h.) je preneo da je Hz.Ali (r.a.h.) protumačio ovaj ajet na sledeći način: "**Kada počne Ramazan, bolesnik ili putnik ne treba da posti. Za svaki dan koji ne posti, treba da da meru (određene namirnice) onima kojima je potrebna**". Ovo je značenje ajeta وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖۖ - "**...Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. ...**".

2). Mensur (r.a.h.) je preneo da je Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) nakon što je pročitao ovaj ajet kao: وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ - "**...Onima koji ga jedva podnose – ...**"[652] a zatim rekao: "**Starija osoba koja je mogla da posti u mladosti, ali nije u stanju da se liši hrane zbog slabosti u starosti, ne treba da posti. Za svaki dan kada ne posti, treba da da pola mere (određene namirnice) onima kojima je to potrebno**". Said b. Musejjeb (r.a.a.h.) je takođe rekao isto.

(652. Ovde postoji razlika u kiraetu kao (يَطَّوَّقُونَهُۥ) umesto (يُطِيقُونَهُۥ).).

3). Hz.Aiša (r.a.h.) je čitala ovaj ajet kao: وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ - "**...Onima koji ga jedva podnose – ...**".[653]

(653. I ovde postoji ista razlika u recitaciji (kiraetu)).

4). Halid el-Haza (r.a.h.) je preneo da je Ikrime (r.a.h.) pročitao ovaj ajet i rekao: "**Nije ukinut**".

5). Hadžadž (r.a.h.) je preneo da je Hz.Ali (r.a.h.) rekao da se izraz u ajetu: وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ - "**...Onima koji ga jedva podnose – ...**", na "**starce i starice**".

Ebu Bekr el-Džasas je rekao:

Prva grupa as'haba i sledbenika, kojih je više od ostalih bilo, rekla je: "Post je u početku bio obavezan opciono za one koji su mogli da poste. Oni koji su želeli mogli su da poste, a oni koji nisu želeli mogli su da ne poste te su umesto toga plaćali fidju. Međutim, ova odluka je kasnije ukinuta za one koji su mogli ajetom: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ - "**...Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede**".

Druga grupa je rekla: "**Ovaj ajet nije ukinut. Naprotiv, odluka u vezi sa bolesnima i putnicima ostaje važeća. Oni ne poste. Oni nadoknađuju propušteni dan i umesto toga plaćaju fidju**".

Hz.Ibn Abas, Hz.Aiša, Ikrima i Said ibn Musejjeb (neka je Allah Teâlâ zadovoljan svima njima) su čitali ovaj ajet kao: وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ - "**...Onima koji ga jedva podnose – ...**". Reč يُطِيقُونَهُۥ - u ajetu ima nekoliko mogućih značenja. Jedno je Hz.Ibn Abasovo (r.a.h.) značenje, koje smo izvestili u prethodnim poglavljima. Na primer, obaveza nekoga ko je mogao da posti kada je bio mlad, ali to ne može da čini kada ostari, jeste da plati fidju siromašnima. Drugo značenje je da su obavezni da poste, čak i ako je to teško. Međutim, ako ne mogu da poste zbog teškoće, moraju da plate fidju siromašnima umesto posta.

Drugo značenje je sledeće: Čak i ako stariji nisu u mogućnosti da poste, obavezni su da poste. Međutim, plaćanja otkupnine se smatraju nadoknadom za obaveze posta. Na primer, obaveza obavljanja abdesta ili gusula vodom nastavlja se na osobi koja obavlja tejmum kada to nije u mogućnosti da učini. Međutim, kada se abdest ili gusul ne mogu obaviti vodom, zemlja zamenjuje vodu. Ako to nije slučaj, tejmum ne bi zamenio abdest ili gusul. Slično tome, obaveza obavljanja namaza se nastavlja na osobi koja je prespavala ili zaboravila. Zato oni nadoknađuju propuštene namaze kada se probude ili ih se sete. Oni nadoknađuju propuštene namaze ne zato što su ih propustili, već zato što su prespavali ili zaboravili.

Pošto je Svemogući Allah učinio obaveznim one koji ne mogu nadoknaditi propušteni post i nemaju nade da će to učiniti da plate fidju, On Teâlâ je eksplicitno naveo obavezu posta rekavši:

وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ - "**...Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. ...**". To je zato što se fidja ne čini umesto posta; već je stavljena na ramena onih koji su obavezni da poste samostalno. U tom smislu, koriste se oba kiraeta:

(وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ) i (وَعَلَى الَّذِينَ يَطَّوَّقُونَهُ). Međutim. Treba znati da je prvi citat, (وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ) definitivno ukinut. As'habi od kojih smo preneli, i njihova kazivanja o prirodi posta kada je prvi put postao obavezan, i činjenica ta da je onima koji su mogli da poste dat izbor između posta i plaćanja fidje, nisu proizvod misli ili mišlenja, već tumačenje onoga što su videli i čuli od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) i njihovih praksi.

Čak i ako kazivanja prethodnika u ovom smislu nisu stigla do nas, postoji jasan pokazatelj toga u sadržaju Božanskog obraćanja. Božansko obraćanje dovoljno objašnjava ovo na sledeći način:

شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ هُدٗى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٖ مِّنَ ٱلۡهُدَىٰ وَٱلۡفُرۡقَانِۚ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۗ يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلۡيُسۡرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلۡعُسۡرَ وَلِتُكۡمِلُواْ ٱلۡعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُواْ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمۡ وَلَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ

185. U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima i jasan dokaz Pravoga puta i razlikovanja dobra od zla. Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede, a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti – Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate – da određeni broj dana ispunite, i da Allaha veličate zato što vam je ukazao na Pravi put, i da zahvalni budete. [el-Bekare, 2/185]

U ovom ajetu, Svemogući Allah je počeo da objašnjava propise u vezi sa postom za bolesne i one na putu i učinio ih obaveznim da nadoknade propuštene dane. Nakon (objašnjenja njihove presude), On Teâlâ je rekao:

وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖۖ - "**...Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. ...**".

Nepravilno je nazivati u ovom ajetu bolesne i one na putu izrazom "**...Onima koji ga jedva podnose –**". To je zato što rečenica koja prethodi ovoj frazi u ajetu pominje imena bolesnih i onih na putu, objašnjavajući odredbe u vezi sa postom i obaveze koje moraju ispuniti. Nakon pominjanja njihovih imena i jasnog i konkretnog pozivanja na njih, bilo bi gramatički nepravilno nazivati ih superlativima u sledećoj rečenici ajeta. Kao što je dobro poznato, stvar na koju se odnosi je odvojena od stvari na koju se odnosi. Niti se bilo šta može pripisati sebi. Zato se izraz "**...Onima koji ga jedva podnose –**" odnosi na one koji su se nastanili, ali nisu u stanju da poste."Bolesni" u prethodnoj rečenici odnosi se na nekoga ko se plaši štete koju će post prouzrokovati. Koliko je prikladno koristiti izraz "**...Onima koji ga jedva podnose –**" u ovom kontekstu? Bolesnoj osobi je dozvoljeno da ne posti jer će zbog toga pretrpeti strašnu štetu i izgubiti snagu. Izrazi koji slede u ajetu takođe ukazuju na to. Sledi: وَأَن تَصُومُواْ خَيۡرٞ لَّكُمۡ - "**...A bolje vam je, neka znate, da postite**". [el-Bekare, 2/184]. Ne može biti bolje za bolesnu osobu da posti ako se plaši opasnosti po svoj život. Naprotiv, zabranjeno im je da poste u ovom stanju. Ovo okazuje da se naredba o plaćanju fidje za nepostenje ne odnosi na bolesne i putnika. Oni nisu obavezni da plaćaju fidju. Ovde, fidja ne zamenjuje ništa (post). Jer je Svemogući Allah jasno i nedvosmisleno naredio bolesnima i putniku da nadoknade dane koje su propustili post. Njihovo nadoknađivanje propuštenih postova smatra se nadoknadom za propuštene postove tokom Ramazana. U ovom slučaju, njihovo davanje dovoljno hrane da zadovolji potrebite ne smatra se fidjom. Ovo ukazuje da se u ajetu:

وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖۖ - "**...Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. ...**", izraz "**... otkup je da jednog siromaha nahrane. ...**" se ne odnosi na bolesne i putnika. Kiraet: وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ - "**...Onima koji ga jedva podnose – ...**" koji smo prethodno naveli već je ukinulo ovaj ajet. Ovaj ajet ukazuje da je primarna obaveza post. Međutim, (za one koji to ne mogu sebi da priušte), princip je plaćanje fidje kao nadoknada. To je zato što plaćanje fidje ne zamenjuje post. (To jest, osoba koja plaća fidju se ne smatra postiocem.) Ako bi davanje dovoljno hrane siromašnima bila opcionalna primarna obaveza poput posta, ne bi bilo nadoknade za post. Baš kao u sledećem primeru:

Ako osoba koja prekrši zakletvu učini jednu od tri stvari (kao što je hranjenje deset siromašnih ljudi, njihovo odevanje ili oslobađanje roba), ova radnja ne zamenjuje ostale i ne smatra se njihovom nadoknadom.

Ako ajet tumačimo kao da se odnosi na starije osobe, onda se ovaj ajet ne ukida. Međutim, trebalo bi izvući sledeći zaključak: Oni koji su ranije mogli da poste, ali nisu postili, ali su kasnije ostarili i izgubili nadu da će nadoknaditi propuštene dane zbog nesposobnosti, dužni su da plate fidju. Nije dozvoljeno praviti takvu procenu bez dokaza ili konsenzusa iz Knjige ili Suneta. Međutim, time se reč lišava svog pravog i očiglednog značenja bez ikakvih dokaza. Štaviše, tumačenje ajeta na ovaj način bi takođe negiralo korisnost izraza وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ - "**...Onima koji ga jedva podnose – ...**". Jer, u takvom slučaju, oni koji su mogli da poste nakon što im je to postalo obavezno i oni kojima je to postalo obavezno dok su bili dovoljno stari da poste bili bi podložni istoj odluci, a ajet bi se tumačio na sledeći način: Starija osoba koja nije u stanju da posti i izgubila je nadu da će nadoknaditi propuštene dane posta mora platiti fidju (nadoknadu). Nije dozvoljeno praviti takvu procenu bez dokaza ili konsenzusa iz Knjige ili Suneta. Štaviše, time se reč lišava svog pravog i očiglednog značenja bez ikakvih dokaza. Štaviše, ako se ajet tumači na ovaj način, korist od izraza:

وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ - "**...Onima koji ga jedva podnose – ...**"bit će eliminisana. Jer, u ovom slučaju, oni koji su mogli da poste nakon što im je to postalo obavezno i oni kojima je to postalo obavezno dok su bili dovoljno stari da poste dok to nisu mogli da čine, bit će podložni istoj odluci, a ajet će se tumačiti na sledeći način: *Starija osoba koja nije u stanju da posti i koja je izgubila nadu da će nadoknaditi propuštene postove, mora da plati fidju*.

Ako se ovo protumači na ovaj način, korisnost izraza وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ - "**...Onima koji ga jedva podnose – ...**" bit će ukinuta. U ovom slučaju, glagol يُطِيقُونَهُۥ - "**...Onima koji ga jedva podnose – ...**" u ovom izrazu bit će besmislen i nevažeći.

Čitanje ajeta kao يُطِيقُونَهُۥ moglo bi značiti da starija osoba koja je izgubila nadu da će nadoknaditi propuštene dane posta mora da plati fidju (nadoknadu). Glagol يُطِيقُونَهُۥ obavezuje starije osobe da poste, čak i ako je to za njih veoma teško i naporno, ali takođe ukazuje da plaćanje fidje može zameniti post. Ako je značenje čitanja ajeta kao يُطِيقُونَهُۥ onakvo kakvo smo objasnili, onda ovaj ajet nije ukinut. Naprotiv, to je ajet čija je odluka utvrđena. Ovo se odnosi na nekoga ko je izgubio nadu da će nadoknaditi propuštene dane posta zbog prevelike starosti. Allah Teâlâ je taj koji nam daruje uspeh kroz Svoju milost i velikodušnost.

Različita mišlenja pravnika o starcu/Pir-i Fâni (onaj koji je od starosti na samrti)

Ebû Hanîfe , Ebû Yûsuf, Muhammed i Zufer (r.a.h.) su rekli: "**Pir-i fâni je starija osoba koja nije u stanju da posti. Ljudi u ovoj situaciji ne poste. Daju pola meru pšenice za svaki dan kada ne poste. Nemaju drugih obaveza**".

Sevri (r.a.h.) je takođe rekao: "**Ljudi u ovoj situaciji su obavezni da daju hranu siromašnima**", ali nije precizirao količinu koja treba da se da.

Muzani (r.a.h.) je preneo da je Šafija (r.a.h.) rekao: "Treba dati jednu meru (približno 600 grama) pšenice za svaki dan kada ne poste".

Rabija i Mâlik (r.a.h.) su rekli: "Po mom mišlenju, osoba u ovoj situaciji nije obavezna da daje hranu. Međutim, ako to učini, to bi bilo dobro i plemenito delo".

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Što se tiče Hz.Ibn Abbasovog (r.a.h.) tumačenja ovog ajeta kao:

وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ - "**...Onima koji ga jedva podnose – ...**", naveli smo da je osoba na koju se ajet odnosi Pir-i Fani (onaj koji je od starosti na samrti). Da nije moguće da ajet ima ovo značenje, Ibn Abbas ne bi dao takvo tumačenje. Oni koji su ga citirali od njega trebalo bi da primene i pravilo da je za Pir-i Fani potreban otkup. Prenosi se da je Hz.Ali (r.a.h.) protumačio izraz:

وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ - "**...Onima koji ga jedva podnose – ...**", kao da se odnosi na Pir-i Fâni. U ovom se kontekstu prenosi se da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(من مَاتَ وَعَلِيهِ صَوْم فليطعمعَنهُ مَكَان كل يَوْم مِسْكين)

"**Ako neko umre dok još uvek ima dug posta, siromašan čovek se hrani u njegovo ime za svaki dan**".[655]

(655. İbnu'l-Mulakkin Siracuddin Ebu Hafs Umer b. Ali b. Ahmed eş-Şâfiî el-Mısri, el-Bedru'l-Munir fi Tahrici'l-Ahadisi ve'l-Asiri'l-Vakıati fi'ş-Şerhi'l-Kebir: 5/730).

Pošto je takva odluka ustanovljena za nekoga ko umre kao dužnik posta, potrebno je da se ova odluka prvo primeni na **pira**, jer obojica više nemaju sposobnost da poste.

Ako bi se neko pitao: "Zar se **Pir-i fâni** ne može smatrati bolesnom osobom koja nije postila tokom Ramazana i koja je umrla pre nego što se oporavila, a koja nije morala da nadoknadi propušteni post?", **odgovor bi bio sledeći**:

Bolesna osoba nadoknađuje propuštene postove drugim danima.

Pošto je Svemogući Allah rekao: فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ - "**...isti broj dana – ...**", obaveza posta postaje vezana za dane koje je nadoknadila. Pošto bolesna osoba ne može dostići broj propuštenih postova, nije obavezna da bilo šta radi, baš kao ni neko ko nikada nije dočekao Ramazan. Što se tiče **Pir-i fâni**-a, ne očekuje se da će nadoknaditi propuštene ramazanske postove drugim danima. Njegova obaveza je ta da odmah da fidiju, (a ne da posti). U ovom pitanju nema nikakvog spora. Zato ova odluka nije izrečena na suprotni stav i oko nje je postignuta saglasnost.

Što se tiče obaveze starije osobe da plati sutrašnju meru pšenice kao otkup, Abdulbaki ibn Kani (r.a.h.) je preneo od Ibn Umera (r.a.h.) da je Resûllullah (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega) rekao:

(مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ رَمَضَانُ لَمْ يَقْضِهِ , فَلْيُطْعَمْ عَنْهُ لِكُلِّ يَوْمٍ نِصْفَ صَاعٍ مِنْ بُرٍّ)

"**Ako neko umre dok je dugovao propušteni ramazanski post, treba da se da pola mere pšenice u njegovo ime za svaki dan koji je propustio**".[656]

(656. Sahih-i İbn Huzeyme: 3/273).

Pošto je ova odluka ustanovljena za nekoga ko prekine post tokom Ramazana, ne posti i umre ne nadoknadivši ove propuštene postove, ova odluka je takođe ustanovljena za stariju osobu u poodmakloj životnoj dobi iz nekoliko razloga.

Možemo navesti ove razloge na sledeći način:

1- Ova odluka je opšta odluka koja se primenjuje i na stariju osobu u poodmakloj životnoj dobi i na druge. Starija osoba je verski obavezna, kao što smo prethodno objasnili. Nakon njihove smrti, može se reći za njih: "**Umrli su dok su dugovali propušteni ramazanski post**". Zato se ova opšta odluka primenjuje i na njih.

2- Pošto se fidja pomenuta u ajetu odnosi na davanje pola merne pšenice, i da je utvrđeno da to moraju dati starije osobe, obaveza starije osobe je da da ovu obaveznu količinu pšenice (siromašnima za svaki dan).

3- Pošto je ova odluka utvrđena za nekoga ko umre dok je propustio ramazanski post, starija osoba takođe mora dati ovu količinu pšenice siromašnima kao fidju za post. Nijedan od pravnika koji su smatrali obaveznim da starija osoba da ovu fidju kako bi nadoknadila propuštene dane posta Ramazana, nisu pravili razliku između njih i nekoga ko je umro dok je propustio post Ramazana.

Prenosi se da su Hz.Ibn Abbas, Kajs ibn Sfilb, Hr. Aiša, Ebu Hurejre i Said ibn Musajab (neka je Allah Teâlâ zadovoljan svima njima), koji su bili partneri Resûllullaha (s.a.v.s.) tokom predislamskog perioda, smatrali su da starija osoba mora dati pola merne pšenice za svaki dan.

Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je takođe obavezao Kaba b. Udžru (r.a.h.) da da pola meru pšenice šestorici siromašnih ljudi (kao otkup). To ukazuje na to da je pola mere pšenice kao otkup za propušteni dan posta bolji od mere (približno 600 grama) pšenice. Jer, zapravo, nije bilo biranje između poluobima i mere, već da je biranje bilo između posta i otkupa (fidje).

U stvarnosti, izbor je između posta i otkupa bio, a ne pola mere (poluobima) ili mera.

Prenosi se da su se Ibn Umer i grupa tabiina (sledbenika) (r.a.h.) složili da se mera pšenice plati kao otkup. Međutim, prihvaćeno je mišlenje to da se treba platiti pola mere pšenice, na osnovu hadisa Hz.Poslanika (s.a.v.s.) koji smo preneli. Štaviše, više as'haba i tabiina je podržalo odluku da se treba platiti pola mere. Intelektualni dokazi takođe potvrđuju ovo.

Izneta su različita mišlenja u vezi sa značenjem zamenice na kraju glagola وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ - "**jutijkunehu**" ovde. Neki su rekli da se ova zamenica prevodi kao post, dok drugi kažu da se prevodi kao otkup. Međutim, stav onih koji kažu da se prevodi kao post je tačniji. Jer, činjenica ta da se ova zamenica odnosi na post, jasno se vidi kada se reč "**savm**" (**post**) pomenuta u prethodnim ajetima poveže sa njom. Međutim, nema objašnjenja o njenom pretvaranju u otkup. Zamenica se odnosi na imenicu koja joj prethodi. Sa druge strane, reč قُونَهُ je ženskog roda, dok se zamenica o kojoj raspravljamo odnosi na imenicu muškog roda. Ovaj ajet takođe ukazuje na nevažećost tvrdnje Džebrija koji kažu: "**Allah Teâlâ obavezuje svoje sluge da čine ono što nisu u stanju da čine. Pa ipak, oni ne mogu učiniti radnju pre nego što se ona desi. Ali Allah Teâlâ je jasno i eksplicitno rekao da oni to mogu učiniti pre nego što se desi**".Govoreći ovo, pristalice Džebrija su kao dokaz izneli ajet:

وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ - "**...Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. ...**". U ovom ajetu, Svemogući Allah opisuje stariju osobu kao sposobnu za post, iako ona teži da izbegava post i plaća otkup. Ako zamenica na kraju glagola يُطِيقُونَهُۥ postane fidja, formulacija ajeta može imati ovo značenje. U tom slučaju, značenje postaje: "**Ako je u mogućnosti da plati otkup, ali to ne učini, neka posti**".

Ajet:

شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ هُدٗى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٖ مِّنَ ٱلۡهُدَىٰ وَٱلۡفُرۡقَانِۚ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۗ يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلۡيُسۡرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلۡعُسۡرَ وَلِتُكۡمِلُواْ ٱلۡعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُواْ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمۡ وَلَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ

185. U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima i jasan dokaz Pravoga puta i razlikovanja dobra od zla. Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede, a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti – Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate – da određeni broj dana ispunite, i da Allaha veličate zato što vam je ukazao na Pravi put, i da zahvalni budete. [el-Bekare, 2/185], takođe ukazuje da je Džebari škola mišlenja, koja tvrdi da "**Allah Teâlâ nije ukazao put pravog puta nevernicima**", lažna. Kao što se može videti, u ovom ajetu, Svemogući Allah nas obaveštava da je Kur'an (a.m.) vodič pravom putu za sve one koji su odgovorni. U istom kontekstu, navodi se u drugim ajetima:

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيۡنَٰهُمۡ فَٱسۡتَحَبُّواْ ٱلۡعَمَىٰ عَلَى ٱلۡهُدَىٰ فَأَخَذَتۡهُمۡ صَٰعِقَةُ ٱلۡعَذَابِ ٱلۡهُونِ بِمَا كَانُواْ يَكۡسِبُونَ

17. I Mi smo Semuđane (Semud) na pravi put uputili, ali im je slepilo bilo draže od pravog puta, pa ih je stigla ponižavajuća kazna od munje, prema onome što su zaslužili. [Fussilet, 41/17], [Samir B. Ispravljeno].

Zatim:

أَيَّامٗا مَّعۡدُودَٰتٖۚ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۚ وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖۖ فَمَن تَطَوَّعَ خَيۡرٗا فَهُوَ خَيۡرٞ لَّهُۥۚ وَأَن تَصُومُواْ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ

184. i to neznatan broj dana; a onome od vas koji bude bolestan ili na putu – isti broj drugih dana. Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. A ko drage volje da više, za njega je bolje. A bolje vam je, neka znate, da postite. [el-Bekare, 2/184]

Tjs: (na osnovu prevoda ovog dela ajeta sa turs):

"**A ko dobrovoljno čini dobro** (**na primer**, **ako plate više kao otkup**), **to je bolje za njih**".

Ova rečenica se može smatrati nezavisnom od prethodnih rečenica ajeta u kojem se pojavljuje. U tom slučaju, ova rečenica bi bila izgovorena u kontekstu podsticanja ljudi da obavljaju dobrovoljne činove poslušnosti i ibadeta. Takođe bi se moglo povezati sa prethodnim rečenicama ajeta. U tom slučaju, ova rečenica bi značila dobrovoljno davanje veće količine fidje nego što se traži. Na primer, ako osoba koja je obavezna da plati fidju dobrovoljno da jednu ili dve mere umesto obavezne polovine, to bi bilo bolje za nju.Na primer, prenosi se da je Kajs b. Saib (r.a.h.), kada je ostario i nije mogao da posti, rekao:

"**Dve mere pšenice se daju za jedan dan u ime drugih, ali dajte tri mere u ime mene**".

Bilo bi netačno reći da se ajet: فَمَن تَطَوَّعَ خَيۡرٗا فَهُوَ خَيۡرٞ لَّهُۥۚ - “ **... A ko drage volje da više, za njega je bolje. ...**“, odnosi na post ili na plaćanje fidje, a ljudi imaju pravo da biraju. Jer, ako obavezna osoba izvrši bilo koje od ova dva odvojeno, to postaje obavezno za nju. U tome nema dobrovoljne ili voljne prirode. Bilo bi netačno reći da se ajet odnosi na bilo koje od ova dva. Međutim, ispravno je reći da se post i plaćanje fidje misle zajedno. U tom slučaju, jedan od dva čina ibadeta bi bio obavezan, dok bi drugi bio dobrovoljan. Izraz: وَأَن تَصُومُواْ خَيۡرٞ لَّكُمۡ - “ **... A bolje vam je da postite**“, ukazuje da se početak ajeta odnosi na zdrave, stanovnike koji mogu da poste, a ne na bolesne, putnike ili trudnice ili dojilje. To je zato što jedina osoba kojoj je dozvoljeno da ne posti je ona koja se plaši štete koju će post prouzrokovati. Ne bi bilo korisno za bolesnu osobu u ovoj situaciji da posti. Takvoj osobi je zabranjeno da se izlaže smrti postom. Ako trudnice i dojilje poste, njihov post će neizbežno naštetiti ili njima samima ili njihovoj deci. Bez obzira na to, korisno je za njih da ne poste, a štetno je da to čine. Ako njihov post ne šteti njima ili njihovoj deci, treba da poste. Nije im dozvoljeno da ne poste. Tako smo saznali da trudnice i dojilje nisu uključene u delokrug ajeta: وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ - “**...Onima koji ga jedva podnose – ...**“[660]

(660 [To jest, da li trudnica ili dojilja posti nije pitanje da li su u stanju da to urade, već da li je post štetan za njih i njihovu decu. Iz tog razloga, ovaj ajet ne uključuje trudnice i dojilje. Musahih]. Izraz: وَأَن تَصُومُواْ خَيۡرٞ لَّكُمۡ - “ **... A bolje vam je da postite**“ se odnosi na ljude pomenute na početku ajeta. Ovaj ajet se odnosi i na ljude koji žive u stalnom životu, koji imaju pravo da biraju između posta i plaćanja fidje (verske naredbe), kao i na one koji su na putovanju. U ovom slučaju, post bi bio bolji za sve njih. Iako je putovanje generalno naporno, većina putnika obično može da posti bez ikakve štete. Ovaj ajet jasno ukazuje da je post tokom putovanja bolji nego nepostenje. Ovaj ajet takođe ukazuje da je dobrovoljni post tokom jednog dana kao dobrovoljni čin nafile (dobrovoljnog) vrliji od davanja pola mere pšenice siromašnima. To je zato što se pola mere pšenice daje siromašnima kao fidja u zamenu za obavezni post. Kao što je poznato, u obaveznom postu osoba ima izbor između posta i davanja pola mere pšenice. Međutim, post se smatra vrlijim. Ista odluka treba da važi i za dobrovoljni post.

Allah Teâlâ je taj koji daruje uspeh.

Trudnice i dojilje

Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf, Muhammed, Zufer, Savri i Hasan b. Haj (r.a.h.) su rekli: “Trudnice i dojilje ne poste ako se plaše štete po svoju decu ili sebe zbog posta. Propuštene postove nadoknađuju kasnije. Nisu obavezne da plaćaju kefaret“.

Mâlik (r.a.h.) je rekao: “Ako se dojilja plaši štete po svoje dete (kao što je smanjenje količine mleka) ako posti, a njeno dete ne doji drugu ženu, ona neće postiti. Kasnije nadoknađuje propuštene dane. Takođe daje meru (približno 600 grama) pšenice siromašnima za svaki dan. Trudnica ne mora da plaća fidju ako ne posti“. Ovo je takođe mišlenje Lejsa ibn Sa'da (r.a.h.).

Ponovo, Mâlik (r.a.h.) je rekao: “Ako se trudnica ili dojilja plaši štete po svoje telo ako posti, tretira se kao da je bolesna“.

Šafiija je rekao: “Ako se trudnica ili dojilja plaši da će joj detetu biti nauđeno ako posti, mora nadoknaditi propuštene dane posta i platiti fidju“. Prema predanju od Šafiije u Buvejtiju, trudnica nije obavezna da plaća fidju ako ne posti.

Pravedni prethodnici su ponudili tri različita mišlenja u vezi sa trudnicama i dojiljama:

1. Hz.Ali (r.a.h.) je rekao: "Ako trudnica ili dojilja ne posti, mora nadoknaditi propuštene postove. Nije obavezno da plaća fidju." Ibrahim el-Nahfu, Hasan i Ata ibn Abi Rabah su zastupali ovaj stav.

2. Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) je rekao: "Žene u ovoj situaciji plaćaju fidju. Nije obavezno da nadoknade propuštene postove."

3. Hz.Ibn Umer i Mudžehid (r.a.h.) su izjavili da treba da plate fidju i da nadoknade propuštene dane posta.

Dokazi naših hanefijskih mudžtehida po ovom pitanju su sledeći:

Džafer b. Muhammed b. Ahmed el-Vasiti (r.a.h.) je preneo da je Ejub (r.a.h.) rekao: Ebu Kilaba (r.a.h.) mi je prepričao hadis. Zatim je rekao: "Hoćeš li da vidiš ko mi je prepričao ovaj hadis?" Zatim mi je opisao čoveka. Tražio sam ga i našao.[661] Rekao mi je: Jedan moj rođak po imenu Enes b. Malik (r.a.h.) mi je prepričao hadis i rekao:

(661. [Ovde, u lancu prenošenja, posle Ejuba, pominje se Ebu Kilaba Abdullah b. Zejd, a zatim se pominje još jedan Tavi rekavši "čovek". Nakon toga, prenošenje se pripisuje Enasu b. Maliku. Međutim, ovaj oblik prenošenja, kako u tekstu tako i u lancu prenošenja, nalazi se samo u Ibn Huzejminom Sahihu. Tamo se navodi da je njegovo mišlenje merfu' jer je "njegovo mišlenje muttasil, a njegovi pripovedaći su pouzdani". Međutim, koliko je tačno nazvati ovo prenošenje merfu' mišlenjem, a njegove pripovedaće pouzdanim, a da se ne zna ko je pripovedać od as'haba? Ako je tekst pravilno preveden, da li je prikladno izgraditi presudu na osnovu ovog prenošenja, koje ima nevolju u svom lancu prenošenja? Postoje i neke tačke za koje pravnici kažu da je sledeće prenošeno od Enesa b. Malika, što je drugačije u tekstu i lancu prenošenja, ali isto u duhu: Oni su svoju presudu zasnovali na autentičnim rivâjetima: "Zaista, Allah Svemogući je ukinuo post i polovinu namaza putniku, i post trudnici i dojilji". (Ebû Dâvûd, Sunen, Son, 44, (2408); Tirmizi, Sunen, Son, 21; Ibn Madže, Sunen, Sijam, 12; eš-Šavkani, Nejlu'l-Avtar: 4/230. U ovom slučaju, bilo bi ispravnije navesti autentičnost kao dokaz. [Musahih]).).

Otišao sam kod Resûllullaha (بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَطْعَمَهُ، وَسَقَاهُ – **neka je mir i blagoslov Allaha Teâlâ na njega**) u vezi sa kamilom mog komšije koju su drugi zarobili. On je jeo u to vreme. Pozvao me je da jedem. Kada sam mu rekao da postim, rekao mi je: "Onda dozvoli da te obavestim o postu. Zaista, Allah je ukinuo polovinu namaza i post putniku, i post trudnici i dojilji". Čovek koji je preneo hadis je žalio: "Kada me je Resûllullah (s.a.v.s.) pozvao na obrok, trebalo je da jedem sa njegovog obroka".[662]

(662. Sahih-i İbn Huzeyme: 3/267).

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Uklanjanje polovine namaza je propis specifičan za putnika. Niko ne osporava propis da trudnoća i dojenje ne čine skraćivanje namaza dozvoljenim. Ovaj hadis podržava naše gledište u sledećem pogledu: Kao što se post ukida od putnika, tako se ukida i od trudnica i dojilja. Kao što se može videti, propis da se post ukida od putnika kao uslov putovanja je takođe propis koji se primenjuje na dojenje i trudnoću. To je zato što se u ovom prenetom hadisu trudnice i dojilje pripisuju putniku bez ikakvog pominjanja bilo čega drugog između. Dakle, dokazano je da je propis o ukidanju posta od trudnica i dojilja isti kao i propis o ukidanju posta od putnika, bez ikakve razlike među njima. Kao što je poznato, ukidanje posta za putnika je da ako ne posti, mora samo da nadoknadi propuštene dane bez plaćanja fidje.

Ova odluka treba da se odnosi i na trudnice i dojilje. Štaviše, prema naznakama ovog hadisa, ne bi trebalo da postoji razlika u odluci između trudnica i dojilja koje se plaše šteti po sebi i straha od štete po svoju decu ako poste. Jer, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije pravio razliku između ove dve situacije. Trudnice i dojilje ne smeju da poste iz straha od štete po sebe ili svoju decu, ali pošto je dozvoljeno nadoknaditi propuštene dane kasnije, trebalo bi da budu poput putnika i bolesnika u nepostenju. Oni koji smatraju da bi trebalo da budu odgovorni za kada i fidju ne bi bili u pravu kada bi navodili ajet: وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖۖ - "**...Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. ...**". Jer, prema grupi as'haba čija smo imena pomenuli i od kojih smo preneli, obaveza zdrave i stabilne osobe je da posti ili plati fidju. Kao što smo prethodno objasnili, ne može se reći da je tako nešto proizvod individualnog mišlenja bez teksta. Trudnice i dojilje se ne pominju u rivâjetima as'haba od kojih smo preneli ovu stvar. Zato, tumačenje da se trudnice i dojilje tretiraju kao bolesni ili putnici nije sud izveden iz mišljenja, već sud zasnovan na tekstu. Zato je dokazano da je propis da zdravi i stabilni ljudi mogu postiti ili plaćati fidju tokom Ramazana ukinut ajetom: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - "**... Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede,...**". Oni koji veruju da zdravi i stabilni ljudi mogu ispuniti opcije posta ili plaćanja fidje tokom Ramazana, navode ajet: وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖۖ - "**...Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. ...**", kao dokaz, ali i ovo je netačno zbog rečenice: وَأَن تَصُومُواْ خَيۡرٞ لَّكُمۡ - " **... A bolje vam je da postite**", koja sledi kasnije. Kao što je poznato, ova rečenica se odnosi na one pomenute na početku ajeta. Ne odnosi se na trudnice ili dojilje. Jer, ako se plaše štete od posta, post nije dobar za njih. Naprotiv, bilo bi im štetno da to čine. Međutim, ako se ne plaše štete po sebe ili svoju decu, nije im dozvoljeno da ne poste. Ovo jasno ukazuje da trudnice i dojilje nisu namenjene ovom ajetu. Sledeće je takođe dokaz da je tumačenje onih koji tumače ajet kao da su trudnice i dojilje obavezne da plaćaju i kada (nadoknadu) i fidju nevažeće: Svemogući Allah naziva hranu koja se daje siromašnima **fidjom**. **Fidja** je plaćanje koje zamenjuje nešto, i ako se da, smatra se kao da je urađeno. Zato nije dozvoljeno da neko ko ne može da posti bude obavezan da plati i kadu i fidju. To je zato što kada se post nadoknadi, on zamenjuje propušteni post. U tom slučaju, davanje hrane siromašnima se ne smatra fidjom za propušteni post. Ako je davanje fidje ispravno, onda nema potrebe da se nadoknadi propušteni post. To je zato što je plaćena fidja zamenila propušteni post. **Ako se postavi pitanje**:"Šta sprečava kadu i fidju da zamene propušteni post?", **odgovor može biti sledeći**: Ako bi se kada'a i fidja koristili kao nadoknada za propušteni post, onda plaćena fidja ne bi bila puna fidja za propušteni post, već njen deo. Međutim, Svemogući Allah to naziva punom fidjom. Zato, vaše tumačenje je u suprotnosti sa zahtevima ajeta. Dokaz koji trudnicama i dojiljama dozvoljava da ne poste i obavezuje ih da plaćaju fidju jeste ajet: وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖۖ - "**...Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. ...**".Učenjaci iz ranog doba, čije smo reči ranije citirali, takođe su rekli da su njihove obaveze jedna od kada'e i fidje, a ne obe. Dakle, kako se ovaj ajet može koristiti kao dokaz da su trudnice i dojilje obavezne da plaćaju i kada i fidju? Još jedan dokaz da je ovaj stav netačan je sledeći u ajetu: وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖۖ - "**...Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. ...**", reč "**iftar**", koja znači prekid posta, a ne post, je izostavljena. U ovom slučaju,, ajet znači:"**Oni koji su u stanju da poste, ali ne poste, moraju platiti otkupninu za hranjenje siromašne osobe**". Pošto je Svemogući Allah zadovoljan samo time da plaćanje fidje bude obavezno [vâđib] u ovom ajetu, nije dozvoljeno da se bilo šta drugo učini obaveznim pored fidje. Ovo bi bio dodatak tekstu. Dodavanje onome što tekst naređuje nije dozvoljeno osim ako nije navedeno u drugom tekstu. Trudnice i dojilje nisu kao starije osobe od kojih se ne očekuje da poste. Od starijih se ne očekuje da poste. Zato nisu obavezne da nadoknade propušteni post. Hrana koju su obavezne da daju siromašnima je njihova fidja.

Ova fidja zamenjuje propušteni post. Trudnice i dojilje mogu nadoknaditi propuštene dane posta. U tom pogledu, za njih nema nade. Zato se smatraju bolesnima i putnicima. Dozvoljeno je nadoknaditi propuštene dane posta navodeći očigledno značenje ajeta: وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖۖ - "**...Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. ...**", kao dokaz, i učiniti plaćanje fidije obaveznim bez nadoknađivanja propuštenih postova. Međutim, trudnice i dojilje mogu postiti samo tada kada se ne plaše štete za svoju decu, a ne za sebe, zato potpadaju pod očigledno značenje ajeta. Hz.Ibn Abbas (neka je Alah Teâlâ zadovoljan njim) je takođe rekao ovo. Muhammed b. Bekr, u rivâjetu od Ikrime, kaže da je Ibn Abbas smatrao da se naredba o plaćanju fidje u ovom ajetu odnosi i na trudnice i dojilje. Ponovo, prema izveštaju Muhammeda b. Bekira, Said b. Cubejr prenosi da je Ibn Abbas rekao sledeće o ovom ajetu: "Ovaj ajet je dozvola za vrlo stare muškarce i žene. Oni mogu da ne poste ukoliko su u mogućnosti. Za svaki dan koji ne poste, daju otkup za jednog siromaha. Trudnice i dojilje ne poste kada se boje da će njihovoj deci biti nanesena šteta zbog posta. Za svaki dan koji ne poste, daju otkup (fidju) za jednog siromaha". Kao što se može videti, Ibn Abbas je naveo doslovno značenje ajeta kao dokaz, navodeći da je obavezno da trudnice i dojilje plate otkup ako se plaše štete po svoju decu zbog posta. Pošto su u stanju da poste, odluka ovog ajeta se odnosi i na njih. Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Pravnici koji ne prihvataju ovaj stav izneli su sledeće argumente: Ibn Abbas i drugi su izjavili da se ova presuda odnosi na svakoga ko je u stanju da posti te mu je time dato pravo da bira između posta i plaćanja fidje. Sigurno je da se fidja odnosi na zdravu osobu koja je u stanju da posti. Nije dozvoljeno da se ova odluka primenjuje na trudnice i dojilje, jer im nije dato to pravo izbora. Ako se plaše štete od posta, ne poste. Ako se ne plaše, poste. Nemaju drugog izbora. Ajet čije očigledno značenje obavezuje plaćanje fidje, ali čija je svrha da se jednoj grupi ljudi da pravo da bira između plaćanja fidje i posta, dok se drugoj grupi daje mogućnost posta ili plaćanja fidje, u zavisnosti od situacije, ne može biti validan da bi obe grupe bile obuhvaćene istom odlukom. Formulacija ajeta, na neki način, obuhvata sve ove grupe. Ovo dokazuje da dotični ajet ne uključuje trudnice i dojilje. Jedan dokaz koji potvrđuje ovaj stav je rečenica koja sledi nakon ajeta:

وَأَن تَصُومُواْ خَيۡرٞ لَّكُمۡ - " **... A bolje vam je da postite**".Ova se odluka ne odnosi na trudnice i dojilje koje se plaše da će nauditi svojoj deci ako poste. U ovom slučaju, post ne bi bio koristan za njih. Hadis koji smo naveli na prethodnim stranicama, a koji je preneo Enes b. Malik el-Kušejri (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim), takođe potvrđuje ovaj stav. Prema navodima u tom hadisu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je izjednačio bolesne i putnike u pravilu posta sa trudnicama i dojiljama.

شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ - "**U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima ...**", a koji glasi prevodom sa turs:

"(**Ti izbrojani dani**) **su mesec Ramazan, u kome je Kur'an objavljen čovečanstvu**".

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Na prethodnim stranicama smo ispričali da su neki ljudi rekli sledeće: U ranim danima islama, post je obavezan bio tri dana u svakom mesecu sa ajetima:

كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ - " **... Propisuje vam se post, ...**" i أَيَّامٗا مَّعۡدُودَٰتٖۚ - " **... i to neznatan broj dana;...**". Međutim, ovaj trodnevni post je ukinut ajetom: شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ -"(**Ti izbrojani dani**) **su mesec Ramazan, u kome je Kur'an objavljen čovečanstvu**".

Neki su ljudi tvrdili da mesec Ramazan pomenut u ajetu ukazuje na vreme obaveznog posta ajetom: كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ - " **...Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, ...**", dok ajet: أَيَّامٗا مَّعۡدُودَٰتٖۚ - " **... i to neznatan broj dana;...**" pojašnjava koliko dugo treba postiti. S'hodno tome, tumačenje ajeta je sledeće: "**Post su odbrojani dani. Ti odbrojani dani su mesec Ramazan**".

Ako se propis o postu ograničenog broja dana ukine ajetom:

شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ هُدٗى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٖ مِّنَ ٱلۡهُدَىٰ وَٱلۡفُرۡقَانِۚ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۗ يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلۡيُسۡرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلۡعُسۡرَ وَلِتُكۡمِلُواْ ٱلۡعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُواْ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمۡ وَلَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ

185. (Ti izbrojani dani) su Mesec Ramazan u kome je objavljen Kuran, vodič ljudima i jasni dokaz Pravog puta i razlikovanja dobra od zla. Pa ko god bude bude svedok ovog meseca, neka posti u njemu. A ko god je bolestan ili na putu, neka posti i nekoliko drugih dana. Allah vam želi olakšanje, a ne teškoću. To je da biste upotpunili broj dana i da Allaha veličate zato što vam je ukazao na Pravi put, i da zahvalni budete. [el-Bekare, 2/185], [Samir B: Ispravljeno i prevedeno sa turs],

onda se ukidaju dva propisa ovog ajeta. Jedan je propis o postu ograničenog broja dana, odnosno tri dana u svakom mesecu. Drugi je propis o postu ograničenog broja dana, koji je poznat po ajetu: وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖۖ - "**...Onima koji ga jedva podnose – otkup je da jednog siromaha nahrane. ...**". Ova se dva propisa tako ukidaju. Ajet: شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ - "**Mesec Ramazan**" pojašnjava ajet: أَيَّامٗا مَّعۡدُودَٰتٖۚ - "**... i to neznatan broj dana;...**". U ranim danima nakon što je post Ramazana postao obavezan, postojala je odredba o izboru jedne od opcija plaćanja fidje i posta. Ova odredba je ustanovljena i utvrđena u to vreme. Međutim, kasnije je ukinuta ajetom:

فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - "**...Pa ko god bude bude svedok ovog meseca, neka posti u njemu,...**". Jer je neprihvatljivo da se delo ukine pre nego što ima priliku da bude počinjeno i pre nego što dođe njegovo vreme. Drugi stav je tačan. Jer, prema dobro poznatim i rasprostranjenim rivâjetima prethodnika, izbor jedne od opcija plaćanja fidje postom bio je za post Ramazana. Ali kasnije je ova odredba ukinuta ajetom: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ – "**...Pa ko god bude bude svedok ovog meseca, neka posti u njemu,...**". **Neko bi mogao prigovoriti**: "Ajet u suštini implicira da se izraz "**post je neznatan broj dana**" odnosi na trodnevni post koji se poštuje u mesecima osim Ramazana (u ranim danima islama). To je zato što se ovaj izraz pominje zajedno sa odlukom o izboru između posta i plaćanja fidje. Ako bi izraz "**post je neznatan broj dana**" bio sažeta obaveza zasnovana na pojašnjenju, ne bi imalo smisla raspravljati o pravu izbora između posta i fidje pre nego što se obaveza utvrdi". **Onaj ko prigovara može odgovoriti na sledeći način**: Nije nemoguće da se uvede sažeta obaveza koja sadrži jasnu odredbu, ali joj je potrebno pojašnjenje. Kada se pruži pojašnjenje šta se podrazumeva pod sažetom obavezom, odredbu koju ona sadrži postaje utvrđena zajedno sa njom. **Zato je tumačenje ajeta sledeće**: Post je neznatan broj dana. Kada se objasne vreme i broj dana posta, oni kojima se ova Božanska naredba odnosi, biraju između posta i plaćanja fidje.

Kao u sledećem ajetu:

خُذۡ مِنۡ أَمۡوَٰلِهِمۡ صَدَقَةٗ تُطَهِّرُهُمۡ وَتُزَكِّيهِم بِهَا وَصَلِّ عَلَيۡهِمۡۖ إِنَّ صَلَوٰتَكَ سَكَنٞ لَّهُمۡۗ وَٱللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

103. Uzmi od dobara njihovih zekat, da ih njime očistiš i blagoslovljenim ih učiniš, i dovi se za njih, dova tvoja će ih, sigurno, smiriti. – A Allah sve čuje i sve zna. [et-Tevbe, 9/103], [Samir B. Ispravljeno].

Reč " أَمۡوَٰلِ - **emval**", koja se koristi u ajetu, a znači bogatstvo, ima opšte značenje. Zato, sve što se smatra bogatstvom mora biti podložno zekatu. Međutim, ovo je sažet izraz koji zahteva pojašnjenje. Kada se daje objašnjenje u vezi sa zekatom, dozvoljeno je reći da je sve što spada pod naziv bogatstvo podložno zekatu. (Međutim, to nije tačno.) Primeri za ovo mogu se umnožiti. Iako je reč وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ "**...Onima koji ga jedva podnose – ...**" istaknutija u svom čitanju i redosledu u Kur'anu, može biti poslednja u redosledu objavljivanja. **Zato su tumačenje i redosled značenja ajeta sledeći**: Post je ograničen broj dana, a to je mesec Ramazana. Ko god od vas je bolestan ili na putu, neka posti drugim danima isti broj dana koliko je propustio. Oni koji ne mogu sebi da priušte post, plaćaju otkup za siromašne. U ranom periodu islama, ovo je ostalo fiksno i ustaljeno pravilo koje je važilo jedno vreme. Kasnije, ajet: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُ - "**... Pa ko god bude bude svedok ovog meseca, neka posti u njemu,...**". Ovaj ajet je ukinuo pravilo izbora između posta i plaćanja otkupa (fidje). Sličnu situaciju smo opisali i u ajetu:

وَإِذۡ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوۡمِهِۦٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَأۡمُرُكُمۡ أَن تَذۡبَحُواْ بَقَرَةٗ - "**A kada je Musa rekao narodu svome: "Allah vam naređuje da zakoljete kravu" – ...**".Iako ovaj ajet dolazi kasnije po formulaciji (od ostalih ajeta na tu temu), objavljen je pre njih. Ovo ima dva značenja: Jedno je da je ovaj ajet, iako je poslednji izgovoren, objavljen pre ostalih. Drugo je da se ovaj ajet pripisuje prethodnom harfu " و - **vav**". Pošto harf " و - **vav**" ne zahteva nikakav redosled između onoga što se pripisuje i onoga što mu se pripisuje, svi se pominju zajedno. Slično tome, u rečenicama između أَيَّامٗا مَّعۡدُودَٰتٖۚ - "**... i to neznatan broj dana;...**" i شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ - "**Mesec Ramazan**", koje su prošle, takođe je prisutna slična pojava kao između ajeta koji smo naveli kao primer iz Sure El-Bekare i prethodnih ajeta. U ajetu: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُ - "**... Pa ko god bude bude svedok ovog meseca, neka posti u njemu,...**". sadrži nekoliko odredbi:

1 - Post je obavezan za one koji dočekuju mesec Ramazan, a ne za one koji ga ne dočekuju. Da nije Svemogući Allah objavio ovaj ajet, već je samo objavio deo od: كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ - "**... Propisuje vam se post, ...**" do شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ - "**U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana, ...**", svako ko je obavezan da ispunjava verske obaveze, bio bi obavezan da posti. Međutim, objavljivanjem ajeta فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُ - "**Pa ko god bude bude svedok ovog meseca, neka posti u njemu, ...**" nakon ovih ajeta, On Teâlâ je pojasnio da je post tokom Ramazana obavezan za neke, a ne za sve. Drugim rečima, On Teâlâ je proglasio da je post obavezan za one koji dočekuju Ramazan, a ne za one koji ga ne dočekuju.

2- Glagol „ شَهِدَ - **šehide**“ u ajetu znači doći do Ramazana kao stanovnik. Na primer, stanovnik koji nije na putu naziva se svedok. Kao što se stanovnik naziva svedok, putnik se naziva gaib (nevidljivi). Zato je prema ovom ajetu, obaveza posta usmerena na stanovnika, a ne na putnika. Da je ajet pomenuo samo stanovnika, samo bi oni, a ne putnik, bili obavezni da poste. Pošto ajet do ove tačke ne pominje putnike, oni ne bi postili niti bi postili dok su na putovanju niti bi nadoknadili propuštene dane posta nakon što se njihovo putovanje završi. Međutim, u nastavku ajeta, Svemogući Allah kaže: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - “**... a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti – ...**“, čime se pojašnjava odluka da bolesni i putnik moraju kasnije nadoknaditi propuštene dane posta. To bismo rekli kada bi se ajet protumačio kao:

فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - “**...Pa ko god bude bude svedok ovog meseca, neka posti u njemu...**“

3- Ajet: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - “**...Pa ko god bude bude svedok ovog meseca, neka posti u njemu...**“ verovatno će se protumačiti kao “**Ko god od vas bude svedok ovog meseca, to jest, zna da je Ramazan počeo, neka posti**“.

4. Ovaj se ajet verovatno može protumačiti kao “**Ko god od vas bude svedok ovog meseca, neka ga posti**“. Jer se mentalno bolesni i drugi koji nisu obavezni da ispunjavaju verske obaveze smatraju oslobođenima od obaveza. Izraz “**Pa ko god bude bude svedok ovog meseca**“ odnosi se na one koji su obavezni da ispunjavaju verske obaveze.

Govoreći o licemerima, Svemogući Allah kaže: صُمُّۢ بُكۡمٌ عُمۡيٞ فَهُمۡ لَا يَرۡجِعُونَ - **Gluhi, nijemi i slijepi su, nikako da se osvijeste**. [el-Bekare, 2/18]. Pošto nemaju koristi od glasa istine koju čuju, Svemogući Allah ih opisuje kao gluve, neme i slepe.

Ajet: إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكۡرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُۥ قَلۡبٌ أَوۡ أَلۡقَى ٱلسَّمۡعَ وَهُوَ شَهِيدٞ - **U tome je, zaista, pouka za onoga ko razum ima ili ko sluša, a priseban je**. [Kaf, 50/37] sličan je prethodnom primeru. Neko ko ne koristi svoj intelekt je kao neko bez srca. Jer, intelekt postoji kroz srce. Tačno je da se izraz “**oni koji dožive mesec Ramazan**“ odnosi na one koji su obavezni da poste. Oni koji nisu obavezni da poste su kao da ne postoje, pošto im je pravilo posta ukinuto.

5. Ajet: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - “**...Pa ko god bude bude svedok ovog meseca, neka posti u njemu...**“, određuje ko je obavezan da posti tokom Ramazana. Izraz “**...Pa ko god bude bude svedok ovog meseca, ...**“ odnosi se na one koji su obavezni da poste tokom Ramazana. Mentalno bolesna osoba koja nije obavezna da posti mesec Ramazana nije obavezna da posti tokom Ramazana.

Odluka o osobi koja provede deo ili ceo Ramazan u stanju neuračunljivosti

Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf, Muhammed, Zufer i Savri (r.a.h.) su rekli: “Osoba koja provede ceo mesec Ramazan u stanju ludila ne mora nadoknaditi propuštene dane posta nakon što se vrati svesti. Međutim, ako se osvesti tokom Ramazana, mora nadoknaditi propuštene dane posta“. Mâlik b. Enas (r.a.h.) je rekao: “Osoba koja uđe u pubertet dok je mentalno bolesna i oporavi se nakon godina ovog stanja, nadoknađuje sve dane posta koje je propustila tokom bolesti, ali ne nadoknađuje propuštene namaze“. Ubejdulah b. Hasan (r.a.h.) je rekao da osoba koja se oporavi od demencije ne mora nadoknaditi propuštene namaze i dane posta tokom svoje demencije. Međutim, rekao je da neko ko doživljava povremene napade ludila, a zatim se oporavi, ili ko doživljava produžene napade ludila, a zatim se oporavi, mora nadoknaditi propuštene dane posta.

U el-Buvajtiju, Šafiija (r.a.h.) je rekao: "Onaj ko doživi napad ludila tokom Ramazana ne mora nadoknaditi propuštene dane posta. Ako se neko osvesti pre zalaska sunca tokom Ramazana, ne mora nadoknaditi propuštene dane posta".

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Ajet: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - "**...Pa ko god bude bude svedok ovog meseca, neka posti u njemu...**",isključuje obavezu mentalno obolele osobe koja se nikada ne osvesti tokom Ramazana da nadoknadi propuštene dane posta. To je zato što se ne smatra da je osoba u ovom stanju bila svedok Ramazana. Biti obavezan da bude svedok ovog meseca je preduslov. Međutim, mentalno bolesni nisu odgovorni, kao što je navedeno u sledećem hadisu:

(رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ عَنْ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ وَعَنْ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ وَعَنْ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَعْقِلَ)

"**Olovka je podignuta sa tri osobe (nisu bile odgovorne): Sa osobe koja spava dok se ne probudi, sa deteta dok ne dostigne pubertet i sa lude osobe dok ne postane razumna**".[668]

(668. Ebû Dâvûd, Hudud, 16).

Ovo je takođe dokaz da mentalno bolesni nisu vezani verskim pravilima: Sve dok bolest mentalno bolesne osobe traje, ona mora biti pod starateljstvom druge osobe, kao dete. Ako bolest traje tokom celog Ramazana, obaveza posta se skida sa nje, kao sa deteta. Međutim, oni su u drugačijem položaju od nesvesne osobe u pogledu starateljstva. To je zato što nesvesna osoba ne potpada pod starateljstvo druge osobe, čak i ako njena nesvesnost traje duže vreme. Zato se dete i mentalno bolesna osoba razlikuju od nesvesne osobe u pogledu starateljstva. U pogledu toga što nisu pod starateljstvom drugog, nesvesnost je slična stanju sna. **Neko bi mogao da prigovori**: "Kao što mentalno bolesna osoba ne podleže verskim pravilima, ni nesvesna osoba ne bi trebalo da im podleže. Nijedno nije obavezno. Zato, osoba koja se onesvestila ne bi trebalo da nadoknađuje postove koje je propustila dok je bila bez svesti".**Odgovor na ovaj prigovor može biti**: Iako nesvestica sprečava da bude podvrgnuta naredbi o postu, postoji još jedan dokaz koji zahteva nadoknađivanje postova propuštenih dok je bez svesti bila. To je sledeći ajet:

وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۚ - "... **a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti – ...**". Korišćenje reči "**bolestan**" za opisivanje nesvesne osobe je normalno i dozvoljeno. Iako ona ne podleže naredbi o postu dok je bez svesti, opšte značenje reči "bolestan" koje se može koristiti da se on opiše zahteva da nadoknadi dane posta koje je propustila dok je bez svesti bila.Koristiti reč "**bolestan**" za osobu u nesvesti je normalno i dozvoljeno. Iako u stanju nesvesti nije obavezan na post, opšti smisao reči "**bolestan**" koja se može koristiti za njega, podrazumeva da bi trebao da nadoknadi dane posta koje nije mogao da drži dok je u nesvesti bio. Što se tiče mentalno obolelih, pošto se reč "**bolesni**" ne može koristiti u kontekstu fizičkih tegoba, oni nisu uključeni u kategoriju onih koji moraju nadoknaditi propuštene postove dok su u ovom stanju. Međutim, ako se osveste tokom Ramazana, moraju nadoknaditi propuštene postove, u skladu sa ajetom: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - "**... Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, neka ga u postu provede**". Ono što se podrazumeva pod ajetom: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ - "**... Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, ...**", a po prevodu sa turs: "**... Pa ko god bude svedok ovog meseca, ...**", jeste svedok celog meseca ili njegovog dela***.

(PS: Samir B: jeste svedok celog meseca ili njegovog dela***. - Odgovor na pitanje:“Šta se podrazumeva pod delom Ramazana?“ često se koristi da opiše trodelnu strukturu Ramazana: početak (rahmet), sredina (oproštaj) i kraj (oslobođenje od pakla). Ova fraza opisuje različite faze Ramazana i raznolikost Božanske milosti prema vernicima tokom ovih faza.).

Smatrati ga svedokom za ceo meseca pod uslovom za obavezan (farz) post je pogrešno iz dva razloga.

a). Formulacija ajeta protivreči ovom značenju. Svedočenje i postizanje celog meseca Ramazana moguće je tek nakon što se ovaj mesec završi. Zahtevati da prođe ceo mesec da bi post bio obavezan je nemoguće. Post u prošlom vremenu je nemoguć. Zato razumemo da se ne misli na svedočenje i postizanje celog meseca Ramazana.

b). Ako neko uđe u Ramazan dok je obavezan, mora početi postiti odmah prvog dana, jer je dostigao i bio svedok dela Ramazana. Ovo ukazuje na to da je uslov za obavezu posta da osoba mora biti vezana verskim pravilima, čak i ako je samo deo Ramazana.

Neko bi mogao da prigovori: “Ako je, kao što ste naveli, postiti deo Ramazana neophodno da bi post bio obavezan, onda ko god dođe do dela meseca mora da posti tokom tog dela. Pošto se od njih ne zahteva da poste tokom ostatka meseca, ne moraju da nadoknađuju propuštene postove tokom tog dela. Ako je postiti deo Ramazana propisano kao uslov da bi post bio obavezan, tumačenje ajeta je sledeće: “Ko god dođe do dela Ramazana mora da posti tokom tog dela“.

Na ovaj se prigovor može odgovoriti ovako: Istina nije onakva kakvom je smatrate. Naime: Da nije bilo dokaza da je uslov za post da se dođe do dela meseca Ramazana, očigledno značenje ajeta bi zahtevalo da je uslov da se dođe do celog meseca Ramazana da bi post bio obavezan (farz). Međutim, pošto postoji dokaz da je uslov da se dođe samo do dela meseca, tako smo protumačili ajet i rekli da je onaj koji dođe do dela Ramazana obavezan da posti ceo mesec, dok za deo koji nije postio mora da nadoknadi post. Jer reč "mesec" je naziv za čitav Ramazan. Tako se ajet može svatiti ovako: "Svako od vas ko dođe do dela meseca Ramazana, neka ga celog provede u postu".

Neko bi mogao da prigovori: “Ako se mentalno bolesna osoba oporavi tokom Ramazana i ostane joj još nekoliko dana u mesecu, ne bi trebalo da je obavezujete da nadoknadi propuštene dane posta prethodnih dana. Jer je ne možete smatrati odgovornom za propuštene dane posta prethodnih dana. Od nje se zahteva da posti samo preostale dane u mesecu“.

Odgovor na ovaj prigovor je sledeći: Nije obavezno da posti prethodne dane, već da kasnije nadoknadi propuštene dane posta. Iako osoba nije podložna naredbi da posti tokom vremena kada joj je naređeno da nadoknadi propuštene dane, dozvoljeno je da bude obavezna da kasnije nadoknadi propuštene dane. Kao što je dobro poznato, nemoguće je da neko ko zaboravi, onesvesti se ili zaspi bude obavezan da posti dok je u ovom stanju. Međutim, nemogućnost da bude obavezan da posti dok je u ovom stanju ne sprečava je da bude obavezna da kasnije nadoknadi propuštene dane. Neko ko zaboravi ili zaspe i ne može da klanja namaz na vreme, takođe podleže ovom pravilu. Neko ko dođe do dela Ramazana kao odgovorna osoba, podleže naredbi da posti na dva načina. Jedan je da poštuje post kada je obavezan. Drugi je da kasnije nadoknadi propuštene dane, čak i ako nije obavezan da posti tokom perioda nesvestice ili zaborava.

Allah Teâlâ zna najbolje istinu.

Dete ulazi u pubertet tokom Ramazana, a nevernik prelazi u islam

Svemogući Allah kaže: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ - "**... Ko od vas u tom mjesecu bude kod kuće, ...**", a po prevodu sa turs: "**... Pa ko god bude svedok ovog meseca, ...**", jeste svedok celog meseca ili njegovog dela.

(**PS: Samir B: Napomena!**: Ovo je drugi put da ovde navodim ovaj prevod ajeta sa turs kao i njegovo tumaćenje, imajte ovo na umu. Jer, odsad i nadalje, kad je ovaj ajet u pitanju, vodit ćemo se njime. Hvala).

Na prethodnim stranicama smo objasnili da dostizanje Ramazana znači dostizanje njegovog dela. Pravnici imaju različita mišlenja u vezi sa presudom o detetu koje dostiže pubertet tokom Ramazana ili neverniku koji prihvata islam.

Mâlik (r.a.h.) u svom delu "el-Muveta", Ubejdulah b. Hasan, Lejs i Šâfiîa (r.a.h.) su preneli da su Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf, Muhammed i Zufer rekli: "**Ova dvojica poste tokom preostalih dana Ramazana. Oni ne nadoknađuju postove prethodnih dana. Ne moraju da nadoknade postove dana kada dete dostigne pubertet i dana kada nevernik kasnije primi islam**".

Ibn Vahb (r.a.h.) je preneo da je Mâlik (r.a.h.) rekao:"**Volim da nadoknade propuštene dane posta**."

Evzai (r.a.h.) je rekao: "**Ako dete dostigne pubertet usred Ramazana, ono nadoknađuje propuštene dane posta jer je u stanju da posti. Međutim, nevernik koji prihvati islam ne mora da nadoknađuje propuštene dane posta**." Mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) su rekli: "**Preporučuje se da se dete ponaša kao da posti ostatak dana u kojem je dostiglo pubertet, a nevernik prihvatio islam**".

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Allah Svemogući je rekao: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ "**... Pa ko god bude svedok ovog meseca, neka ga u postu provede...**".

Već smo ranije objasnili značenje ovog ajeta. Takođe smo naveli da je jedan od uslova da post bude obavezan je da je osoba dostigla Ramazan kao odgovorna osoba. Dete nije obavezno da posti pre nego što dostigne pubertet. Zato nije dozvoljeno obavezati ga da posti kao tinejdžera. Štaviše, mladost sprečava validnost posta. Post malog deteta nije validan. Međutim, naređeno mu je da posti kao način da se nauči da trenira post i da se navikne na njega. Kao što je poznato, kada dete dostigne pubertet, nije obavezno da nadoknadi namaze i dane posta koje je propustilo pre puberteta. Na to ukazuje i činjenica ta da ne može biti obavezno da nadoknadi dane posta koje je propustilo u mladosti. Ako bi bilo dozvoljeno obavezati ga da nadoknadi postove prethodnih dana u mesecu, onda bi morao da posti ako je u mogućnosti. Da jeste, obavezno bi bilo nadoknaditi i dane posta iz prethodne godine. Muslimani su jednoglasni da dete koje dostigne pubertet tokom Ramazana nije obavezno da nadoknadi dane posta iz prethodne godine jer je moglo da posti, ali nije. S'hodno tome, ne bi trebalo da nadoknađuju propuštene dane posta prethodnih dana Ramazana. Nevernik koji pređe u islam smatra se detetom u tom pogledu. Kao što je poznato, da bi post bio validan, potrebno je odbaciti neverovanje i učvrstiti veru. Nije moguće nametnuti obavezu posta neverniku bez ispunjenja ovog uslova. U tom pogledu, nevernik koji je upravo prešao u islam smatra se detetom. Novopreobraćeni musliman tokom Ramazana i dete koje dostigne pubertet nisu kao novoozdravljena mentalno bolesna osoba koja je obavezna da nadoknadi propuštene dane posta prethodnih dana u mesecu.

Mentalna bolest ne sprečava validnost posta. To dokazuje činjenica ta da se post nekoga ko doživi napad ludila dok posti ne prekida. Ovo takođe ukazuje na to da mentalna bolest ne sprečava validnost posta. To predstavlja prepreku njegovoj validnosti. ako se njihove situacije razlikuju po tome što nevernik zaslužuje kaznu, a dete ne, nevernik je sličan detetu po tome što ne nadoknađuje propuštene dane posta. Sledeći ajet i hadis ukazuju na to da osoba koja pređe u islam tokom Ramazana nije obavezna da nadoknadi propuštene dane posta:

قُل لِّلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِن يَنتَهُواْ يُغۡفَرۡ لَهُم مَّا قَدۡ سَلَفَ وَإِن يَعُودُواْ فَقَدۡ مَضَتۡ سُنَّتُ ٱلۡأَوَّلِينَ

38. (O Muhammede!) Reci onima koji ne veruju: "Ako prestanu, oprostit će im se gresi njihovi; a ako ne prestanu,– pa, zna se šta je sa drevnim narodima bilo. [Enfal, 8/38], [Samir B. Ispravljeno].

PS: Samir B: Ovaj deo ajeta u prevodu sa turs, glasi:

"**O Muhammede! Reci onima koji ne veruju: Ako poveruju i odustanu (od neprijateljstva i borbe), bit će im oprošteni prošli gresi, …**".

(الإسلامُ يَجُبُّ ماقَبْلَهُ)

"**Islam briše grehe počinjene pre njega**".[672]

(672. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, 9/123).

Islam iskorenjuje sva zla koja su mu prethodila.

Mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) su rekli: "Osoba koja prihvati islam tokom Ramazana i osoba koja dostigne pubertet moraju se uzdržavati od hrane i pića do kraja dana, ponašajući se kao da poste".Razlog zašto su to rekli je sledeći: Dok nisu postili, ova dvojica su se susreli sa potpuno novom situacijom. Jedan je prihvatio islam, a drugi je dostigao pubertet. Da su se susreli sa ovom situacijom pre imsaka, bili bi obavezni da poste tog dana. Pošto su se susreli sa ovom situacijom posle imsaka, moraju provesti ostatak dana kao da poste. Dokaz za to je sledeća priča:

Na dan Ašure, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je poslao sledeću poruku oblasti Avali u Medini: "**Ko je jeo, ne treba da jede do kraja dana. Ko nije jeo, treba da posti**".[673]

(673. Pogledajte, Muslim, Siyam, 21).

Prenosi se da je naredio onima koji su jeli da nadoknade post tog dana i da se ponašaju kao da poste do kraja dana, iako nisu postili. To je zato što, da nisu ništa jeli ili pili, naredio bi im da poste. Na osnovu ovog događaja, kažemo da ako se neko ko ne posti tokom Ramazana susretne sa situacijom vezanom za post tokom dana, situacija se razmatra: Ako je ova situacija postojala pre imsaka, iste radnje treba preduzeti do kraja dana kao što bi bilo potrebno za post. Ako situacija koja se susretne tokom dana zahteva post, treba se ponašati kao da se posti do kraja dana. Međutim, ako to ne zahteva post, nema potrebe da se ponaša kao da se posti do kraja dana. Iz tog razloga, rečeno je da ako žena koja pod hajzom očisti sebe tokom dana, putnik koji ne posti je obavezan da se ponaša kao da posti ostatak dana po povratku sa putovanja tokom dana. To je zato što ako se žena koja je pod hajzom očistila pre imsaka, i ako se putnik vratio pre imsaka, bio bi obavezan da posti tog dana. Ako žena koja posti započne joj hajz tokom dana Ramazana, nije obavezna da se ponaša kao da posti ostatak dana. To je zato što ako je počeo hajz pre imsaka, ne bi bila obavezna da posti tog dana.

Neko bi mogao da prigovori, govoreći: "Zašto ne dozvolite postniku koji je stanovnik i sprema se da putuje tokom dana Ramazana da prekine post? Međutim, da je stanje putovanja postojalo pre imsaka i da je osoba odatle započela putovanje, bilo bi joj dozvoljeno da ne posti". **Odgovor na ovaj prigovor je**: Nismo ono što smo opisali učinili razlogom za prekid posta i post. Učinili smo to razlogom da se osoba koja ne posti ponaša kao da posti. Uslovi za dozvoljavanje ili zabranjivanje prekida posta i neposta razlikuju se od onoga što smo opisali.

Ajet: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - "**...Pa ko god bude svedok ovog meseca, neka ga u postu provede...**"

sadrži i druge odredbe osim onih koje smo do sada objasnili. Te odredbe možemo navesti na sledeći način:

1). Ako neko nakon buđenja ujutru svati da je dan Ramazana, mora odmah početi da posti. Ajet ne pravi razliku između saznanja da je Ramazan počeo noću i saznanja da je počeo tokom dana. Ajet izražava opšte pravilo koje se primenjuje na obe situacije. Ovo ukazuje na to da je dozvoljeno ne donositi nijet (nameru) za post noću. Slično tome, ako se neko ko je bez svesti ili mentalno bolestan oporavi tokom dana i povrati svest, mora odmah početi da posti, čak i ako nije doneo nijet za post noću. To je zato što je u tom trenutku dostigao mesec Ramazan. Svemogući Allah je postavio dostizanje ovog meseca kao uslov da post postane obavezan.

2). Ako neko namerava da posti tokom Ramazana zbog dobrovoljnog posta ili drugog obaveznog posta, njegov post se računa kao post tokom Ramazana. Jer je naredba o postu tokom Ramazana apsolutno naređena, bez ikakvih kvalifikacija, bez zahteva da se kaže: „Nameravam da poštujem obavezni post Ramazana." Stoga, post tokom Ramazana, bez obzira na nameru, ispunjava naredbu ajeta. Postilac ne mora ništa drugo da radi.

3). Svako ko sam vidi polumesec Ramazana, dok drugi ne vide, mora početi post prvog dana Ramazana. Čak i ako mesec Šaban i dalje traje pred javnošću, nije mu dozvoljeno da ne posti tog dana.

Ravh b. Ubade (r.a.h.) je preneo da su Hišam i Eš'at (r.a.h.) preneli da je Hasan (r.a.h.) rekao: "Osoba koja sama vidi polumesec Ramazana ne može postiti osim ako to ne učini i vođa muslimana".

Hasan (r.a.h.) je dao definitivan odgovor: "Ne može postiti." Ovo ukazuje na to da osoba u ovoj situaciji ne može početi ramazanski post, čak i ako je jasno i bez ikakve sumnje videla polumesec. Ata (r.a.h.) je smatrao da je dozvoljeno da ta osoba ne započne post, sa obzirom na to da je možda bila skeptična u vezi sa viđenjem polumeseca, možda ga zapravo nije videla ili je možda pogrešno zamenila druge stvari sa polumesecom. Međutim, doslovno značenje ajeta zahteva da svako ko vidi polumesec započne post. To je zato što ajet ne pravi razliku između viđenja polumeseca pojedinačno i sa drugima.

4). Neki kažu da ako neko zna da je Ramazan počeo, njegov post nije validan. Oni koji zastupaju ovaj stav navode ajet: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - "**...Pa ko god bude svedok ovog meseca, neka ga u postu provede...**", kao dokaz. Post postaje obavezan za svakoga ko zna da je Ramazan počeo. Izraz: فَمَن شَهِدَ - "**Pa ko god bude svedok**" odnosi se na nekoga ko posmatra i zna da je Ramazan počeo. Neko ko nije svestan da je Ramazan počeo ne smatra se obaveznim tokom posta.

Sličan primer je sledeći: Ako osoba posti mesec dana, a da sa sigurnošću ne zna da je počeo Ramazan, ali se kasnije utvrdi da je to Ramazan, njen post se ne računa kao Ramazanski post. Slično tome, ako musliman koji je zarobljen u Daru'l-Harbu u postu mesec dana, a kasnije svati da je mesec u kom je postio bio Ramazan, pravnici su izjavili da se ovaj post ne računa kao Ramazanski post. Ovo mišlenje prenosi grupa učenjaka iz redova selefa.

Po ovom pitanju su preneta dva mišlenja od Malika i Šafiije (r.a.h.). Prema jednom, ovaj post važi umesto Ramazanskog posta. Prema drugom, ne računa se kao Ramazanski post.

Evzai (r.a.h.) je izjavio da ako se utvrdi da je mesec u kome je ratni zarobljenik postio bio Ramazan, post važi umesto Ramazanskog posta. Takođe je rekao: "Ako padne mesec dana posle toga, važi." **Mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) su izjavili** da ako se post poštuje pod pretpostavkom da Ramazan pada u samom mesecu ili u narednom mesecu, post će se smatrati Ramazanskim postom.

Pravnici su se takođe složili oko sledećeg pitanja: Ako osoba posti u mesecu za koji je ubedljivo uverena da je Ramazan, a zatim se nesumnjivo utvrdi da je taj mesec Ramazan, onda se post smatra Ramazanskim postom. Slično tome, ako osoba traži vreme za namaz po oblačnom danu, klanja namaz sa uverenjem da je u svom vremenu, a zatim se sa sigurnošću utvrdi da je namaz bio u svom vremenu, onda se namaz smatra validnim.

Saznanje da je Ramazan ušao u ovaj mesec je neophodno da bi post Ramazana bio obavezan i da njegovo odlaganje ne bi bilo dozvoljeno. Čak i ako takav uslov postoji, ajet:

فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - "**...Pa ko god bude svedok ovog meseca, neka ga u postu provede...**", ne sprečava da se post nekoga ko verovatno zna da je ovaj mesec počeo smatra Ramazanskim postom. Nema dokaza da se post koji se poštuje u ovom slučaju ne bi smatrao Ramazanskim postom.

Ako bi stav onih koji tvrde da se ovaj post ne smatra ramazanskim postom bio tačan, onda neko ko je u ratnoj zoni bio i koji nije bio svestan početka Ramazana zbog prošlih meseci, ne bi bio obavezan da nadoknadi propuštene dane posta Ramazana. To je zato što nisu poštovali Ramazan i koji nisu bili svesni da li je počeo ili ne. Muslimani su jednoglasni da neko ko nije svestan početka Ramazana mora nadoknaditi propuštene dane posta ovog meseca. Ovo ukazuje na to da poznavanje početka Ramazana nije preduslov da bi ramazanski post bio validan. Ovo takođe nije preduslov za obavezu nadoknađivanja propuštenih dana posta Ramazana. Ako neko čiju smo situaciju opisali i ko nije svestan početka Ramazana ne posti ovog meseca, smatra se da je dostigao Ramazan i poštovao ga u svrhu obaveze da nadoknadi propuštene dane posta. Slično tome, ako poste i njihovi postovi padnu u okviru Ramazana, smatra se da su dostigli Ramazan i da su ga ispoštovali u svrhu validnog posta. Ako se ajet: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - "**...Pa ko god bude svedok ovog meseca, neka ga u postu provede...**", kao što smo ranije objasnili, odnosi na osobu koja je dostigla mesec Ramazan kao nekoga ko je obavezan da poštuje verska pravila, onda, bez obzira na okolnosti, post osobe koja je dostigla mesec Ramazan mora biti validan. Ova osoba je takođe dostigla mesec Ramazan kao neko ko je obavezan da ga poštuje. Čak i ako nije svesna da je ovaj mesec počeo, njen post je validan prema doslovnom značenju ajeta.

Oni koji smatraju da se post koji poštuje neko ko nije svestan početka Ramazana ne računa kao ramazanski post, navode sledeći hadis kao dokaz:

(صُومُولِرُؤْيَتِهِ وَأَفْطِرُوالِرُؤْيَتِهِ فَإِنْ غُمَّ عَلَيْكُمْ فَأَكْمِلُواعِدَّةَ شَعْبَانَ ثَلاَثِينَ)

"**Počnite da postite kada vidite polumesec i prekinite post kada vidite polumesec. Ako je vreme oblačno, završite mesec Šabana trideset dana**".[674]

(674. Buhârî, Sevm, 5: Nesaî, Sıyam, 13).

Pravnici su rekli: Ako je osobi naređeno da posti zato što je prethodno videla polumesec, a ako drugi ne vide polumesec Ramazana, i nadležni organ utvrdi da je ono što je prva videla bio polumesec Šabana, više mu nije dozvoljeno da posti zbog ove odluke. To je zato što se post u Šabanu ne računa kao ramazanski post.

Međutim, ako se svati da je polumesec koji je prvi video bio polumesec Ramazana, ništa ne sprečava da se njegov post smatra ramazanskim postom. Ako nije postio nakon polumeseca koji je prvo video, a kasnije je saznao da je to polumesec Ramazana, takođe je obavezan da nadoknadi post prethodnog dana. Pošto nije bilo definitivnih informacija o ovom mesecu i pretpostavljalo se da je to nastavak Šabana, nije postio tog dana. Međutim, kada se kasnije utvrdi da je to bio polumesec Ramazana, razume se da je dan nakon njegove vizije bio deo Ramazana, i naša prethodna odluka da je taj dan bio nastavak Šabana se poništava. Drugim rečima, naša odluka i odluka o postu te osobe se suspenduju. Ako se svati da je taj dan bio deo Ramazana, njegov post se smatra delom Ramazana. **U suprotnom, postaje dobrovoljan**. Neko bi mogao da prigovori na sledeći način: "Ako osoba nije postila sumnjivog dana/tokom sumnjivog dana, činjenica ta da se smatra neophodnim nadoknaditi propušteni post ne ukazuje na dozvoljenost posta tog dana. Žena je takođe obavezna da kasnije nadoknadi propuštene dane posta tokom hajza. Međutim, to ne ukazuje na dozvoljenost posta tokom hajza".

Osobi koja iznosi ovaj prigovor može se odgovoriti na sledeći način: Vi tvrdite da ono što sprečava post na sumnjiv dan/tokom sumnjivog dana jeste nedostatak znanja da je taj dan Ramazan. Ako je to tačno, onda bi isti razlog trebalo da spreči nadoknađivanje propuštenog posta kasnije, baš kao što je to slučaj i sa mentalno obolelima ili detetom. Jer, prema vašoj tvrdnji, razlog za nedozvoljenost posta tog dana je taj što se smatra da osoba nije dostigla Ramazan i nije svesna da je Ramazan počeo. Ako je pravilo nadoknađivanja Ramazanskog posta ograničeno samo na one koji su dostigli Ramazan, onda oni koji nisu postili nisu obavezni da nadoknade post tog dana. Prema ovoj definiciji, ne bi trebalo da postoji razlika između dozvoljenosti posta tog dana i pravila nadoknađivanja propuštenih postova.

Što se tiče žene koja je pod hajzom, čak i ako je dostigla Ramazan i svesna je da je Ramazan počeo, ona nije obavezna da posti. Jer čak i da je znala da je Ramazan počeo, njen post ne bi bio validan. Međutim, njena obaveza da nadoknadi propuštene postove ne proizilazi iz toga što nije postila tokom Ramazana. To je zato što nije počela postiti svojom voljom. (**Ona je obavezna da nadoknadi propuštene postove zbog svojih posebnih okolnosti**.) Ako je postila tokom Ramazana dok je pod hajzom bila, njen post tokom tog perioda ne bi bio validan te se zato ona njene obaveze da nadoknadi propuštene dane posta ne odriče.

5-Neki ljudi kažu da ako je osoba stanovnik i počne Ramazan, a zatim putuje, nije joj dozvoljeno da prekine post, a da ne posti. Prenosi se da su Hz.Ali, Ubejda i Ebu Midžalz (r.a.h.) zastupali ovaj stav.

Hz.Ibn Abas, Hz.Hasan, Said b. Musejbe, Ibrahim el-Nahi i Ša'bi (r.a.h.) su rekli: "Ako osoba krene na put, može prekinuti post, a da ne posti, ako želi". Pravnici u većim islamskim centrima takođe su zastupali ovaj stav.

Prva je grupa pravnika navela ajet: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - "**...Pa ko god bude svedok ovog meseca, neka ga u postu provede...**", kao dokaz. Prema njima, osoba u ovoj situaciji je dostigla Ramazan. Zato mora završiti post koji je započela, prema očiglednom značenju ajeta.

Prema drugoj grupi pravnika, osoba u ovoj situaciji je obavezna da posti dok je stanovnik. Međutim, propis o putniku objašnjen je u nastavku ajeta, i navodi se da:

وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۚ - "**... a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti – ...**". U ovom se ajetu ne pravi razlika između osobe koja je stanovnik na početku Ramazana, a zatim kreće na put i osobe koja je putnik na početku Ramazana. Ovo ukazuje da se propis ajeta: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - "**...Pa ko god bude svedok ovog meseca, neka ga u postu provede...**", ne odnosi na kasniju situaciju putovanja, već je ograničen samo na situaciju da je stanovnik. Ako bi ono što su pravnici u prvoj grupi rekli bilo tačno, bilo bi dozvoljeno osobi koja je putnik na početku Ramazana, a zatim postane stanovnik, da ne posti (pod uslovom da nadoknadi broj dana koje je propustio) prema ajetu:

وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۚ - "**... a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti – ...**". Jer je ova osoba bila putnik na početku Ramazana. Slično tome, osobi koja je bolesna na početku Ramazana, a zatim se oporavi kasnije u mesecu, prema jasnoj logičnoj pretpostavci (ponovo pod uslovom da nadoknadi broj propuštenih dana), trebalo bi da joj bude dozvoljeno da ne posti, jer se prva od ove dve osobe naziva putnikom, a druga bolesnikom.

Ajet: وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۚ - "**... a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti – ...**" ne isključuje obavezu da počnu sa postom ako se nastane i oporave tokom narednih dana Ramazana. Nastavak pravila uzdržavanja od posta ograničen je na nastavak putovanja i bolesti. Slično tome, ajet: فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - "**...Pa ko god bude svedok ovog meseca, neka ga u postu provede...**", ograničen je na nastavak boravka. Učenjaci biografije i drugi su u poznatim i rasprostranjenim rivâjetma ispričali da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) krenuo na put posteći tokom Ramazana u godini osvajanja Mekke, prekinuo je post nakon polaska i naredio onima koji su bili sa njim da i oni prekinu post. Nema potrebe ovde pominjati lance ovih rivâjeta. Ovo takođe ukazuje na to da je pravilo posta i uzdržavanja od prekida posta u ajetu:

فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - "**...Pa ko god bude svedok ovog meseca, neka ga u postu provede...**"

ograničeno na boravak. فَلۡيَصُمۡهُۖ - "**Trebalo bi da posti** (**tokom Ramazana**)".

Ebû Bekir el-Cessâs je rekao: Nakon što smo objasnili odredbe i značenjaajeta:

فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ - "**...Pa ko god bude svedok ovog meseca, ...**", koliko se najbolje možemo setiti, sada ćemo, uz Božju pomoć i volju, razmotriti odredbe i značenja Božanske naredbe

فَلۡيَصُمۡهُۖ -" **Trebalo bi da posti** (**tokom Ramazana**)".

Kažemo: Postoje dve vrste " صَوْمًا - **savm**" (posta), i doslovne i terminološke:

U doslovnom smislu, "savm" znači uzdržavanje i nečinjenje od bilo čega. To ne znači samo uzdržavanje od jela i pića. Naprotiv, "savm" (post) doslovno znači uzdržavanje od svega. Na primer, reč "savm" se koristi u ovom smislu u sledećem ajetu:

فَكُلِي وَٱشۡرَبِي وَقَرِّي عَيۡنٗاۖ فَإِمَّا تَرَيِنَّ مِنَ ٱلۡبَشَرِ أَحَدٗا فَقُولِيٓ إِنِّي نَذَرۡتُ لِلرَّحۡمَٰنِ صَوۡمٗا فَلَنۡ أُكَلِّمَ ٱلۡيَوۡمَ إِنسِيّٗا

26. pa jedi i pij i budi vesela! A ako vidiš čoveka kakva, ti reci: 'Ja sam se zavetovala Milostivom da ću ćutati, i da danas neću govoriti nijednom ljudskom biću". [Meryem, 19/26], [Samir B. Ispravljeno].

Činjenica da reč "**savm**" u ajetu znači tišina takođe je naznačena sledećom izjavom:

فَلَنۡ أُكَلِّمَ ٱلۡيَوۡمَ إِنسِيّٗا - "**... i da danas neću govoriti nijednom ljudskom biću**'".

Reč " صَوْمًا - **savm**" se takođe koristi u nekim pesmama u značenju tišine i ostajanja bez zvuka:

(وَخَيْلٌ صَيَامٌ يَلُكْنَ اللُّجُمْ)

"**Konji koji ne ržu. Oni gaze svoje uzde**".

Reč " صَوْمًا - **savm**" , koja se prvobitno pojavila u pesmi i odnosi se na ljude koji poste u verskim propisima, koristi se u pesmi u značenju rzanja, na osnovu svog doslovnog značenja.

Pesnik Nabija takođe kaže u jednoj od svojih pesama:

(خيلٌ صيامٌ ، وخيلٌ غيرُ صائمَةٍ ، ** تحتَ العجاج ، وأُخرى تعلُكُ اللُّجُما)

"**Sa jedne strane su konji koji ržu, sa druge konji koji ne ržu**.

Neki su pod oblacima prašine, dok drugi gaze svoje uzde".

Reči "**sijam**" i "**saime**", koje su se prvobitno pojavile u ovoj pesmi i koje se odnose na one koji poste u islamskoj jurisprudenciji, koriste se u pesmi u značenju "**rzanja**", na osnovu njihovog doslovnog značenja.

Kada sunce dostigne zenit u podne i izgleda kao da je nepokretno, Arapi koriste izraz (صَامَ النَّهَارُ، (صَامَ الشَّمْسُ za taj trenutak.

Pesnik Imra el-Kajs je takođe koristio reč (صَامَ) u ovom smislu u jednoj od svojih pesama:

(فدَعْ ذا وَسَلِّ الهمّ عنكَ بجَسْرَةٍ ** ذَمُولٍ إذا صَامَ النَّهارُ وَهَجّرَا)

“Ostavi tu ženu. Kada se vazduh zagreje usred dana i sunce prestane,

jaši udobnu kamilu i odbaci svoje tuge“.

Ovo je rečničko značenje bilo reči “savm“ za post.

U šerijatskom pravu, reč “savm“ (post) znači uzdržavanje od određenih stvari i njihovo nečinjenje pod određenim uslovima, izvan značenja datih u rečniku. Kao što je poznato, bilo bi netačno reći da post, u svojoj terminologiji, znači uzdržavanje od svega i nečinjenje ničega. Jer je nemoguće da osoba tako nešto učini. Da bi to bilo moguće znači da osoba mora izbegavati suprotnosti. S'hodno tome, osoba bi morala istovremeno da stoji i kreće se, jede i uzdržava se, stoji i sedi i leži. Takva stvar nije moguća, niti je ispravno da se na ovaj način naređuju činovi ibadeta. Dakle, saznali smo da, u svojoj terminologiji, post znači uzdržavanje od određenih stvari, a ne od svega.

[Oblik posta]

Oblik posta o kome su se muslimani složili jeste uzdržavanje od hrane, pića i seksualnog odnosa.

Skoro svi pravnici glavnih islamskih centara su izjavili da, pored ovoga, sve što uđe u nos, anus ili genitalije, ili povraćanje zalogaja kao rezultat intervencije, takođe poništava post. Neki su izjavili da sve što uđe u nos, anus ili genitalije ne poništava post i zato ne zahteva nadoknađivanje. Međutim, ovo je neobičan stav koji je u suprotnosti sa mišlenjem većine pravnika. Povraćanje zalogaja kao rezultat intervencije podleže istoj presudi.

Prenosi se da je Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) rekao: “Post poništava ono što ulazi u telo, ali ne ono što izlazi iz tela“. Tavus b. Kejsan i Ikrime (r.a.h.) takođe zastupaju ovaj stav.

Pravni učenjaci iz glavnih islamskih centara protive se ovom stavu. Oni smatraju da osoba koja povrati zalogaj kao rezultat operacije mora nadoknaditi propušteni post. Međutim, ovi učenjaci se razlikuju oko toga da li post poništava bilo šta što uđe u stomak ili glavu kroz ranu i dospe do trbušne duplje.

Ebû Hanîfe i Šâfiîa (r.a.h.) su rekli: “Nadoknada (kada) je neophodna za sve što uđe u stomak ili u glavu kroz ranu i dospe do trbušne duplje“.

Ebû Yûsuf i Muhammed (r.a.h.) su rekli:“Nema potreba za kada'u“. Hasan b. Salih (r.a.h.) je takođe zastupao ovo mišlenje.

Pitanje da li izbegavanje Kupiranje (hacamat) predstavlja deo posta ili ne, naišlo je na različita svatanja među pravnicima. Prema velikoj većini pravnika, Kupiranje ne kvari post. Međutim, Evzai je rekao da ga kvari.

Pravni učenjaci se razlikuju oko toga da li gutanje kamenčića prekida post. Mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefijske), Malik i Šafija (r.a.h.) su rekli da gutanje kamenčića poništava post, dok je Hasan b. Salih (r.a.h.) rekao da ne prekida.

[Da li ostaci hrane između zuba poništavaju post]

Pravnici imaju različita mišlenja o tome da li jedenje ostataka hrane između zuba poništava post.

Hanefijski mudžtehidi, Mâlikîe i Šâfiîe, izjavili su da jedenje ostataka hrane između zuba ne zahteva nadoknađivanje propuštenog posta.

Hasan b. Zijad je preneo da je Zufer rekao: "Ako osoba ima ostatke mesa ili hleba među zubima i proguta ih dok se seća da posti, neophodna je kada'a i za propuštene dane posta i za kefaret". Ebu Jusuf je rekao: "Dani posta su neophodni, ali kefaret nije neophodna". At-Sevri je rekao: "Verujem da je preporučljivo nadoknaditi propuštene dane posta".

Hasan b. Salih je rekao: "Ako kućna muha uđe u stomak osobe koja posti, ona mora nadoknaditi propušteni dan posta". Mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) i Malik su rekli: "Nije potrebno nadoknađivati propušteni dan posta".

Muslimani su jednoglasni da dani posta tokom hajza nisu validni. Međutim, razlikovali su se oko toga da li su dani posta koji se poštuju tokom nečistoće validni ili ne. Velika većina pravnika u glavnim islamskim centrima je izjavila da su dani posta koje poštuje osoba u stanju nečistoće validni i potpuni i da ih nije potrebno nadoknađivati. Hasan b. Haj je rekao: "Preporučuje se osobi da nadoknadi propuštene dan posta tog dana. Čak i ako se probudi u stanju nečistoće ujutru, može dobrovoljno postiti drugog dana. Ako se žena koja je pod hjazom očisti tokom noći tokom Ramazana i probudi se bez ritualnog kupanja, mora nadoknaditi propušteni post tog dana".

Pravnici su se složili da je uzdržavanje od nekih stvari koje smo do sada pomenuli i objasnili obaveza posta. Što se tiče uzdržavanja od drugih stvari, kao što smo ranije naveli, oni su ponudili različita mišlenja o tome da li je to obaveza posta ili ne. Složili su se da je uzdržavanje od hrane, pića i seksualnog odnosa zahtev posta. Dokaz za to je sledeći ajet:

أُحِلَّ لَكُمۡ لَيۡلَةَ ٱلصِّيَامِ ٱلرَّفَثُ إِلَىٰ نِسَآئِكُمۡۚ هُنَّ لِبَاسٞ لَّكُمۡ وَأَنتُمۡ لِبَاسٞ لَّهُنَّۗ عَلِمَ ٱللَّهُ أَنَّكُمۡ كُنتُمۡ تَخۡتَانُونَ أَنفُسَكُمۡ فَتَابَ عَلَيۡكُمۡ وَعَفَا عَنكُمۡۖ فَٱلۡـَٰٔنَ بَٰشِرُوهُنَّ وَٱبۡتَغُواْ مَا كَتَبَ ٱللَّهُ لَكُمۡۚ وَكُلُواْ وَٱشۡرَبُواْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ ٱلۡخَيۡطُ ٱلۡأَبۡيَضُ مِنَ ٱلۡخَيۡطِ ٱلۡأَسۡوَدِ مِنَ ٱلۡفَجۡرِۖ ثُمَّ أَتِمُّواْ ٱلصِّيَامَ إِلَى ٱلَّيۡلِۚ وَلَا تُبَٰشِرُوهُنَّ وَأَنتُمۡ عَٰكِفُونَ فِي ٱلۡمَسَٰجِدِۗ تِلۡكَ حُدُودُ ٱللَّهِ فَلَا تَقۡرَبُوهَاۗ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ ٱللَّهُ ءَايَٰتِهِۦ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمۡ يَتَّقُونَ

187. Dozvoljava vam se da se u noćima dok traje post sastajete sa svojim ženama; one su odjeća vaša, a vi ste njihova odjeća. Allah zna da vam je teško bilo, pa je prihvatio pokajanje vaše i oprostio vam. Zato se sada sastajte sa njima u želji da dobijete ono što vam je Allah već odredio. Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati belu nit od crne niti zore; od tada postite sve do noći. Sa ženama ne smete imati snošaja dok ste u i'tikafu u džamijama. To su Allah-ove granice, i ne približujte im se! Eto tako Allah objašnjava ljudima propise Svoje da bi se onoga što im je zabranjeno klonili. [el-Bekare, 2/187], [Samir B. Ispravljeno].

U ovom ajetu, Svemogući Allah je dozvolio jesti, piti i imati seksualni odnos od početka noći do zore u noćima posta, a zatim nam je naredio da nastavimo i završimo post do noći. Suština i značenje ovog ajeta znače da su jedenje, piće i seksualni odnos, koji su dozvoljeni noću, zabranjeni tokom posta. Ovaj ajet dokazuje da je uzdržavanje od ove tri stvari zahtev verskog posta. Međutim, to ne znači da uzdržavanje od određenih drugih stvari nije obaveza verskog posta.

Naprotiv, oni se oslanjaju na sopstvene dokaze. Sunetom i konsenzusom učenjaka Ummeta je utvrđeno da je uzdržavanje od određenih stvari pored ovih tri, verski zahtev posta. Ovo ćemo objasniti kasnije, ako Allah Teâlâ da. Iako nije nužno post ili apstinencija, biti musliman i biti tinejdžer su među uslovima da post bude obavezan (farz). Nema neslaganja među učenjacima da malo dete koje još nije dostiglo pubertet ne podleže naredbi o postu u smislu svetovnih zakona. Nemusliman, iako podleže naredbi o postu, ali je kažnjen zbog nepostenja, smatra se onim ko ne podleže naredbi o postu u smislu svetovnih zakobna. Zato, nije potrebno nadoknađivati dane posta propuštene pre prihvatanja islama i nakon prihvatanja islama. Ženi mora prestati period hajza i mora biti očišćena pre posta tokom Ramazana. Biti razumna, imati boravak i biti zdrava, takođe su uslovi za ovu obavezu. Iako je putnik koji ne ispunjava uslov boravka obavezan da kasnije nadoknadi propuštene dane posta, boravak je uslov za obavezni ramazanski post. Što se tiče razumnosti, na prethodnim smo stranicama razmatrali različita mišlenja u vezi sa situacijom nekoga ko doživi ludilo tokom Ramazana.

Namera je uslov za validnost drugih vrsta posta. Postoje tri vrste posta:

1. Post koji je sam po sebi zaslužen (Farz-ı ayn*). Ramazanski post i zavetovani post: “Zavetujem se da ću postiti tog i tog dana“.

2. Dobrovoljni post.

3. Post pod obavezom.

U slučaju fard-ajn posta, koji je sam po sebi zaslužen, i dobrovoljnog posta, namera se ne može izneti noću ako se iznese pre kraja posta. Međutim, u slučaju zime posta (na primer, nadoknađivanje propuštenog ramazanskog posta), namera mora biti izrečena noću. Zufer je izjavio da se ramazanski post može poštovati bez iznošenja namere. Malik je izjavio da je dovoljno izneti nameru jednom za ceo mesec ramazana.

(PS: Samir B:Fard-ı ayn* - su verske obaveze koje je svaki musliman dužan da ispuni pojedinačno; odnose se na individualne odgovornosti, kao što su namaz ili post. Ovi činovi ibadeta su obavezni za svakog pojedinca, a ne za društvo u celini.

Objašnjenje koncepta Fard-ı ayna

Lična odgovornost:

Fard-ı ayn su verske dužnosti koje je svakom muslimanu dodelio Svemogući Allah i koje pojedinac mora lično ispuniti.

Primeri:

Najpoznatiji primeri su pet dnevnih namaza, post, davanje zekata i odlazak na hadž.

Obaveza:

Obaveza ispunjavanja ovih obaveza je na pojedincu i ne prestaje ako ih ispuni neko drugi.

Suprotan koncept: Fard-ı Kifâye

Za razliku od fard-ı ayna, fard-ı kifâye predstavlja društvenu odgovornost. Takve dužnosti, kada ih obavlja jedna osoba ili grupa unutar društva, prenose odgovornost sa drugih. Na primer, dženaza je fardu'l-kifaja čin ibadeta.).

Već smo naveli da gutanje kamenčića i sličnih predmeta, čak i ako nisu jestivi proizvodi poput lekova ili hrane, prekida post. To je zato što je Allah Svemogući rekao:

ثُمَّ أَتِمُّواْ ٱلصِّيَامَ إِلَى ٱلَّيۡلِۚ - "**... od tada postite sve do noći. ...**". Čin jedenja protivreči značenju ovog izraza. Reč "**jedenje**" ima opšte značenje i obuhvata sve što se može jesti. Iako se učenjaci razlikuju oko toga da li to prekida post ili ne, nije dozvoljeno osobi koja posti da guta kamenčiće. Štaviše, učenjaci se slažu da je zabrana osobi koja posti da guta kamenčiće izvedena iz gore pomenutog ajeta. To zahteva da zabrana gutanja kamenčića bude jedna od stvari koje se nameravaju gore pomenutim ajetom. Apsolutna naredba da se uzdrži od hrane i pića i da post traje potpuno do večeri spada u obim kamenčića, baš kao i druga hrana. Kao što ajet ukazuje na neophodnost nadoknađivanja propuštenog posta u slučaju konzumiranja druge hrane, takođe ukazuje i na neophodnost nadoknađivanja propuštenog dana posta u slučaju gutanja kamenčića. Sledeći hadis Hz.Poslanika (s.a.v.s.) takođe ukazuje na to:

(مَنْ أَكَلَ أَوْ شَرِبَ فِي رَمَضَانَ نَاسِيًا فَلْيُتِمَّ صَوْمَهُ وَلَا قَضَاءَ عَلَيْهِ)

"**Ko jede ili pije tokom Ramazana iz zaborava, neka završi svoj post. Ne mora da ga nadoknađuje**".[677]

(677. Darekunıi, Sünen: 3/143).

Ovo takođe ukazuje na to da će post osobe koja svesno jede ili guta kamenčiće ili druge namirnice biti prekinut.

Dokaz da nešto što dospeva u unutrašnjost tela iz rane na nosu, stomaku ili glavi poništava post je sledeći hadis koji je preneo Lakit b. Sabure od Hz.Poslanika (s.a.v.s.):

(بالغْ في الاسْتِنْشَاق، إلا أن تكون صَائِماً)

"**Kada mućkaš vodu u nos, mućkaj je malo i dovedi je napred. Međutim, ne mućkaj je tako daleko dok postiš**".[678]

(678. Ebû Dâvûd, Savm, 28).

Kada je objašnjavao Lakitu b. Sabureu kako da obavi abdest, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) mu je savetovao da mućka veliku količinu vode u nos i dovede je napred. Međutim, takođe ga je upozorio da je ne mućka previše daleko dok posti. Ovo ukazuje da sve što dospe do grla ili mozga kroz nos poništava post. Da to nije slučaj, njegova prethodna naredba da obilno mućka vodu u nos bila bi besmislena, uprkos njegovoj prethodnoj naredbi da ograniči količinu vode zbog posta.

Prema Ebu Hanifi, ovo je dokaz da ako nešto što se može izbeći uđe u telo, post je nevažeći. Nema razlike između propisa o njegovom unosu putem hrane ili pića i njegovog unosa kroz bilo koji prirodni otvor. To je zato što, uprkos tome što je moguće izbeći, sve se ovo svata kao činjenica ta da ulazi i taloži se u telu. Zato, čak i ako muhe, dim ili prašina uđu u grlo i spuste se, post nije nevažeći. To je zato što je njihovo izbegavanje obično nemoguće. Nemoguće je zaštititi se od njih držeći usta zatvorena.

Ako bi se reklo da je Ebu Hanifa smatrao da nešto što ulazi u telo kroz otvor penisa ne poništava post, možemo odgovoriti na sledeći način: Da, Ebu Hanifa je smatrao da je ovog mišlenja. Međutim, prema njegovim rečima, stvari koje kaplju u telo kroz otvor penisa ne dospevaju do bešike. Prenošeno je da je on definitivno bio ovog mišlenja. To znači da bi, ako je znao da je nešto što kaplje u otvor penisa dospelo do bešike, rekao da će to poništiti post. Ebu Jusuf i Muhammed su izjavili da sve što uđe u telo kroz prirodne otvore poništava post.

Ako osoba povraća, ne prirodnim putem, već kao rezultat sopstvene namerne intervencije, mora nadoknaditi propušteni dan posta. Međutim, prema analogiji, post se u ovom slučaju ne bi trebalo prekidati. To je zato što se, prema Kur'anu i Sunnetu, post prekida samo jedenjem, pićem i, drugim rečima, seksualnim odnosom. Zaista, Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) je takođe izjavio da ako osoba povraća kao rezultat sopstvene namerne intervencije, njen post nije prekinut. Prema njemu, post se prekida onim što ulazi u telo, a ne onim što izlazi iz tela.

Abdest (poništavanje stvari) se ne prekida onim što ulazi u telo, već onim što izlazi iz tela. Baš kao što druge stvari koje izlaze iz tela ne poništavaju post, abdest ne poništava post jer izlazi iz tela, (PS: Samir B: Ova izjava u suštini znači da se post prekida bilo čim što uđe u telo, dok bilo šta što izlazi (kao što je pljuvačka) ne prekida post. To takođe znači da abdest ne prekida post jer napušta telo, jer je tačka ulaska ono što prekida post, dok tačka izlaska ne prekida post.).Pravni stručnjaci su jednoglasni po ovom pitanju. Čak i ako je povraćanje rezultat sopstvene intervencije osobe, ono ne poništava post. Međutim, pošto postoji dokazan hadis po ovom pitanju, pravnici su napustili analogiju (i izjavili da povraćanje kao rezultat sopstvene intervencije poništava post). Tamo gde postoje dokazi iz Sunneta, nema mesta za mišlenje i logiku. Dokazani rivâjet po ovom pitanju je sledeći:

Isa b. Junus je preneo od Hišama b. Hasana, koji je preneo od Muhammeda b Sirina, koji je preneo od Ebu Hurejre, da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

(مَنْ ذَرَعَهُ القَيْءُ، فَلَيْسَ عَلَيْهِ قَضَاءٌ، وَمَنْ اسْتَقَاءَ عَمْدًا فَلْيَقْضِ)

“Onaj ko spontano povraća ne mora nadoknaditi propušteni post. Međutim, onaj ko namerno povraća kao rezultat sopstvene intervencije treba da nadoknadi propušteni post“.[679]

(679. Tirmizi, Ebvabu's-Savm, 25).

Neko bi mogao da prigovori: “Rivâjet koju je Hišam b. Hasan preneo od Ibn Sirina po ovom pitanju nije zaštićena. U stvari, autentični rivâjet iz ovog kanala je rivâjet o nekome ko je iz zaborava pojeo nešto dok je postio“.

Odgovor na ovaj prigovor može biti: Isa b. Junus je zajedno preneo ova dva rivâjeta od Hišama b. Hasana. Postoji saglasnost da je Isa b. Junus bio pouzdan, istinit i dobro kontrolisana osoba.

Prema Muhammedu b. Bekru, Madan b. Ebu Talha je preneo da je Ebu Derda (r.a.h.) rekao: “Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je povraćao. Njegov post je prekinut bio“.[680]

(680. Ebû Dâvûd, Savın, 32).

Madan je rekao: “Kasnije sam sreo Sevbana. Rekao sam mu šta mi je Ebu Derda rekao. Rekao je da Ebu Derda govori istinu. Sipao sam mu vodu na ruke da mu pomognem da se abdesti“.

Vahb b. Džarir je preneo da je Fudala b. Ubejd (r.a.h.) rekao: “Bio sam sa Resûllullahom (s.a.v.s.). Pio je vodu. Pitao sam ga: 'Ja Resûllullah! Zar nisi postio?' Odgovorio je:

(بَلَى وَلَكِنِّي قِئْتُ فَأَفْطَرْتُ)

“Jesam. Ali sam povraćao, i moj post je prekinut“.[681]

(681. Bezzar, el-Bahru'z-Zehhar: 10/118).

Ako osoba namerno povraća kao rezultat sopstvene intervencije, njen post ne treba prekidati prema analogiji. Međutim, pravnici su presudili da zbog ovog hadisa napuštaju analogiju i prekidaju post takve osobe.

Neko bi mogao da iznese sledeći prigovor: “Povraćanje ne prekida post. Dokaz za to je sledeća priča:

Muhammed b. Bekr je preneo da mu je jedan pratilac Zejda b. Aslama rekao: Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

(لَا يُفْطِرُ مَنْ قَاءَ، وَلَا مَنِ احْتَلَمَ، وَلَا مَنِ احْتَجَمَ)

“Post onoga ko povraća, sanja ili radi hiđamu (kupiranje krvi čašom), nije prekinut“.[682]

(682. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 2/310).

Osobi koja iznosi ovaj prigovor može se odgovoriti na sledeći način: Muhammed b. Ebban je preneo ovaj hadis od Ebu Ubejdullaha es-Sanabidžija, preko Zeyd b. Esleme, Ubejdullah je preneo da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

“Ako osoba nehotice povraća ujutru dok posti, njen post nije prekinut. Ako sanja, njen post nije prekinut. Ako radi hiđamu, njegov post nije prekinut“.[683]

(683. Pogledajte: Taberani, el-Mucemu'l Evsat: 2/158).

U ovom hadisu, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je objasnio povraćanje, koje ne prekida post. Da nije razjasnio povraćanje na ovaj način, bilo bi neophodno prihvatiti prethodni hadis onako kako ga je naveo. (Drugim rečima, rekli bismo da povraćanje, bez obzira na oblik, ne prekida post.) I presuda jednog od dva hadisa ne bi bila poništena drugom. Ovo kažemo na osnovu sledećeg pravila: Ako se od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) prenose dva kontradiktorna hadisa i da je moguće koristiti oba kakva jesu, koristimo oba. Jedan ne poništava drugi. Pravnici su rekli da ako osoba povraća kao rezultat sopstvene intervencije, ali ne zalogaj, njen post nije prekinut. To je zato što se mala količina povraćanja ne naziva “povraćanjem“. Na primer, ako nešto dospe na jezik osobe kao rezultat podrigivanja, to se ne naziva povraćanjem. Međutim, čin povraćanja velike količine nečega naziva se povraćanje.

Ebu'l Hasan el-Kerhi (Rahimahullah) je govorio: “Mera zalogaja povraćanja je količina povraćanja koja se ne može zadržati u ustima zbog svoje zapremine. Takav događaj se naziva “povraćanje“.

Što se tiče transfuzije krvi putem hiđame, pravnici su izjavili da ona ne prekida post. To je zato što stvari koje izlaze iz tela, poput urine, izmeta, znoja i mleka, ne prekidaju post, niti krv koja izlazi iz tela. Zato, ako osoba krvari iz svog tela zbog povrede ili skalpela, njen post nije prekinut. Hiđama, u poređenju sa ovim, ne prekida post. Pošto je dokazano da nečinjenje ništa i uzdržavanje od svega nije verska obaveza posta, nije dozvoljeno uključiti nešto za šta ne postoji verski tekst ili konsenzus među zahtevima posta. Hadisi su prenošeni u vezi sa dozvoljenošću transfuzije krvi putem hiđame tokom posta: Jedan od njih je sledeći hadis:

Prema Abdulbaki b. Kaniju, Ebu Said el-Hudri je preneo da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

(ثَلَاثٌ لَا يُفَطِّرْنَ الصَّائِمَ: الْقَيْءُ، وَالِاحْتِلَامُ،وَالْحِجَامَةُ)

"Tri stvari ne prekidaju post osobe koja posti: Povraćanje, ulazak u stanje ihrama i post radeći hiđamu".[684]

(684. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, 4/372).

Muhammed b: Bekr je preneo da je Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) rekao: "Resûllullah (s.a.v.s.) je primio hiđamu dok je postio i bio u stanju ihrama".

Abdulbaki b. Kani je preneo da je Enes b. Malik (r.a.h.) rekao: " Resûllullah (s.a.v.s.) je prolazeći pored čoveka koji je ujutro osamnaestog dana Ramazana radio hiđamu, rekao:

(أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ)

" I onaj koji radi hiđamu i onaj koji ga naređuje, obema je post pokvaren".[685]

Kasnije mu je došao drugi čovek i pitao ga o propisu o postu sa hiđamom tokom Ramazana. Resûllullah (s.a.v.s.) mu je odgovorio: "Kada neko od vas ima prekomerno krvarenje i oseti pritisak, treba da radi hiđamu".

Prema Abdulbakiju b. Kaniju, Miksem je preneo da je Ibn Abbas rekao: "Resûllullah (s.a.v.s.) se onesvestio jer je radio hiđamu dok je postio. Zbog toga nije voleo da daje krv dok je postio te je smatrao da to nije poželjno (mekruh)".

Muhammed b. Bekr je preneo da je Enas b. Malik rekao: "Rekli smo postaču da ne radi hiđamu jer nismo želeli da se iscrpi".

Neko bi mogao da prigovori poput ovog: „Mekhul je preneo u Sevbanu da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ)

'Post osobe koja radi hiđamu i onoga kome se to radi je poništen'".

Ebu Kilabe je preneo da je Šeddad b. Evs rekao: "Devetnaestog dana Ramazana, Resûllullah (s.a.v.s.) je otišao do čoveka koji je radio hiđamu u Bakiju, držeći ga za ruku, i rekao: 'Post osobe koja radi hiđamu i onoga kome se to radi je poništen'".

Osobi koja iznosi ovaj prigovor može se odgovoriti na sledeći način: Različite stvari su rečene o autentičnosti ove priče. Prema rečima onih koji su stručnjaci u oblasti rivâjeta, ova priča nije autentična. Neki su to preneli od Ebu Kilabatarikija, Ebu Esmâ i Sevbana.

Drugi su to preneli od Ebu Kilabatarikija i Šedada b. Avsa. Prisustvo takve nevolje u lancu prenošenja slabi prenošenje.

Ono što je Mahul preneo preneo je neimenovani starac iz Sevbana, neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim. Štaviše, izjava:"**Post osobe koja radi hiđamu i osobe koja tu hiđamu radi drugima je poništen**" ne podrazumeva da je post poništen hiđamom. Izrazi "**Osoba kojoj se radi hiđama**" i "**Osoba koja tu hiđamu radi drugim**" koriste se da opišu osobu čiji je post poništen, baš kao u izrazima "**Osoba koja stoji...**", "**Osoba koja sedi...**" i "**Zejdov post je poništen**". Kada se ovde izraz "**Njihov post je prekinut**", odnoseći se na pojedince koji stoje ili sede, nema naznake da je njihov post prekinut zato što su stajali ili sedeli, ili zato što se osoba u poslednjem primeru zvala Zejd. Izjavu "**Post osobe koja radi hiđamu i osobe koja tu hiđamu radi drugima je poništen**" treba svatiti na ovaj način. Pošto se ova izjava odnosi na pojedince dve osobe, nema dokaza da je njihov post prekinut zbog hiđame. Štaviše, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je možda video osobu koja radi hiđamu i osobu koja drugima radi hiđamu kako se bave nečim što prekida post, kao što je jedenje, ali je možda izjavio da je njihov post prekinut, a da nije pomenuo uzrok prekida. Ili je možda video oboje kako ogovaraju ljude i rekao: "Prekinuli su svoj post". Zaista, prema Jezid b. Ebbanu, Enes je preneo da je Resûllullah (s.a.v.s.) rekao:

(الْغِيبَةُ تُفْطِرُ الصَّائِمَ)

"**Ogovaranje poništava post osobe koja posti**".[686]

(686. Musnedu'r-Rebî : 1/58).

Pravnici su rekli da ovaj hadis ne znači da je post potpuno prekinut, već da je njegova nagrada izgubljena. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je možda imao ovo značenje kada je rekao da uzimanje hiđame poništava post i onoga ko ga sprovodi i onoga ko ga prima. Štaviše, izveštaji koje smo preneli mogli su se desiti nakon što je uzimanje hiđame zabranjeno, kada je uzimanje hiđame bilo dozvoljeno. Ili je možda bilo zabranjeno primanje hiđame tokom posta zbog straha da bi davanje krvi hiđamom iscrpelo osobu koja posti. Zaista, kada je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) video čoveka (iscrpljenog od teškoća i teškoća putovanja) kako je pokriven hladom i gomilu koja se okuplja oko njega, zabranio je post tokom putovanja.

Što se tiče stava da gutanje ostataka hrane između zuba ne poništava post: Ovo je slično vodi koja se stavlja u usta tokom abdesta ili ritualnog kupanja. Zato, čak i nakon što se voda uneta u usta izbaci, ostaje mala količina. Kao što je dobro poznato, čak i ako ova voda siđe niz grlo, ona je nevažeća i ne prekida post. Slično tome, ostaci hrane u ustima su nevažeći i ne prekidaju post. Na primer, ako osoba jede kavut **(PS: Samir B:** Kavut je desert sličan halvi koji se pravi mešanjem prženog i mlevenog brašna sa šećerom ili slatkim orasima.**)** hranu noću, uvek će biti nekih ostataka između zuba ujutru. Međutim, nijedan pravnik nije naveo da takva osoba treba potpuno da ukloni ove ostatke čačkalicom ili da ispire grlo vodom i očisti usta. Ovo ukazuje na to da su takvi ostaci hrane u ustima nevažeći.

Muha koja uđe u usta osobe i spusti se u grlo, protiv njene volje, ne prekida post, jer obično nema načina da se to izbegne. Osobi se ne naređuje da pokrije usta i uzdrži se od govora iz straha da će mu muha ući u usta. U tom pogledu, muha je poput prašine i dima koje nehotice silaze u grlo i ne prekidaju post. Međutim, muha nije poput vode koja se sipa u usta osobe čiji je post prekinut time što joj se na silu ubacuje u usta. Obično ovaj čin sipanja vode ima mali uticaj na post. (To jest, to nije baš uobičajena praksa.) Ovde smo samo objasnili presudu o muhi koja uđe u grlo i spusti se u stomak osobe čija su usta otvorena dok govori, kao što je poznato po običaju. U pitanjima teškog i uobičajenog izbegavanja, Svemogući Allah je olakšao teret Svojim slugama.

وَجَٰهِدُواْ فِي ٱللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِۦۚ هُوَ ٱجۡتَبَىٰكُمۡ وَمَا جَعَلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلدِّينِ مِنۡ حَرَجٖۚ مِّلَّةَ أَبِيكُمۡ إِبۡرَٰهِيمَۚ هُوَ سَمَّىٰكُمُ ٱلۡمُسۡلِمِينَ مِن قَبۡلُ وَفِي هَٰذَا لِيَكُونَ ٱلرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيۡكُمۡ وَتَكُونُواْ شُهَدَآءَ عَلَى ٱلنَّاسِۚ فَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَٱعۡتَصِمُواْ بِٱللَّهِ هُوَ مَوۡلَىٰكُمۡۖ فَنِعۡمَ ٱلۡمَوۡلَىٰ وَنِعۡمَ ٱلنَّصِيرُ

78. i borite se, Allaha radi, onako kako se treba boriti! On vas je izabrao i u vjeri vam nije ništa teško propisao, u vjeri pretka vašeg Ibrahima. Allah vas je odavno muslimanima nazvao, i u ovom Kur'anu, da bi Poslanik bio svjedok protiv vas, i da biste vi bili svjedoci protiv ostalih ljudi. Zato, namaz obavljajte i zekat dajite i u Allaha se pouzdajte; On je Gospodar vaš, i to kakav Gospodar i kakav zaštitnik! [Hadž, 22/78], [Samir B. *Ispravljeno*].

Što se tiče nečistoće (džunupluku), ona ne ometa validnost posta. O ovom pitanju, Svemogući Allah je rekao:

أُحِلَّ لَكُمۡ لَيۡلَةَ ٱلصِّيَامِ ٱلرَّفَثُ إِلَىٰ نِسَآئِكُمۡۚ هُنَّ لِبَاسٞ لَّكُمۡ وَأَنتُمۡ لِبَاسٞ لَّهُنَّۗ عَلِمَ ٱللَّهُ أَنَّكُمۡ كُنتُمۡ تَخۡتَانُونَ أَنفُسَكُمۡ فَتَابَ عَلَيۡكُمۡ وَعَفَا عَنكُمۡۖ فَٱلۡـَٰٔنَ بَٰشِرُوهُنَّ وَٱبۡتَغُواْ مَا كَتَبَ ٱللَّهُ لَكُمۡۚ وَكُلُواْ وَٱشۡرَبُواْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ ٱلۡخَيۡطُ ٱلۡأَبۡيَضُ مِنَ ٱلۡخَيۡطِ ٱلۡأَسۡوَدِ مِنَ ٱلۡفَجۡرِۖ ثُمَّ أَتِمُّواْ ٱلصِّيَامَ إِلَى ٱلَّيۡلِۚ وَلَا تُبَٰشِرُوهُنَّ وَأَنتُمۡ عَٰكِفُونَ فِي ٱلۡمَسَٰجِدِۗ تِلۡكَ حُدُودُ ٱللَّهِ فَلَا تَقۡرَبُوهَاۗ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ ٱللَّهُ ءَايَٰتِهِۦ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمۡ يَتَّقُونَ

187. Dozvoljava vam se da se u noćima dok traje post sastajete sa svojim ženama; one su odjeća vaša, a vi ste njihova odjeća. Allah zna da vam je bilo teško, pa je prihvatio pokajanje vaše i oprostio vam. Zato se sada sastajte sa njima u želji da dobijete ono što vam je Allah već odredio. Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore; od tada postite sve do noći. Sa ženama ne smijete imati snošaja dok ste u i'tikafu u džamijama. To su Allahove granice, i ne približujte im se! Eto tako Allah objašnjava ljudima propise Svoje da bi se onoga što im je zabranjeno klonili. [el-Bekare, 2/187]

U ovom ajetu, polni odnos je dozvoljen onima koji poste od početka do kraja noći. Kao što je poznato, ako osoba koja ima odnos na kraju noći završi svoj odnos u vreme zore, ona ulazi u jutro u stanju nečistoće. Svemogući Allah je odredio da je post osobe u ovom stanju validan sledećim ajetom:

ثُمَّ أَتِمُّواْ ٱلصِّيَامَ إِلَى ٱلَّيۡلِۚ - **" ... Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore; ..."**.

Hz.Aiša i Ummu Seleme (r.a.h.) su izvestile da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ponekad ulazio u jutro u stanju nečistoće (zbog seksualnog odnosa), osim što je sanjao vlažne snove, i završavao dan posteći.

Ebu Said el-Hudri je preneo da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao:

(ثَلَاثٌ لَا يُفَطِّرْنَ الصَّائِمَ: الْقَيْءُ،وَالِاحْتِلَامُ،وَالْحِجَامَةُ)

"Tri stvari ne prekidaju post osobe koja posti: Povraćanje, sanjanje vlažnih snova i to što radi hiđamu".[689]

(689. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, 4/372).

Osoba koja sanja vlažne snove postaje nečista. Uprkos tome, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je presudio da je post osobe u ovom stanju validan.

Ovo ukazuje na to da stanje nečistoće ne protivreči validnosti posta.

Ebu Hurejre je od Hz.Poslanika (s.a.v.s.) preneo sledeće:

(مَنْ أَصْبَحَ جُنُبًا، فَلَا يَصُومَنَّ يَوْمَئِذٍ)

"Ko se probudi u stanju nečistoće, ne treba da posti tog dana".[690]

(690. Taberani, el-Mucemu'l-Kebir: 18/293).

Međutim, kada je saznao za rivâjet od Hz.Aiše i Ummu Seeme (r.a.h.) da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) postio na dan kada se probudio u stanju nečistoće, Ebu Hurejre (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim) je rekao: "**Ne znam ništa o tome. Međutim, Fadl b. Abbas mi je to ispričao**". Činjenica ta da je Ebu Hurejre (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njim) ovo rekao, ukazuje na to da je njegov rivâjet slab. Jer je ranije rekao (misleći na svoj sopstveni rivâjet): "**Nisam to rekao**: '**Tako mi Gospodara Kabe**', '**da je post onoga ko se probudi u stanju nečistoće prekinut**'". **Kunem se Gospodarom Kabe da je Hz.Muhammed** (s.a.v.s.) **to rekao**!" Takođe je izdao fetvu osobi koja ga je pitala o ovoj stvari da mu je post prekinut. Međutim, kada mu je prenet rivâjet od Hz.Aiše i Ummu Seleme (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njima), on se odrekao odgovornosti i rekao (pozivajući se na sopstveni rivâjet): "**Ne znam ništa o tome**. **Međutim**, **Fadl b. Abbas mi je to ispričao**". Prenosi se da je Ebu Hurejre povukao fetvu koju je izdao po ovom pitanju.

Abdulbaki b. Kani je preneo da je Said b. Musejba rekao: "**Ebu Hurejra je povukao fetvu koju je izdao: 'Osoba koja se probudi u stanju nečistoće ne treba da posti tog dana**'".

Treba takođe napomenuti da ako je prepričanje koje je preneo Ebu Hurejra bilo autentično, ovo prepričavanje možda ne bi bilo u suprotnosti sa prepričavanjem koje su prenele Hz.Aiša i Ummu Seleme (neka je Allah Teâlâ zadovoljan njima).

Na primer, Ebu Hurejra je možda hteo da kaže: "Ako neko počini ponašanje koje bi dovelo do nečistoće tokom Ramazana, kao što je zagrljaj sa suprugom, ne treba da posti tog dana". Kada smatramo da su dva prepričavanja autentična i utvrdimo da je moguće da ih koristimo zajedno, koristimo oba koliko god je to moguće bez sukoba.

(**PS: Samir B**: Mene lično, ovde puno zabrinjava ova rasprava oko Ebu Hurejre (r.a.h.) i njegove fetve koju je navodno povukao. Nameće mi se samo jedno pitanje: kako? Kako je to moguće da Ebu hurejra (r.a.h.) povuče svoju fetvu nakon njegove izjave: "**Nisam to rekao**: '**Tako mi Gospodara Kabe**', '**da je post onoga ko se probudi u stanju nečistoće prekinut**'". **Kunem se Gospodarom Kabe da je Hz.Muhammed** (s.a.v.s.) **to rekao**!" – Meni ova zakletva Ebu Hurejre (r.a.h.) daje za pravo da pomislim da je Ebu Hurejra (r.a.h.) lično ovo čuo direkt od Hz.Pejgambera (s.a.v.s.). jer da nije, meni je nezamislivo da bi se Ebu Hurejra (r.a.h.) usudio tako zakleti kako se zakleo da je to čuo od nekog drugog, svejedno od koga, pa makar to bio Hz.Ebu Bekr (r.a.h.) ili Hz.Umer (r.a.h.). Izjava Hz.Aiše i Hz.Ummu Seleme (r.a.h.), verodostojnost prenosa njihove izjave naspram zakletve Ebu hurejre (r.a.h.) je bar kod mene pod velkim znakom pitanja, znate. Hvala).

Neko bi mogao da prigovori na sledeći način: "Prepričavanje koje je prepričala Hz.Aiša i Hz. Ummu Seleme (r.a.h.) su možda prenete kao presuda specifična za Hz.Poslanika (s.a.v.s.), a ne za njegovu zajednicu. To je zato što su Hz.Aiša i Ummu Seleme (r.a.h.) rekle da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) to uradio. (Nisu pomenule da je on naložio drugima da urade isto.) Rivâjet koje je prepričao Ebu Hurejra (r.a.h.) možda je preneto kao presuda koja se tiče ljudi osim Hz.Poslanika (s.a.v.s.).

Osobi koja iznosi ovaj prigovor može se odgovoriti na sledeći način: Kada je Ebu Hurejra (r.a.h.) ovo ispričao, on je razumeo i znao da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) jednak drugima u ovoj presudi. Jer kada je čuo prepričavanje Hz.Aiše i Hz.Ummu Seleme (r.a.h.) (misleći na svoje sopstveno prepričavanje), **rekao je**: "**Ne znam ništa o tome**. **Međutim**, **Fadl b. Abas mi je to ispričao**". **Nije rekao**: "**Prepričavanje ove dve žene nije u suprotnosti sa mojim prepričavanjem jer se njihovo prepričavanje tiče samo Hz.Poslanikove (s.a.v.s.) situacije, dok se moje prepričavanje tiče ljudi osim njega**". Ovo poništava vaše tumačenje. Štaviše, osim propisa koje mu je Svemogući Allah posebno naložio i izdvojio ga od drugih, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je jednak ostatku svoje zajednice u svim ostalim presudama. Presude koje su mu posebno naložene zahtevaju od nas da ga sledimo i sledimo njegov primer. Allah Svemogući kaže:

وَأَنَّ هَٰذَا صِرَٰطِي مُسْتَقِيمًا فَٱتَّبِعُوهُ ۖ وَلَا تَتَّبِعُوا۟ ٱلسُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِۦ ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّىٰكُم بِهِۦ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

153. I doista, ovo je Pravi put moj, pa se njega držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova; – eto, to vam On naređuje, da biste se grijeha klonili". [Enâm, 6/153]

Zatim:

لَّقَدْ كَانَ لَكُمْ فِى رَسُولِ ٱللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا۟ ٱللَّهَ وَٱلْيَوْمَ ٱلْـَٔاخِرَ وَذَكَرَ ٱللَّهَ كَثِيرًا

21. Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na onome svijetu, i koji često Allaha spominje. [Ahzab,33/21]

Stvari o kojima smo govorili do ovde i od kojih smo se uzdržavali u danima ramazana, a koje smo činili kao ibadet, deo su onoga što nam je naređeno da radimo tokom posta. Razumemo da nam je naređeno da postimo iz sledećih ajeta:

ثُمَّ أَتِمُّوا۟ ٱلصِّيَامَ إِلَى ٱلَّيْلِ - " **... Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore; ...**".

فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - "**...Pa ko god bude svedok ovog meseca, neka ga u postu provede...**"

Izbegavanje određenih stvari i uzdržavanje od njih je zahtev posta, i bukvalno i po šerijatu. Što se tiče stvari koje smo pomenuli, a koje ne zahtevaju uzdržavanje, to su uslovi posta. Uzdržavanje od određenih stvari i uzdržavanje od njih dok se ovi uslovi ne ispune ne smatra se postom u šerijatskom smislu.

[Uslovi posta]

Uslovi posta u šerijatskom smislu su sledeći:

1- Biti musliman.

2- Biti tinejdžer.

3- Činjenje namere (Doneti nijet).

4- Žena koja nije pod hajzom.

Ako bilo koji od ovih uslova nije ispunjen, post prestaje da bude šerijatski post. Što se tiče toga da je žena stanovnik i da je zdrava, to su uslovi da post bude obavezan **(farz)**. Biti bolestan ili putovati ne sprečava da post bude validan. Ovi uslovi sprečavaju da post bude obavezan (farz). Međutim, ako bolesne i putujuće osobe poste, njihov post je validan.

Spomenuli smo da je dostizanje puberteta jedan od uslova da post bude obavezan. U vezi sa tim, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

(رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاث عَنْ النَّائِمِ حَتَّى يَنْتَبِهَ وَعَنْ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَفِيقَ وَعَنْ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ)

"**Pero je podignuto sa tri osobe** (**oni se ne smatraju odgovornim**): **sa osobe koja spava dok se ne probudi, sa lude osobe dok ne dođe k sebi i sa deteta dok ne dostigne pubertet**".[693]

(693. Pogledajte. Ebû Dâvûd, Hudud, 16).

Kao što drugi činovi ibadeta nisu obavezni za dete, ni post nije. Međutim, post se preporučuje u svrhu obuke, kako bi se dete koje se približava pubertetu moglo naviknuti na njega i biti obučeno za post. Jer Allah Svemogući kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ قُوٓاْ أَنفُسَكُمۡ وَأَهۡلِيكُمۡ نَارٗا وَقُودُهَا ٱلنَّاسُ وَٱلۡحِجَارَةُ عَلَيۡهَا مَلَٰٓئِكَةٌ غِلَاظٞ شِدَادٞ لَّا يَعۡصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمۡ وَيَفۡعَلُونَ مَا يُؤۡمَرُونَ

6. O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti, i o kojoj će se meleki strogi i snažni brinuti, koji se onome što im Allah zapovjedi neće opirati, i koji će ono što im se naredi izvršiti. [Tahrim, 66/6].

Tumačenje ovog ajeta je navelo da je značenje "**obrazujte i podučavajte članove svoje porodice**".

Prenosi se da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao sledeće po ovom pitanju:

(مُرُوا صِبْيَانَكُمْ بِالصَّلَاةِ لِسَبْعٍ، وَاضْرِبُوهُمْ عَلَيْهَا لِعَشْرٍ)

"Naredite svojoj deci da klanjaju namaz kada imaju sedam godina. Udarite ih ako ne budu klanjali namaz kada imaju deset".[695]

Deci će biti naređeno da klanjaju namaz u ovom uzrastu ne zato što su obavezni da klanjaju namaz, već da bi bili obrazovani i podučavani.

Što se tiče uslova za postajanje muslimanom, ovaj je uslov utvrđen za validnost obavljenog namaza. Jedan ajet u vezi sa ovim glasi:

وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلْخَـٰسِرِينَ

65. A tebi, i onima prije tebe objavljeno je: "Ako budeš druge Allahu ravnim smatrao, tvoja djela će, sigurno, propasti, a ti ćeš izgubljen biti".

Zato, ibadet nevernika nije validan.

Što se tiče uslova zdravog razuma, ako postitelju nedostaju intelekt i namera, njegov post nije validan. To je zato što ne može imati nameru da posti. Međutim, ako osoba, iako je zdravog razuma, namerava da posti preko noći, a zatim izgubi razum, to ne utiče na validnost njenog posta. Rekli smo da je namera preduslov da bi post bio validan. **Post bez namere se ne smatra postom u šerijatskom smislu**. Da bi se post smatrao postom u šerijatskom smislu, postač mora imati nameru da se kroz njega približi Allahu Teâlâ. Činovi ibadeta koji se obavljaju sa ciljem približavanja Allahu Teâlâ obavljaju se samo sa namerom i ciljem. U tom smislu, Svemogući Allah je rekao:

لَن يَنَالَ ٱللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَآؤُهَا وَلَـٰكِن يَنَالُهُ ٱلتَّقْوَىٰ مِنكُمْ ۚ كَذَٰلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا۟ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمْ ۗ وَبَشِّرِ ٱلْمُحْسِنِينَ

37. Do Allaha neće doprijeti meso njihovo i krv njihova, ali će Mu stići iskreno učinjena dobra djela vaša; tako vam ih je potčinio da biste Allaha veličali zato što vas je uputio. I obraduj one koji dobra djela čine! [Hadž, 22/37].

Allah Teâlâ, Posednik časti i uzvišenosti, izjavio je da je kao uslov pobožnosti utvrdio ispitivanje da li su činovi ibadeta koji se obavljaju u skladu sa Njegovom naredbom. Pošto je jedan od uslova da osoba bude pobožna poštovanje obaveznog posta, da bi ovaj post bio validan, mora se poštovati sa namerom. To je zato što se pobožnost može postići ispitivanjem da li se čin ibadeta obavlja u skladu sa Božjom zapovešću i sa namerom.

Relevantni ajet glasi:

وَمَآ أُمِرُوٓا۟ إِلَّا لِيَعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ حُنَفَآءَ وَيُقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤْتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ ۚ وَذَٰلِكَ دِينُ ٱلْقَيِّمَةِ

5. a naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju, i da namaz obavljaju, i da milostinju udjeljuju; a to je – ispravna vjera. [Beyyine, 98/5]. [Samir B. Ispravljeno].

Posvećivanje religije Allahu Teâlâ postiže se okretanjem samo Njemu Teâlâ, a ne nikome drugom.

Ovo su principi koji ukazuju na to da validnost izvršenih obaveza zavisi od namere.

[Uslov namere u postu]

Ne postoji neslaganje među muslimanima u vezi sa validnošću namaza, zekata, hadža i iskušenja kao uslova da se ovi činovi ibadeta obavljaju sa namerom. To je zato što ovi činovi nisu sredstvo, već cilj sami po sebi. Zato, post podleže istom pravilu.

Neko bi mogao da prigovori: "Svi argumenti koje ste izneli u vezi sa neophodnošću namere za post i druge obavezne radnje, zahtevaju od vas da prihvatite da je namera takođe uslov za abdest, jer je i obaveza".

Odgovor na ovaj prigovor je: Situacija nije onakva kakvu vi verujete. Abdest nije obaveza koja je sama po sebi cilj. Svrha je ovde nešto drugo. Biti u stanju abdesta je uslov za tu stvar, koja je cilj. Na primer, baš kao što nam je rečeno: "Ne klanjajte namaz bez pokrivanja svojih intimnih mesta" ili "Ne klanjajte namaz bez čišćenja od nečistoće", takođe nam je rečeno: "Ne klanjajte namaz bez abdesta". Nijedna od ovih radnji nije obavezna radnja koja je sama po sebi cilj. Zato nije potrebno izraziti nameru za njih. Kao što se može videti, pošto je sam abdest zahtev za nešto drugo i da nije nezavisna obaveza, abdest izvršen bez izražavanja namere je validan.

Zbog onog što smo gore objasnili, presude o obaveznim radnjama koje su krajnji cilj same po sebi i presude o obaveznim radnjama koji su uslov za krajnji cilj same po sebi, međusobno su odvojeni. Pošto je vršenje abdesta vodom neophodno za nešto drugo i ne smatra se cenom druge verske obaveze, nije potrebno izražavati nameru prilikom vršenja abdesta.

Sa obzirom na to da nije osnovna svrha niti potreba, prilikom obavljanja tejemuma donositi nameru. Međutim, budući da je tejemum zamena za drugu stvar (abdest), ukoliko se prilikom tejemuma ne donese namera, to se ne smatra čistom praksom tejemuma. Jer tejemum sam po sebi nije čistoća. Naprotiv, on je zamena za nešto drugo (abdest).

Namera je da ne postoji nesuglasica među ummetom o uslovu važenja dana posta koji su obavezni (vâđib) za osobu. Ramazanski post takođe treba da bude podložen ovom pravilu. Međutim, Zufer (r.a.h.) je uporedio ramazanski post sa abdestom, za koji namera nije obavezna (farz), te je naveo da namera nije potrebna ni za ovaj post. Uporedio je ramazanski post sa abdestom u sledećem pogledu: Čišćenje se vrši na određenim organima tokom abdesta. Slično tome, ramazanski post se poštuje u određenom periodu. Zato, baš kao što namera nije potrebna za abdest određenih organa, nije potrebna ni za ramazanski post koji poštuje određeni period. Međutim, drugi pravnici ne dele ovaj stav. Uzrok koji Zufer pominje za abdest ne postoji u postu. On je tvrdio da je vršenje abdesta određenih organa uzrok. Ovaj uzrok ne postoji u postu. Zato što post nije obavezan na određenom mestu, već u određeno vreme. S'hodno tome, izgovor koji Zufer navodi bio bi poništen obilaženjem okoline. To je zato što je obilaženje okoline obavezno na određenom mestu. S'hodno tome, ako osoba trči oko Kabe prvog dana Kurban-bajrama iza svog dužnika, ne smatra se da je obavila tavaf zije (posete). Slično tome, ako obavi uslugu nuđenja vode ljudima kružeći oko Kabe i krećući se napred-nazad između Safe i Merve, ne smatra se da je obavila tavaf i sa'j. Pošto se Zuferov izgovor da namera nije potrebna jer se abdest obavlja na određenim organima ne odnosi na tavaf i sa'j, koji se moraju obaviti na određenom mestu, jasno je da se ovaj izgovor nikada ne bi odnosio na čin ibadeta kao što je ramazanski post, koji nije obavezan na određenom mestu.

Štaviše, abdest se razlikuje od posta. Kao što smo ranije objasnili, sam abdest nije obaveza sa svrhom. To je obaveza, poput tejmuma, koja je potrebna za nešto drugo bez ikakve nadoknade. zato nije potrebno izražavati nameru prilikom obavlanja abdesta. U ovom slučaju, kao da se obaveznoj osobi kaže: "Ne klanjaj namaz bez čišćenja od stanja Hadesa i nečistoće" ili "Ne klanjaj namaz bez pokrivanja intimnih delova". Međutim, izražavanje namere nije zahtev za pranje i čišćenje od nečistoće i pokrivanje intimnih delova, niti je zahtev za obavlanje abdesta.

Što se tiče posta, kao i nekih drugih obaveza koje smo prethodno objasnili, to je obaveza koja ima svrhu sama po sebi. Zato, da bi bio validan, namera je preduslov. Štaviše, znamo da se post deli na dve kategorije: post u doslovnom smislu i post u verskom smislu. Jedna od njih se razlikuje od druge samo po nameri – u okviru uslova koje smo prethodno objasnili. Post bez namere smatra se postom u doslovnom smislu. Post u verskom smislu nema nikakvu ulogu u ovome. Zato, da bi ramazanski post bio validan, namera mora biti osnova. Kao što je dobro poznato, ako se neko uzdrži od stvari od kojih se postač uzdržava na dan koji nije Ramazan bez namere i ne izvrši ih, ta radnja se ne smatra verskim postom. Dobrovoljni post je sličan ramazanskom postu po tome što namera ne mora nužno biti izvršena noću. Pošto se neko ko se uzdrži od stvari od kojih se postač uzdrži bez namere i ne izvrši ih, ne smatra se dobrovoljnim postom, dok ramazanski post koji se poštuje bez namere ne bi trebalo da bude validan. Prema Zuferu, koji navodi da namera nije uslov za ramazanski post, osoba koja ostaje bez svesti danima tokom Ramazana bez jela ili pića takođe bi trebalo da se smatra postom jer je ispunila period posta pre zore. Svako ko tvrdi da zastupa ovaj stav, dao bi veoma uvredljivu izjavu. Pošto smo već objasnili da poštovanje ramazanskog posta bez namere nije validno, izjavili smo da sa namerom treba da se posti svaki dan, bilo pre noći ili pre svitanja zore. Kao što je namera potrebna na početku meseca, tako je isto i drugog dana. Jer, kada prvi dan dođe do večeri i padne noć, post se završava. Sada, kada je post prekinut, potrebna je nova namera za post drugog dana.

Malik je rekao: "Post čija obaveza nije ograničena na određene dane (na primer, neko ko se zavetuje da će postiti tri dana bez navođenja određenog dana) nije validan ako se poštuje bez donošenja namere noću. Međutim, kada su u pitanju dani posta čija je obaveza ograničena na određene dane, osoba ne mora da donese nameru za post jer zna da će postiti tim danima. Na primer, ako neko kaže: "Zavetujem se da ću postiti mesec dana uzastopno", i počne da posti sa namerom prvog dana tog meseca, a posti sa namerom ostalim danima, njegovi dani posta su validni. Lejs b. Saad je takođe delio ovo mišlenje.

Sevri je rekao u vezi sa dobrovoljnim danima posta: "Čak je i donošenje namere na kraju dana dovoljno".

Ibrahim el-Nehâi je rekao: "Ako to učini, nagrada za post sledećeg dana je zabeležena za njega". Hasan b. Salih je takođe delio ovo mišlenje.

Sevri je rekao: "Kada se posti Ramazan, potrebno je nameru učiniti noću".

Evzai je rekao: „Dovoljno je nameru učiniti posle podneva za Ramazanski post."

Šafiija je rekao: "Za obavezne [vâđib] dane posta, bilo da je Ramazan ili bilo koji drugi post, ako se namera ne učini noću, post nije validan. Međutim, za dobrovoljne dane posta, dovoljno je nameru učiniti pre zalaska sunca".

Stav onih koji tvrde da je namera za post učinjena na početku meseca Ramazana dovoljna za ceo mesec, pogrešan je. Jer, kao što smo ranije objasnili, nakon završetka posta prvog dana uveče, potrebno je započeti post sledećeg dana. Početak posta sledećeg dana nije validan bez namere. Zato, baš kao i kod posta prvog dana, nameru čini preduslov za početak posta drugog dana. Neko bi mogao prigovoriti: "Namera učinjena na početku meseca je dovoljna. Kada se namaz započne sa namerom, ova namera je dovoljna za ceo namaz od početka do kraja i nema potrebe da se namera ponovo čini za svaki rekat. Slično tome, namera učinjena na početku meseca je dovoljna za dane posta svakog dana u mesecu. Postoji još jedna zajednička tačka između namaza i posta: Kao što ništa drugo ne interveniše između rekata namaza, nijedan drugi post ne interveniše između dana Ramazana".

Odgovor na ovaj prigovor može biti: Ako bi namera učinjena na početku meseca bila dovoljna za dane posta jednog meseca, bilo bi dozvoljeno da jedna namera bude dovoljna za sve dane posta u životu. Pošto je ovo gledište nevažeće i zahteva novu nameru za post svakog dana, početna namera nije dovoljna za dane posta celog meseca. Slično tome, namera nije dovoljna za dane posta celog života.

Što se tiče poređenja posta sa namazom u ovom pogledu, ova je analogija besmislena. Jedna je namera dovoljna za ceo namaz. To je zato što se ceo namaz obavlja jednim početnim tekbirom. Kao što je poznato, ne može se isključiti da je jedan deo namaza validan, dok drugi nije. Svi se rekati namaza zasnivaju na početnom tekbiru. Na primer, ako osoba preskoči rekat i dovrši namaz, njegov namaz je potpuno nevažeći. Međutim, ako neko preskoči post jedan dan tokom Ramazana, njegov post ostalih dana u mesecu nisu time nevažeći. Sa druge strane, osoba ne prestaje da klanja namaz nakon što je obavila prvi rekat. Zato nema potrebe da obnavlja svoju nameru kada počinje drugi rekat. To je zato što je namera potrebna za početak namaza. Što se tiče posta, kada počne noć, post za taj dan je završen i stanje posta je okončano.

Iz tog razloga, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je rekao:

(إِذَا أَقْبَلَ اللَّيْلُ مِنْ هَهُنَا، وَأَدْبَرَ النَّهَارُ مِنْ هَهُنَا، وَغَرَبَتِ الشَّمْسُ فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ)

"Kada noć dođe sa ove strane (istok) i dan ode sa one strane (zapad), i sunce zađe, postač prekida svoj post".[699]

(699. Beyhakî, es-Sunenu's-Sağir: 2/93).

Kada neko prekine post i završi post prvog dana, započinjanje posta drugog dana je validan samo sa novom namerom.

Mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) su izjavili da ako se namera učini tokom noći za ramazanski post, zavetni post koji se poštuje određenim danima i dobrovoljni post u apsolutnom smislu, post je validan, pod uslovom da se namera učini tokom dana, čak i pre kraja meseca. Jer je Svemogući Allah naredio onome ko stigne do ramazana da posti tog meseca:

شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ هُدٗى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٖ مِّنَ ٱلۡهُدَىٰ وَٱلۡفُرۡقَانِۚ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَۗ يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلۡيُسۡرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلۡعُسۡرَ وَلِتُكۡمِلُواْ ٱلۡعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُواْ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمۡ وَلَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ

185. (Ti izbrojani dani) su Mesec Ramazan u kome je objavljen Kuran, vodič ljudima i jasni dokaz Pravog puta i razlikovanja dobra od zla. Pa ko god bude bude svedok ovog meseca, neka posti u njemu. A ko god je bolestan ili na putu, neka posti i nekoliko drugih dana. Allah vam želi olakšanje, a ne teškoću. To je da biste upotpunili broj dana i da Allaha veličate zato što vam je ukazao na Pravi put, i da zahvalni budete. [el-Bekare, 2/185], [Samir B: Ispravljeno i prevedeno sa turs],

Svako ko učini nameru, čak i tokom dana, dostigao je ovaj mesec. Zato mu je moralo biti naređeno da posti tokom ovog meseca. Ako ispuni ono što mu je naređeno, taj post je validan. Kao dokaz za ovaj stav možemo navesti sledeći rivâjet iz Sunneta:

Na dan Ašure, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je poslao sledeću poruku oblasti Avali u Medini: "**Ko je jeo, ne treba da jede do kraja dana. Ko nije jeo, treba da posti**".[700]

(700. Pogledajte: Muslim, Siyam, 21).

Prenosi se da je naredio onima koji su jeli da nadoknade dnevni post i da se ponašaju kao da poste do kraja dana, iako nisu postili.

Abdu'l-Baki b. Kani je preneo da je ujak Abdurahmana b. Seleme rekao: "Otišao sam kod Hz.Poslanika (s.a.v.s.) na dan Ašure. On je pitao: 'Jesi li danas postio?' Kada su oni oko njega odgovorili: 'Ne', on je rekao:

"Upotpunite ovaj dan ponašajući se kao da postite. Onda nadoknadite post tog dana".[701]

(701. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 4/373).

Ova priča ukazuje na dva značenja:

1). Post za Ašuru je obavezan obavezan bio u to vreme. Zato je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) naredio onima koji nisu postili tog dana da nadoknade propušteni dan.

2). Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je napravio razliku između propisa onih koji su jeli na Dan Ašure i onih koji nisu; naredio je onima koji su jeli da se ponašaju kao da poste ostatak dana, a zatim da nadoknade post tog dana, dok oni koji nisu jeli treba da nameravaju da poste tog dana. Ovo ukazuje na to da nije obavezno doneti noću nameru za post koji je obavezan da se poštuje u određeno vreme. Jer da je nameravanje noću uslov za validnost obaveznog posta, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ne bi naredio onima koji nisu nameravali noću da post Ašure, koji je obavezan bio u to vreme, poštuju tokom dana. Pošto su oni kojima je upućena ta naredba nameravali noću, smatrani su kao da su jeli tokom dana, i u tom slučaju, njihov post ne bi bio validan te bi morali da nadoknade post tog dana.

Međutim, kada se incident odvijao kako smo opisali, postalo je jasno da: Za dane posta koji se moraju poštovati u određeno vreme, davanje namere noću nije uslov za validnost posta. Ako do tog vremena nije počinjeno kršenje posta, može se dati namera i u bilo koje doba dana.

Neko bi mogao da prigovori: “Post Ašura nije postao obavezan pre dana kada je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) izdao ovu naredbu. Pošto je postao obavezan u nekom trenutku tokom dana tog dana, dani posta onih koji su dali nameru noću smatrani su validnim“. Međutim, ako se namera ne učini noću nakon što je uspostavljen obavezni post, post koji se poštuje nije validan".

Odgovor na ovaj prigovor je sledeći: Ako bi činjenje namere noću bio uslov za validnost posta, baš kao što je uzdržavanje od jedenja uslov za validnost posta, a dani posta onih koji jedu nisu validni, dani posta onih koji ne ispunjavaju uslov činjenja namere noću takođe bi bili nevažeći. Zato ne bi trebalo da bude razlike između posta koji je prvi put uveden u toku dana i posta koji je uveden u prošlosti. Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je naredio onima koji su jeli bilo šta do trenutka kada je dao naredbu da se ponašaju kao da poste do kraja dana i da kasnije nadoknade post tog dana. Pošto je uzdržavanje od hrane uslov za validnost posta, naredio je onima koji su prethodne noći dali nameru za post za Ašuru da nadoknade post tog dana, pošto do tada nisu ništa jeli. Odredio je da će njihov post biti validan ako daju nameru i započnu post, čak i u nekom trenutku. tokom dana. Ovo ukazuje na to da iznošenje namere noću za post koji se poštuje u određeno vreme nije uslov za njegovu validnost.

Ovo je takođe postalo osnovno pravilo za dane posta posvećene poštovanju određenog vremena. Za takve dane posta, iznošenje namere noću nije potrebno. Dani posta koji se poštuju do pre početka posta su validni ako se namera iznese noću. Neko bi mogao da prigovori, rekavši: “Obaveza posta Ašure je ukinuta postom Ramazana. Kako se može izneti argument protiv obaveznog posta čija je odluka ustanovljena, na osnovu posta čija je odluka ukinuta?“

Odgovor se na ovaj prigovor može dati na sledeći način: Čak i ako je obaveza posta Ašura ukinuta, njene implikacije za slične dane posta nisu. Kao što je poznato, dok je obaveza okretanja ka džamiji el-Aksa tokom namaza ukinuta, ostale odredbe namaza nisu ukinute iz tog razloga. Slično tome, obaveza obavljanja noćnog namaza je ukinuta, ali ostale odredbe namaza nisu ukinute iz tog razloga.

Iako je obaveza noćnog namaza ukinuta, implikacije ajeta:

إِنَّ رَبَّكَ يَعۡلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدۡنَىٰ مِن ثُلُثَيِ ٱلَّيۡلِ وَنِصۡفَهُۥ وَثُلُثَهُۥ وَطَآئِفَةٞ مِّنَ ٱلَّذِينَ مَعَكَۚ وَٱللَّهُ ۞ يُقَدِّرُ ٱلَّيۡلَ وَٱلنَّهَارَۚ عَلِمَ أَن لَّن تُحۡصُوهُ فَتَابَ عَلَيۡكُمۡۖ فَٱقۡرَءُواْ مَا تَيَسَّرَ مِنَ ٱلۡقُرۡءَانِۚ عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُم مَّرۡضَىٰ وَءَاخَرُونَ يَضۡرِبُونَ فِي ٱلۡأَرۡضِ يَبۡتَغُونَ مِن فَضۡلِ ٱللَّهِ وَءَاخَرُونَ يُقَٰتِلُونَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِۖ فَٱقۡرَءُواْ مَا تَيَسَّرَ مِنۡهُۚ وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَقۡرِضُواْ ٱللَّهَ قَرۡضًا حَسَنٗاۚ وَمَا تُقَدِّمُواْ لِأَنفُسِكُم مِّنۡ خَيۡرٖ تَجِدُوهُ عِندَ ٱللَّهِ هُوَ خَيۡرٗا وَأَعۡظَمَ أَجۡرٗاۚ وَٱسۡتَغۡفِرُواْ ٱللَّهَۖ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ

73. Gospodar tvoj, sigurno, zna da ti u namazu provodiš manje od dvije trećine noći, polovinu njezinu ili trećinu njezinu, a i neki od onih koji su uz tebe. Allah određuje dužinu noći i dana, On zna da vi to ne umijete izračunati pa vam prašta, a vi iz Kur'ana učite ono što je lahko; On zna da će među vama biti bolesnih, i onih koji će po svijetu putovati i Allahove blagodati tražiti, i onih koji će se na Allahovu putu boriti – zato izgovarajte iz njega ono što vam je lahko, i namaz obavljajte, i milostinju udjeljujte, i draga srca Allahu zajam dajte! A dobro koje za sebe unaprijed osigurate naći ćete kod Allaha još većim i dobit ćete još veću nagradu. I molite Allaha da vam oprosti, jer Allah prašta i milostiv je. [el-Muzzemmil, 73/20], [Samir B. Ispravljeno],

objavljenog u vezi sa ovim namazom, koji se tiče slobode izbora i recitovanja (kiraeta) bilo kog ajeta iz Kur'ana dok se ispunjava rukna u namazu., nije ukinuta.

Mudžtehidi naše škole mišlenja (hanefije) su izjavili da je za obavezni post dovoljna namera učinjena pre kraja vremena, dok namera učinjena nakon kraja vremena nije dovoljna. Prema jednoj priči koja se odnosi na ovo, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) je poslao poruku u oblast Avali u Medini (na dan Ašure) i rekao:

"**Oni od vas koji su doručkovali treba da se ponašaju kao da poste do kraja dana. Oni koji nisu doručkovali treba da poste**".

Doručak se jede pre zalaska sunca. U ovoj priči, Hz.Poslanik (s.a.v.s.) pominje doručak iz dva razloga. Ili je koristio ovaj izraz u vreme doručka. Ili je koristio ovaj izraz da pojasni da će namera posta biti validna do zalaska sunca. Da nije bilo razlike između namere pre i posle zalaska sunca, on (a.s.) bi jednostavno koristio termin "jedenje" bez pominjanja doručka. Sa obzirom da Hz.Poslanik (s.a.v.s.) nije uzalud koristio ovu reč, potrebno je svatiti reč "doručak" u njenom doslovnom smislu. S'hodno tome, mora postojati razlika u odlučivanju između namere posta pre i posle zalaska sunca.

Pravnici su smatrali da je dozvoljeno ne nameravati dobrovoljni post noću na osnovu sledećeg rivâjeta:

Abdulbaki b. Kani (r.a.h.) je preneo da je Jakub b. Atinu (r.a.h.) otac preneo da je Hz.Ibn Abbas (r.a.h.) rekao: Hz,Poslanik (s.a.v.s.) bi ponekad postio noć pre, iako nije nameravao da posti. Onda bi se predomislio i postio. Hz.Aiša (r.a.h.) je rekla: Hz.Poslanik (s.a.v.s.) bi dolazio kod nas i pitao: "**Imate li šta za jelo**?" Ako bi imalo, jeo bi; ako ne, rekao bi: "**Onda ću da postim**".[703]

(703. Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ: 4/204).

(PS: Samir B: Ovo posebno važi za dobrovoljne dane posta (neobavezne dane posta), što znači da bi Hz.Poslanik (s.a.v.s.) ponekad donosio nameru da posti ujutru, pre nego što sunce dostigne svoj zenit, tog dana. Drugim rečima, čak i ako nije doneo nameru noću, mogao je promeniti nameru i odlučiti da posti kasnije tokom dana. Autor nepoznat, preuzeto iz interneta).

Neko bi mogao da prigovori: "Ako osoba posti noću bez namere da posti, kao da nije postila tokom dana i jela je. Zato, post tog dana nije validan".

Odgovor na ovaj prigovor je sledeći: Utvrđeno je da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) počeo dobrovoljni post nakon što je prošao deo dana. Učenjaci su se složili oko njegove validnosti i ne smatraju deo dana proveden bez namere preprekom validnosti posta. Deo dana proveden bez namere nije kao jedenje, što sprečava validnost dobrovoljnog posta. Čak i ako neko ne namerava da posti noću tokom određenog vremenskog perioda, to ne sprečava validnost posta koji je nameravao i poštovao do kraja dana. Odsustvo namere do tog trenutka, kao i kod dobrovoljnog posta, ne predstavlja jedenje. Slično tome, ako neko namerava da posti noću, a zatim izgubi tu nameru, činjenica ta da njegova namera nestaje ne sprečava validnost njegovog posta. Nije potrebno stalno pamtiti svoju nameru da bi post nastavio.

Iz tog razloga, u nekim danima posta, nepostojanje namere za post na početku dana se smatra dozvoljenim na osnovu navedenih dokaza i ne poništava post. Ako osoba ne jede ništa u ranim satima dana, ali jede u poslednjim satima, njen post je prekinut. Jesti nešto kasnije nije kao zaboraviti nameru za post u poslednjim satima. Kao što jedenje u ranim satima dana prekida post, tako je i jedenje u poslednjim satima. Odluka o nameri je drugačija. Zato, jesti nešto i zaboraviti nameru, dve su različite stvari. Ako neko ne namerava da posti na početku dana, ali namerava da posti tokom kasnijeg dela dana, prethodni deo, proveden bez namere, smatra se postom. Baš kao što je to kada se namera napravi na početku, a zatim se ta namera zaboravi.

Neko bi mogao da prigovori: "Pošto se ne može započeti namaz bez namere da se započne na početku dana, ne može se započeti ni post bez namere da se započne na početku dana".

Odgovor na ovaj prigovor je sledeći: Ono što govorite je netačno. Jer nema neslaganja među muslimanima u vezi sa validnošću posta ako neko namerava da posti tokom noći (pre imsaka), spava i uđe u jutro dok spava, čak i ako ta namera nije izneta na početku dana. Ako osoba namerava da klanja namaz, pa je ometena drugim stvarima, a zatim započne namaz, njegov namaz nije validan. Da bi bio validan, mora izneti nameru u trenutku kada počinje namaz. Nijedan od učenjaka ne smatra da je neophodno spojiti nameru sa vremenom imsaka da bi početak posta bio validan. Međutim, neophodno je da namera bude na početku namaza. Nije dozvoljeno tražiti ovaj uslov namaza za post, niti primenjivati propise namaza na post. Nije ispravno smatrati post namazom u smislu namere. Štaviše, utvrđeno je da je Hz.Poslanik s.a.v.s.) počeo da posti nakon što je prošao deo dana. Učenjaci su pozitivno prihvatili ovaj izveštaj i složili se da ga koriste kao dokaz. Takođe se slažu da započinjanje dobrovoljnog namaza bez donošenja namere na početku nije validno. Na osnovu onoga što smo objasnili, saznali smo da poređenje namere posta sa namerom namaza nije prikladno.

Što se tiče dana posta koji su obavezni i koji nisu obavezni u određeno vreme, nije dozvoljeno ne činiti nameru noću za njih.

Dokaz za to je sledeća priča:

Hz.Hafsa (r.a.h.) je prenela da je Hz.Poslanik (s.a.v.s.) rekao: “Post onoga ko ne čini nameru noću da posti, nije validan“.[704]

(704. Tirmizi, Ebvabu's-Savm, 33).

Opšte značenje koje prenosi ovaj hadis zahteva da je namera noću preduslov za sve vrste dane posta. Međutim, postoje dokazi da se vreme namere može razlikovati za dane posta koji se moraju poštovati u određeno vreme i za dobrovoljne postove. Na osnovu ovih dokaza, razlikovali smo ove dane posta od ostalih, a presuda hadisa koja zahteva nameru noću ostaje obavezujuća za ostale dane posta. S'hodno tome, nema razlike između posta dva uzastopna meseca kao iskušenja i nadoknađivanja propuštenih dana posta Ramazana.

To je zato što dvomesečni iskupljeni post nije obavezan za poštovanje u određeno vreme. Kad god post počne, to je vreme kada postaje obavezan. Dakle, post za iskupljenje je kao i drugi obavezni postovi u zimi.

فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - “**...Pa ko god bude svedok ovog meseca, neka ga u postu provede...**“

može se izvesti nekoliko pravila:

1). Svako ko bude svedok meseca Ramazana obavezan je da posti tokom njega. Izraz فَمَن شَهِدَ u ajetu ima tri značenja:

b). To znači znati da je Ramazan počeo.To znači ulazak u Ramazan kao stanovnik.

c). To znači ulazak u mesec Ramazana kao obavezna osoba.

2). Prema onima koji tvrde da se brojani dani u ajetu: أَيَّامٗا مَّعۡدُودَٰتٖۚ - “**... i to neznatan broj dana;...**“ odnose na dane osim Ramazana, ovaj ajet ukida obavezu posta neznatnim danima van Ramazana.

3). Ovaj ajet stavlja kraj praksi da zdrave i stabilne osobe mogu da biraju između posta i plaćanja fidje.

4). Samo oni koji vide polumesec Ramazana obavezni su da počnu postiti.

5). Oni koji saznaju za početak Ramazana ujutru, ili oni koji su bolesni i oporavljaju se ujutru prvog dana Ramazana, ili oni koji putuju i vraćaju se sa putovanja ujutru prvog dana i još nisu ništa jeli ili pili, moraju odmah početi postiti. To je zato što su stigli do Ramazana i poštovali ga.

6). Post nije obavezan za one koji nisu stigli do Ramazana, već za one koji jesu. Svako ko nije musliman, nerezident ili nije svestan da je Ramazan počeo, nije obavezan da posti.

7). Obavezni post se primenjuje tokom meseca Ramazana. Nije dozvoljeno onima koji su dostigli ovaj mesec da poste ranije ili kasnije.

8). Dovoljno je da osoba dostigne deo meseca, a ne ceo mesec, da bi post bio obavezan. Ako nemusliman pređe u islam ili dete dostigne pubertet tokom Ramazana, dužni su da poste preostali deo meseca.

9). Ako neko posti tokom Ramazana sa namerom dobrovoljnog posta, njegov post se smatra ramazanskim postom. To je zato što naredba o postu tokom Ramazana dolazi od Allah Teâlâ, bez ikakvih uslova ili specijalizacije. Zato se svaki post koji se primenjuje tokom ovog meseca, bez obzira na nameru, smatra ramazanskim postom.

Na osnovu ovoga, neki ljudi kažu: “Ako neko posti, a da ne zna da je Ramazan, njegov post se ne smatra postom ramazana“. Ponovo, na osnovu ovih dokaza, neki kažu: “Ako osoba započne Ramazan dok je stanovnik, a zatim krene na put, ne može prekinuti post niti ga preskočiti. Jer je Svemogući Allah rekao:

فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ - “**...Pa ko god bude svedok ovog meseca, neka ga u postu provede...**“

Ovo su neke od koristi koje nam padaju na pamet u vezi sa ovim ajetom. Možda postoje i druge koristi pored ovih kojih nismo svesni. Možda ćemo kasnije otkriti te koristi. Ili će ih drugi otkriti.

Što se tiče odredbi sadržanih u naredbi: فَلۡيَصُمۡهُۖ - “ **...neka ga u postu provede...**“, objasnili smo ih na prethodnim stranicama kao stvari koje treba izbegavati tokom posta. Učenjaci se slažu oko nekih od njih, dok se drugi ne slažu oko drugih. Štaviše, među odredbama sadržanim u ovom ajetu, postoje neki uslovi vezani za post koje smo već razumeli, ali nisu neophodni za njega. Takođe smo objasnili odredbu u vezi sa bolesnima i onima koji putuju, zahvaljujući Božjoj milosti i velikodušnosti.

PS: Samir B: Neka je sva hvala i slava Allahu Teâlâ, koji mi je omogući da privedem kraju prevodu ove blagoslovljene knjige Ahkamu'l-Kur'an od imama Ebû Bekir el-Cessâsa, ovog jutra, dana 19.05.2025 u 04:43 h.

DEUTSCLAND.